

PETRI ANDREÆ MATTHIOLI MEDICI

Senensis Commentarii,

IN LIB. QUARTUM PEDACII DIOSCO-
RIDIS ANAZARBEI, DE MEDICA
MATERIA.

Ribus antè libris, amantissime Arce, tradidimus odoramenta, olea, arbores, un-
guenta, animalia, frumenta, olera, radices, succos, herbas seminaque. In hoc autem
quarto differemus de radicibus, & eis, quæ restant, herbis.

Réper.

BETONICA.

CAP. I.

30

ESTRON psychotrophon vocitatur, quoniam frigidis locis inveniatur. Latini Betoni-
cam appellant. Herba est caulem ferens tenuem, cubiti altitudine, aut majorem, qua-
dratum: folia quercus, mollia, longa, in ambitu divisa, odorata, prope radicem mayo-
ra: in summis caulibus semen, veluti satyriae, spicatum est. Decerpta hujus folia sic-
cantur, plurimos ad usus. Radicibus nititur, ut veratri, tenuibus, quæ ex hydromelite
in potu, pituitosam vomitionem evocant. Folia dari debent ruptis, convulsis, mulieri-
bus vulvæ malo opportunis, & ad laxandos uteri strangulatus, denarii pondere cum
hydromelite: tres in vini sextario drachmæ contra serpentium morsus ebibuntur. Herba magna utilita-
te illatis à serpente vulneribus illinitur: adversus etiam venena drachma ex vino pota convenit: præ-
sumpta ea, si venenum hauriatur, nihil nocebit: urinam ciet, alvum subducit. Medetur comitialibus, &
infans pota ex aqua: & jecinoris, lienisq; vitiiis drachmæ pondere in aceto mulso: concoctionem ad-
juvat, si quis fabæ magnitudine secundum cœnam cum melle cocto devoraverit, modo consimili acida
ructantibus propinatur: stomachicis eam manducare, & succum devorare proderit, si postea dilutum vi-
num sorbeat. Datur sanguinem excreantibus, tribus obolis cum diluti vini cyatho: ischiadicis, re-
num & vesicæ doloribus ex aqua: aquæ inter curem binis drachmis ex hydromelite, si febricitant, sin-
aliter ex mulso: regio morbo laborantes recreat: menses pellit drachmæ pondere cum vino pota: al-
vum purgant drachmæ quatuor potæ in hydromelitis decem cyathis: facit cum melle ad tabem, & pu-
rulentam excreationem. Folia sicca, tritaque fistili vase reconduntur.

40

50

60

Betonica herba est nullis non cognita, nascens in pratis, & montibus, & in pascuis & innumeris prædita viribus. Unde
Itali, cum aliquem laudibus familiariter extollere volunt, vulgari proverbio dicunt: Tu hai più virtù, che non ha la
Betonica, id est, Tu pluribus præditus es virtutibus, quam Betonica. Scripsit de Betonica viribus proprium libellum Anto-
nius Musa, clarissimus Augusti Caesaris medicus, in quo hæc de ea memoria prodidit. Herba Betonica nascitur in pratis, &
montibus mundis, & opacis, circa frutices. Animas hominum, & corpora custodit: & nocturnas ambulationes à maleficiis
& periculis. Loca quinquatiam sacra, & busta à visibus metuendis tueretur, ac defendit: & in omni deniq; res sancta est. Ce-
stron vocatur, & psychotrophon, siquidem frigidum reperitur in locis, radicibus tenuibus, thyrsi pariter tenui, cubiti altitu-
dinem excedente, quadrangulo. Folia profert quercus, odorata: semen in summitate thyrsi spicato, thymbræ modo. Pollet
universa planta dotibus fere innumeris, quandoquidem tusa capitūq; vulneribus illita, ea mira celeritate conglutinat.
Præstat id tamen efficacius, si tertii quoq; die iterum, atq; iterum imponatur. Ajunt prætereā tam valentior esse fa-
cultatis, ut ossa quoq; fracta extrahat. Radicum ex aqua decoctum ad tertias foris oculorum doloribus medetur, quod
item præstant contrita folia, & fronti superimposita. Succus à foliis per se tritus expressus, aut prius aqua maceratis, auri-
um dolores mulcet, si tamē addito rosaceo in aures egelidus infillitur. Idem drachma pondere haustus in aqua calida cy-
athis quatuor, sanguinem illum per inferna trahit, cujus redundancia caligines oculis offundit: quo fit, ut etiam visum acu-
ant comesta folia. Eadem cum salis momento confusa, naribusq; immissa sanguinem inde fluentem sistit. Betonice deco-
ctum ex vetere vino, aut ex aceto dentium dolores finit, si eos sapius colluatur. Herba ipsa ex tepenti aqua pota, suspiriosis
& anhelosis maxime proficit. Folia melle excepta tabidos juvant, præsertim qui purulenta extusiunt. Eadem tribus conti-
nuis dieb. devorata drachmarū quatuor pōdere, aut ex frigida aqua cyathis quatuor ebibita, ventriculi dolores mulcet: je-
cinoris

Α. Ρ. Ψ. Ε. Τ. Ρ. Η. Ο. Ν.
Κ. Ε. Σ. Τ. Ρ. Η. Ο. Ν.
Τ. Ο. Σ. Ι. Α. C. U. M.
Α. C. Ε. Τ. Ο. &
Μ. Ε. Λ. Λ. Ε. Ι. Τ. Α.
Μ. Ε. C. U. M.
C. Α. Τ. Ε. C. Ε. Ζ.
Α. U. Τ. Ε. M. Λ. Ε. Γ. Ι. Τ.
U. T. R. U.
C. Η. Ι. U. S.
b. M. E. U. M.
Ι. Α. Ρ. Ι. Α. Τ. Ι.
Ι. V. Ι. Ν. Ο.
Μ. U. Λ. Σ. Ο.
B. E. T. Ο. Ν. Ι. C. Α.
C. Ο. Ν. Σ. Ι. D.
V. Ι. Ρ. Ε. S. Ε. X.
Α. Ν. Τ. Ο. Ν. Ι. Ο.
Μ. U. Σ. Α.

I. BETONICA.

* II. BETONICA FLORE ALBO. *

III. SERRATULA.

ulcera cum sale indita. Ex vino hausta menses ciet. Potu dolores podagricos lenit, praesertim radicum decoctum potum: Serratula idemq, praestant contrita folia imposita. Ceterum sunt qui Betonicam à serratis circumquaq, foliis serratulam vocant. Sed SERRATULA cujus hic imaginem appinximus, quaq, copiosa in Bohemia nascitur in sylvis, & pratis longè alia habetur.

cinoris verò, si ex calida hauriatur. Ex vino decocta lienis vitii medetur. Sanat & renum vitia ex mulso bibita, duarum drachmarum pondere: ex vino autem veteri trium drachmarum pondere, additis piperis granis septem & viginti, ad lateris lumborumq, dolores utilissimè bibitur. In duobus aqua calida cyathis sumpta, alvi & intestinorum tormina remouet, si tamen à crudis non fiant succis. Foliorum quatuor drachmis in aqua 40 mulsa cyathis octo epotis, commode citatur alvus: sananturq, iis ex vino sumptis coli inflammatione vexati. Betonica in eclegmate ex melle sumpta novem diebus, tussim sedat. Pota in aqua calida cyathis quatuor duarum drachmarum pondere, addita plantaginis drachma, febres quotidianas expellit, quod tamen in accessibus tantum fieri debet. Idem praestat etiam in tertianis, si cum pari pulegio assumatur. Sanat ipso quoque ordine etiam quartanas in tribus aqua calida cyathis hausta, trium drachmarum pondere: addita mellis uncia, calculi franguntur. Betonica ex tepenti aqua feliciter bibitur hydropicis. 50 Pariendi celeritatem affert, uteriq, cruciatu à frigidityate conceptos mulcet, si ex calida aqua, aut mulso duarum drachmarum pondere propinetur. Contrita folia & illita, praefosos glutinant nervos, & resolutos iuvant. Eadem trium drachmarum pondere ex caprillo lacte sumpta tribus diebus, sanguinem ore rejectum cohibent, & ex pari vini veteris mensura, medentur rupis, & ab alto devolutis. Praesumpta ebrietatem arceat. Ex vino frequenter hausta illericos sanat: & suillo adipe admista, carbunculos curat. Pota ex aceto mulso unius drachma 60 pondere, viatoribus longo itinere defatigatis vires mirifice reficit. Fastidia abstergit, & stomachicos recreat. Adversatur venenis, & serpentum, & venenosorum rabidorumq, quorumcunque animalium moribus, non modò intus sumpta, sed etiam extrà emplastri modo imposita. Cuniculosa, sinuosaq, sanat

betur. Siquidem hac caule constat purpurascens, tenuis, & in multos ramulos diviso: Folia gerit anteaquam caulescat Betonica familia, toto ambitu tenuiter serrata, sed ubi caulem protulit, eadem faciem immutant. Nam exortu profundioribus incisuris, majoris Pbi familia ferè redduntur: quæ vero in caule sunt, minora multo, & breviora spectantur. Flores edit in ramisculorum summis partibus, è capitulis quibusdam, purpureos. Radice nititur multifida, Pbi minoris modo fibrata. Herba est insectoria, pannis colorandis expetita. Datur utiliter potanda ex albo meraco convulsis, ruptis & ab alto devolutis: dissolvit enim potenter sanguinem, qui extra vasa concrevit. In vino decocta, ac deinde illita, ulcera mirificè la virca. mundat, & carne replet, & ad cicatricem perducit. Haemorrhoidum quoq; dolores mulcet foru adhibita. Folia, & radix simul contusa, & emplastri modo imposita, enterocelas sanare creduntur. Betonica vires memoria prodidit Galenus lib. 7. ^{Betonice vires ex Gal.}

simplicium medicamentorum, sic inquit: Cestron, aut Psychotrophon, Romanè verò Betonica, vim habet incidendi, ut gustus indicat. Amarior enim est, & subacris ipsa herba: id quod & particulatim educta adhibere ostendit. Nam consistentes in renibus calculos dividit, & pulmonem, & thoracem, & jecur expurgat abstergitq; mens quoq; ciet, & comitialibus praedest, tum rupta, convulsaq; curat, & omnibus bestiarum moribus ulcere illit a auxiliatur. Postremo acidum rullantibus, & ischia dicis bibita, auxilio est. Planta, quæ nigræ & λυγέροπος Græcis, Betonica, & Veronica Latinis dicitur: Arabi- Nomina. bus, Chastara: Italis, Betonica: Germanis, Betonien: Hispanis, Bretonica: Galli, Betoesue: & Betoine. Serratula, Italia Serratola.

BETONICA, quæ Græcis nigræ à remedium copia & varietate dicitur, Plinio Veronica, quam in Italia Serratulam vocari auctor est, duplex est, altera purpureo flore, quæ vulgarior est, altera candidis floribus, quæ rarior & non solum floribus colore ab altera variat, sed & multo altera hispidior, minoribusq; foliis, ut ex adjecta figura colligere est. Purpurea duum quoq; generum, altera brevioris spica, altera longiore & molliore, quæ altius excrevit & ferius floret, utraq; tamen eodem loco provenit. I. Betonica purpurea, Trag. Fuch. Betonica, Brunf. Matth. Fuch. Dod. gal. & fol. Gef. hor. Lacu. Lon. Lob. Cast. Lug. Cæf. Thal. Tab. Betonica purpureo flore, Clus. hist. Pan. Veronica, Cord. in Diosc. & hist. II. Betonica alba Brunf. Tab. Betonica candida, Trag. Betonica floribus candidis, Lob. obser. Betonica flore albo, Dod. gal. & fol. Clus. hist. Pann. Cam. Veronica alba, Cordo in historia. III. Serratula, à foliis minutim circumquaque serratis, nomen habet: dicitur Serratula, Matth. Dod. fol. Lob. Cast. Lugd. Cam. Serratula tinctoria, Tab. Tinctorius flos secundus, Trago, ut Kyberus vertit, Tragus namq; Scharlam nominat Cerretta, Cæf. Centauroides, aut Centaurium majus sylvestre Germanicum, Thalyo: an Solidago Sarracenicæ quædam, Lonicero. Hujus ratione foliorum quatuor differentia: prima foliis omnibus per circumferentiam serratis, incisura carentibus: altera foliis ad radicem quidem tantum serratis, at reliquis profundè incisuris seu in lacinias divisis: tertia folia habet utrinq; divisa: quarta primum folium ad radicem per circumferentiam serratum habet, reliqua verò omnia disiecta.

Britanica.

BRITANICA.

CAP. II.

BRITANICA, aut Veronica, folia habet sylvestris lapathi, sed nigriora, & pilosiora, gustu adstringentia: radicem tenuem, & brevem: caulem parvum emittit. Foliis exprimitur succus, qui igni aut sole co- gitur. Vim habet adstringentem, privatim depascentibus oris, & tonsillarum ulceribus accommoda- tam. Valet etiam ad reliqua, quibus adstrictione est opus.

Quamquam tradit Ruellius Britanicam esse plantam Italia cognitam, atq; ibi vulgò appellari Piatamano, mihi ta- men hæc non solum nomen illud incompertum est, sed nullum etiam inventire obtigit, qui Britanicam osten- deret. Hanc autem scriptis celebravit Plinius libro 15. cap. 3. hisce verbis: In Germania trans Rhenum castrum à Germanico Cesare promotis, maritimo tractu fons erat aque dulcis solus, quæ pota dentes intra biennium deciderent, compagesq; in genibus solverentur. Stomacacem medici vocabant, & scelet yrbene mala. Reperta auxilio est herba, quæ vocatur Bri- tanica, non nervi modo & oris malis salutaria: sed contra anginas quoq; & serpentes. Folia habet oblonga, nigra: radi- cem etiam nigram. Flos ei, qui (ut eandem proditur) collectus priusquam tonitrua audiantur, & devoratus securos in totum reddit homines. Frisit, quæ castra erant, nostris demonstrare illam: hæc Plinius. Caterum non desunt, qui Britanicam cen- seant eam esse stirpem, quam herbariorum vulgus ideo BISTORTAM appellat, quod radice contorta nitatur, sed eorum planè error facile deprehenditur. Quandoquidem etsi Bistorta rumicis constat foliis, non tamen ea nigra sunt, neq; pilosa quinimo laviæ apparent, supernè rufescentia, & a terra quadantenus casia. Ad hæc Britanica radix subestrenuis, breviusq; Bistorta verò crassa, serpentis jacentis modo contracta, & intorta. Caterum ut Bistorta integram enarrem historiam, na- scitur hæc in altis montibus, foliis primo statim exortu in acutum desinentibus, colore subrufo, quæ ubi adoleverint, rumi- cis folia referunt, sed laviæ sunt, inferna parte subpurpurea & per arabitum sinuata. Caulem edit rotundum, tenuem, ca- bitali, in quo folia longè minora spectantur. Flos in caulis summitate prodit spicatus, ruber aut subpurpureus, è quo se- men oritur oxalidis proximum. Radice nititur arundinacea facie, sed succosa, serpentis modo contorta, cortice obducta subrubra intus pulpa, adstringentis saporis. Copiosissima oritur in altis montibus & pascuis provenit in Bohemia, in præfer- tim montibus, qui regionem hanc, à Silesia dividunt, & ex quib. Albi fluvius suam ducit originem. Sed præterea non desunt etiam qui Tormentillam sic officinis, & vulgo vocatam, Bistorta generi adscribant, quod non facie, sed foras viribus illi respondeat: quæ quoniam hic nobis occurrat, & quàm plurimè effertur laudibus, idè hic locum exposcere visus est, ut de ea aliquid differamus. Est itaq; TORMENTILLA folio pentaphylli minore, septem incisuris diviso: radice brevi, nodosa, com- pacta, rubeo colore, sapore adstringenti: cauliculis tenuibus, subrubentibus: flore melino, adeo ut in pentaphylli genere sit re- ponenda. Sunt qui à septenis foliorum divisuris Heptaphyllon hanc vocent. Herbarii compertum habent, hanc isdem polle- re facultatibus, quibus Bistorta prædita est. Quamobrem utraq; refrigerant, exsiccant, cohibent, roborant, abortum prohi- bent bibita, ac ventri pubi renibusq; ex aceto illita: urina incontinentiam supprimunt, cum succo plantaginis pota: si- fiant menses, si in earum decocto ad umbilicum usq; consederint samina. Idem præstant (deradicibus tamen intellige) si- vira, & ex melle atq; spica subacta, ventri ac pubi illinantur. Sanguinem è vulneribus manantem cohibent, superaffer- so earum

Britani-
ca cōsid.
Ex Plinio
contra
stomaca-
cē.Bistorta
mentio.Tormē-
tillæ bi-
stortia.Tormē-
tillæ bi-
stortæ
vires.

I. BISTORTA.

II. *BISTORTA MINOR.*

III. TORMENTILLA.

Britanice
vires ex
Gal.

inveniuntur, in quibus post Britanicam alterum per se de Boronica caput legitur. Quod, quoniam pluribus indicis in Dioscoride ascriptum esse constat, atq; in hunc autorem ex libello Antonii Musæ Augusti Caesaris medici fuisse translatum, Nomina. idcirco nos illud abdicavimus, neq; alia commentatione idem dignum censuimus. Quæ plantæ Græcè Βερτορία, Britanica Latine pariter & Italice appellatur. Bistorta seu Colubrina, Italis Bistorta: Germanis, Natterwurz. At Tormentilla, Italis, Tormentilla: Græcis, τάρσιον: Germanis, Tormenthill: Gallis, Tormentille.

so earum pulvere. Qui item ex puniceorum malorum vino potus biliosas coercet vomitiones, & si vorum albo exceptus super scilicet regula massetur, mox comedatur. Aqua, quæ ex his duplici organo elicitur, sive ex radicibus decoctum, venenis omnibus remedio est. Ex quo tantum apud nonnullos Tormentilla invaluit usus, ut ex ejus radicibus etiam medicamenta componant adversus pestilentiam, & ad pestilentes febres, & præsertim ubi exanthematum nota emerferint. Datur quoq; earundem radicum tum pulvis, tum decoctum utiliter potandum pueris, qui vermibus laborant. Uti et, tum ceteras alvi fluxiones, tum dysenteriam sanant, & vulnera glutinant, præsertim quæ intestinis, & visceribus fuerint illata, non modo ipsis vulneribus illita, sed & in portionibus hausta. Relicta contumaciaq; ulcera curant & ea fistunt, quæ serpendo corpora erodunt. Radicum pulvis sanguinis rejections prohibet. Idem ex symphyri majoris aqua potus, juvat contractos, & ab alto devolutos: siquidem non solum intrinsecas fracturas sanat, sed etiam sanguinem extra vasa concretum discutit. Caviis dentium inditus cum alumine, & pyrethri momento, non modo dolorem sedat, sed fluxiones eo decurrentes cohibet. Peculiariter autem valent Bistortæ radices ad omnes venenosorum serpentium ictus & morsus, è vino sumpta, unde Colubrina quibusdam dicta est. Sed ut jam ad Britanicam vires redeamus, ea scriptis tradidit Gal lib. 6. simp. med. ubi sic inquit: Britanica herba folia adstringentia sunt, & vulnerum glutinatoria, similia foliis sylvestrium lapathorum, nisi quatenus atriora sunt, magisq; hirta. Sed & expressus ex illis succus perinde natus est adstringere: itaq; coctum quidam reponunt, tanquam inter stomatica medicamenta efficacissimum. Videtur enim sanare jam etiam putrescentia: hæcenus Gal. Cæterum non est silentio prætereundum, quod Dioscoridi codices

Bistorta

Bistorta quod radice in se contorta constet, cujus Plinius inter Dracontia meminisse videtur, ejusdemq; fortè Molybdæna: duplex est major & minor: illa radice magis minusve intorta, foliis in altera rugulosis & majoribus, in altera levibus & minoribus: minor similiter duplex. I. Bistorta mas, Brunf. tugolioribus & majoribus, in altera levibus & minoribus: minor similiter duplex. I. Bistorta mas, Brunf. Bistorta minor, Dod. gal. Lacu. Tab. Bistorta, Lonic. Colubrina minor, Brunf. Trag. Serpentina mas, Fuchsis. II. Bistorta minor, Camerario in suo Matthiolo & Thalyo: Limonii species minor, Ges. de hortis. Hæc priore multo minor est, cujus folia subrotunda per marginem veluti ferrata & punctis distincta: quæ in altioribus tantum Helvetiorum montibus & Jura provenit. III. Tormentilla, quod tormen-
tum dentium feder, quam alii Pentaphyllis, alii Bistortis, alii Chryfogono Dioscoridis, adnumerant: duplex est, altera communis, quæ aliquando quina, non septem folia obrinet: alia alpina, radice vul-
gari majore, rubicundiore & odoratiore. Tormentilla, Matth. Brunf. Trag. Dod. gal. & fol. Cord. in
Diosc. & hist. (cui & Pentaphyllum rectum) Lacu. Lon. Lob. Cast. Casal. Lug. Thalyo, Taber. cui &
Consolida rubra, Heptaphyllum, Fuchsis, Ges. de hortis libro.

Λυσισμάχων.

LYSIMACHIA.

CAP. III.

Lysimachia, quam aliqui lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresve, fruticosos, tenues: prodeuntibus geniculatim foliis tenuibus, salicis figura, gustu adstringentibus & flore rufo, aut aureo, gignitur in aquis, & palustribus. Foliorum succus adstringente sua vi, sanguinis rejectionem suppressit: dysentericis potui datur, aut infunditur: mensum abundantiam sistit, in pello: sanguinis profluvio subvenit, si nares ea herba obturentur: & vulnerum cruorem cohibet. Acerrimum nidorem suffusa reddit: qua de causa serpentes fugat, & muscas interficit.

serp. d. l.
fulvus.
h. m. g. d.
m. u. d. m.
l. u. l. l.
a. q. u. s. e.
l. o. d. e. g.
q. u. a. p. a. t. i.
n. e. g.
l. o. x. a. p. u. d.
i. e. s. t. &
vulocra-
ria, & s. a.
guinem
l. i. s. t. e. m.

4. *LYSIMACHIA.*

II. LYSIMACHIA ALTERA.

Lysimachia à Lysimacho Rege inventore nomen accepit, ut Plinius est author libro 25. cap. 7. ubi de ea ita scriptum reliquit: Invenit Lysimachus herbam Lysimachiam, quæ ab eo nomen retinet, celebrata Erasistrato. Folia habet salicis, viridia: florem purpureum: fruticosa est, ramulis erectis, odore gravi: gignitur in aquis. Vis ejus tanta est, ut jumentis discordantibus jugo imposita asseritatem cohibeat: hæc Plinius. Ruellius Lysimachiam eam herbam putat esse, cujus est usus apud insectores ad inficiendos viridi colore pannos: ubi enim hos glasto tinxere, eam superinduentes viridem colorem efficiunt. Hanc Heirusci, qui lanificio dant operam, vulgò appellant Cerretta, sive Braglia: Foro-Julienenses verò Cosaria. Sed hæc in re Ruellius, meo quidem judicio, aperte fallitur: siquidem Cerretta, quam ipse rusticus Corneolam vocari ait, caules proferit, Lysimachia altera, 60 & folia lino majora, non autem salicis: florem luteum, semen folliculæ genistæ effigie inclusum: nascitur in pratis, nullatq; est, quod gustu perceperim, adstrictione prædita. Non desunt præterea alii, qui pro Lysimachia aliam plantam ostendant, quæ quadrato, recto, bicubito aliq; exit caule, foliis salicis, flore in purpuram rubescente spicato: nascitur prope fluentes aquarum rivos & uliginosis locis. Adstringit, refrigerat, cohibet, & omnia potest quæ & altera, quæ etsi Dioscoridis Lysimachiam non referat, eam tamen Lysimachiam alteram appellare libuit. Lysimachiam legitimam, ni fallor, Roma ad me Gatonum Ruellii alius misit Vincentius Cantonum concitum meum medicum eruditum, & rei herbaria studiosum: quæ mihi planè singulis notis, quæ Dioscorides Lysimachia tribuit, videtur ad stipulari. Sed eandem post hæc invenimus nos in Bohemia copiosam, & circa Pragam, prope Multariam fluvium, & in aliis quoq; locis. Caterùm quamvis Ruellius in mentione Lysimachia existat, ut su-

Lyfima:
chiz
confid.

Ruellia
cirata.

Lyfima-
chia alte-
ra.

4- Vincen-
9- tins

711 lapsus

(ut supra diximus) Corneolam esse veram *Lyfimachiam*, in fine tamen ejusdem capituli quandam aliam herbam à rusticis sibi demonstratam fuisse refertur, ad fugandam pestilentiam esse acissimam, buboni tantum adalligatam, quam etiam pro *Lyfimachia* asseruit. Ex quo palam est. Ruellium duas pro *Lyfimachia* plantas designasse ea fortis assertionis adductus, quod Dioscorides flore rufo, aut aureo constare *Lyfimachiam* memorie tradiderit. *Lyfimachia* meminit Galenus lib. 7. simplicium medicamentorum, ubi de ejus viribus in hunc modum disseruit. *Lyfimachios* superantem habet qualitatem adstrictoriam, per quam & vulnera glutinat, erumpentemq; ex naribus sanguinem emplastri modo illita compescit: quin & reliquas sanguinis eruptiones sistere potest cum ipsa, tunc succus ejus multo magis. Potest dysenterias, sanguinis rejectiones, ac muliebri profluvium sanare. Huic herba nomen Græcum est *λυσιμαχία*, Latinum & Italicum *Lyfimachia*. Germanis *Weiderich*.

Lyfimachia, quæ & *Salicaria* à foliorum similitudine dicitur, quatuordecim differentias notavimus: alia est spicata, & quidem purpurea, vel cærulea: alia filiquosa, hæcque hirsuta, vel glabra, illa vel magno, vel parvo flore: at glabra major, minor, & angustifolia: est non filiquosa rubra, lutea, major & minor, & etiam floribus globosis: quibus addimus *Chamaenerion latifolium*, & angustifolium, hocque vel in planis vel alpibus proveniens. I. *Lyfimachia lutea major* vel *Dioscoridis*, C.B. *Lyfimachia*, Matth. Trago, Lac. Lon. Cæs. Lugd. *Lyfimachia lutea*, Fuch. Turn. Lob. Tab. *Lyfimachium luteum*, Gef. hor. Thal. *Lyfimachia flore luteo*, Anguil. *Lyfimachia flore luteo minore*, Cam. *Lyfimachia vera*, Cord. in Diosc. *Lyfimachia falsa*, Castori: *Lyfimachium verum*, Dod. gal. seu legitimum, Dod. fol. *Salicaria*, Gef. hort. cui & *Virga aurea* quorundam. Variat foliis nunc ternis, nunc quaternis, & etiam binis ex singulis nodis prodeuntibus. II. *Lyfimachia spicata purpurea*, C.B. *Lyfimachia altera*, Matt. (sed in hac figura folia plus justo longa) Lac. Lug. *Lyfimachium purpureum*, Gef. hor. *Lyfimachium purpureum alterum*, Dod. gal. *Lyfimachia purpurea*, Lob. Tab. Cast. *Lyfimachia flore purpureo*, Anguil. Cæs. Cam. *Lyfimachia tertia*, Turn. *Pseudolyfimachium purpureum alterum*, Dod. fol. *Solidaginis Sarracenica* alia species, Trago.

Poliogonum.

SANGUINARIA.

CAP. IV.

a Meum

Polygonum mas ramos habet teneros, & exiles, copiosos, geniculis cinctos, qui per terram, ut gramen repunt, folia rutæ, sed t molliora, longioraq;: semine sub omnib. foliis turgescere: unde marem appellari volunt: flos ei candidus, aut puniceus a. Vis epti succi est, spissare, ac refrigerare: prodest cruentæ excreationi, cholerae, alvi fluxionibus, & urinae stillicidio: nam urinam aperte ciet. Cum vino potus, contra serpentium morsus auxiliatur b: datur in febribus per horam ante significationes: foeminarum profluvia impotenti sistit. Idem succus aurium doloribus, iisdemq; purulentis instillatur. Facit eximie ad genitalium ulcera, cum vino adjecto melle decoctus. Stomachi fervori, sanguinis rejectionibus, ulceribus quæ serpunt, ignibus sacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus vulneribus folia illinuntur. Sanguinaria foemina c fruticat uno caule, arundini teneræ simili, densis geniculis, & in serubarum modo farctis: articulos in orbem cingunt apices, foliolis piceæ similes: radicis nullus usus: nascitur in riguis. Huic quoque spissandi, refrigerandi que natura ad eadem valens, sed inefficacior.

I. POLYGONUM MAS.

II. POLYGONUM FOEMINA.

Meum
dicitur
quod
est
tenuis
et
flexilis
et
copiosus
ramosus
et
geniculis
cinctus
et
per
terram
repunt
et
folia
rutæ
sed
t molliora
longioraq;
semine
sub
omnib.
foliis
turgescere
unde
marem
appellari
volunt
flos
ei
candidus
aut
puniceus
a. Vis
epti
succ
est
spissare
ac
refrigerare
prodest
cruentæ
excreationi
cholerae
alvi
fluxionibus
&
urinae
stillicidio
nam
urinam
aperte
ciet
Cum
vino
potus
contra
serpentium
morsus
auxiliatur
b: datur
in
febribus
per
horam
ante
significationes
foeminarum
profluvia
impotenti
sistit
Idem
succus
aurium
doloribus
iisdemq;
purulentis
instillatur
Facit
eximie
ad
genitalium
ulcera
cum
vino
adjecto
melle
decoctus
Stomachi
fervori
sanguinis
rejectionibus
ulceribus
quæ
serpunt
ignibus
sacris
collectionibus
tumoribus
&
recentibus
vulneribus
folia
illinuntur
Sanguinaria
foemina
c fruticat
uno
caule
arundini
teneræ
simili
densis
geniculis
&
in
serubarum
modo
farctis
articulos
in
orbem
cingunt
apices
foliolis
piceæ
similes
radicis
nullus
usus
nascitur
in
riguis
Huic
quoque
spissandi
refrigerandi
que
natura
ad
eadem
valens
sed
inefficacior

Polygo-

III. POLYGONUM MINUS.

Polygonum mas, quod ab Italis vulgò vocatur Coreggiola, Polygonum Centinodia, in campis, adificiorum areis, & viis publicis frequens ubique nascitur. Fœmina verò, quæ non adeo frequens est, & copiosa, in riguis humentibus, locis invenitur. Mari polygono Proserpinaca nomen tribuit Apulejus, quod humi cauliculus repat. Est & planta, quam POLYGONON minus appellare libuit. Ea enim ramulos edit humi repentes, tenues, geniculatosq., foliis exiguis, oblongis, semine pumilo, rotundo, minuto, albicante, racemosisq., ac adeo copioso, ut universa planta semine referta conspiciatur: quo fit ut à quibusdam mille grana vocetur. Nascitur arido solo & in siccis torrentium alveis. Sunt etiam qui ab effectu hanc ipsam Herniolam vocant, quod ad enterocelas præstantissimum sit auxilium in potionibus sumpta. Audio à viris fide dignis cum hac tantum herba, à Gabriele Falloppio Mutinense plures intestinorum ramice laborantes esse sanatos. Vili est conglutinandis, siccandis, refrigerandis. Universa planta pulvis ex vino haustus, non solum suppressam cit urinam, sed & renum calculos comminuit, ac pellit, ubi diutius sumatur. Quinetiam, ut quidam affirmant, vesica quoque lapides atterit, & paulatim ejicit: ubi diutius quotidie ejus pulverem ex vino bibant affecti drachma unius pondere. Nascitur locus aridis, sabulosis, &

Proserpinaca Polygonon minus, ejus hist. & vires.

Millegrana. Herniola.

Polygonum minus vires ex Gal.

incultis. Polygoni meminit Galenus libro 8. simplicium medic. ubi ejus vires reddidit his verbis: Polygonum inquit, uti adstrictionem quandam obtinet, ita sanè vincit in eo aqueum frigidum, ut videlicet secundi sit ordinis medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertii. Proinde sanè quibus stomachus fervet astu, foris frigidum illud prodest: velut etiam erysipelata, & calidas phlegmonas juvat. Porro tale cum sit, & fluxiones repercutit, & hac ratione videtur esse exiccatorium. Quare cum herpetum, tum ulcerum, aliorumq. bonum est remedium: efficacissimum autem inflammatione, & fluxione laborantium partium. Est & cruentorum vulnorum glutinatorium. Sed & aurium ulceribus prodest: & si vel plurimum insit puris, hoc tamen etiam desiccet. Eisdem ob facultates & profluvium muliebre sistit, & dysenteriam, & sanguinis rejections, & undecumq. aliunde immoderatiores impetus. Refert Dioscorides, quod & urinam provocet exhibitum stillicidio seu stranguria affectis: non tamen affectum exactè discriminat, in quo ipsum dari expedit. Porro mas ad omnia dicta, quam fœmina, validioris est effectus. Herba, quæ Græcis πολύγωνον ἄνθη, Latinis Polygonum mas vocatur: Arabibus, Basialrahagi: Italis, Polygonum maschio, & Coreggiola: Germanis, Weggras: Hispanis, Corriola: Gallis, Coreggiola. Quæ verò Græcis πολύγωνον ἴσχυς, Latine, Polygonum semina dicitur: Italis, Poligono & Coreggiola semina: Germanis, Rantenkraut: Gallis, Fin aquatic. Polygonum minus, Græcis πολύγωνον ἄνθη nonnullis Millegrana, quibusdam Herniola: Galis, Coreggiola minore.

Nomina.

IV. POLYGONUM MARITIMUM latifolium.

V. POLYGONUM POLONICUM cocciferum.

† Impressi codices Græci tum Venetiis, tum Basileæ hic male habent *εναντιον*, hoc est, mitiora, cum legendum sit *εναντιον*, id est, longiora. Hoc præterea loco in iis addendum est *μαλακωτέρα*, hoc est, molliora. Huic, & alteri lectioni adstipulatur Oribasius, quem secuti videntur interpretes.

Polygonum, quod à multitudine seminis, aut densitate fruticis dictum vult Plinius, sed potius à copiosis geniculis, & à Scribonio Calligonon nominatum, duplex est, majus & minus: illud vel vulgare, quod latifolium candidis aut rubentibus floribus varians, & angustifolium: hocq; aut repens, quod vel oblongo, vel brevi folio, aut fruticans, vel maritimum, quod latifolium & angustifolium: vel cocciferum. Minor etiam suas differentias habet, est vulgatum, vel repens, vel erectum: est peregrinum, foliolis vel majoris, vel serpylli, vel deniq; minimis, Herniaria dicta, cujus differentia in hirsutie & foliorum glabritie. I. Polygonum latifolium vel mas Diosc. & Plinii, C.B. Centumnodia, Brunf. Polygonum mas Matt. Fuch. Dod. gal. & fol. Anguil. Ges. hor. Cast. Lug. Thal. Polygonum masculum, Trag. Lac. Polygonum, Lob. Cæf. Polygonum primum, Turn. Polygonum mas vulgare & Sanguinaria: Lob. in ico. Polygonum majus. Lon. Tab. cui & Corrigiola: Polygonum vulgare Cam. II. Equisetum aquaticum brevioribus setis, C.B. Polygonum femina, Matt. Dod. gal. & fol. Anguil. Ges. hor. Cast. Lug. Tab. Polygonum femina femine vidua, Lob. in icon. Polygonum femina Thal. Sanguinalis femina, Cordo in Diosc. an Limnopeuce, Cordo in sua hist. III. Polygonum minus seu Millegrana major, C.B. Polygonum minus, Matth. Cast. Polygoni genus herniaria vulgo, Clus. hist. Pan. Empetron, Trag. Lon. Millegrana, Cord. in hist. Herba Cancr minor, ejus scholiasti: Epipactis, Anguil. Herba Turca, Advers. Lob. Cæf. Herniaria, Ges. hor. Lug. Thal. Tab. Cam. Hujus aliquot species notavimus, aliam foliis subrotundis, glabris: aliam hirsutis, aliam foliis angustissimis, albicantibus, viticulis copiosis repentibus. IV. Polyg. maritimum latifolium. Hoc vulgo brevius, crassius, totum candidum & humi stratum ex cujus radice nigra, crassa, palmari, contorta & lignosa, viticuli subrubentes prodeunt, internodiis distincti, squammulis tenuissimis albidis donati, folia habet densa viridia, quibus foliola candida, glabra, lucida secundum nodos adponuntur: flosculi rufescentes, aliquando albi, quadrifolii, quibus succedit semen nigrum triangulum, thecis foliaceis candidis inclusum. Hoc in Adriatici maris littore circa Venetias legimus: verum longè majus & speciosius toto maris Mediterranei tractu in Gallia Narbonensi, ad Cetium montem observavimus. Salso & adstringente gustu est. Dicitur Polygonum maritimum maximum. Advers. & Lob. in icon. Polygonum maritimum, Lob. Cam. in Matt. Polygonum maritimum prius Dalechampii, Lug. Polygonum tertium in maritimis nascens, Cæf. V. Polygonum Polonicum cocciferum. Hoc ex radice minore cauliculos emittit breviores, nodosos, albentes, circa quos folia tenuissima, mucronata: flosculi candidi, inter squammas virentes in cauliculis summis. Ad hujus radices, Coccum elegantissimo rubore commendatum nascitur, quod in arenosis Poloniae locis reperitur: de quo primus, D. Camerarius in suo Matth. Polygoni Cocciferi nomine, quod Polonis Kosmaczek dicatur.

Πολυγονάτον.

POLYGONATUM.

CAP. V.

Meum
dicitur.
i. hirsuta.

Polygoni
nati con-
sideratio,
& hist.

Aq. Po-
lygonati.

Sigillum
Salomo-
nis.

Manardi
erratum
Polygoni
Secacul
statuentis

Polygonatum nascitur in montibus, frutice cubito altiore, foliis lauri, latioribus, & lævioribus, sapore mali cotonei, aut punici, cum quadam adstringente. Flores per singulos foliorum exortus promittuntur candidos, foliis numerosiores, incepta à radice subputatione. Radicem habet albam, mollem, longam, crebrò geniculatam, densam, graveolentem, digitum crassitudine æquantem. Quæ vulneribus efficaciter illinitur: quinetiam maculas in facie delet.

Polygonatum Hetruscis vulgò Frasinella nominatur. Aulii vero Italia populi quasi à Græcis docti, id Ginochietto vulgari sermone appellare didicerunt, ac si geniculatam radicem dicerent. Est itaque Polygonatum planta caule cubitali, & quandoq; majore, rotundo, ac lavi: circa quem folia exeunt lauri effigie, sed latiora, numerosis secundum longitudinem venis, firma, dispari exortu prodeuntia, sapore quadantenus adstringente. Flores edit candidos à quacunq; foliorum cavitare in universo caule emergentes, & ternos ex uno pediculo dependentes. Floribus excussis, bacca exoritur pisi magnitudine, ex nigro subvirescentes, & quandoque rufescentes. Radice nititur candida, arundinacea, tenera, summa tellure vagante, longa, crebrò geniculis articulata, digiti crassitudine, densa, & odore quadantenus gravi. Nascitur in montibus, & collibus. Mulieres è polygonati radicibus aquam stillatitiam studiosè conficiunt, qua ad faciem detergendam, poliendamq; profecto utuntur. Sunt præterea, qui Polygonatum sigillum sanctæ Mariæ, & qui sigillum Salomonis vocitent: verum ipse quidem harum nomenclationum causam adhuc assequi non potui. Nec desunt etiam, quæ asserant, veluti Manardus Ferrariensis, eam plantam Polygonatum esse, quam nomine Secacul describunt Mauritanii. Sed si haud dubiè, meo judicio, falluntur: siquidem Pisi folia, ut Secacul Polygonatum non habet, nec flores purpurascentes, Viola majores, albicantesq;. Præterea Secacul Serapioni radicibus nititur pollicis crassitudine, & indicis longitudine. Contra

767d

verò Polygonatum, quoddam multo longioribus sit radicibus. Adhuc (ut testatur Mesues, ac etiam Serapio, ubi de Secacul saccharo, vel melle asservando scribunt) ejus radices cinereo exterius sunt colore, solida intus matrice, atque nervosae, quae omnia in Polygonati radice desiderantur: quippe candida haec est, & nulla intus matrice. Re autem vera Secacul radix est Indica. Hoc enim apertissime testatur Avicenna libro 5. ubi sic habet: Secacul sunt radices Zingiberi similes, quae convenerunt ex India, & fit ex eis cum sunt recentes conditum in loco suo, apud nos autem humectantur in primis in aqua calida. Id quod etiam scribit Serapio, ubi de pluribus saccharo, aut melle asservandum egit. Nec usquam Polygonatum, & Secacul eisdem viribus pollere constat inter auctores: quandoquidem illud Graeci commendant ad vulnera, & ad maculas in facie delendas. Hoc autem Arabibus laudatur ad prolifici seminis ubertatem, & venerem conciliandam. Qua in re nonnulli falsa Manardi opinione ducti, se delusos invenerunt, qui Polygonati radices saccharo conditas ad venerem excitandam avidissime devorant, nullo tamen rei successu: At qui conferunt ramentum, (ut quidam volunt) & experientia comprobant, ad albas uteri fluxiones, si diu in utantur foemina eo morbo laborantes. De Polygonati viribus differunt Galenus li. 8. simpl. med. hunc in modum: Polygonatum mistam habet tum facultatem, tum qualitatem: habet enim adstrictionis pariter & acrimoniam, & amaritudinem quippiam, & indicibilis cujusdam insuavitatis. Quocirca nec admodum est usus, sed tantum quod radicem ejus quidam vulneribus illinunt. Sunt etiam qui navas maculas, in facie illo deterunt. Haec planta ut Graeco *ωζανθω*, ita etiam Latine Polygonatum nominatur: Italice, Frasinella, & Ginochietto: Germanice, Weiswurz: Hispanice, Frasinella: Gallice, Genjculiere.

Polygonatum à radice geniculata dictum, vulgò Sigillum Salomonis à vestigiis sigilli impressionem in radice referentibus, duplex est, latifolium & angustifolium: illud & longioribus, & brevioribus, & latioribus, & angustioribus foliis, flore majore, minore, odore & inodoro: floribus singulis, vel pluribus; baccis majoribus, minoribus, rubentibus, purpureis, nigris: est denique & ramosum. Sic & angustifolium duplex est, non ramosum, quod vulgatius, & ramosum. Polygonatum latifolium vulgare, C.B. Polygonatum, Matth. Anguil. Lac. Lob. Cord. in Diosc. & historia (ejus Scholiasti Polygonatum curvum dicitur) Turn. Gef. hor. Dod. fol. Cast. Polygonatum latifolium, Fuch. Dod. gal. Tab. Polygonatum majus, Lonic. Lugd. Thalyo: Polygonatum vulgare, Clus. hist. Pann. Cam. Sigillum Salomonis, Brunf. Gef. hor. Sigillum Salomonis latifolium, Trag. Secacul Arabum, Manardo: Frasinella vulgo, Cae. Vulgares herbarii Germanici cum Dictamno & Elleboro albo confundunt.

Κληματίς.

CLEMATIS.

CAP. VI.

Clematis humi serpit: laeto, pinguique solo provenit, viticulas spargens a crassitudine junci, exiguas; folia lauri figura & colore, sed multo minora. Ea cum caulibus in vino pota alvi profluvia, & dysenterias sedant: subdita in pello cum lacte, & rosaceo, aut cyprino, cruciatibus vulvae medentur: dolores dentium commanducata finit: imposita serpentium moribus juvamentum praestat. Fertur etiam contra aspidum ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur in terrenis.

I. CLEMATIS PRIMA.

II. CLEMATIS DAPHNOIDES flore pleno.

* Cate-
cuz.
ἐλαγχό-
νι. i. iustat
junci.
ἐφ' ὅσον
μικρὸν δά-
φνι, ἡμπε-
ρὶς. i. foliū
parvum
lauro si-
mile: ita
Meum.

Κληματίς

R. quercus irriga.

CLEMATIS ALTERA.

CAP. VII.

Est & altera Clematis, quæ viticulosum emittit ramulum, rubescentem, lentum: folium gustu admodum acre ac exulcerans: repit per arbores, ut Smilax. Semen tritum pituitam, bilemque detrahit, in aqua aut hydromelite potum. Folia ejus illita, lepras purgant. Cum lepidio conditur ad cibos.

Clematis
prima.

III. CLEMATIS ALTERA.

Clematis
di. vires
Matth.Quorum
c. error
Vincam
Chama-
daphnem
fit.Clematis
altera.

IV. CLEMATIS TERTIA.

Clematis, quæ primo loco describitur, aliquibus Vincæ pervincæ dicitur, nobis vulgò appellatur Provença; cuius fronde mulieres pueris ac puellis, virginibus, funestas toxunt corollas. In hac enim nullam reperi notam, quæ Clematidi primi generis reclamare videatur. Siquidem viticulas mittit junci modo tenues, lentas, flexilesque, junco tamen extiores, laves. & quæ humi jaceant in his folia exeunt per intervalla pari utring, exortu, olivæ modo oblonga, lauri minor, robusta, colore saturatè viridi, e quorum origine primo statim vere flores emicant cerulei, aspectu pulcherrimo, quin distincti foliis, ex oblongo viridique, calyculo sese pandentes, & longis nitentes pediculis. Radices habet numerosas, graciles, albicantes, humig, repentes. Viret perpetuò & nunquam foliis exuta spectatur. Refrigerat, siccatur, roborat, cohibet. Hæc semoribus adalligata viridia folia, mensium abundantiam cohibent, & abortum probibent, & conceptus adjuvant: Capiti recens superposita, & collo, gulæ, circumducta, sanguinem e naribus manantem sistunt. Additur quoque, utiliter vulnerariis emplastris, & potionibus. Quamobrem eorum sententiam explodendam putaverim, qui nostratam Pervincam chamadaphnem esse sibi persuadent, quam vulgò Laureolam appellamus. Nam hæc virgas emittit cubitales, singulæ stipite a radice exeuntes, rectas, tenues, lavesque; semen rotundum, rubens, inter folia residens, quæ facie laurina emulantur. Porro Clematis, quam secundo loco reddidit Dioscorides, nimirum à prima quam maximè distat. Illa enim ut diximus, frigida, siccaque, existit. & adstringentis omnino facultatis: hæc verò adeo calida acrua, habetur, ut admodum facile exulceret. Ipsa itaque, ab radice viticulas emittit prælongas, lentas rubescentes, quibus lupuli vocati modo, aut hortensis similis, sepes, & arbores scādant, & claviculis vinciat. E viticulis

V. FLAMMULA.

folia

folia praeferunt hederacea, è lateribus una plerumq, aut quandoq, duobus incisuris dissecta. Flores edit purpureos, alterius longe majores, sed quatuor tantum foliis constantes, in crucis modum protensis, è quibus semen nascitur acerrimum, & ferventissimi gustus. Radicem habet crassam, quae paulo post in numerosas divaricatur fibras, sapore pariter acri. Oritur in sylvis, & in frutibus, dumetisq, Est & alterum hujus generis, quod nos VITALBAM vocamus in Hetruria. Quandoquidam Vitalbā. Clematis talba hae viticulis exit rubentibus, ac lentis, foliis alteri quadantenus similibus, etsi per ambitum magis laciniatis, acri gustu, & exulcerandi facultate praeferunt, sed floribus longe diversis. Siquidem hae flores profert in racemi modum albos, odore ramos, & Myrti adeo similes, ut differentia fere nihil agnoscat. Quibus decidentibus capillacea, incanaq, oritur coma, quae tandem ventorum flatibus excussa, nudum relinquit fructum, triangulari fere figura, simulq, compactum, sub nigro colore, acerrimi omnino saporis. Nascitur passim in sepibus, & in sylvis arboribus se circumvolvens, & per eas repens: viribus in eadem praestat, quibus & superior. Quo fit, ut mihi haud dubitandum sit, quin vitalba nobis vocata alterius clematidis sit species, vel potius ipsa eadem clematis. Fuchsius tamen medicus doctissimus nostram Vitalbam, vitem nigram esse existimat. Sed errat, mea quidem sententia, ut infra suo loco dicemus. Caterum herba, quam quidam FLAMMULAM dicunt, foliis, floribus, ac semine nihil ab hac clematide differt, quemadmodum nec acerrimo gustu. Aramen neg, sepibus circumvolvitur, neq, arborescendit, cum recticulis assurgat. Plures autem hae ex se mittit caules bicubitales subrubentes, & in his folia similia, quibus intolerabilis inest acrimonia, unde Flammula sibi nomen ascevit. Nascitur in campis, collibus & frutetis. Ex hac ego sapius aquam elicui, demisso vitreo organo in calentis aquae balneo: quae eadem qua herba ipsa polebat acrimonia. Hanc compertum est efficacissimam esse in morbis frigidissimis, Flammula (ut Platearius est author) ex-calfacit, siccaturq, ordine tertio. Sed quod semicontusa imposita carnem non secus exulceret, ac ignis, calidam ordine quarto rectius crediderim. Sunt qui Flammulam quartanarum edendam parum ante accessionem praedant, magno (ut ferunt) juvamento. Ischiadicis juvat imposita. Alii ejus oleum commendant ischiadico, articulorum illiumq, doloribus, urina angustis, & renum calculis, in quibus morbis aut calidum illud inungunt, aut clysteribus infundunt. Id autem preparant hoc modo. Flammula folia tenuissimè concisa in rosaceum imponunt, quod vitreum vas exceperit, ac inde per fistulam infolant obturato vase. Datur etiam in cibus hisce morbis affectis, trium drachmarum pondere. Sed ut jam ad Clematidum vires revertamur, ea de his subjiciam, quae Galenus libro 7. simpl. med. adnotat a reliquit. Clematidis folia, inquit, acrem & adurentem sive causticam facultatem obinent, adeo ut & lepras excoquant. Fuerit itaq, in quarti ordinis excalfacientium initio. Vocatur autem clematis & daphnoides, quod quidam myrsinoides, alii polygonoides appellant. Caterum id nec exulceratorium est, nec acre, sicut quod ante dictum est, immo profluvius, & dysentericis cum vino potum prodest, dentiumq, dolores mansum mitigat: tum uteri quoq, doloribus in pectus admotum, usui est, tantum abest, ut perinde uratur, ac ulceretur, seu illud superius. Sed summe nobis suspiciendus Pampophilus ille, sicuti in reliquis nugatur de iis quae nunquam vidit, literis ea mandans, sic hac ambo in unum confudit. At Dioscorides utriusq, in quarto meminit, & ejus quae simpliciter vocatur Clematides, idq, in fine libri, & alterius, sed in principio. Quamobrem necesse non est, me etiam describere species ambas, sicut nec in alio seci: hac Galenus de utraq, Clematide. Ex quibus palam est ulcerantis Clematidis caput ab aliquo curioso ex hujus quarti libri calce, ubi commodè inter alvum deicientia medicamenta sibi locum adinveniat, exemptum fuisse, & hic alteri Clematidi adjunctum, ob eam quam invicem habent nominis convenientiam. Prima Clematis Graecis κακκωρίς daphnoides appellatur: Latinis, Clematis, & Vinca pervinca: Italis, Clematide prima, & Provenca: Germanis, Singrün: Hispanis, Pervinca: Gallis, Lyseron. Secunda vero κακκωρίς triphyllos Graecis: Clematis altera Latinè: Lynen Germanicè vocatur. Italis, Vitalba porporea. At Clematis tertia, Italis, Vitalba, Flammula, nonnullis Flammula Jovis: Italis, Flammola.

- 40 Clematis quasi Sarmentaria, quod flagella vitigineis flagellis similia emittat, arborescens scandat, quod nomen plurimis tribui potest. Verum alia humi serpit, alia arborescendit, est deniq, mediae naturae: de quibus omnibus in nostra historia universalis. I. Clematis daphnoides minor, forte Aegyptiaca Plinio C.B. Clematis prima, Matth. Clematis prima Dioscoridis, Anguilla. Clematis prima minor, Cast. Clematis, Cord. in Diosc. Lac. Tur. Clematis daphnoides, Fuch. Dod. gal. & fol. Lob. (qui an Centunculus Plinii sit dubitat) Thal. Tab. Cam. Clematis Aegyptiaca sylv. Gesf. hor. Vinca pervinca, Brunf. Gesf. hor. Lon. Lugd. Pervinca, Trago: Provinca vulgo, Cael. chamaedaphne altera, Brunf. edit. germanica. Floribus est caeruleis, candidis, rubris. II. Clematis daphnoides flore pleno: à praecedenti tantum flore differt, qui duplicata foliorum textura peramœna constat, & coloris est purpurorubentis, ex sarmentis terra coopertis propagatur, cum semine careat. In Germaniae hortis habetur ex Austria. Dicitur Daphnoides polyflora, Lob. Clematis flore multiplici, Cam. in Matth. Clematis major flore duplicato, Lugd. Clematis purpurea Austriaca flore pleno, Cam. in suo horto. III. Clematis caerulea repens, C.B. Clematis altera, Matth. (in cujus compendio figura transposita, & sub clematide tertia habetur Dod. fol. Cam. Clematidis alterius altera species, Dod. gal. Clematis secunda flore purpureo, Cast. Clematis peregrina caerulea & purpurea, Lob. Tab. Pothos caeruleus, Lugd. Flammula, Cael. Variat flore simplici, & pleno: colore est non solum caeruleo, sed etiam purpureo. IV. Clematis sylvestris latifolia ad Atragene Theoph. referenda, C.B. Clematis tertia, Matth. Cast. Thal. Clematis altera, Lac. Clematis altera prima, Cord. in Diosc. Clematis sive vitis sylvestris, Clus. hist. Panno. Vitis sylvestris caustica, Gesf. hor. cui & Viburnum quorundam: Vitis nigra, Fuch. Turn. Lon. Vitis nigra secunda, Tab. Vitalba, Dod. gal. & fol. Cael. Viorna, Ruellio & Lobelo. V. Flammula erecta, C.B. & Cam. Flammula Matth. Clus. hist. Pann. Lugd. Flammula altera, Dod. fol. Flammula frutex, Cordo in Diosc. Flammula altera surrecta, Lob. Flammula Jovis, Tab. Clematis altera, Turnero.

ΠΟΛΕΜΟΝΙΑ.

POLEMONIA.

CAP. VIII.

Polemonia, alii philetæriam, Cappadoces chiliodynamin appellant, ramis exilibus, utrinq, pinnatis: foliis paulò quàm rutæ majoribus, ac longioribus, calaminthæ, aut sanguinariæ proximis: quibus in summis velut corymbi dependent, nigro semine: radice cubitali, albicante, radiculae simili: nascitur in montosis, & asperis. Bibitur in vino radix contra serpentes, & dysenteriam: & ex aqua adversus urinae difficultatem, & coxendicum cruciatus: datur ex aceto drachmæ pondere lienosis, Eadem scorpionis plagæ alligatur.

Est profecto planta, praesertim ubi floruerit, visu jucundissima, ita ut maxima cum voluptate ad se videndum viatorum Symphy-
oculos alliciat, argumento quidem quod etiam viribus polleat insignibus. Porro Symphytum alterum, quod secundo loco cum alce-
reddidit Diosc. nulli dubium est quin ea sit herba, quae hodie passim CONSOLIDA MAJOR nominatur, quam etiam rum,
nonnulli herbariorum Alum falso appellant. Quippe quod ejus nota singula Diosc. historia ad unguem haerere deprehen-

III. SYMPH. MAJUS, SIVE
Consolida major.

*IV. SYMPH. MAJUS TUBE-
rosaradice. *

40 V. CONSOLIDA MEDIA.

*VI. CONSOLIDA MEDIA
caerulea alpina. *

M m m

dantur.

Quorundam er-
rores.

dantur. Hæc frequentissima nascitur in pratis floribus non modò luteis, ut Diosc. inquit, sed & candidis & purpureis, eadem sanè facie, ac forma. Caterum hallucinatur, in quo quidem iudicio, qui Symphytum petrum putant eam esse plantam nullis non cognitam, quam officina CONSOLIDAM & Solidaginem minorem vocant. Siquidem eam nihil prorsus Symphyti petras notis respondere, omnibus rei herbarie etiam mediocriter gnaris evidentius est, quam ut à me indicari debeat. Neque etiam statuendum censeo idem Symphytum esse eam aliam herbam, cuius folia aversa parte purpurascunt, quæ ab herbariis vulgò CONSOLIDAM media nuncupatur, ab aliquibus verò Laurentina, & à Senensibus Morandola. Verum posteaquam in harum plantarum sermonem incidimus, earum quoque, hic attexere historias volumus. SOLIDAGO itaq; minor, quam Germani Prunellam vocant, caulibus exit quadrangulus, hirsutus, spithuma longitudine: foliis menthae proximis, ac etiam subasperis. Flores gerit in caulium ramisculorumq; fastigiis spicatos, purpurascens, & quandoq; candidos. Radix illi inest multifida capillata, ut in plantagine. Provenit in montibus, collibus, & ferè ubiq;. Caterum quæ media SOLIDAGO à Rizoniis appellatur, rectius fortasse Prunella à Germanis dici potuisset à foliorum colore. Siquidem folia, quæ minorilataiora & molliora sunt, aversa parte cyclaminis modo purpurea spectantur. Caulem edit pedali longitudine, pilosum, quadrangulum, in anemq;. Flores mittit ceruleos, qui partim inter folia, quæ caulem ambiunt, partim in cacumine spicata congerie prodeunt. Radix illi est ut alteri multifida, haud alte descendens. Nascitur in hortu, & vineis, aliq; in locis. Harum modò dictarum stirpium, etsi nusquam, quod hæcenus invenerim, meminerint Græci, aut Mauritaniam, ea tamen mirum in modum prodesse existimantur disruptis, fractisq; internis & externis corporis partibus. Idcirco utiliter dantur foliorum succi potandi ab alto devolutis, ac etiam iis, qui interna, intestinale vulnera acceperint: namq; illa, sint vel exterius, vel interius illata, mirificè sanant. Tradidere nonnulli, qui rerum experimenta prosunt, Consolidam mediam vocatam potu sanguinis grumos in ventriculo, vel in alia corporis parte concretos disicere, & dissolvere. Illita verò folia, vel eorum succum efficax medicamentum esse prædicant ulceribus omnibus in ore manantibus, exedentibusq;, ac etiam testium, padendorumq; virilium, & muliebrium. His omnibus facultatibus ea quoque, prædita est, quam Solidaginem minorem vocant, ut quidam existimant. Etenim ubi vulnera glutinare, adstringere, & reprimere sit opus, minorem usurpant, quam etiam altera longè præstantiorem esse sepe numero compertum est. Recensetur præterea Germanis inter Symphyti genera quædam ipsis vulgaris herba, quam SANICULLAM appellant. Exit hac foliis pentaphylli majoribus: radice candida, tam miro naturæ ipsius artificio nodulis, ac lacinis quibusdam elaborata, ut non parum admirentur, qui tantum naturæ opus diligenter intuentur, atq; examinant. Nascitur in montibus sylvestris locis. Radix glutinat, cohibet, roborat. His utuntur in porionibus ad enterocelas quotidie drachma pondere ex vino austero diebus 40. continuis: præstat quoque, & ad interna vulnera, præsertim ad ea, quæ in thoracis cavitate penetraverint, tum etiam intestinorum, ex aqua equiseti eodem pondere sumpta. Hanc quidam Dentariam minorem vocant quod radices dentium speciem quandam representent. Caterum alia quoque, planta est, quæ quibusdam DENTARIA MAJOR appellatur, nonnulli verò ἀποροῦσιν, quod sine foliis proveniat. Nascitur hæc in opacis sylvis, aut aliis umbrosis locis. Germinat primo statim vere. Quippe caules profert dodrantes, teneros, fragiles, succosos, Orobanchæ amulos, in quo à medio ad summum flores exeunt in purpura albicantes, & hirsuti, foliolis ejusdem ferè coloris in latere concomitantibus è floribus calyculi oriuntur, in quibus parvum concluditur semen, papaveris modo. Radice nititur albicante, magna, succosa, fragili, compactili squamarum congerie, miro sanè naturæ artificio elaborata: gustu est acerbæ amaritudinis quadam concomitante. Adstringit, refrigerat, & abstergit: devorata verò soporem facit. Plura insuper Sanicula ostenduntur genera, quorum unum, quod aliquibus herbariis AURICULA nisi nominatur, folia fert plantaginis magnitudine, sed crassiora, veluti fabaria vulgò vocata, lacinis circum magno artificio factis à naturæ colore in album flavescente, caulem edit & flores primule veris vocata per omnia similes, odoris eximii. Radice nititur multifida, albicante, Ellebori modo fibrata. Nascitur in altis & saxosis montibus, inter ingentia saxa. Id genus

VII. CONSOLIDA MINOR.

VIII. DENTARIA MINOR.

copiose

copiosè nascitur in agro Goritienfi monte Salvatino. Refrigerat, siccatur, glutinat, cohibet. Potam herbam cum radicibus ca-
teris praesentunt ad enterocelas, & thoracis vulnera, si quotidie in potu sumatur: quin & ad alia vulnera, tam intus sum-
ptum in potionibus, tum herba ipsa devorata, quam exterius illitum. Folia recentia una cum radice tusa, atq; supposita,
non solum mensum abundantiam cohibent, sed vulvam mirum in modum concludunt. His aliam deniq; annumerant So-
lidaginem, quam vulgus medicorum Consolidam regalem, & ipsi sua vulgari lingua Rittersporn vocant, quod sonat ^{Solidago}
nobis sperone da cavalliere, & Latinis equitis calcatur. Huic sunt caules cubiti altitudine: folia oblonga tenuia: flores planè ^{regalis.}
purpurei, magnitudine violae: è quorum basi corniculum eminet, antiqui calcari effigie, unde illi a Germanis inditum est
nomen. Laudantur flores ad rubentes, & inflamos oculos triti, & aqua rosacea illiti. Herba auxiliatur ardoribus, tussi, Solidagi-
inflammationibus venenis, vomitionibus, biliosis affectibus, suppressa urina, calculosis, ischiadicisq; quin & alvum citat. ^{nis regali}
Verum hoc Solidaginis genus magis quantum equidem reor, Cuminum sylvestre, quod à Dioscoride secundo loco describi-
tur, representat, quam aliam quamvis plantam, ut superius in Cumini commentatione diximus. Meminit utriusq; Sym-
phyti Gal. lib. 8. de simpl. med. facult. ubi ita scriptum reliquit: Symphytum petraeum ex contrariis constat viribus: habet ^{Matthio-}
enim incidendi vim quampiam, qua collectum in thorace, & pulmone pus expurgare potest. Habet etiam quandam con-
trahendi vim, quae ejectionibus sanguinis auxiliatur: & tertia ad eas inest humiditas quadam non immodicè calida, per ^{Gal.}
quam gustantibus dulces apparet, & odoratu jucundum. Commanducatum sitim extinguit, & arteria asperitates sanat. Por-

IX. DENTARIA MAJOR

X. SANICULA SIVE AURI-
culaurfi.

ro secundum omnium dictarum virum mixturem, simul digerere abundè potest, simulq; corpore contrahere, & constringere: pro-
inde enterocelas imponitur, & ad convulsa, & rupta cum oxymelitis bibitur. Porro qui ipsum in vino decoctum ad dysen-
teriam, & rubrum profluvium exhibent, utuntur tanquam desiccante, & contrahente. Qui vero ad nephritidem renumve
dolorem tanquam expurgante, & incidente. Symphytum vero alterum, puta magnum, similem dicto vim habet: non ta-
men gustantibus dulce est, nec odorantibus odoratum, sed his sanè à modo scripto diversum est. Caterum quatenus viscosi-
tatem quandam, & mordacitatem obtinet, Scille simile est. Utuntur eo ad omnia ad quae jam dicto: opium fracturas sa-
niant radices, si contrita imponantur, & stricta fascia ligentur. Quod ⁵⁰ Συμπτρον πηλεον Graci, pariter Latini Symphytum
petraeum, & Itali Simphito petreo vocant. Quod vero Συμπτρον μικρον Graci, Symphytum alterum Latini appellant: Itali
Consolida maggiore: Ger. Wallwurrt, sive Echwurrt: Hiss. Suelda maggiore, & consuela major: Galli, Orielle d'as-
ne. Consolida minor: Itali, consolida minore: Ger. Brunellen. Consolida media, Hetruscu, Morandola, seu ut aliis, Con-
solida Mezzana sive Herba Laurentiana. At Dentaria minor, sive Sannicula quinquifolia, Itali dentaria minore: Ger-
manis, Berg Sanickel. Dentaria major, Graci δ' αὐρῆς, quod sine foliis proveniat. Auricula urfi, sive Sannicula alte-
ra, Itali, Orecchia de Orso. Ne quis commoveatur, quod nos hic folia adjecimus, prater Ruellii, & Marcelli interpreta-
tionem. Id enim ea ratione fecimus, quoniam in Aldino codice hoc loco ⁶⁰ αὐρῆς, hoc est, folia habetur. Tum verò quia folia
thymi pulchre illi herba quadrant, quam verum Symphytum petraeum censemus.

† Illud praterea hoc in loco adnotandum est, quod ubi communis lectio habet ^{αὐρῆς} αὐρῆς, hoc est salivam
provocans, in Oribasio legitur ^{σπινθῆρ} σπινθῆρ, quod est adstringens, quam lectionem magis probamus.

Symphytum à glutinandi facultate dictum, unde & Consolida, duum generum Diosc. I. Symphytum
petraeum à Matth. propositum, eodem nomine & icone proposuere Lac. Lon. Lug. & Tab. quod non
agnovimus priusquam Doctor Nicolaus Agerius Argentinenfis, in studio hoc insigniter versatus, apud
Goritienfes collectam à se moneret: quare minimè cum Coride caerulea maritima confundendum, quod
dubitanter in nostro Phytopinace suspicati sumus: manifesta tamen, ut monuimus, obveniente diffe-

rentia in sapore, siquidem Coris amara sit & non adstringens: Symph. verò hoc dulce & adstringens esse, gustus testatur. II. Coris caerulea maritima, herba est fruticosa, ex radice pro magnitudine plantae crassa longa, palmari, rubra, succo purpureo; quo aliquando panni infici solent, scatenre: ramulos plures palmares, partim erectos, partim repentes, firmos, rotundos emittit, quos folia ericæ majoris crassiuscula, amariscula, plerumque inordinata, dense cingunt: in ramulorum summis quasi spicæ calyculis quinque; partitis, singulis maculis nigris notatis, plenæ: è quib. flores quatuor foliolis bifidis, quorum duo superiora majuscula sunt, constantes, prodeunt, purpureocærulei, rarius purpurei, amarissimi & elegantissimi & quasi perpetui coloris, ut in planta etiam ante 20. annos siccata, vegetus color appareat. Succedunt in calyculis nonnihil aculeatis femina rotunda, pulla, tenuissimis glumis involuta. Hanc florentem. Majo mense frequentem circa Monspelium, & ad radices montis Ceti, & in maritimis, ramulis in arena latitantibus, legimus: & Martio mense Clus. in Hisp. observavit. Coridis à Diosc. & Plinio propositi notas plures habet. Coris Monspeliaca, Adv. Lob. Tab. Cam. Coris quorundam, Clus. hist. Hisp. III. Symph. seu Consolida major, C.B. Symph. majus, Matth. Cord. in hist. Cast. Tab. Cam. Symph. magnum, Fuch. Dod. gal. & fol. Lugd. Symph. alterum, Lac. Cor. in Diosc. Symph. Lon. Turn. Symph. Alum seu Alus, Lob. Conf. major, Brunf. Trag. Cam. Thal. Consolida vulgo, Cæf. IV. Symph. majus tuberosa radice, C.B. Foliis & caule prædictæ similis, sed minoribus, flore luteo, radice serpente & nodis quibusdam extuberantibus inæqualibus. in hortis Martio florens sponte provenit: in hac figura hirsuties neglecta est. Symph. tuberosum, Lob. Dod. fol. Clus. hist. Pann. Lug. Symph. radice tuberosa, Cam. in Matth. Symph. majus flore subluteo tuberosa radice, Eidem in horto. Conf. altera minor, Cæf. Conf. tuberosa vel nodosa, Cam. V. Consolida media caerulea pratensis, forte Chamæcissos spicata Plinii, C.B. Conf. media Matth. Brunf. Fuch. Cast. Thal. Cam. Tab. Bugula, Dod. gal. & fol. Lob. Clus. hist. Pann. Lugd. Prunella caerulea vel prior, Trag. Prunella Lon. & Symph. medium. Chamæcissus quorundam, Lug. Chamæcissi alterum genus, Cæf. Artetica Pandect. Anguillare. VI. Conf. media caerulea alpina. Ex radice fibrosa caulis cubitalis, quadratus, striatus, leviter hirsutus, inanis exurgit, quem folia oblongis pediculis donata, angusta, trium unciarum longa. per ambitum incisa, leviter hirsuta, cingunt: flores galericulati, caerulei, è quorum medio filamenta quædam prodeunt, in cacumine quasi spica congesti sunt. In monte Baldo provenit. VII. Brunella (quod malo castrensi die Dreume medeatur) major folio non dissecto, C.B. Conf. minor, Matth. Cast. Conf. minima, Cam. Brunella, Brunf. Dod. gal. & fol. Lob. Brunella vulgaris, Trag. Thal. Prunella, Fuch. Lugd. Cæf. Tab. Cam. Symph. petrum, Lob. in icon. VIII. Dentaria Pentaphyllos, est enim & heptaphyllos, & triphyllos, & baccifera, C.B. Dentaria minor, Matt. Lug. Dentaria Matth. Pentaphyllos, Clus. hist. Pann. Dent. altera, Tab. cui & Dent. corallina altera. Dentellaria rubra, Lugd. Dent. minor altera forte, Cæf. Viola Dentaria prima, Dod. fol. Coralloides, Cord. in hist. Thal. cui & Rhizocorallum. Saxifraga montana quinis foliis, Ges. hor. Sanicula alba, eidem, & Pulmonaria quorundam: Nemoralis alpina Saxifraga montano quinis foliis, Ges. hor. Sanicula alba, eidem, & Pulmonaria quorundam: Nemoralis alpina herbariorum Alabastrites, Lob. in icon. IX. Dentaria squamata, C.B. Dent. major, Matt. Lob. Lug. Cam. Dentaria Matth. Tab. cui & Crocodilea. Dent. absq; foliis, Cast. Dent. & prima, Clus. hist. Pan. Anblatum, Cord. in hist. Dod. fol. Thal. Squammata, Lon. Arachnida, Cæf. X. Sanicula (à sanandis vulneribus) alpina lutea, C.B. Sanicula sive Auricula urfi. Matt. Auricula urfi sive, Sanicula altera, eidem in compendio & Cast. Auricula urfi Dodon. fol. Auricula urfi prima, Clus. histor. Pannonic. Auricula urfi seu Lupi, Cæf. Auricula urfi floribus luteis, Tab. Cam. Lunaria arthritica, Ges. de Lunariis, in fracto & horto. Arthritica genus alpinum, eidem & Primula veris quorundam, Paralytica alpina Sanicula, Lob. qui Britannicam Anguillare statuit: Alifima seu Damasonium Dioscoridis, Columnæ.

Oligion.

HOLOSTIUM.

CAP. X.

Holostion quadrantalisis herba est, pusilla, tribus quatuorve digitis supereminens extra terram: foliis, viticulisq; coronopo, aut gramini proximis, gustu adstringentibus: radice alba, prætenui usq; in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum: nascitur in collibus terrenis. Ufus ejus ad rupta in vino pota: nam & carnes coguntur decoctionibus addita.

Holostii confid.

Tametsi, cum antea legitimum holostium nusquam vidissem, inclinabat animus ad credendum, holostium eam esse plantam Serpentinam: Goritiensibus appellatam, de qua superius lib. 2. in Coronopi mentione meminimus, quod mirum in modum serpentum moribus opituleretur. Hac siquidem herba est exigua, humi procumbens, que foliis, cauliculisq; coronopi modo exit, gustu adstringentibus: radice tenui, lignosaq;. Nascitur ipsa quoq; in collibus, ac etiam sabulosis locis. Ex his utique quispiam facile posset hanc herbulam pro Holostio habere: quamvis hoc ego pro certo affirmare non ausim, attamen verum holostium, cujus hic imaginem expressimus, misit hoc anno mihi videndum excellentis medicus Alphonsus Pantius Ferrariensis, quo postea factum est, ut à priori desisterem sententia. Recensetur Holostium inter Symphyti genera. Sed hallucinantur haud dubie, qui credunt eam herbam esse Holostium, quam PILOSELLAM vocant. Siquidem tametsi hac frequens nascatur in collibus, facie tamen à Coronopo & notis omnibus distat. Humi hac perpetuo decumbit, radiantibus circumquaque foliis, q; oblongis, incanis ubique pilis obductis. Caulis quibus humi repunt, sumiculi faciem representant. Sunt enim flexiles, tenues, teretes, & ubique hirsuta canitie scatenres. Si dum humi repunt, radices exsemitunt, è quibus novilla propagantur planta. Flores illi sunt aurei, stipato foliorum ordine, qui maturescentes in papposam lanuginem evolvunt: Radicibus nititur numerosis, tenuibus, sed humi pertinet acriter inbarentibus. Nascitur extenuato, & arido solo, & præsertim in collibus. Amarum lac sed a planta mittit: id quod extenuantis atque abstergentis indicium est facultatis. Tota Pilosella planta vehementer adstringit, glutinat, cohibet, refrigerat, siccatur: quapropter hujus rei non ignari pastores maxime cavent, ne ovium greges in illa pascuis immorentur, ubi hujusce plurimum gignitur: quandoquidem depascentes oves, antea alvi adstrictione afficiuntur, ut inde facile emoriantur. Hinc didicerunt medici, eam mederi dysentericis, & utriusque proventus: quin & ex vino austero potam vulnera glutinare, tam scilicet exterius, quam interius, illam, cæliacq; magno esse auxilio, & biliosis vomitionibus: cruentis item spuitis, enterocelis, & omnibus in universum fracturis opem ferre, sed præcipue calvariæ. Non desunt etiam è recentioribus qui eam maxime commendent ad Fecinoris & splenis affectus, nempe ad regium morbum, incipientem hydropem, & lienis tumores, quod viscera hac roboret. Additur quoq; utiliter in potionibus intrinsecorum vulnerum, & in vulnerariis emplastris, ac unguentis: foliorum succus non solum recentia vulnera glutinat, sed ulcera quoq; contumacia phagaderasq; sanat: & præsertim oris, & pudendorum. Ceterum ut ad Holostium nostrum redeat oratio, ingenue fateor, nullam hactenus plantam se

Quorundam error

Pilosella

descri

prio, & vites

Matthio.

I. HOLOSTIVM.

* II. HOLOSTIVM HIRSVTVM
albicans majus. *

ram se mihi obrulisse, quæ magis Holostium reserat, quàm eâ,
quæ Serpentina, ut diximus, à Goritiensibus vulgò vocatur. Ho-
lestium (ut auctor est Gal. lib. 7. simpli. med.) desiccandi vim ha-
bet cum adstrictione: quamobrem ipsum ad rupta potui exhibi-
bent. Quod Græci Ὀλίστιον, Latini item Holostium & Holostium
dicunt: Itali. Holesio Pilosella, Italis, Pelosella: Ger. Meusiohr:
Gallis, Piloselle, seu Oreille de Rat.

Holostij
vires ex
Gal.

Nomina.

Holosteum sine duritie est herba ex adverso à Græ-
cis appellata, Plinio auctore: cujus plures differentias
suo loco exhibebimus: quod hoc loco à Matth. proponitur, Graminei est generis, quod aliquando ramis
est in terram reclinaris, aliquando verò erectis: quod Gramen ἐπιγαστρὸν καλον vocamus: Holostium Matt.
Lob. Lug. Gramen junceum, bufonium, Tab. II. Adjecimus & Holostei figuram, cum in edit. Cam. Ho-
lostii quorundam nomine simile habeatur. Posset ad Plantagines referri. Ex radice longa, tenui, lignosa,

III. PILOSELLA.

* IV. PILOSELLA MAJOR RE-
pens, minus hirsuta. *

Mmm 3

quaterni,

quaterni, quini, caules nudi palmares exeunt, circa quos folia crebra per terram sparsa, angusta, plantaginis angustifoliae minora, trium quatuorve unciarum longa, incana, lanuginosa, subadstringentis gustus: flosculi quadrifolij (ex quorum medio filamenta aliquot prodeunt) ex herbaceo candicantes coronopo similes, sese mutuo contingentes, quasi in spica summitatem cauliculorum ornantes: quibus succedunt theculae semen plantaginis simile continentes. Hoc in aridis collibus Salmanticae vicinis Major florens Clus. legit: quod enim Monspeßuli legimus, minus est praedicto. Vocatur Holosteum hirsutum albicans majus, C.B. Holosteum Salmanticum prius, Clus. hist. Hisp. Lob. cui majus dicitur: Holostium Salmanticense, Lugd. Cam. Holosteum majus, Tab. Plantago angustifolia albida, Dod. in fol. III. Pilosella à copiosis quibus vestitur pilis, nomen sortita est: est major & minor, quae ad Gnaphalium refertur: major repens est & erecta: illa hirsuta, vel penè glabra: erecta, vel vulgaris vix hirsuta, vel Syriaca hirsutissimis foliis. Pilosella major repens hirsuta, C.B. Pilosella, Matth. Lac. Lob. Cast. Tab. Pilosella major, Fuch. Dod. gal. & fol. Lug. Pilosella media, Thal. Auricula muris, Brunf. Auricula muris minor, Trag. Lon. Auricula muris alia, Intybi minima species est, Cor. in Diosc. Pilosella vulgo, Cæsal. IV. Pilosella major repens minus hirsuta, C.B. Hujus folia & supernè & infernè laevia, glabra & virentia sunt, ad quarum latera lenissimi pili, cauliculus unus aut alter rectus, palmaris, nudus, aut nullis, aut raris pilis donatus: modò unum majorem, modò binos ternosve minores flores luteos sustinens: cæteri cauliculi ut in praecedenti repunt, à radice rufescente fibrosa prodeuntes. In herbosis aggeribus provenit. Dicitur Auricula muris minor secunda, Trag. Pilosella major, Cam. in Matthiolo.

Stœbe.

STOEBE.

CAP. XI.

Stœbe vulgaris est notitiæ. Cujus semen, & folia stringunt: quapropter decoctum dysentericis infunditur: auribus quoque purulentis instillatur. Illita folia oculis ab ictu cruentis profunt, & erumpentis sanguinis impetus cohibent.

I. SCABIOSA MAIOR.

II. SCABIOSA MINOR.

Stœbes
confide-
ratio.

Stœben Dioscoridis tempore omnibus vulgò cognitam fuisse, illud maximo argumento est, quod eam nullis prorsus notis representaverit. Hinc còrtè nobis facit negotium, quò minus scire possumus quam sit illa inter tot plantas, cujus nomina, & facult. ignorantur. Plin. lib. 21. c. 15. Stœben inter aculeatas herbas retulit (id quod à Theoph. lib. 6. c. 4. de plant. hist. mutuatus est) sic inquit: Quaedam sunt herbae, quae spinas in folio habent, & in caule, ut phleas, quod aliqui Stœben appellaverunt. Idem lib. 22. c. 11. Stœbe, inquit, quam aliqui phleon vocant, decocta in vino præcipuè auribus purulentis medetur: item oculis ictu cruentatis: haemorrhoidi quoque, & dysenteria infusa: hac Plin. Ex quibus equidem verbis planè asserere ausim, Phleon, & Stœben eandem plantam esse. Hanc in Orchomeno lacu nasci semine placentaceo, & molli, colore rubido, author est Theoph. lib. 4. c. 11. de plant. hist. Hinc itaque Matthæi Sylvatici error manifestè deprehenditur, qui in suis pantheis Stœben eam herbam interpretatur, quam vulgus Scabiosam nominat: cujus, quod sciam, nec Græci, nec Mauritanii meminerunt. Quamquam non desunt, qui Scabiosam eam esse contendunt, quæ ab Aëtio vocatur Psora: quam tamen is nomine tantum exprefit, nulla adjecta descriptione, ex qua aliquid certi constitui possit. Ceteram Scabiosam vocat à non esse Stœben manifestò demonstrant, quæ statim ex ejus descriptione sequuntur nota. SCABIOSA itaq, duas habet species, nempe Majorem & minorem, cujus plurimus est usus. Crescit hæc folijs circa radicem per ambitum laciniatis, humi accubantibus, subalbicantibus, oblongis & subhirsutis: verum, quæ in caule sunt, frequentioribus, tenuioribusq, incisuris dividuntur: caulem mittit tennem, rectum, teretemq, in quo rami oriuntur: flores habet foliosos, carulei coloris, aut pallidos, qui tractu temporis deflorescentes, capitulum relinquunt subviride, rotundis ocellis refertum, colore pavonum pennas imitante, tanto sanè

NATURA

natura artificio, ut diligenter rem intuentes in admirationem trahat. Radix est illi palmaris, ac fibrosa subcandicansq. Scabiosae
Nascitur in agris non cultis, secus itinera, & in collibus terrenis. Sapore est amaro. Caterum quam maiorem nos Scabiosam
vocamus, primo statim exortu folia profert longa, nullis in ambitu lacinijs, atqui quae his succedunt Phu minoris modo dis-
secta cernuntur, quae vero in caule, & ramis sunt, longè minorae habentur, & magis laciniata. Caules gerit astate sesquicu-
bitales, teretes, striatos, incanosq., qui circa cacumen suos fundunt ramos, in quorum fastigijs capitula oriuntur in acu-
tum desinentia, compallili squamarum ordine contexta cyani modo, è quibus flores prodeunt ferè etiam similes sed ex pur-
pura (subrubentes) rufescentes. Hos deniq., sequitur semen parvum, & subnigrum, Lychnidis coronariae simile. Radice niti-
tur pollicari crassitudine & sepe maiore, brachiat aq., sapore subdulci, pastinacae proximo. Nascitur inter fruges, & in cam-
pis non cultis, argilloso praesertim solo. Quae quidem nota maximè arguunt magnam inter Scabiosam, & Stæben interce-
dere differentiam. Siquidem Stæbe folia fert aculeata, & in lacubus stagnis, paludibus, alijsq., locis aquosis nascitur. Unde
Aristophanes comicus rectè in comedia ranas inter se loquentes adducit, quae admodum latabantur, quod totam consum-
pissent diem inter cyperum & phleum saltantes. Caterum ut de Scabiosa quoq., viribus agamus, sciendum est, quod utra-
que excalescit, extenuat, abstergit, aperit, digerit. Ideoq., praestant ad expediendos pulmones & pectus à crassis, & pitui-
tosis excrementis, cum ipsa herba in pulvere pota, tum succus cum melle delinctus, tum ejus decoctum diebus pluribus hau-
stum. Valet quoq., mirum in modum adversus scabiem, unde illi nomen: in quem usum non modo ejus decoctum quotidie
potandum praecipiunt, sed & herba ipsius succo, per se aut in unguentis addito, scabiosa corpora illinunt. Prodest omnibus
pectoris vitijs, & respirationi inservientibus organis: quippe quae & eorum inflammationes purulentas disjiciat, & omnia
pectoris excrementa expurget. Folia cruda contusa, Anthracibus, sive Carbunculis pestiferis utiliter illinuntur: adeo ut
illita hos letales abscessus trium horarum spatio prorsus abolere existimetur. Datur utiliter Scabiosa succus quatuor uncia-
rum pondere, cum theriaca drachma, pestilentia affectu, prima statim die, verum subinde sudorem in lecto provocare oport-
et, & iterum, atque iterum medicamentum repetere. Id quod & praestat plurimum ad venenosorum serpentium morsus,
quemadmodum & herba ipsa contusa recensq., imposita. Illitus Scabiosa succus cum chrisocolle farina, & caphura momen-
to, lentigines, varos & ceteras cutis infectiones abstergit, & oculorum albugines per se, & cum succo faniculi tollit. Pec-
liariter autem valent majores Scabiosae radices ad lichenosos, etiam si morbus à Gallica lue provenierit. Siquidem earum de-
coctum sex unciarum pondere quadraginta diebus potu, ut ego mihi testis esse possum, praestantissimum experientissimiq.,
est ad hoc medicamentum. Idem praestat earundem radicum pulvis quotidie drachma pondere ex sero haustus. Sed jam ad
Stæbes vires redeamus de quibus Galenus l. 7. simpl. med. differuit his verbis: Stæbes fructus, & folia maximo sunt usui, ad-
stringendi vim habentia mordacitatis expertem. Sed & desiccant evidenter in tertio ferè ordine incipiente. Quamobrem
decoctum eorum dysentericis injicitur, & auribus pure fluentibus, tum vulnera magna conglutinat. Evidentius haec praestat
cum vino atro austero: valenter enim desiccant omnes praeter naturam humiditates. Præterea folia viridia, si illinantur, vim
habent erumpentis sanguinis suppressendi: deniq., & oculorum exitu suffusiones illita juvant. Quae planta & ὀφθαλμὸς Gracis, si-
militer Stæbe Latinis, & Stebe Italis appellatur. Scabiosa, Italis, Scabbiosa: Germanis, Apostementfraut. Gallis Scabiense. Nomina,
At Scabiosa minor, Gracis ὀφθαλμὸς: Italis, Scabiosa minore: Germanis, Apostementfraut.

* III. SCABIOSA OFFICI-
narum. ** IV. SCABIOSA ARGENTEA
angustifolia. *

Scabiosa, alijs à scabro herbæ habitu, quod vulgatè convenit alijs quodd scabiei medeatur, ultra viginti
differentias obtinet, de quibus in historia: hic quinque proponuntur. I. Scabiosa major squammatis capi-
tulis, C.B. Scabiosa major, Matth. Lug. Cam. Scabiosa quinta, Trago. Scabiosa montana calidarum regi-
onum, Lob. & Lug. Scabiosa major flore purpureo, Tab. Cyanus sylvestris major argvélis Thalyo, II. Sca-
biosæ

M m 4

*V. JACEA INCANA
Laciniata.*

Καλυστρον.

CLYMENVM.

CAP. XII.

a E. angustifolia
ipidijs, po-
lypodum
citris, ita
Meum &
Catece.

Clymeni
confide-
ratio.

Ruellij. &
Plinij la-
pius.

Nomina.

Clymenum caulem fert fabæ, quadratum: folia plantaginis: folliculis supra caulem in sese inflexis, a ut in polyporum cirris. Probatissimum est è montibus. E frutice toto cum radice succus exprimitur: qui ad sanguinis rejectiones, in potu efficax est: coeliacos, rubraque fœminarum profluvia, refrigerando infrenat: sanguinem naribus erumpentem supprimat. Trita folia, aut filiquæ recentibus vulneribus impo-
ea ad cicatricem perducunt.

CLYMENVM.

Si caules itemque folliculi herba, quæ Saponaria vulgò vocatur, Clymeni delineationi responderent, quemadmodum folia illi quadrare videntur, quippe quæ plantaginis prorsus referant imaginem, cum Ruellio utique sentirem, fatererque Saponariam legitimum esse Clymenon. At certè neque caulis, quem rotundum profert, & per intervalla geniculatum, neque flores illi quicquam ad stipularem deprehenduntur. Quamobrem quamvis herba Clymenum in Italia hodie referat, hæcenus non satius 50 compertum habeo. Verum his non obstantibus plantam hic addere volui, alijs quoque contemplandam: nam cum caulem habeat fabæ non absimilem, folia plantaginis amula, & folliculos supra caulem in sese inflexos, incurvosque, belle satius Clymenum imitari videtur. Hanc mihi dono dedit Jacobus Antonius Cortusius, nobilis Patavinus, cui id acceptum referre debent omnes rei herbaria studiosi. Hanc (ut Plinius memorie prodidit libro 25. cap. 7.) invenit rex Clymenus, unde & nomen herba. Quo in loco idem Plinius clymeno perperam illa omnia reddidit, quæ Dioscorides periclymeno assignavit. Hujus nusquam, quod inve- 60 nerim, meminit Galenus, sicut nec post ipsum Paulus. Planta hæc καλυστρον Græcè, quemadmodum & Latine Clymenum dicitur: Italis, Climeno.

Clymenum Matthioli Castori, quoad descriptionem, & Clus. hist. Pann. Lathyrum majorem flore purpureo, seu Cicerculam Latinorum vocamus. Lathyrus sylvestris sive Cicercula, Dod. fol. Lathyrus sativus latifolius

folius, Lugd. Lathyrus sylvestris latifolius, Camer. Lathyrus sylvestris major, Thal. Lathyrus latiore folio, Lobel. Cicercula, Cæsalpino.

PERICLYMENON.

CAP. XIII.

Periclymenon simplex fruticat, ex intervallis parva folia habens, ipsum amplectentia, subcandida, hederacea: inter folia furculi exeunt, in quibus baccae hederæ similes: flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus & quasi in folium procumbens, sem. n. durum & quod difficile evellatur: radice rotunda, crassa. Nascitur in arvis ac sepibus, convolvens se ad mœnibus propter affidentibus. Semen ejus postquam ematurgit collectum, & in umbra siccatur, si drachmæ pondere detur in vino, quadragenis diebus, liem absumit, lassitudinem discutit: sed urinam ciet, statim a sexto die cruentam: orthopneæ, & singultui prodest: partum accelerat. Folia sunt eisdem viribus prædita: quæ tricenis septenis diebus epota, sterilitatem facere produntur: perunctis ex oleo, febrium algores abigunt.

I. PERICLYMENUM.

II. *PERICLYMENUM.

Germanicum. *

Sunt qui Periclymenum perperam Caprifolium appellant: officina Matrisylvam vocant: nos verò quod propinquas vinciat plantæ, vulgo appellamus Vincibosco. Caterum id potissimum nos ad credendum impellit, vulgatam Matrisylvam esse Periclymenon, quod non solum omnes hujus ætatis rei herbaria peritissimos in hanc sententiã devesse compererim, sed quod etiam ex notis, quas illi reddidit Dioscorides, ita esse cognoverim. Quandoquidem Matrisylva unico tantum caule fruticat, qui ex intervallis gemina tantum folia mittit, ipsum amplectentia, subcandida, hederacea. Flos ei fabæ non dissimilis, candidus cum adoleverit, in folium procumbens. Semen hederaceum, prædurum, & quod difficile evellitur, in furculis quibusdam connexum, qui inter folia erumpunt. Constat præterea ejus caulem, qui ab radice simplex assurgit, artubusculis & fruticibus mirè sese convolvere, ubi in sepibus, & frutetibus nascitur, adeo ut sæpe tam pertinaciter inhereat, ligetq. adminicula, ut in ea manifestum imprimat vestigium: unde à nobis merito Vincibosco dicitur. Porro planè, mea quidem sententiã hallucinantur, qui Caprifolium & Matrisylvam seu Periclymenum idem esse existimant: in quorum numero esse deprehenditur Ruellius, & Euchsus. In hunc autem lapsum hos fortasse deduxit Matthæus Sylvaticus, & delectarum author. Si quidem is suum Caprifolium Matrisylvam nominat, cum tamen, ut subinde legitur, nil aliud Sylvatico Caprifolium fuerit, quam Dioscoridi pyxantha, seu lycium, non autem periclymenum, de quo seorsum sub titulo Matrisylvæ Sylvaticus ipse differuit. Quod fortè non animadvertentes ii, Caprifolium & Periclymenum idem esse putarunt. Ceterum Matrisylva in eorum unguentorum usum venit, quæ ad capiti vulnera parantur: namq. hac in re efficacissimum est medicamentum: quamvis è veteribus neminem hactenus invenerim, qui Periclymenon ea vi pollere, memoria prodiderit. Hanc etiam herbam commendavit Joan. de Vigo clariss. chirurgus, ad crurum ulcera, quod eam ad hoc (ut ipse inquit) utilem esse tradiderit Gal. lib. 8. simp. med. Verum tamen id non legitur in meo Galeno: nam loco citato Galenus de Periclymeno ita scriptum reliquit: Periclymeni tum fructus utilis est, tum folia, adeo vehementer incidentis, simul & excoalsfacientis facultatis, ut si plussculum bibantur, urinam sanguinolentam efficiant: principio quidem urinam tantum movent, porro soris cum oleo illitæ excoalsfaciant. Juvant & lienosos, & difficulter spirantes. Competens portio mensura est drachmæ unius pondus cum vino. Porro desiccatur quoq. semen. Et quidam ajunt, si copiosius bibatur, sterilitatem omnino bibentibus asserre. Sed & sunt qui certum dierum numerum ad talem potionem præsumunt, ut Dioscorides, qui septem & triginta eos tradi refert. Hic etiam urinam cruentam reddi à sexto die memorat. Planta, quæ Græcis *ῥοσινδύμνον*, Latini quoq. Nomina, Periclymenum dicitur: Itali, Matrisylva: Germani, Geißblatt: Hispani, Madresylva: Galli Vincibosco.

Periclyme-

Periclymenum, quod se adminiculis convolvat, triplex est: perfoliatum, non perfoliatum, & humile. I. Periclymenum perfoliatum, C.B. Lugd. Tab. Cam. cui & Italicum. Periclymenum, Matt. Lac. Catt. Periclymenum alterum, Dod. gal. Periclymenum perfoliatum calidarum regionum, Lob. Caprifolium Italicum, Dod. fol. Vinciboscū vulgo, Cyclaminus altera Diosc. Cæf. II. Periclymenum Germanicum adposuimus, cum ipsius apud eos usus sit. Caprifolium, Brunf. Gef. hor. Lon. Caprifolium Germanicum, Dod. fol. Periclymenos vel Periclymenum, Trag. Fuch. Dod. gal. (cui & Lilium inter spinas & Mater sylva) Cordo in Diosc. (cujus Scholiastes addit Cyclaminum alterum, Vitim sylvestrem & Periclymenum apud Diosc. idem esse) Turn. Gef. hor. Thal. Cam. Tab. Periclymenon non perfoliatum, Lob. Lugd.

Tribulus.

TRIBULUS.

CAP. XIV.

Tribuli genus unum terrestre, foliis ad effigiem portulacæ, tenuioribus: viticulis in terra stratis, spinis secundum folia rigidis, præduris: juxta amnes, & rudera nascitur. Est & alterum genus aquis familiare, quod in fluminibus natum comam exerit, aculeos condens: foliis latis & pediculo longo, caule parte summa, quam ima crassior: adsunt ei & capillamenta quædam spicæa: semen durum, ab altero non abhorrens. Uterque refrigerantis, & inspissantis est naturæ: ideo inflammationes omnes cataplasmate adjuvat: ulcera in ore erumpentia, putredines, gingivas, tonsillasque perianat. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Semen dum recens bibitur, calculosis juvamentum affert. Drachma terrestris tribuli pota, illitave, ictos à vipera recreat: contra venena cum vino aptissime bibitur: decoctum ejus spatium pulices necat. Thraces qui ad Strymona amnem habitant, virenti tribulo equos saginant: & è dulcifemine, & esculento panem, quo vescuntur, faciunt.

I. TRIBULUS TERRESTRIS.

II. TRIBULUS AQUATICUS.

Tribuli
confid.Tribulus
ter.
Ruell. er-
ror, Ca-
catrep-
pola n
Tribu-
la n faci-
entia.Tribuli
aquatici
historia
Matthio-
lo.

Est unum duntaxat Tribuli terrestris genus descripsit Diosc. duo tamen genera à Theoph. redduntur lib. 6. cap. 5. de plant. histor. his verbis: Tribulo peculiare est, ut fructum gerat aculeatum. et pro sunt genera: uni solum est ciceris, alteri aculeatum. Utrumque, terrestre. & surculosum: serius germinat: cui in solis sunt aculei, magis, hoc apud septa villarum erumpit. Semen præcoci sesamæ figura cernitur: alteri, hoc est serotino, rotundum, nigrum, siliquis inclusum. Hac duo terrestris genera Theoph. Tribulum, cui folia portulacæ Dioscorides assignavit, memini me vidisse Venetiis in maris litore prope divi Nicolai sacellum. At hunc, cuius hic figuram exprompsimus, Pisis misit ad me Lucas Ghinus Forocornelensis medicus rei herbarie peritissimus. Ruellius Tribulum aculeatum Theophrasti eam plantam esse arbitratur, quam Licetrus vulgò vocant Cacatreppola. ea fortasse ratione ductus quod prope torrentium, & fluminum ripas proveniat. Verum cum lateat nos foliorum effigies, quæ à Theophr. illi tribulo non redditur, atq. etiam constet hanc plantam surculos non mittere, neq. siliquam ferre, in qua intus claudatur semen cogor omnino à Ruellio dissentire. Nostres seplasiarii huius radices melle, & saccharo condunt, eryngi eas esse existimantes. Qua in re haud dubie illi falluntur, ut superiori libro in eryngio ostendimus. Sed ad Tribulos redeamus. Aquaticum genus in pleriq. Italia fluminibus, & lacubus provenit, præsertim in agro Mantuano, & Ferrariensi: neq. solum in dulcibus aquis gignitur, sed etiam in mari. Hos tribulos Venetiis in foro vendunt quos marinos appellant, ut qui in lacum illis vicinis enati inveniuntur. Foliis hic provenit latis, subrotundis, crassis, & aversa parte in aculeosis, nervosisq. & per ambitum serratis, prælongis & crassis pediculis nitentibus: caulem edit crassum pinguemq. sed in summitate longè vegetiorem, quam ab radice. Radix illi longa, comantibus spicaceis capillamentis. Fructum profert nigrum castaneæ magnitudine, triplici armatum mucrone, unde illi nomen, cortice membranoso, & alba

alba intus medulla, gustu castaneis haud absimili, vulgus aquaticas castaneas vocat, et non secus ac castaneis eo in cibis utitur. Quinetiam quibundam in locis, & sic tribulus in farinam redactis, per annonam inopiam agrestia plebecula panes parare solet, perinde ac ex castaneis parantur ab aliis. Sunt etiam qui eosdem tribulos sub cineribus assatos, pro bellariis edant. Ex his porro qui peregre proficiscuntur, verticillis faciunt, quibus suas preces enumerant, colloq. gestant, ut maiorem praeseferant religionem, ne dicam hypocrisim. Tribuli utriusq. facultates perstrinxit Galenus lib. 7. simplic. medic. ubi sic inquit: Tribulus ex humida essentia modice frigida, & sicca non mediocriter & ipsa frigida componitur. In terrestri tamen superat Gal. terreum frigidum, quod & adstringens ostendimus: in aquatili vero aqueum. Propter utrumq. itaq. & contra phlegmonarum generationes, & omnino contra omnes influxus congruunt. Porro terrestri fructus cum tenuium sit partium, potius lapides in renibus comminuit. Τριβύλλης & χερσαῖ & sic Græcis, Tribulus terrestris. Latine dicitur: Italis, Tribolo terrestre. Germanis, Waldstettlein: Gallis, Saligotz terrestres. Τριβύλλης & ὑδατῆς Græcè, Tribulus aquaticus Latine vocatur: Italicè, Tribolo aquatili: Germanicè, Wassernuß: Arabicè simpliciter tribulus Hasach seu Haserk appellatur: Hispanicè, Abroyos, & Abrolhos: Gallicè, Castaignes d' Eau, Escarbotz.

Tribuli
vires ex
Gal.

Nomina.

† Hoc in loco ita equidem legunt vulgata Græca exemplaria sed Orib. lib. 12. itemq. vetustus Diosc. codex habent uox, qua voce Tribulum terrestrem viticulus longis representant. Id quod etiam satis plantae pictura demonstrat.

Tribulus, à triplici cuspide in fructu, aquaticæ maximè conspicuo, alius terrestris, Matth. Lacu. Cord. in Diosc. Ges. hort. Lobel. Turn. Clus. hist. Hisp. Dod. fol. Castor. Lugd. Cæsal. Camerario II. Tribulus aquaticus major, C.B. & Clus. hist. Panno. Tribulus aquaticus, Matth. Trag. Turn. Dod. gal. Cord. in Diosc. Ges. hor. Lac. Lob. Lon. Cast. Lugd. Cæsal. Tribulus aquatilis Dod. fol. Tribulus Lacustris, Cord. in historia.

SAXIFRAGA.

CAP. XV.

Σαξιφραγών.

20 Saxiphragon aliqui saxiphragon, alii empetron, Romani saxifragam vocant: frutex est surculosus, in petris, & asperis locis nascens, epithymo similis. Coctus in vino, mox potus, febricitantibus opitatur: stranguriæ prodest, singultum sedat, calculos vesicæ frangit, & urinam ciet.

I. SAXIFR. VERADIOS.

II. SAXIFR. ALTERIUS SPECIE.

60 Licet omnibus huius atatis rei herbaria peritis satis superq. persuasum esse non ignorem hoc Saxifragia caput Dioscoridi illegitimum esse, quod Latina nomenclatura contra scriptoris morem Græcè proferatur: tamen cum in omnib. ferè Græcè exemplaribus habeatur, nihil sane vetat, quin & nos credamus hoc Saxifragia caput Diosc. esse legitimum. Sed fecit depravata huiusce loci lectio, ut non solum ego sed alii quoq. dubitarint quamnam plantam legitimum Dioscoridi Saxiphragon rectè referre possit, quæ epithymi faciem imitaretur. Verum cum postea reperti sint antiqui Dioscoridi codices, qui non tam incertum sed tamquam inscriptum habent, non magno sanè labore Saxifraga reperta est, cuius hic primo loco imaginem damus. Ea enim frutex est surculosus, in petris & asperis locis proveniens, adeo rhyni similis, ut nisi gustatu ferè ab eo dignoscisci nequeat. Habetur & aliud genus quod folia in cauleculis per intervalla gerit, parva, longiuscula, angustaq. utrinq. singula cunila annula, concomitantibus aliis longè minorib. quæ catervatim eadem ex origine prodeunt in cacumine tamen numerosiora sunt, & angustioribus intervallis distincta. Flores edit in summi caulibus purpureos odori non injurundi. Hanc dum Roma juvenis agerem, memini me legisse sub capitolino monte, non longè à Templo D. Mariæ virginis, quod Itali appellant La consolazione, superapidib. quibusdam magnis, qui è regione habentur. Duxerat me ad hunc locum Medicus quidam, qui Saxifragam hanc amico cuidam meo jam senescenti adversus rennum calculum commendaverat, ut ubi illa hac herba uti vellet, locum ipsum scirem, ubi reperiri posset. Sed ego tum temporis nihil de materia medica fuerat sollicitus. Est tamen posthac superiori anno ad me transmissa à Francisco Partino Roboretano, Cesari Maximiliani secundi Archia-

Saxifraga
confid.Saxifraga
altera.

tre: quin

tro: quineriam ab aliis quoq, amicis. Cit urinam, calculos in renibus frangit & ejicit, visum acuit si edatur. Hujus meminit Galenus libro, & cap. 3. de sanitate tuenda sic inquit: In verò, qui calculo laborant, etiam aliquid Betonica, & Cestri, quod in Gallis nascitur, est admiscendum. Vocant autem herbam eam Saxifragon. Hæc ille: à quo suam quoq, Betonicam Saxifragam desumpsit Paulus. Atqui præter hanc tria alia Saxifragæ genera novimus, quæ frangendis, educendisq, renum calculis, plurimum præstare videntur. Primum illud est, quod nos antea Dioscoridis Saxifragam esse suspicaba-

III. *SATUREIA MONTANA. *

IV. SAXIFRAGIA III.

V. SAXIFRAGIA IV.

VI. SAXIFRAGIA MAGNA.

D. N. N. 4.

mur. Nascitur hæc in magnis, ac durissimis lapidibus in Hetruria pluribus locis, aut sicco, & admodum extenuato solo, foliis capillaceis [epithymo non dissimilibus, præsertim Argentario promontorio in maritimis nostris. Invenitur quinetiam in agro Goritensi, quibusdam saxis enascens, juxta Sontu fluminis ripam, qua Salicano rure iter Canalicum: Sed aliqui fortasse objiciet hanc plantam non esse legitimum Saxifragon hoc loco descriptum: quod ea nullis ferè notis epithymum repræsentet. Neg, id quidem temerè objicietur: etenim non video ego, quomodo Saxifragon rectè epithymo assimilari possit, quod illud frutex sit surculosus, hoc autem tantum absit a frutice surculoso, ut videatur potius esse quoddam capillamentum. Idcirco facile adductus sum, ut suspicer codicem hoc in loco depravatum esse: aut Saxifragon frutex erit, qui foliis duntaxat epithymum æmuletur, ut illa folia satis ostendunt, quæ in hac planta, cujus imaginem hic expressimus, capillorum instar tenuissima conspiciuntur [sæniculi modo, sed longioribus, tenuioribus, & rarioribus. Caule pariter prostrato, sed tenui, ac pumilo, umbella in summitate emergente: semine vulgaris petraseli amulo, sed longiusculo, & odorato. Radice albicante, pastinacæ sapore. Tota planta subacris est, & subdulcis. Excalfacit, attenuat, aperit, provocat, abstergit. Tota planta subacris est & subdulcis. Radix urinam ciet, & menses quovis modo sumpta: visum acuit & obstru-
 10 diones jecoris referat. Secundum genus foliis est vulgaris terrestris hedera, minoribus tamen, & circumquaq; laciniatis, humi accubantibus. Caulem proferit tenuem, rotundum, rectum, pilosum, cubito minorem, a quo rari oriuntur ramuli in quorum summis partibus flores panduntur candidi, ocimoidis amuli: hi paulo post flaccescentes nullum post se relinquunt semen. Radix illi est tenuis, in pluribus divaricata capillamentis: inter quas granula quædam rotunda, coriandri seminis magnitudine habentur, & ipsa quidem amara, albicantia & purpurascantia. Hæc non desunt, qui credant hujusce plantæ esse semen, cum quod planta nullum in caulibus, semen gerat, tum quod satæ radicem grana perinde ac semen nascantur. Mira sane plantæ natura, quod semen in radicibus gerat. Excalfacit, extenuat, aperit, abstergit, & expellit. Herba, & ra-
 20 dices decoctum ex vino albo meraco paratum, renum calculos frangit, & educit, vesicam abstergit, & urinam provocat: res. efficitur tamen si ex eodem decocto radicis granosa farina drachma pondere propinetur. Quinetiam datur eadem farina per se ex vino duarum drachmarum mensura. Atqui felicius hæc potio sumitur, dum affecti in labro balneo se foveant. Reperitur hæc herba desinente jam vere, aut æstate inchoante, & præsertim mense Maio, arido, & exoluto solo inter saxa, aut sabuloso tractu. Tertium autem, quod ego cum a forma, tum ab effectu SAXIFRAGUM majus appello, mihi missum est Verona à Francisco Calzolari Pharmacopæo, & rei herbariæ studiosissimo. Id in Monte quem Baldum vocant, nasci & Saxifra-
 30 ex vivo, ac durissimo lapide prodire scribit, & antiquis urbium mœnis. Frutex est caule lignoso, contorto, digiti crassitudine, duris, densis, ac rimosis surculis, ipsiq; tenuibus stipato, sub albicante exteriori libro: folia fert exigua, oblonga, in acutum desinentia: sterculos edit albos, & calyculos pallidos, ocimoidis modo, ore circumquaq; serrato, in corona modum, sed admodum pusillos, in quibus semen continetur rubrum, papaverino minus. Radix in petris adeo pertinaciter concluditur, ut evelli nequeat nisi mucronatis ferramentis. Mirificè tota planta calculos comminuit & expellit. Miris laudibus hanc
 plantam mihi commendavit Calzolarius ad calculos renum educendos, & ut re ipsa id mihi quoq; constaret, misit is ad me
 numerosos calculos, quorum plures fabæ magnitudinem superabant, qui hujusce plantæ per ejus sunt ex uno tantum ci-
 ve Veronense, Hieronymo de Tortis nomine, quos adhuc apud me ad spectaculum servo. Ceterum id magis me in admiratio-
 nem ducit, quod aliquot inter hos spectentur, qui è vesica potius, quam è renibus expulsi videantur. Herba ipsa jam apud me
 copiosa est: verum hæcenus nullum ejus periculum feci. Ceterum sunt & alia herbarum genera, quæ sub Saxifraga no-
 menclatione vulgaribus demonstrantur, nempe Trichomanes, Adiantum, Asplenium, Filipendula, Maffiliense scelsi, Pim-
 pinella qua hircum redolet, & alia plures herba: quæ ideo Saxifraga nomine insigniuntur, quod omnes urinam creant, & Plantæ
 calculos frangant pellantq;. Planta quæ Græcis οξυφύλλον, & οξυφύλλον, Latini Saxifraga, & Itali Saxifragia nomi-
 natur. Germani, Steinbrech: Galli, Perce pierre. Qui postremo impressi sunt Græci Dioscoridis codices, non hic, sed in Nomina.
 40 sine separatim scriptum habent hoc caput de Saxifraga, inter ea relatum, quæ in hoc auctore adscititia censentur. Hoc di-
 ctum sit, ut omnibus constet, illud non solum, atinè, sed etiam Græcè scriptum reperiri.

Saxifragiæ nomen diversis plantis ab effectu convenit, hoc loco quinque species Matthioli pro-
 posuit. I. Satureia spicata, quæ duplex est in Italia, foliorum latitudine solum differens: Juliana etenim
 quæ primo loco pro Saxifragia posita, angustissimis est foliis: altera verò quæ Romæ & Neapoli in testis
 & parietibus provenit, latioribus est foliis: quam forsitan pro secunda proposuit Matthioli, cui Camera-
 rius in suo Matthiolo Satureiam duriorē substituit. Dicitur prima, Saxifragia vera Dioscoridis Matthi-
 olo & Lugd. quo ad iconem. Saxifragia prima, Castori. Thymbra S. Juliani, sive Satureia vera, Adver.
 Lob. Thymbra vera, Lugd. Taber. II. Saxifragia alterius speciei, Matth. Saxifragia altera, Castor. Lugd.
 Saxifragia Matthioli, Tabernæ. III. Satureia montana, C. B. Thymbra Dodonæo gallico & folio
 50 Cord. in Diof. & hist. (cui & Sylvestris Satureia) Tab. Lugd. Thymbra agrestis, Gef. hort. Satureia sive
 Thymbra altera, Lob. in icon. Satureia altera, Lac. Satureia durior, Lugd. Satureia hortensis, Lob. Cæf.
 Saxifraga secunda, Camerario in suo Matthiolo. Hæc à radice lignosa plurimos ramos tenues foliosos
 emittit, folia duriora quàm Satureiæ vulgaris & minora, aliquando tamen latiora, aliquando angustio-
 ra, pro ratione loci natalitii, flores habet albos Satureiæ: totaq; planta Satureia viridior. Provenit in
 montibus Italiæ non longè etiam Monspelio: Hyssopum verum Guilandinus nominabat in horto Pata-
 vino natam. IV. Peucedanum minus, C. B. Saxifragia tertia, Matth. Lugd. Cast. Saxifragum, Lac. Peuce-
 danum Pannonicum. Clus. hist. Pan. V. Saxifraga rotundifolia alba, C. B. Saxifragia quarta, Matt. Castor.
 Saxifragia major, Brunfel. (& Saxifragia) Fuchf. Lacu. Saxifraga alba, Trag. Fuchf. in icon. Dod. gal. &
 fol. Gef. hort. Lugd. Thal. Tab. Cam. Saxifraga alba Chelidonides, Lobel. Saxifraga, Lonic. Thelygono
 60 affinis herba, Cæfalpino. Hæc præter granula quæ ad radicem plurima, quibus propagatur, etiam semen
 minutum copiosum in vasculis oblongis continet. VI. Caryophyllus Saxifragus, C. B. Saxifragia ma-
 gna, Matth. Lobel. Lugd. Camer. Saxifragia quinta, Castori.

Λιμόνιον.

LIMONIUM.

CAP. XVI.

Limonium folia habet betæ, tenuiora, & longiora, decem, & sæpe plura: caulem tenuem, rectum, lilio
 læqualem, seminibus rubris scatentem, quæ gustata adstringunt. Semen tritum, & ex vino acetabuli
 mensura potum, dysentericis, coeliacisque prodest: rubra fœminarum profluvia sistit. Nascitur in pratis,
 & palustribus.

Nnn

Provenit

I. LIMONIUM.

II. LIMONIUM ALTERUM.

Limonii
confid.
Behen
rubrum
offic.

III. PYROLA.

Pyrolae
hist. Mat-
thioli.

in eorum sententiam haud concedam, qui PYROLAM herbam, quam Germani vocant Wintergrün / Limonium genuinum faciunt. Quippe folia pyri modo subrotunda, unde illi nomen, parvaq., & natale solum non concedunt, Pyrolam esse Limonium: Siquidem oritur hac haud humectis, aut palustribus locis, sed in montibus, umbrosis, & in sylvis, folio pyri minore, robusto, & perpetuo virescente, caule spithama longitudine, tenui teretique, in quo per intervalla flores spectantur candidi, stella figura, capillamentis numerosis medio emergentibus, ut in rosa. Radice ni-

PROVENIT Limonium, nullis prorsus reclamantibus notis, cum innumeris fere plantis in paludibus, quae Timari fontibus irrigantur, ac etiam Tergestino tractu. Hanc autem plantam seplasia falso Behen rubrum appellant, quam si quis diligenter expendiderit, eam ni fallor, inveniet omnibus notis Limonio adstipulari: unde cogetur sateri, aut hanc verum Limonium esse, aut saltem ejus genus. Siquidem herba est (ut imagines duae, quas hic davius aperte demonstrant) foliis betae tenuioribus & longioribus, decem, & saepe pluribus: caulibus item tenuibus, in quibus semen rubrum, quod gustatum adstringit: Radix est illi vegeta, rubraque. Præterea in pratis, præsertim uliginosis, & palustribus provenit. Addam etiam quod experimento compertum est, Behen hoc adulterinum præditum esse facultatibus & viribus, quas Limonio reddiderunt Dioscorides & Galenus. Quare non temere me facturum putavi, si pro vero Limonio hic eas plantas depictas exhiberem, quæ in officinis Behen rubri nomen perperam acceperunt: quod mihi jam persuasum sit (ut in glandis unguentaria commentatione dicetur) eas plantæ Behen illud ementiri, de quo à Mauritani mentio facta est Plinio, libro 20. cap. 8 Limonium sylvestrem betam vocari tradit. Sed huic, ut in Beta notavimus, refragatur Galenus libro secundo de alimentorum facultatibus, ubi se nullam unquam sylvestrem betam novisse scribit: nisi quis pro ea rumicem accipiat. Atque adeo hinc colligamus licet, Limonium esse per se genus herbae cui tamen si caulis nota, quæ in Behen rubro vulgari habentur, non omnino adstipulentur, cum tamen cetera Limonio bellè correspondeant, & vires eadem sint, maneo ego in sententia, quousq. novus aliquis appareat rei plantaria indagator, qui aliam nobis plantam demonstrat, quæ legitimum Limonium Dioscoridis notis omnibus magis præ se ferat. Interim autem

ce nititur subalicante, haud altè descendente. Vis illi est exiccare, adstringere, & agglutinare: quod fit, ut ad vulnera glutinanda plurimum praestet usum apud Germanos. Namq; non solum illa folia, aut eorum succus unguentis vulnerariis additus, aut per se recentia vulnera sanant, sed etiam eorum decoctum ex vino potum, ea quoq; curat, quae in thoracis cavitate, in viscera, aut intestina penetrarint, quare additur commodissime vulnerariis potionibus. Mira sane res est in huiusmodi potionibus. Parantur enim non ex hac sola planta, sed ex multis aliis ex vino, & aqua simul decoctis, nempe ex Pyrola ipsa, Alchimilla, Betonica, Fragaria, Equiseto, Agrimonia, Caryophyllata, Tormentilla, Vinca pervinca, Pimpinella, quam Sanguisorbam vocant, Pilosella, Virga aurea, & Symphyti majoris & Rubiae radicibus. Eiusmodi enim potionibus vidi ego cum Thoracis, tum intestinorum vulnera sanari, quae letalia, & nullo prorsus auxilio curari posse censebantur: quo fit ut hac chirurgis grata esse debeant. Limonii vires memoria prodidit Galenus libro 7. simplicium medicamentorum, sic inquit: Limonis semen utpote austerum, celiacis, dysentericis, & sanguinem spuentibus cum vino exhibent. Juvat & ad profuvium muliebri. Satis autem est acetabuli mensura. Quod Graeci λεμονιον, Latini item Limonium dicunt: Itali, Limonio: Officina falso Beben rubrum. At Pyrola, Italia, Pyrola, Germanis Wintergrün.

Limonium, quod ἐν λεμονιον in pratis proveniat, est majus, minus & laciniato folio. I. Limonium majus, C.B. Limonium, Matth. Lacu. (cui & Been rubrum) Castor. (cui & Caprinella) Lugd. Cæfal. Limonium primum, Taber. Camer. Been rubrum, Limonio seu Bistortæ cognata, Gef. hor. Valerianæ rubrae similis, Dod. fol. II. Limonium alterum Matthioli quid sit ignoramus, eum sequuntur Lugdun. & Tabernæmontanus & nomen & figuram reservantes. III. Pyrola vulgata rotundifolia, C.B. Pyrola, Matth. Brunf. Dod. gal. & fol. Cord. in Diosc. (cui & Beta sylvestris) Gef. hort. Lon. Lobel. Castor. Lugd. Cæfal. p. 20 Tab. Pyrola vulgaris, Clus. hist. Pann. Pyrola minor, Thal. Limonium sylvestre, Trago, Limonium, Fuchf. Turn. Lonicero. Altera est amplo & molli, altera minore & duriore folio.

Pyrolæ
vires
Matthio-
lo.

Vulnera-
ria potio
mirifica.

Limonii
vires ex
Gal.
Nomina.

Λαγώπυρος.

LAGOPUS.

CAP. XVII.

Lagopus herba siccit alvum in vino pota: aut in febris, ex aqua. Eadem inguini alligatur in inflammatione. Nascitur in segetibus.

Sane tam paucis Lagopum perstrinxit Dioscorides, utpote qui ne ullam quidem ejus imaginis notam designavit, ut arduum æque atq; difficile sit asserere, quinam statuendus sit in tam ingenti plantarum multitudine, quarum nulla apud homines extat cognitio. Ceterum Matthæus Sylvaticus parum rectè, meo quidem indicio, tradidit Lagopum eam esse herbam quam herbariorum vulgus Caryophyllatam appellat: quandoquidem hæc non gignitur in segetibus, sed in montibus, & in vis juxta septa, quod mirum in modum sepibus opacari gaudeat. De hac veteres quod sciam, nihil memoriæ prodiderunt. Nisi fortasse fuerit Geum à Plinio descriptum lib. 26. cap. 7. cui radicales reddidit tenues, nigras, bene olentes. Porro CARYOPHYLLATA planta non est vulgaris, neq; viribus inefficax, argumento quod ejus radices manifestum caryophyl-

† Meß &
Cat. is
argutus
i. in areo-
lis.
Lagopi
confid.
Sylvatici
opinio
explosa.

I. CARYOPHYLLATA.

II. CARYOPHYL MONTANA.

li spirent odorem: unde illi nomen. Ea folia fundit subaspera, hirsuta, tripartita, duobus etiam longè minoribus eodem in pediculo auricularum instar posteriori parte adnatis, omnib. tamen per ambitum laciniatis: caule est ramoso, rotundo, haud crasso, sesquicubitali, geniculato, subasperoq; floribus aureis pentaphylli amulis, villosis succedentibus inde capitulis, in quibus semen continetur. Radicibus nititur copiosis, tenuibus, subruis, Caryophyllorum odorem spirantibus. Nascitur secus vias circa agrorum, & hortorum sepimenta, & opacis potius locis, quam à sole illustratis. Radix, cujus est usus, excoquitur & siccatur.

Caryo-
phyllata
vires.

N n n 2

Caryophyllata montana. siccat, aperit, & roborat. Est & alterum CARTOPHYLLATAE genus montanum, quod à me repertum est in Bohemia, in monte quodam Bohemico Cortonos appellato, ex quo Albus flavus suam ducit originem. Folia hoc gerit alterius crassiora, crispiora, & vultiora, plura ab una radice prodeuntia longius, pediculis inhaerentia, tactu subassera, & circumquaque, lacinata, & humi procumbentia. Caules edit tenues, haud ut in communi brachiatos, in quibus parva, sed rara folia spectantur. In caulis summitatibus unicuique tantum flos emicat, visu jucundus, & triplo fere major quam in vulgari: aureus illi color est, qui tandem flaccescens, pinnatum efficit orbem, magno naturae opificio. Radice nititur spirantia longitudine, & minimi digiti crassitudine, sed haud in altera fibrata, rufa colore, odore Caryophyllorum, & gustu adstringenti. Praestat haec longe valentioribus facultatibus quam vulgari. Sed de Caryophyllata haecenus. Quarum gratissimus odor aliam mihi plantam revocavit in mentem, non minoribus fortasse viribus insignitam, CORTUSAM hanc appellare libuit, quod à

Cortusa herba.

III. CARYOPHY. AQUATICA. IV. CORTUSA.

10

10

30

40

CORTUSO viro optimo primum hac planta reperta sit. Provenit hac foliis fere virgineis, sed longe minoribus, subrotundis atque subasperis, adstringenti quadamque sapore, & longis nitentibus pediculis. Caules edit tenues, rectos, glabrosque, foliis nullis refertos, sed qui in cacumine magno naturae artificio flores gerant exrema parte purpureos, intima vero aureo fulgore splendentes, aureoque staminibus intus refertis: radicibus nititur numerosis, tenuibus, ac prolixis. Est etiam quae violaceos, & quae candidos flores gerat, sed prima frequentior. Nascitur locis umrosis nunquam à sole illustratis, cretaceo, & albicante solo. Nusquam hac planta ab ejus invicem CORTUSO visa est, praeterquam in agro Vicentino, in eo tantum tractu, quem vulgo appellant Valle Stagna. Tota planta dum recens est gratissimo spirat odore, mellis favi fere simili, sed longe admodum gratiori, ac vehementiori: sed in sicca odor qui subtilium est partium evanescit. Expertum est valere hanc plantam ad mulcendum nervorum & articulorum cruciatu à quacunque causa exortos. Nam ipsius floribus in Amygdalino oleo recentem presso, & rosaceo, quod completum vocant, pari pondere comestis, diu insolutis, sit ad hoc medicamentum praestantissimum, ubi egelidum illinatur. Nec ambigo quin tota cuiusque Caryophyllata (ut ad eas redeat oratio) planta adstringere ac roborare, & vulnera, ulceraque sanare valeat. Ea recentiore utuntur pota ad thoracis interna vulnera. Quin & ejus succum admista arugine, cuniculosi, con. umacibusque, ulceribus utiliter injiciunt. Eadem olfactu vitales spiritus recreat, & frigidum roborat cerebrum. Earundem pulvis epotus prodest celiacis, dysentericis, seminarum profluvii, & cruenta expuentibus. Tam intus sumpta, quam foris illita enterocelis auxilio est. Temperamentum ei excoalsaciens, & exiccans, ut manifestum sunt indicio ejus radices: quippe quae gustu odorata, adstringentesque, deprehendantur. Quibus qualitatibus non modò attenuare, discutere, & adstringere valent, sed etiam roborare. Sed, ut ad nostrum institutum revertamur, Germanorum vulgus Lagopum appellat herbam, quae folia habet trifolio similia, oblonga: caulem tenuem, rotundum, hirsutumque: semen in paniculis parvis muscosis, lanuginosisque, & tactu molibus, perinde ac leporini pedes, cui non obscura adstringendi vis inest. Nascitur hac quidem in segetibus, verum an ea legitima sit Lagopus non ausim affirmare: nullus enim, quod sciam, Lagopi faciem repraesentavit. Dantur Lagopi hujusce folia, quinetiam panicula, & semen in sarnam trita, contra dysenteriam, & ceteras alvi fluxiones, contra biliosas rejectiones & celiacos affectus ex vino austero, aut succo Punici mali. Universe planta decoctum, additis malva foliis edulci vino paratum, datur utiliter ad vesicae morbos & praesertim ad urinae ardores. Semen auxiliatur cruenta expuentibus, panicularum cinis illitus hamori hoidae fluxus fessit. Sunt qui Lagopi paniculis utantur ad abstergendam dysentericorum sedem, putantes inde fluxionem cohiberi. Lagopi vires scriptas reliquit Galenus lib. 7, simplic. medic. hu. panic. simis verbis: Lagopus facultatis est deficere, adhibere fluxum alvi prole exiccer. Hujus planta nomen Graecum Λαγώπας pariter & Latinum Lagopus sive Pes Leporinus: Italia, Lagopo seu Pie di Lepre. Caryophyllata, Italia, Garofanata: Germania, Benedicten Wurrg: Gallia, Benoiste, Galliot, seu Resite. At Caryophyllata montana, Italia Garofanata salvatica.

Cortusa vires.

Lagopi hist. & vires.

Lagopi vires ex Gal. Nomina

60

Caryo-

V. LAGOPUS SIVE PES
Leporis.

Caryophyllata ab odore radices, quem Vernali tempore spirat. I. Caryophyllata vulgaris, Geum Plinii fortè & Argemonia thus redolens, C.B. Caryophyllata, Matth. Fuch. Dod. fol. Gef. hor. Lacu. (cui & Chrysogonum) Castor. Lugd. Thal. Taber. Caryophyllata vulgaris, Lobel. Clus. hist. Pann. Camer. Caryophyllata, Brunfel. (cui & herba benedicta) Trag. (cui & Nardus rustica & Sanamunda) Dod. gal. Lonic. Benedicta, Gef. hort. cui & Geum urbanum: Geum, Turn. Gariofilato vulgo, Cæalpino. II. Caryophyllata alpina lutea, C.B. Caryophyllata montana, Matth. Dod. fol. Lugd. Taber. Caryophyllata montana secunda, Clus. hist. Pan. Caryophyllata major rotundifolia Lobel. Caryophyllata alpina, Cam. Gariofilatæ alterum genus montanum, Cæf. Geum alpinum & quartum, Gef. de hortis. III. Caryophyllata aquatica, C.B. & Camer. in suo Matthiolo. Caryophyllata montana tertia, vel Geum aquaticum Gesneri, Clusio histo. Pannonica. Hæc radicem habet dodrantalem, fibrosam, digiti crassitudine, purpurascens, amariusculam, vix odorem: caules sesquipalmes, leviter hirsutos: circa quos folia vulgaris Caryophyllatæ: flores in summo caule ex pediculis dependentes reflexi, campanæ figura, pallidi, subpurpurei, qui aliquando foliorum textura multiplici elegantes, magis rubentes, aliquando sanguinei, quib. quina aut sena folia herbacea, subjiciuntur: his succedunt capitula, villosa quàm in vulgari majora, semen continentia. Locis humidis provenit. IV. Sanicula montana Cortusa dicta, quod nomen propter authorem, qui etiam ad nos plantam misit, reservare placuit, C.B. Cortusa, Matt. Cast. Lugd. Camer. Caryophyllata Veronensium flore Saniculæ ursinæ, Lobel. Sanicula montana altera, Clus. hist. Pann. Sanicula alpina, Taber. V. Trifolium spicatum humile, Lagopyron Hippocrati, C.B. Lagopus (sive pes leporis) Matt. Trag. (cui & Lotus campestris) Fuch. Turn. Dod. gal. (& Trifolium humile) & fol. Lac. (cui & Trinitas) Lon. Lob. Lagopus major, Cæf. Lagopus minor, Cam. Lagopus vulgaris, Lugd. Thal. Lagopodium, Tab. Leporinus pes, tr. solii species Cordo in Dioscoridem.

Clus. hist. Pann. Sanicula alpina, Taber. V. Trifolium spicatum humile, Lagopyron Hippocrati, C.B. Lagopus (sive pes leporis) Matt. Trag. (cui & Lotus campestris) Fuch. Turn. Dod. gal. (& Trifolium humile) & fol. Lac. (cui & Trinitas) Lon. Lob. Lagopus major, Cæf. Lagopus minor, Cam. Lagopus vulgaris, Lugd. Thal. Lagopodium, Tab. Leporinus pes, tr. solii species Cordo in Dioscoridem.

MEDIUM SIVE VIOLA
Mariana.

Mjdiu.

MEDIUM. CAP. XVIII.

MEdion in saxis, & opacis nascitur, folia habet iridis: caulem tricubitalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum: semine cnici, minuto: radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Quæ trita in farinam, & ex melle decocta, rubros menses foeminarum sistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen in vino potum, menstrua pellit.

MEdion in Media duntaxat nasci quibusdam proditum est: quod si ita se res haberet, mirum profectò non esset, si non proveniret in Italia. Sunt qui ejus folia intubo similia faciant, non autem iridis, ut communis habet lectio, quibus etiam Oribasius adstipulatur. Et certè facilius potuit esse librariorum lapsus, ut qui vocabulorum affinitate decepti ipsi pro ceteris in Dioscoride scripserint. Hac itaque Oribasii auctoritate fretus, Diof. loc. restitutus, plantam imaginem hic appingi curavi, quæ bellè satis MEDIUM representare videtur. Siquidem non solum aridum, saxosum, & opacis nascitur locis (ut vir optimus Jacobus Antonius Cortusus testatur, qui ad me hanc plantam misit) sed folio est intubi, caule procero, floribus grandibus, & semine parvo, Cnici haud absimili. Medi facultates tradidit Galenus libro 7. simplicium medicamentorum, sic inquit: Medii radicem contra atque semen ipsum, temperatam esse contingit: nam illa quidem austera est, & fluxiones cohibet cum alias, tum profluvium muliebre quod vocant. At semen tantum abest, ut tale quid efficiat, ut etiam menses cieat, utpote quod tenuium partium. & incidentis est facultatis. Ut Græci hanc plantam μέδιον, ita etiam Latini Medii- Nomica. am vocant: Itali, Medio, nonnulli Viola mariana.

N n n 3

Viola

Utrūq;
rem. in
m. g. d. n.
in petro-
sis.

Medii
confid.

Diof. lo-
cus resti-
tutus.

Medii vi-
res ex
Gal.

Nomica.

Viola mariana, C.B. Medium sive Viola mariana, Matth. Viola mariana, Dod. gal. & fol. Castor. (cui & Rapum sylvestre Dioscoridis) Gef. hort. Lobel. Taber. Rapi sylvestris genus maximum, Gef. hort. cui & Medion. Rapunculi alterum genus grandius, Cæsalpino. Flore est albo, cæruleo: habetur & pleno: est & laciniatis foliis peregrina.

E' 3019 folior.

EPIMEDIUM.

CAP. XIX.

Epimedium, caulis non est magnus, hederæ foliis, denis atque duodenis, neque florem, neque fructum ferens: radice tenui, nigra, gravi odore, gustu fatuo: nascitur in humidis. Folia cum oleo trita imposito cataplasmate, mammas incrementum non sinunt. Radix conceptum adimit. Folia trita quinis drachmis, post menstruas purgationes, quinque diebus in vino pota, præstant mulieribus, ne concipiant.

Epime-
dium
Trinitas
non est
Epimedi-
um.

Qui Epimedium in Italia, quantum mihi perquirere licuit, hoc tempore cognoscit, demonstratq, hæcenus reperi neminem. Quare putaverim alii in regionibus hanc plantam provenire: vel si forte nascatur in Italia, nondum ad nostram pervenisse cognitionem. Non tamen nos fugit medicum esse in Italia materiam medicam proficentem, cuius nunc nomen libet silentio dissimulare, qui Epimedium eam plantam esse censet, quæ à triquetra foliorum figura quibusdam recentioribus Trinitas appellatur, idq, illis constanter affirmat, & persuadet, qui maiorem forsitan ei fidem præstant, quam ipsi Dioscoridi. Sed quod is aperte hallucinetur, etsi unicuiq, mediocriter etiam in re herbaria versato perspicuum esse possit, pro aliis tamen jam nobis ostendendum est. Quod facile constabit, si expendatur utriusq, plantæ descriptio: siquidem Epimedium, Dioscoridis testimonio, caulis est non magnus: folia habet hederæ similia, dena aut duodena: Trinitas vero nullo constat caule, sed foliis tantum modo vicenis, modo tricenis, modo quadragenis, pluribusq, à radice cyclamni modo exeuntibus. Præterea Trinitas primo statim vere florem edit cæruleum, mox semen. Epimedium vero, Dioscorido auctore, neq, florem, neq, semen profert. Adde quod Trinitas radice nititur multifida, odore non ingrato, & sapore adstringente. Radix vero Epimedii tenui describitur, gravi odore, & insipido ac fatuo gustu: ex quibus omnibus, nisi fallor, harum plantarum discrimen luce clarius ostenditur & medici illius opinio vana apertissime exploditur. Caterum Plinius lib. 27. c. 9. Epimedii historiam ad verbum sermè à Dioscorido mutuatus est: cui item Galenus suam acceptam referre potest lib. 6. simplicium medicamentorum, ubi ita scribit: Epimedii vis est moderatè refrigeratoria cum aquea humiditate: quare nullam habet insignem qualitatem. Mammas cataplasmate impositum rectè servare potest. Ajunt verò epotum concipiendi spem adimere. Plantæ, quam Græci τριφύλλιον, Latini similiter Epimedium appellantur.

Epimedi-
vires ex
Gal

Nomina.

EPIMEDIUM.

E' 3019 folior.

GLADIOLUS.

CAP. XX.

Xiphion, alii phasganon, alii machæronion, Romani Gladiolum vocant: nomen inde accepit, quod folium gladii præbeat speciem. Iridi simile erat, nisi minus, & angustius videretur, & gladii modo mucronatum, nervosumque. In caulem exit cubitalem † in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant: rotundo semine: radicibus geminis, una parvorum bulborum modo, super alteram insidente, quarum inferior gracilis est, superna uberior: nascitur in arvis. Superior cum thure illita, admisto vino, spicula & aculeos è corpore extrahit: panos cum Lolii farina, & hydromelite discutit: qua de re hujus-

† Or. add.
ὅτι μὴ
ἐστὶν ἰ.
ἐστὶν ἰ.
ἐστὶν ἰ.

huiusmodi emplastris inferi solet: menses imposita trahit. Superiori radice ex vino pota, venerem stimulari, & inferiore sumpta sterilefcere tradunt. Superiorem quoque utiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt.

I. GLADIOLUS.

II. ARUNDO IND. LATIFOLIA.

Gladioli
historia.

Nascitur Gladiolus, quem Græci Xiphion vocant, frequens in Hetruria, & in comitatu Gortienfi in pratis, & in arvis inter segetes: vnde Segetalis plerumque dicitur: huius flores nostri vulgo appellant Monacucce. Folia ei iridis breviora tamen, & angustiora, lineis nervorum modo striata, mucronataq. Caule attollitur cubitali, lavi, succoso: in quo flores erigunt purpurei, parvis inter se spatii distantes, qui etiam iridis flores forma effigieq. plurimum amulantur, quanquam Gladioli minores sunt, & uno tantum colore constant: prodit ex his semen (ut Dioscorides inquit) rotundum. Radicibus coheret geminis, bulbosis, rotundis pressisq. verticillorum modo, una super alteram insidente, albicantibus, bulbosisq. He obteguntur capillaceo involucre, in nigrum purpurascente, veluti croci radices. Ceterum quamvis tradiderit Dioscorides, Plinius à Dioscoride dissentit: siquidem Gladiolum, quem in arvis nasci scribit Dioscorides, in palustribus & aquis invenire existimat. Ex quo facile crediderim, Plinio illum vocari Gladiolum, quem passim officina Acorum nominant. Gladioli meminit Galenus li. 8 simpl. med. ubi sic inquit: Xiphii radix, & maxime altera, qua superior est, attrahentem, digerentem, & exiccantem scilicet facultatem etiam possidet. Hæc plantæ species Græcè vocatur: Latine Gladiolus: Arabice, Kafiflon: Nomina Italice, Gladiolo: Senensibus, Monacucce: Germanice, & Schwertel: Gallice, Glau, & Glayent.

Gladiolus duplex est, alter utrinque florus, Italicus: qui alibi procerior, alibi brevior: alter ab una parte caulis flores digestos habet, qui Gallicus & Germanicus: uterque flore variat rubro, incarnato, rarius albo. I. Gladiolus utrinque florus, C.B. Gladiolus, Mat. h. Dod. gal. (cui & Lingua cervina Apuleii) Lac. Cast. Lugd. Cæf. Gladiolus Italicus binis florum ordinibus cinctus, I. ob. Gladiolus utrinque florus, Dod. fol. Gladiolus Italicus, Tab. Gladiolus verus, Ges. hor. cui & Victorialis rotunda: Xyphium, Ges. hor. Cam. II. Arundo Indica latifolia. Ex radice nodosa in capita rotunda protuberante, & crassioribus fibris stipata, caulis primū unus, deinde plures prodeunt, digiti minoris crassitie, recti, arundinacei, leves, herbacei, nodosi: circa quos multa folia Hellebori albi modo ampla, nervosa & firma, tenuia tamen in mucronem collecta & ex herbaceo pallida, circa caulem convoluta, quæ cum primò erumpunt, chartacea cornicula referunt, quod & in Elleboro albo conspicitur: sapore primū herbaceo, dein nonnihil acri: extremo cauli flores minii colore nitentes, singuli capitulo hirsuto insident, Gladioli figura, ex pluribus oblongis foliis compositi, qui nondū aperti cancrorum forpiculas & forma & colore (unde quibusdam Flos cancri) referunt: quibus delapsis capitula augentur, & quasi triangula redduntur, aspera, parvi cucumeris figura, semen pisorum magnitudine & forma, nigrum, macula fusca notatum, continentia. Ex India Occidua seu America semen primum in Lusitaniam (in quorum monasteriis frequens sub stillicidiis ad muros feritur) delatum, inde in alias regiones, ita ut apud Germanos, Gallos, Italos & Anglos passim ab rei herbariæ studiosis elegantiae gratia in pensilibus Adonidis hortis colatur. Apud nos non semper floret, nec ad frugem pervenit, nisi hortulanorum diligentia in fistilibus hyeme asservetur, serò enim germinat. Dicitur Canna vel arundo, quia caulis veluti arundineus est. Canna Indica, Gesnero de hortis German, Clus. histor. Hisp. Camerar, cui & Xyphium Indicum. Canna Indiæ, Cæsalp. Arundo Indica

Indica florida, Adver. Lob. cui & Cannacorus, quorundam. Arundo Indica latifolia five florida, Tab. Papyrus, Castori: Gladiolus Indicus Cam. in suo Matthiolo. Hujus foliis Gummi Elemmi involutum adfertur: ex semine, Hispani & Lusitani sphæru las precatorias conficiunt, quare à numerando, Cuentas dicunt. Germanis Indianisch Blumengroßh dicuntur.

Σπαργάνιον.

SPARGANIUM.

CAP. XXI.

4 Meum
πικλόν
σίγα. i.
magis in-
clinata.

Sparga-
nii confid.
Ruellius
male Spa-
tulam,
Sparga-
nium
credit.

Sylvatici
erratum.

Sparga-
nii facult.
ex Gal.

Nomina.

XYRIS.

† Oris.
αγασθ.
i. cervis.

Xyridis
confid.

Sparganium, aliqui xiphidion vocant: folia habet gladioli, sed arctiora, & in terram magis a procumbentia: in summo caule veluti pilulae prominent, in quibus semen. Contra serpentis venena radix cum vino datur.

Existimat Ruellius eam plantam esse Sparganium, quae in aquosis locis provenit, quam herbariorum vulgus Spatulam foetidam appellat. Verum haec, ut in proxima commentatione dicetur, nihil aliud est, quam Dioscoridi xyris. Quare mihi planè refellenda videtur in hoc Ruellii opinio. Siquidem herba haec, quam ideo Spatulam foetidam cognominant, quod gravem exhalet odorem, folia quidem habet gladioli, sed latiora, longioraq, minime in terram procumbentia. Adde etiam quod illa in summo caule non pilulas, quae semen continent, sed folliculos, aut siliquas profert. Sylvaticus Spatulam foetidam describens, ejus historiam Paulo Aegineta perperam acceptam refert: id enim ipse in Paulo nusquam potui reperire: sed ad Sparganium nostra redeat oratio. Dubitamus nos, an planta quam hic pro Sparganio expressimus, quamq, ferè omnes, qui hoc aeo de re plantaria scripserunt, Sparganium faciunt, legitimum genuinumq, Sparganium sit. Siquidem haec folia xyphio latiora gerit, non quidem arctiora, eaq, sursum spectantia, non humi procumbentia: quo fit ut ego facile crediderim vix plantam hanc Sparganium dici posse. Nascitur ad montium radices, humecto solo, & circa scrobes. Sanè quàm paucis de Sparganio differuit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum sic inquitens: Sparganium & ipsum desiccantis est facultatis. Nomen Gracum habet planta haec Σπαργάνιον: Latinum item, Sparganium: Arabicum, Sagarheramon: Italicum, Sparganio.

Sparganium, quasi fasciola, quod foliis ejus pro fasciis uterentur, duplex est, ramosum, & non ramosum. Sparganium ramosum, C.B. Sparganium, Matt. Trag. Cordo in Dioscor. Lacu. Turn. Lobel. Castor. Taber. Camer. Cæsal. Butomon, Dod. gal. Platanaria, Dod. fol. Thal. Carex, Loni. Phleos tæmina, herbario Lugdunensi.

Συγλ.

XYRIS.

CAP. XXII.

Xyris folia habet iridis, latiora & in cacumine mucronata: quorum medio caulis erumpit, satis crassus, cubitalis, ex quo siliquae triangulares dependent: in quibus purpureus flos, in medio puniceus: semen in folliculis, simile + fabis, rotundum, rubrum, acre: radix longa, geniculata, rufa. Contra capitis vulnera, fractaq, efficax est: aculeos, & spicula omnia, citra molestiam extrahit, adjecta floris æris tertia parte, & radice centaurei, ac mellis quinta: tumoribus, & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex passo bibitur, ad convulsia, rupta, coxendicum dolores, strangurias, & alvi profluvia. Semen tribus obolis potum, urinam vehementius impellit: & cum aceto, lienem absumit.

Xyris pluribus locis provenit in Italia, praesertim in Hetruria, in aquosis & humectis locis. Nam etsi non desint, qui plantam, quae sic nobis Xyridem exprimit, legitimam esse negent, quod radice non constet longa, rufa, geniculata, sed multifida, graciliq, nos tamen non ob id, cum ceteris notis cum Dioscoridi

Dioscoridis Xyride conveniat, eam legitimam faciemus, siquidem variare radices in plantis facile scimus pro diverso soli ac regionum statu. Auxit quoque quibusdam suspitionem ipsum quoque semen, quod rotundum cum sit, fabis haud simile est. Sed suspitionem hanc abstulit Oribasis, qui opobos legit, id est orobis simile. Quo argumento fretus, cum xyridis semen, (ut enique oliscenti palam sit) odore sabaceo habeatur, Dioscoridi legendum esse puto: Semen in solliculis est fabarum odore. Eam vulgus St atulam fetidam appellat, quod ejus folia si manibus atterantur, gravem & ingratum reddant odorem. Sunt qui hujusce succo utantur ad scabiem, vitiliginem, & lichenas. Hanc memoria prodidit Galenus libro 8. simplicium medicamentorum, ubi de ejus viribus ita differit: Xyris tenuium partium, attractoria, digerendi, ac nimirum etiam desiccandi est facultatis, cum radix, tum multo etiam magis ejus fructus: qui quidem & urinam ciet, & lienes induratos sanare potest.

Locus
Diosc.
restitu-
tus ex Ori-
basio.
Xyris vi-
res ex
Gal.

¹⁰ *Planta Gracis vocis, Latinis quoq, Xyris dicitur: Arabibus, Casoras: vulgò, Spatula, etida: Germanis, Wandtleuf Nomina. frout: Hispanis, Lirio spadanal: Gallis, Glaieul sauvage.*

Xyris, ob folii similitudinem, quasi rasorium cultum diceret, duplex est: alia vulgaris, alia maritima. Xyris dicitur Matthiolo, Dod. gal. Cordo in Dioscor. & histor. Turn. Lacun. Gesner. hort. Lobel. (cui & Iris agria Theophrasti) Castor. Lugdun. Camer. Spatula foetida, Trag. (cui & Gladiolus italicus) Fuchf. Spatula foetida, Gesn. hor. Dodon. fol. Clus. hist. Hispan. Lonic. Taber. Camer. Caesalpino. Hujus radices pro ratione ætatis variant, dum enim adhuc juvenca est, radicem habet fibrosam: adultior reddita, crassam, ut nostra figura exprimit.

20

A'yysx.

ANCHUSA.

CAP. XXIII.

Anchusa, quæ alio nomine calyx, aut onoclea appellatur, folia habet lactuæ, & in acumen fastigiata, hirsuta, aspera, multa; ab nigra, radice quoque versum humi sparsa, spinis horrida: radici crassitudo digitalis, quæ æstate provenit, & manus inficit sanguineo colore: læto solo nascitur. Radix adstringit: ad ambusta, & vetera ulcera, & ex oleo & cera efficax est: igni sacro cum polenta medetur: lepris, & vitiliginibus illinitur, ex aceto: partus extrahit, vulvæ indita. Ejus decoctum renum vitii, lieni, & bile suffus datur: & si febris sit, ex aqua mulsâ. Sistunt alvum folia in vino pota. Radice pigmentarii utuntur ad unguentorum spissamenta. Est & altera, quam aliqui alcibiadion, aut onochiles appellant. Hæc à priore distat, quòd minora habeat folia, sed simili modo aspera: ramulos exiles, in quibus flos purpureus & in puniceum vergens conspicitur: radices habet rubras, prælongas, quæ mellibus sanguineum succum fundunt: & in sabulosis nascitur. Vis ei foliisq; inest, quæ contra virus cùm reliquorum serpentium, eum maxime viperarum auxiliatur, sive cibo, sive potu, sive alligatu: nam si quisquam mandens, in serpentis os inspuat, eum necabit. Est & alia huic haud dissimilis, semine puniceo, minore. Cujus semen manducatum, si in serpentis fauces inspuatur, eum interficiet. Radix acetabuli mensura cum hyssopo, & nasturtio pota, latus ventris tineas excutit.

a Me. &
 Cat. 7.
 i. acuti-
 milia.
 cera & o-
 leo, ita
 habet
 Meum.
 e Orib.
 i. punicum.
 d Orib.
 i. vetosil.

ANCHUSA L.

ANCHUSA II.

Yrie

Anchusa-
rū cōfid.Anchusa-
tum vi-
res ex
Gal.

Tria sunt Anchusae genera, quae hic à Dioscoride scribuntur: quoniam Plinio lib. 22. cap. 20. quartum quoque genus additur, quod pseudoanchusam ob id appellatam ait, quoniam primo aliarum generi quadantenus similis est, hirsutior tamen hac, lanuginosior, & minus pinguis foliis tenuioribus, & languidioribus. Sed hanc nusquam equidem vidi, cum tamen alias omnes loci compluribus in Italia invenisse me certò sciam. Anchusa omne genus, in toto ferè caule purpureos explicat flores à vulgari buglosso non longè dissimiles, quamvis Anchusis magis subrubentes, magisq; expansi spectentur.

ANCHUSA III.

Galenus inter Anchusas Lycopsis quoque recenset lib. 6. simpl. medic. ubi ita scriptum reliquit: Anchusa quadruplex species est. Quarum Onoclea quidem radicem habet admodum refrigerantem, & desiccantem, tum adstringentem, & subamaram, tum qua sufficiat extenuandis, & extergendis humoribus biliosis, corporibusq; condensandis. Caterum folia habet imbecilliora quidem radice, adstringunt tamen & ipsa, & desiccant. Porro Lycopsis cognominata refrigerat, & desiccant, magisq; radix ejus, quam Onoclea adstringit. At Onochelos calidior est, & magis medicata: nam plusculum habet & gustu ipso protinus acrimonia. Hac verò etiam calidior est parva, qua & amarior, & magis etiam medicata est. Anchusa non omnes easdem vires obtinent. Nam Onoclea quam vocant, radicem habet simul adstringentem, & subamaram, corporibus condensandis, & modicè extenuandis idoneam: tum abster-
gendis quoq; & abluendis biliosis, & salsis succis: dictum enim supra est, quod qualitas acerbæ mista amaritudini ea prestare queat. Sic sanè regio morbo, & lienosis, & renam affectibus est utilis. Sed & refrigerare idonea est: & sanè cum polenta illita juvat erysipelata, & abstergit non modò epora, sed & foris imposita. Proinde vitiligines, & lepras sanat cum aceto. At radice quidem hac opera sunt, & operum facultates, quas diximus. At folia ipsius herba radice quidem sunt imbecilliora, non tamen aliena sunt à reficcatione, & adstrictione. Itaque etiam profluvium sanant pota cum vino. Et qua Lycopsis nominatur eodem modo erysipelatis congruit, & radicem habet
quam onoclea magis adstringentem. At Onocheli, & Alcibiadii cognominata vi magis est medicata. Nam & gustu protinus majorem habet acrimoniam, & eos qui à viperis morfi sunt, admodum juvat tum illita, tum suspensa, tum esca. Reliqua verò, nempe quarta, qua parva est, & ferè nomine caret ex illis sola, Alcibiadio quidem persimilis est: verum & amarior, & magis medicamentosa: ac proinde ad latos lumbricos

Nomina. idonea oxybaphi mensura cum hyssopo, & nascitur epota. Quæ & ὀξυβάφη Græcè, Latine pariter & Italicè Anchusa vocatur: Germanice, Rot Ochsenjung; Hispanice, Soagem: Gallicè, Orchanette.

Anchusa à florido radicis colore dicta, ejus enim succo sanguineo manus inficiuntur, quo sanè ab Echio Buglosso & Lycopside distinguuntur. I. Anchusa prima, Matth. Lac. Cast. Lugd. Buglosa rubra, Lon. II. Anchusa puniceis floribus, C.B. Anchusa secunda, Matth. Lac. Lugd. Buglosa rubea secunda, Lon. videretur Anchusa parva Adversariorum, & Lobeli. III. Anchusa major lutea, C.B. Anchusa tertia, Mart. Lac. Lugd. Cam. Anchusa, Ges. hor. Anchusæ prima species, fortè Cordo in Diosc. Anchusa lutea, Adver. Lob. Lug. Buglosa rubra tertia, Lon. Anchusa quarta sive Pseudoanchusa, Dod. fol. Anchusa flore ex albedo, Clus. hist. Pannonica. Floris enim color modò luteus, modò albus, modò ex albo pallescens.

Anchusa.

LYCOPSIS.

CAP. XXIII.

Conclusa
non legit
Orib.

Lycopsis, quæ & anchusa à nonnullis vocatur, foliis est lactucæ, longioribus, asperioribus, (latioribusq; crassius, ad radicis caput recidentibus: caule longo, recto, scabro, hirsutis adnatis multis, cubitalibus: flore in iis parvo, purpurascens: radice rubra, & adstringente: nascitur in campestribus. Cum oleo radix illita, vulneribus medetur: & cum farina hordeacea, ignibus sacris: sudores peruncta movet, adjecto oleo.

Lycopsis
confid.Opinio
reprobata.

Ego quoque unà cum Ruellio, & Fuchio viris doctissimis, crederem Lycopsis eam esse plantam, quam officina legitimi Cynoglossi vice passim usurpant, vocantq; Cynoglossam, si tamen hac radice rubra, non autem candida niteretur: si foliis viret asperis, non autem lavibus, ad terram recidentibus, non sursum spectantibus: si caule assurgeret scabro, non molli: si denique Plinius hanc sententia non prorsus refragaretur. Porro cum Plinium videam libro 27. cap. 11. de Lycopsi seorsum tractasse, & similiter de hoc Cynoglossi genere privatim scripsisse lib. 25. ca. 8. cogor omnino, ut ingenuè dicam, ab illis dissentire. Porro enim adducor, ut credam, Lycopsis herbam esse anchusam non absimilem: quam ideo non temerè Galenus, & Actius eum secutus in anchusarum genere retulerunt, ut superiori commentatione diximus. Lycopsis, quam ego legitimam esse existimo, vidi sapius in campestribus, sitientibus, aridisq; locis enatam anchusam adeò similem, ut vix ab ea discerni possit. Caterum quoniam in huius libri quarti progressu, Deo juvante, nobis de Cynoglossis differendum est suo proprio capite, idcirco disputatio quodnam verum sit Cynoglossum, & nunquid illud esse possit, quo officina vulgò utuntur, in illud tempus commodius differetur: Lycopsis, ut Plinius est author loco citato, foliis est longioribus, quam lactuca, crassi-

crassioribusq; : caule longo, hirsutis adnatis multis, cubitalibus: flore parvo, purpureo: nascitur in campis viribus. Hæc herba Græcis ἀνόςις, Latinis item Lycopsis, & Italis Lycopside appellatur.

Nomina.

Εχίον.

ECHIUM.

CAP. XXV.

E Chion folia habet prælonga, aspera, aliquantulum tenuia, Anchusæ proxima, minora tamen, subru-
bra, & pingua, spinulis tenuibus horridula: cauliculos exiles, numerosos: minutaq; utroq; latere
folia, expansa, pinnataq; : nigra, in summo caule proportionem minora: flores secundum folia purpureos,
in quibus semina capiti viperarum similia insunt: radix nigricat, digitotenuior. Quæ non percussis mo-
dò à serpentibus ex vino prodest: sed eos qui antea biberint, feriri non patitur. Folia & semen idem
præstant munus. Lumborum dolores sedat: in vino, aut sorbitione sumpta, † lac extrahit.

† Me. &
Cat. & jo-
Siquar &
Anósios.
totum
habent.

I. ECHIUM.

* II. ECHIUM FLORE ALBO. *

E Chion à viperis omnino nomen adinvenit (vipera enim Græcis ἰχίρ dicitur) vel quod semen proferat capitibus viperi-
Echii
nis simile, vel quod viperarum moribus præstantissimum sit medicamentum. Hanc herbam ab Alcibio quodam suis-
se inventam author est Nicander in Theriacis. & proinde à posteris cognomine Alcibiaticum appellatum. Is enim dum secus
aream dormiret, à vipera in extremo inguine ictus est: excitatusq; à somno, ex hac herba succum commanucando palato
& dentibus expressit, hausitq; in corpus. Mansit vero herba reliquum vulnere superimposuit contra dolorem, quo medica-
mento liber evasit. Unde postea Echion nomen inditum est Alcibion, ab eo qui primus ostenderat, quantum viribus polleret
contra viperarum ictus. Numenius scriptor gravissimus duo Echii genera inveniri scriptum reliquit, quorum alterum O-
cimoides appellari inquit, quod folia ocimo similia habeat, alterum vero, quod folio est spinis horrido privatim Echion no-
minari. Id sane quod in Theriacis ante ipsum scripserat Nicander. Quibus videtur etiam Dioscorides ad stipulari, quippe
qui Echion statim subjecerit Ocimastrium. Hu quoq; subscribit Plinius libro 25. cap. 9. sic inquit: Echios duum est gene-
rum: altera foliis coronata, pulegio similis: altera lanugine distinguitur spinosa, cui & capitula vipera similia sunt. Sed
tamen ignorasse Plinium Alcibion & Echium idem esse, jam manifestum est: siquidem in libro 27. cap. 5. Alcibios inquit, Plinii
qualis esset herba, apud autores non comperi. Ex cuius verbis illud facile colligi potest, quod scilicet Plinius non satis accu-
rate Nicandrum legerit. Caterum non parva admiratio eum capiet, qui in Echio diligenter opus prudentissimæ naturæ
perspexerit, nempe quod ipsum genuit viperinæ capitulis, ut ita apud homines, quorum potissimum curam gerit, restatum
relinqueret, eam herbam præstantissimam esse ad hujusmodi lethalium serarum morsus. Echium, quod ubiq; ferè pro-
veniat, secus itinera, in agrorum marginibus, & frico, inculto & exulato solo, aridis præsertim locis, sæpe in Hetruria, Echii
in agro Tridentino, & Goritensi videmus, seminaq; ejus viperinum decerpimus ad antidota. Herba est anchusa, qua se-
cundo loco Dioscoridi redditur, non absimilis. Vocant quidam sylvestre Buglossum. Flores profert hac in rubrum purpu-
rascentes inter minuta folia à medio caule ad summum: è quibus semen prodit nigrum, hirsutis, spinosisq; involucris in-
clusum, viperarum capitibus simile. Non invenio Galenum ullam Echii mentionem fecisse in libris, quos de simplicium
medicamentorum facultatibus edidit. Paulus tamen ejus vires describit Dioscoridem secutus lib. 7. ubi hac refert: Echion,
alii Doriada, nonnulli Alcibiadion vocant. Spinosa herba est, qua non modo à serpente commorsis cum vino pota auxilia-
tur, sed præsumentes quoque ex ictu nihil molestum pati sinit.

Plinii
lapius.Echii
res ex
Paulo.

Quod

Nomina. Quod ex Græci, Latini quoque, Echium dicunt: Itali, Echio: Germani, Wild Dehsenzung: Hispani, Ferva della biya-
ra: Galli, Buglosse sauvage, vel, Langue de Bouc.

Echii aliquot sunt differentiae, hic de vulgari. I. Echium vulgare, C.B. Echium, Matth. Gef. hor. Lac. Dod. fol. Cast. Lugd. Echium sive Alcibiaceum, Dod. gal. Echium floribus purpurantibus rubellis, Lobel. Lycophis. Cor. in Diosc. Buglossum sylvestre, Lon. Anchusa sylv. Thal. Anchusa major, Cæf. II. Echium flore albo Cam. in suo Matthiolo proponit, quod præcedente majus est & asperius, & in multos ramos brachiatum: in montosis arenosis Germaniae, & in horto Patavino legimus.

diapocis sive,

OCIMASTRUM.

CAP. XXVI.

10

Ocimoides, Latini Ocimastrum vocant, folia fert ocimi, & ramos dodrantes, hirsutos: filiquas hyoscyamo similes, semine, ut Gith, nigro prægnantes. Vim habet semen in vino potum, quia viperarum, cæterorumque serpentium moribus medeatur. Darur ischiadicis, cum melle, vino, myrrha, & pipere. Radice niritur tenui, & supervacua.

I. OCIMASTRUM, SIVE
Ocimoides.

* II. LYCHNIS SYLV.
alba multiflora. *

20

30

40

Ocimastrium, sive sylvestre Ocimum idipsum nobis appellare liceat, passim copiose nascitur in Italia, præsertim inter segetes, prope septa, & in agrorum marginibus, foliis sanè sativo similibus: ramulus hirsutus, quadratus, dodrantali vel cubitali longitudine: in quorum summo flores emicant candidi, quandoque, verò purpurei, id quod silentio præterit Dioscorides: e quibus vascula erumpunt hyoscyami figura, capaci ventre, arctis faucibus, per ambitum denticularis, viperinis capitibus similia: in quibus semen includitur nigrum, melanthio ferme simile. Hac vascula ita à natura facta pueri nostra pueris interdum ludendi præbuit instrumenta. Meminit hujus Nicander in theriacis inter echii genera. sic inquit: Echii genera duo: alterum spinoso folio anchusa simile: alterum minoribus foliis, & purpureo flore, aspero lanuginosoque caule, capitulis viperarum figura. Ocimastrum vires tradidit Galenus in calce libri 8. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit: Ocimoides quidam Philitarium cognominant. Radix supervacanea est. At semen tenuium partium, & desiccantius citra mordacitatem facultatis est. Herba Græcis ἀκμωδία, Latinis, Ocimoides, & Ocimastrum appellatur: Italis, Basilico salvatico: Hispanis, Albabaqua montefina: Gallis, Basilic sauvage.

Ocima-
stri vires
ex Gal.
Nomina.

I. Lychnis sylvestris alba, quæ Saponaria hirsuta Italis, C. B. Ocimastrum sive Ocimoides, Matt. Lon. Taber. Ocimoides, Gef. hor. Lac. Cast. Cam. Ocimoides majus, Lugd. Cæsa. Rosæ marianæ similis quinta, Trag. Lychnis sylvestris alba, Dod. gal. Gef. hor. Cam. Basilicum sylvestre, Castori. II. Lychnis sylvest. alba multiflora, C. B. Lychnis sylvestris flore multiplici, Dod. fol. Lychnis albus sylvestris, Lob. in icon. Ocimastrum multiflorum, Tab. ab altera non differt præterquam floribus, qui multiplici foliorum textura constant.

60

ERINUS.

II. GRAMEN MANNAE.

III. GRAMEN ALTERUM.

*IV. CARYOPHYLLO ARVEN-
si Glabro similis, sed minor.*Grami-
nis vires
ex Plin.

densius, quam usquam fruticante: flore odorato, candidoq.
Fumentis herba non alia gratior sive viridis, sive in saeno sic-
cata. Tunditur aspersa aqua. Succum quoq. ejus in Parnaso
excipi tradunt propter ubertatem: dulcis enim hic est. In vi-
cem ejus in reliqua parte terrarum succedit decolium ad vul-
nera conglutinanda. Quod & ipsa herba tusa prostat illi-
tueturq., & ab inflammationibus placat. Decocto adjectur
vinum ac mel, ab aliquibus & iburus, & piperis myrrhaq.,
tertia portiones: rursusq. coquitur in aevo vase, ad dentium
dolores & epiphoras. Radix decocta in vino torminibus me-
detur, & urina difficultatibus, uicibus vesicae: calculos fran-
git. Semen vehementius urinam impellit: alvum, vomitio-
nesq. sistit, privatim autem draconum morbus auxiliatur.
Quod e graminum genere septem internodia habet, efficacis-
sime capiti contra dolores adalligatur. Sunt qui & aculea-
tum gramen vocant: trium generum: cum in cacumen aculei
sunt plurimum quini, dactylon vocant. Hos convolutos nari-
bus inserunt, extrahuntq. sanguinis cuncti gratia. Alio quod
est Aizoo simile, ad paronychia & prexygia unguum, & cum
caro unguibus excreverit, utantur cum axungia. Tertium
genus, quod tenuius est, nascitur in parietibus & tegum. Huic
caustica vis est. Sistit ulcera quae serpunt. Gramen capiti cir-
cundatum, sanguinis e naribus fluxiones sistit: haec Plinius de
graminibus. Caterum hinc omnibus plane perspicuum esse puto,
Gramen, quod in Babylone, non gigni in Italia: quanquam
illud primum ac vulgatum genus nobis passim in campis & in-
culta locis frequentissimum nascatur. Neq. illud quoq. omni-
bus non cognitum & vulgare est, quod foliis ac radicibus exit
alterius tenuioribus, caule gemulato, pralongo, cui in cacu-
mine caulium quini sunt aculei, veluti digiti, quos pueri na-
rib. inserunt extrahuntq., ut sanguinem eliciant. Hanc herbam
Hetrusci ab effectu vulgo appellant Sanguinella, alij Capriola. De qua latius in Coronopo diximus: ubi Leonice & Ruel-
ly sententiam reprobavimus qui hanc & Coronopem Dioscoricam & eandem herbam esse asseruerunt. Verum de Coro-
nopo separatim disseruit Plin. l. 22. c. 19 sua naturalis historia. Postremam hanc in aliquib. Germania locis feri accoli in
campis audio, non minori cura, quam cetera frugum & leguminum genera. Siquid ejus semine quod MANNA appellat,
frequent-

Sangui-
nella.
Manna
grami-
nis.

Hetrusci ab effectu vulgo appellant Sanguinella, alij Capriola. De qua latius in Coronopo diximus: ubi Leonice & Ruel-
ly sententiam reprobavimus qui hanc & Coronopem Dioscoricam & eandem herbam esse asseruerunt. Verum de Coro-
nopo separatim disseruit Plin. l. 22. c. 19 sua naturalis historia. Postremam hanc in aliquib. Germania locis feri accoli in
campis audio, non minori cura, quam cetera frugum & leguminum genera. Siquid ejus semine quod MANNA appellat,
frequent-

VII. GRAMEN ACULEATUM.

frequentur vescuntur in cibis, quod in iure pinguium carniū decoctum, non minorem cum palato inest gratiam, quam oriza, cui ego facile praposuerim: est enim semen panico, mi-
 liorq; longe minus, album oriza ferè modo: sed in pila ipsum quoq; tundere oportet, ut à suo resiliat putamine. Semen or-
 riza qualitates habet, quare mediocriter ventrem adstringit. Semen ex pingui iure decoctum & sicutum, maximarum du-
 vitias resolvit. In cibo mediocriter alit. Est & alterum Gra-
 men, quod floridum appellari potest, foliis & caulibus ceteris
 similibus: floribus in summitatibus stellarum instar radiantibus
 candidisq;. Radice tenui minime geniculata. Ceterum
 GRAMEN quod in Parnaso provenit, ego Jacobo Antonio
 Cortuso viro optimo acceptum refero, nam antea à me visum
 non est. Gramen aculeatum folia, caules, radices primi gra-
 minis modo profert: in caulibus tamen singulis foliis aculei
 peculiariter exeunt, triplici apice constantes, ac suis nixi pe-
 diculis, tribulorum terrestrium instar. Provenit inter rudera
 & in muris vetustate collapsis. Vires easdem habet, quibus
 pollet primum graminis genus. Sed jam Graminibus suas red-
 damus vires ex Galeno, qui de his agens lib. simplicium me-
 dicamentorum, ita scriptum reliquit: Graminis radix me-
 diocriter frigida est & sicca, mordacitatem quandam exigua-
 am, & partium tenuitatem obtinens. At herba ipsa primo
 quidem excessu refrigerat, in humiditate verò, & siccitate
 moderata. Porro semen alibi quidem imbecillum est, in Par-
 naso verò desiccatorium & tenuium partium & subacer-
 bum. Gramen esculentam habet radicem, ubi mollior fuerit,
 dulcem quidem instar aquæ, sed acre quiddam exiguum, &
 subacerbum obtinentem. Hæc herba planè aquea gustanti-
 bus est. Ex quibus apertum est, radicem modicè esse rum fri-
 gidam, tum siccam: ac proinde cruenta ulcera glutinare. At
 ipsa herba illita, non vehementer refrigerat, in medio constituta humiditatis & siccitatis. Porro mordacitas & renuitas,
 quæ radici inest, exigua est quidem, sed interdum tamen lapides frangere assolet, si quis eam decoctam ebibat. At semen
 alterius quidem imbecillum est, ejus verò quæ in Parnaso nascitur, urinam claret: & fluxus ventris & stomachi reficcat: vñ
 enim ejus est exiccatoria, tenuium partium, & subacerba. Herba, quæ Græcis ἄγρωγρε, Latinis Gramen appellatur: Nomina.

Grami-
 nis vires
 ex Gal.

Arabibus Vazem, Negen seu Negien, Thel, Kel & Negil: Italis Gramigna: Germanis Graß: Hispanis Grama & Gramen: Gallis Dent de chien.

Gramen à gradiendo dictum, infinitas differentias obtinet: in Phytopinace nostro, etsi centum & viginti duas differentias proposuerimus, plures tamen adhuc universalis historia nostra exhibebit. I. Gramen panicula crispa, C.B. Gramen, Matth. Gramen vulgare, Lug. Gramen minimum Xerampelinum, Adver. & Lob. Matthioli figuræ adjecimus paniculam adultam, quo glumorum crispitudo rectius conspiceretur. II. Gramen distylon esculentum, C.B. Gramen mannae, Matth. Cast. Tab. Cam. Gramen mannae primum, Dod. fol. Lugd. Gramen mannae esculentum, Lob. Sanguinella, Matth. editione Italica. Capitula ac Sanguinaria, Ruellio. Coronopus Dioscoridis, Lonicero. Gramen album seu hirsutum aliquibus Dens Canis, Ges. hor. cui & Manna Polonorum: Gramen aculeatum Plinii primum, Thal. Graminis quoddam genus, quod in Germania feminis gratia feritur, Cæsal. III. Caryophyllus arvensis glaber flore majore, C.B. Gramen alterum, Matth. Gramen, Fuch. Lac. Gramen à Fuchio exhibitum Ges. hor. Gramen leucanthemum, Dodo. fol. Lugd. Thal. Gramen floridum majus, Tab. Gramen floridum, Cam. in Matth. Euphrasia graminum, Trag. Euphrasia major, Lonic. Crateogonum, Dod. gal. Holostium Ruellii Lobel. Centunculus montanus, Cæsalpino. IV. Caryophyllo arvensi glabro similis, sed minor, C.B. Hoc exigua est capillacea radice, ex qua cauliculus unus vel alter tenuis, plus minus palmaris pro-
dit, qui mox in parvos ramulos brachiatur, qui copiosissimos & minutissimos flosculos albos, singulos
singulis ramulis capillaribus insidentes, sustinent: folia habet pauca, oblonga, angusta, alternatim ex ge-
niculo prodeuntia. In montibus Euganeis provenit. V. Gramen Parnasi Matthioli, cujus figuram refer-
varunt Castor, Lugdunensis, Tabernæ montanus, nil aliud est quam Monophyllum male pictum, qua-
re altera Monophylli figura adposita. VI. Monophyllum, eò quod cum primo prodit unico sit folio, cum
caulem acquirit gemino est, & ultra unius anni ætatem, ut & cum baccas profert: rarius ternis foliis repe-
riat. Unifolium, Brunfel. Dod. gal. & fol. (cui & fortè Cyclaminos tertia Plinii) Lugd. Cast. Cam. Tab.
Monophyllum, Lob. Thal. Henophyllum, Ges. de hor. Coryledon sylvestre, Trag. Cyclaminum unico
folio, Dalechampi in Diosc. Bifolium primum, Lonicero. VII. Gramen aculeatum Matthioli, Casto-
ri, Lugd. Hoc cum malè ab his pingeretur, veram ejus figuram proponere volumus, ex integra planta,
quam Doctor Jo. Neudorffer Noribergensis Arimini collectam, unà cum aliis obtulit.

Sideritis

SIDERITIS.

CAP. XXIX.

32

Sideritin aliqui Heracleam vocant: folia habet marrubii, sed longiora, satis ad frondem quercus, aut
salvæ accedentia, minora tamen & aspera: caules edit quadratos, dodrantem altos, aut etiam majores,
non in jucundi gustus, aliquantumq; subadstringentis: in quibus per intersticia orbiculatæ ver-
brae, ut in marrubio spectantur: & semen in eis nigrum: nascitur in a petrosi. Illita folia, suapte vi vul-
nera sine inflammationis periculo jungunt.

Sideritis altera

SIDERITIS ALTERA.

CAP. XXX.

Altera Sideritis binum cubitorum ramulis, exilibus a folio filicis, numerofo, utrinq; per oras divi-
fo, pediculo longo, prodeuntibus è summo alarum sinu furculis, longis, tenuibus: capitulo in ca-
cumine orbiculato, aspero: in quo semen continetur, quam betæ rotundius aliquantò ac durius. Hu-
jus vis foliorumq; ad vulnera præcipua est.

Sideritis tertia

SIDERITIS TERTIA.

CAP. XXXI.

Sideritin aliam esse tradunt, quam Cræteas Heracleam vocat, in a maceris & vineis nascentem: fo-
liis, ab una radice multis, coriandro similibus, circa coliculos dodrantales, læves, teneros, subcan-
didos atque subrubicundos: flore puniceo parvo, gustanti amaro & lento. Hujus ea vis est, ut quamvis
recenti vulnere imposita, sanguinem supprimat.

Tria Sideritis genera præter Achilleam, de qua sequenti capite dicitur, hic à Dioscoride representari constat. Quorum
et si illam, qua secundo loco describitur, antea in nostris Italicis commentariis me nunquam invenisse ac vidisse tradi-
derim, eam tamen hoc anno Pisis ad me misit Lucas Gbinnus Forocorneliensis, vii rei medicæ peritissimus. Reliqua verò ge-
nera jamdiu novisse nos putamus, quod ea omnibus notis suam quæq; historiam sequi deprehenderimus. Caterum nemini
mirum sit, quod tam varia effigie prima Sideritis folia reddiderit Dioscorides, ut qui ea modo marrubii, modo quercus,
modo salvæ figura depingat. Quippe eorum longitudo salvæ accepta referatur oportet: scabrities deinde superficiei tenus,
ac subalbidus color tum eidem salvæ, tum marrubio: quercuipostremo qua in ambitu est divisura. Tali profecto mihi es-
se videtur, quam nos primo statim loco expressimus. Quippe omnibus notis primam refert Sideritim, nec aliud quidpiam
obstare videtur, quàm quod ea frequentius nascatur humidis quàm siccis locis, quanquam sæpe eandem virentem in locis
quoq; siccis invenimus. Id itaq; tantum in causa est, ut hanc non ausim omnino legitimam facere Sideritim, & præsertim
cum aliam nunc repererim plantam in Viennensi agro, ac in aliis Austria locis, arido in solo, qua Sideritim primam per-
belle refert. Exit enim hac quadrato caule, ipsiq; dodrantali aut majori, ramosoq;: foliis Marrubio longioribus, & ad
salvia faciem accedentibus, crispis & albicantibus & per ambitum lacimatis: sapore haud ingrato: Floribus verticillatis
in caule & ramis prodeuntibus. Marrubii modo, ut ex appicta hic imagine quis centror fieri poterit. Eadem illi sunt vires
quas primo Sideritis generi tribuit Dioscorides & Galenus. Sed ea mihi quidem nihil prorsus primæ Sideritis ad stipulandi
videtur, cujus imaginem expressit Fuchsius in suo de stirpium historia commentario. Siquidem perspicuum est, quod ejus
pictura

I. SIDERITIS I. HERACLEA.

II. SIDERITIS. II.

* III. SIDERITIS VULGARIS hirsuta. *

IV. SIDERITIS. III.

pictura non solum non pra se fert folia, & caules, quae Sideritim veram referant: sed etiam flores ejus spicati in cacumine, non in caulibus inter folia marrubii modo plane vera Sideriti refragari conspiciuntur. Ruellius porro Sideritim hanc non-
nullis herbam Judaicam appellari tradit. Verum si is Judaicam illam intelligit, cujus lib. 2. meminit Avicenna, nullo mo-
do er-
Herba Judaica.

V. SIDERITIS IV.

VI. VIRGA AUREA.

Avicen.
herba Ju-
daica.

Virga
res facies
& vites.

* VII. VIRGA AUREA LATI-
folia serrata. *

Pimpi-
nella Ita-
lica.

Sideriti-
dis vires
ex Gal.

dem etiam abstergerendi quandam facultatem: sed plurima ejus pars humida est, & mediocriter frigida: paucula verò
Nomina. inest adstrictio: quare phlegmonem sedat & glutinat. Hæc Galenus, de una tantum Sideritide scribens. Sed cujus ex
tribus meminerit, non facile est discernere. Zoster: sic Græcè, ut etiam Sideritis Latine vocatur: Arabicè Sidrich: &
Italice Siderite.

do erroris culpa vacare potest. Nam Avicenna Judaica herba
nil sanè aliud designat, quàm ervum. Sunt tamen aliqui, qui
herbam Judaicam, itomq; Paganam eam nominant, quæ her-
barius & medicis quibusdam V I R G A aurea dicitur, caule
rubente, bicubitali, lavi, foliis olivæ latioribus, circum minu-
tissime serratis, in superficie levibus: floribus in summitate
caulium spicatis, colore aureo, flores ii, ubi maturuerint, fla-
vescentes in pappos abeunt. Nasitur in collibus, in agrorum
marginibus & vineis. Subamara est, absterforia facultatis ac
glutinativa. Hanc chirurgi in Germania, alii quibusdam
additis, iis feliciter potandam exhibent, quibus intrinsecus
inflicta sunt vulnera & ad fistulas. Quinetiam eam in un-
guenta, quæ ad id conficiuntur, utiliter addunt: nam ut ipsi
referunt, glutinandis vulneribus tam intro in corpus sumpta,
quàm exterius illita, efficax admodum est medicamentum.
Extulit hæc Arnaldus inter recentiores clarissimus author:
ad urinam ciendam comminuendosq; calculos: quod tamen
apud alium scriptorem hæcenus mihi non licuit reperire. Po-
ta hæc alvi fluxiones cohibet, id quod etiam præstat clysterib.
infusa. Ejus decocto sanantur fori oris ulcera, firmanturq;
dentes. Idem gargarizatu anginam, & columella inflam-
mationem arces, & faucium morbus medetur. Verum tamen
hæc, ut ad institutum nostrum redeamus, non erit Sideritis
primi generis, ut fortasse Ruellius existimavit. Sunt quoq;
qui Italicam Pimpinellam tertiam faciant Sideritim, quibus
ego haud adstipulari possum: quippe quod illi folia certandi
non sint, nec eadem circa caules oriantur, sed pinnata, è lon-
go utrinq; pediculo exeant. Item quod caules præduros gerat,
non teneros, ac etiam quod flores, capitulaq; nec amaro, nec
lento gustu habeantur, sed adstringenti & austero. Sideriti-
dis vires memoria prodidit Galenus libr. 8. simplicium medi-
camentorum, ubi ita scriptum reliquit: Sideritis habet qui-

Sideri-

Sideritis (à ferro dicta ob vim vulnera glutinantem) triplex Dioscoridi. Plinius sub Achillea sex species recensuit: plures agnoscimus differentias. I. Marrubium palustre, C. B. Sideritis prima, Matth. Lac. Cast. Lugdun. Cam. Sideritis prima secundum Matthiolum, Gef. hor. cui & Lancea Christi aliorum: Sideritis secunda, Lonic. Marrubium aquaticum Trago, Dod. fol. Lob. Lugd. Thal. Marrubium palustre, Dod. gal. Lon. Verbenae alterum genus, Cæsalp. Hoc in palustribus provenit, at Dioscorides suam sideritidem in petrosis nasci docet. Hujus in Austria altera est species, quæ altius multo exurgit, folia habet magis incisa & aspera, hirsutiora, ac odoratiora, quam à Doctore Nicolao Agerio Argentinense, materiae Medicæ studiosissimo & doctissimo, vñ cum aliis accepimus, ut plenius in nostra historia. II. Sideritis secunda Matthioli & Castori, videtur ex Cannabinis spuriis esse: verum cum Sideritide, arvensi glabra flore pallido tantum similitudinis habet, ita ut eam esse alicui facile concesserim. 20 III. Sideritis vulgaris hirsuta, C. B. hanc adjecimus cum eam Camerarius in suo Matthiolo secundam censet, & est Sideritis prima, Fuch. Cord. in Diosc. Gef. hor. Turn. Lug. Heraclea, Cord. in hist. Sideritis quarta, Lon. Sideritis sive Ferruminatrix, Adver. & Lob. Sideritis vulgaris, Cam. Tetrahit & Herba Judaica, Lugdunensi. IV. Sideritis tertia, Matthioli Camer. Lugdu. Castor. Sideritis altera, Lac. Taber. Sideritis prima, Lonicero. Videri posset propter folia inferiora Tanacetum inodorum esse, at Ruta canina Lobeli hac figura proponitur, sed pictoris incuria minus recte expressa, quæ licet apud nos proveniat, nuper tamen à Nobilissimo Cortuso Sideritidis tertiæ nomine accepimus: dicitur Galeopsis tertia, Dod. gal. Ruta canina, Lugd. Taber. Scrofulariae similis planta major, & Sideritis secunda Dioscoridis, Cæsalpino. V. Sideritis quarta, Matth. Lugd. Sideritis tertia, Cast. Taber. Hac figura videtur voluisse Geranium aliquod exprimere quoad folia, maximè cum Geranium Ropertianum Sideritidis nomine donetur: at flores non Geranio sed Alchimillæ conveniunt. VI. Virga aurea, quæ & Solidago, seu Confolida à viribus nominatur, alia est latifolia, alia angustifolia, ferrata & non ferrata, Matthiolum suam foliis dicit ferratis, at pingit non ferratis, quare utramque adposuimus. Virga aurea non ferrata, C. B. Virga aurea, Matth. (quo ad iconem) Dod. gal. & fol. Lon. Cast. Lugd. Virga aurea foliis non ferratis, Cam. in Matth. Aurea virga Villanovani, Lob. Virgæ aureæ alterum genus, Cæsal. Virga aurea Brocemburgensis Thal. Symphytum petraeum tertium, Taber. Leucographis Plinii, Anguillara. VII. Virga aurea latifolia ferrata, C. B. Virga aurea, Matth. quod ad descriptionem Cam. in Matth. Cæsal. Thal. Virga aurea altera ferrato folio, Lobel. Virga aurea margine crenato, Dod. fol. Virga aurea ferratis foliis Taber. Virga aurea altera, Lugdunensi.

30

Αχιλλέα.

ACHILLEA.

CAP. XXXII.

Achillea, quibusdam Achillea sideritis, dodrantales, aut majores gerit scapos, a fusorum effigie minutulis foliis circundatos, ex obliquo crebras incisuras habentibus, coriandri similitudine, & subfulvo colore, lentis odore multo, non insuavi, verum medicato: umbella in cacumine rotunda: floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus: provenit læto solo. Trita coma sanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tueretur: erumpentem sanguinem inhibet, & cruenta vulvæ profluvia in velere. Decocto quoque insident sceminae fluxione vulvæ laborantes: ad dysenteriam bibitur. b

ACHILLEA.

40

50

60

Qui vulgaris usus Millefolium Achilleam esse existimant, haud dubie, mea quidem sententia, decipiuntur. Siquidem id (ut infra latius dicemus de Stratiote millefolio differentes) folia non profert crebris ex obliquo sectionibus, coriandri similitudine, sed avicularum pennas æmulantia. Porro tametsi constet, Millefolium umbella coronari modò alba, modò purpurea, modò aurea, non tamen propterea colligendum est Millefolium, & Achilleam unam & eandem herbam esse. Quandoquidem non putaverim ego fuisse Dioscoridum institutum (ut Ruellio placet) quod hac Achillea umbellam ferat candidam, illa verò purpuream, alia denique auream: sed quod omnibus in universum Achillea plantis eadem insit umbella, quæ tantum prædictis coloribus distincta spectetur. Nascitur in Hetruria planta, nascitur in Goritensi agro, scapi serè cubitalibus: foliis coriandri proximis, odore quadantenus gravi, non tamen ingrato: umbella in cacumine rotunda, amplè colore in purpura candicante punctis quibusdam aureis depicta, quam semper putavi esse legitimam Achilleam. Atque in hac persissam sententia, donec quis certiore plantam protulerit: quod hac mihi planè omnibus notis Achilleam Dioscoridis representare videatur. Caterum in hunc forte errorem, ut crederent nostrum millefolium esse Achilleam, illos deduxit Plinius, qui lib. 25. capite 5. Achilleam Latinis millefolium vocari tradidit. Veruntamen is, quantum videre est, eo in loco non Achilleam hanc describit, sed eam omnino plantam, quam Dioscorides myriophyl- lum

lum appellat. Quare paulo post hac verba subiunxit. Sed alii inquit, fatentur veram Achilleam esse scapo caeruleo, pedali, sine ramis, ex omni parte singulis foliis rotundis eleganter vestitam. Ex quibus verbis liquido apparet dubitasse Plinium, qualis legitima esset Achillea: & ideo ita indeterminatè locutum fuisse, ut nihil in eo perpetuum statui possit. Scapio, auctoritate Constantini, Achilleam, quod (ut ipse ait, licet falsò) rubrum succum fundat, Sanguinem Draconis appellat: sed fortasse hic interpretis lapsus suus factus est. Siquidem succum rubrum fundere Achilleam non tradidit Dioscorides: neque etiam (ut omnes compertum habent) lacryma, quam officina Sanguinem Draconis appellant, herba succus est, sed Arabicae cujusdam magnae arboris gummi, vel, ut aliqui volunt, draconis animalis est sanguis ab elephante colligi. Cujus loco illius plurimum vendunt impostores, quem hirci sanguine cum resina quavis, sorbis siccat, alijsq, nonnullis adulterant, & in rotundas placentas conformant. Achillea meminit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, sic de ejus viribus scribens. Quidam etiam vocant Achilleam fideritum, quae proposita quidem, quod ad jam dicta attinet, viribus non est dissimilibus: ceterum ad strictione exuperat, quare ad sanguinis eruptioes, dysenterias, & muliebri profluvium congruit. Plan-
 Nomina. ra Graecis *ἄχιλλευς*, Latinis pariter & Italis Achillea vocatur: Arabibus Sichritus & Egilos: ejus verò succus Demalochottan.

Achillea, Matth. Cord. in Diosc. & hist. Lacu. Taber. Thal. Castor. Cæsal. Achillea fideritis, Lugd. Millefolium nobile & stratiotes vera, Trag. Gef. hor. cui & Stratiotes: Tanacetum minus, Dod. gal. & fol. Lob. Lugd. Stratiotes millefolium Matthiolo in tertia & etiam postrema editione. Scopa regia Plinii, Dalechamptio in Plinium.

Bær.

RUBUS

CAP. XXXIII.

I. RUBUS.

a Meum
 p. 10.
 v. 10.
 i. media
 maturi-
 tate.

Ruborū
 confid.

Rubus notitiæ vulgaris. Vim habet siccandi, & adstringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum, potu alvum sistit, & foeminarum profluvia: præteris morsui accommodatissimum. Gingivas firmant, & oris vitiis medentur folia commanducata: cohibent ulcera quæ serpunt: ulceribus in capite manantibus, oculisq; procidentibus, remedio sunt: condylomatibus, & hæmorrhoidibus folia illinuntur: cardiacis, & stomachi doloribus, trita convenienter imponuntur. Caules cum foliis tunduntur, exprimiturq; succus, mox sole cogitur, singulari remedio contra omnia, quæ modò dicta sunt. Mori in rubo nascentis, quàm optimè maturi succus, ad oris medicamenta convenit. Sistitur alvus a præmaturi cibi, nec non flore in vino potu.

Bær. idæus. RUBUS IDÆUS.
 CAP. XXXIV.

Idæus Rubus appellatus est, quoniam copiosus in Ida provenit. Est autem longè tenerior priore, ac minoribus spinis horrens: quanquam & sine spinis inveniatur. Insuper eadem præstat, quæ supra dictus. Cæterum flos cum melle oculorum collectionibus illinitur: ignem sacrum extinguit, stomachicis, quæ ex aqua bibendus datur.

Rubi vulgaris planta, plura apud nos reperiuntur genera: quod etiam testatur reliquit Theophrastus libro 3. cap. 18. de plantarum historia. Alius namq, arboris instar, crassescens, in altum attollitur: alius sepius fructibus, implicatur: alius humi serpit, radicaturq, graminis modo, quem ideo humirubum appellant: alius deniq, alijs modis in sylvis, & montibus vagatur. Cæterum qui passim in sepiis, dormetis & frutetis nascitur rubus, virgas edit quadrangulas, subrubentes, obsequiosas, aduncas, minantibusq, aculeis ubique refertas. Eramis pediculi prodeunt aculeati, è quibus terna dependent folia, aspera, & in acutum desinentia, fragaria summis partibus racemosos, albicantesq, è quibus mora oriuntur. Radix illi est longa, & longo tractu repens graminis modo. At *IDÆUS RV RV S*, etsi ab Ida monte denominari cæperit, quod ibi copiosissimus fortasse habeatur, nascitur tamen in alijs etiam montibus. Nam in Bohemia non solum habetur in montibus, ubi sponte eum frequentissimum adeo reperies, ut montes quidam eo solo sylvescant, sed etiam in hortis translatus videas. Est itaq, altero longè clementior. Siquidem latiora, mollioraq, profert folia, virgas rotundas, fragiles: spinis nullis, aut omnino privis. Flores edit albos vulgaris rubi æmulos, quemadmodum & fructus, qui facie rubi mora imitatur: intercedente tamen coloris ac saporis differentia. Quippe is tenerior est: sapore subdulci pariter ac subadstringenti, & quadam cum insipiditate jucundus. Color quoq, illi est perpetuò rubicundus, nunquam nigrescens, & in superficie subalbicans, ac si esset rore frigido perfusus. Ananienfes, & Tridentini hos fructus Ampomele vulgò vocant, iusq, fragorum vice vescuntur. Hi autem fructibus Urstima- ximè delectantur, qui hac de causa, eo votissimum tempore, quo maturescunt, à venatoribus captantur. Sunt & pastorum cibis qui in montibus ovium caprarumq, greges custodiunt. Fuchsius rubi mora (ut libro primo in ligustri mentione diximus) vaccinia esse putat. Sed quare ab eo dissentiam, ibidem diffusius ostendi, quod scilicet vaccinia flores, non fructum esse existimem. Rubi vires descripsit Galenus libro 6. simplicium medicamentorum, sic inquit: Rubi folia, germina flos,

Rubus
 idæus.

Rubi
 idæi
 histor.

Matthio.

Ampo-
 mele.

II. RUBUS IDÆUS.

HELXINE CISSAMPELOS.

flos, fructus, & radix qualitate adstringente participant, ea-
g, non obscura. Sed hoc inter se differunt, quod folia, mollia
potissimum & recensata, plurimum in se habent substan-
tia aquea, parum vero adstrictionis: eadem ratione & ger-
mina. Itaque si mandantur, aphthas, & alia oris ulcera
sanant: quin & alia vulnera glutinare valent. Est enim co-
rum temperies, & ex terra frigida essentia, & aquea tepida.
At fructus si quidem maturus fuerit, non parum habet suc-
ci calidi temperati, qui dulcis est, uti monstravimus. Pro-
inde ob hoc, & propter modicam adstrictionem, esui non in-
suavis est, at immaturus à frigida substantia terra vincitur
& propterea acerbus est, & valde exiccatorius. Et sane uter-
q, siccatus reconditur, validius quam recens desiccatus. Sed &
flos eandem fructui immaturo facultatem possidet: utraque
ad dysenterias, & ventris profluvium, tum robur deperdi-
tum, & sanguinis exspunctiones idonea remedia. Porro radix
prater adstrictionem non paucam in se habet substantiam re-
nuem, propter quam & lapides renum comminuit. Hec plan-
ta Græcis βάρβη appellatur: Latinis Rubus: Mauritanis Bu-
leisch, seu Haleich: Italis Rovo: Germanis Bramen oder
Crag: Hispanis Crazza: Gallis Ronce. Eius vero fructus Græcè
βαρβαρία dicuntur: Latine Mora rubi: Italice More
di rovo: Germanice Brambeer und Kraßbeere: Rubus Idæus:
Græcis βάρβη: Italu Rovo montano.

Rubi variae sunt species, aliae enim in altum cre-
scunt, aliae humiles sunt, aliæ se arboribus circumvol-
vunt, aliae per terram repunt. I. Rubus vulgaris, C.B.
Gef. hort. Thal. Rubus, Matth. Bruns. Fuch. Turn.
Dod. gal. & fol. Lac. Lob. Anguil. Lon. Cast. Lugd.
Cæsal. Rubus grandis, Trag. Rubus primus, Cordo
in Diosc. Rubus arvensis, Tab. II. Rubus Idæus, Spi-
nosus est & non spinosus, fructu item rubro & candi-
do. Rubus Idæus spinosus, C.B. Lugd. Rubus Idæus
Matt. Trag. Cor. in Diosc. Dod. gal. & fol. Gef. hor. An-
guil. Lob. Tur. Lon. Rubus Idæus major, Lacunæ,
quoad descriptionem, Rubus tertius Cæsalpino.

EXFIZ. HELXINE. CAP. XXXV.

HELXINE cognomento cissampelos, foliis est he-
dere: minoribus ramulis a exilibus, quibus com-
plectitur quodcumque contigerit adminiculum. Na-
scitur in sepibus, vineis, & segetibus. Foliorum
succus poru deijcit alvum.

Nilli certe dubium esse putaverim, quin Helxine cogno-
mine Cissampelos, quasi hederaceam vim dixeris spe-
cies sit Convolvuli. sed quæ ea sit, non facile explicari potest.
Verum cum eam reddiderit Dioscorides, foliis hederæ simili-
bus, minoribus tamen: ramulis exiguis, quibus quodcumque
contigerit, complectatur: Flores edens albos, levi tamen pur-
pura perfusos, calathi figura: è quibus semen oritur nigrum,
nascaturq, in sepibus, vineis & segetibus. Satis mihi declaraf-
se videtur, eam esse Helxinem, quæ quidem in arvis tum fege-
tes ipsas, tum linum, tum legumina omnia irretit ac vincit,
& in viuetis, palis & vitibus circumvolvitur. Hanc He-
truscum vulgus suo idiomate nominat Vilucchio minore,
Tridentini vero Minatola dicitur. Quamquam non desunt
qui putent Helxinem eam esse herbam, quæ crebra revolu-
tione septa, & vicinos implicat frutices, flores illos candidos
estate ostentans, quos nostri vulgò appellant Campanelle.
Hanc Plinius convolvulum vocat lib. 21. cap. 5. ubi eam his ver-

bis depingit. Est, inquit, flos non dissimilis lilio in herba, quem convolvulum vocant, nascens per fruteta, nullo odore, nec
croci intus, candorem tantum referens, ac veluti naturæ admentum lilia facere condiscentia. Sunt qui aberrantes,
hanc herbam, & ejus florem ligustrum vocent: in qua appellatione deceptus fuit Servius grammaticus. Hanc errorem ex-
plosumus libro primo, ubi veri Ligustri mentionem fecimus. Helxinem perpaucis perstrinxit Galenus libro sexto simpli-
um medicamentorum sic inquit: Helxine, quæ & Cissampelos nuncupatur, digerendi facultatem habet. Ea Græcè Gal.
co nonu-

Nomina. *co nomine ἐλάτινις καὶ ἀνθρακίς*: Latino item *Helxine cissampelos*: Arabico, *Acsin*: Italico *Vilucchio minore*: Germanico *Mittelwind*: Hispanico *Campanela yerva*.

Convolvulus minor arvensis, C.B. *Helxine Cissampelos*, Matth. Fuch. Cast. Lugd. Cam. *Helxine hederacea*, Lac. *Helxine* species altera. Ges. de hort. *Helxine in segetibus*, Cord. in Diosc. *Smilax laevis alba minor*, Dod. gal. *Smilax laevis minor*, Dod. fol. *Volubilis minor*, Trag. Lon. Thal. *Volubilis arvensis*, Tab. *Convolvulus*. Turn. *Convolvulus major*, Ges. de hor. Cæs. *Convolvulus minor purpureus*, Lob. *Scammonium primum Plinii*, Anguil. Camerario.

Ελάτινις.

ELATINE.

CAP. XXXVI.

10

Elatine folia habet helxinæ similia, minora, rotundiora, pilosa: tenuibus, & dodrantalibus ramulis, quibus, senisve, à radice foliosis, gustu adstringentibus: nascitur in segetibus, & cultis. Oculorum fluxionibus, & inflammationibus auxiliatur, foliis cum polenta tritis & impositis. Eadem costæ sorbitionis usu & dysenteriam sistit.

Meum
καλλιανθ.
i. ven-
trem, &c.

I. ELATINE.

II. NUMMULARIA.

Elatines confid. Sunt qui velint Elatinen eam esse plantam, quam quidam Nummulariam vocant. Alii verò non hanc volunt sed eam quam nos vulgò vocamus Sorbastrella, Officina Pimpinellam. & alii quidem Sanguisorbiam dicunt. Sed mihi quidem, ut dicam quod sentio, neutrorum placet opinio. Siquidem nummularia imprimis non fert folia pilosa, neque in segetibus, neque in cultis provenit sed plerumque in scrobium marginibus, præsertim uligine madentibus. Deinde Pimpinella vocata ramulis exit longè pluribus, quam senis in terram procumbentibus. & folia habet undique in ambitu laciniata, aspersi modo. Ruellius porro Elatinen in Gallia vulgò Rapistrum vocari ait. eoque, ut rapo sylvestri in vernis acetosis ruralia, nec negare quidem, nec affirmare ausim, cum hæcenus plantam non viderim, qua illam legitime referat. Atqui veram elatinen, cujus hic imaginem damus, misit ad me Patavio Jacobus Antonius Cortusus, cui nihil deerit quod desideratum adstringit. NVMMVLARIA, serpit humi junceis cauliculis, cubito longioribus, in quibus à radice ad summum brevibus interstitiis utring, folia exeunt crassiuscula, rotunda parvorum nummorum instar, unde illi nomen: flores fert aureos ac speciosos. Nascitur in scrobium ripis, & uliginosis aggeribus secus vias. Glutinandi, cohibendiq. facultate prædita est. Herba ipsa illita recentia vulnera glutinat. Idem præstat eorum succum. Præcipua autem vis ejus est, ad puerorum enterocelas, cum illita tum in pulverem hausta. Nummularia sive Lunaria minor: Italis Lunaria minore. Hæc nomen Græcum est ἐλάτινις: Latinum similiter Elatine: Arabicum Athin.

Rapistrū.

Elatines
vires ex
Gal.

Nomina.

Elatine duplex est rotundo, & acuminato, de quo nunc, folio, hæc; in agris hirsutior, in hortis glabrior. I. Elatine, Matth. Cast. Lug. Thal. Cam. Elatine altera, Dod. fol. Lob. in icon. Tab. II. Nummularia duplex est, vulgaris, quæ luteo flore est & ratione loci, majori vel minori est folio: altera verò parva

parva, purpureo flore, de qua in Historia universalis. Dicitur Nummularia, Matthiolo (cui & Lunaria minor) Trag. Fuch. Dod. gal. & fol. Gesl. hor. Anguil. Lobel. Cast. Lugd. Cam. Casal. Thah. Serpentaria tertia, Brunfel. Centimorbia, Gesl. hor. Hirundinaria minor, Tab. cui & Nummularia minor.

Eupatoriū.

EVPATORIUM.

CAP. XXXVII.

Eupatorium fruticosa herba est, unicum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenue, hirsutum, cubitalem, interdum ampliorem: foliis per intervalla quinquifolij, aut cannabis potius similibus, quinque, partito, aut amplius divisis, nigricantibus & ipsis per ambitum serratis: semen medio caule erumpit, pilosum deorsum spectans, quod siccatum vestibus inhæret. Contrita hujus folia, & cum suillo adipe imposita, ulceribus, quæ ægrè cicatricem trahunt, medentur. Herba, aut semen in vino potum, dysenteria, jecinoris vitiiis, & serpentium ictibus liberat. Nec desunt, qui aberrantes argemonem hanc appellarint, cum tamen longè alia sit, uti exposuimus.

I. EVPATORIUM.

II. EVPATORIUM VULGARE.

Sunt nonnulli, imo universa fere seplasiariorum turba, legitimi Eupatoriū vice quādam aspectu insignem plantam, Eupatoriū, qua plerumq; in uliginosis locis, & in serotium marginibus nascitur, tricutib. al. longitudine foliis cannabini emulsi, confideratio. majoribus tamen, subalbidis, hirsutis, & amaro gustu, & odore medicato, haud insuavi, caule subrubeo, rotundo. Huic flores in summitatibus in umbellam exeunt, non tamen simul coherentes, sed divulsam organi vulgari modo, colore in purpuram albicante, qui maturescentes in pappos abeunt. Radix qua in plures divaricatur partes, illi inutilis est nulliusq; in medicina usus. Et quanquam nō sciunt legitimum Græcorum Eupatoriū eam esse plantam, quæ vulgè Agrimonia vocatur, eorum sorte imitatione, qui Dioscoridis ætate eandem verperam Argemonem appellabant: cum tamen animis Eupatoriū, imbibitos jamdiu errores recitare nequeant, vel potius volint, difficile quidem adduci patiuntur, ut vulgarem Agrimonia Græcorum medicamentis, quæ Eupatoriū excipiunt, admisceant. Non tamen hac propterea dicimus, quod omni ex parte illius Eupatoriū usum damnemus. Palam etenim est, ut ex foliorum amaritudine, & odore præstantia, quo hujus Eupatoriū tota redolet planta percipi potest, id & obstructions aperire, & crassos, lentosq; humores mirifice incidere posse: quin etiam alia plura auxilia præstare, ut paulo inferius explicabimus. Verum tamen nunquam eo deveniam, ut asseverem hoc apud Græcos legitimi Eupatoriū nomen sibi ascripsisse: tantum illud abest, ut etiam a nullo, quantum equidem invenerim, veterum, sub alio nomine posteritatis memoria proditum sit. Ruellius tamen nescio qua ratione ductus, in suis de natura stirpium commentariis, non sine magno errore sibi persuasit, vulgare hoc Eupatoriū dubio procul hydropiper Hydro- esse, à Dioscoride libro secundo descriptam. Sed nos ibi in nostra hydropiperis commentatione Ruellij errorem latius piper. explosimus, quam ut quicquam super sit addendum. **EUPATORIUM** à Dioscoride descriptum, flores gerit spicatos, aureos, radicem lignosam, subrusam pentaphylli modo. Nascitur secus sepes itineraq; in agrorum marginibus, & incultis locis. Caterum Mesues quoq; habet suum peculiare Eupatoriū, quod ut ex ejus descriptione ap- Eupato- paret, à prædictis longe diversum est. Id namq; plures ab radice emittit caules: foliis minori centaurio similibus: rium Mes- per ambitum laciniatis: floribus aureis, in umbellam coherentibus, helichrysi modo. Hoc nostratibus Senensibus vulgè vocatur.

vocatur herba Giulia. Hujus comam mulieres per noctem vino albo macerant, ac subinde dilutum pueris potandum praebent dimidij cyathi mensura ad necandos vermes admirabili successu. Nascitur haec in campestribus: atq; ut mea fert opinio, ea est planta, quae Dioscoridi Ageratum dicitur: quippe quae omnibus notis illi respondeat, etsi non desint qui a nobis dissentiant: quorum unus est Andreas Marinus, qui in Mesuis libellum de simplicibus medicamentis alvum exolvendis quasdam novas edidit annotationes. Verum an recte Ageratum examinaverit, inferius suo loco narrandum relinquimus, ubi de Agerato disseremus. At qui interim admonendi sunt lectores, ut imaginem quam is pro Mesuis Eupatorio ex commentariis nostris in suum transplantavit Mesuem, diligenter intueantur, quod si fecerint, illico sanè agnoscent, quam ipse in simplicium medicamentorum censu se exercuerit: siquidem is non Mesuis Eupatorium illuc ex Dioscoride nostro transtulit, quod nos in Agerato primo loco appinximus, quodq; herbam Juliam à nostris appellari diximus: sed alteram quandam plantam facie sapore, odoreq; ab ipsa Julia herba, sive Mesuis Eupatorio valde diversam, quam nos Ageratum alterum nominavimus. Itaq; sepe fit ut dum alios erroris arguere nitimur, nos ipsos longè magis redarguendos in medicamentu à Mesue relictu suum interponere Eupatorium: in Avicenna remediis suo item uti: & in Graecorum compositiones perperam, meo quidem iudicio, scribat in confectione pilularum aggregantium, quin & in Sympo de Eupatorio, pro ipsius Mesuis Eupatorio admiscendam esse Gratiolam. Siquidem haec praeterquam quod alvum magno incommodo deiciat, nullis etiam planè notis, ac reliquis facultatibus illud representare deprehenditur. Nempe sua dejectoria vi, quo magno cum impetu ventrem solvit, jecur imbecillum, atq; infirmum reddit. Cordum secutus videtur Fuchsius, in libro de compositione medicamentorum, quem postremo auctum edidit, ubi in antidoto è Lacca magna, illud Eupatorium usurpandum esse tradit, quod à Mesue describitur & Graecis Ageratum, Italicè verò Gratiola Dei nominatur. Qua in re illud de iis duobus viris (pace eorum dixerim) dici posset, quod est in communi proverbio: Cocus cecum ducit & ambo in foveam cadunt. Ceterum, ut ad vulgare Eupatorium redeam, viribus sanè pollet id non negligendis. Namq; excalfacit, siccit, extenuat, abstergit, incidit, & aperit, & subrilium est partium. Eximitur è confusis recentibus solius succus, & insolatus cogitur in pastillos, quorum in medicamentis est usus. Praestat foliorum Eupatorii vulgaris decoctum, aut epotus succus jecinoris doloribus, & ceteris ejusdem affectibus ab obstructione provenientibus, quo fit, ut perquam commodè propinetur hydropici, malo habitu, ictero, & vasorum infarctu laborantibus: quinetiam contra splenis tumores & obstructions. Datur quoque succus ad ventriculi apostemata à frigidityte prognata: in quo casu convenit etiam herba exterius illita. Foliorum decoctum auxiliatur diuturnis, & praesertim pituitosis febribus, ab obstructione provenientibus. Idem urinas, & menses pellit, & scabiem, & pruritem sanat si cum sumaria fuerit decoctum è caprino sero, sed succus fortior est. Is enim potius incipienti Elephantiasi medetur. Flores illiti vulnera recentia, & ulcera sanant. Fugantur venenata animalia herbæ sicca suffitu. Dicunt observatum esse à venatoribus, Cervos telis vulneratos, devorata hac planta procul dubio sanari.

Cordi
Fuchsi
error.

Vulgaris
Eupato-
rij vites.

III. POTENTILLA.

Eupato-
rij vites
ex Gal.

Potentilla
descri-
ptio & vi-
res.

Datur eadem utiliter pecoribus tussientibus, & anhelosissimis, quorum etiam dolores finit. Succus binum obolorum pondere in catapotis devoratus intestinorum vermes necat. Idem recenter expressus illinitur commodè ex aceto, & sale adversus scabiem. Eupatorii meminit Galenus lib. 6. simplicium medicamentorum, ubi ita scribit: Eupatorium herba tenuium partium, incidendi extergendiq; facultatem citra manifestam caliditatem obtinet: quocirca obstructions jecinoris expurgat. Inest ei & adstrictio modica, propter quam robur visceri addit: haecenus Galenus: Ex vino albo decoctum paratum, cum saccharo sex unciarum pondere tribus diebus potum, mirifice stranguriam sanat, & urinas pellit. Additur herba in potionibus, quae ad intrinseca parantur vulnera. Est & herba Agrimonia non dissimilis, quae nonnullis POTENTILLA vocatur, tametsi hirsutioribus sit foliis, superne virentibus, inferne verò albicantibus. Cauliculos proferit, qui humi repunt, Pilosella vocata modo: aureis floribus ornatur, singulari pediculo pendentibus, ranunculo hortensi amulis. Radice nititur exterius purpurascens, interius vero candicante, austero gustu & adstringenti. Nascitur in uliginosis locis, & propter semitas. Universa hac planta refrigerat, adstrictoria & exiccatoria facultate pollet, repellit, roborat. Idcirco mulierum profluvia, dysenterias cohibet, & ceteras alvi fluxiones. Id quod & praestare dicitur, si recens in calceis, nudis pedibus supponatur. Datur quoque, utiliter potanda sanguinem reicientibus. Herba decoctum ex vino paratum praestat potum ad intestinorum tormina, & dorsi dolores. Sicca farina, ex sua ipsius aqua stillatitia pota, albas uteri fluxiones cohibet, sed valentius addito Corallio, & eboreis ramentis. Sunt qui eam ad enterocelas & bubonocelas praeserant, tum in cibis, tum in potionibus. Namq; bellè vulnera conglutinat, & ulcera sanat, & praesertim quae pudenda invasere, & oris partes erodunt. Firmat commotos dentes & laxas cohibet gingivas, ubi in aceto decoquatur, & eo os saepe collinatur: item dentium dolores mulcet. Prolapsam columellam restituit, addito aluminis momento. Mirum dictu, quod pedum plantis, manuumq; volis admodum febrium quarumcunq; calores remittit: Herba, quae Graecis ἀγρίμονια & ἀγρίμονιον, Latinis item Eupatorium & Hepatorium appellatur: Arabibus Casat, Cist, seu Gaset: Italicè & Officinis Agrimonia: Germanis Oedermeug: Hispanis Agrimonia: Gallis Agrimoine. Eupatorium vulgare & Officinis Eupatorium Avicenna: Italicè Eupatorio: Germanis Rinnigundt: fraut: At Potentilla quibusdam Anserina: Italicè Potentilla: Germanis Grewsing: Gallis Agrimoine sauvage.

Eupatorium

Eupatorium quibusdam ab Eupatore rege, aliis *ἑπατόριον* seu *ἑπατίτις* Oribasio, quod Hepati me-
deatur. I. Eupatorium veterum Agrimonia dicta, quod inodorum est & odoratum. C. B. Eupatorium,
Matth. Brunfel. Fuchf. Turn. Dod. gal. Cord. in Diosc. & hist. Gef. hor. Lacu. Taber. Thal. Castor. Eu-
patorium vulgare, Trag. Eupatorium Græcorum, Lob. Eupatorium verum, Lugd. Eupatorium Avi-
cennæ, Anguil. Agrimonia, Brunf. Dod. fol. Cæsal. Lonicero. II. Eupatorium cannabinum, C. B. Eu-
patorium vulgare, Matth. Turn. Castor. Lugd. Eupatorium Avicennæ, Lacu. Lonic. Camer. Cæsal.
Eupatorium adulterinum seu aquaticum, Fuchf. Pseudohepatorium mas, Dod. gal. Thal. Vulgare He-
patorium. Dod. fol. Herba S. Kunigundis, Trag. Taber. Trifolium cervinum aquaticum, Gef. hor. Ter-
zola Sardi, Cannabina aquatica seu Eupatorium mas, Lobelo. III. Potentilla, ab eximiis viribus dicta,
aliis Argentina, à foliorum splendore argenteo. Potentilla, Matth. Brunf. (cui & Tanacetum agreste)
Fuchf. (& Agrimonia sylvestris quibusdam) Lon. Castor. Lugd. Thal. Cæsal. Anserina: Trag. Tab. Ar-
gentina, Dod. gal. & fol. Lobel. Argemone altera, Fuchf. in icon. Gef. hortis.

Πεντάφυλλον.

QUINQUEFOLIUM.

CAP. XXXVIII.

Quinquefolium ramulos fert festucarum similitudine, tenues, dodrantales, in quibus semen: folia
menthae, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata: florem ex candido pallescentem:
auri æmulum. Nascitur in riguis & aquariis ductibus. Subrubram habet radicem, oblongam, veratro
nigro crassiorē: plurimis pollet remediis. Jus radices decoctæ ad tertias, si in ore contineatur, dentium
dolores sedat: putrida oris ulcera, collutione sistit: arteriæ scabritias gargarizatu lævigat: contra alvi
profluvia, & dysenterias auxiliatur: item articulorum, coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in ace-
to, & illita, serpentia ulcera cohibet: strumas, tumores, durities, abscessus a, & collectiones discutit: ignes
sacros, b reduvias, condylomata, pforasq; sanat. Teneræ radices succus, contra jecinoris, pulmonumque
vitia prodest: item ad verum venena. Cum hydromelite autem, vel diluto vino, & piperis exiguo, bi-
buntur folia contra febrium circuitus, in quartana quidem, quaternum ramulorum folia: in tertiana
verò, ternum: in quotidiana, unius. Ea quoq; folia tricenis pota diebus, comitialibus profunt. Foliorum
succus tribus cyathis aliquot dies potus, celerrimè regio morbo medetur. Illita cum melle & sale, tam
vulneribus, quam fistulis remedio sunt: enterocelcis auxilium præstant. Quinquefolium sanguinis
profluvia & potus, & illitu sistit. Ad expiationes, castimonias, & incantamenta inciditur.

a Meum
& Cat.
b Indolens
meum i.
arteria-
tu per-
tiones.
b Cat.
diplois
peritum
piperis
meum i.
desqua-
matio-
nes, &
pterygia
in digitis.

30 I. QUINQUEFOLIUM.

II. PENTAPHYLLUM.
album.

Tamen si unius tantum Pentaphylli, sive Quinquefolii meminerit Dioscorides, nos tamen quatuor ejus genera vidimus. Quotque
in Italia. Quorum utiq; primum a Dioscoridis historia nihil prorsus dissentit. Secundum à primo differt, quod foliis
sit albicantibus, hirsutis, & flore candido. Tertium folio erumpit parvo, subalbido, per terram repit. Ultimum verò folia
fert viridinea, in partes quinq; divisa, quod aliqui *DIAPENSIA*, alii *Saniculam* appellant. Huic in caudiculis
qui rotundi, graciles, obsequiosi, summitatibus, & adnatorum fastigiis, capitula prodeunt subalbida, facie fragis similia.
Radicibus constat numerosis gracilibusq;. Nascitur in montibus & sylvestris collibus. Primum provenit in riguis, & scrobi-
um mar-

P p p

um mar-

* III. QUINQUEFOLIUM
erectum, incanum. *

* IV. QUINQUEF. PALU-
stre rubrum. *

V. DIAPENSIA.

Manard
erratum.

Diapen-
sia us.

quit, fuerit oriundum, verum non ob hoc ambos arguere desistam, donec offeratur mihi pentaphylli planta, quae fraga pro-
ferat. Caterum de quarta Quinquefolii specie quam Diapensiam vocari diximus. Refrigerat & siccatur, cohibet, reprimat,
glutinat & roborat. Germania chirurgi maxime utuntur ad intrinseca vulnera, enterocelas, & fistulas, ejus pulverem, vel
decoctum

um marginibus, cauliculis tenuibus, floribus aureis, è quibus
subinde semen oritur. Pediculos è se mittit, & in singulis
quina folia oblonga, menthae ferè amula in ambitu tamen
magis serrata. Radix illi subrubens apparet, quod quamvis
vegat Brasavolas, id tamen aliis, ut mihi eam effodienti,
verum esse deprehendetur. Hec in plures radículas dividi-
tur elleboro nigro crassiores. SECUNDUM seu album, foliis
est incanum hirsutis per ambitum sensim denticulatis, quin-
ex unoquoq; pediculo dependentibus cauliculis mollibus, ob-
sequiosisq; flore candido radice squamosa, agnatus ex obli-
quo prodeuntibus. Nascitur in saxis ingentibus, & saxosis
locis. Hinc autem mirari subit, Manardum Ferrariensem
virum alioqui hujus nostrae aratus ingenio, & doctrina insi-
gnem: quippe qui tam facile sibi persuaserit, id legitimum
esse Quinquefolium, quod Graci heptaphyllon, officina verò
herbariorumq; vulgus Tormentillam dicunt. Siquidem hac
septem ex uno tantum cauliculo profert folia: Pentaphyllū
verò quinq; unde & illi nomen. Hoc radices elleboro similes
habet crassiores tamen, oblongas: illa verò admodum bre-
ves, strumosas, simulq; in unum compactas globum. Gigni-
tur hac plerumq; in incultis siculosisq; locis, in altis praefer-
tim montibus: illud verò in campestribus, & prope aqua du-
ctus & in riguis. Quae sanè omnia aperte declarant, hac in
re Manardum cecidisse. Caterum non possum non mirari
scripsisse Plin. lib. 15. c. 9. Quinquefolium nulli esse ignotum
cum etiam fraga gignendo commendetur: Quippe id perpe-
tuo esse falsum, ipsamet quinquefolii planta apertissime te-
statur: et si asserat Brasavolus cui nos minime subscribimus,
in Veronensi agro nasci Fragariam cui quinq; unicuiq; pe-
diculo insunt folia & quae fraga gignit in cibis gratissima,
putetq; de hac intellexisse Plin. quod à Verona, ut ipse in-
ferat. Caterum de quarta Quinquefolii specie quam Diapensiam vocari diximus. Refrigerat & siccatur, cohibet, reprimat,
glutinat & roborat. Germania chirurgi maxime utuntur ad intrinseca vulnera, enterocelas, & fistulas, ejus pulverem, vel
decoctum

VII. FRAGARIA.

* VIII. FRAGARIA FRU-
ctu albo. *

IX. EUPHRAGIA.

decoctum universa planta potui exhibentes. Idem quoque praestit soliorum & radicum farina. Quinetiam ad morbos omnes ubi adstringenti, solidantiq; medicamine sit opus. Est tamen non ignorandum, hoc non esse Santiculam illam, qua etiamnum quinis exoritur solis radice alba, miro natura artificio laciniata, de qua superius in synphyti mentione disservimus: sed aliud longe differens. Quinquefolii vires retulit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, haec verba: Pentaphylli radix, inquit, desiccatur vehementer, minimum vero acris est. Quare in multo est usum, velut alia quoque omnia, quae cum sint tenuium partium, citra morsum desiccant. Est enim haec radix desiccatoria ex tertio quodammodo ordine, minimum habens evidentis caliditatis: haec Galenus. Quinquefolium album adstringit, siccatur, roboratur, repellit: radix subtilium est partium. Ea omnia praestare potest quae alterum, quo tamen adstringentior est. Ceterum quoniam Pentaphyllum Fraga nobis in mentem redegit, cum ea sint tam cibus, quam medicamentis idonea, ideo & res, & locus mihi expectere videtur, ut hic tum plantae tum fructus ejus vires perstringamus. FRAGARIA itaq; planta est nemini ferè non cognita, adeo ut hoc nomine supervacuum putem, ejus faciem representare. Planta est humi repens, foliis pentaphylli majoribus, ternis ex uno pediculo prodeuntibus, & per ambitum serratis: floribus candidis, rari emulis, de quibus fraga oriuntur: cauliculos habet tenues, hirsutos, obsequiososq; radices habet numerosas & tenues, adstringentis gustus. Proveniunt in montibus, collibus, sylvis, secus itinera, & prope sepes. Refrigerat ordine primo, siccaturq; secundo. Folia, & radix vulnera, & ulcera sanant: muliebres fluxus, & dysenteriae cohibent, urinam cient, & lieni conferunt. Herba, & radix cum decoctum potum, auxiliatur jecinoris inflammationibus, mundatq; renes & vesicam. Idem ore contentum, colutionisq; modo agitata, gingivas roborat, dentes commotos firmat, & destillationes sistit. At Fraga praeter id quod gustui estate in cibis ardeant, biliosis astuantibusq; ventriculi profunt, siticulosissq; sitim sedant. Vinum, quod ex eis elicatur, ulcusculis, quae in facie a caliditate proveniunt, mirifice medetur: itemq; varos, & oculorum nubes, calidatq; Euphrasia deliquit: ob vocabulorum vicinitatem ad memoriam revocant, cum & ipsa miris ad oculorum morbos viribus praeclara sit: etsi a veteribus

Quoque
foliis vires
ex Gal.

Fragariae
& frago-
rum vi-
res.

Euphrasia
deliquit
ocatio &
vires.

veterebus Græcis nusquam, quod legerim, descripta reperiatur. Est itaq; Euphrasia tenuis planta, quæ ad palmi altitudinem assurgit: foliis minutis, crispis, per ambitum serratis, gustu adstringentibus, paululumq; amaris: caule exit tenui, rubentiq; flore inter purpuram & aurum albicante, quem emittit abeunte æstate: nascitur in pratis & in sylvis. Præstat hæc quocunque modo sumatur tam in cibo, quam in medicamentis recens, vel exiccata ad omnia impedimenta, quæ oculorum claritati officiunt, præsertim cum in cibo aut potu diutius sumitur. Fit ex ea vinum vindemiæ tempore, uvis in musto donec fiat vinum. Cujus usu oculi senum rejuvenescunt, & aufert impedimentum eorum, & defectum visum in quocunque, cujus vis et ætas homine, præsertim ubi pinguedo, & pituita redundent. Et est qui permansit nihil videns per longum tempus, & infra annum ejus usu restitutus est ad visum. Ipsa enim herba calida est, & sicca magis, abstergit & cohibet: & habet hoc à proprietate, quod quando pulvis ejus comeditur cum ovorum vitellis, idem mirifice præstat, vel quando pulvis idem recipitur cum vino. Et supersunt testes fide digni, qui fecerunt in se ipsis, & qui non poterant legere sine ocularum, & legerunt postmodum absq; ipsis, etiam literam subtiliorem. Et usus vini Euphrasiati non habet par in procursarium. Hæc Arnaldus in libro de vinis. Herba πένταφυλλον Græcè, Quinquefolium Latine dicitur: Italicè Cinquefoglio: Germanicè Weiß Fingertraut: Hispanicè Cinco en rama: Gallicè Quinquesuille. Quinquefolium album, sic Fragaria, Italicè Fragolaria. Fraga verò, Italicè, Fragole & Frage: Germanis Erdbeere. Sic Euphrasia, Italicè Eufra-
Nomina Græcè πένταφυλλον devonov: Italicè Cinquefoglio bianco. At Diapensia sive Sanicula, Italicè, Cinquefoglio maggiore: Germanis Augentrost: Gallis Eufraise.

Quinquefolium, quod quina sint singulis pediculis folia: quindecim species novimus, hic quatuor proponuntur. I. Quinquefolium majus repens, C. B. Quinquefolium, Matth. Cord. in Diosc. Lacu. Cæsal. Pentaphyllon minus, Brunf. Gef. hor. Pentaphyllon vulgare, Trag. Pentaphyllon luteum majus, Dod. gal. Pentaphyllon primum, Lon. Pentaphyllon Diosc. Tab. Pentaphyllon majus flore sublu-
teo, Lob. Pentaphyllon fragariæ cognata, Gef. hor. Pentaphyllum repens, Cam. Quinquefolium luteum majus, Fuch. Lug. Quinquefolium secundum, Turnero. II. Quinquefolium album majus, C. B. Pentaphyllum album, Matt. Dod. gal. Pentaphyllon verum ac nobile, Trag. Pentaphyllum, Gef. hor. Pentaphyllon majus flore albo, Lob. in icon. Pentaphyllon albo flore, Camer. Quinquefolium majus candidum, Fuch. Quinquefolium primum, Turn. Clus. hist. Panno. Quinquefolium album, Matth. in comp. Lugd. Quinquefolium sylvaticum, Taber. III. Quinquefolium erectum incanum, C. B. Hoc à Matthiolo inter figuras majores nomine Pentaphylli albi, sed sine descriptione, proponitur. Quod ex radice obscure rubra, oblonga, altè descendente, adstringente, unum alterumve caulem sesquipalmarem erectum, rotundum, infernè rufo cortice tectum, supernè albicantem, in alios brachiatum profert, quem folia angustiora, minora, profundioribus incisuris divisa, supernè ex virore nigricantia, averfa parte incana, cingunt: flores quinquefolii, quorum medium aliquot stamina lutea occupant, cauliculorum summis & quidem pedicellis incanis, singuli ex singulis calycibus prodeuntes, lutei, parvi, insident, quibus delapsis, semen minutum fuscum, in fragi rudimentum congestum, succedit. Spontè apud nos locis asperis circa vias & ad agrorum scrobes, locisq; arenosis provenit. Dicitur Pentaphyllum exiguum alterum, Trag. Pentaphyllum tertium, Lonic. Pentaphyllum rectum minus, Camer. Pentaphyllum canum, Thal. Quinquefolium minus. Fuch. in icon. & Turn. Quinquefolium luteum minus, Lugd. Quinquefolium minus, Fuch. & Camer. in Matt. Quinquefolium petraeum majus, Taber. IV. Quinquefolium palustre rubrum, cum suo Matthiolo addiderit Camerarius, de eo paucis. Hoc radice est nigricante, longa, geniculata, à qua sarmenta longa, gracilia, striata, per terram sparguntur, in quibus ramuli dodrantes, glabri, reclinati, pentaphyllo similes; folia oblongis pediculis donata quina, septena uno pediculo inhaerentia, supernè viridia, averfa parte in cinereo candicantia: flores profert in caulium fastigio, ut plurimum geminos, in quinque aut sex folia divisos, obscure rubentes, ejusdem coloris staminibus in medio parvum capitulum cingentibus, quod paulatim augetur donec in capitulum durum frago simile, sed obscurius rubens, nulloque intus succo, seminibus fæctum, excre-
scit. Nascitur uliginosis locis, in scrobibus & juxta stagnantes aquas, medio vere & post florens. Totâ planta astringentis est facultatis. Dicitur Pentaphyllum rubrum, Dod. gal. Lugd. Pentaphyllum palustre, Cord. in hist. (& ejus Scholiasti Heptaphyllum Plinii fragiferum) Thal. Camer. Pentaphyllum rubrum palustre, Lobel. in icon. Quinquefolium palustre, Gef. hor. Camer. in Matth. Taber. Quinquefolium quartum, Dod. fol. Quinquefolium rubrum, Lugd. Heptaphyllum Cordi Camer. Quinquefolium palustre fragiferum vel Heptaphyllum Porphyranthemum, Camerario in suo Matthiolo. V. Sanicula à sanandis vulneribus dicta, dicitur Diapensia, Matth. Brunf. Castor. cui & pentaphylli quarta species, Sanicula, Brunf. Trag. Dod. gal. & fol. Lacu. Gef. hor. Lonic. Lobel. Cæsal. Thal. Cam. Taber. cui & Consolida quinquefolia. Sanicula mas, Fuch. Lugd. Sideritis tertia Dioscoridis, Fabio Columnæ. VI. Sanicula montana rotundifolia major, habetur enim & minor & altera longifolia, C. B. Ex radice crassiuscula, minimum digitum sæpè longa, subrussa, multis fibris candicantibus donata, caulis exurgit pedalis & altior, viridis, hirsutus, cui folia subsunt circinata ferè rotunditatis, oblongis pediculis pilosis inhaerentia, per hirsutum crenata, supernè viridia, pronâ parte exalbida, & valde hirsuta, quæ tamen cultura penè evanescent: quæ in caule superioribus respondent: summi caules in plures ramulos brachiantur, singulisq; ramulis terni aut quaterni insident flosculi albi, quinquefolii punctis sanguineis notati, Oxyacanthæ odore, staminibus pluribus medium florem occupantibus: succedunt capitula saxifragiæ albæ similia, semen minutum & nigrum continentia. Junio floret, at in hortis maturius. In montibus Rheticis legimus, & in Fræcto locis umbrosis & humidioribus. Sic & in omnib. Pannoniæ alpibus. Adstringit & ferè insipida. Monet Camer. in suo Matth. ex pronâ parte folii cutem decorticari, & illud vulneribus imponi: elici etiam aquam ex planta minutim concisa ad vulnera glutinanda, aut flores in pulverem redigi: itemq; folia & ulceribus vulneribusq; inspergi. Dicitur Sanicula alpina alia, Gef. hor. Sanicula montana prima, Clus. hist. Panno. Sanicula alpina sive guttata quibusdam. Italicè umbilicus Veneris. Septentrionalium aliis Hepatica montana: Valesis l'herbe sante Condria, vel sans Contura: Germa-

VI. SANICULA MONTANA
na rotundifolia minor. *

PHOENIX.

Germanis Wild Schelkraut / oder Weiß Sanikel / Camerario in suo Matthiolo. Caryophyllata sive Geum alpinum recentiorum folio hederaceo. Adv. Lob. in icon. Caryophyllata sive Geum Alpinum, Lugd. Coryledon tertium Dalechampii, eidem, VII. Fragaria, ab odore fragante, quem mora ipsius spirant: mora terrestria dicta Servio. Dicitur Fragaria, Matth. Brunf. Trag. Fuchf. Turn. Dod. gal. & fol. Lonic. Lobel. Castor. Lugd. Cæsal. Thal. Fragula, Cord. in hist. Fragum & Trifolium fragiferum, Tab. Sunt sylvestria, hortensia: variant fructu majore & minore, rotundiore, longiore: colore rubra, alba, media, sanguinei coloris. VIII. Fragaria fructu albo, C.B. Priori minor est planta, magisq; cana, fructu aliquando toto candido, minus granoso, dulci, aliquando parte superiore rubicundiore. Hanc in hortis tantum notavimus. Dicitur Fraga candida, Trag. Fraga alba, Camer. in Matth. Fragum album, Tabernæmon. IX. Euphrasia *supercilium* dicta eo quod oculos eorum caliginem discutiendo, delet. Euphrasia Officinarum, C.B. Euphrasia, Matth. Cast. Thal. Euphrasia alba, Brunf. Euphrasia vulgo, Cæsal. Euphrasia Augustinensium, Trag. Euphrasia, Fuch. Lacu. Lonic. Lobel. cui & Euphrosyne & Ocularis. Euphrasia. Dod. gal. & fol. Lugd. Taber. Alia ramosa, alia non: flore ex luteo albido, aliquando ex caeruleo purpurascens.

PHOENIX. CAP. XXXIX.

Phoenix folia habet hordei, sed breviora, & angustiora: spicam lolio similem: calamos digitorum senum, radici advolutos: septenas octonasve spicas. In arvis, testisq; recenter illitis nascitur. Harum virium compos, ut in vino aultero pota alvi profluvi-um, & emanantem vulva sanguinem sistat, urinq; impetus infrenet. Sunt qui ad alligatam in puniceo vel- lere, & suspensam sanguinem suppressere prodant.

Phoenix Hetruscia sylvestre Lolium dicitur, quod spica proferat lolio similem. Nascitur frequenter in vicis secus vi- as in agrorum marginibus, & in templorum plateis: qua quidem nulla prorsus repugnante nota Dioscoridis descripti- oni ad stipularem deprehenditur. Plinius lib. 22. cap. 25. Phœ- niceam herbam ita à Græcis appellatam, à Latinis lolium murinum vocari ait, quod fortasse mures derodant spica il- lius, quæ in adificiorum tectis provenit. Hæc frequentissima visitur Goritia in cimiterio divi Francisci, & Venetis in li- tore maris prope sacellum divi Nicolai. In summa ejus uber ubiq; provenit. Huic herba nomen Græcum *phœnix* Latinum similiter Phoenix. Lolium murinum, & Hordeum murinum: Italicum Giglio salvatico: Germanis Waldt Rohr / oder Bingenheimer: Gallis Taraze suavage.

Phoenix
confid.

Nomina.

Phoenix (à phœniceo colore) Dioscoridis, seu Lo- lium spica breviora, Herba Phœnicea Græcis, & Hordeum murinum Plinii, C.B. Phoenix, Matth. Turn. Dodo. gal. & fol. Cordo in Diosc. Lac. Lon. Lob. Cast. Lugd. Thal. Cæsal. Lolii quartum genus, Trago: Hordeum murinum, Lobel. in icon. (cui & Lolium rubrum) Taber. & Lolium sylvestre.

Idæa radix.

IDÆA RADIX.

CAP. XL.

Idææ radici folia sunt ea, quæ rusco: adhærent iis veluti exigui capreoli, è quibus flos. Radix spissan- di naturam habet, his conveniens, quibus adstrictione opus est. Pota, citam alvum, mensesque, & omnem abundantiam sanguinis sistit.

Rpp 3

Idæa

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.Idæ ra-
dix ta-
dieis vi-
res ex
Gal.

Nomina.

Idæ radi-
cis cond.

Idea radix hodie, quod sciam, ad nos non convehitur: nec quonquam hactenus reperi, qui scribat, ubi hac planta prove-
niat: etsi cognomine nat. ale. ejus solum facile indicari videatur, quod scilicet in Ida monte, qui ad Troadem spectat,
nascatur: vel in eo ejusdem nominis, qui in Creta habetur, ut etiam Ideo rubo evenire superius dictum est. Hujus vires
tradidit Galenus lib. 6. simplicium medicamentorum, sic inquit: Idea radix gustu admodum acerbæ est: ac si opera
periculum facias, eandem vim præferet, nimirum sanguinis profluvia, alvi fluxus, dysenterias, profluvium mulierum. &
Nomina. quacumque, ejus sunt generis tum pota, tum foris imposita curant. Ea ut Græcis ἰδαία ρίζα, ita etiam Latinis Idea radix vo-
catur: Italis, Radice Idea.

P. radix pisa.

RHODIA RADIX.

CAP. XLI.

10

Rhodie
radicis
consid.Rhodie
rad. de-
scriptio.

Gignitur Rhodia radix in Macedonia, costo si-
milis, levior, inæquabilis: quæ contrita rosas
redolet. Utilissima capitis doloribus, si madefacta
fronti, & temporibus cum rosaceo momento im-
ponatur.

Rhodia radix planta est non omnibus planè vulgaris, &
cognita in Italia: etsi ea facile in Apennino, & Garga-
no montibus nasci, & inveniri possit. Quæ in nostro horto
Goritia viret, jamdiu eam Gratia Styria oppido Petrus
Salicetus medicus clarissimus, & in simplicium facultate
non imperitus, ad nos primum videndam misit: quam ta-
men postea frequentissimam reperi in monte magno supra
Vipacum, qui circiter viginti millia passuum à Goritia di-
stat. Caterum quoniam paucis sane notis eam perstrinxit
Dioscorides, ut ab omnibus facilius & cognosci, & reperi
possit, nos non temerè facturos duximus, si ejus historiam hic
diffusius tradamus. Radix itaq; Rhodia caules emittit ro-
dos, quadantenus concavos, cubitales, à quibus circum qua-
que folia prodeunt longiuscula, in acutum desinentia, por-
tulacæ, aut minoris sedi instar pinguis, minutimq; per am-
bitum serrata. In caulium cacumine umbellam profert, viri-
dem, tithymali cyparissii modo, sed quæ, ubi defloruerit, ru-
bescat. Radix ei inæqualis, strumosa, crassa, qualis pseudoco-
sto, quod ex Gargano Monte advehitur, lavi cortice obducta
quæ recens est, exterius splendens, & intus subalbida: quæ
verd sicca est, levis percipitur, intus substantia rubens, &
foris squamosa. Mansa hæc recens, aut trita odore mirum in
modum rosas refert: unde merito ei Rhodia nomen. Præterea
omnium radicum vivacissima est: quippe quæ à terra effossa, nisi locus perquam siccus reponatur, post multos menses rursus
plantata statim repullulat. Nascitur in altissimis montium rupibus saxosis, præruptisq; locis, ubi vix tantum terra cir-
cum habet, ut illi inherere possit. Valet hæc ad capitis dolores à quacumq; causa provenientes, si recens confecta, & rosa-
brum roborat odoris jucunditate, convenitq; (ut diximus) omni capitis dolori, utpote quæ temperata sit qualitatibus præ-
mentorum, sic de ejus viribus scribens: Rhodia radix ea videlicet, quæ in Macedonia nascitur, tenuium partium, & dis-
tinentis est facultatis. In calfaciendo verdè secundi recessus censenda est, aut certe tertii incipiens. Hæc planta Græcè
p. radix pisa, Latine Rhodia radix nominatur: Italicè, Radice Rhodia: Germanicè Rosenwurz.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodie
radicis vi-
res ex
Galeno.

Nomina.

Rhodia radix, Matth. Trag. Fuch. Dod. gal. & fol. Cord. in hist. Lacu. Ges. hor. Lobel. Clus. hist.
Panno. Lugd. Camer. Radix Rhodia, Castor. Ges. hor. appen. Rosea radix, Fuch. in icon. Lonic. Tab.
Verum non solum radix contrita rosas spirat, sed & flores odorati, qui rubentes quadrifolii, singulis in
acumen desinentibus, intusque pallidi sunt.

Equisetum.

EQUISETUM.

CAP. XLII.

60

a Cat.
in ap. 1.
At me-
cum Ru-
cilio 6.
corda.
b. 1. 1. 1.
exempl.
vires. i. fo-
lios.

Equisetum in riguis, & scrobibus nascitur, a cauliculi prodeunt inanes, geniculati, in se farcti, rube-
scientes, leniter scabri & juncea circa eos folia, crebra, exilia. In sublime attollitur, vicinos arbo-
rum caudices scandens, obvolutumq; dependet, comis multis, nigris, ut equorum cauda: radix li-
gnosa, dura. Vis herbæ spissare, quare sanguinem naribus erumpente succus ipse sistit: prodest dysente-
ricis in vino potus: urinam cit. Sanguinolenta vulnera glutinantur, tritis foliis, & illitis. Radix cum
sua herba tussim, orthopnoeam, ruptaq; adjuvat. Foliis in aqua potis, dissectiones vesicæ, & intestinorum
enterocelæq; in unum coalescere, cogique feruntur. Alterum Equisetum caulis est rectus, cubito major,
inanis: comis per intervalla brevioribus, candidioribus, & mollioribus, id cum aceto tritum, vulneri-
bus remedio est, eademque fungitur facultate.

Equisetum

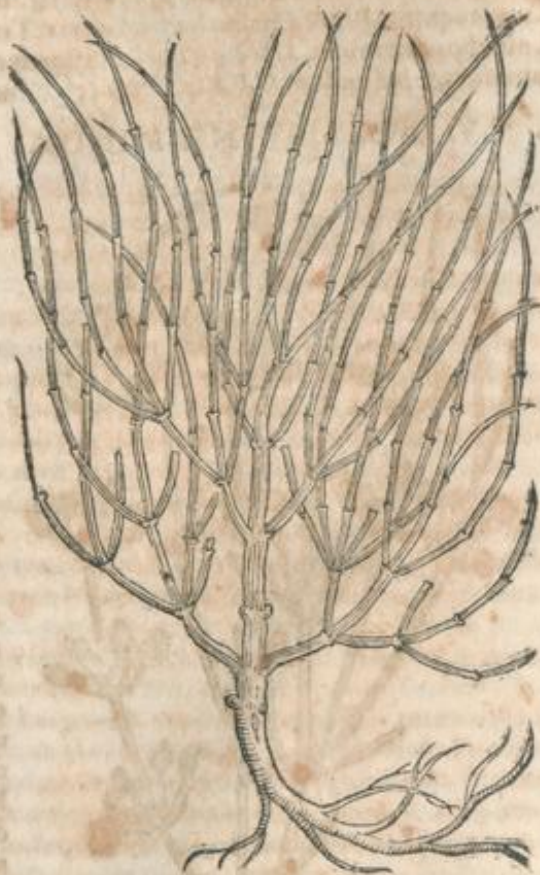
I. EQUISETUM I.

II. EQUISETUM II.

III. EQUISETUM III.

IIII. EQUISETUM IV.

Equisetum, officinæ & herbariū plerisq. verbum Græcum reddentibus Cauda equina nominatur. Cujus tamen si Dio- Equisetum
scoridi duo tantum describantur genera, nos tamen quatuor hactenus observavimus, quarum omnium hic expressi- confid.
mus imagines. Primum autem Caudam equi omnes ferè appellant, quod facie equorū caudas reser at, unde & Græci Hip-
purū dicta est. Proferi hac, cum primum è terra erumpit, quoddam tenerimum germen oblongum, juglandium julo non
abstineat.

Ppp +

abfimile, subnigricanti colore: & deinde caules inanes geniculati, subrubefcentes, leniter scabri: juncea circa eos coma, aspera, exilis, setarum instar, adeo ut equorum instar cauda appareat. Radicem lignosam, duram. Nascitur humectis & aquosis locis, in riguis & scrobibus. Hoc quod rura nostra vulgo vocant Paltrusalo, in cibumq, assumunt, jejunii quadragesimali tempore. Etenim illud prius elixant, mox farina circumspargunt, & oleo in sartagine frigunt, manduntq, piscium vice. Ex quo cibo alvus quandoq, eorum adeo constringitur & constipatur, ut in coli cruciatum facile incurrant. Sunt qui primum hoc Equiseti germen siccum asservent per annum, quo subinde estate utantur ad dysenteriam. Quippe quod aqua calida nocte maceratum eo modo decoquunt, quo dictum est. & in cibum magno successu exhibent. Utrunq, Dioscoridis Equisetum eleganti admodum pictura exprestit Fuchsius in suis magnis de stirpium historia commentariis. Sed nescio qua postea ratione ductus, is in primo libro, in quem plantarum imagines duntaxat depingi, & imprimi curavit, primi generis Equisetum pro Polygonum se nra aperto lapsu reddi lerit. Equisetum tertium caulem edit geniculatum striatumq, inanem, fragilem, a quo complures oriuntur rami: & ipsi quoq, geniculati ac asperi, nulla circumstante coma. Provenit & hoc palustri solo. Iisdem cum aliis pollet viribus Equisetum quartum, recto provenit caule, firmiore, minusq, geniculatum, a quorundam procedunt, juncea quasi processibus stipati, inq, asperis, geniculatis, tenuibus. Provenit iisdem in locis, & easdem vires habet. Expetititur Equisetum mulieribus ad stannea vasa detergenda illustrandaq, nec non etiam materia-riis fabris, in praesertim qui torno opera sua conficiunt. Siquidem hujus herbae asperitate illa suis vasis splendorem nitoremq, conciliant, isti vero similiter suorum operum ruditatem expoliant. Omnium decoctum aut stillatitia aqua, pota ulce-ribus retere ac vesicis misce medetur. Equiseti meminit Galenus lib. 6. simplicium medicamentorum, ubi ejus vires re-
tulit his verbis: Hippuris inquit, adstringentem cum amaritudine facultatem possidet, ac proinde valenter simulq, ci-
tra mordacitatem exsiccatem. Itaq, vulnera maxima cataplasmate imposita conglutinat, etiam si praesentis esse ner-
vum rubrum, ad dysenterias, & ad alios ventris fluxus generosum est remedium herba ipsa aut ex aqua, aut ex vino po-
ta, sunt qui de ea scriptum reliquerunt, quod nonnunquam etiam vesicae, ac tenuium intestinorum vulnera succu ipsius
sanaverit. Prodest etiam profusio sanguinis ex naribus, non fluxui obnoxii in ventre affectibus, ex austerorum vinorum
quopiam potus ac si febre teneantur, ex aqua. Quae planta Gracis *in wags*, Latini, Equisetum appellatur: Arabibus
Dhenben alchail, Dhenib alchi sive Daneb alchail: Italis Coda di cavallo: Officinis cauda equina: Germanis Roß-
schwanz: Hispanis Goda de mula & Rabo de mula: Gallis Queve de cheval & Prela. Equisetum alterum, Gracis *in wags*
etipa: Ita u Coda di cavallo minore.

Nomina

Equiseti novem agnoscimus differentias. I. Equisetum aquaticum longioribus setis, C.B. Equisetum primum, Matth. Lacu. Cast. Lug. Equisetum secundum, Tab. Equisetum majus cum asparagis novellis, Lob. Equisetum vulgo Asprella. Caes. Hippuris major Brunf. Dod. fol. Hippuris. Lob. in iconib. Hippuris Dioscoridis, cauda equina, Tab. in icon. Caucon Plinii, Anguillare. II. Equisetum pratense longissimis setis, C.B. Equisetum secundum, Matth. Lac. Equisetum longius, Fuch. Equisetum, Cordo in Diosc. Equisetum minus, Dod. gal. Equisetum alterum, Lugd. Caes. Equisetum palustre majus, Tab. Cauda equina, Brunf. Hippuris major altera, Trag. Hippuris major vel prima Lonic. Hippuris fontalis, Lob. Hippuris minor, Dod. fol. Thal. Polygonum femina, Fuch. in iconibus. III. Equisetum junceum ramosum, foliis nudum, C.B. Equisetum tertium, Matth. Lugd. Hippuris minor, Lob. Dod. in folio, qui

* V. UVA MARINA MINOR.

cum praecedenti jungit: cum equiseti juncea Tragum quod ramosum non est, idem esse nequit. IV. Equisetum quartum, Matth. Lugd. Videtur Matthiolus vo uisse Uvam marinam Monspelienfium exprime-
re, cujus geminam figuram adposuimus. V. Uva ma-
rina major, aut Tragum Dioscoridis. Radice est, ali-
quot pedes longa, late serpente, dura, lignosa: ramu-
lis ab eadem radice prodeuntibus, frequentibus, sar-
mentosis, gracilibus, juncum referentibus, pedibus
& nigricantibus, cujus virgulae in junceas cuspides
abcentes, multis internodiis distinguuntur: quibus
dum adhuc tenellae sunt, ad quodlibet internodium
duo foliola pusilla, quae in adulta planta non obser-
vantur, adposita: flores pallidi, herbidi, minuti, con-
ferti instar florum corni, secundum internodia siti,
quibus succedunt copiosi fructus rubentes, ex gra-
nulis ternis aut quaternis, tritico paribus, exigui ma-
ri effigie, furculenti, acidi, esui grati, urinam multum
cientes: hi granum unum aut alterum duriusculum
triquetrum utrinq, acuminatum foris nigrum, in-
tus album medullulosum & perquam adstringens, con-
tinent. Maio florere & Augusto fructus maturefcit
Monspelluli inter stagnum Volcarum, & mare me-
diterraneum, & ad montis Cetii radices copiosissi-
me, ubi piscatoribus Rafins demar, hoc est, Uva ma-
rina vocatur. Hanc alii Bellonium secuti ad Andro-
facen: alii ad Croton Nicandri: alii ad Polygonum
quartum Plinii, vel ejusdem Ephedram referunt. Di-
citur Croton Nicandri, Anguillare. Racemosa E-
quiseti facie planta, Adversarii. Uva marina Mons-
pelienfium, Lobelo in iconibus: Polygonum quar-
tum minus, Clusio, historia Hispanica: Polygonum
mari.

marinum secundum Tabernæmontano: Tragus five Scorpio maritimus, Lugdunensi. Tragos, Cæsalpino libro sexto & Camerario in horto.

Κόκκος βαπτύς.

COCCUM INFECTORIUM.

CAP. XLIII.

Coccum, quo infectores utuntur, frutex est furculosus, parvus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ electa congeruntur. Optimum gignitur in Galatia & Armenia: deinde Asia & Cilicia: ultimum ex omnibus Hispanicum. Vis huic spissandi: vulneribus, nervisq; præcis, convenienter ex aceto tritum illinitur. Nascitur quoq; in Cilicia è quercubus, cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & coccum vocitant.

I. COCCUM INFECTORIUM.

* II. ILEX COCCIFERA A. *

Et si Coccum seu granum tinctorium seplasiariis, & infectoribus notissimum sit, quod & medicamentis admisceatur, eo plurima tum sericea, tum lanea stamina infici soleant, nescio tamen an ejus arbuscula in Italia proveniat. Frutex est furculosus, foliis oblongis per ambitum aculeatis aquifolii modo, sed longè minoribus, bacis rotundis, inanibus, puniceo colore. Nos autem eam, cujus picturam damus, vidimus ex Byzantio allatam. Porro Coccum tinctorium communis usus, constat rotunda inanig, bacca, quæ nullam profecto lentis faciem refert, ut Dioscorides asserit. Ut hinc planè conicere liceat, Coccum hoc diversorum esse generum, nostrumq; facile illud esse, quod Plinius in Attica & Aphrica provenire tradit, Scolecion idè vocatum, quoniam ex ejus medulla tenues exoriuntur vermiculi: argumento quod hoc mane intus deprehendatur. Hujus pulvere non infelicitè utuntur mulieres Italica ad factum roborandum & prohibendum abortum, ipsum gravidis in ovo sorbili propinantes, paucis addito thure, vel mastiche. Quod in quercubus nascitur coccum (ut Dioscorides in Cilicia nasci scribit) copiosum quoq; in Bohemia provenit. Primum quod à me visum est truncum serè totum occupabat non infima quercus, non longè à Poggibrot in Leporario quod Parcum ferarum vocant Cæsaris Ferdinandi ac deinde in aliis etiam locis, sed cum ab incolis non agnoscat, quotannis perditur. Atqui in Polonia ubi etiam copiosum provenit, non desunt, qui illud diligenter legant. Caterum contendunt Monachi illi reverendi, qui in Mesuem commentarios ediderunt, aliud esse Coccum, aliud verò Chermesinum vulgò vocatum, quo serica stamina roseo colore inficiuntur. Etenim asserunt si legitimum chermesinum è quibusdam fieri granulis, quæ ut plurimum vulgari Pimpinella radicebus adhærentia reperiuntur, vocariq; hac propriè Mauritanis Chermes: & hinc isti deinde colligunt, minimè credendum esse, quod Græcorum Coccum vulgò grana tinctorum nuncupatum, sit Mauritanorum chermes: quandoquidem magna omnino inter colorem coccineum, & chermesinum intercedat differentia. Sed hos patres hallucinari (pace tamen eorum dixerim) ex eo equidem evidentissimum fieri arbitror, quod hætenus neminem Arabicæ sectæ invenerim, qui eorum adstipuletur sententia. Siquidem Serapio per chermes nil aliud intelligit, quàm Coccum tinctorium à Græcis appellatum, cum de Chermes agens ea sanè omnia in ejus historiam referat, quæ Dioscorides suo Cocco tribuit. Quapropter scire libentissimè, quæ ratione, quæve authoritate nixi ite reverendi Monachi in hanc vanam, & erroneam devenerint opinionem. Verum non ob id negaverim ego, nostrum Chermesinum à Cocco minimè differre, quod certò sciam, aliud esse Coccum, aliud Chermesinum, unde & infectores differentia causa Coccum Granum nuncupant, Chermesinum verò, quod è pimpinellæ radicibus decerpitur: sed negaverim quidem Mauritanorum chermes nostri usus chermesinū esse, quod nil aliud Chermes esse putem, quàm differre.

Cocci infectorii confid.

Cocci infectorii vires Martbio. lo. Coccū in Quercu. Monachorum opi. ex ploia.

Coccum infectorii u. a. chermesino differre.

Grani
tinctorii
vires ex
Gal.
Nomina.

quam Coccum, cuius hic meminit Dioscorides. Chermesinum novum jam pridem convehitur in Italiam ex Hispaniis ab occidentali India importatum, quod cum copiosissimum afferatur, Chermesina flamina nunc viscere ceperunt. Cocci sen Grani insectorii vires descripsit Galenus lib. 7. simplicium medicamentorum, his verbis: Granum tinctorium adstringentem, simulq. amarum facultatem possidet: utraq. sine morfu desiccat, proinde ad ingentia vulnera congruit, praesertimq. nervorum. Sed tunc ipsum quidam cum aceto terunt, alii cum oxymelite. Quamvis & sapienter Græce, Latine pariter Coccus baphica, & Granum insectorium nominatur: Arabicè Charmen, Kermes seu Chermes: Italicè Grana de tinctori: Germanicè Scharlachbeer: Hispanicè Grana para tennir, & Grana en grano: Gallicè Vermillon.

Cocci insectoriae duæ figuræ adpositæ, quarum prima ad imitationem Matthioli & Lacunæ exculpta: altera verò præter veram foliorum formam, & glandes & baccas exhibet, siquidem ferat glandes 10
Iliginis similes, capulis asperiorib. quæ in autumnno proveniunt. Et quemadmodum Gallæ in Quercubus, sic & in Illicis hujus & foliis & ad ramos notantur grana rubra, modò rotunda, modò oblonga, Pisorum communium quantitate, intus alba, gustus subacidi, in quibus tandem vermiculi nascuntur. Aliquando & aliud excrementum, ut in Illice majore, sic & in hac observatur, leviter ramis adhærescens, rotundum, nigrum, splendens, durum, liquorem album cum vermibus continens, quod tandem exsiccat. Hæc arbuscula dicitur Illex foliis aculeatis, Trag. Illicis genus in qua Coccus baphica, Bellonio. Illex Coccigera, Clus. hsti. Hisp. Illex minor Coccigera, Dod. fol. Illex aquifolia Plinii, Lug. Illex Coccifera, Cam. in Matth. Tab. Illex Plinii, Cæs. Coccus insectoria, Lob. Coccus tinctoria, Tab. Granum tinctorium, Lonic. quod baccis tribuendum, non arbusculæ: quæ grana Quisquilia Plinius nominavit, Coccus baphica & Grana insectoria, Matth. edit. Italica: Coccus insectorius & Kermes Arabum, Cordo in Diosc. Gra- 20
num & Coccus baphica, Anguil. Granum tinctorium, Lon. Cæs. pinq.

Τράγιον.

TRAGIUM.

CAP. XLIV.

Cœlusa
non legit
Meum,
neq. Ca-
tas.

TRAGIUM nascitur in Creta tantum insula, lentisco semine, folio & ramis simile, singulis tamen minoribus: succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Semen, folia, lacrymaq. illitu spicula e corpore ejiciunt: omnia quoq. corpori impasta, evocant: pota stranguriæ medentur, calculos vesicæ frangunt, menses trahunt: modus in sumptione est, drachma una. Fama est sylvestres capras sagittis confollas, ejus herbæ pabulo spicula excutere.

Τράγιον ἄλλοτερον.

TRAGIUM ALTERUM.

CAP. XLV.

EST & alterum Tragium, quod tragoceros aliqui vocant: folia scolopendrii habet, & radicem sylvestris raphani, tenuem, candidam. Quam crudam vel coctam esse dysentericis prodest. Folia autumnno hirci virus olent: exinde sibi tragi nomen adoptavit. Provenit in montibus & præcipitiis.

Τράγιον
confid.

TRAGIUM, quod in Creta tantum nasci tradit Dioscorides, quodq. in universum lentisco simile facit, Plinius lib. 12. ca. 21. ipsum fruticem terebintho similem reddidit, & l. 27. cap. ultimo, idem junpero assimilavit. id quod dubio procul ostendit, Tragium hoc omnino illi fuisse ignotum: & quod tantum id de eo memoria prodiderit, quod ab aliis authoribus non minus fortasse hac in re cagutienti ibus mutuatus est. Hoc ætate nostra non defertur, quod sciam in Italiam, quo sit, 40
ut id mihi hactenus, sicut & ceteris herbarum studiosis ut ferme suspicor, sit in Italia incognitum. Quamobrem minime audiendi sunt impostores quidam, qui contendunt Dictamnium album ita vocatum, vulgari notitia plantam, non in Creta tantum, sed ubiq. ferè nascens, legitimum esse Tragium, de qua re novus quidam Pseudorizotomos contra me scribere & erroris huc arguere non erubuit. Verum mihi sat esse crediderim ad hujus expugnandam temeritatem, testes habere Dioscoridem, Galenum, Oribasium, Paulum, Pinium, quippe qui uno simul consensu scribant, nusquam nasci Tragium præterquam in Creta. Sed pro hominis stupiditatem arg. amentiam! Ipse enim cum stupidus sit totus, hos gravissimos auctores stupidos sibi similes fuisse censet. Sed an quis tam excors fuerit, qui putet, si hic clarissimis scriptoribus Dictamnium album, quo scatet universa ferè tellus & vulgari ubiq. est planta, fuisse Tragium, scripsisse unquam eos non nasci id nisi in Creta? nemo profecto, præter hunc, & qui eum subduxit sycophantam. Atqui cum videat Dioscoridis lectionem sibi repugnare, quod habeat τὰ πρὸς τὴν οὐρανὴν, καὶ τὰς πόδας καὶ τὸν κοιλὸν, καὶ τὸν κοιλὸν, καὶ τὸν κοιλὸν, καὶ τὸν κοιλὸν: id est folia, & virgas & fructum lentisco similia habet, sed minora omnia: videatq. Dictamnium album folia gerere lentisco longè majora, mendum Dioscoridi subesse admonet, & vult legendum esse καὶ τὸν κοιλὸν, non καὶ τὸν κοιλὸν: ac ut stolidam suam sulciat opinionem, perditissimum seductorem suum in testimonium citat, quippe qui Constantinopoli Dioscoridis exemplar antiquissimum legisse se testatur, apud Hammonem quendam Judeum (miror sanè cur non dixerit apud Hammonis oraculum) in quo καὶ τὸν κοιλὸν legitur. O stultissima evasio, & prorsus exhibenda. An non suo ipsi se jugulavit gladio? Nunquid non videt miser, quod ubi καὶ τὸν κοιλὸν ἄνθρωπος legerit, Dictamnium album sesquipedalem herbam non solis soli sed virgæ seu ramis, & fructu quoq. lentisco arbore non infima, majorem facit? Id quod falsissimè esse non solum perpetuò testatur rei plantariae studiosi, sed etiam rudes quicunq. rustici, qui ambas hæc noverint plantas. An non distat tantū Dictamnium hoc à lentisco, quantum chamædrys à quercu, quantum chamædrys à pinu? quo ergo pacto virgarum, ramorumq. magnitudine lentiscum superabit? O divinum ingenium ad insidias parandas. Ceterum quid de fructu vobis videbitur, qui rem plantariam excollitis? Nunquid vidistis, obsecro, in Italia, in Chio, in Creta, aut alicubi terrarum, lentiscū perinde ac Dictamnium album quinquetras proferre siliquas, & semen in illis conclusum, an botros racemose baccas rufescentib. stipatos, è quibus lentiscinum oleum premitur? Nunquid (inquam) differunt apud vos botracemive a siliquis? Forſice hic opus est, ne in posterum tam insidiosis linguis medica corrumpatur materia. Quod autem secundo loco à Dioscoride repositum est, id potius herbam esse crediderim, quàm arbusculam, cum ejus radix tam cruda quàm cocta in cibum veniat, sitq. sylvestri raphano proxima. Verum tamen nondum reperi, qui plantam mihi demonstraret foliis scolopendrii similibus, quæ hirci virus olent. Ex quo adducor, ut ab iis planè dissentiam, qui putant Tragium hoc eam esse plantam quam quidam Pimpinellam, quidam verò ab odore Saxifragiam hircinam appellant. Quandoquidem huic scolopendrii folia non inveniunt, nullumq.

Forſice
opus esse
ad impo-
ratorum
linguas.
Tragii.
Dioscor.
Pimpinell.
la non est
Tragium

30

50

60

I. PIMPINELLA SAXI-
fraga.* IL PIMPINELLA MI-
nor. *III. PIMPINELLA SIVE SAN-
guisorbha maior.

nullumq; ejus ad dysentericos usus, tamen ad ciendum uri-
 nam expellendosq; viscerum infarctum plurimum praestat. Hu-
 jus PIMPINELLAE duo habentur genera maior & minor. Pim-
 pinella ga-
 nera &
 vices.
 Major radice nititur longa: foliis qua ad radicem sunt cir-
 cumquaq; solo procreantibus (pluribus ex uno pediculo
 utrinq; emergentibus) dissectis, per ambumq; serratis: caula
 quadrangula: floribus in umbellam coherentibus, tenuibus,
 albicantibusq;. (Radix illi longa, digitali crassitudine, acri
 sapore) MINOR caule exit rubenti: foliis minoribus, minus
 dissectis, minutiusq; serratis. (ac tenuiore etiam radice, sapor
 ejusdem) utraq; tamen hircum redolet. (Nascitur in mon-
 tibus, collibus & incultis locis.) Radix in qua vis tota consti-
 tit, excalscit, siccaturq; ordine secundo completo, aut sancter-
 tio incipiente. (Aperit, provocat, attenuat, digerit, incidit. Sed
 major serior est atq; valentior. Utriusq; radix) praestat ad
 renum & vesicae morbos, quorum calculus est causa. Ob id
 enim calculos in renibus genitos frangit & ejicit, & urinam
 remorata pellit. Prodest expresso & radicibus suis cum ex vino
 haustus, deleteris medicamentis & venenosorum animalium
 moribus. Qua ratione non desunt qui ad pestilentiam radi-
 cem hanc miris laudibus esserant. Est & alia PIMPINEL-
 LA, quae a nostris vulgo SOLASTRELLA nominatur. Pim-
 pinella
 vulgaris
 quae Sol-
 bastrella
 cordia.
 (Duum est generum: minor & major.) Minor foliis provenit
 ab una radice numerosis, cum pluribus ab uno tenui pediculo
 utrinq; prodeuntibus subrotundis, pusillis atq; in ambitu cre-
 natis firmis humi in orbem accubantibus adstringente gustu:
 cauliculis edunt plures, tennes, subrubentes rotundos, dodran-
 tales atq; majores: in quorum summitatibus capitula exeunt
 squamosa subpurniceo colore: in quibus semen. Radice nititur
 lignosa subrescente adstringentis gustu. Nascitur in agris
 non cultis, in collibus, & seritur in hortis. nullus non cognita,
 utpote quae acetariis frequentissime inseratur. Verum haec ab antedictis longe distat viribus, etsi foliorum facie satini-
 aer se convenient. Siquidem ultima haec gustata non leviter adstringens percipitur, & mansa lentoris copiam prae-
 betur,

Pim-
 pinella
 ga-
 nera &
 vices.

Pim-
 pinella
 vulgaris
 quae Sol-
 bastrella
 cordia.

TRAGUM.

grano tritici, acuto cacumine. & ipsa in maritimis nascens. Et lib. 21. c. 15. Spinosarum, inquit, multa species. In totum spinosa est asparagus, scorpio, nullum enim folium habet. Id quod ante ipsum posteritatis memoria prodiderat Theophrastus lib. 6. c. 1. de historia plantarum, cum inquit: Aculeatorum alia ex toto aculei sunt, ceu corruda, & scorpius, hac enim nullum præter aculeum folium gerunt. Hinc itaq; omnibus abunde constare arbitror, herbam, cujus hic effigiem damus, legitimum esse Tragum: etsi non desint, qui aliter sentiāt, quos omnino nibil facio, quod sciam hos esse longè magis addictos everrenda, quàm restituenda veritati. Siquidem in hac planta nihil desiderari potest quod Trago non conveniat. Est enim frutex parvus, humi procumbens, spithamæ altitudine, in maritimis nascens sine foliis, pusillis circa ramos acinis, rufis, multis, acuto cacumine, vel potius ut Plinius inquit, ac etiam Theophr. planta est spinosa tora. Ea siquidem in Tergestino litore provenit, & ad Argentarium promontorium in Hetruria, nulla prorsus recedente nota ex his, quas rei herbaria authores Trago reddiderunt. Hujus tamen nusquam, quod intenerim, meminit Galen. in simpl. med. censu. Herba hæc $\tau\rho\gamma\acute{o}\varsigma$ & $\sigma\kappa\omicron\rho\iota\omicron$ Græcè dicitur: Latine item Tragus & Scorpius: Italis Trago.

Nomina.

Quæ pro Trago proponitur à Matthiolo, Kali spinosum nobis dicitur: at in figura folia minus rectè expressa: hæc quidem foliis est aliquando longioribus (ut figura Lobeli & Lugdunensis, Tragi Matth. nomine, exprimit) aliquando brevioribus, latioribus item & angustioribus variat, quemadmodum in litore Veneto observavimus: Drypis nomine, & quidem alia figura, expressit Tabernæmontanus. Tragum Dioscoridis supra tertio ab hoc capite posuimus.

Σκοριος.

JUNCUS.

CAP. XLVII.

Junci duo genera: unum levis nominati: alterum acuti, qui in mucronem fastigiatur. Cujus etiam duo assignantur genera: Unum sterile: reliquum fert semen nigrum, rotundum, & crassiore constat cala-

I. JUNCUS.

II. JUNCUS FLORIDUS.

mo car-

mo, carnosiorq; . Tertius est juncus, qui vocatur Olofchænos, prioribus carnosior asperiorq; : is simi-
lem supradicto fructum in cacumine parit. Semen utriusq; tostum, ex diluto vino potum, sistit alvum, &
rubra foeminarum profluvia; urinam cit, capitisque dolores facit. Quæ proxima sunt radici folia tene-
ra, . nvenienter illinuntur adversus phalangiorum morsus. Æthiopici junci semine somnus allicitur:
sed modus in potione sciendus est, ne sopor fiat.

Juncus ^{consideratio,} ^{& vires} ^{ex Gal.} ^{Nomina.} ^{Ex Græc.} ^{Ex Lat.} ^{Ex Ital.} ^{Ex Germ.} ^{Ex Hispan.}
Juncus caule est lavi, viridi, in cacumine aculeato, alba intus medulla. Semen gerit in superiore caulis parte, è latere
prodiens racemosum subrubrum, adstringentis gustus. Alter consimilis est. Sed sine semine provenit, & tenuioribus ca-
lami. Omne genus vulgaris est notitia, quandoquidem propter stagnantes aquas, cum in mari, tum in fluminibus, lacubus,
paludibus, ac ceteris aquosis locis, omnes ejus reperiuntur species. Nascitur in Bohemia juncus circa aquas, qui solis exit
ab uno cespite numerosis cyperi similibus, sursum spectantibus, caulibus pluribus, lavis, junci modo glabris, in quorum
cacumine flores emicant speciosi, subpurpurei, è quibus semen gignitur, quem à floribus speciosis, quos edit, nos floridum
juncum vocare volumus, ejusdem cum aliis facultatis. Creditur ea omnia prestare posse, quæ cetera præstant genera.
Junci generum meminit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, ubi de his ita scriptum reliquit: Schænos lea, hoc
est, Juncus lavi, quædam oxyschænos, alia oligoschænos, nuncupatur. Gracilior duriorq; oxyschænos, crassior laxiorq;
oligoschænos. Fructus oligoschæni somnum affert. At oxyschæni duo sunt species: altera sterilis, cujus quidem in medici-
na nullus usus est, altera vero semen fert, cujus etiam semen somnum conciliat, sed minus quàm oligoschæni: quanquam
tamen hoc caput tentet. Utrumq; si frictum cum vino bibatur, ventris fluxus desiccat, & muliebri profluvium rubrum si-
st. Ex quibus clarum est, quod composita eorum temperies est ex terrena videlicet essentia leviter frigida, & aquæ le-
viter calida: ut & inferna desiccare possint, & sensim frigidos ad caput vapores submittere, quibus somnolentos efficiant.
Ex Græc. sic Græcis, Juncus verò Latinus vocatur: Arabibus Dû: Itali Giunco: Germani Wingen schmelten: Hispani
Junco: Galli Jone. Juncus floridus, Itali Giunco florido.

Juncus alius odoratus, qui aliquando ramosus reperitur, de quo libro primo, alius inodorus, hicq;
acutus vel lævis: utriusq; rursus generis habeantur differentiae. Figura primo loco posita, Juncum acu-
tum duplicem exhibet, pannicula sparsa & non sparsa. II. Juncus floridus Matth. Cast. Lugd. Calamo-
grostis altera, Trag. Sparganium, Dod. gal. Gladiolus, Cord. in Diosc. Gladiolus palustris, Cord. in hist.
cujus Scholiasti Gladiolus Theophrasti videtur: Gladiolus aquatilis, Dod. fol. Juncus Cyperoides flo-
ridus paludofus, Lob. Juncus Cyperinus floridus, Tab. Butomus Theophrasti Cæsalpino.

Axi.

LICHEN.

CAP. XLVIII.

30

Lichen, qui saxis est familiaris, aliquibus Bryon appellatur, asperginosis petris adhæret, ut muscus. Is
illitus sanguinis profluvia sistit, inflammationes arceat, impetigini medetur. Juvatur regio morbo cor-
reptos, cum melle illitus: oris & linguæ defluxiones inhibet.

Lichenis
confid.

I. LICHEN

Lichenis
genera
Plin.Pulmo-
narum de
pictio &
vires.

Lichen procul dubio ea est planta, quam officina, & her-
barum hodie Hepaticam vocant. Hanc autem Græci Li-
chena appellant, quod Lichenas serpentis morbi genus, im-
posita sistat & sanet. Lichen in asperginosis, & torulosis pro-
venit locis, nudis petris adhærens, musci modo. Folio constat
suppingui, aspero, robusto, cartilagineo, prope radicem angu-
sto, in latum se pandente, nullis adnatis pediculis, in cacumi-
ne triplici vel quadruplici lacino intersecti, radicibus nume-
rosis perquam exiguis adversa foliorum parte emergentibus.
Prodeunt à radice cauliculi tennes, quibus capitula insunt
parva, floribus parvis stellarum effigie. Lichenis Plinio lib. 26.
cap. 4. duo produntur genera, quæ his verbis depingit: Lichen,
inquit, herba omnibus his præfertur: unde nomen invenit.
Nascitur in saxosis, solo uno ab radice lato: caule uno, par-
vo, longis foliis dependentibus. Hæc delet & stigmata: teri-
tur cum melle. Est aliud genus Lichenis petris tantum ad-
hærens, ut muscus, qui & ipse illinunt. Hic & sanguinem si-
st, vulneribus instillatur, & collectiones illinunt. Morbum quoq;
regium cum melle sanat ore illito & lingua. Qui ita curan-
tur, aqua salsa lavari jubentur, ungi oleo amygdalino, hor-
tensibus abstinere: hæc Plinius. Cæterum est herba Licheni
non longe dissimilis, quæ in quercuum aliarumq; sylvestrium
arborum caudicibus nascitur, in densis & opacis
præsertim sylvis: hæc tamen majora latioraq; sunt folia,
varius modis per ambitum laciniata, ac si a vermibus erosa
fuerint, aridior, & ambitu latior, superiore parte virescens,
inferiore verò pallidior, maculis quorundam subalbicantibus
referta, aded ut formam pulmonum referat: unde pleriq; Pu-
monaria dicta est. Adstringit, siccatur, abstergit, vulnera
glutinat. Utuntur hac nonnulli magis fortasse nomine, quàm
ipsis viribus freti, ad tabem, pedoris & pulmonum ulcera &
cruenta sputa. Nec desunt, qui lacidibus eam effertant ad
vulnera sananda, ad pudendorum ulcera, & ad utrumq; mu-
liebre

II. PULMONARIA.

III. PULMONARIA ALTERA.

liebre profluvium. cui mirifice mederi ajunt. Quin & eam dysentericis exhibent, & biliosa evomentibus. Sunt quoque, qui ea utantur ad suspiriosos, anhelatores & Asthmaticos, cum glycyrrhizæ succo, hyssopo, elenii radice, & scillino oxymelle: valet eadem ad ovium, & ceterorum quadrupedum tussim & respirandi difficultatem. Quamobrem pastores eam in primis tudentes, mane morbosis ovibus cum sale propinant. Est & alia herba, quæ etiam Pulmonaria vulgo nominatur, ab illa tamen maxime differens in opacis locis proveniens, prope uliginosas sepes, folio buglosi, Boraginis quadantenus amul-
lo, non tamen crispo, nec hispido, oblongo, aspero, hirsuto, albis maculis (superna parte) circumsperso (Boraginis sapore)
40 Caulem gerit hac inerte vere (angulosum atque tenerum) in cuius (adnatorum) cacumine flores erumpunt purpurei, perinde ac in vulgari Cynoglossi. Cohibet, consolidat, siccatur, abstergit. Huic plantæ rei herbariæ periti non contemnendas vires tribuunt, ad pulmonis ulcera sananda, tum ceteras infectiones. Quæ in re, itemque in sanguinis rejectione mirabili
successu se eam exhibuisse mihi sapius retulit Julianus à Marostica, Tervisiensis medicus peritissimus: decoquitur enim ad medias, daturque decoctum potandum addito saccharo: vel succus ex foliis expressus serapy modo cum saccharo para-
tus, majori successu præstat. Præstant hæc omnia herba ipsa, & flores, quoquo modo à tabe affectis sumantur decocta. Lichen-
50 nis meminit Galenus lib. 7. simplicium medicamentorum, sic inquit: Lichen, qui in petris nascitur, est velut muscus qui vires ex dem, sed recte ex plantarum genere censei potest. Sic autem nominatus videtur, quod lichenas seu impetigines curet. Gal.
Extergentem, ac modice refrigerantem facultatem habet, utraq; verò resiccantem. Abstergentem quidem, atque exic- cantem à petra obtinet, refrigerantem verò ab humore aqueo: nascitur enim in humidis, & graviter olentibus saxis.
Porro quod ex talibus substantiis componitur, adversum esse inflammationi nihil mirum est. Ceterum an sanguinis pro-
fluvia sistat, ut refert Dioscorides, id neutiquam dicere queo. Quod Græci λεχλις, Latinus item Lichen dicitur: Arabibus
ArzeZalsacher: Italis Lichene seu Epatica: Officinis Hepatica: Germanis Stein Ebertraut und Brunnens Eber-
60 fraut: Hispanis Epatica & Figadella: Gallis hepaticque & Porcoratu. At Pulmonaria, Italis Polmonaria: Germanis Lungentraut: Gallis Herbe aux pulmons.

I. Lichen, Matth. Fuchf. Turn. Dod. gal. & fol. Cord. in Dioscor. Lacun. Lobel. Thal. Cæsal. Hepati-
ca, Brunf. Lonic. Hepatica prima, Taber. Jecoraria seu Hepatica fontana, Trag. II. Pulmonaria Matth.
Trag. Fuchf. Dod. gal. & fol. Lac. Gef. hor. Lonic. Taber. Thal. Pulmonaria prima, Castor. Muscus
pulmonarius, Lobel. Pulmonaria fungosa, Lugdun. Lichenis genus, Cæsalpino. III. Pulmonaria
60 latifolia maculosa, C. B. Pulmonaria altera, Matth. Castor. Pulmonaria, Dod. gal. Thal. Cæsalp.
cui & Callæ alterum genus Plinij. Pulmonaria maculosa, Lobel. Taber. Camer. Pulmonaria major,
Lugd. Pulmonaria Plinij, Gef. hor. Symphyrum maculosum Dodonæo historia Latina in folio.

παρωνυχία.

PARONYCHIA.

CAP. XLIX.

Paronychia exiguus frutex, in petris nascens, peplo similis, minor longitudine, majoribus foliis. Illi-
ta paronychiis, atque favis remedio est.

299 2

Pars.

PARONYCHIA.

PARONYCHIA ALTERA.

Parony-
chia. con-
sideratio.

Paronychia, cujus hic primo loco imaginem damus, non modò in saxis gignitur: sed etiam in veterum adificiorum pa-
rietibus, foliis adeò ruta similibus, ut non desint, qui eandem parietariam, sive muralem rutam appellant: verum cum
Dioscorides Pepli foliis nasci paronychiam scribat, non desunt nasuti, qui sententiam hanc nostram impugnent. Atqui ego
horum vitiligatorum calumnias ridere soleo, quòd sciam Peplum Dioscoridis testimonio, foliis ruta paulo latioribus
provenire. Itaq, potius ydem accusandi sunt, qui hanc plantam alterum Theophrasti Adiantum faciunt, nempe quod al-
bum ipse appellavit. Siquidem is nullam inter nigrum, & album Adiantum interponit differentiam nisi coloris tantum,
qui in hujus caule niger in illius verò albus apparet. Folia in Adianto coriandrina esse debent, & quia in aqua nunquam
madescent. At Paronychia rosula folia sunt: ruta, nec aquam respuunt. Præterea cauliculi sunt illi virides, non albicantes, 40
nec setis suillis similes, quinetiam nec pellucidi. Nec unquam loci humidus asperginosisq, provenit, in quibus Adiantum
maximè nascitur. Theophrasti ipsius testimonio: sed in aridis & siccis, cujusmodi saxa sunt, & parietes: quo fit ut hal-
lucinentur, qui hac ducuntur opinione & dum me erroris coarguunt ipsi longe magis se damnandos offerunt. Quamquam
non desunt, qui hanc plantam una mecum Paronychiam faciunt, quum tamen sint qui reclament, ne dissensio ulterius
protrahatur, non Dioscoridum, sed nostram Paronychiam eam esse volumus. Nasitur frequens in Italia, quam Paronychiam
nobis appellare libuit, sed copiosissimam vidimus in ingenti sylva, qua iter hys est, qui Goritia discedentes Labacum Carnio-
la metropolim petunt, ubi in ingentibus saxis spretus algoribus, perpetuo virent. Ceterum hac urinam ciet, & arenulas,
& renum calculos pellit, unde inter saxifragorum genera quibusdam reponitur. Peculiariter autè præstare hanc comper-
tum est ad puerorum enterocelas. Scimus enim nonnullos esse sanatos, haussio tantum hujusce plantæ pulvere, continuis
quadraginta diebus, quibus manifestè collapsa intestina in scrotum cernebantur. Est & Al. 1. 1. planta cujus quoq, nos 50
hic imaginem appropinquamus, quam quidam legitimam Dioscoridis Paronychiam faciunt. Horum ego sententiam nec pro-
bare, nec improbare ausim: sit itaq, de ea aliorum quoq, judicium. Habet hæc folia Peplio longiora, flores parvos, copiosos,
racematim coherentes, albo colore. Sed qui Paronychiam florere scribant hallenus non legimus: quinetiam mihi incom-
pertum est an in petris oriatur. Meminit Paronychia Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, ita de ea scribens:
Paronychia ab effectu nominata est: sanat enim paronychias, & ut refert Dioscorides, favos quoq. Vix enim est tenuium
partium, & exicatoria morsu vacans: talia enim sunt oportet, quæ Paronychias sanant. Porro satis constat tale esse ido-
neum ad digerendos affectus omnes, qui digeri possunt. Siquidem ejusmodi sunt, quæ cum ex tertio sint ordine excalsa-
cientium, & desiccantium, velut & hoc, essentia insuper tenuium partium sunt. Planta Græcis παρωνυχία, pariter La-
tinè & Italis Paronychia nominatur.

Adiantū
album.
Theoph.
non est
Parony-
chia.

Parony-
chia vires

Parony-
chia alte-
ra.

Parony-
chia vires
ex Gal.

Nomina.

I. Paronychia, Matth. Lacun. Capillus Veneris, Brunf. Trag. Saxifraga minor secunda, Brunf.
editt. post. Saxifragum seu Empetrum, Fuchf. in icon. Ruta muraria, Dod. gal. & fol. Gesn. hort. Adian-
tum candidum, Cord. in Dioscor. & histor. Thal. Adiantum album, Lonic. Tabernæmon. Camer. Adi-
antum nigrum, Gesn. hort. Cæsalpino. Salvia vita, Lobel. & Lugdunensi. II. Anthyllis maritima Alfi-
nefolia, C.B. Paronychia altera, Matthioli. Lugd. Paronychia Matthioli, Taber. Paronychia Dioscori-
dis, Anguil. Gramen secundum Plinij, eidem. Marina incana Alfinefolia Narbonensis, Advers. Anthyl-
lis marina incana Alfinefolia, Lobelo in icon, Lugd. Centumgrana vulgò, Cæsalpino.

Xpoc-

Χρυσόκομη.

CHRYSOCOME.

CAP. L.

Chrysocome palmi altitudine fruticat: coma specie corymborum, hyssopo simili: radice hirsuta, verratri nigri modo, tenui, cyperum æquante: gustu non in jucundo, ex dulci austero: in petrosis, opacisq; nascitur. Radix exalfacit & adstringit: his conveniens, quos jecur, aut pulmonis inflammatio male habet: contra purgationes vulvæ, decocta cum hydromelite assumitur.

Qui Chrysocomen in Italia mihi ostenderet, hæcenus reperi neminem. Quamobrem in eo natura viridario plantis compluribus nobis incognitis referto, quod tantum in sui ipsius usum colit natura, ne omnibus ex utraque modicamentis, suis etiam languoribus mederi nequeat. eam & virefcere, & florescere omittimus, donec nobis, aut aliis compertam in communem quoq; cognitionem, & usum prodire contingat. Interim tamen, ut vestrum institutum sequamur, vires ejus ex Galeno subjiciam: quas ipse lib. 8. simplicium medicamentorum, ijs verbis descripsit: Chrysocome vocatur & chrysites. Radix vincentes acrem simul & adstringentem qualitates habet: quare neq; multi usus est. Uti tamen est decocta in melicrato in peripneumoniis, & morbis hepaticis. Sed & menstrua purgationis provocanda vim quandam obtinet. Χρυσόκομη sic Græcè, ut etiam Chrysocome Latine dicitur.

Chrysa-
comes
confid.Chrysa-
comes
vires ex
Gal.

Nomina.

Χρυσόγονον.

CHRYSOGONUM.

CAP. LI.

Chrysogonum densè fruticat, quernis foliis, flore coronarii verbasci: radix ut rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra. Quæ trita cum aceto, atq; imposita, muris aranei moribus auxiliatur.

Chrysogonum, nisi aliunde in Italiam deferatur, inter plantas, quæ minimè cognoscuntur, & ipsum perpetuo recensendum esse putaverim: vel nobis in abdussum natura hortu, ubi delitescit, investigandum erit. Siquidem hæcenus mihi neque inventre, neque ab aliis compertum videre licuit in Italia. Quod χρυσόγονον Græci, Latini quoq; Chrysogonum dicunt.

Nomina.

Ελὶχρύσον.

HELICHRYSUM.

CAP. LII.

Helichryson, quidam Chrysanthemum, nonnulli & id Amaranthon vocant, quo deorum simulacra coronant. Ramulum habet candidum, virentem, rectum, firmum: folia intercedentibus spatii angusta, abrotano similia: comæ aureæ lucis, in orbem: umbella rotunda, veluti siccis corymbis dependentibus: radice tenui. Nascitur in asperis, & torrentium & alveis. Contra serpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ stillicidia, ruptaq; coma è vino pota opitulatur: ciet menses. Sanguinem concretum ventris ac vesicæ absumit, pota cum mulso: jejunis, trium obolorum pondere, sistit destillationes, data in vino albo diluto. Vestibus inferitur, ut eas ab erodentium injuriis tueatur.

Mentha
& ar.
χρυσόγονον
i. coxendicum
i. coxendicum
i. coxendicum

I. HELICHRYSUM.

II. HELICHRYSUM ITALICUM.

LXXI

Hel.

III. HELICHRYSUM CRE-
ticum.

IV. STOECHAS CITRINA.

Helichry-
sum confid.* V. HELICHRYSUM ORI-
entale. *Fuch. er-
ror.Helichry-
sum alte-
rum.

10

20

30

Helichryson copiosè provenit in Hetruria in pratis, graci-
li solo, incultisq; locis, siticulosis collibus, nec non etiam
in fluminum alveis. Caule constat recto, aequali ac lignoso,
cubitalem longitudinem non excedente: foliis per intervalla
emergentibus, abrotani amulis: comantibus in cacumine flo-
ribus, aureo colore fulgentibus, & in orbem umbella modo co-
hærentibus, corymbacea facie, veluti myriophylli, vel agerati
qui exiccati aureum colorem diutius retinent. Præinde com-
modè hyeme, quòd eo tempore flores deficiant, puella siccum
Helichrysum coronamentis suis inserunt, quemadmodum &
Amaranthum purpureum, quod nostris Herruscus vulgo dici-
tur Fior velluto. Helichrysum depinxit Fuchsius in suis de
stirpium historia commentariis, folio echinaculeato & floribus
buphrthalmi. Quia in pictura ipsum deceptum suspicor, quòd
ea Helichryso minime respondere deprehendatur. Helichry-
si meminit Plinius lib. 21. cap. 25. ubi de eo differtur his verbis:
Helichrysum, inquit, quod alii Chrysanthemum vocant, ra-
mulus habet candidos: folia subalbida, abrotano similia: ad
soli repercussum aurea lucis in orbem veluti corymbis depen-
dentibus, qui nunquam marcescunt: qua de causa deos coro-
nant illo. Quod diligentissimè observavit Ptolemæus rex
Aegypti. Nasctur infrutetis. Est & alia planta, in Italia
quoq; nasctens, quam nobis HELICHRYSUM alterum Ita-
licum vocare libuit, quod plurimum in Italia proveniat, quòd
folia illi quoq; sint angusta, & aurei in summitate flores, & in-
dem sit facultatibus præditum quibus & præcedens. At HE-
LICHRYSUM CRETICUM planta est exilis, foliis
longis, angustis, hirsutis striatisq; canibus angulosis, umbella
in summitate aurea, divulsaq; radice tenui ac supervacua.
Nasctur in Creta insula. Ea omnia hoc quoq; qua supra-
dicta præstare posse creditur. Sed hallucinantur, qui plan-
tam, quam quidam STOECHADA CITRINAM vocant, legitimum Dioscoridis Helichrysum esse censent. Siqui-
dem folia illi tenuia abrotani modo non sunt, sed longa, albicantia & hirsuta. Caules palmares, aut majores, lanuginosi
& incani in quorum summitatibus flores sunt aureo colore fulgentes globosi, odorati, in umbella divulsa modum sese pan-
dentes. Radice nititur brevi & subnigra. Nasctur locis incultis, & in pascuis: excalfacit & siccit. aperit & abstergit, ut
amariusculus indicat sapor: quin etiam nec adstringenti facultate vacat. Decocti flores, aut ex vino macerati, jecinis
obstru-

Stoecha-
dis citri-
nae voca-
te descri-
ptio.

eam, quam quidam STOECHADA CITRINAM vocant, legitimum Dioscoridis Helichrysum esse censent. Siqui-
dem folia illi tenuia abrotani modo non sunt, sed longa, albicantia & hirsuta. Caules palmares, aut majores, lanuginosi
& incani in quorum summitatibus flores sunt aureo colore fulgentes globosi, odorati, in umbella divulsa modum sese pan-
dentes. Radice nititur brevi & subnigra. Nasctur locis incultis, & in pascuis: excalfacit & siccit. aperit & abstergit, ut
amariusculus indicat sapor: quin etiam nec adstringenti facultate vacat. Decocti flores, aut ex vino macerati, jecinis
obstru-

el struptiones aperiant: proinde datur utiliter eorum decoctum, aut dilutum regio morbo, aut malo habitu affectis. Idem
 porum interaneorum vermes necat. Medetur tota planta omnibus cerebri morbis à frigido provenientibus, nempe puerito-
 sis fluxionibus, diuturnis doloribus, comitialibus, resolutis, & id genus aliis, siue ejus decoctum sumatur in potu, siue herba
 ipsa in pulverem trita ex rhodomelle bibatur, aut oxymelite. In lixivio addita non solum praescriptis morbis fert auxi-
 lium, ubi eo caput abluatur, sed furfures quoque, abstergit, & pediculos necat. Datur cum herba ipsa tum ejus decoctum, ad
 urinae suppressiones, siquidem renes expurgat, & urinam pellit. Adduntur flores in fomentis quae ad uteri morbos frigidos,
 & obstructions parantur. Helichrysi sub Amaranthi nomine mentionem fecit Galenus lib. 6. simplicium medicamento-
 rum, sic inquit: Amaranthum facultatis est incidentis, & extenuantis. Coma igitur ejus menses cum vino pota educit:
 & grumos sanguinis liquare creditur, non solum in ventre, sed & in vesica: sed tunc potius cum mulso bibenda. Et omnes
 10 simpliciter fluxiones pota desiccant. Stomacho infesta: hac Galenus. Ceterum cum Helichrysum tam Dioscoridi, quam Ga-
 leno Amaranthum dicatur, opportuna nobis sese offert occasio, ut hic AMARANTHUS purpureus, quod, ut paulo ante di-

Stœchad.
cit. vires.Helichry
si vires ex
Gal.Amaran-
thi pur-
purei co-
ludario.

VI. AMARANTHUS.

* VII. AMARANTHUS
pannicula incurva. *

ximus, à nostris vulgò vocatur Fior velluto, historiam, & vires tradimus praesertim quòd puellis gratissimum sit hyeme in
 suis texendis corollis, ut pote quod tam recens, quam siccum, purpureum ac flammeum colorem diutius conservet. Hoc ita-
 que folia profert ocini majora: caulem crassum, pinguem, subrubentem, striatum: florem spicatum, admodum purpure-
 um: qui quanquam diu siccatus (ut supra dictum est) asservatur, haud quaquam tamen suum deperdit colorem. Ama-
 ranthum hoc, quantum equidem reor, memoria prodidit Plinius lib. 21. c. 8. cum sic inquit: Amarantho non dubie vinci-
 50 mur. Est autem spica purpurea, verius quam flos aliquis, & ipse sine odore. Mirumq; in eo gaudere decerpi, & laetius rena-
 sci. Provenit Augusto mense: durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerpit, asservatur. Mirumq; postquam de-
 fecere cuncti flores, madescentis aqua reviviscit, & hyernas coronas facit. Summa ejus natura in nomine est appellata,
 quoniam non marcescit: haec de Amarantho Plinius. Huic facultas inest (ut recentiorum quorundam fert opinio) Amar.
 frigida & sicca repellit, cohibet: proinde flos ejus potus celiacos, & dysentericos juvat. Mensuram abundantiam cohibet, & purp. vi-
 albas uteri fluxiones. Quinetiam cruenta expuentibus prodest, praesertim si in pulmone vel pectore, vas aliquod fractum res.
 fuerit. Planta, quae Graecis ἀμαρανθός & ἀμαρανθός, Latine pariter Helichrysum & Heliochrysum appellatur: Italis, He-
 lichriso. Stœchas citrina. Italis, Amarantho giallo. At Amaranthus, Graecis ἀμαρανθός: Italis Amarantho, seu fior velluto:
 Germanis Sammet Blum: Gallis Passe velours.

Helichryson quasi aureum colorem habens, quare Gaza apud Theophrastum Aureliam reddidit.
 60 I. Elichryson foliis Abrotani, C. B. Helichrysum, Matt. Castor. Helichrysum Creticum. Matth. in com-
 pendio, sed figura transposita est. Helichrysum verus, Gef. hor. Helichrysum secundum, Taber. Elichry-
 son, Lac. Clus. hist. Hispan. Dod. fol. Lugd. Camer. Elichryson siue aureus flos, Lobel. Millefolium lu-
 teum tomentosum vocamus id quod dicitur Helichrysum Italicum, Matthiolo & Lugdunensi, Cam.
 Stratiotes millefolia, Dod. gal. Stratiotes lutea, Clus. hist. Hisp. Lug. Millefolium luteo flore, Gef. hor.
 Cam. Millefolium luteum, Lobelo, Tabernæ. Helyochrysum secundum, eidem. Millefolium minus si-
 ve Stratiotes Chiliophyllus, Dodo. folio. Ad Achilleam Dioscoridis, quam flore luteo esse dicit, fortè
 referri posset. III. Elichryson foliis Stœchadis citrinae angustioribus, C. B. Helichrysum Creti-
 cum, Matthiolo & Lugdunensi. IV. Elichryson seu Stœchas citrina angustifolia, C. B. Stœchas
 citrina

citrina, Matth. Ges. hor. Dod. fol. Lac. Castor. Lugd. Amaranthus & Heliochrysis prima, Trag. Tinearia lutea, eide. Amaranthus luteus, Fuch. Lac. Lonic. Amaranthus citrinus, Turn. Helichrysum, Cord. in Diosc. Cæsal. Ageratum, Dod. gal. Chrysocome, Lobel. Taber. Coma aurea, Lob. in icon. V. Elichryson orientale: Caulis est prædicto lanuginosior (in utraque sculptor lanuginem omisit) foliis crassioribus, in caulis summitate quasi in umbella, octo & novem cauliculi, unciales incani, quibus singulis flos unicus, rotundus, rarius oblongus, quasi ex plurimis (quamis compositus, quintuplo priori major, bi fulgore auri splendent. VI. Amaranthus (eod quod hujus flos non marcescat) pannicula sparsa, C. B. Amaranthus purpureus, Cord. in Diosc. Lac. Lonic. Dod. fol. Lobel. Amaranthus primus, Castor. Amaranthus Plinii major, Ges. hor. Amaranthus, Cæsalp. Amaranthus purpureus major, Taber. Amaranthus saturatius purpureus, Camerario. VII. Amaranthus pannicula incurva, C. B. Hujus panniculæ in summo latiores, compressæ, hilariore aspectu, reticulares, cristas imitantes: folia quam priori longiora, maculis rubentibus sæpe aspersis: semen pusillum atrorubens & splendens. Amaranthus purpureus secundus, Dod. gal. Amaranthus holosericeus, sanguineis, reticularis floribus, Lobel. Amaranthus holosericeus, Lugdunensis. Amaranthus Cristatus, Germanis Hanen Ramin Camerario in suo Matthiolo.

Χρυσάνθεμον.

CHRYSANTHEMUM.

CAP. LIII.

Chrysanthemon aut caltha, nonnullis buphthalmos, herba est tenera, fruticosa, læves proferens caules, & multifida folia: flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitantes, unde buphthalmi nomen traxit: propter oppida nascitur: cujus caules oleris vice manduntur. Flores cum cerato trit. steatomata discutere produntur. Regio morbo correptis, colorem bonum brevi reddunt, si sequente longo balnei usu, post exitum ebibantur.

CHRYSANTHEMUM.

Chrysanthemi capitulum.

Quaquam non desunt, qui crediderint Buphthalmum, & Chrysanthemum unam & eandem plantam esse, quod partibus notis inter se certari videamur: tamen si particulae quaedam nota in utrisque diligenter expendantur, facile inter has plantas discrimen aliquod notari deprehenditur. Quod cum optime sciret Dioscorides, diversis libris diversisque capitulis de his spectatim differunt. Quod utriusque minime fecisset si compertum habuisset, nullam inter eas intercedere differentiam. Quatamen hinc cognosci potest, primum quod Buphthalmi folia infini feniculo similia, quæ plantæ capillaria constant: Chrysanthemi vero tenera, multifida minime, per ambitum laciniata. Deinde Chrysanthemi caules in obliquo mandant aliorum olerum modo scribit Dioscorides: id quod de Buphthalmis agens silentio præterit. Præterea flores Buphthalmi reddidit anthemidi similes: Chrysanthemi vero luteos, & vehementer splendentes. Ceterum de horum viribus differens, Buphthalmi flores, cum cerato tritos, tumores duritiasque discutere tradidit in universum, & affirmatve locutus. Verum postea de Chrysanthemo scribens. lupus flores, inquit, steatomata discutere produntur, particulariter & dubie locutus. Hæc sane harum plantarum manifesta discrimina faciunt, ut credam, quod aliquis antiquorum curiosus nimis, sciens Buphthalmum & Chrysanthemum unam tantum referre plantam forte existimant, omnia in Chrysanthemo adiecerit, & confuderit, quæ libro tertio de Buphthalmis memoria prodidit Dioscorides: quemadmodum imprudenter de Ruta & Hyperico, Asaro & Baccari ab aliis factum esse in præcedentibus ostendimus: Hoc itaque argumento fretus, crediderim ego hoc modo Chrysanthemi caput esse legendum. Chrysanthemon herba est tenera, fruticosa, læves proferens caules, & folia multifida: flores luteos, admodum splendentes. Eius caules manduntur olerum modo. Flores cum cerato trit. steatomata discutere produntur. Hinc itaque sic Chrysanthemi caput restitui, facile patebit quantum aberraverint qui in Chrysanthemo cum Buphthalmis confuderant. Chrysanthemon, cui nulla prope 60 sui ex modo tradit. reclinat nota frequentissimum provenit in Senensi agro prope Montem nigrum, oppidum ita appellatum. Quin et in opiosissimum in Bohemia Moravia & Austria in campis provenit: cujus folia infima plebecula in Hetruria pro oleo excutitur. Buphthalmum vero etsi antea à me non visum, in nostris commentariis Italica lingua conscriptis confessus essem ad nos amen hoc anno verum Patavio allatum esse superius in sua mentione indicavimus: quod etiam postea accepimus Pisis à Luca Ghino medico clarissimo & rei herbarie peritissimo, omnibus prorsus ad stipulantibus in Dioscoride creditur Leonardus Fuchsius in suo de plantarum historia commentario, Chrysanthemum illud esse Ranunculi genus quod solo ap. luteis floribus in pratibus plurimum nascitur. Quam opinionem quantum pace ejus dixerim, ballucinetur, evidentium omnibus esse puto, quam ut à nobis ostendi debeat. Chrysanthemi meminisse Galenum in libris de simplicibus.

Fuch. error circa Chrysanth.

simplicium medicamentorum facultatibus, hactenus incompertum habeo. Ejus nomen Græcum est *χρυσάνθεμον* Latini Nomina.
num item Chrysanthemum: Italicum Chrysanthemo.

* II. BELLIS LUTEA
major. *

* III. BELLIS LUTEA
minor. *

Chrysanthemum (seu aureus nos) foliis matricariæ. C.B Chrysanthemum Matthioli, Lac. Lug. Tab. Hujus elegans species in hortis nostris, floribus partim candidis, partim luteis, nulloq; alio discrimine, cujus Geinerus libro de hortis nomine Bupthalmi alterius meminit. II. Bellis lutea foliis profunde incis major, C.B. Bellis major lutea, Trag. Chrysanthemum, Dod. gal. & fol. Castor. Chrysanthemum segetum, Lob. Chrysanthemum arvense, Taber. Chrysanthemi species quarta, Cæsalp. Hoc adjecimus eo quod herbarii Lugdunensis auctor eandem cum Matthioli Chrysanthemo statuat, qua in re lapsus, cum non parva inter utramque differentia intercedat. Hæc enim radice est fibrosa, ex qua caules aliquot sesquicubitales, teneri, glabri, virentes, rotundi & ramosi prodeunt: circa quos folia oblonga semunciam lata, in plures partes laciniata & scissa, pallida & tenera: in summo flores, Belli sylvestri majori similes, non modo disco lutei, sed & folia quæ orbiculatim circumposita & crenata sunt, aurifulgore splendent, odore non insuavi: semen in disci medio continetur, oblongum, flavescens, carinatum. Variat folio: in altera magis virente & plus diviso: in altera folio magis cæruleo & minus dissecto. Est & altera foliis subrotundis tantum a præcedenti varians, de qua in historia nostra. In Germania quibusdam locis inter avenam & triticum provenit, in Italiae hortis notavimus. III. Bellis lutea minor a præcedenti magnitudine potissimum differt, cujus semen amarissimum, licet in flore & folio nulla, aut minima sit amaritudo, monente Do. Camerario in suo Matthiolo, cui Chrysanthemum minus, & Germanorum Klein Goldblum dicitur.

Ἀγέρων.

AGERATUM.

CAP. LIV.

Ageraton a fruticosa herba est b, palmari longitudine assurgens, simplex, humilis; Origano maxime similis: umbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, helichryso minor. Nomen ei inditum est, quoniam diutissime flos in sua coloris specie conservetur. Vis decocti fervens, hujus ustæ nidor urinam cit, & vulvæ duritias emollit.

60 Nascitur Ageratum passim in universa Hetruria, in inculto solo & in pascuis, foliis origano proximis: floribus aureis, in umbella emicantibus, helichrysi modo. Hanc herbam Mesues Eupatorium existimat, ut superius in Eupatorii commentatione abunde diximus. Ea a nostris Senensibus vulgo appellatur herba Giulia. Sententia huic nostra refragatur Andreas Marini Medicus ætatis nostræ non postremus, in suis in Mesuem annotationibus, his verbis, ubi in Eupatorii caput commentatus est. Ceterum hanc ipsam herbam (Eupatorium scilicet, aut Juliam intelligens) Dioscoridis Ageratum esse vix adducor ut credam. Nam insignem amaritudinem, qua curvis vel inpe-rato herbario, prima occurrit, nullo modo Dioscorides, aliqui diligentissimus, tacuisset, quæ tamen in hac planta adeo insignis est, ut ob hanc ipsam maxime, præ cæteris notis, ad Eupatorium Mesue sit referenda. Folia præterea non sunt origano, sed centauro potius minori similia, quæ folia quantum inter se differant, omnes no-runt. Ad hac urinam ciere, vulvæque duritias mollire Ageraton, Dioscorides est auctor, quorum effectuum ne

a Meū &
Drag.
b. Frutex
b. Orib.
diar. d. a-
mor. i. duū
palmorū
i. a. d. d.
p. m. d. d.
y. d. i. x. d.
c. d. d. d.

flos bul-
lis aureis
similis.
Agerati
confid.

Andreas
Marini
opinio,

meminit

I. AGERATUM.

II. AGERATUM ALTERUM

Marini
Opio
refutatur

Herba
Julia.

meminit quidem Mesues, qui ab eodem Dioscoride multa diligenter sumpsit. Huc accedit, quod Ageraton, Galeno autho-
re, vim habet digerendi, & quadantenus Phlegmone liberandi, quod tamen Mesues non scripsit: adde, si placet, quod nul-
lum caloris, aut sic, ita gradum ei Galenus adscribit, cum Mesues calidum in primo, siccum in secundo constituat. Qua
res tanti fuit apud me momenti, ut ab eruditissimi Matthioli sententia, quamvis invitum, me recedere coegerint: In-
terim dum ab eo meliora super eo capite, ut spero edentur, quod ut facilius facere possit, aliam herbam hic pingi iussimus,
quam Petrus Antonius Michaelius Patritius Venetus, harum rerum diligentissimus indagator, pro Agerato habet: cuius
profecto opinioni non possum non assentiri, cum videam notas omnes Agerati huic planta mirum in modum convenire.
Siquid tamen vel Matthiolus ipse, vel alii praestantes in re herbaria viri, adversus eam opinionem habuerint, lubens, eo-
rum iudicium, & censuram subibo. Hae ille. Quibus an recte Ageratum examinaverit, & an ejus argumenta, quibus con-
tra me utitur, firma ne an infirma habeantur, ex his qua nunc dicturus sum, si facile intelligant, qui materiam Medicam
tenent. Quod itaq; Dioscorides amaritudinis in Agerato non meminert, cum ea tam evidens in hac planta gustantibus
sefe offerat, id ne tantillum quidem me a mea dimoveret opinione, cum illi plurima describantur planta, quae insigniter
amara degustantur, & nihil tamen in eis describendis, amaritudinis meminit. Amara sane sunt Scylla, Cyclaminus,
esculentus Bulbus, Absinthium, Ruta, Harmala, Hieracium, Senecio, Fumaria, Conyza, Bryonia, Ervum, Capparis
planta, Hedera, Marum, Polium, Chamepitys, Verbenaca, Betonica, Papaver cum folia, tum capita, Opium, & alia
quidem nonnulla, de quarum tamen amaritudine nihil memoria prodidit Dioscorides: quo fit, ut nihil prorsus Mari-
ni argumento dimovear, si etiam in Agerato amaritudinis notam silentio involvit. Folia praeterea, inquit ille, non sunt
Origano, sed Centaurio potius minori similia, quae folia quantum inter se differant, omnes norunt. Hae si quis cribrave-
rit verba, facile hic Marinum haud diligenter duas hasce plantas examinasse, aut inspexisse iudicabit. Minoris enim
Centaurii folia, & omnia origani, parum admodum facie inter se differunt. Itaq; recte dixisset is differentiam hanc no-
visse omnes, si se excepisset. Deinde quod suum Eupatorium urinam ciere non scripserit Mesues, id ab eo sortasse prater-
missum consensimus, quod hanc plantam ignoraverit esse Dioscoridis Ageratum. Verum cum Eupatorium scribat calidum
esse in primo gradu, & siccum in secundo, quin etiam compositum ex substantia calida, subtili, quae unquam medicorum
negabit Eupatorium hoc haud urinam ciere? Eadem quoq; muliebrium locorum duritias emollire? Nam & Iris, & Agrestis
cucumis, quae quoq; calidiora sunt, & sicciora, id efficaciter praestant. Ad haec quod Mesues suo Eupatorio vim digerendi, &
quadantenus Phlegmone liberandi non reddiderit, cum tamen Galenus Ageratum hisce facultatibus refertum esse scribat,
repeto Dioscoridis Ageratum haud unquam novisse Mesuem, suum esse Eupatorium. Siquidem nihil vetat quin id Eupa-
torium praestare possit, cum ipse asserat Mesues quod subtiliativum est & resolutivum, conveniens sine attractione. Postre-
mo quod Galenus Agerato nullum caloris aut siccitatis gradum adscripserit, ut Eupatorio adscribit Mesues, nihil prorsus
momenti hoc argumento habet. Galenus enim non semper simpl. medicamentorum qualitates (plures Galeni possem ad-
ducere locos) per gradus explicat, praesertim ubi brevitati studet. Sed quis adeo Medicae materiam rudis tamq; ignarus
fuerit, qui non patet novisse Galenum, caloris & siccitatis haud expers esse Ageratum, cum scribat esse illi digerendi pote-
statem? Siquidem facultas hac fieri nequit nisi a calido & sicco temperamento. Id quod Dioscorides non praetermisit, cum
ait *Αγερτον δι' ἑξ ἡμέρας decoκτω αὐτὸς ποτῶντιν*, id est vim habet decoctum ipsum servidum. Hae itaq; cum Marini argu-
menta infirma admodum reddant, manebo ego in sententia: & praesertim cum Juleam herbam videam cum folia tum
caules edere origano haud dissimiles, quin etiam umbellam aureo bullis micantem Helichrysi modo, cujus aureus color, in
sicca

10

20

30

40

50

60

seca quoque planta diutissime conservatur, unde (ut recte Dioscorides inquit) Agerati sibi nomen adinvenit. Nam hac tantum nota quippiam jam certior fieri poterit, unam & eandem esse plantam Ageratum & Mesius Eupatorium. Ceterum non possum non mirari Marini ingenium, qui ut facilius (ut ipse inquit) meliora super Agerati capite scribere possim, plantam se pictam mihi offert, quam a Petro Antonio Michaelio Parrutio Veneto pro Agerato haberi ait, cum ea Agerato adeo habeatur dissimilis, ut nihil dissimilius esse possit. Siquidem hac origani nullas omnino notas habet, & umbellae quoque nullas, sed stilos racematos coherentes balustiorum effigie. In summa ubi plantam totam expendere, nihil prorsus reperies, quod minimam Agerati particulam referat. Ago tamen Marino gratias, quod eum non dubitem hanc mihi obtulisse plantam, quod putaverit eam legitimam esse Ageratum, magis fortasse (ut video) aliorum opinioni adductus, quam explorandis Agerati notis. Verum ego ingenerosum mihi esse putarem, ex commentario: autum fieri Naucleum, ut recte Galenus admonet libro primo de alimentorum facultatibus, in ipsius praefationis calce. At sane hac invitum admodum scripsi, quod tanta sit plantae illius cum Agerato disparitas, ut in ea censenda opinari mihi non fuisset tantam facere temporis iacturam. At qui Marini verba hucusque me protraxerunt, quippe qui scribat, si quid contra eius opinionem habuero, se lubens iudicium & censuram meam subiturum. Quae verba (ut sua est humanitas) ad respondendum me impulerunt. Medicam materiam non assequuntur, qui negant Eupatorium Mesius, non esse Dioscoridis Ageratum. Agerati vires paucis perstrinxit Galenus lib. 7. simplicium medicamentorum, sic inquit: Ageratum digerit, & inflammationes leviter quodammodo resolvit. Florum dilutum ex albo meraco paratum puerorum vermes necat duarum unciarum pondere potum. Excalfacit ordine primo, & siccit secundo, bilem & pituitam facile purgat, tenuat, incidit, terget, expurgat, putredinem prohibet: resolvit sine attractione, obstructions reserit, & earum assellus sanat, diuturnas febribus mirifice medetur. Adstringit, quare ventriculum, jecur & cetera viscera roborat: eum sero lactis efficacius purgat. Quae herba

20 *ἀγέρων* Græcè, Ageratum quoque, Latine dicitur: Italicè Herba Giulia.

Ageratum (quasi senectutis expers) foliis serratis, C.B. Ageratum, Matth. Lacu. Castor. Lugd. Tab. Camer. Ageratum septentrionalium, Lobel. Eupatorium Mesius, Trag. Ges. hor. Lonie. Balsamita minor, Dod. gal. & fol. Mentha Corymbifera minor, Cord. in hist. Camphorata, Cæsalpino. II. Ageratum alterum Matthiolum in majoribus figuris duplex proposuit, ut figura hac exprimitur: at in minoribus, solum id quod foliis est non serratis: in suo compendio neutrum posuit. Sic Lobelus utrumque habet, quod serratis est foliis, Agerati floribus candidis nomine (quod Ageratum tertium minus Taber.) alterum verò Ageratum minus nominat: Tabernæmontanus, Ageratum secundum candidum: sic Lugdunensi, secundum & tertium. At Camerarius in suo Matthiolo, Ageratum minus proposuit, quod sponte in Hetruria provenit, multo priore minus, foliisque minus crenatis est, quod distinguit ab ea Agerati specie, quæ prorsus candidas umbellas gerit & ceteris est rarior.

περίστερον.

VERBENACA.

CAP. IV.

PERISTEREON, sive verbenaca, nascitur in aquosis. Nomen ex eo duxisse videtur, quod columbae circa hanc perquam libenter versari soleant. Dodrantis altitudine, & interdum amplius adolescit. Folia & caule prodeunt incisa, & subalbida: ea singulari ramo, radiceque sola constare sepius invenitur. Folia cum suilla adipe recenti, aut rosaceo imposita, vulvarum dolores finire putantur: ignem sacrum illita ex aceto reprimunt: putrida ulcera cohibent: vulnera glutinant, veteraque ex melle ad cicatricem perducunt.

40

ἱερὰ βοτάνη.

† SACRA HERBA.

CAP. LVI.

SACRA herba, quæ & peristereon a nominatur, ramulos emittit cubitales, aut majusculos, angulosos: in quibus ex intervallis folia quercus, sed minora, angustioraque, eisdem divisuris, in ambitu, colore ali-quatenus casio: radix longa, tenuis: flores purpurei, graciles. Folia cum radice in vino pota, illitave adversus serpentes pollent: eadem drachmæ pondere cum thuris obolis tribus in vini veteris hemina, quæ dragenis diebus, jejuno ore, contra regium morbum bibuntur: veteres tumores, & inflammationes mitigant: fordida ulcera purgant. Tota in vino decocta, tonsillarum crustas abrupit: oris nomas gar-garizatu cohibet. A juncti aqua spargatur tricinium, quæ maduerit, lætiores convictus fieri. Datur potandum in tertianis febribus tertium a terra geniculum, cum foliis circumdantibus: quartanis quartum. Sacram vocant herbam, quoniam multum ad amuleta, expiationesque commendetur.

50

VERBENACA duæ habentur species, recta, & quam supinam vocant. Hanc eam esse volunt, quæ *ἱερὰ βοτάνη*, illam quæ *περίστερον* Dioscoridi dicitur. Recta hac dicta est, quod singulari caule ipsaque, dodrantali sine ramis assurgat. Supina latera, quod caules, & ramos non ita rectos erigat, sed circumquaque diffundat, cujusmodi est vulgaris Verbenaca quæ legitima *ἱερὰ βοτάνη* mihi perpetuo fuerit. Ceterum quam *περίστερον* nuncupant, unico tantum caule, & unica radice constantem (si vera fateri debeo) ea a me nusquam visa est, quæ notis omnibus legitimam referat, et si non desint qui velint verbenacam hanc eam esse plantam, quam nos de Siderite superius agentes, primo ibi loco pinximus. Verum cum videam hanc plantam ab una radice plures edere caules, ipsosque non dodrantales, sed sesquicubitales folia haud subalbicantia, & flores in caule verticillatim prodeuntes, ut in Marrubio, ac nulla in parte aliquid gerere, quod cum vulgari Verbenaca cognationem præ se ferat, ego quidem ad credendum adduci nequeo, hanc herbam esse Verbenacam *περίστερον* dictam: observavi ego saepe, ubi vulgaris Verbenaca plurimum provenit, esse quasdam ipsius plantas, quæ caules rectos edant, quasdam verò quæ humi sepe procumbant: quo factum est, ut suspicarer, hinc fortasse harum differentiam sumpsisse eos, qui rectam Verbenacam, & supinam faciunt. Movit me ad hoc Plinius, qui parvam inter has intercedere differentiam scribit: Verum id mihi nunquam certum statuere volui. Videant & examinent quoque alii differentiam hanc & eorum sit quoque, Fuchs. et. iudicium. Hinc fit, ut in suo insigni de stirpium historia commentario Fuchsius aperte errasse existimem: quippe qui discrimina causa Verbenacæ rectæ florem luteum tribuat. Quod tamen in Dioscoride mihi nunquam licuit invenire, quemadmodum neque

† Antiquos m. nuscri- ptus co- dex m. 1. De supina Verbe- naca. a Id. m. 1. supina. b Meum

† Antiquos m. nuscri- ptus co- dex m. 1. De supina Verbe- naca. a Id. m. 1. supina. b Meum

Sideritis prima male qui- bu'd. Ver- benaca.

neque

I. VERBENACA.

Plin. de
verbe-
naca.

Ben-
fili-
sus male
Erigeron
pro ver-
bena po-
nit.

Verben-
acae vires
ex Gal.

quiens Verbenaca ideo peristereon appellata est. quod in ea peristera hoc est, columba versetur. Vm habet adeo desiccantem, ut vulnera conglutinet. Ex libro secundo de compositione pharmacorum secundum locos, de antiquo capitis dolore scribens, sic inquit: Omnium porro longe maxime discutit, & perfecte corroborat verbenaca recta maxime viridis: imo & arida cum radicibus, & simul cum serpyllo, oleo incocta. Conscienda etiam ad ea crocodilia maxima iuxta aquas nascentis radix. Quin & ipsam per se verbenacam, si oleo incoxeris, caput, inde rigaveris, omni capitis dolori antiquo ex frigida aere, aut ex crasis humoribus oborto medeberis. Primum Verbenaca genus Graeci *περίστεριον*, & *περίστεριον* dicitur vocatur: Latini Verbenaca recta. Alterum vero genus Graeci *ἰνφάβορα*, & *ἰνφάβορα* dicitur appellatur: Latini verbenaca supina. In universum Italiae Verminacola, Berbena, & Berbenaca nominatur: Germanis Eisen Kraut.

* II. VERBENA NODIFLORA. *

neg, in Plinio, qui utramque Verbenaca speciem lib. 25, cap. 9. his verbis descripsit: Nulla tamen Romana nobilitatis plus habet quam hierobotane, aliqui peristereon, nostri verbenacam vocant. Hac est, quam legatos ferro ad hostes indicavimus. Hac Jovis mensa verritur, domus purgantur, lustranturque. Genera ejus duo sunt: foliosa quam feminam putant: mas rarioribus foliis. Ramuli utriusque plures, tenues, cubitales, angulosi. Folia minora quam quercus, angustioraque, divisura majoribus: flos glaucus: radix longa, tenuis. Nasctur ubique in planis aquosis. Quidam non distinguunt, sed unum omnino genus faciunt, quoniam utraque eosdem effectus habeat. Utraque, fortuntur Galli, & praecunant responsa. Sed magis utique circa hanc insaniunt. Hac perunctos impetrare quae velint existimant, febres abigere, amicitias conciliare, nullaque non morbo mederi. Colligi circa canis ortum debere, ita ut ne luna, aut sol conspiciatur. Savi autem, & melle terra ad piamentum datis. Circumscriptam ferro effodi sinistra manu, & in sublime tolli: siccare in umbra separatim, folia, caulem, radicem: hac Plinius. Ex quibus verbis ut arbitror, facile deprehendi potest error Eufisii, Brunfelsii, & Brunfelsii, quod in suis de plantarum historia commentariis primo editis, pro Verbenaca femina eam plantam depinxerit, quae a Dioscoride, ceterisque antiquis scriptoribus Erigeron sive Senecio nuncupatur, tamen si mutata sententia libro primo de compositione medicamentorum in ultima methodo, rectam verbenacam perperam: meo judicio, alteram sinapi speciem esse contendat. Nasctur secus vias in civitatibus, & oppidis, & in plateis. Insigniter est amara: quare excoctis & siccat: abstergit, aperit. Ceterum haud nefcius Galenus nullum, vel parvum inter utraque verbenacas discrimen esse, breviter de earum viribus, sub una tantum specie differuit libro 8. simplicium medicamentorum, sic in-

quiens Verbenaca ideo peristereon appellata est. quod in ea peristera hoc est, columba versetur. Vm habet adeo desiccantem, ut vulnera conglutinet. Ex libro secundo de compositione pharmacorum secundum locos, de antiquo capitis dolore scribens, sic inquit: Omnium porro longe maxime discutit, & perfecte corroborat verbenaca recta maxime viridis: imo & arida cum radicibus, & simul cum serpyllo, oleo incocta. Conscienda etiam ad ea crocodilia maxima iuxta aquas nascentis radix. Quin & ipsam per se verbenacam, si oleo incoxeris, caput, inde rigaveris, omni capitis dolori antiquo ex frigida aere, aut ex crasis humoribus oborto medeberis. Primum Verbenaca genus Graeci *περίστεριον*, & *περίστεριον* dicitur vocatur: Latini Verbenaca recta. Alterum vero genus Graeci *ἰνφάβορα*, & *ἰνφάβορα* dicitur appellatur: Latini verbenaca supina. In universum Italiae Verminacola, Berbena, & Berbenaca nominatur: Germanis Eisen Kraut.

Verbenam duplicem proposuimus, vulgatam & nodifloram, à nemine prius descriptam. I. Verbenaca communis, C. B. Verbenaca, Matth. Lacu. Cast. Verbenaca vulgaris, Lug. Hierobotane mas, Brunf. Sacra herba, Turn. Verbenaca mascula, Brunfel. Verbenaca recta, Trag. Verbenaca recta, Dod. gal. & fol. Lug. Taber. Verbenaca supina, Fuch. Cordo in Dioscor. Verbenaca foemina, Casalp. Camer. Verbenaca, Ges. hor. Lon. II. Verbenaca nodiflora. Ex radice tenui, fibrosa, caulis sesquipalmaris, tenuis quadratus exurgit, & folia obtinet ungue non multum longiora, quae in ramulis breviora, oblonga, per extremum crenata, per geniculos bina, inter quae pediculi, duos tresve transversos digitos longi, nudi, quibus singulis singula capitula subrotunda, ad formam capitulorum Ranunculi insident, ex quibus flosculi vulgaris Verbenae similes prodeunt. Ea sicca ad nos ab Imperato insigni Pharmacopæo Neapolitano Italiae missa, quam descripsimus & delineari curavimus.

Αστράγαλος. ASTRAGALUS. CAP. LVII.

Astragalus parvus est à terra frutex, foliis, & ramis ciceri similis: flore purpureo, parvo: radice rotunda, raphani modo grandis, quae adnatas appendices firmas habet, nigras, & praeduras, veluti cornua inter

inter se implicatas, gustu adstringentes. Nascitur in ventosis, opacis, & in niualibus. Eo b Memphis Arcadiae scater. Alvim sistit radix in vino pota: urinam movet: vetustis ulceribus sicca efficaciter inspargitur: sanguinem supprimit: aegre propter duritiam tunditur.

b Quonia.
i. Pheneo
as, ita Ori-
basias.

ASTRAGALUS frequens nascitur in agro Tridentino, in vallis Anania montibus. folio ciceris majore. floribus purpureis: radice raphani amula, adnatis appendicibus firmis, nigris, prae duris, inter se implicatis, & gustu adstringentibus. * Astragali planta, quam in commentariis nostris antea editis appingi curavimus, cum diligentius a nobis inspecta sit, & quadam in ea desiderari videantur, quae Astragali propria sunt, non libuit hic eam recudere. Astragalus alter a Plinio, quam a Dioscoride describitur. Plinius siquidem libro 26. cap. 8. Astragalum his notis representavit: Astragalus, inquit, folia habet longa, incisura multum, obliqua, circa radices caules tres, aut quatuor: florem hyacinthi: radices villosas, implicatas, rubras, prae duras. Nascitur in petrosis apricis, & in nemoralibus, sicut Pheneo Arcadiae. Meminit Astragali Galenus libro 6. simplicium medicamentorum, ubi ita scriptum reliquit: Astragalus frutex est exiguus, radices habens adstrictas, quamobrem etiam in numero est non infrenue exiccantium. Nam uicera vetera cicatrice obducit, & alvum fluxu tentatam sistit, si quis in vino decoctam radicem bibat. Plurimus huius fruticis proventus est in Pheneo Arcadiae. Is Graeco nomine *αργυράδος* dicitur: Latino similiter Astragalus: Italico Astragalo.

Astragali
confid.

ASTRAGALUS.

Astragali
vires ex
Gal.

eam exhibeat, sed qualis sit planta ignorare nos facemur, etiam non desinit qui ejusdem Pseudo apios esse censent.

Astragali figuram ex secunda Commentariorum editione adjecimus, siquidem & Lugdunensis historia

HYACINTHUS.

CAP. LVIII.

HYACINTHUS folia habet bulbi: dodrantalem caulem, laevem, minimo digito tenui: rem, herbacei coloris: comam procumbentem florum purpureorum plenam, incurvam: radicem quoque bulbaceam. Quae, ut creditur, pueris cum vino albo illita, pubertatem coercet, & non patitur erumpere: sistit alvum pota, & urinam impellit: phalangiorum moribus auxiliatur. Semen adstringentius est, theriaci, expetitur: regium morbum emendat cum vino potum.

HYACINTHUS.

HYACINTHUS ORIEN-
talis.

Rrr

Hyacinto

Hyacin-
thi cūda.HYACINTHUS ORIEN-
talis alter.Hyacin-
thus ori-
entalis.Hyacin-
thi vires
ex Gal.* IV. HYACINTHUS TRI-
politanus. *

HYACINTHUS in universum in campestribus serè ubiq; in-
ter segetes, & in sylvis provenit. Nobis duo observata sunt
genera, vulgare alterum, alterum Orientale: quod duplex
est: foliis, & radicibus bulbaceis, caule dodrantali, viridi, te-
nui, levigato: floret cum violis circa finem Martii, & Aprilis ini-
tium: florentem emittit comam, ab ipso caulis medio usq; ad
summum purpureis circumdatum floribus, qui maturescen-
tes ad terram incurvantur, perdurantq; diu antequam
contabescant. Hetruscus nostris Hyacinthi vulgò vocatur Cy-
polle canine. Flores primo statim exortu nostrates pueri col-
ligunt ob purpurei coloris præstantiam. Aliud *Hyacinthi*
TH genus, quod *ORIENTALE* appellare placuit, mi-
sit ad me Jacobus Antonius Cortusius, rei herbaria studiosis-
simus, quod sibi missum ex Orientalibus regionibus fateba-
tur: unde nos illi Orientalis nomenclationem addidimus.
Folius exit lilii, minoribus, angustioribus, sursum spectanti-
bus, pinguioribus, & in acutum desinentibus: caule crasso, in
quo flores exeunt carulei, lilii figura, sed parvi. Radix illi bul-
bosa, squamosaq;. Seritur in hortis, & colitur in siccilibus
vasis. Est & alter foliis latioribus, pinguioribus, & in sum-
mitate reclusis: cetera ceteris perquam similia sunt. Hyacin-
thi vires memoria prodidit Galenus libro 8. simplicium me-
dicamentorum, sic inquit: Hyacinthi radix bulbosa est, or-
dinis primi in desiccando: secundi verò completi, aut certè
terti incipientis in refrigerando. Itaque pueros diutissime
servare impuberes illita cum vino creditur. Semen leviter ex-
tergit, & adstringit: quamobrem & ipsum regio morbo labo-
rantibus exhibetur in vino, ordine quidem tertio quadante-
nus desiccans, ceterum in medio consistens caliditatis, ac fri-
giditatis. Planta Græcis *ὄκυνθος*, Latinis item Hyacinthus
appellatur: Italis Hiacintho: Germanis Mergen Blumen:
Hispanis Mayos flores: Gallis Vaciet. Hyacinthus orientalis,
Italis Hiacintho orientale.

Hyacinthi species viginti octo in Phytopinace
nostro exhibuimus, hoc loco tria proposuit Matthi-
olus. I. Hyacinthus racemosus major, fortè Bulbine
Plinii, C.B. Hyacinthus, Matth. Lacu. Hyacinthus
quartus & major, Trag. Hyacinthus cæruleus major
mas, Fuch. Hyacinthus maximus, Tur. Hyacinthus
magnus, Lonic. Hyacinthus sylvestris, Cord. in hist.
Hyacinthus comosus spurius tertius, Dod. fol. Hyacin-
thus comosus major, Lobel. Lugd. Clus. hist.
Panno. Cam. Hyacinthus major, Lugd. Tab. Hyacin-
thus nostras, Castor. Bulbi esculenti genus, Dod.
gal. Lugd. Bulbus sylvestris, Cæsalpino. Pancrati-
um, Ges. hortis. II. Hyacinthus caule Serpentariae
instar maculoso, C.B. Hyacinthus orientalis, Matth.
Gesner. hor. Castor. Hyacinthus orientalis Græcus,
Lob. Lugd. Hyacinthus orientalis minor, Dod. fol.
Hyacinthus orientalis cæruleus, Taber. Hyacinthus
Constantinopolitanus, Camer. Hyacinthus Cæsal.
III. Hyacinthus orientalis maximus, C.B. Hyacin-
thus orientalis alter, Matth. (sed figure transpositæ
erant figuraq; mutila) Lugd. Hyacinthus orientalis
major, Dod. fol. Hyacinthus orientalis major poly-
anthos, Lob. Lugd. Tab. IV. A Camerario in suo
Matthiolo primo fuit Hyacinthi Tripolitani nomi-
ne propositus, qui ex radice bulbosâ mediocri cau-
lem profert gracilem, oblongis angustissimisq; fo-
liis, flore cæruleo, phalangiq; forma, ex sex foliolis
composito, è quorum medio staminula aliquot pro-
deunt.

Majus pons. PAPAVER ERRATI-
CUM. CAP. LIX.

PAPAVER erraticum, quod Rhœada vocant, vere quidem in arvis cum hordeo nascitur: flore protinus
deciduo, unde & nomen apud Græcos accepit. Folia erucæ, aut origano, aut eichorio, aut thymo
similia spectantur, sed longiora, divisa, scabra: junceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos sylvestris
anemo-

anemones, puniceus, interdum albus: oblongum caput, sed quàm anemones minus: semen rufum: radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Hujus capita quinque, aut sex in vii cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis, quibus somnus accersendus est. Semina acetabuli mensura ex aqua mulsa pota, alvum leniter emolliunt: ad idem præstandum mellitis placentulis & dulciariis libis admiscuntur. Folia cum calycibus illita, inflammationes sanant: eorundem fotu, & perfusione somnus allicitur.

Μήνιον ὀπιοειδές.

PAPAVER SATIVUM.

CAP. LX.

¹⁰ **E** Sativi papaveris genere, quod hortense est, semen in panem densatur, qui sanis in usu sit: eo etiam ex melle pro sesama utuntur: thylacitin vocant. Capitulum habet a longum, & semen candidum. ^{a Meum immanis. i. cibum. gum.} Sylvestre verò caput habet infidens, demissumq; & nigrum semen: quod pithitis nominatur: nonnullis tamen & ipsum rhœas dicitur, quoniam ejus scapo lacteus succus emanat. Tertium magis sylvestre, & ad medicinas valentius, multò his longius, productiore capitulo. Omnium in commune natura refrigeratrix: quare si capita ipsa, & folia decoquantur in aqua, somnum fotu conciliabunt. Bibitur decoctum contra vigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplasmati admisti, ignibus sacris, & inflammationibus profunt. Tunduntur quoq; virides, & digeruntur in pastillos, qui siccati ad usum reconducuntur. Capita quoque per se in aqua coquuntur ad dimidias, iterumque adjecto melle, dum humor coëat in eclegmatis lentorem. Id medicamentum in tussi, arteriæ fluxionibus, & coeliacorum affectu, ^{Opium} doloris levamentum præbet: efficacius tamen redditur, addito hipocistidis succo, & acacia. Papaveris nigri semen tritum cum vino bibitur, contra citam alvum, & foeminarum profluvia: in pervigiis fronti temporibusq; illinitur ex aqua. Opium ejus magis refrigerat, inspissat, siccaturq; Sumptum ervi magnitudine, dolorem finit, concoquit, & somnum allicit: tussi, atque coeliacorum valetudini auxiliatur: verum si copiosius hauriatur, nocet, cum lethargicos efficiens interimat. Ad dolores capitis cum rosaceo perfusum, efficax est: aurium dolori cum amygdalino, myrrha, & croco instillatur: inflammationibus oculorum cum torrefacto ovi luteo proficit: igni sacro, & vulneribus cum aceto: podagris, cum lacte mulieris, & croco: somnum accersit subditum sedi pro balano. Optimum habetur grave, & densum, gustu amarum, odoratu soporiferum, quod facile aqua diluitur, læve, candidum, neque asperum, neq; grumosum, quod inter colandum non ut cera coeat, & in sole diffundatur: dein ad motum lucernis, non ³⁰ atra luceat flamma: extinctum denique odoris vim conservet. Sed opion glaucio, gummi, aut sylvestris lactuæ succo adulterant. Verum glaucio fucatum, in dilutione croci colorem reddit: lactuaceo succo fictum, exiliter spirat, & asperius spectatur: gummi vitiatum splendescit, & infirmum est. Nec defunt, qui eo dementiae devenerint, ut adipem ei admiscerent. Fictili novo torretur ad oculorum medicamentum, dum mollius, atq; rufius appareat. Diagoras, ut Erasistratus autor est, usum ejus damnavit, oculorum lippitudinib; & aurium vitii infundi vetans, quoniam visus aciem hebetaret, & soporem gigneret. Ad-

I. PAPAVER ERRATICUM.

II. PAPAVER SATIVUM.

Rrr 2

didit

didit Andreas, illitos eo protinus excacari, si non adulteraretur. Mnesidemus usum duntaxat olfactandi probavit, quoniam ad conciliandum somnum conveniret: alioqui nobis ut noxio interdicit. Quae commentitia esse experimento deprehenduntur: siquidem effectus, virium huiusce medicamenti fidem faciunt. Quare non alienum fuerit scriptis mandare, quoniam modo is excipiat succus. Aliqui capita ipsa, & folia tundunt, & prelo exprimunt, terentesq; in mortario digerunt in pastillos: id meconium vocatur, multum opio ignavius. Porro opii faciendi ratio haec est. Cum ros in eo exaruerit, cultro decussatim in stellas, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lacrymam exeuntem digito in concham abstergere: nec multo post redire, ut concreta inveniatur: etenim quæ tum, aut postero die etiam offenditur, in veteri pile teri debet, & in pastillos cogi: cum tamen inciditur, retrocedendum est, ne vestibis succus deradatur.

Papaveris erratici confid.

* III. PAPAVER POLY-
anthos. *

Papaveris sativi confid.

Papaveris sativi tria genera Plinio.

Papaveris sativi tria genera Plinio.

& leguminum modo. Rem autem se ita habere testari videtur Plinius lib. 19. cap. 8. cum sic inquit: Papaveris sativi tria genera. Candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos edebatur. Hoc & panis rustici cruste inspergitur aduso ovo inhaerens, ubi inferiorem crustam apio gitq; cereali sapore condunt. Alterum genus Papaveris nigrum, cuius scapo inciso lacteus succus exprimitur. Tertium genus Rheam vocant Graeci, id nostri erraticum dicunt, Sponte quidem sed in arvis cum hordeo maxime nascitur: haecenus Plinius. Papavere candido passim abundat Herruria. Utrisque vero nigris scatet universa Insulbrum tellus, sed praecipue apud gentes, quae Tridentinas incolunt vales ubi Papaveris haec copiose seruntur in campis. & inter legumina praesertim inter fabas. Ibi siquidem ejus semine vescuntur homines, immisto placentulis, quas ex pasta foliosa multipli involucri conficiunt. Comedunt illi quidem hasce placentas ad saturationem usque: non ob id tamen unquam (quod mirum alicui fortasse videbitur) diuturniore somno capiuntur, neque veterinosi sunt. Quin nec illi etiam, qui Sturiam superioremq; Austriam incolunt, in veternum incurrunt: etsi oleum è nigri Papaveris semine expressum in cibis continue assumant, olivarum olei vice. Ea demum experientia fecit, ut intrepide quandoque ausus sim Papaveris seminis cremorem hordei decocto expressum in ardentissimis febribus ad sitim extinguendam somnumq; conciliandum etiam largius exhibere. Hinc praterea factum est, ut cum merum excusserim, & deposuerim, quem mihi olim praeceptorum meorum graves admonitiones incusserant, & ingesserant. Caterum ex incisis Papaverum capitibus opus, sive succus manat, qui in Opium vocatum addensatur, ut scite docuit Dioscorides. Et quamvis Opium quarto excessu frigidum statuatur, tamen si ex sapore, & effectu rerum temperamenta, & qualitates cognoscuntur, opium nostri usus (quantum equidem deprehendere potui) non modo gustu amarum percipitur, sed etiam acre, aded ut paululum in ore detentum, linguam & palatum exulceret. Unde haud dubie colligi posse putaverim, calidissimas illi inesse qualitates. Cujus rei fidem augere potest, quae ex eo prodit odoris gravitas. Veruntamen ne impudentis atque arrogantis nomen subeam, quod in hoc omnium fere medicorum sententiam destruere velim, coram judicio rem hanc astimandam relinquam, qui ante nos opii tum qualitates, tum facultates diligentissime expendunt. Sed forte ea acris, amaraq; facultas in opium facile invehitur ex glaucii adulteratione, quod illi sapius admiscunt, ut Dioscorides adnotavit. Illudq; argumento esse potest, quod aqua colligatum croceum colorem reddat. Adde quod opium, hodie ad nos convertitur, non est illud verum & legitimum è lacryma, quae ex inciso papaveris capite exierit, concretum, sed potius hoc è foliorum, & contritorum capitum succo confectum est: idq; meconium vocatum erit, opio longe deterius. Papaverum vires memoria prodidit Galenus libr. 6. simplicium medicamentorum, sic inquit: Papaver alterum Rheas nuncupatur quod

zur, quod scilicet celeriter flos ejus defluat. Alterum domesticum, quandoquidem colitur. Quin & altera dua sunt prater
has species sylvestris papaveris: alterum velut incidentem calycem sustinens: alterum longiorem quam illud calycem obti-
nens, totum au. em procerius, ac squalidum. Ab hoc succus defluit, atque hinc est, quod hanc speciem quidam Rhœada no-
minant. Porro omnium facultas refrigeratoria est. Caterum sativi semen, quod & thylacite cognominant, mediocriter so-
mnum conciliat, visu candidum. proinde pani ipsum inspergunt, ac melle maceratum edunt. At ejus, quod primo loco re-
censuimus, cujus florem celeriter decidere posuimus, validius semen refrigerat, ita ut nequaquam eo qui innoxie solo uti
posset, sicut sativo sive domestico melli admiscens. Admodum verò, si ita sumptum sit, somnum conciliat. Caterum pusil-
lum ejus inspergunt iis, qui ex melle conficiuntur bellariis, atq. placentis, panibusq. Porro tertio loco disti semen atrum e-
tiam medicamentosum est, admodum refrigerans. At quod quarto loco positum est, omnium est medicatissimum, tum in
10 semine, tum in calyculis, tum in foliis, tum in succo. Valide enim refrigerat, ad stuporem usq. & mortem perducens: quare
medici quò probe eo utantur medicamentis miscentes, frigiditatis vehementiam retundunt. Est enim ex quarto, & ultimo
refrigerantium ordine. Porro quo pacto maximè ex methodo missionem facere oporteat, non est presentis tractationis
proprium. Ex libro 2. de compositione medicamentorum secundum locos, de dolore capiti agens circa manifestas causas
oborto, ita de opio differit. Rarò, inquit, cogimur pharmacia ex opio uti, cum videlicet pro dolori vehementia homo de vi-
ta periclitatur. Quamquam & tunc solida partes ex ejus usu offendantur, adeò ut post hac correctione opus habeant. Sic &
ex opio collyria multis detrimento fuerunt, adeò ut debile oculum reddiderint, & visus hebetudinem amblyopiam Gra-
cis appellatam, induxerint: velut etiam auditus gravitatem inducunt, quacunque ad vehementem aurium dolorem ex
papaveris succo sunt composita. Idem Galenus l. 3. ejusdem tractatus, de aurium inflammationibus agens, sic inquit: Phar-
maca ex papaveris succo omnia sensum stupefaciunt: & ob id sanè necessarid cogimur ipsis uti ubi nullum aliud mitiga-
20 tivum opem tulit: hac Galenus. Ex quibus sanè omnibus admoniti esse debent medici, ne temerè aut inconsultè ad usum
opii se conferant. Sed ratio, qua id corrigendum, administrandumq. sit, ex ipso Galeno colligi potest, lib. 8. de compositi-
one pharmacorum secundum locos ubi ita scriptum reliquit. Calascientia miscetur, quæ refrigerantium stupefactio-
nem deducere possunt, cum illa ipsa per se tardi transitus existant. Hac igitur, ubi quis inaudierit, quantitatem consideret
simplicium pharmacorum, quæ in compositiones miscetur. Ex hac enim sciet num magis, an minus efficere possit com-
positum pharmacum, ea quæ promittit. Si namque refrigerantia plura apparuerint, sensum affectuum magis obtundit,
& quantum caloris in ipsa particula fuerit, etiam hunc extinguit. Ubi verò calascientia fuerint aucta, minus quidem
hac efficit ipsum pharmacum, innocentius autem reddetur. Nosse enim oportet, corpora viventium mortificationi simi-
le quippiam perpeti ab omnium ex opio, hyoscyamo, & mandragora compositorum pharmacorum usu: nimirum causis
dolorem insipientibus insensibilibus factis, & multi sanè qui assidue talia accipiunt, ad immedicabilem frigiditatem par-
30 ticulas perducunt. Papaver erraticum sic Latinis, *μῆλον ποῖον* Græci appellantur: Italis Papaver o salvatico: Germanis
Klapperrosen: Hispanis Amapolita, & Paponilla: Gallis Coquelourdes, Pavor sauvage, sive Consanons. Papaver verò sa-
tivum Latine dictum, *μῆλον ὄπιον* & Græcè vocatur: Arabicè Thaxibax, Thaxiba, seu Chaschas: Italicè Papavero dome-
stico: Germanicè Magsamen: Hispanicè Dormidéra: Gallicè Pavor blanc, seu Pavor privé. Quod deniq. Græci *ὄπιον* &
μῆλον ὄπιον, Latini item Opium & Meconium dicunt: Mauritanii, *afjun*: Itali Opio.

Opium ut
admini-
strandū.

Nomina.

Papaver sativum est & sylvestre: floris & seminis colore, & florum textura multiplices differentiæ.
I. Papaver erraticum majus, C. B. Papaver erraticum, Matth. Brunf. Cord. in Diosc. Gef. hor. Lac.
Lon. Cast. Thal. Cæsalp. Taber. cui & rubeum & floridum: Papaver erraticum primum, Fuch. Lugd.
Papaver Rhœas alterum, Dod. gal. Papaver rubrum, Brunf. Papaver Rhœas, Lobel. Cam. Argemone
40 vulgaris Trago. Rarius pleno flore, item & albo inter segetes, apud nos Doctor Jacobus Cargillus Sco-
tus lectum, exhibuit. II. Papaver hortense flore & semine albo, quod sativum Dioscoridi & album Pli-
nio, C. B. Papaver sativum, Matth. Dod. gal. Lugd. Taber. Papaver, Brunf. Lon. Papaver album, Trag.
Dod. fol. Papaver sativum, Dod. gal. Papaver album sativum, Gef. hor. Lob. Cast. Papaver sativum
thylacite, Cord. in Diosc. Papaver candidum, Cæsalp. Papaver pithitis, Lacunæ. III. Papaver Polyan-
thos, C. B. Papaver multiplici flore, Cam. in suo Matthiolo. Papaver album & nigrum Polyanthum,
Lob. a vulgari solum multiplici textura foliorum in flore variat: Variorum item colorum, purpurei, sa-
turatè rubri, violacei, albi mixti: sic & folia in florib. aliquando fimbriata, quædam integra observantur.

Μῆλον κερκίτης.

PAPAVER CORNICULATUM.

CAP. LXI.

50 PAPAVER ceratites, id est, corniculatum, folia habet candida, hirsuta, verbasco similia, in ambitu sylve-
stris papaveris more serrata: caule non dissimili: flore pallido: calyculo fæni græci, in corniculorum
modum inflexo, unde nomen mutuatur: semine papaveris, pusillo, nigroq. radice per summa cespiti-
um, nigra, crassa: nascitur in maritimis, & asperis. Radici ea vis inest, ut in aqua decocta ad dimidias, co-
xendicum, & jecinoris affectus potu sanet: prodest his, qui crassa quædam, & arenosa cum lorio red-
dunt. Alvum leniter purgat semen, acetabulo in aqua mulsa potu. Cruistas emarginant, illita ex oleo fo-
lia floresq. argema in nubeculas jumentorum, perunctas abstergunt. Sunt qui glaucium hoc papaveris
genere factitari existimarunt, falsi quodam foliorum cognatione.

a Meum
iççad
λαττ. i.
radice, te
nui, ita
Meum.
b Meum,
& Or. 3.
ἐλαττ. i.
λαττ. i.
exiccatū
reponi-
tur.

60

Μῆλον ἀφροδῆς.

PAPAVER SPUMEUM.

CAP. LXII.

ALIUD Papaveris genus aphrodes, id est, spumeum vocatur, ab aliis heracleum, caule dedranti: fo-
liis admodum parvis, radiculae similibus: fructu inter ea candido: nam herbula alba est, & spumea
tota a: radice in summo cespiti. Legitur æstate semen, cum integrè adolevit, deciditque exiccatum.
Datum acetabuli mensura in aqua mulsa, vomitione expurgat: privatim hujusmodi purgatio, comi-
tialibus prodest.

Papaver Corniculatum in maritimis nostris Senensibus Crassetano, & Orbetellano agro, & circa Herculis portum Ar-
gentario promontorio, itemq. in Adriatici maris litore non longè à Timavo fonte, & Tergesto saxoso litore tractu, ubi
Rrr 3 sapius confid.

Papave-
ris corni-
culati
confid.

I. PAPAVER CORNICULATUM.

Papaver
corni-
culati vi-
res ex
Gal.

lia similia reddidit. Quemadmodum & Theophrastus, qui de eo loco citato ita scriptum reliquit. Papaver heracleon nuncupatum folio constat struthii, hoc est radiculæ, qua linteis candorem conciliant, radice candida, in summa terra eunte: fructu albo. Hujus radix purgare superius nata est. Non desunt, qui contra comitiales ea utuntur in vino mulso: hac Theophrastus. Papaveris corniculati meminit Galenus libro 7. simplicium medicamentorum, de ejus viribus in hunc modum differens: Papaver corniculatum nominatum quidem est à semine levem inversionem habente, veluti & fanum græcum, ut

* II. PAPAVER SPINOSUM. *

Nomina.

sapius ipsum legimus frequentissimum provenit: quanquam etiam in aliis Italia locis nascitur, sed quod potissimum in hortis, & viridariis ad publicum omnium commodum, & spectaculum fuerit satum. Quod in præscriptis locis nascitur, florem aureum profert, sive (ut Dioscorides inquit) pallidum. Sed alterum quoque habetur genus, foliis minus asperis, atque minoribus, quod florem rubrum edit. Hoc in Moravia & Bohemia, in campestribus copiosum vidimus. Corniculati papaveris meminit Theophrastus libro 9. cap. 14. de plantarum historia, sic inquit: Papaveris quoque sylvestris genera plura notantur: quoddam enim corniculare appellatum: quoddam autem nigrum est, folio constans verbasci nigri, sed minus nigro: cauli altitudo cubitalis: radix brevis, per summam cespitem: fructus inflexi, ut cornicula figurantur. Legitur circa messes. Alvum purgare potest: solum albuginem oculis aufert: nascitur juxta mare, saxosis locis: hac ille. Credidere nonnulli Glaucium, quod Mauritanii memithe vocatur, fieri à corniculati Papaveris succo. Verum ii (ut Dioscorides est author) procul dubio decipiuntur. Caterum Papaver spumeum, quod aliqui heracleon vocant, nondum mihi compertum est, neque etiam hæcenus aliquem reperi, qui illud legitimum ostenderet. Quo fit, ut ipsum quoque inter tot alias nobis incognitas plantas relinquere malum, quam aliquod incertum proferre, ut quidam faciunt. Veruntamen non mihi videtur silentio prætereundus fatalis ferè Plinii lapsus, in Papaveris spumei mentione lib. 20. cap. 19. Quippe qui hujus papaveris folia speciem passerum avium representare tradiderit, deceptus nimirum duplici ejusdem nominis Græci significatione: ὀρνίθιον enim Græcis non modò passerem aviculam significat, sed & plantam eam, quam Latini radiculam, sive lanariam herbam appellant: cui quidem Dioscorides, non autem aviculis, quas passeris Latini dicunt, Papaveris spumei fo-

bovis cornu videatur esse simile. Vocatur porro à quibusdam paraliis, quandoquidem ut plurimum juxta mare nascitur. Vim habet incidendi, & abstergendi. Itaque radix herba in aqua decocta, ad dimidium hepaticos affectus adjuvat. Porro folia, & flores sordida admodum, & maligna ulcera juvant. Sed ab his abstinere oportet, ulceribus jam expurgatis: adeo enim abstergere valent, ut & pura quoque carnis nonnihil eliquent. Hoc virium robore non sordem duntaxat, sed & crustam ulceribus detrahit. Papaver verò Herculeum, quod & aphrodes, hoc est, spumeum vocatur, eò quod totum sit candidum, & spumofum, exile est. Semen habet pituitam expurgans. Μένιον ὀρνίθιον id Græcis vocatur, quod Latinis Papaver corniculatum: Arabibus Almacharam: Italis Papavero cornuto: Germanis Gelb Delmagen Wönn und Gelb Delmagamen: Hispanis Dormidera marina: Gallis Pavot Cornu. Id verò μίνιον ὀρνίθιον Græcè dicitur, quod Latine Papaver spumeum: Arabice Dabre, & Zebeolii: Italicè Papavero spumeo.

I. Papaver Corniculatum luteum, habetur enim violaceum, item phæniceum, hirsuto, vel glabro folio. Papaver Corniculatum, Matt. Lac. Cast. Cæs. Papaver sylvestre corniculatum, Trag. Papaver corniculatum luteum, Fuch. Turn. Papaver corniculatum majus, Dod. fol. Papaver cornutum, Dod. gal. Cord. in Diosc. & hist. Gef. hor. Lon. Lug. Tab. Cam. II. Papaver spinosum elegantissimum: hoc papaver, cum nemo ejus meminisset, in Phytopinace ante sesquiannum descripsimus, jam cum ipsius genuina effigie addere placuit. Ex radice tenui, oblonga, fibrosa, caulibus sesquipalmaris, rotundus, striatus, minimis aculeis armatus, mollis, alba medulla plenus exurgit, qui

qui in summo in alas brachiat. Foliis est glaucis, papaveris Corniculati instar laciniatis, non hirsutis, sed mollibus & nitidis, trium quatuorve unciarum longis, per margines flavescentibus aculeis armatis, aliquibus etiam ipsi nervo parte averfa, minoribus tamen, adpositis: parte superna nervi quasi levi pulvere obsiti albicant: hæc ex levi vulnere subcroceum succum fundunt. Flos in caulis summitate quinquefolius luteus, cui succedit capitulum oblongum, quinquangulum spinis flavis horridum, semina plura nigra sextuplo aliorum majora, rotunda in apicem desinentia elegantissime striata, continens. Ex Anglia primum semen allatum, quod una cum planta, Figo del inferno, id est, Fici infernalis nomine, Doctor Doldius Norinberga primum misit: quo nomine ante paucos dies etiam Nobiliss. Cortusus Patavio transmisit: in hortis nostris habuimus. Notæ aliquot à Dioscoride Glavio tributæ, huic etiam conveniunt.

Υπερκοον.

HYPECOUM.

CAP. LXIII.

Hypecoon, aliqui Hypopheon vocant: nascitur in segetibus arvisque, foliis rutæ, exilibus ramis. Natura eadem, quæ papaveris succo.

HYPECOUM.

na Gef. hor. Taber. Alcea Bononiensis, Gef. hort. appen. Alcea peregrina, solifolia, Lobel. Alcea vesicaria, Dodo. fol. Malva Veneta, Gef. hort. Lonic. Herba Ungarica, eidem.

Hypecoum iis facile sese offeret, qui inter segetes, & legumina ipsum perquirere non gravabuntur. Hoc pro sylvestri ruta olim Petrus Spezzalancia Clesii valli Anania oppiduli pharmacopola compater meus, mihi ostendere solebat. Quandoquidem id provenit in arvis, foliis rutæ paulo majoribus, si singulatim expendantur: caulibus exiguis, mollibus, hirsutis: in quibus sunt flores, qui in luteum pallescunt. et si prope calycem purpurei spectentur: in horum medio stocculus erumpit colore aurum amulans, visu jucundus. Floribus succedunt capitula, tenui involucrio contracta: in quibus semen clauditur nigrum, tactu asperum, pseudomelanthio proximum. Caterum scio non deesse nascutos, qui jam diu plantam hanc nostram impugnant, dicuntque, folia illi non esse rutæ, sed potius Alceæ. Atqui si singulatim examinentur, si facile cognoscent, a ruta parum admodum distare. Adhuc si vires expendantur, nihil sane obstat, quin ea in hac planta reperiantur, quæ in ipso quoque sunt papavere. Quo fit, ut horum susurrorum bombo nihil à priori mea sententia dimovear, quousque aliam plantam, quæ magis facie & viribus Hypecoon referat, in medium asserant. Nullam hæcenus plantam mihi videre licuit quæ magis Hypecoum referat: tamen si id mihi per omnia non satisfaciit. Meminit huius Gal. lib. 3. simplicium medicamentorum, his paucis verbis: Hypecoon, inquit, refrigerandi vim habet, ex tertio fere refrigerantium ordine, adeo ut parum absit à papavere. Quod Græci ὑπερκοον, Latini quoque Hypecoum vocant: Itali Hypecoo.

Hypecoi
confid.Hypecoi
vires ex
Gal.

Nomina.

Alcea vesicaria, C B. Hypecoum, Matth. Lac. Cast. Lug. Casal. Hypecoum, alterum spurium, Gef. hor. Alcea Veneta, Trag. Dod. gal. Lugd. Alcea peregrina, Lobel. Alcea vesicaria, Dodo. fol. Malva Veneta, Gef. hort. Lonic. Herba Ungarica, eidem.

Υποκυμνός.

HYOSCYAMUS SIVE APOLLINARIS.

CAP. LXIV.

Hyscyamus frutex est caules emittens a crassos: folia lata, oblonga, divisa, nigra, hirsuta: flores è latere caulis, ordine prodeunt, tanquam puniceorum cytini, scutulis septi seminum plenis, ut papaveris. Tres ejus differentiae. Una semine nigro, floribus penè purpureis, smilacis foliis, cytini præduris & spinosis. Alterius semen subflavum ut irionis: flores lutei, folia & filiquæ simpliciores, ambo infaniam gignunt, & soporem, ideo in communi usu damnantur. Tertium genus, ut quod mirissimum esset, medicici receperunt: pingue, lanuginosum, molle, candidi floris seminisque, in maritimis rudibusque nascens: cujus occasio si non adsit, rufum usurpari oportet: niger, ut deterimus, improbat. Recenti semine, caulibusque, tussis succus in sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annum usque prorogatur: nam facile corruptionem sentit. Extrahitur etiam ex sicco semine separatim in aqua calida tuso & expresso. Liquamentum autem succo lacteo præstantius est, & magis dolores finit. Contusa herba recens, addita d. trimestri farina, digeritur in pastillos & reconditur. Liquamentum primum & quod à sicco semine exemptum est, collyriis, quæ doloris sensum auferunt, commodissime inferi solent: contra acutas calidasque fluxiones, dolores aurium: atque vulvæ mala profunt: cum farina autem, aut polenta, oculorum, pedum caeterarumque partium inflammationes placant. Semen eadem præbet: tussi, destillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus efficaciter contra mensum abundantiam, & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum papaveris semine, & aqua mulsa bibitur: podagris subvenit: testibus, inflatis, mammisque tummentibus à partu, tritum ex vino illinitur. Aliis quoque cataplasmatibus, quæ doloris levamentum præstant, admisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta utilissime imponuntur: recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur: cum vino terna, quaternave porta sanant.

n Orib.

addit.

περὶ αἰσθ.

multos.

Et ita

quoque

meum.

b Orib.

ἀπὸ αἰσθ.

ges. i. te-

neriores.

e Orib.

addit.

αἰσθ.

αἰσθ.

i. c. d. d.

itaque ut

dum est.

d Meum

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

αἰσθ.

Rrr 4

sanant

fanant alidas febres, quas epialos vocant. Cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura manduntur, mediocrem infaniam gignunt: idem efficere tradunt, si colo ulcus sentiente, infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

I. HYOSCYAMUS.

II. HYOSCYAMUS ALBUS.

Hyoscyami conf.

IV. HYOSCYAMUS TERTIUS.

Hyoscyami lutei descript.

Hyoscyami albi delineatio.

Hyoscyamus tertius.

HYOSCYAMUS (ut Dioscoridi placet) tres habet differentias. Prima, nigrum fert semen: secunda, subflavum: tertia, album, quae omnia ut semine differunt, ita & floribus. Si quidem in prima purpurei, in altera lutei, in postrema vero candidi spectantur. At hyoscyamum purpureo flore resectum nusquam hactenus videre licuit. Cetera vero genera & vidimus, & saepe legimus. Quae flore luteo, & subflavo semine provenit, ubique ferè locorum nascitur, locis incultis, secus itinera, & in agrorum limitibus, folio brassicae, lato, venoso, pinguis, nigricante, oblongo, in acutum desinente & scisso. Acanthi modo, circumquaque, ambitu hirsuto, sed tactu molli. Caudales habet teneros, teretes, pilosos, pingues, subalbicantes, & quibus à medio rami prodeunt numerosi, in quibus flores in altera tantum parte è latere prodeunt. Hos calyces quidam sequuntur Punicorum Cytini similes, serrato, ac pungenti acumine ocimoidis ferè modo, in quibus semen concluditur, rotundis quibusdam scutulis, caliculos occludentibus. Nam his maturitate exclusis protinus semen decedit. Radice nititur stirpium a longitudine, alba, molli, succosaque. Tota planta graviter olet, adeo ut olfactu mentem afficiat. Quae autem alba vocatur, folius crescit alterius ferè similis, sed subrotundis, pinguioribus, mollioribus, hirsutioribus, rarioribus & albicantibus. Flores profert alteri similes sed candidos, aut subpallidos, subluteos, è quibus eodem ordine quo in ceteris Cytini oriuntur, sed rariores & clementiores, in quibus album concluditur semen. Nascitur spontè & feritur in hortis. Non desunt qui novam quandam in Italiam attulerunt plantam, spectatu sanè pulcherrimam, quam inter Hyoscyami genera connumerant. Caudales edit hae sesquicubitales, rotundos, tenui obductos lanugine, ramososque, foliis amplis, pinguis, tenui pilo reffertis, mollibus, solani saporiferi speciem quadantenus referentibus, odore etiam gravi. Flores edit pallidos, luteos, Hyoscy-

Hyoscyami amulos, è quibus capitula subrotunda oriuntur, qua nonnullam Hyoscyami speciem pra se ferunt. Nam & similibus ferè scutulis concluduntur, coronato circumquaq; orificio, & semine intus subflavo colore. Radice nititur alba, spithama longitudine, numerosis ubiq; fibris, & digiti crassitudine. Hanc jam pridem ex Italia ad me misit in Bohemiam. Jacobus Antonius Cortusius: seritur in hortis. Hyoscyami meminit Scribonius Largus, inquit: Altercum, quod Graeci Hyoscyamus vocatur, qui biberint, capitis gravitate, & venarum distensione laborant, menteq; abalienantur cum quadam verborum altercatione: unde & nomen apud Latinos. Hoc idem equidem testari possum, quod viderim in Anagninae vallis montibus pueros, qui Hyoscyami semen comederant, adeo desipientes factos, ut parentes, & vicini eos crederent à cacodamonibus vexatos esse. Hinc est, quod ejus regionis incolae Hyoscyamum vulgari sermone appellant Disturbio, ut quod mentem maxime turbet. Aves, quae hujus herbae semen ederint, praecipue quae in gallinaceo habentur genere, non multo post tempore pereunt, quemadmodum & pisces. Hyoscyamus videtur Graeci dicta, quasi faba suilla: propter ea quod (ut Helianus inquit) hujus herbae pastu resolvantur apri, & convellantur apri. Sed remedium novere: aquas enim statim adveniunt, & caneros venantur, atq; ita protinus saluti restituntur. Hyoscyami vires recensuit Galenus lib. 8. simpl. med. his verbis: Hyoscyamus, cui semen atrum est, insaniam, ac saporem affert. Huic autem is, cui semen mediocriter flavum est, propinquam facultatem obtinet. Verum utriusq; fugiendi sunt ut inutiles, & venenosi seu deleteri. Ceterum cuius semen, ac flos candidus est, ad sanationes vel maxime idoneus est, ex tertio quodammodo ordine refrigerantium. Porro flos ejus quidem, cui semen est nigrum, mediocriter purpureus est: ejus verò, cui est subflavum, leviter mali colorem refert: hac Galenus. Hyoscyamus tertius, refrigerat ordinem tertio completo: soporem inducit, adeo ut ea sit ejus natura, quae ceteris Hyoscyamis. Ceterum, ut ad Hyoscyami historiam nostra revertatur oratio, mihi quidem non videtur praetermittenda suspicio, quae est, quod in hujus capituli initio, ubi de floribus sit mentio, mendum aliquod subsit. Eanamaq; in his floribus tribuuntur, quae si quis legitime debentur. Etenim filiquae sunt, quae scutulis continguntur, atq; semen intus continent, non autem flores. Auget hanc nobis suspicionem Serapio: quippe qui illud de fructibus Hyoscyami Dioscoridi acceptum refert, quod hic de floribus scriptum legitur. Quare non temere, meo judicio, conicere possumus, hunc locum in Dioscoride depravatum, aut mutilatum esse. Planta, quae Graeci ὀρνυλαῖος, Latini appellantur Hyoscyamus, Apollinaris herba. Altercum: Arabibus Bengi: Italis Jusquiamo: Germanis, Bilsomen & Bilsen: Hispanis Velenbo: Gallis Jusquame & Nomia, Hanc hanc. At Hyoscyamus albus Graeci ὀρνυλαῖος λευκός, Latini Jusquiamo bianco. Sic Hyoscyamus tertius, seu potius quartus, Italis Jusquiamo nuovo seu Jusquiamo maggiore.

Hyoscy-
amus cut
a tercum
dicatur.

Hyoscy-
ami vires
ca Gal.

Nomia,

Hyoscyamus, id est, faba suilla, quod ejus pastu resolvantur apri, ut Alianus prodidit, praesenti mortis periculo, nisi copiosa aqua itatim se foris & intus polluerint. I. Hyoscyamus vulgaris, vel niger, C. B. Hyoscyamus, Matth. Brunt. Turn. Lac. Lug. Caes. Hyoscyamus secundus Galeni, Trago: Hyoscyamus flavus Fu. h. Hyoscyamus niger, Dod. gal. & fol. Lon. Lob. Cast. Hyoscyamus vulgaris, Gef. hor. Thal. Hyoscyamus primus, Tab. Apollinaris, Altercum, Symphoniaca, Cord. in Diosc. II. Hyoscyamus albus major, (habetur enim & minor) vel tertius Dioscor. & quartus Plinii, C. B. Hyoscyamus albus, Matth. Turn. Dod. gal. & fol. Gef. hor. Lon. Lob. Cast. Cam. Hyoscyamus candidus, Trag. Hyosc. secundus, Tab. Apollinaris tertia, Cord. in Diosc. III. Hyosc. Creticus luteus, C. B. planta est pulcherrima, folia

* III. HYOSCYAMUS CRE-
ticus luteus. *

* V. NICOTIANA MAJOR
latifolia. *

habens

habens lata, subrotunda, sinuata & circumrofa, non ut in vulgari laciniata, sed hyoscyami albi minoris foliis multum similia, hirsuta, longis pediculis hirsutis, ex caule robusto, rotundo, hirsuto prodeuntia. Flores habet in summitate ex calyce hirsuto prodeuntes, oblongos, Lamii melissophylli seu Nicotianæ forma luteos, ex quorum medio stamina quædam prodeunt, quibus delapsis ipsorum calyces oblongi hirsuti in quinque apices abeuntes indurantur, semenque minurum subrustum continent. IV. Nicotiana minor seu Hyoscyamus luteus, C.B. Hyosc. tertius, Matth. Lugd. Hyoscyamus niger, eidem in Ital. Castor. Lugd. Hyoscyamus luteus, Dod. gal. & fol. Lonic. Gesl. hor. Cam. Hyoscyamus dubius luteolus Solanifolius, Lob. Hyoscyamus Peruvianus, Tab. Priapeia, Gesl. hort. Tarnabone congener, Cæsalp. V. Nicotiana major latifolia (habetur enim & angustifolia & etiam minima) ex radicibus albis in multos ramos fissis, caulis exurgit ad trium & plurium cubitorum altitudinem, viridis, villosus, ramis brachiat: folia habet ampla, nonnunquam sinuata, latiore basi caulem amplectentia (rarius exigua & pediculo prominentia) sensim in mucronem se colligentia, pingua, dilute virentia, molli lanugine pubescentia: flores in summo caule oblongi, concavi, patentes, pentagoni, dilutioris purpure rubentes & ad marginem albicantes: quibus succedunt vascula oblonga acuminata, interstitio divisa, minutissimo pullo semine referta. Hujus semen ex Occidentali India, apud quos locis humidis & umbrosis, levique solo provenit, primum in Europam allatum, ubi in hortis autumnis satum feliciter sequenti anno adolescit. Americanis Petum, ut habet Theverus: Picielt, Monardi: Perebecenus, Oviedo: Tabacum, ab ejus nominis Insula dicitur. Hyoscyami tertia species, Gesl. hor. Hyoscyamus Peruvianus, Dod. fol. Camer. in Matth. Tabacum, Monardi: Tabacum latifolium, Cam. cui & vulgo Vulneraria planta Indica, Sana san-
cta Indorum, Adversarii & Lob. Nicotiana & Herba Regine, Lugd. Nicotiana major, Tab. Nicotiana,
Lon. Tornabona, Cæsalp. Herba S. Crucis, Castori, Hispanis Petun & Tabaco: Gallis Herbe de la Roine
mere, Germanis Indianisch Wundkraut. Diversis facultatibus prædita est, calidam esse foliorum acrimonia ostendit, quæ & salivam elicit: narcoticam autem & stupefacientem vim ei inesse, mentis perturbatio, quæ ex fumo attracto causatur, declarat: foliorum item applicatio podagricorum cruciatibus medendo, matricis tormina discutiendo, succi denique collutio diros dentium dolores tollendo etiam declarat. Ad infinitos morbos commendatur, cujus nomine peculiarem de hac planta libellum Ægidius Everardus, Herbam Panaceam nominans, scripsit: plurima de ejus viribus etiam Carolus Stephanus in suo de Agricultura libro. Sunt qui Syrupum ex hac tussientibus & Asthmaticis utilem conficiant. Unguentum paratur ad ulcera, scabiem & scrophulas præstantissimum: Exemplum x. Foliorum Nicotianæ libram unam, Axungia porci recentis libram semis. Herba trita in vino rubro per noctem maceretur: manè lento igne cum axungia ad vini consumptionem bulliat: cola exprimendo:colato adde succi Nicotianæ quartarium unum, Resinæ abiegnæ uncias duas: coquantur ad succi consumptionem, addendo circa finem radicis Aristolochiæ rotundæ pulverisatæ unciam unam, ceræ novæ quantum sufficit, fiat unguentum.

ΨΥΛΛΙΟΥ.

PSYLLIUM.

CAP. LXV.

a Meum
gerat. h.
i. sceni
modo
furculosa

PSyllion foliis est coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus: a sarmentosa sceni modo in totum herbula, ramis dodrantalibus: coma a medio caule exoritur, duobus tribusve convolutis in cacumine capitulis: in his semine duro, nigro, pulicum simili, unde & nomen: in arvis & incultis nascitur. Vis ei ad refrigerandum, inspissandum, & molliendum conveniens: articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, luxatis, illitum auxiliatur: imponitur in dolore capitis, cum rosaceo, aqua aut aceto: enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto medetur: teritur acetabuli mensura, & in aquæ sextario madefactum, ubi concrevit aqua, illinitur: siquidem vehementer refrigerat, & in ferventem aquam dejectum calorem reprimat: contra ignes sacros efficax est. Fama est, si virens domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Cum adipe tusum sordida ulcera, & quæ cacoethe vocantur, expurgat. Succus vermiculosis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodest.

Psyllii
confid.
& genera

PSyllium, quod & Pulicariam herbam nuncupant, duplici recensetur genere, foliorum capitulorumque differentia. Alterum foliis est incanis, longis, hirsutis, coronopo amulū, non tamen corniculatū. Ramos gerit numerosos, dodrantales, rotundos, graciles, & foliosos, humotenus potius quam in altum sese diffundentes, in quorum cacuminibus capitula oriuntur, compacti squamarum congerie a natura fabricata, ut in scabiosa. & longis pediculis nitentia. Flosculos edit pulillos, prætenues, lanuginosos, pilorum speciem referentes, albo colore. plantaginis angustifolia modo. Semen pusillum, quod nigrum pellucidumque habetur, pulicum effigie, in ipsi capituli continetur. Radice nititur subalicante, dodrantali, numerosis stipata fibris. Nascitur locis incultis, & a multis quoque, feritur. Alterum longe sarmentosius est, & numerosioribus refertum foliis, longioribus angustioribus densioribusque, pilosis pariter, atque incanis, & inter se complicatis: capitula illi sunt alteri similia, sed minora paulo & numerosiora, in quibus semen progignitur alteri simile. Radicem habet multifidam, & numerosis scatentem fibris. Nascitur in campestribus, sed in maritimis frequentius. Seplassia semen recondunt ad glutinosos liquores conficiendos, quibus in infrigidandis inflammationibus, prohibendisque calidis defluxionibus, & ad extinguendam sitim levigandamque linguam, & faucium scabritiem, in ardentissimis febribus utuntur medici: quin etiam ad alvum emolliendam. Psyllii vires retulit Mesues inter ea medicamenta, quæ dejectoria vi pollent, ubi hac ad sensum saltem habet. Psyllium de his est, quæ temperamentum immutant, & quæ emolliendo alvum citant. Hujus seminis tria habentur genera, candicans, sublavum, & ad purpuram vergens. Præstantius perfectius: ea siquidem, quæ in medulla continetur, calida est, & sicca ordine quarto, admodum acris, incidens, exulcerans, septica, & deleteria facultatis. Quæ verò in cortice residet, fesse Ruso, infrigidat, humectatque, tertio excessu. Infunditur Psyllii semen in aqua fontana frigida, agitaturnque, rudicula tamdiu, quousque aqua lentorem contrahat, percolaturque, deinde a seminibus, & admiscetur oleo, aut Symplo violaceo: hoc enim modo Psyllium potu mirifice alvum emollit, & deiecit. Verum si fixum prius semen rosaceo admixtum eodem modo agitur, tunc

Psyllii vi
res ex
Meiue.

I. PSYLLIUM.

II. PSYLLIUM ALTERUM.

tunc sumptum dysentericis remedio est, & ceteris alvi floribus, præsertimq; ijs, qui dejectorio medicamento exuperantè
hauisto superveniunt, sed præcipuè acri, quale est scammonium. Ceterum maxime animadvertendum est, ne Psyllij semen
(id quod tamen desectantur recentiorum quidam) rufum in pulverem potandum exhibeatur. Quippe quod, attrita, me-
dullæ i substantia, ventriculū, & intestina exulcerat: jecur & sanguinem inflammat, & omnia deniq; viscera ledit.
Integri seminis dilutum eo modo, quo diximus, paratum, bilem dejicit: eaq; propter ardentissimo febribus intolerabili si-
ti, inflammatis valde spiritibus, & faucium & pectoris asperitatibus mirifice medetur. In aceto diu agitatū inflamma-
tione, igni sacro, & herpete laborantibus auxiliatur, exterius illitum: privatim prodest capite dolentibus fronti imposi-
tū, si tamen dolor à causa calida fuerit excitatus. Hac ex Mesue decerpimus. Psyllij vires paucis perstrinxit Galenus
lib. 8. simplicium medicamentorum, sic inquirens: Psyllij semen admodum utile est, ex secundo refrigerantium ordi-
ne, desiccando verò & humectando medium quodammodo est, & symmetrum. Herba rōxur. Psyllium item Latine dici-
tur: Arabicè Bazara chathona, seu Bezzer cotbume: Italicè Psillio: Germanicè Psillienkraut: Hispanicè Zargaton,
Gallicè Herbe a pulces.

Psyllium duplex est, majus quod duplex (alterum enim, ramosius) & minus Gotne dictum in Phytopinace (cum nemo prius proposuerit) descriptum & pictum. I. Psyllium alterum, C. B. Psyllium, Matt. Trag. Fuch. Turn. Dod. gal. & fol. Cord. in Diosc. & hist. Ges. hort. Lob. Castor. Lugd. Tab. Psyllium minus, Cæsal. Cynops Theophrasti, Ges. hort. Pulicaris herba, Lob. in Iconibus. II. Psyllium majus, C. B. & Cæsalpino. Psyllium alterum, Matth. Castor. Lugd. Taber. Psyllium Plinianum fortè radice
50 perenni supinum Lobelo.

Στείνχιν⁹ κηπαί⁹.

SOLANUM HORTENSE. CAP. LXVI.

Hortenſe Solanum frutex eſt cibus idoneus, exilis, puſillus, multis concavus alis: folio nigro, majore quam ocimi, & latiore: fruſtu rotundo, viridi, qui poſt maturitatem nigricat aut fulveſcit: herba innocentis guſtus. Natura ei refrigerandi: quare folia ulceribus quæ ſerpunt, & ignibus ſacris convenienter cum polline polentæ illinuntur: ægilopia, capitifq; dolores, trita & impoſita per ſe ſanant: æſtuanti ſtomacho auxiliantur: parotidas cum ſale detrита illitu diſcutiunt. Valer ſuccus ejus ad verſus ignem ſacrum atq; ulcera quæ ſerpunt, cum ceruſſa, roſaceo & argenti ſpuma: ad ægilopas cum pane: infantium aduſtioni, quam ſyriaſin vocant, cum roſaceo perſuſus proſicit: in collyriis, aquæ vel ovi vicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus: aurium dolori inſtillatus prodeſt: menſium abundantiam ſiſtit invellere ſubditus. Succus fulvo gallinarum cortalium ſimo ſubaſtus, & linteo appoſitus, ægilopis præſentaneo eſt remedio.

Στρεψήτης ἀλιεύει β.

SOLANUM HALICACABUM. CAP. LXVII.

Est & aliud Solanum, quod peculiari nomine Halicacabon aut Phyalida, id est vesicariam vocant, foliis antedicto similibus, verum latioribus: cujus caules, posteaquam adoleverunt, prona terram spe-

ram spectant: folliculis orbiculatis, vesiculis similibus: in quibus semen continet fulvum, rotundum, laeve, acinorum uvæ figura: quo coronarii utuntur, corollis intexentes. Vim usumq; hortensis Solani habet: verum cibus nequaquam expetitur. Regium morbum purgat, semine potio, & urinam pellit. Ex utraq; herba succus extrahitur, qui siccatus in umbra reconditur, ad eadem valens.

I. SOLANUM HORTENSE.

Σαπύλη & ὕψισμος.

SOLANUM SOMNIFERUM. CAP. LXVIII.

Solanum somniferum, aliqui etiam Halicacabon appellant, fruticat multis ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, coroneaq; mali similium plenis: flore grandi, rubro: fructu in folliculis crocato: radice grandi, subrubro cortice vestita: nascitur in saxis, non procul a mari. Radicis cortex in vino drachmæ pondere potus, somnificam vim habet, opio mitiorem. Semen vehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur: si quid numero adjiciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. † Succus pastillis inferitur, & medicamentis, quæ doloris levamentum præbent: decoctus in vino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur. Radicis succus, cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

† Meum.
φλοιός. i.
cortex.

Σαπύλη & ὕψισμος.

SOLANUM FURIOSUM. CAP. LXIX.

Solanum manicon, aliqui perflon, alii thryon appellavere. Huic folium erucæ simile, majus aliquantò, satis acantho, quam pæderota vocant, accedens: caules à radice, proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adolentes: caput in cacumine olivæ figura, sed ut platani pilulæ hirsutius, verum majus latiusq; florem nigrum: postquam eo exiit, racemus exit rotundus, niger, dens aut duodenis acinis constans, similibus hederæ corymbis, ut uvæ mollibus: radice firmatur candida, crassa, cubitali: gignitur in montibus vento perflatis & plataneatis. Radix drachmæ unius pondere pota ex vino, facit species vanas, imaginationesq; non jucundas observari: sed duplicatus hic modus, ad tres usq; dies mentis alienationem avertit: quadruplicatus interimit. Remedio est aqua mulsa copiosius pota, & vomitione rejecta.

Solanum
generum
confid.Hortensian
Solani
descrip-
tio.

E Quatuor Solani generibus quæ hic à Dioscoride describuntur, et si in commentariis, quos antea Italico sermone conscripsi, me duo tantum genera novisse prodiderim, hortense scilicet, & quod aliqui Halicacabum, alij Vesicariam vocant: hoc tamen anno tertium, quod Somniferum appellant, Pisis ad nos misit vir rei medicæ eruditione clarus Lucas Gbinnus Forocornellensis: idq; mihi planè omnibus notis legitimo respondere videtur. Verum quantum Solani genus, quod Manicum cognominant, hactenus me non vidisse fateor. Hortense apud veteres concessit in ciborum usum, & pro oleo habitum est: foliis ex utroque majoribus, Vesicaria emulis, sed angustioribus nigrioribusq; mollioribus & oblongis. Plures circumquaq; fundit ramos non sine alarum cavitatibus floribus albis, & in medio luteis, stellæ figura. Baccas edit rotundas, racematim dependentes, vinoso succo prægnantes juniperinis haud minores orobi quantitate, in quibus album minutumq; semen continetur. Variat in his color: siquidem in hac planta nigra, in illa lutea, in altera subvirides habetur. Radix

III. VESICARIA REPENS.

IV. SOLANUM SOMNI-
ferum.V. SOLANUM SOMNI-
ferum.

Radix illi est alba pluribus divaricata fibris. Nascitur in hortis & viridarius, secus publica itinera, & praesertim propter sepes, & adificiorum muros. Praestat cum foliorum, tum baccarum succus addito rosaceo, & aceti momento, adversus capitis dolores a caliditate exortos: quinetiam phreneticos juvat, ubi illitus in eo linteolis ex aceto & rosaceo syncipiti superponatur. Illinitur fronti eodem modo ad calidas oculorum fluxiones. Gargarizatur quoque utiliter cum aceto, ad faucium & columellae inflammationes, & additur convenienter in unguentis & emplastris, quorum ad ulcera contumacia magnus est usus: cibis idoneum est. In summa ubi refrigerare, exicare, cohibereq, opus est, hortense Solanum mirifice convenit. Quod autem HALICACABUM sive Vesicariam vocant, quodq, Arabes & officina Alkekengi nuncupant, foliis est hortensi similibus, sed latioribus firmioribusq, subasperis, nec adeo, ut in illo nigricantibus. Caulibus lentis, qui ubi adoleverint, facile sese in humum prosternunt. Flores illi sunt candidi, hortensis modo: e quibus vesica oriuntur juglandium magnitudine, & quandoq, majores, turbinatae facie. Haec octonis compaginantur costis, aequalibus inter se spatium distantibus. Recenter edita virides sunt, sed per maturitatem rufescunt, baccis intus vinosis, quae singula singulis inhaerent in a folliculi parte, rubicunda uva acino (ruscibaccis) similis, sapore austero simul & amaro, ac numeroso, minutoq, intus semine, ipsoq, albicante. Nascitur propter uliginosas sepes, & locus umbrasis. Baccarum vis est praestantissima non solum ad renum vitia, & ad ciendam urinam, sed ad ejus quoq, ardorem mulcendum. Siquidem earum succus ex papaveris albi cremore, aut seminum melopeponum, aut cucurbitae cucumerysve, aut ex malva decocto, aut hordeacea prissana potus mirifice urinae ardoribus auxiliatur. Aspidibus adeo adversissimum est Halicacabum, ut admodum proprius ejus radice, sopore

Solani
hortensis
vires Mat
thiolo.

Solani
Halica-
cabi de-
lineatio.

Solani
Halica-
cabi vi-
res.

inexpugnabili necentur. Baccae musto diluta imponuntur efficaciter incipientibus oculorum carbunculis. Calcantur eadem in una cum maturis uvis, & diebus aliquot simul effervesce sinuntur, sitq, inde vinum calculosis admodum utile. Siquidem arenas mirifice pellit, & renes mundat unciarum quatuor pondere potum. Est & aliud VESICARIAE g. rui, ab hoc tamen valde diversum, quod hac tempestate feritur in hortis ac feticilibus, scenas, atregias, pergulas & fenestras in

Vesica-
riae re-
pentis de-
scriptio.

Sff

stras in

stras inumbrat, & topiario opere contexit & opacat. Constat hac foliis oblongis per ambitum laciniatis: floribus ex candi-
do lutescentibus, aut simpliciter candidis, e quibus vesicae prodeunt virides, subrotunda, semine secundum longitudinem di-
visurus, semine intus pullo erui magnitudine, aut paulo majore, in cuius latere veluti humani cordis effigie visitur, ob si-
gnata albo colore, nec sine causa id a natura factum credimus, quod fortasse huiusce nota nos doceat, ad cordis affectus
hoc semen prestare, quemadmodum & in Echio herba contra viperarum morsu celeberrima, semen viperinis capitibus si-
mile procreavit. Caterum **SOMNIFICUM**, sive Soporiferum Solanum numerosis fructu at ramis, densis, sinuosisq;
fractu contumacibus, foliis multis, subpinguibus, coronea mali haud absimilibus: floribus subrubentibus: caules per inter-
valla verticilli in modum ambientibus, fructu crocato bacca figura, in folliculis hirsutis delitescente. Radice nititur longa
vegetaq; brachiali quandoq; crassitudine, cortice subrubenti circumvestita. Nasitur maritimo tractu, locis plerunq; sa-
xosis: adeo ut mihi dubitandum non sit, quin planta, quae hic Soporiferum Solanum representat, legitima dici possit, cum
omnibus sane notis hoc Solani genus referat: etsi non desint nasuti, & qui aliorum laboribus invident, ac insidiantur, qui
frivolis, inanibusq; argumentis eam oppugnent, quorum latratibus jam aures nostra obsurdescent. Est & alia **SOMNIFICUM**
FICUM Solani species cuius hic quoq; imaginem expressimus: foliis angustioribus, venosis, in humum spectantibus, caule an-
gulofo: floribus tintinnabuli figura, subpurpurascens, & in ambitu denticulatis, & e longo pediculo dependentibus: ex
quibus baccae proveniunt nigrae, aut ex nigro purpurascens, vinosa, minuro semine referta, quemadmodum & reliqua
Solanorum: bacca hac viridi quodam tegumento ad medium usq; occultatur, cuius orificium in corona modum denticu-
latum desinit. Radicem habet grandem strumosam, teneram, albicantem: Majo floret, & Junio fert fructum. Nasitur in
agro Goritienfi Salvatino monte inter saxa, unde aliquot nobiscum tulimus plantarum. Vires alteri similes habet, sed pro-
culdubio imbecilliores. Caterum errant, mea quidem sententia, qui eam plantam, quam herbariorum vulgus Solanum
majus nominat, Veneti vero vulgo Herba bella donna, Solanum somnificum Dioscoridis esse existimant. Siquidem id fru-
ctum non profert in folliculis croceum, tamen si ejus bacca largius sumpta interficiant. Vnde quamvis haec planta viribus
convenire possint, facie tamen inter se maxime distant. Horum sententia ad stipulatus est Euchsius, in suo magno de stir-
pium historia commentario. Sed cum in hoc se manifeste errasse deprehendisset, in suo postea parvo plantarum libro, hanc
herbam in Mandragora reposuit, eamq; Mandragora speciem voluit esse, quam Dioscorides Morion vocari tradit, lapsus,
nisi fallor, de uno in alterum errorem. Mandragora siquidem nomine Morion, folia fert Mandragora mari similia, dodran-
tali longitudine, terra procumbentia, circa radicis summum. Id quod manifestum praebebat indicium, hanc perpetuo caule
viduam esse, quemadmodum cetera Mandragora genera: nam pediculi, quibus Mandragora fructus sustentur, caules
dici non possunt. Hinc itaq; fit, ut plantam hanc, quae vulgo Bella donna vocatur, in nullo Mandragora genere legitime
referendam putem: cum hac folia emittat bortenfi Solano majora, palmi mensuram nunquam excedentia, minime can-
dicantia, nec humi strata, sed in caulibus exeuntia, adnatis plurimis refertis bicubiti alibi, & ligni modo praeuris. Quin-
immo crediderim ego hanc esse Solani quintam speciem, antiquis scriptoribus incompertam. Nam, quantum equidem
longa experientia comperi, varia ac diversa Solani reperiuntur genera. Provenit hac planta, quam ego Solanum majus
appello, in montium sylvis, saxosis, & feritur in hortis, foliis bortenfi Solano majoribus: caudice bicubiti alibi, &
quandoq; majore, subrutilo colore, ramis numerosis, aliis multis concavis, in quibus flores oriuntur longi, lutea digitati vo-
cata emili, prolixo pediculo & campanula instar concavi, colore ex pallido purpurascens, capillaceo intus staminibus.
Huius flacciscentibus, bacca suboriuntur singulatim e suo pediculo dependentes, dissecto breviq; calyculo superiori parte

VI. SOLANUM MAJUS SIVE herba Bella donna.

Solani
majoris
vires.

Solanum
majus
esse Ma-
drago-
ram Theo-
phrastii.

comprehensa. Haec maturescens nigricant, acini uva magnitu-
dine, pellucida exterius cute. Eadem vinoso succo referta sunt,
ac pariter numero atq; minuto semine. Radicem fundit lon-
gam, crassamq; albicantem, & succi plenam. Plantata semel,
Vere appetente, quotannis ex eadem radice repullulat, semperq;
auctior provenit viribus. Refrigerat ordine tertio, & siccat se-
cundo. Manico correspondet Solano, sed facie ab eodem pluri-
mum differt. Nam bacca quatuor aut sex ipsa devorata su-
mentes dementant, & in furorem agunt, adeo ut demoniaci
facili videantur. Inducunt tamen plures sumentes quando-
que in veterum: nam & pueros quosdam ex harum bac-
carum esum mortuos scimus, qui discriminis ignari eas uva vi-
ce devoraverunt. Non desunt quoq; qui hanc plantam Theo-
phrastii Mandragoram esse velint. Verum & ipsi hallucinan-
tur, quod u ejus historiam minime describat, sed tantum de
fructu meminerit, qui non solum in hac planta parvior, sed
diversis reperitur, sed in aliis quam pluribus. Sed hi (quan-
tum video) ex unguibus leonem describere volunt, cum &
Ursi, & Tigres exungues non habeantur. Sunt qui hanc
plantam jam in usum medicum (ut audio) trahant. Si-
quidem, ut quidam promittunt experimentatores, aqua à
tota planta distillata, pota duorum, aut ad summum trium
cochleariorum mensura, internas viscerum inflammationes
extinguit, nullo corporis incommodo, sed (ut illi ajunt) à co-
piofiori potu abstinendum. Idem praestat exterius adnota
ad erysipelas, sacros ignes, & alios calidos affectus. Contusa
folia & illita, oculorum palpebrarumque phlegmonas le-
nunt. Sicca radice mira vi: nam si semidrachma pon-
dere crassiuscule trita ea maceretur in vino horis ad sum-
mum septem, ac inde percolatum vinum quis degustaverit
jejunus, fiet ut is nullo pacto edere possit, nisi epoto paulo
post aceto. Hoc enim Antidoto succus statim excluditur, re-
dit.

Solan
Somnia-
ci Mani-
ciq; hist.
ex Theop-
phrast.

Solanora
virtex
Gal.

7: Nomina.

Sff 2

ганец

Mandragoram, aliqui Antimelum, alii Circeam vocant, quoniam videatur radix ad amatoria conducere. Duo ejus genera: niger, quæ femina existimatur, tridacias appellatus, angustioribus foliis ac minoribus quam lactucæ, violis ac graveolentibus, in terra sparsis: mala gerit a forbis similia, pallida odorata, in quibus semen veluti pyrorum: radicibus inhæret benè magnis, binis ternisve, inter se convolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice vestitis: caulem non fert. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Morion vocitatur: hujus folia magna, alba, lata, lævia ut betæ: mala quam alterius duplo majora, colore in crocum inclinante, jucundè cum gravitate quadam olentia, quorum pomorum cibo aliquantùm opiliones soporantur: radix alterius similis, major & candidior, orbata & hæc caule. Succus fit è cortice recentis radice tuso, & prelis subjecto: qui insolatus, ubi concreverit, fictili reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquantùm ignavior. Delibratur radix, & trajectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in vino ad tertias coquunt, & defœcatum jus servant, cyathosq; uno utuntur in pervigiis & doloribus, & ante sectiones ustionesq; ne sentiatur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut veratrum, per vomitiones bilem atram pituitamq; extrahit: verum potu largiore vita adimitur. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pellis quoque emollientibus, admiscetur: semioboli pondere inditus, per semenses, & partus expellit: subditus sedi, pro balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit: & ad accipiendam quam effingere optaveris formam, ipsum facile præstat. Folia recentia convenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus, quæ ulcera citant, cum polenta illinuntur: duritias omnes, suppuraciones, strumas & tubercula discutunt: stigmata sine exulceratione delent, si quinis senisve diebus sensim perficiuntur: folia servantur in muriis eisdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle, aut oleo medetur: strumas atq; tubercula cum aqua dissipat: articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem vinum è cortice radice, ad hunc modum. Ternæ minæ in vini dulcis metretam conjiciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, iis qui secari, aut amburi debent, ut antè dictum est: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed veterino quodam pressi torpescunt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur: item expressus ex eis succus, nimio tamen odore percussus, obmutescunt. Semen malorum potum vulvas purgat: appositumq; cum sulphure ignem non experto, rubra feminarum profluvia sistit. Scarificata, punctisq; multifariam aperta radice erumpens lacryma, cavo vase recipitur. Liguamentum autem succo lacteo præstantius est, sed non ubiq; ut experientia docet, radices lacteum succum delacrymant. Alium tradunt esse mandragoram, nomine Morion, in opacis juxta specus enatum: foliis albi mandragoræ minoribus, albis, dodrantalibus, radicem ambientibus: quæ mollis est, & candida, paulo major palmo, pollicemq; crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, ossa, obsoniove drachmæ pondere devoratam, usum rationis intercipere: obdormiscit enim homo, eo ferè quo comederit habitu, sensus impos, ternis quaternisve, ex quo data est, horis. Hac medici utuntur cum scidendi, urendive necessitas adest. Antidotum esse volunt radicem, cum manico solano potum.

I. MANDRAGORA MAS & Fœmina.

Mandragora utrumque genus frequens nascitur in compluribus Italia locis, præsertim in Apulia Gargano monte, unde radicem cortices, & poma herbarii quotannis ad nos convehunt. Habentur & in viridariis spectaculi gratia: etenim Neapoli, Roma, & Venetiis utramq; Mandragoram in hortis & vasis fictilibus satam vidimus. Sed profectò vanum ac fabulosum est, quod Mandragora radices ferant, quæ humanam effigiem representent, ut ignarum vulgus, & simplices mulierculæ certò credunt & assirunt. Quibus etiam persuasum est, eas effodi haudquaquam posse, nisi cum magno vitæ periculo cane quæ effodiat, radices adalligato & auribus pice obturatis, ne radice clamorem audiant effodientes, quod audita voce periclitentur pereantq; fossores. Quippe radices illæ, quæ humanam formam referunt, quas impostores ac nebulones quidam venales circumferunt, infecundas mulieres decepturi, factitiae sunt ex harundinum, bryonia, aliarumq; plantarum radicibus. Sculpunt enim in his adhuc virescentibus tam virorum, quam mulierum formas, infixis hordei, & milii granis. Iis in locis, ubi pilos exoriri volunt: deinde facta scrobe tamdiu tenui sabulo obtrunt, quousq; grana illa radices emittant: id quod fiet viginti ad summum dierum spatium. Erunt eas demum, & adnatas & grana radices acutissimo cultello scindunt, aptantq; ita ut capillos, barbam, & cæteros corporis pilos referant. Hujus sane rei certam fidem facere possum, quod cum Roma essem, impostorem quendam circumforaneum lue Gallica correptum nobis curare contigit, qui præter alias innumeras imposturas, quibus circumventis hominibus multam pecuniam extorquebat, docuit & artem, quæ factitias sibi comparabat Mandragoras, quarum complures mihi demonstravit, asserens unam tantum interdum divitibus vendidisse quinque & viginti, nonnunquam etiam triginta aureis. Quamobrem nos, qui omnium utilitati & salutis

Mandragoræ utriusq; confid.

Mandragoræ humana forma, factitiae. Quorundam impostura.

Antropomor-
phon Py-
thagoræ.

Baaras
admirabi-
lis fa-
cultatis
planta.

Mandra-
gora Mo-
rion vo-
cata.
Hermo-
lai tutela.
Mala vul-
go Me-
longena.

Hermo-
laus Bar-
barus de-
fenditur.

Malin-
san, de-
scriptio.

Malorū
infanorū
vires.

Mala au-
rea.

saluti quantum possumus consulimus, hac silentio haudquaquam involvenda duximus, ut palam omnibus fiat, quibus fallacis ac fraudibus maximo cum detrimento, & vite sapē discrimine, homines ab his impostoribus & nebulionibus decipiantur. Qui ut antiquorum quoque auctoritate suas imposturas adstruant, prædicant Pythagoram vocasse Mandragoram Anthropomorphon, quod eam humanam formam reddere voluerit. Verum sciendum est, non sine ratione Mandragora ita à Pythagora dictam fuisse: quippe quod in universum omnes ferè Mandragoræ radices à medio ad inum bifurcata proveniant, adeo ut crura hominum modo habere videantur. Quapropter si eo effodiantur tempore, quo fructum gerunt, qui mali instar super folia ad terram procumbentia brevi pediculo appensus, parum à radice distat, hominis, cui brachia desint, effigiem quæ ad antenas representant. Hanc quidem rem nulli, quod sciam, vel pauci sunt, qui rectè acceperint. Quin potius plerique huius sententiæ ignari adducti sunt, ut Pythagoræ, & Columella id maxime vitio verterint, ut qui eos de Mandragora fabulatos esse crediderint. Sed ut ad fabulam illam redeamus, quæ periculum denunciat ignavis radices Mandragoræ effodere volentibus, iis cane qui effodiat, non ad alligato, ea mihi quidem desumpta videtur à Flavio Iosepho: qui etsi de alio radice genere scribat ea tamen potuerunt facile ab impostoribus in Mandragora radices transferri. Quod ut omnes clariùs intelligant, hic Iosephi verba subiiciam, quæ l. 7. c. 25. de bello Judaico ita scripta sunt: Vallis, inquit, quæ civitas à parte Septentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flamma quidem ad similes est colore, circa vesperam verò veluti jubar fulgurans. Accedentibus eamque, evellere cupientibus facilis non est, sed tam diu refugit, nec prius manet, quàm si quis urinam muliebrem, vel menstruum sanguinem super eam fuderit. Quin etiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendente. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est. Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum: deinde ab ea religant canem, illoque sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidem facile evellitur, canis verò continuo moritur, tanquam ejus vice, à quo tollenda erat, traditus: nullus enim postea accipientibus metus est. Tanti autem periculi propter unam vim capi eam operæ pretium est. Nam quæ vocantur damonia, pessimumorum hominum spiritus, vivis immersa eosque, necantia, quibus subventum non fuerit, hæc citò, etiam si tantummodo admoveatur agrotantibus, abigit: hæc tamen Iosephus. Ex cuius utique verbis omnibus perspicuum esse potest, quod hinc impostores occasionem acceperint, quæ postea vanam ac falsam de Mandragoræ radicibus commentum sunt historiam. Caterum tertium Mandragoræ genus, quod Dioscorides Morion appellari tradit, in opacis juxta speciem proveniens, qui mihi ostendit in Italia hæc tamen repertum neminem. Brasavolus itemque, Fuchsius Hermolaum immerito, meo quidem iudicio, damnant, quod virum hunc in ea sententia fuisse velint, ut putaverit mala illa, quæ insubribus MELONGENA vulgò vocantur, nostris verò Hetruscis Petranciani, esse huius tertie Mandragoræ fructus. Sed quod hæc non fuerit certa ac firma Hermolai sententia, ejus verba abundè testari poterunt, quæ in suis corollariis de Morio ita scripta invenio. De Morio, inquit, Mandragora nihil habeo quod addi possit iis, quæ à Dioscoride norantur. Sed quoniam mala terrestria & canina Mandragoræ fructus appellantur, in mentem subeunt, quæ vulgò Melongena vocantur, hæc est, ut ipse puto, mala insana: de quibus nihil veteribus scriptum fuisse jam desino mirari, quod multa huiusmodi reperio, sicut hercle multa quondam fuerunt, quæ modo vel ignorantur, vel cerè non habentur. Mala ergo insana è frutice vulgari sunt, passim nascente, ut melones & cucurbitæ: pari quoque cultu, foliis prope ficulneis: flore oblongo, specioso, candido. Manditur vulgò pomum ex oleo, sale, pipere, fungorum modo coctum. Hæc ad verbum Hermolaus. Ex quibus equidem omnibus palam fieri arbitror, quod perperam tum Brasavolus, tum Fuchsius hæc in re Barbarum insinulaverint. Caterum nos Mala insana è planta oriri observavimus, cui folia insunt stramonii, aut majoris Solani, haud absimilia, subsæpera tamen, hirsuta & per ambitum sensim sinuata: caule unico, semicubitali, ramoso, tereti, firmo subpurpureo, & perinde ac folia hirsuto. Flores edit albi-
cantes aut subpurpureos, in stella modum radiantes, è quibus oblongi oriuntur fructus cucumeris magnitudine, colore in candido purpurascens, virentesque. & levissimo contexti cortice, succosa albicanteque, intus pulpa: semine numero, parvo, filiquastris emulo. Radice nititur multifida, haud alrè descendente: feritur in hortis & viridariis, & vasis fictilibus primo statim appetente vere: floret Aestate, & Autumno fert fructum. Planta est frigoris, & algoris impatiens, quo fit ut in Germania & Bohemia, ubi Aestas frigidiuscula fuerit, raro fructum ad maturitatem perducatur. In Italia, ubi Mala insana copiosa proveniunt, frequenter in cibum veniunt. Elixæ enim à cortice mundant, & in particulas dissecant, & deinde farina aspersa, in oleo aut butyro ferventi in patellis frigunt, & mensis apponunt, sale & pipere condientes: sunt enim gustui non ingrata. Sunt è nostratibus, qui malis insanis vescantur ad venerem excitandam: quod forte ideo præstant, quoniam statim gignunt, concoctumque contumacia existunt. Verum cum frequentius manduntur (ut testis est Avicenna) biliosos generant humores. Quin etiam pariunt viscerum obstructions, carcinomata, elephantiasin, capitis dolores, tristitiam, & jecinoris & venteris infarctus: unde postea diuturna proveniunt febres & habitus malus. Hinc itaque fit, ut Averroem mirari subeat, quod libro 5. collectaneorum mala insana commendaverit suo quodam modo parata. Jam & aliud horum genus importari cepit, pressum, orbicularum malorum modo, melopeponum more sectum, colore primum viridi, deinde ubi maturitatem senserit, in quibusdam plantis aureum, in quibusdam verò rubeum visitur, ideoque vulgò appellantur Po m i d oro, hoc est, mala aurea. Eduntur & hæc quemadmodum illa, sed nauseam & vomitum sæpè movent. Mandragora

*III. SOLANUM POMIFERUM,
fructu rotundo, molli. *

gora vires descripsit Galenus libro 7. simplicium medicamen-
torum, his verbis: Mandragora vincentem habet facultatem
refrigeratorem, adeo, ut tertij sit ordinis refrigerantium. Ve-
runtamen & caliditatis cujusdam particeps est, & in pomis
humiditatis: proinde soporem conciliandi vim ea habent.
Radix cortex, cum sit valentissimus, non tantum refrigerat,
sed & desiccatur: reliquum quod intus est, imbecillum existit.
Hac planta qua Graeci *mandragora*, Latini item *Mandra-*
gora appellatur: Arabibus, *Jabora*, seu *Yabroach*: Italis
Mandragora: Germanis *Alraun*: Hispanis *Mandracola*: Gal-
lis *Mandragore*, & *Mandegloyre*. At *Melogenea*, seu *Mala in-*
sana, Italis *Petranciani* seu *Melanzane*.

Mandra-
gorae vi-
res ex
Gal.

Nomina:

Mandragora duplex est, alia flore minore & qui-
dem mas & foemina: alia majore caeruleo, cujus figu-
ram in historia nostra dabimus. I. Mandragora fru-
ctu rotundo mas & candida, quae verò fructu Pyri,
foemina & nigra herbariis dicitur. II. Solanum pomi-
ferum fructu oblongo, C. B. Melongena, Matth.
Cord. in hist. Cam. Cast. Lugd. Melangena vel Me-
lantzana, Lob. Mala insana Trag. Fuch. Dod. gal. &
fol. Gef. hor. Lac. Lonic. Tabernae. Pomum amoris
aliquibus, Gef. hor. Solanum pomiferum, eidem.
Solanum hortense & Pyra insana, Cæsalpino. Vari-
at floris colore, fructus item colore & figura. III. So-
lanum pomiferum fructu rotundo molli, C. B. Po-
ma amoris, Dod. gal. Lob. Lugd. Cam. in Matth. Ta-
ber. Pomum aureum, Gef. hor. Aurea mala, Dod. fol.
Cast. Mala insana, Cæsalpino. Solani pomiferi ge-
nus aliud, Gef. hor. Lycopersicum Galeni & Poma
Peruviana, Anguil. aliis Glaucium Dioscoridis: fru-
ctus aureus, ruber, rarius albus.

Ακόνιτον.

ACONITUM.

CAP. LXXII.

Aconitum aliqui pardalianches, alii cammoron, alii thelyphonon, alii myoetnon, alii theriopho-
non vocant. Folia habet cyclamini, aut cucumeris, tria aut quatuor, minora, & subhirsuta: caulem
palmo altum: radix scorpionis caudam æmulat, & alabastrum modo splendet. Torpescunt, ut fama est,
scorpiones admota radice, stupentque: qui rursus ellebori contactu, excitantur. Oculorum medicamen-
tis levandi doloris gratia adjicitur. Enecat pantheras, feras, lupos, & feras omnes, in carnibus objectum.

† Meum
correg-
xisse. i. sub
aspera.

Ακόνιτον ἄλλο.

ACONITUM ALTERUM.

CAP. LXXIII.

Est & alterum Aconitum, quod aliqui cynoetnon, alii lycoetnon appellant. Hujus genera sunt
tria: unum, quo utuntur venatores: alia duo in usum suum vertere medici: e quibus tertium, quod
Ponticum nominatur, plurimum in Italia, montibus Justinis exilit, a priore distans, quoniam folia fa-
ciat effigie platani, crebriore divisura, longiora, & multo nigriora: caulem filicis pediculo similem, nu-
dum, cubitali altitudine, aut ampliore: semen in filiquis oblongis recondit: radices in modum squil-
lae marinae cirrorum nigrescunt. Quibus ad venationem Luporum utuntur: insertae siquidem crudis
carnibus, & devoratae lupos enecant.

Duo Dioscoridi produntur Aconiti genera, quanquam postremum triplici distinguit differentia. Primum, quod Par-
dos enecat, Pardalianchen: alterum verò, quod canes, luposque conficiat, Cynoetnon, Lycoetnonque, vocari ait. Hoc
(ut diximus) in tria genera distribuit: veruntamen postremum tantum describens, duorum priorum historiam, &
vires silentio praterit. Quo fit, ut Hermolai, & Marcelli sententiam probandam putem: qui non temere quidem suspi-
cantur, in altero capite plura desiderari, quibus & priorum historia, & quoniam pacto tum medici, tum venatores his an-
tiquitus uterentur, palam fieret. Hujus diminuta lectio illud non parum suspicionem auget, quod in tertio genere, quod
Ponticum appellavit, nihil sit ab ipso Dioscoride pratermissum: ex quo quis forte conicere potest, in ceteris quoque, cum
quicquam non pratermisisset. Tertium hoc genus passim in Italia omnibus ferè montibus nascitur, foliis qua platani
quadantenus æmulantur, magis tamen per ambitum serratis, albis quibusdam maculis respersis: caule filicis, bicubitali:
floribus subluteis, acutis galericulis facie similibus: e quibus filiquae prodeunt, semen continentes: radice multiplici, ac ni-
gra. Habetur & aliud genus hujusmodi ferè foliis, & caule, floribus tamen melius, ranunculo non dissimilibus, longe tamen
majoribus, adeo ut sylvestres rosas hic aequet amplitudine. Quanquam Gesnerus in suo magno libro de animalibus
inscripto (in quem u mihi quidem videtur, ut multa vera doctè, ita non pauca etiam falsa ac vana ineptè con-
gesisse) negat inveniri Aconitum, cujus flores lutei sint, atque rosas æmulentur: ut qui sibi sortasse persuaserit
omnia

Aconiti
genera,
& confid.

Diosco-
ridis le-
ctio di-
minuta.
Diosco-
ridis lo-
cus su-
spectus,
Gesnerus
deceptus
reprehē-
ditur.

ssff 4

I. ACONITUM PARDAL.

Diosc.

Luparia.
VulpariaThely-
phoni
historia.Medici
clari qui
Aconitu.
pardali-
anches
apud
Matthio-
lum vi-
derunt.

II. ACONITUM PARDAL.

Plinii.

III. ACONITUM PARD.

Theophr.

mani, Borussi, Ungari, Galli & Hispani, & quotquot ferè sequuntur Casaream aulam, Regum, & principum oratores, ac multi quoq; peregrini, rei plantariae, & bonarum artium studiosi, qui hac per Bohemiam iter facientes, me (qua eorum est humanitas) invisere solent. Quibus omnibus dicere soleo, Palpate, & v. dete, quoniam Matthiolus fabulas non describit. Hinc plantam ego thesauri loco jam mihi asservo adversus vituperatorum calumnias, & omnibus, & singulis de-
monstrandam, tam amicis quam inimicis: his quidem, ut inspecta veritate ad mentem redeant: illis, ut de Matthioli in-
tegritate ubiq; testari possint. Est itaq; ACONITUM PARDALIANCHES, cujus hic primo loco imaginem ex-
pressimus planta in nudis, & arduis montium summitatibus cautibusq; proveniens, umbrosi tantum loci: solius cucume-
ri proxima, sed majoribus ad summum quatuor usq; subhirsutis: caulem edit, quem ego caducum vidi, palmarem, pari-
ter hirsutum quem admodum & soliorum pediculos. Florem videre non licuit, verum (si me mea non fallit opinio) Doro-
nici amulum illum esse existimo (Chrysanthemi similibus, sed minoribus.) Radicem edit alabastrum modo splendentem, dum
recens est, digitali crassitudine, ex lata origine in acutum desinentem, incurvam, geniculatam, & tota facie scorpii cau-
dam amulantem, ut ex hac imagine, quam ex viva planta pinxit VVolfgangus Meierpeck à Friburga Misnia oriundus,
quispiam

Aconiti
pardali-
anches
delinea-
tio.

30

40

50

quispiam certior fieri poterit. Resert enim hac omnibus suis notis ad amicum Dioscoridis Aconitum pardalianches. Est & alterum Aconiti huiusce generis, radice ferè simili, sed superiori parte utring, brachiata, alba, splendens, geniculata & ima parte Scorpionum caudam referente, minimè tamen incurva: foliis praescripto similibus sed paulò rotundioribus. ^{Plinii} ^{aconitū} ^{pardali-} ^{anches.} ^{Thely-} ^{phonum} ^{Theoph.} minus hirsutis, caule & floribus Doronico similibus. Nascitur in altissimis montium praeruptis, & ferè inaccessibilibus locis. Paresunt ei qualitates & vires cum praescripto. Hoc genus ^{PLINII} ACONITVM esse censeo. Quippe, ut Marino Cammaro sui Aconiti radicem similem reddidit, cuius effigiem hac haud parum imitatur. Huic tertium accedit, quod omnino Theophrasti ^{THELYPHONVM} facio. Siquidem hoc non solum habet radicem scorpionem integrum praese-

IV. ACONITUM PARDALIAN.

10 minus, quod falso Doronicum vocant.

V. ACONITUM II.

40 rentem, sed folia Cyclamini haud dissimilia, radice fibras geniculatas, graminis modo, & ejusdem quoque, more sese propagantes, & alios quoque, scorpiones effigiantes, è quibus postea & folia & germina erumpunt. At caules & flores nihil ferè ab altero differre videntur, sunt enim aurei omnes, chrysanthemi modo. Nascitur in altissimis montibus, praescriptis locis. Ea omnia potest, quae de ceteris scripta sunt. Duo hac Aconiti genera misit ad me ex suo viridario vir insignis Jacobus Antonius Cortusius Patritius Patavinus, acerrimus plantarum indagator, una cum Doronicorum vulgare plantae: illeque, me primum admonuit, Doronicum inter Aconita esse recensendum, quod cerè sciret, falso à se pluries periculo, extingui facile canes, qui horum radices devorant. Vix ego id credere poteram, sed interim datis cuidam meo cani vulgari-um Doronicorum quaternis drachmis, crudis carnibus occultatis, is post septimam horam obiit. Sed id mirum profecto mihi fuit, quod ipsemet canis toto illo tempore, quo supervixit, alacer, latus, ac hilaris se semper habuit, nihilque symptomatis ^{Doroni-} ^{cum vul-} ^{gare de} ^{genere} ^{aconito-} ^{rum.} ^{Historia.} passus est: immò, quod majus dici potest, quadam cum domestica canicula pluries Venerem exercuit, & coenanti-
50 bus nobis avidissime comedit. Quo factum est, ut ego profecto crederem, me hoc facio periculo frustratum iri. Atqui paulò post prater omnium nostrum sententiam, is repente admodum, ac si morbo comitiali percussus esset, totus in terram cecidit, ubi horrendo spasmo correptus, spumanti ore paulò post convulsus interiit. ^{CORTVSIO} itaque, nobilissimo, hoc amplissimum munus futura posteritas acceptum referat, ipsumque, novum vitæ nostrae custodem appelliet. Huic Nymphae violas, & lilia fundant: hunc suavisimis vestiant rosis, & baccharum cingant. Ac interim desinant Medici, quibus hominum vita cordi est, exitioso & pernecabili Doronico uti. Expellant & illum Pharmacopaei suae Myropoliis, & interdiciant pii, & optimi principes, qui Rempublicam gubernant, ne posthac venenum hoc praesentissimum vaneat. O quam miseram fuit eorum conditio, qui superiori aetate nos praecesserunt, quorum ferè nemo simplicia medicamenta rectè novit, quique
60 saepe venenosus auxiliis usi sunt, ubi saluberrimis antidotis uti putarant, ut quam pluribus in locis horum nostrorum commentariorum docuimus. Erit itaque, Doronicum posthac Damonicum, non Doronicum appellandum, quod Diabolus in huius locum thelyphoni genus hoc intruserit. Hinc autem sit, ut ego errorem quoque, meum jam agnoscam, quod noluerim Maranta concedere, Doronicum vulgare usum esse Aconitum pardalianchen, cum viderem id innocue sumi in medicamento ab hominibus: verum non ob id fieri puto, quod canibus sit venenum, homini verò salubre medicamentum, ut quidam mihi respondent, quibus cum de huiusce Doronici exitiali facultate sum locutus, sed quod non tanta quantitas propinetur à Medicis qua homines necare valeat, aut quod raro exhiberi soleat absque aliis antidotis, quae venenosam ejus vim dissipant, & extinguunt. Qui enim aliter sibi persuadent, rem ita esse intelligent, ubi à nobilissimo Cortuso impetrare poterunt, ut iis quasdam Gesneri literas sibi legendas concedat: siquidem iis apertissime saturatur, cum hac fabulosa putaret, & Doronicos vorasset in se ipso facto periculo, incidisse profecto in magnum vitae discrimen, nisi sudatoris Laconici & antidotis nonnullis sibi opem tulisset. Nam quae canes occidunt & lupos facile adducor
ut cre-

VI. ACONITUM III.

* VII. ACONITUM UNI-
folium. *

VIII. ACONITUM III.

Aconiti
species
IX.Thely-
phoni
historia
Theophr.

habet cyclamini simile: radicem ut dictum est, scorpionis effigie. Nascitur graminis modo, & geniculis constat: loca amat umbrosa. Quod si vera sint, quae de scorpione narrantur, jam & reliqua ejusmodi haudquaquam incredibilia, & fabulosa dici debent. Hae Theophrastus de thelyphono qui alterius quoque, Aconiti mentionem fecit cap. 16. ejusdem voluminis, sic inquit: Aconitum nascitur in Creta, atque Zazintho sed plurimum, optimumque, in Hetrachia Ponti. Constat id folio intuba-

ut credam, eadem homines quoque, necare, vel (si non necent) plurimum ledere, ut de vomica nuce ego fateri possum: quippe qui sciam hac tantum mulierem jam senescentem esse extinctam, qua caseum, è quo sibi cibum paraverat, super instrumento ferreo ad hoc parato attriverat, super quo ejus filius superioribus diebus nuces vomicas aliquot in particulas confecerat, quibusdam necandis canibus, qui eum nocte obstrabant. At Aconitum Pardalianches minus, quod officinis falso Doronicum, folia, caules & flores gerit, ceterorum generum similes, radicem quae graminis modo serpit, & quae hinc inde numerosa edit tubercula scorpionum effigiem praesferentia, candida, tenera ac dulcia. Nascitur & hoc in altissimis montibus, ubi sylvestres capreae inhabitant. Ceterum sunt nobis sex aliae Aconiti species, de quibus qui meminere, habeo neminem. Harum imagines, quas hic appingi curavimus, misit ad me Hieronymus Donzellinus medicus insignis, qui tamen Dominico Monteforo Veronensi Medico praclarissimo has acceptas referebat, atque etiam Francisco Calceolari qui primus eas in Monte Baldo in Veronensi agro adinvenit. Horum historias hic describere opera pretium non duximus, quod appicta hic imagines, eas ad vivum representent. De floribus tantum dicam, qui in quarto, & nono aurei sunt, in reliquis vero purpurei. Primi generis Aconiti, quod thelyphonum vocant, meminit Theophrastus libro 9. cap. 19. de plantarum historia, ubi ita scribit: Thelyphonum, quod alii scorpionem appellant, quia radicem scorpionis similem habet, admotum, scorpionem occidere tradunt: & eum reviviscere posse, si elleboro candido linatur. Enecat idem & oves, & boves, & jumenta, & ad summum omnes quadrupes eodem die, si genitalibus folium, vel radícula imponatur. Proficit potum contra scorpionum ictum. Folium

IX. ACONITUM V.

X. ACONITUM VI.

XI. ACONITUM VII.

intubaceo, radice tum specie, tum colore nuci proxima: vim illam mortiferam in hac esse, solum, & fructum nihil nocere affirmant. Fructus herba est non humilis materia: herba ex brevis est, & nihil supervacui habens, sed frumento similis: semen non spicuum. Nasceitur ubique, & non in Aconis solum, à quibus habet appellationem, u autem vicus est Perandiorum. Amat autem loca potissimum saxosa. Pascitur eo neque pecus, neque ullum animal. Preparari ad afficiendum modo quodam enarrant, nosse quoniam: quamobrem Medicos, quoniam componere nesciant, pro putrefactorio uti. Hac ille de secundo Aconiti genere, quod duorum alterum Dioscoridi esse potest, & illud fortasse, quod (ut ipse inquit) in usum suum vertere medici. Sed & de tertio Aconiti genere differuisse Theophrastum equidem crediderim, cum eodem loco paulo post hæc verba subdit: Aliud quoque venenum vim diurnariam enecandi sortiens compertum affirmant: esse namque radiculam quandam, qua eodem die possit occidere: solum hanc habere Ellebori, notamque omnibus esse: hæc Theophrastus. In quod nihil moveor, quod huic Aconito, quod tertium suspicor, veratri folia tribuerit: nam & Dioscorides nigro veratro folia platani reddidit, quemadmodum etiam tertio Aconitorum generi. Scripsit de Aconito pardalianche Aconiti diligentissime etiam Plinius libro vigesimo septimo, capite secundo, sic inquit: Sed antiquorum curam diligentiamque, quis possit satis venerari, cum constet omnium venenorum ocyssimum esse Aconitum, & tactu quoque genitalibus feminei sexus animalium, eodem die inferre mortem? Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes a Calpurno Bestia uxores M. Caelius accusator objecit. Hinc illa atrox peroratio, ejus in digito mortuas. Fabula narrare de spumæ Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, ideoque, apud Heracleam Ponticam, ubi monstratur us ad inferos aditus, gigni. Hoc quoque tamen in usus humane salutis vertere, scorpionum ictibus adversari, experiendo datum in vino calido. Ea est natura, ut hominem occidat, nisi invenerit, quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur velut pari intus invento. Sola hæc pugna est, cum venenum in visceribus reperit: mirumque exitalia per se ambo cum sint, duo venena in homine commoriantur, ut homo

XII. ACONITUM VIII.

XIII. ACONITUM IX.

XIV. PSEUDO ACONITUM
pardalianches.Pseudo-
aconitū
pardali-
anches.

Fuch. er-
ror.

ut homo superfit. Imò verò etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonstrando, quomodo venenata quoque ipsa sanarentur. Torpescunt scorpiones Aconiti tactu, stupentque, pallentes, & vinci se constituentur. Auxiliatur eis elleborum album tactu resolvente, ceditque Aconitum duobus malis, suo & omnium. Quod si quis illa sorte ab homine excogitari potuisse credit, ingratis Deorum munera intelligit. Tangunt carnes Aconito, necantque, gustatu pantheras, nisi hoc fieret, repleturas illos sitis. Ob id quidam pardalianches appellaverunt. At illas statim liberari morte excrementorum hominis gustatu demonstratum. Quod certe casu repertum quis dubitet? & quoties fiat etiam nunc, ut novum nasci, quoniam feris ratio, & usus inter se tradi non possit. Folia habet Cyclamini aut cucumeris, non plura quatuor, ab radice leniter hirsuta. Radice modicam Cammaro similem marino. Quare quidam Cammaron appellaverunt, alii Thelyphonon, ex qua diximus causa. Radix incurvatur paulum scorpionum modo, quare & scorpion aliqui appellaverunt: nec defuere, qui Myoskonon appellare vellent, quoniam procul & longinquo odore mures necat. Nascitur in nudis caulis, quas Aconas nominant, & ideo Aconitum aliqui dixere, nullo juxta, ne pulvere quidem nutriente. Alii quoniam vis eadem in morte esset, qua coram ad ferri aciem deterendam, statimque, ad mortem velociter sentiretur. Hec de Aconito pardalianche Plinius. Hallucinantur itaque, qui putant plantam quandam, binis tantum foliis, ipsisque rotundis, firmis, & per ambitum crenatis, à medio caule exortis, floribus melius in caulium summitatibus, & radicibus asphodeli modò numerosis, sed quam longè minoribus, gustu acerrimis ac lethiferis refertam, quam nos hic quoque, appingi curavimus, aliorum etiam iudicio expendendam, Aconitum esse pardalianchen, quam nos Pseudoaconitum Pardalianchen appellamus. Siquidem, quanto in

10

20

30

40

50

60

appellat: siquidem hac uno tantum constat caule, rotundo, duorum palmorum altitudine: è cuius medio quatuor erum-
punt folia, eodem ambitu, crucis instar patentia, sanguinea virga similima: alia præterea quatuor eodem modo prodeunt,
prope caulis summitatem, sed hæc minima sunt, acuta & longiuscula: in quorum medio purpureus, vinosusq; extat glo-
bulus unicus, acino uvæ similis, in quo semen concluditur album, minutum, copiosumq; halicacabi modo. Radix, quæ illi
subest tenuis, in capillares fere particulas dissecta, pallescit, nulla scorpius caudæ effigie, nec alabastris modo aliqua ex par-
te nitet, ut primum Aconiti genus à Dioscoride repræsentatur: cuius folia (ut etiam Plinius l. 27. c. 4. est auctor) præter id
quodd cyclamino, aut cucumeri similia sunt, nunquam, quod viderim, in caulis medio suam habent originem, sed statim ab
40 ipsa radice exeunt hirsuta, humiq; recumbentia. Semen huic nullum, quod sciam, à rei herbaria scriptoribus redditur. Sed
ex herba Paris acino semen colligitur, cui non modò nulla deleteria vis inest, sed etiam contra veneficia præstantissimum
est medicamentum. Novi enim ego quosdam, inquit ille qui pandectas aulas edidit, quorum aliqui nocturnum, diu-
turnitate, alii verò veneficiis semistulti facti erant, hoc tantum Paris herbæ semine ad vigesimum usq; diem in pulverem
hausto drachma pondere, pristinae sanitati omnino restitutos esse: id quod ego quoq; fateri possum. Bacca antidoti admi-
scentur, quæ contra deleteria pharmaca parantur. Herba recens tusa & illita, genitalium tumores & inflammationes sa-
nat, ac pariter oculorum phlegmonas: paronychiis quoq; medetur. Herba cum bacca refrigerat & succat. Provenit in mon-
tibus, in convallibus, & frutetis. Porro idem Fuchsius in suis paradoxis nil aliud Aconitum esse putat Mauritanis, & præse-
tim Avicenna, quàm Napellum. Quæ in re rursus, meo quidem iudicio, fallitur: quippe tametsi non negaverim, Napellum
esse è genere Aconitorum, quorum numerosa sunt species, ut ex appictis hic imaginibus videri potest: reperio tamen Avicen-
50 nam de utroq; Aconiti genere scriptitasse, & alterum appellasse strangulatorem Adib, alterum verò strangulatorem leopar-
di, quæ nomina eadem sunt, quæ apud Græcos lycostonos, & pardalianches: atq; eundem prius magna differentia speciatim
de Napello egisse constat. Ceterum cum nobis de Napello nunc sermo sit, ejus etiam hic historiam, & vires attexere volui-
mus. Est itaq; N A P E L L U S planta solius quinis ex unius pediculi apice prodeuntibus, pentaphylli modo, inq; anteriori
parte divisis, & aversa subalbicantibus: caulem edit bicubitalem, subrubentem, fragilem, striatumq; in cuius fastigio flores
exeunt spicati, colore purpureo, homini sylvestris modo, qui anteaquam dehiscant, mortui fere hominis calvariam repræ-
sentant: at jam patefacti lamii flores amulatur. Hos sequuntur corniculata siliquula, sursum spectantes, terna ex uno tan-
tum pediculo exorientes, in quibus semen concluditur nigrum, ac minutum. Radice nigræ turbinata vulgaris rapunculi
modo, subnigricanteq; à qua numerosa oriuntur fibrae adeò invicem contextæ, ut vetus speciem referant. Nascitur in mon-
tibus, & in convallibus. Excalfacit & siccat ordine quarto ipsi Avicenna. Tota planta pernecabilis admodum est. Sed ra-
dix cæteris partibus atrocior, adeò ut manu aliquandiu retenta, quousq; concalescat, tenentem perimat. Quinetiam pasto-
60 res necatos scimus, qui assandis aviculis, Napelli caule pro veru temere usi sunt. Napelli vis in necandis hominibus adeò
immanis, savaq; existit, ut nullis fere antidotis occurrì possit nisi quàm primum, & statim succurratur, quod tamen Aconi-
tum sumentibus non evenit. Hujus immanitatem vidimus nos Roma anno à Christo nato 1524. mense Novembri in Capi-
tolio, Clementis 7. Pont. max. anno primo. Nam cum decrevisset experiri olei cuiusdam præstantissimi vires, quod Grego-
rius Caravita Bononiensis Chirurgus tunc præceptor meus, contra deleteria medicamenta, & venenosorum animali-
um quoruncunq; morsus paraverat, iussit Pontifex venenum dari duobus latronibus, quos leges damnaverant, quo su-
orum facinorum poenas luerent, laqueo vitam finire, ut in iis olei huius experimentum fieret. Eorum alterum, qui pluri-
mum Napelli sumpserat, dulciarius panibus commissum, pontificii medici statim oleo inungendum præbent, qui post terti-
um di-

Herbæ
Paris de-
lineatio.Napelli
dehiscen-
tia.

Vires.

Historia.

T t t

um di-

XVII. NAPELLUS.

Historia
altera.Historia
tertia.Avicenna
defendi-
tur à Fu-
chsi ca-
lumnia.

retur, nullo sanè mentis incommodo, & vividis me intueretur oculus, cum tamen frontem inspicere frigidò sudore maden-
tem, & arterias jam ferè obdormiscere, antidotum propinari jubeo, quo epoto illico inversis oculis, atq; ore in laus di-
stracto, capiteq; in scapulas rigente, ingenti admodum animi deliquio correptus est. Itaq; totus collapsus accidisset in ter-
ram, nisi à carceris custode retentus esset. Jubeo interim cum vino irrorari faciem, & anterioribus capillis excuti. Quo in-
genio statim revixit, emissis interim per se dem excrementis. Posthac jubeo illum jacere super straminibus ibi ad hoc parat-
is, ut quid inde sequeretur, animadvertere. Ille verò de frigore conquerens, paulò post putrida, biliosa, & livida qua-
dam vomitione rejecit, qua se non parum adjutum fatebatur. Interim se ad sinistram convertit latens, ac si dormire vel-
let. Prohibeo ne dormiat. Dum hac aguntur, nullo alio exorto symptomate, tandem obmutuit, & obiit simul, livida facta
facie ac si laqueo suspensus. Caterum longè aliter se habuerunt symptomata in altero pariter ad furcam damnato, cui da-
ta fuit ejusdem Napelli drachma, ut de lapide, quem Bezoar appellant Arabes, periculum fieret, an hujusce veneni im-
manitatem expugnare posset. Agebat latro annum circiter 27 qui epoto lethali pharmaco, piperis omnino saporem illi
inesse dicebat. Hora subinde peracta, cum vomere coepisset, lapidus illius grana septem ex albo meraco data sunt. Verùm ab
ebibito antidoto, variis, & acerbissimis symptomatibus exagitatus est. Evomuit enim frequenter biliosa, porraceo colore.
Quendam quoq; veluti globum, circa umbilicum se sentire dicebat, qui inde superna petens, in supremam & postremam
capitis partem frigidam auram quandam diffundebat. Accessit paulò post stupor quidam paralyti haud dissimilis, qui sini-
stri lateris brachium, & crur occupavit, adeo ut vix summam manum movere potuerit, motu jam in ceteris partibus ex-
tincto. Interim non multo post tempore hac morbi vi sinistra corporis parte incolumi relicta, in dextram repente se contu-
lit eandemq; simili modo occupavit. Vagum profectò symptoma hoc fuit, nam cum dextrum brachium in altollere potuit,
sinistram non potuit, & e contra. Tandem utrumq; elevavit. Agebat quoq; universa corporis venas frigesce-
re. Non desue-
runt vertigines, quas sequuta sunt cerebri commotiones adeò ferventes, ut aqua in caldario bullienti similes esse diceret.
Accessit quoq; oris, & oculorum convulsio, atq; acutissimus mandibularum dolor. Quare saepe manibus affectas illas par-
tes perstringebat, veritus ne exciderent. Forinsecus turgent oculi, livida facies & nigra labia cernebantur, quinetiam
ventris tumor videri poterat, perinde ac hominis aqua intercute laborantis. Varia admodum extitit arteriarum pulsa-
tio, & varia quoq; mentis perturbatio, pro symptomatum recurrentium acerbitate. Nam jam prorsus de vita desperare,
mox in spem se erigere videbatur, modò rationis compos, modò delirans, nunc ploranti, nunc cantanti similis. Aquam frigi-
dam dari sibi potandam tantopere appetebat, ut ea subito se liberatum iri consideret. Toto hoc tempore se ter excacatum,
terq; in mortis agone colluctatum affirmabat, lingua tamen perpetuò constitit, nullo unquam symptomate affecta, siqui-
dem nunquam intumuit, nunquam in balbutire auditus est. Caterum septima post ebibitum Napellum hora, veneni tan-
dem vi ab Antidoto extincta, omnia evanuerunt symptomata: arterie ad rectam rediere normam, naturalis revixit color,
& brevi quoq; virium constitit robur. Atq; in hunc modum miser ille, magno conflictu, atq; certamine periculum supera-
vit. Id quod manifestò fateatur, de Napelli immanitate Avicennam non scripsisse fabulis, quem tamen insectans Fuchsius
loco superius citato. Leonice ni testimonio nixus, in eum acerrime invehitur, nec sanè eum, ut nostri recentiores, principem,
sed tyrannum, & homicidam nuncupat, eosq; pariter detestat. qui ejus sectantur doctrinam: quippe quod Avicenna
scripsit (ut ipse inquit) Napellum perniciosum esse venenum: mox subdiderit, quod linitum, & bibitum deleat albas,
cutaneis morbi genus. Quia in re non possum non admirari Fuchsi, virum aliquo ingenio & eruditione clarum, quem
etiam hoc nomine plurimum diligo, quod in tam celebrem & antiquum scriptorem paulò acrius & immodestius egerit.
Hominum

um diem saepius oleo perunctus evasit incolumis: quanquam
non sine magna formidabilium symptomatum accessione.
Alterum verò, cui longè minus venenati panis exhibuerant,
oleo inungi vetant, ut assumpti veneni effectum, savitiamq;
cernerent. Id quod illi rei exitus facile comprobavit: quan-
doquidem paucis post horis obiit infelix, in omnibus incom-
modis, cruciatibus, & symptomatibus correptus, qua ab epo-
to Napello provenire scribit Avicenna. Vidimus id etiam
Praga Metropoli Regni Bohemia, anno M. D. L. X. I. Men-
se decembri in Latrone quodam suspendio damnato cui Na-
pelliradix à carnifice data est drachma pōdere rhodosaccha-
ro excepta, Casareus Medicus presentibus, ut antidoti famosi
cujusdam vires explorarentur, an contra Napellum id pra-
staret, quod antea in altero damnato, qui Arsenici drach-
mas duas ebibit, efficacissimè praestiterat. Lubem itaq; vora-
vit ille luthiferum Napelli pharmacum, utpote qui non so-
lum sibi conducibilis censebat, veneno in carcere necari,
quam laqueo publicè in patibulo suspendi, sed quod etiam
speraret se à nobis servari posse. Interim transacta jam sesqui-
altera hora, cum nihil symptomatis appareret, verebamur
omnes, ne fortasse in Bohemia algida regionis causa, Napel-
lus venenosus nasceretur, aut quod ipsa radix succo destituta,
ob editos jam caules, flores & semen, nihil operaretur. Quo
factum est, ut alterum illi pharmacum propinatum sit, ex
ejusdem Napelli caule, foliis, floribus, & semine paratum.
At ibidem duabus adhuc horis nobis omnibus permanenti-
bus, misero illi mali prorsus nihil accessit. Reducitur ille ad
carceres, abeunt ceteri, & mihi soli totum committitur ne-
gotium. Hora transacta carceris custos me admonet, illum
jam agrotare. Ego statim adsum, audioq; ipsam de universi
corporis lasitudine ulcerosa, imbecillitate magna, & cordis
grave dine conqueri: tunc itaq; quamvis audacter satis loque-

Hominum enim eruditorum partes esse semper existimavi, et si ego eas usquequaque servare non potuerim, ut non vanis contentionibus, neque convitiis aliorum scripta resollant, sed rationibus, inque probatissimis, cum eos accusant, qui multis antequam seculis decesserunt, nec amplius a calumniis se tueri possunt. Qui praeerea considerare debent, an in quo aliquem reprehendunt, in eo proprius sit authoris lapsus, aut interpretis, aut librarii, antequam ullum iurgium potius, quam rationibus invadant. Quippe relicti tam Mauritanorum, quam Graecorum sectis, quorum uni magis quam alteri addictus esse nolo, mihi quidem non videtur existimandum, quod Avicenna vir sane singulari doctrina, et admirabili ingenio ab omnibus recentioribus nostris maxime commendatus, eodem in loco sibi omnino contraria scripserit in veneno tam saevo, cui exitiales formidandasque vires tribuit. Cujus rei firmissimum praeber indicium scriptura Avicenna ab Andrea Bellunensi castigata, in qua nusquam legitur, Napellum bibitum albaras delere, sed quod hoc esset quadam ejus confectio in patu sumpta. Verba enim Avicenna secundum castigationem Bellunensis ita sonant: Napellus delet albaras linitum, sicut et confectio ejus dicta alberzicali in potu sumpta. Ex quibus verbis plura mihi sese offerunt conjicienda, ut tuear Avicennam, aut quod confectio illa tam exigua Napelli partem excipiat, aut ea quam recipit, adeo antidoti correctio sit, ut non solum necem non inferre possit, sed ne tantillum quidem obesse. Aut quod Napellus in illam additus, is forte est, quem Avicenna appellat Napellum Moysi, aliqui vero Antoram: quandoquidem hac planta antidotum sit admodum efficax contra Napelli venenum, praesertim quod dicat Avicenna, inesse similiter huic planta vim ad albaras, et lepras: aut in eadem confectio fortasse mus ille interponitur, qui Napelli radicibus victitat, à nobis pluries inventum Mananienfibus montibus, quod etiam mus iste Napellus Moysi ab Avicenna dicatur, quoniam in eadem contra Napelli venenum polleat viribus, quibus et ejusdem nominis planta. Hac fortassis suscipi, quam decebat, persecuti sumus. Sed tamen eo consilio id libenter fecimus, primum ut quantum per nos fieri posset, Avicenna à calumnia vindicaretur. Deinde ut ingenue dicerem, quod de his omnibus sentio, qui optimos etiam quosque, auctores, praesertim Arabes, lacerant ac dissepunt, quorum plerisque magna est habenda gratia: tantum abest ut eos odio perpetuo prosequi debeant. Verum cur id faciant, non video, nisi quod tutum sit in mortuos invehi, quando hodie pauci sunt, qui eos tueri velint. Caterum existimarunt Manarum Ferrariensis, et Leonicensis, quod Napellus, et Toxicum Graeci vocatum inter se non differant. Sed quantum et isti viri gravissimè aberraverint, inferius libro sexto toxici mentione latius ostendemus. Sed de Napello hactenus, qui cum Antoram, quam cum illo conmiscitur, in mentem mihi redegerit, non praetermittendum esse existimavi, quin de ea hic quoque differerem. Est itaque planta, quam ANTORAM, vel ut melius fortasse, Antoram vocant, quae (ut referunt rei plantariae

Napellus
Moysi.Napellus
& Toxicum
cum dif-
ferant.Antoræ
mentio
& vires.

XIIII. ANTORA.

* XIX. ANTORÆ RADICES VARIÆ *

30

40

50

indagatores) unà cum Napello crescit, vel propè ipsius plantae provenit, in Liguria, et Gallia Cisalpina montibus, unde ad nos affertur, magnarum contra venena virium. Caulem edit sesquipalmarem, et quandoque cubitalem, rotundum, firmumque, in quo multitudine ac tenuia, disparibus intervallis, exunt folia numerosa, in latus sese diffundentia. Flores edit summo caule numerosos, purpureos, Napelli similes, sed paulo minores. Radices duas solidas oblongas, turbinatas olivæ quantitate, ac saepe majores, cortice subnigricanti, sed alba intus carne, Nardi montanae modo. Hanc putaverim ego esse Avicennæ Zedoariam, quod scribat hanc cum Napello crescere, et quod radices sunt, sive portiones similes Aristolochiae. In quam sententiam duxit me Gulielmus Quacelbenus Belgæ, medicus insignis, et rei plantariae studiosus, qui superioribus annis antequam moreretur, misit ad me Constantinopoli Antoræ radices aliquot, quas mercatores, à quibus emerat magno satis pretio, Zedoariam appellabant. Quae si non sunt, alterius quidem plantae radices esse non poterant quam ejus,

Zedoaria
Avicennæ.

de qua sub Napelli Moysi nomine meminit Avicenna, cum scribat is Napellum Moysi etiam cum Napello crescere, & ejus majorem esse theriacam. Ideo haud eos male sentire crediderim, qui Zedoariam, & Napellum Moysi, idem esse Avicenna censent. Praestant Antora radices, non solum ad epotum Napellum, sed & cetera quaecumque venena, quin etiam ad viperarum & reliquorum venenosorum morsum. Ligures (ut audio) Antora radicibus felicissime utuntur, ad intestinum vermes. Propinantur quoque commodissime ad tormina, & ceteros intestinorum cruciatum. Dantur quoque, utiliter ad versus pestilentiam, & omnes internos dolores. Auxiliantur omnibus cordis affectibus, nec minus praestare dicuntur in febribus pestilentibus, cum quibus exanthemata lentum figura exoriuntur. Et cum legitimo Doronico careamus, ejus loco perquam belle supponi possunt. Aconitorum vires tradidit Galenus l. 6. simplicium medicamentorum, ubi ita scriptum reliquit: Aconitum pardalianches putrefaciendi facultatem obtinet, & lethale est. Itaque, in cibo potuque, fugiendum: attamen ad putrefaciendum externas corporis partes, aut circa sedem idoneum est. Herba vero radix ad haec utilis est. Quod autem Lycottonon vocatur, similem alteri facultatem habet, sed peculiariter lupos, sicut illud pardos, interficere consuevit. Haecenus Galenus. Aconiti primum genus Graece vocatur ἀκόνιτιον ἢ ἀκόνιτιον ἢ ἀκόνιτιον: Latine, Aconitum interficiens pardos ac pantheras: Italicè, Aconito Pardalianche: Germanice Wolfsebeer und Dolkwurz: Hispanice Centelha: Gallicè Herba de la tora. Alterum vero genus Graeci ἀκόνιτον noviter dicunt: Latini, Aconitum Cynoctonum & Lycottonum: Itali Aconito cynoctono: Germani Wolfswurz: Hispani Yerva mato lovo, & Yerva de balhesteros: Galli Parelovine. Verum Herba Paris, quibusdam uva versa, sive uva Lupina: Itali Herba Paris: Germanis Wolfsebeer oder Sternfraut: Galli Raisin de Renard. At Napellus, Italis Napello: Chymistis Herba tora.

APPENDIX.

10

CONRADVS Gesnerus hac aetate eruditione, ac copia rerum clarissimus medicus, suo, quem de raris & admirandis herbis appellavit, libello, de primo Dioscoridis Aconito disserens, quod ipse vulgus sequutus Toram appellat, non solum imaginem nostram in hujus capituli initio appictam pluribus impugnare nititur, sed (ut arbitror) invidiorum potius quorundam suasionibus, quam sui ipsius genio excitatus, eo immodestia injuriarum, pervenisse demonstrat, quod haudquaquam decere crediderim honestos quosque viros despectere. Quamobrem non possum non admirari, Gesnerum, quem haecenus modestissime de omnibus scripsisse constat, nunc primum longe aliter se gerere, praesertim cum certo sciat, se jamplura magna edidisse volumina, quae censuris innumeris non vacabunt. Ecquid profecto turpius, detestabiliusque, Gesnero evenire potuit, quam infidelitatis illum arguere hominem, cujus auctoritas, integritasque, tanta jam dudum fuit apud ipsum, ut innumeris fere locis in libro de animalium historia, aliisque voluminibus, non solum illum laudaverit, probaverit, ac etiam observaverit, sed illius scriptis inventisque, pro sui commodum usus sit, ac multa illi accepta referre posset: etenim non abest suspicio, quin ejus sinceritatem vaser quispiam labefactaverit malevolus (nam & alios synceros ac probos viros ab ipso deceptos scimus) quo postea factum sit, ut dum is immerito nostram accusat imaginem, aliam ipse in medium afferat, quae (pace ejus dixerim) merito damnari possit, quum plantam, quam ipse pro primi generis Aconito pingit, de quo Dioscorides, & antiquorum alii meminere, nullis prorsus notis legitimum illud Aconitum referat: adeo ut a genuino non minus differre videatur, quam corvus a Cygno. Nam ubi hirsuta folia? ubi Cucumeris aut Cyclaminis facies? ubi plura quam unum tantum folium? ubi radix caudae scorpionis amula? ubi (Dii boni) alabastris splendor? Nullum penitus talium notarum apparet vestigium. Quamobrem plurimum mirari subit, quod quasi fasciatus maluerit Gesnerus imperitissimi olitoris, cujus balista se telum effecit, contra nos probare sententiam, quam Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, Oribasium, & alios quotquot sunt clarissimi nominis auctores, admittere. Adhuc non video, cur ea ratione adducatur Gesnerus, ut non putet imaginem nostram nisi fictitiam, quod scilicet nimis artificiosa sit radix, & quod absque ullis videatur fibris, quum aliarum etiam plantarum habeantur radices omnino glabrae, artificio editae longe majori, ut in Dentaria vocata, & in eo Sanicula genere, quod album Germani vocant, cujus superius inter symphyta meminimus, videri potest. Sed dicat Gesnerus, obsecro, quoniam in suis de animalibus libris fictitias appinxit imagines? Longum sane esset recensere. Recensere fortasse alias. Quippe nil minus ferendam, quam rationem ab altero repetere enim, qui sua redere non possit.

Sunt enim in promptu doctissimi viri, & in plantarum historia, ac facultate exercitatissimi, qui rerum veritatem optime norunt, quorum nomina, etsi copiosum non efficiant numerum, satius mihi fuerit is commendari labores nostros, quam a ceteris improbari. Equidem Gesnero alioqui viro doctissimo nostri Aconiti stirpem mittere possem, nec me taderet ad montes illos me iterum recipere, licet magna intercedat itineris distantia. Atqui quum plantam non requirat, sed duorum aut trium eruditorum testimonia, haec semper in promptu erunt.

Vivit Georgius Liberalis pictor, qui plantam delineavit: Vivit Petrus Spezzalancia, qui eam effodit: Vivit Franciscus Melchiorius medicus Tridentinus, qui nobiscum ierat: Vivo ego (Dii boni) qui adhuc fidei aliquid praestare possum, & montes vivunt & extant, qui tales nobis alunt plantas. Mirum sane, quod tam jam morosi sint homines, ut nil aliud extare terris, maribusque, censeant, quam quod ipsi tantum viderint. Verum enimvero non possum satis explorare Gesneri mentem: quippe qui haec & alia nonnulla adversum me prius scripserit, & nunc primum nos honestè, benignèque, defenderit, adversus Guilandinum quendam Borussum, qui ad ipsum epistolam quandam scribens de Bulbo Castaneo, Trasis, Moly, aliisque, nonnullis barbara quadam invidia sauciatus citra causam omnem ac rationem, temulentis hominibus instar, acris, immodestis, quin etiam iniquis quam par fuerat, in nos invehitur. Sed licet etiam nobis, obsecro, parumper una cum Gesnero, quem tamen suis maledictis sautorem sperabat, tam impudentis hominis rabiem repellere. Nam quis hoc pati possit? Quis non modestia fines praetergrediatur, ubi tantum contumeliosus, calumnius, & imperitissimus hominibus rabidis moribus carpi, & praeter aequum impugnari. Id quod si aut nostro tantum aro, aut mihi soli evenire perspectum haberem, dolerem quidem primum horum temporum nequitiam, inde vero fortunam meam deplorarem. Verum quum id omni tempore fuisse commune animadvertam, eamque fuisse semper bonorum, doctorumque, virorum conditionem non ignorem, ut invidiorum tela evitare, rabiemque effugere neququam possint,

Matthioli testimonium adversus Gesnerum. Vivit Georgius Liberalis pictor, qui plantam delineavit: Vivit Petrus Spezzalancia, qui eam effodit: Vivit Franciscus Melchiorius medicus Tridentinus, qui nobiscum ierat: Vivo ego (Dii boni) qui adhuc fidei aliquid praestare possum, & montes vivunt & extant, qui tales nobis alunt plantas. Mirum sane, quod tam jam morosi sint homines, ut nil aliud extare terris, maribusque, censeant, quam quod ipsi tantum viderint. Verum enimvero non possum satis explorare Gesneri mentem: quippe qui haec & alia nonnulla adversum me prius scripserit, & nunc primum nos honestè, benignèque, defenderit, adversus Guilandinum quendam Borussum, qui ad ipsum epistolam quandam scribens de Bulbo Castaneo, Trasis, Moly, aliisque, nonnullis barbara quadam invidia sauciatus citra causam omnem ac rationem, temulentis hominibus instar, acris, immodestis, quin etiam iniquis quam par fuerat, in nos invehitur. Sed licet etiam nobis, obsecro, parumper una cum Gesnero, quem tamen suis maledictis sautorem sperabat, tam impudentis hominis rabiem repellere. Nam quis hoc pati possit? Quis non modestia fines praetergrediatur, ubi tantum contumeliosus, calumnius, & imperitissimus hominibus rabidis moribus carpi, & praeter aequum impugnari. Id quod si aut nostro tantum aro, aut mihi soli evenire perspectum haberem, dolerem quidem primum horum temporum nequitiam, inde vero fortunam meam deplorarem. Verum quum id omni tempore fuisse commune animadvertam, eamque fuisse semper bonorum, doctorumque, virorum conditionem non ignorem, ut invidiorum tela evitare, rabiemque effugere neququam possint,

possint, facile equo animo patior quorundam audaciam, insignemq; temeritatem. Inter quos nulli mihi secundus videtur Borussus ille, quem potius (ut ita dicam) Marassum vocaverim. Quid? Mihi blatero invidiam parere credit, quod me herbariorum Deum appellat? An nescit tabula, non aliam ob causam labores nostros in omnium fere studiosorum manibus florescere, & legi, laudari, foveriq; ab omnibus, quam quod ii de re herbaria bene meruimus me iudicent? quoniam etiam ob id mihi tantas agant habeantq; gratias, quantas mihi vix meritis esse videor. Atqui is, tamen si stultissimus sit, in hoc tamen (me hercule) sapere videtur, quod corium illud suum tantifaciat, ut Matthioli pelli anteferendum iudicet, quod sibi aliquando ex usu fore putat. Servet ille suum corium diligenter inunctum, & magno existimet pretio. Quippe nisi proprio fuerit adiutus corio, parum aberit, quin livoris intumescens rumpatur medius. At videant candidi piique lectores, qua hypocrisis inceptis in nos invehi Guilandinus, quem primum inquit: Non sum, qui cavillis, & imposturis inanem gloriam aucupari velim. Mentiri nescio, nec si scirem, velim, quum tamen nil magis profiteatur, quam calumnias, maledictis, & imposturis sinceritatem, & modestiam nostram impugnare, & id me scripsisse asserat, quod nulum in nostris legitur commentariis. Sed nescio quomodo turpiora sint vitia, quam qua virtutum specie celantur. Porro si quandoq; forte nonnullas bonas horas male consumpsero, ut huic impudentissimo conviciatori respondeam (id enim non hic expositulatur locus, ne huius futilitate, & frivolis ineptiis nostra deficiantur commentaria) rogaros velim studiosos omnes, ne id a me factum putent, ut aliquam mihi exinde laudem requiram, qua nulla mihi tam diu esse potest, quam diu cum homine tam impudenti negotium est, qui tanquam lulentus cum quovis volutari cupit: sed si quam ille maledicendo voluptatem accepit, eam male audiendo amittat, ceteriq; ejus simillimi aperte omnes intelligant, plus esse bonis eruditumq; viris, se defendendo praesidium, quam variis obrectatoribus in calumniando fraudu.

- 20 Aconitum duplex est, aliud folio Cucumeris, quod Pardalianches, aliud foliis Platani instar divisum, quod Lycoctonum: utriusq; plures sunt differentiae. I. Aconitum Pardalianches primo loco positum, multi, praesertim Gesnerus in Libello de Lunariis, falsum & commentitium existimant: at Lugd. herbarii author in appendice suae historiae, plantam integram a Trevirensi seplasiario se natum testatur, in cujus horto plantae jam aliquot annis vivant, & in Allobrogibus nasci: qui figuram huic similem habet, sed ramulum floribus onustum adpingit. Dicitur Aconitum pardalianches, Matth. Dod. gal. Lugd. Tab. Aconitum primum, Lac. Cast. Aconitum Matthioli an in rerum natura dubitamus, Gesnero de hortis. Placuit ex secunda Matthioli editione appendicem, quam capiti de Aconito subjunxit, huic etiam editioni inferere, cum suam contra Gesnerum conetur sententiam tueri. II. Aconitum Pardalianches Plinii, Matth. Dod. gal. Lugd. Tab. Aconitum pardalianches alterum, Dod. fol. Doronicum brachiata radice, Lob. Lugd. III. Aconitum Pardalianches Theophrasti, Matth. Lugd. Aconitum Pardalianches Matthioli, Taber. IV. Doronicum radice Scorpii, C.B. Aconitum Pardalianches minus, Matth. Lugd. Cast. Aconitum pardalianches primum, Dod. fol. Doronici tertii varietas, Lobel. Doronicum latifolium. Clus. hist. Pann. Doronicum, Cord. in hist. Ges. hor. Lonic. Caesalpinus. Doronicum primum, Taber. Doronicum minus, Cam. Doronicum Romanum, Ges. hor. Clusio in Corollario Dodonaei Gallice a se redditum Lugd. Doronicum Scorpioides, Gesnero in libello de Aconitis. Triplicem hanc Aconiti Pardalianchis differentiam, triplicem esse Doronici varietatem, non sine causa suspicari licet: & quod secundo loco positum, videtur esse Doronicum, quod apud Helverios provenit, & ipsius radices ante octodecim annos in Pharmacopolio Johannis Haintzmanni, Grassoy nomine accepimus, ex cujus horto dum hoc scriberemus, plantam cum floribus mutuavimus, de qua plenius in historia nostra universalis. V. Aconitum lycoctonum luteum, C.B. Thal. Camer. Aconitum secundum, Matth. Cord. in Diof. Lacu Aconitum Lycoctonum, Fuch. Lonic. Aconitum Lycoctonum luteum majus, Dod. fol. Lugd. Lycoctonum ponticum, Dod. gal. Aconitum Lycoctonum secundum, Lugd. Aconitum luteum, Gesner. in fracto, Taber. Aconitum luteum ponticum, Lobel. Aconiti secundi vel Lycoctoni species prima, Ges. hor. Luparia, Trago. Napelli primum genus, Caesalpino. Flores huic purpureos Matthiolus, at Camerarius in sua Matthioli epitome, luridos aut luteos pallescentes, tribuit. VI. Aconitum tertium, Matth. Lacun. Thal. Tabernae. Aconitum Lycoctonum tertium, Lugdun. nil aliud, est, quam Ranunculi species, quem supra sextum fecit. VII. Quod septimo loco posuimus, in Aconiti tertii locum Camerarius in suo Matthiolo substituit, Aconitum etiam hyemale nominans, quod lubet Aconitum unifolium luteum bulbosum nominare, quod forte Theophrasti Aconitum est. Hoc ex radice candida, ex pluribus tuberculis Anemones instar composita, & quasi geniculis articulata, quae acris & fervens, nullos quidem cauliculos, sed plures pediculos palmares nudos & tenues emittit, quorum summo folium rotundum, circumscriptio quidem unicum, sed in plures partes Geranii Columbinii, aut Napelli figura, in profundiores, minusq; profundas lacinias divisum: foliorum singulorum medio flos unicus luteus, Ranunculi aemulus sex foliis compositus, insidet, ex cujus medio apices plures singuli minutum capitulum subflavum sustinentes, emicant: quod si flos major longiorve sit, obscure flavescit, si minor, saturatius flavet. Huic succedunt siliquae quaternae & etiam senae, pediculis insidentes sursum erectae, Hellebori nigri tenuiores, quibus semen rotundum, compressum, rufescens, inclusum. Hoc alii in collibus agri Faesulani, nos vero in Euganeis juxta Patavium Aprili florens, & in nostris hortis Januarii sine, legimus. Dicitur Bulbosus unifolius aut bifolius batrachoides, Elleboracea herbula, Adversariis. Aconitum hyemale Belgarum, & Ranunculus monophyllos, sive Anemone Bononiensis, Lob. Camer. Aconitum Lycoctonum luteum minus, Dod. fol. Lug. Aconitum aliud Dalechampii, Lug. Bulbus parvus unifolius Penae, Lugdunensis historiae auctori, qui huius plantae tres figuras proposuit, quod illi usitatum, ita ex eo opere (fere dixissem farragine) & quidem sine ipsius damno ultra trecentas figuras, bis tervè, & quidem sub diversis nominibus positas, auferre possis. Aconitum hyemale Cam. in suo Matthiolo. Elleborina Caesalpino. VIII. Aconitum quartum, Matth. Lacu. Lugd. an forte Aconitum Lycoctonum flore delphinii caeruleo (quod Lobelus & Dodonaeus proposuere) exprimere voluit? Floribus aureis magnis Matthiolus, caeruleis caudatis Camerarius in Epitome Matthioli dicit,

IX. Aconitum quintum, Matt. & Lugd. cui ex Matthioli sententia, flores insunt purpurei, at Camera-
rio in Epitome crocei, addens folia vitigineis aut ficulneis accedere magnitudine ac figura seu divisione,
quæ maculis albis & livescentibus venis deformatur, radice nigricante, cujus magna copia in monte
Baldo inveniatur. Videtur Ranunculus montanus albus, simplici flore, quem idem Matthiolus pro
quarto Ranunculo posuit, exprimi. X. Aconitum sextum, Matth. Lugd. Tab. quod floribus splendet
purpureis Matthiolo: verum Camerarii in Matth. hæc sunt: Napello simili folio sed multò majore con-
spicitur, & albis quibusdam seu pallidis livescente venulis, floris figura ad Lupariam nostram accedit,
colore pallescente luteove. XI. Aconitum septimum, Matt. & Lugd. An Aconitum Lycoctonum quar-
tum, Clusii historia Pannonica? XII. Aconitum octavum, Matth. Lugd. hoc floribus nitet purpura-
scentibus Matthiolo: at Camerario in Matthiolum, floribus provenit rufescentibus, folio fere vitigi-
neo, radice quadruplici ab uno capite crasso. Quid si Matthiolus, id quod à Lobelo, Dodonæo & Lugdu-
nensi pro Aconito Lycoctono cæruleo parvo, & à Clusio hist. Panno. & Camerario Thora Italicae no-
mine exprimitur, intellexisset? XIII. Aconitum nonum Matthiolo & Lugdunensi: floribus aureis Mat-
thiolo, Luteis Camerario in Matth. qui hæc addit: radice duplici divaricata sustinetur, minora, & gra-
ciliora, quàm alii Napelli folia & magis dissecta promit: quod Antoram forte aliquis non malè exulti-
maret, nisi major & longior, ut videtur, hæc esset. XIV. Thora major, C.B. Pseudoaconitum Pardalian-
ches, Matth. Aconitum primum Dioscoridis, Gef. hor. Cyclaminus terria Plinii & Limeum ejusdem,
Gef. Libello de Aconitis. Phthora Valdensium, Adver. Lob. in icon. Thora Valdensis, Dod. fol. Lugd.
Clus. hist. Pann. Cam. Tab. Tora major & Toxicum Valdensium, Cam. in suo Matthiolo. XV. Thora
minor, quæ minoribus foliis constat circinatis, asperis, non hirsutis, per ambitum crenatis, ad pluri-
mum tribus, sæpius verò singulari folio: floribus luteis sed minoribus forma ut & seminibus, Ranun-
culo similibus: radicibus pluribus conjunctis asphodeli instar ex uno capite prodeuntibus, albis, quibus
sæpe appendix longiuscula scorpionis caudæ æmula, qua se forsan propagare solet additur. Aconitum pri-
mum minus, Gef. hor. Tora minor, Gef. Lobel. de Aconitis, Camer. in Matth. Thora montis Baldi &
Thora Sabaudica, Tabernæmonta. XVI. Solanum quadrifolium bacciferum, C.B. Herba, Paris, Matt.
Dod. gal. & fol. Lugd. Cast. Thal. Cæsal. Paris herba, Lonic. Camer. *Asop* sed non Atticus & Uva lupina,
Trag. Aconitum Pardalianches, Fuchf. Taber. Aconitum seu pardalianches monococcum, Cord. in
hist. Aconitum pardalianches thelyphonon, myophonon Theophrasti Cord. in Diosc. Aconitum salu-
tiferum, Taber. Solanum tetraphyllum, Gef. hor. Lobel. Solanum sylvaticum, Gef. hor. appen. Foliis
communiter quatuor, uno aliquando, & etiam tribus cum primum prodit, quinque & sex reperitur.
XVII. Aconitum cæruleum seu Napellus, C.B. Napellus, Matth. Gef. hor. Lonic. Castor. (cui & herba
Tora) Dod. fol. (cui & Toxicum) Lugd. Camer. Napellus verus cæruleus, Lobel. Napellus major,
Taber. Napellus reticulatus & Napellus Avicennæ, Cæsal. Eischenius/Brunf. Trag. Lycoctonum cæ-
ruleum, Cucubus five Cappa monachi, Dod. gal. Lycoctonum sativum tricarpum, Cord. in hist. Aco-
niti secundi vel Lycoctoni species altera, Gef. hort. Aconitum cæruleum, Thalyo. Flore communiter
cæruleo, rarius roseo, rarissime albo reperitur. XVIII. Aconitum salutiferum seu Anthora, quasi *ἀνθρα*

CICUTA.

ἄνθρα, quod Thora alexipharma sit, C.B. Zedo-
aria & Napellus Moysis Avicennæ, cui & Algieduar:
Antora, Matth. Gef. hor. Castor. Cæsalp. Cam. An-
thora, Dodon. fol. Lobel. Lon. Taber. Lugd. quam
herbam Colicis doloribus utilem indigenæ Allobro-
gum vocant: Aconitum salutiferum & Antiora,
Gesnero de hortis Germaniæ. XIX. Hoc cum ludat
radicum forma, earum varietatem, D. Camerarium
imitati, figura expressimus: aliæ enim singularem &
quasi bulbosam radicem obtinent: aliæ geminis, vel
oblongis, vel turbinatis, cohererent: nonnunquam
scorpionem aliquantum referunt: sed & triplices
inveniuntur.

Κύννον.

CICUTA.

50

CAP. LXXIII.

Cicuta caulem edit geniculatum, ut fœniculi
grandem: folia ferulæ, angustiora, gravi odora-
tu: rami, mox umbellæ in summo prodeunt: flores
quoque albicantes, & semen aniso candidius: radi-
cenon alta, concava. Cicutæ lethale venenum inest,
suaque vi refrigeratoria necat. Remedio est vini
meraculi potus. Succus exprimitur contusis cacu-
minibus, priusquàm semina, & comæ siccescant, 60
qui sole densatur in pastillos. Multus ad medendi
rationem usus est aridi: commodè miscetur colly-
riis, quæ levandi doloris gratia temperantur: ignes
sacros, & ulcera quæ serpunt, illitu restinguit. Her-
ba cum coma trita, & testibus circumlita, libidi-
num imaginationes in somno compefcit, sed geni-
tale resolvit: lac puerperarum mammis apposita
extinguit:

extinguit: in virginitate mammas coercet, & increscere non patitur, pueris præstat, ut eorum testiculi cibum non sentientes intabescant. * Efficacissima vis Creticæ, Megarensi, mox Atticæ, & in Chio, & Cilicia nascenti.

Cicuta vulgaris notitia est planta, utpote quæ plerumq; prope urbium, & oppidorum mœnia, & secus itinera proveniat, ferula ad similes, odore tamen admodum gravi. Maxima vis Cicuta, ut Plinius refert, quæ nascitur in terra Parthorum, mox Laconica, Cretica, Asiatica. In Græcia verò Megarica, deinde Attica. Ceterum in Italia constat Cicutam non admodum exitialem esse. Eam in Hetruria si asini depascantur, profundissimo somno, & torpore capiuntur, ita ut non tantum stupidi, sed planè mortui videantur. Id quod aliquando rusticos huius rei ignaros fefellit: nam dum asinis, quos mortuos credebant, pellem ad usum detraherent, accidit mirum, quòd in medio fere operis asini experrecti sunt, non sine magno excoriantium terrore, atq; ingenti spectantium visu. Cicuta breviter meminit Galenus lib. 7. simplicium medicamentorum, ubi tantum omnibus notum esse scribit, quòd ea extremè refrigerantis sit facultatis. Et in libro quòd animi mores corporis temperaturam sequantur, Cicuta potu illam fieri amentiam tradidit, quam à Cicuta ipsa Græci conion appellant. Hoc nobis contigit videre, ut latius libro sexto explicabimus, in quibusdam, qui imprudenter Cicuta radices pastinant. Cæ vice decoctas comederant. Planta, quæ Græci νόκτιον, Latinis atq; etiam Italis Cicuta vocatur: Arabibus Sucaram: Germanis Zigerkraut / Schirling und Wütterich: Hispanis Ceguda: Gallis Cigue, Cocue & Segue.

Cicuta major, cujus caulem viridem à plerisque edi, scribit Plinius lib. 25. cap. 13. verum qui sapiunt ab huius esu, Socrateo exemplo edocti, abstineant. C. B. Cicuta, Matth. Trag. Fuchl. Turn. Cordo in Dioscor. Dod. gal. & fol. Lac. Lon. Lob. Castor. Lugdun. Cæsalp. Taber. Cicuta major, Cordo in hist. Cam. Cicuta vera, Gef. hort. Thal.

Σμύλαξ.

TAXUS.

CAP. LXXV.

Smilax à Græcis, Taxus à Latinis appellatur, arbor abietis magnitudine, & foliorum ejusdem figura, in Italia, & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascent. Aviculæ quæ Italicæ Taxi baccas devorant, denigrantur: & qui ederint easdem homines, alvi profluvio corripiuntur. Narbonæ tam præsentis est veneni, ut si qui dormiant sub ea, aut in ejus umbra subsideant, lædantur, & sæpè numero moriantur: quare de Taxo hæc traduntur, ut ab ea caveamus.

30

TAXUS.

* TAXUS GLANDIFERA A. *

Taxi
confid.

Nascitur Taxus frequens in Ananie vallis montibus, saxosis ac præruptis locis, inter abietes & piceas, quibus folio ac forma non longe dissimilis visitur: quanquam hæc illarum proceritatem non nisi rarissime æquet. Baccas fert rubentes, aquifolii modo, dulces vinosasq;: quas quandoq; mandentes tum pastores, tum qui in sylvis arbores cadunt, statim in febres incidunt, & dysenterici fiunt sanguine & spiritibus inde admodum inflammatis. Ligni materies, quod rufescat, quam plurimus intercurantibus venit, incorruptaq; sit, lignarii fabri maxime expetitur, & plurimi sit, præsertim con-
cinnandis mensis & bastu, arcubus reliq; conficiendis. Quamobrem Germani huius arboris asseres ad sua construenda hypo-

T t t

causta

**Taxi-
historia
Theoph.** causa non exigua sibi comparant pecunia. Taxi meminit Theophrastus lib. 3. cap. 10. de plantarum historia. sic inquit: Taxus quoque genere simplex, procera, auctu insignis similis, abieti, nisi quod non pariter excelsa, magis, alii sinuata est: folio quoque, Abieti similis, sed pinguior mollior, ligno. Quae in Arcadia nascitur, nigro ligno, aut puniceo constat: quae autem in Ida stylo admodum, & cedro simili: propter quod vendentes fraudare dicuntur, tanquam cedrum venundent. Totum enim cor esse, cortice detracto: corticem similem cedro habere tum scabritia, tum colore: radices breves, graciles, per summam, cespitum: rara haec circa Idam. At in Macedonia Arcadiaque, vel fructum abunde proferre, rotundum, saba paulo maiorem: colore rufum tactu, mollem. Ajunt, quod si jumenta folia comederint, emoriuntur: si ruminantia, nihil patiuntur. Fructus & ab aliquibus hominibus manditur, suavisque est, atque innoxius: hactenus Theophrastus. Cujus sententia illud obstat videtur, quod nostra Taxus fructum ferat non innoxium, ut ipse ait, sed noxium, ut supra diximus.

Ex Plinio Taxi Plinius quoque meminit lib. 16. cap. 10. ubi de ea ita scribit: Abieti & picea similis etiamnum aspectu est Taxus, minus virens graciliusque, & tristis ac dira, nullo succo, ex omnibus sola baccifera. Mas noxio fructu: lethale quippe baccis, in Hispania praecipue, venenum inest. Vasa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia factis mortifera fuisse compertum est. Hanc Sestius Smilacem a Graecis vocari dixit: & esse in Arcadia tam praesentis veneni, ut si qui dormiant sub ea, cibumve capiant, moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicant venena, quae nunc toxica dicimus, quibus sagittae tinguntur. Reperitur innoxiam fieri, si in ipsam arborem clarus areus adigatur: haec Plinius. Foliorum fumo mures necantur. Boves foliorum pastu necantur. Taxi praeterea nocumenta tradidit Dioscorides libro sexto, ubi de noxiis medicamentis pertractat, quod cum peruentum fuerit, de his diffusis nobis differendum erit. Taxi vires quam paucis reddidit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, sic inquit: Smilax, aut Taxus arbor est venenosa facultatis. Huic arbori nomen Graecum est *gala*.

Nomina. Latinum Taxus: Italicum Tasso seu Nasso: Germanicum Eibenbaum: Hispanicum Texo: Gallicum Yf.

Taxi figuram Matthiolus proposuit, quae solum baccas cum foliis exprimit: at Lobelus & flores adpinxit, eo modo quo figura nostra prima ostendit. Verum lubuit & alteram figuram addere, quae & flores & glandes exhiberet una cum nucamentis. Elapso etenim anno Nobilissimus Jacobus Antonius Cortusius, Taxi ramum glandibus onustum transmisit: qui scribit se praecedentis anni Octobri & Novembri mensibus in montibus circa Vincentiam qui Tridentum spectant, legisse: quod sane dignum observatu, cum nec ab antiquis, nec a recentioribus, quod quidem legerimus, quicquam de Taxo glandifera memoriae sit proditum, merito ergo haec de glandibus observatio Nobilissimo Cortuso debetur. Dicitur Smilax Dioscoridi & Galeno: Milos, Theophrasto: Smilos, Nicandro: Taxus, Plinio & Matth. Dod. gal. & fol. Turn. Cordo in Dioscor. Ges. hort. Lac. Lon. Lob. Cast. Lug. Thal. Cam. Casal. Milax arbor, Cordo in Dioscoridem.

A πόνυον.

APOCYNUM.

CAP. LXXVI.

A Pocynon five Cynocrambe, Brassica canina, frutex est longis viticulis constans, male olentibus, lentis, vitiumque modo obsequiosis, fractu fere invictis: folio hederæ, molliore tamen, & per extremum acutiore, lento, gravi odore: id luteo succo turget. a Siliqua ceu fabarum, folliculari specie, digiti lon-

a Meum
apocyni
et la-
pocyni
vero vel-
ut fili-
qua fa-
ba.

I. APOCYNUM.

II. APOCYNUM REPENS.

gitudine

gitudine protenduntur: semine intus duro, parvo, nigro. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, vulpes & pantheras enecant in cibo data, & protinus eorum coxendices resolvunt.

A Apocynum, quod & Brasicam caninam appellant, et si jam diu mihi quidem incognita fuerit, aded ut inter alias in-
compertas stirpes in amplissimo naturae viridario posteris reliquerim explorandam, hoc tamen anno è Pisis medicus
eruditione, & in re herbaria clarus, Lucas Ghinus Forocorneliensis duas ad me misit plantas, quarum una per omnia Dio-
scoridis Apocynon representat. Scribit enim vir ille, duas à quodam nobili amico siliquas dono accepisse è Syria allatas,
quarum alteri inscriptum erat Periploca repens: alteri verò Periploca non repens, fortasse quod ita Syri eas plantas nomi-
nent. Subdit prater ea, has siliquas rhododendri siliquis admodum fuisse similes: inter quas tamen hac erat differentia,
quod repens Periploca siliqua ea sanè longitudine constabat, qua & rhododendri, gracilior tamen erat: alterius verò bre-
vior. E longiori sata plantam provenisse ait, quae non modò humi repit, sed arbores quantumvis proceras scandit: è brevi-
ori verò aliam, quae notis omnibus Apocynon refert. Utraque, porro non minus lacte turget, ut scribit, quam tithymali omne
genus: verum id repenti omnino album inesse: non repenti verò subroceum. Est & in siliquis differentia. Siquidem etsi ha-
in utraq; rhododendri perquam similes sunt, in non repenti tamen simplices, acutiores, ac rectae ex uno pediculo proventi-
unt: in repenti verò, quae folia promit alterius longiora, caules, seu potius vitculas obsequiosas & fractu contumaces, len-
tasque, binae, ex uno pediculo in origine conjunctae, prodeunt, & in sese invicem inflexae, nec aded, ut illa in acutum desinen-
tes. Provenit repens in Apulia & Calabria copiose. Creditur iisdem pollere viribus, quibus & alterum. Dioscorides Apocyno
siliquas facit fabae similes, quod in his qua hic imagine expressimus, maximè repugnare videtur. Nam inter harum, &
fabarum siliquas non parva intercedit differentia. Verum cum scribat Plinius Apocynum semen (siliquam intelligo) ferre
acutum, & videam statim post Apocyni caput de Rhododendro, illi siliquis simili, scripsisse Dioscoridem, non possum mihi
non persuadere, hasce plantas legitimè esse Apocynum. Itaque, in hac mea persistam opinione, donec aliam videro plantam,
qua clarioribus notis Apocynum referat. Interim si quis in censendis plantis tam morosus reperiatur, ut has Apocynos face-
re nolit, poterit is id tamen condonare, ut liceat nobis (ut Ghinus ille optimus faciebat) easdem Periplocas appellare. Apo-
cyni vires memoria prodidit Galenus lib. 6. simplicium medicamentorum, sic inquit: Apocynum aut Cynocrambe: Vo-
cant autem quidam eam Cynomorum, quandoquidem canes celerrimè interimit, sicut Lycodonon lupos. Est autem ho-
minibus venenum, herba multum graviter olens: proinde omnino calida est non instrenue, non tamen proportionè defici-
cat. Itaque, illa admodum digerentis est facultas. Quae planta à Dioscoridis Gracè, Apocynum item & Brasica canina Lati-
nè dicitur: Italicè Apocino sive Periploca. At Apocynum repens, Italis Apocino serpeggiante.

Apocyni
confid.Apocynū
duplex.Apocyni
vires ex
Gal.

Nomina,

I. Apocynum folio subrotundo, C.B. Apocynum, Matt. Anguil. Lac. Cast. Lug. Apocynum primum,
Clus. hist. Hisp. Apocynum sive Periploca Græca, foliis latioribus hederaceis, Lob. Amphocynum hodie
in Græcia, Ges. hor. Cynocrambe, Lon. Periploca non repens, Cæs. II. Apocynum repens purpurascens
flore (quoddam enim albo flore folioque angustissimo Alpinus proponit) C.B. Apocynum repens, Matt.
Lugd. Cam. Apocynum secundum, Clus. hist. Hisp. Periploca Nerei folio, Anguil. Periploca altera, Dod.
fol. Periploca serpens angustiore folio, Lobel. Periploca, Cæs. alpino.

Νέριον ἢ Ροδιδένδρον. NERIUM SIVE RHODODENDRUM. CAP. LXXVII.

NERIUM SIVE RHODODENDRUM.

Nerion aliqui Rhododaphnen, & alii Rhododen-
dron vocant: frutex est vulgaris notitiæ, longio-
ribus quam amygdala foliis crassioribusque: flore in
rosam conformato: a fructu amygdalæ simili, corni-
culato, qui patefactus quandam lanosam naturam
ostendit, & spinarum pappos repræsentantem: radice
longa, acuta, lignosa, gustanti salsa: nascitur in amos-
nis, maritimis, & secus amnes. Flores & folia mulis,
canibus, asinis & quadrupedum plurimis venena-
sunt: hominibus verò contra serpentium morsus præ-
fidia, è vino pota, edè magis ruta addita. Imbecillæ et-
iam animantes, ut pecus & capræ, si aquam bibant, in
qua folia ea maduerint, moriuntur.

a Cate-
cuz. naga-
pōi dī fi-
gis naga-
lūa. i. fru-
ctum fere
vel cor-
nu.
b Meum
ἀναισθησις
πᾶσι τοῖς
i Acan-
thidis
pappis.

Nerium, quod flores rosarum effigie proferat, Lauriniq;
foliis constat, Græcorum quidam Rhododendron, alii
Rhododaphnen appellant: Italis Oleandro vulgò dicitur. Vi-
dimus nos hoc primum ad Venaciripis, & in Argentario pro-
montorio in maritimis nostris. Planta est lauri facie, spe-
ctabilis, & visu non inuicunda, præsertim cum roseis emi-
cat floribus. Horum similitudine deceptus quondam fuit Lu-
cius Apuleius sub asini metamorphosi, dum rosas quæreretur,
quarum pastu in pristinam formam restituendus erat. Nam
cum procul vidisset Nerium suis floribus refertum, ratus
eos esse veras rosas edè aperto ore accurrit tanta aviditate, ut
parum defuerit, quin eas primo occursum imprudens devora-
rit. Verum is, ut qui in plantarum historia, & viribus earum
indagandis diligentissimus author extitit, non imme-
mor Nerii flores depastos asinis venenum præsentaneum esse,
ita deceptus labra subnovit, demissusq; ad terram auribus
abiit. Nerii vires descripsit Gal. lib. 8. simplicium medicamen-
torum,

Nerii
confid.Nerii vi-
res ex
Gal.

Conci-
hatio
Dioscori-
dis cum
Gal.

torum, si. inquit: Nerium ut Rhododaphne notus omnibus est frutex. Foris quidem corpori illius, discutiendi vim obti-
net, intus autem in corpus assumptus, perniciosus ac venenosus non tantum hominibus est, sed plerisque, etiam pecudibus: hac
Galenus. Quae maxime repugnant Dioscoridis & Plinii placitis: quippe qui Nerium potum commendaverint hominibus
contra serpentium venenosorum morsus. Nisi dicere velimus, quod Nerium sumptum secundum Galenum sit hominibus
non demorsis perniciosum: secundum verò Dioscoridem idem is remedio sit, quos serpentes memorderint. Idque, ex ratione
fiat, quia & cantharides (ut inquit Avicenna) à cane rabido demorsis medentur, & euphorbium à scorpionibus ictis, &
alia denique, lethalia medicamenta aliis item venenis adversantur, ut inferius libro sexto latius dicetur. Siquidem mihi non
videtur verisimile, quod prater rationem id prodiderit Dioscorides, in simplicium materia omnium facile princeps. No-
mina: *εὐνερὶον* hoc est *εὐνερὶον* sit Græcè planta dicitur, quæ Latinis pariter Nerium, Rhododaphne & Rhododendrum:
Itali Oleandro: Germanis Oleander: Hispanis Adelfa & Eleandro: Gallis Rosagine seu Rosage, Oleandre.

10

Nerium Matth. Trag. Fuchf. Turn. Dod. gal. Cordo in Diosc. Gef. hort. Lacun. Lon. Lob. Lugd.
Castor. Camer. Taber. Neris, Nicandro: Oleander, Anguil. Lob. icon. cui & Laurus rosea: Rhododen-
dron, Gef. hort. Dod. fol. Rhododaphne, Gef. hort. Cæsalp. Rosa laurea, Apuleio, Vulgò flore est rube-
scente, habetur & albo.

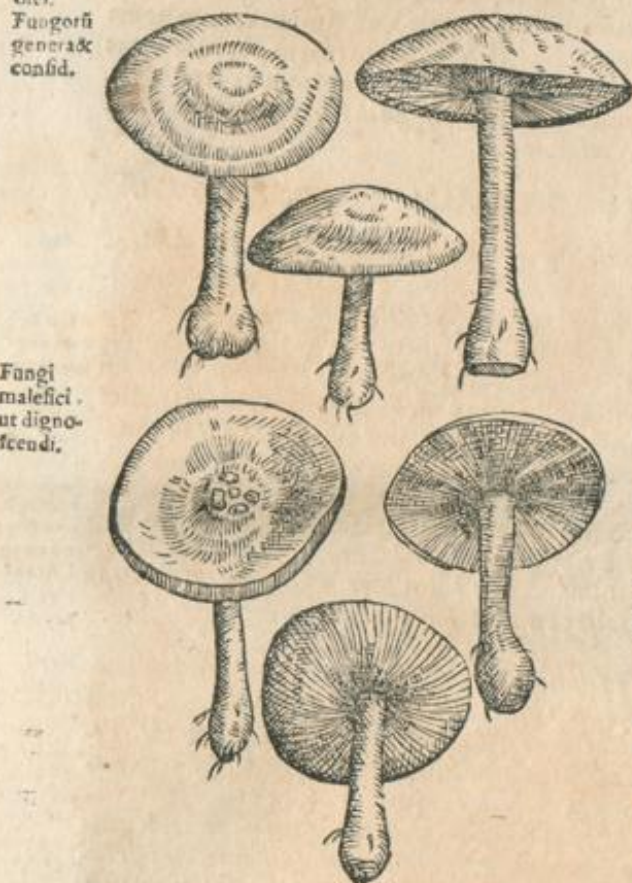
Münster.

FUNG. I.

CAP. LXXVIII.

Fungorum differentia duplex: aut enim manduntur, aut perniciales sunt. Multis de causis venenosi
gignuntur, ubi videlicet clavus ferreus, in quo sit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut si iuxta fer-
pentis cavernam, arboresve, & quæ privatim pariunt noxios fructus, erumpant. Continent qui tales sunt,
nescio quod strigmentum concretamque; pituitam, terramque; eruti, quam celerrimè computrescunt, atque
marcore vitiantur. † Sed qui veneno imbuti non sunt, suavem in iuribus gratiam habent, largius ta-
men sumpti nocent, & ægrius concocti strangulant, aut cholera morbum citant. Remedio est † ni-
tri potus, aut lixivium cum acida muria, aut fervefactæ saturiæ, aut origani jusculum: debellantur et-
iam gallinacei fimi potu ex aceto, aut ejusdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, sed ægrè dissol-
vuntur, cum magna ex parte integri ipsi cum recrementis alvi dejiciantur.

FUNG. I.

Fungi
malefici
ut digno-
scendi.

Tametsi duo tantum Fungorum genera hic videantur re-
censere Dioscorides, ad Fungos dumtaxat innoxios, &
perniciales respiciens: tamen, ut omnib. palam est, plura ac di-
versa eorum, quæ in cibis expetuntur, discrimina notantur.
Horum inter omnes Italia regiones feracissima est Etruria, ubi
illi Fungi ceteros antecellunt, qui vulgò dicuntur Prignoli, si-
quidem singulis annis primis Aprilis imbribus erumpunt, ne-
que solum odorem eximium spirant, gustuque, gratissimi sunt:
sed etiam omnino innocui habentur. Secundum verò locum
apud nostros Etruscos tenent ii, qui vulgò Porcini, hoc est, su-
illi, nuncupantur: quippe qui primi elixi, ac demum farina
circumlitæ, & oleo vel butyro fixi, magnam cum palato in-
eant gratiam. Verum hi non adeo tuti sunt, quod in suo gene-
re perniciosi plures, quam in aliis reperiantur. Ceterum peri-
culosi ac malefici à peritis & oculatis viris facile dignoscun-
tur, cum à terra & cortice purgantur, incidunturque, deco-
quendi. Nam cultello dissecti illico (ut Plinius inquit) dilutus
ejus advenit rubor, rancidus subinde aspectus, lividus intus co-
lor, rimosa stria pallidum per ambitum labrum: postremo ac-
cedit nigredo, & ita procius computrescunt. Quamobrem re-
cte scribit Avicenna lib. 4. sen. 6. eos nocentiores esse, qui ni-
gri vel virides, vel in nigro purpurascens visuntur. Proinde
amens quidem, & plane stupidus, & stipes fuerit is, qui tam
repentinas mutationes viderit, & non cognoverit his notis eo-
rum virus patefieri. Sed accidit plerumque, ut illos potissimum
Fungi interimant, aut saltem in magnum discrimen addu-
cant, qui eos super ferrea craticula, aut prunis calentibusque, ci-
neribus assatos devorant. Hoc enim modo decocti, cum in ta-
leolis non secentur, non tam facile cognosci possunt, ut ii qui
dissecti parantur. Ad hac non semper officiant Fungi, quod
per se letiferi sint, sed quod copiosius, quam par sit, ingeran-
tur. Quandoquidem cum lenis admodum, crassissimi, succi existant, arteriarum oscula usque, adeo obstruunt, ut conclusis
intus spiritibus suffocent. Quod cum probe norint ægrestes in Etruria mulieres, rarissime Fungos mandunt, nisi allio &
pipere adjectis. Asservantur Fungi muria, præsertim qui vulgò Porcini dicuntur: namque, hoc modo parati innocentiores
redduntur amisso lentore. Præter hæc multa alia Fungorum genera apud nos inveniuntur, ut ii qui nobis vulgò appellan-
tur Pratacoli, Tuerini, Boleti, Orcelle, Cardarelle, Manine, Ordinali, Parigioli, Vesce di lupo, & complura alia quæ, cum
nihil vel parum ad rem faciant, silentio involvenda duximus, ut enim varia spectantur facie, ac colore, ita hominibus ma-
ximè noti sunt fungi, plurimi tamen galeri modo formantur, palmari ac etiam minori pediculo nitentes, vario superius,
inferiusque, colore. Nascuntur quidam in pratibus, plerique, in pascuis, nonnulli in sylvis, quidam in frutetis. Ceterum Fungi non
tantum humi proveniunt, sed & in arborum caudicibus, qui omni ferè periculo vacant (dummodo non sint arbores noxia)
quod

Fungorum
alia ge-
nera.

quod è cortice profiliant, cui nec ferrum, nec tabefactus pannus, nec serpētis cadaver subesse potest. Ex hoc genere quidam, prater agaricum, laricibus innascuntur in Ananienfibus montibus viginti a librarum pondere, aureo colore, per ambitum dissecti, in cibis gratissimi, nullo amaro preediti, licet agaricus ab eadem ariditate productus sit amarissimus. Hic certe mirari subit, quod tanta hominibus inferitur gula libido, luxu & incontinentia, ut adeo incōsulco, avidoq; Fungis vescantur in quibus sapius immaturæ mors delitescit. Tanta hodie intercessit gratia Fungus cum mensis in Italia ubi eorum frequentissimus est usus, ut Neapoli inventi sint lapides, qui defossi, & in cellis vinariis translatis, terra aliquantulum operiti, & subinde tepida aqua inspersi, intra quatrimum Fungos non ingratos procreant. Hos & Roma & Neapoli vidimus, ubi magna servantur diligentia, nempe quorum merito quolibet tempore Fungos edant. Sunt & lucernarum Fungi, qui in ellychnio fiunt, præsertim cum aer humorem contraxerit, & ad pluviam præparatur. Fungus itaq; lucernarum, meo quidem iudicio, fuerit is carbonis globulus, qui Fungifaciem representans, in ellychnii extremitate concrevit, & flamma luminis obumbrat. Neg, enim in hoc subscribam Cornario, viro alioqui ingenio & doctrina celebri, qui in commentariis, quos in tertium Galeni librum de compositione medicamentorum secundum locos edidit, censet Fungum illum esse ellychnium lucernarum ex quodam Fungi genere factum, quod facie (ut ipse inquit) marinas amulatur spongas. Si quidem apud veteres nusquam me legisse memini, è fungis ellychnia fieri: cum tamen legerim apud Virgilium & Plinium, cum fungi generantur in lucernis, futura pluvia esse præsagium. Namq; Virgilius libro primo Georgicorum, ubi futura pluvia signa recenset, id apertissime testatur, in carminibus:

Tum cornix plena pluviam vocat improba voce:

Et sola in sicca secum spariatur arena.

Nec nocturna quidem carpentes pensa puella

Nescivere hyemem, testa cum ardente viderent

Scintillare oleum, & putres concrevere fungos.

Eorum porro generationis causam scire quidem reddidit Servius Grammaticus in commento hisce verbis: Nam (ut inquit Plinius) cum aer humidus esse cœperit, favilla, quæ cum fumo solet egredi, prohibita aeris crassitate in lucernis residet, & quasdam velut fungorum imitatur imagines: hac ille. Sed præterea ipse Plinius Virgilio, & nolis quoq; adspicatur l. 18. cap. ultimo, cum ita scribit: Palladi namq; ignes, murmurantesq; tempestatum nuntii sentiuntur: pluvia etiam, si in lucernis fungi: hæcenus Plinius. Ex quibus omnibus luce clarius fieri puto, hac in re Cornarium cæcavisse. Fungi præterea apud Hippocratem & Galenum lib. 3. de morbis vulgaribus, sunt excrescentia, quæ quandoq; in palpebris, quandoq; in pudendis enascuntur. Quin & Fungi dicuntur à Galeno libro primo de locis affectibus, adnascencia capitis, ubi hoc fracto, meninx, quæ est membrana cerebrum custodiens, fuerit affecta. Nec alia sanè de causa hos affectus pœnas, id est fungos, vocari crediderim, quàm quod fungorum imaginem referant: quemadmodum & illi qui in lucernis concreverunt. Fungorum vires memoria prodidit Galenus libro octavo simplicium medicamentorum, sic inquit: Fungus frigida humidaq; admodum planta est: quamobrem etiam proximè ad deleteriam, enecantemve facultatem accedit: & sanè inter eos sunt qui interficiant, potissimum qui ex natura mistam habent qualitatem putredinosam. Et libro secundo de alimentorum facultatibus, idem de fungis ita differit: Inter fungos Boleti, si belle in aqua elixi fuerint, propè accedunt ad cibos insipidos. Non tamen sic solis ipsis vulgo utuntur, sed ad præparant variè & coniungunt, ut alia omnia, quæ nulla insigni qualitate sunt prædita. Alimentum autem ex ipsis est pituitosum, & frigidum videlicet præviq; est succi, si qui ipsis largius utatur. Omnium igitur fungorum ii minimè sunt noxii. Secundi autem post hos sunt Amanitæ. Reliquos verò tutius est omnino ne attingere quidem: multi enim ex ipsorum usu interierunt. Equidem novi quendam, cui post Boletorum non satis elixorum (qui innocentissimi esse putantur) usum largiorem, os ventriculi pressum ac gravatum, coarctatumq; fuit, difficilemq; habuit respirationem, & in animi deliquium incidit, sudoremq; frigidum sudavit, ac demum servari egre, sumptis is quæ humores crassos incidunt, potuit: cuius generis est oxymeli ipsum per se, & cum hyssopo, & origano ipsi mediocriter incoctis. Is enim tum hæc sumpsit, tum niri spumam ipsis insperfam: post quæ fungos, quos comederat, vomuit, qui jam quodammodo in succum pituitosum frigidumq; admodum ac crassum erant mutati. Minores qui Græcis, Fungi Latini appellantur: Arabibus Hatar seu Father: Itali Fonghi: Germanis Psifferling und Rensfen: Hispanis Hongos, Cogomelos & Cylherquas: Gallis Campignon, & Potyron & Moucecons.

Fungorum differentiarum plurimæ sunt, in universali nostra historia explicandæ, hoc loco vulgarissimæ & qui esculenti sunt, proponuntur, qui dicuntur Fungi, Matth. Lac. Lonic. Castor. Dod. fol. Lugd. Cæsalp. Fungi vulgarissimi esculenti, Lob. in icon. Amanitæ vel Boleti, vel Fungus secundus, Trago: Fungi primi, Cordo in Diosc. Fungi boliti, Tabernæmontano.

Κολχικόν.

COLCHICUM.

CAP. LXXIX.

Colchicon, aliqui Ephemerum, sunt qui agrestem bulbum vocant. Autumni exitu florem edit croci, candidantem: & ab eo tempore folia bulbi, sed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem rufum semen: radicem foris è nigra rufescentem, quæ delibrata, candida & mollis spectatur, lacteo succo madet, atque gustatu dulcis invenitur: bulbus ejus mediam habet rimam fissuramque, qua flos erumpit: plurimum in Messenia, & Colchis enascitur. Ea comesta, fungorum more, strangulando enecat. Hanc autem depinximus, ne à quoquam imprudenter pro bulbo devoretur: mirum enim in modum saporis voluptate imperitos allicit. Remedio sunt eadem, quæ fungis: bubulum etiam lac potum auxiliatur: itaque cum adfuerit, non aliud desideratur auxilium.

Εφώμερον.

EPHEMERUM.

CAP. LXXX.

Ephemerum, aliqui sylvestrem irin appellant. Folia habet lilii, sed tenuiora: caulem parem: florem candidum, amarum: semen molle: radicem unam, digitali crassitudine, longam, adstringentem, odoratam: nascitur in sylvis & opacis. Hujus radix dentibus præcipua, si decocto colluantur. Folia in vino cocta, discutiunt tumores & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

Epheme-

a Meum
candide
sub
albican-
tem.
b Meum
origano dñ.
i. p. itea
verò.
c Meum
dispositum
in me-
dio.

I. COLCHICUM.

II. COLCHICUM ALTERUM
Orientale.III. HERMODACTYLUS
verus.Colchici
& Ephem-
eri cō-
sideratio.Maurita-
norum &
sequaci-
um error

Serapio-
nis lapsus
Hermodactyli omnibus inscripto, immemor, vel potius ignarus, apud Græcos à quibus tamen quicquid ferè boni habet, mutuatus
est, eas plantas inter se mixtè differre. Quod autem in hoc deceptus Serapio has herbas turpiter confuderit, fidem mani-
festam facit Paulus Aegineta, qui lib. 7. de Ephemero, & de Hermodactylo separatim, tanquam de diversis differunt: & pri-
mum de

Ephemeri duo genera constituisse videtur Dioscorides: unum, quod Colchicum, & agrestem bulbum: alterum, quod Iridem sylvestrem cognominant. Quod primo loco describitur, usque adeo perniciosum affirmant, ut uno die sumptum interficiat: unde illi Ephemeris nomen. Ea autem ratione illud se depinxisse tradit Dioscorides, ne ab aliquo imprudenter bulbi vice devoretur: mirum enim, inquit, quantum saporis voluptate imperitos allici-
at. Verum cum hoc divinum Dioscoridis institutum non animadvertent, vel sortè neglexerint Mauritanii, & eos secuti medici superioribus nostra ætate, non modò seipsos, & sequaces misere deceperunt, sed & ceteris omnibus errandi ansam facile præbuerunt. Siquidem Colchicum ephemerum deleterium medicamentum, si ejus nota diligentissime expendantur, nil aliud, meo quidem iudicio, representare deprehenditur, quam candidum illum bulbum, quem vulgò officina Mauritanos secuta falsò Hermodactylum appellant. Sed quantum detestandum sit error is, & abolenda prava ac perniciosa hæc consuetudo, quantumve discriminis, & incommodi nostris corporibus hinc imminet, æstimabunt qui rectè diligenterq; ea perpenderit, quæ non solum Dioscorides & Galenus, sed & Paulus & Nicander, & Plinius de Colchico Ephemero posteritati memoria prodiderunt: quippe qui affirmaverint, id devoratum eadem die homines interimere. Quem effectum etsi hæc tempestate ab hoc manifestè præstari non constet experimento in his, qui ipsum in medicamentis assumunt, id tamen non alia de causa fieri putaverim, quàm quod fortasse in Italia, ut in Colchide, mortiferum non proveniat: aut quod ea, quæ sumitur quantitas, exigua sit, neq; ad perdendum sufficiens. Sed non propterea dubitandum est, quin hoc sumentibus gravia & periculosa incommoda inferre valeat. Erroris occasionem dedisse videtur Serapio, ut pote qui confusè uno tantum capite de utroq; Ephemero, & de Hermodactylo scripserit, nomine duntaxat Hermoda-
mum de

nam de Hermodactylo, sic inquit: Hermodactyli radix & per se, & ipsius decoctum vim habet purgandi: privatim ar-
 thriticis tunc, cum humores defluunt, exhibetur: verum stomacho nimis quam adversatur. Mox paulo inferius, sex tantum
 interjectis capitibus, de Ephemeris ita scribit: Ephemerum non venenum illud, sed quod Iris sylvatica nominatur, mista po-
 testatis est, & repellentis & discutientis per halitum: haec enim Paulus. Ex quibus sane palam fit, non modò Hermo-
 dactylum cum Colchico nullam habere cognationem, sed etiam hac in re planè hallucinatum fuisse Serapionem, quem secuti
 ceteri Mauritanii, qui post ipsum libros conscripserunt, atq; etiam ex nostris pleriq; qui superiore aetate clarescunt, ut caci-
 cacos sequentes omnes in hanc erroris foveam inciderunt, & posteros hucusq; in hunc pessimum & detestandum usum per-
 traxerunt. Jam itaq; resipiscant tum medici, tum seplasiarii, qui Colchicum suis medicamentis & cataportis inserunt, &
 ipsum jam non secus ac scapulum evitent, ut pote quod, omnium probatissimorum auctorum testimonio, mortiferum sit
 10 medicamentum. Colchicum alterum orientale, minoribus exit foliis, angustioribus & magis acuminatis, caule rotundo, Hermo-
 flore grandiori, radice bulbosa evidenter scissa, & lacteo succo praegante. * Quae autem radix nobis hodie Hermodactylus da-
 dici possit, difficile quidem fuerit decernere, quòd ex probatis rei herbariae scriptoribus haecenus nomen in venerim, qui cōjectu-
 ra.
 notis nullis ejus radicem suam conicere licet, nil aliud significare videtur, quam
 digitum Hermi aut Hermetis. Unde factum est ut aliquando cogitaverim, an illa bulbacea radix, quae manus humana
 formam refert, quamq; vulgò Christi palinam appellant, ad Hermodactylum accedere posset, quòd bulbacea sit, quemad-
 modum & Colchicum, quodq; sumpta non modò vomitiones, sed & alvum cieat, ut testis est Nicolaus Florentinus, qui hac
 radice pluribus factis vomitionibus, Biliotum quendam quartanarium curavit. Hac in medium profere libuit, non quòd
 ita esse certò asserere ausim, sed ut rei herbariae studiosiores hac melius estimanda proponeretur. * Quae autem radix nobis
 hodie Hermodactylus dici possit, etsi in commentariis nostris antea editis, decernere nequivimus, nunc tamen veram Her-
 20 modactyli plantam, cujus hic imaginem expressimus, & vidimus, & consequari sumus, eximia admodum liberalitate cla-
 rissimi viri Augerii de Busbeke Flandri, qui illam Constantinopoli secum attulit, ubi continuo septennio apud Solimanum
 Turcarum Imperatorem, Ferdinandi Caesaris Oratorem egit. Illi itaq; hanc plantam acceptam refero, quemadmodum &
 alias peregrinas complures, raras, novas, pretiosas, & visu pulcherrimas, quae quinquagenarium numerum excoerunt.
 Quod autem credam hanc stirpem legitimam esse Hermodactylum, duopotissimum mihi se offerunt argumenta: quòd in-
 telligam Constantinopoli eandem Hermodactylum appellari, quodq; radices digiti speciem referant, in quibus unguis
 quoq; imago spectari potest. Folia profert praelonga, binum doctantum longitudine, & sortasse longiora, porri aut hastula
 regia quadaatenus similia, sed longè angustiora. Breviora verò sunt, quae circa radicem diffunduntur. Radices habet qua-
 tuor ex una & eadem basi emergentes, digitorum (ut diximus) figura, colore ex pallido rufescente, albis in summitate un-
 guibus, nullis circa se fibris. Nam quae spectantur fibrae, circa radicem praescriptarum originem superiori parte capillae
 sese fundunt. Caulis e medio profilit tenuis, herbacea tunica circumvestitus, in cuius summitate oblongum prominet capi-
 30 tulum (flore videre non licuit) pyri figura, Ephemeris Colchici fere modo, minus tamen. Quo factum esse puto ut Colchi-
 cum in Hermodactyli locum successerit impostorum doli. Oritur in Orientalibus regionibus, & in Arabia. Differt ab hac
 quam quidam in Italia Hermodactylum esse censent, quamq; nos Pseudohermodactylum appellamus. Folia habet aqua-
 tica plantaginis, minora tamen infirmioraq; longo pediculo nitentia: caulem tenue, singularem, in cuius summo flos

IV. PSEUDOTHERMODACTYLUS.

* V. DENS CANIS PRI-
mus. *Hermoa-
dactyli
veri de-
script.Pseudo-
hermo-
dactylus.

emicat albus, stella figura. Radices habet binas, bulbosas, candidas, teneras. Provenit in frutetis, & propter semitas & sepes sunt, qui radices probent ad ea omnia, ad qua legitimus Hermodactylus conferre potest. Nos vero horum sententiam nec probamus, nec improbamus cum nullam certam de eo habeamus experientiam. Nec illud sanè hoc loco praeferendum duxi, quod Hermodactyli Actuarius & Nicolaus Myresico, qui albi & rubri Hermodactyli meminere, nil aliud representant, quam Beben album, & rubeum Mauritani appellatum. Siquidem ex descriptione aureae Alexandrinae apud Nicolaum & Dioscoridi antidoti apud Actuarium id liquido constat. Sed non ob id dicendum est, Hermodactylum Pauli & Serapionis idem cum illis esse: his namque alterius generis radix est, quae vim habet dejectoriam ad articularum defluxiones praecipuam. Fuchsius in libro de compositione medicamentorum, quem non pridem locupletatum edidit, Hermodactylum Pauli describens, inquit: Unus habet radicem albam, crassam ac modicè duram: atque is est, qui in hodiernum diem nomen Hermodactyli in officinis medicorum retinet. A Paulo quoque Hermodactylus appellatur. Ex iis nimirum verbis Fuchsius sibi persuasisse videtur, Hermodactylum communis usus eundem esse cum Pauli Hermodactylo: cum tamen omnib. ferè constet, illum non aliud esse quam Colchicum. Quocirca nulli equidem dubium esse puto, quin Fuchsius hac in re deceptus sit: nisi seplasia Tubingenses pro Hermodactylo aliam usurpent radicem ab ea, quam hactenus in reliquis Germaniae pharmacopoliis usurpari vidimus. Ceterum Ephemerum, quod sylvestrem Irin appellant, in Ananiensibus montibus tam in pra-

* VI. HERMODACTYLI
Officinarum radices. *

VII. EPHEMERUM.

ris, quam in sylvis copiose nascitur, ubi indigenis vocatur vulgò Giglio matto, hoc est, Lilium stultum. Huic certè nisi me fallit iudicium, omnes prorsus nota conveniunt, quae alteri Ephemerum à Dioscoride tribuuntur. Hinc itaque, sit in hoc Euchsio aperte errasse deprehendatur, qui plantam vulgò Lilium convallium vocatam, Ephemerum alterum, & non lethale ratū liliū esse contendit. Quandoquidem illud folia lilio latiora, non autem angustiora, & dissimilia profert: caulem non liliū modo, sed gracilem, & staminis instar tenuem: radicem item exilem, quae capillaribus dividitur fibris, tantum abest, ut digiti crassitudinem aequet, qualis in Ephemerum requiritur. Praeterea neminem adhuc reperi, qui tradat Ephemerum flores ferre suaviter olentes: cum tamen Liliū convallii dicti flores adeò jucundum spirent odorem, ut ejus gratia ab omnibus maxime expectantur: id quod nunquam silentio praeiisset Dioscorides in re herbaria gravissimus auctor, praesertim quod ea nota fuisset Ephemerum insignis & notabilis. Ex his igitur colligendum esse putaverim, non solum Fuchsiū in aperto errore versari, sed reliquos etiam qui Lilium convallium vocatum Ephemerum esse contendunt. Sed ad Colchicum revertamur. Floret hoc autumnī tempore, floribus croco amulis, nullus tamen emissus foliis, nisi appetente vere, quo tempore subrubeum gignit semen, quibusdam folliculis inclusum, juglandium similitudine. Verum hoc tempore radix ei dulcis non est, quemadmodum in autumnō, sed lacte praeagnans, & amara invenitur. Quare hic cogimur dicere & fateri, quod hoc non observaverit Dioscorides, vel saltem, quod indictum id omiserit. Plantam, quam hic excudi curavimus, quamque Colchicum Constantinopolitanum vocavimus, misit ad me vir clarissimus Augerius de Busbeke, qui eam Bizantio secum detulit Viennam: libuit itaque hanc appellari Colchicum, quod bulbosam radicem habeat manifestè scissura divisam: folia vulgaris Colchici, & flores etiam ferè similes. Porro in communem illam hallucinationem ante explosam deducti sunt & Patres illi reverendi, qui in Mesuem commentarios ediderunt: quippe qui nullam faciant differentiam inter Colchicum & Hermodactylum, idque aperte asserunt. Quorum etiam auctoritate freti faciunt, pharmacopola adduci possunt, ut cum maximo humanae vitae detrimento Colchicum catapotis immisceant. Quare caveant

caveant meo consilio seplasiarii, neq. facile fidant iis, quos magis decet libros sacros, quam medicos evolvere, ut animabus potius, quam corporibus mederi sciant. Caterum Colchici floribus, ut audio, utuntur Turci, cum inebriari volunt: eos enim vino macerant, eoque, poro adeo stupidi redduntur, ut in ecstasi abeant. Utriusq. Ephemerum meminit Galenus libr. 6. simp. Ephemerum med. sic inquit: Ephemerum non illud lethale seu deleterium, quod & Colchicon vocant, sed alterum, quod & Irin ex Gali. agrestem cognominant, folia, & caulem lilio similem obtinet: radicem oblongam, non rotundam, ceu Colchicum, digitis porisimum crassitudine: est autem adstringens, & boni odoris. Ex quibus palam fit, quod mixta sit facultatis, temperaturaq. nempe repellentis, & balitu digerentis. Testificatur vero id opera, quae particulatim edit. Siquidem non inefficaciter radix ejus in dentium doloribus colluitur: & folia tuberculorum tum augmento, tum vigori congruunt. Oportet autem ea in vino decocta, priusquam pus moveas, illinere. Planta, quae Graecis *ἑρμόδακτυλος*, Latini Colchicum sive Ephemerum, 10 & Bulbus agrestis vocatur: Officinis falso Hermodactylus: Arabibus Surugen: Italis Colchico & Zaffarano salvatico: Nomina Germanis Zeitloß und Wildsaffranblum: Gallis Mort au chin, chien & chiennee. Quam vero Graeci *ἑρμόδακτυλος*, Latini item Ephemerum dicunt, & aliqui sylvestrem Irin appellant: Itali Ephemero, Giglio malto: Galli Flambe blanche sauvage. At quae recentioribus Graecis *ἑρμόδακτυλος*, Latini quoq. Hermodactylus appellatur: Itali Hermodactilo: Mauritanis, Surugen vel Surengiam, ita tamen ut hanc cum colchico aperte confundant.

Colchicum à loco natali dictum, plurimum est specierum, ut suo ostenderetur loco. I. Colchicum commune, C. B. Colchicum Matth. Trag. Fuchf. Turn. Dod. gal. & fol. Lac. Gesf. hort. (cui & Hermodactylus Arabum) Cordo in Diosc. (cui & officinarum Hermodactylus) Lon. Castor. Thal. Colchicum sive Strangulatorium & Ephemerum Crocifolium, Lob. Colchicum masculinum & foeminum, Tab. Colchicum nigrum, Cord. in hist. Primula veris, Brunfel. Ephemerum, Gesf. hort. Cast. quoad iconem. Hermodactylus vulgò seu Hermodactylus rotundus niger Mesuei, Cæsalpino. Flore est purpureo, rarius albo, radix siccata alteri nigra, alteri in albicans, alteri candidissima, alteri subrubens: Sic ei quod flore albo est radix siccata alteri in albicat, alteri candidissima videtur, nulla alia differentia obviente. II. Colchicum Alexandrinum, C. B. Colchicum alterum Orientale, Matth. Lugd. Colchicum Syriacum Alexandrinum, Lob. Colchicum Syriacum Alexandrinum Orientale, Tabernæmontano. III. Iris radice ex multis tuberculis composita, C. B. Hermodactylus verus, Matth. Lugd. Taber. Hermodactylus, Matth. in Compen. Camer. Iris tuberosa, Dod. fol. Lugd. Lob. cui & Lonchitis prima Dioscoridis secundum Aldroandum. Lonchitis major, Cast. Satyrium, Cæsalpino. IV. Pseudohermodactylus, Matth. hunc imitati sunt Lugdunensis & Tabernæmontanus: at videntur nil aliud exprimere, quam Dentem caninum, cuius figuram adposuimus: etsi enim binæ jungantur radices, haec tamen singulas in singulis plantis notavimus. Dens caninus primus, C. B. Hermodactylus Mesuei, Gesf. hort. Satyrium erythronium, Lob. Tab. Satyrium rubrum, Lugd. Satyrium trifolium sive album, eidem. Satyrium, Dalechampii, eidem. Dens Caninus, Dod. fol. Cæsal. (cui & Michridation primum Cratevæ apud Plinium) Cam. Dentale primum, Clusio hist. Pannonica. Variat colore floris candido, purpurascens, aut utroq. colore mixto: folia aliquando maculata, communiter bina, nonnunquam ternaria: Italicus speciosiora habet folia quam Sabaudicus. VI. Hermodactyli officinarum radices, C. B. Hermodactyli non venenati officinarum, Lob. in icon. Hermodactylus officinarum, Taber. Hermodactylus orientalis, Cæsalpino. Hæ radices albæ, ruffæ & nigrae reperiuntur, sed eligendæ, quæ foris & intus veræ albæ sint, crassæ modiceq. duræ: de quibus Mesues Hermodactyli candidi, crassi & pleni nomine: at Serapio sub Hermodactylo albo, & Paulus Aegineta sub Hermodactylo, explicant, VII. Ephemerum, Matthioli. Lacun. Taber. Ephemerum non lethale, Lugdunensi: Lobelus plantam quandam proponit Ephemerum Matthioli nomine, minime Matthioli figuræ convenientem: utramq. necdum vidimus.

HELXINE.

ENGL. HELXINE. CAP. LXXXI.

Helxine nascitur in parietinis, sepibus & maceris: folia ei mercurialis insunt, hirsuta: cauliculi subrubentes, & circa eos veluti semina aspera, adhaerentia vestibus. Folia refrigerandi, spissandiq. naturam habent: qua ex causa sanant illitu sacros ignes, adusta, condylomata, panos incipientes, tumores, inflammationesq. Succus ejus cum cerussa, ignibus sacris & ulceribus quæ serpunt, commodè illinitur: imponiturque podagris cum hircino adipe, aut cerato cyprino: veterem tussim emendat, instar cyathi haustus: tonsillis inflammationem sentientibus utiliter & gargarizatur, & oblinitur: aurium dolorem cum rosaceo, instillatus levat.

Helxinen, quæ hic à Dioscoride describitur, officinarum Helxines vulgus Parietariam appellat, quod in edificiorum parietibus, sepibus & maceris, arido solo nascitur. Alii, quod detergendis vitreis poculis sit aptissima, Vitreolam nominant. Unum 2 Hæc

Helxine
Plin.Helxine
vires
Matth.Helxine
vires ex
Gal.

Nomina.

Hæc planta omnibus notissima est, quare supervacaneum esset, eam longiore historia representare. Verum alia ab hac, & longe diversa est Helxine, quam Plinius lib. 21. cap. 16. inter aculeata retulit, & depinxit his verbis: Helxine rara visu est, neq. in omnibus terris est: radice foliosa, ex qua media veluti malum extuberat, contectum sua fronde. Hujus verticillatus lacrymam continet, jucundis saporis, acanthicem mastichen appellatam: hæc Plinius Helxine vis est magna ad vulnera recentia sananda. Siquidem si recens semicontusa vulnere adalligetur, & tertia die solvatur, non erit opus alio uti medicamento. Eiusdem succus defecatus potus trium unciarum pondere cum saccharo, remorantem suppressamq. urinam mirum in modum provocat, adeo, ut miraculum videatur, & renes abstergit. Eadem super regula ignita calefacta, vinoq. cretico irrorata, & pubi illita, calculosis, & urina malo affectis mirifice auxiliatur. Additur in clysteribus utiliter, qui ad ventris & uteri dolores parantur. Succus in ore detentus dentium dolores mulcet. Stillaritia ejus aqua, faciem abstergit, & claritatem addit. Helxine vires tradidit Galen. lib. 6. simp. med. sic inquit: Helxinem aliqui Perdicium nominant, alij Parthenium, alij Sideritum, sunt qui Heracleam appellant, Ceterum vi ei inest abstergendi & leviter constringendi cum humiditate subfrigida. Quamobrem phlegmonas omnes in initio & augmento sanat usq. ad statum, & maxime si calida fuerint. Quinetiam incipientib. phlyctibus cataplasmatum ritu illinitur. Succus quoq. ejus cum rosaceo ad aurium dolores phlegmonosos, me diocriter profuerit. Gargarizandum item nonnulli exhibent ad paristhmia. Sunt verò etiam ex medicis quidam, qui h. s. qui diutina tussi vexantur, illam exhibuerint. Certè evidens extergendi experimentum prabet, & in vas vitreo. Herba, quæ Græci ἡλξίνη vocant, Latini item Helxine appellatur: Italis ac vulgo Parietaria & Vitiola: Germanis Tag und Nacht: Hispanis Yerva del muro: Galliis Paritoire vel Parietaire.

Parietaria, id est ab aspero semine dicitur. Helxine, Matt. Brunf. Anguil. Fuchf. Dod. gal. Gef. hor. Lac. Lob. Castor. Lugd. Cæsalp. Camer. Helxine altera & muralium, Cordo in Dioscor. Parietaria, 20 Brunf. (cui & septima Parthenii species) Trag. Turn. Cordo in hist. Dod. fol. Taber. Herba muralis, Celso. Helxine & Perdicium Galeno & Plinio. Hujus major & minor species est: cui fluviatilem majorem & minorem Thalyus addit.

A. Alsine.

ALSINE.

CAP. LXXXII.

† Orib.
ita legit
conclusa.
hæc ma-
gistra
id est
phlegmon-
as omnes
diocriter
profuerit.
habet ad-
similia
helxine
folia, hu-
milia
tamen &
longiora

Alsine, aliqui Anthyllion, nonnulli myosota vocant, quoniam musculorum aures folia imitantur. Lucis, opacisq. gaudet, unde Alsine dicta est. † [Hæc erat eadem, quæ helxine, nisi humilior esset, & foliis longioribus], nec hirsuta: cum teritur, odorem cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendi-
que obtinet: oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur: 30
quin & emendat omnia quæ helxine, id est, muralis herba.

I. ALSINE.

* II. ALSINE ALTISSIMA. *

Alsioc
confid.

Alsine ea nimirum herba est molliscula, quæ Hetruscis Centone, aliis verò Pavarina, aliis Piza gallina, aliis Cento-
vice vulgo appellatur. Et quamvis Dioscorides unam tantum Alsinem representaverit, plura tamen ejus reperiuntur
genera, quæ in majora & minora dividi possunt. Porro habentur quædam Dioscoridis exemplaria, in quibus caput hoc legi-
tur in calce libri secundi statim post Muris auricula mentionem. Sed nos, ut eo in loco latius diximus, hanc suam veram ac
germa-

germanam sedem esse censemus: ex oleo chamamelino servescit illinitur utiliter ventri contra tormina, & uteri dolores. Alfine
Alfine meminit Galenus libro 6. simplicium medicamentorum, ita de eius viribus scribens: Alfine aut Myrica similes vites ex
helxina facultatem obtinet, nempe refrigerantem & humectantem: est enim essentia aque frigida: quare & circa ad-
strictionem refrigerat. Quocirca ad serventes phlegmonas, & mediocria erysipelata competit. Hec ad alv. Græcè, ut etiam
Alfine Latine dicitur: Italicè Centone & Pavarina: Germanicè Hünnerdarm und Vogelstrauch: Gallicè Mouron. Nomina.

Alfines unus licet Dioscorides & Plinius meminerit, attamen differentias viginti quatuor in nostro
Phytopinace proposuimus. I. Alfine media, C.B. & Dod. gal. Tab. Alfine Matth. Lac. Gef. hort. (cui &
morsus gallinæ scemina, lævis & alba) Lon. Lob. Castor. Lugd. Alfine major, Fuch. Alfine primum
genus, eidem in iconibus. Alfine minor, Dod. fol. Alfine minor recentiorum, Lob. in icon. Morsus galli-
næ primum genus, Trag. Hippia minor, Cord. in historia. II. Alfine altissima, C.B. ex fibrosa radice plu-
res caules bicubitales, sæpe etiam humanam altitudinem æquant, si sustentacula quibus niti queant,
consequantur, exurgunt: quos folia ampliora longiora, quam in præcedenti, cingunt: flores candidi
stellati, ex quorum medio itamina rufa emergunt, oblongis cauliculis insident: quibus vascula oblon-
ga, semen minutum luteum continentia, succedunt, frequens est in frutetis, locis humidioribus. Dicitur
Alfine major, Dod. gal. & fol. Lugd. Camer. in suo Matthiolo, Taber. Alfine maxima, Lobelo in iconi-
bus. Alfine media, dici poterit aquatica, Thal. Morsus gallinæ majus, Brunf. Morsus Gallinæ secun-
dum genus, Trago. Centunculus viriculis cubitalibus, Casalpino. An Alfine genuina Dioscoridis, &
Centunculus Plinii?

20 ἡ ἄλφις ὅ ἐστι τῶν τελευκίων. LENS PALUSTRIS. CAP. LXXXIII.

Lens palustris invenitur in aqua non fluente, muscus lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ. Pro-
pter quod convenienter collectionibus, igni sacro, & podagris illinitur per se, & cum polenta: glutina-
nat & procidentia puerorum interanea.

I. LENS PALUSTRIS.

II. LENS PALUSTRIS
altera.

Palustris lens, quam officina, & herbariorum vulgus Lenticulariam appellant, notior omnibus est, quam ut pluribus de-
scribi mereatur. Explerung, stagnantibus aquis innatat, usq; præsertim, quæcunq; & oppida cingunt. Folio crescit ro-
tundo minuto, lenticulæ simili, parvo ac tenui inherens capillamento. Hæc sunt quandoq; fieri solet, aquarum inundatio-
nibus, & residentibus aquis in fluentes transferatur, simul ac littoribus inhaerit, mirum in modum propagatur. Nam sub-
natis quibusdam capillamentis, quæ radicis vices præstare videntur, sese terra committit, & subinde adolescens, tandem
crescit in plantam aquaticam sifymbrio haud dissimilem. Id quod natura operum indagatores non sine admiratione obser-
varunt. Magnificiunt quidam punila huiusce plantulæ stillatitiam aquam, ad internas viscerum inflammationes, & ad
pestilentes febres. Quinetiam eandem præferunt ad oculorum ruborem & palpebrarum phlegmonas, & ad mammarum,
& testiculorum collectiones, ante aquam augeantur: namq; illa non obscure fluentes humores repellit. Herba ipsa recens
ex aquis allata & fronti adhibita, capitis dolores mulcet, ubi de calore provenerint. Vescuntur ea anseres & anates magna
voluptate.

Leontis
palustris
confid.

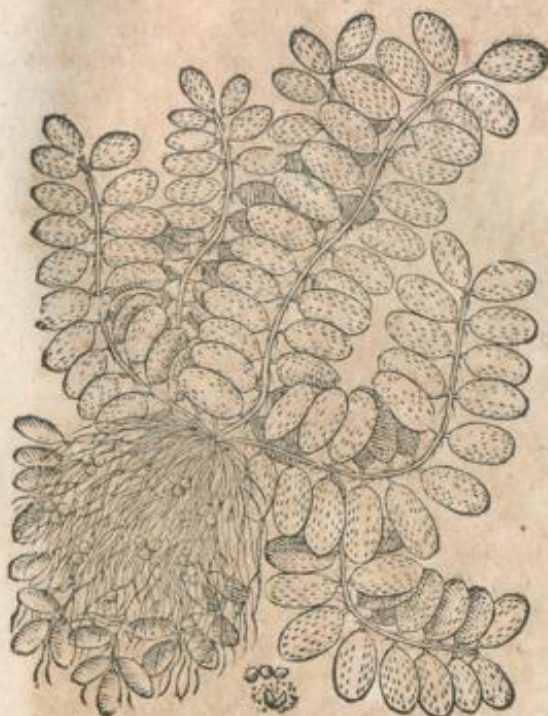
Leontis
palustris
translu-
centio,
Lentis
palustris
vires.

Lens palustris al-
tera.

voluptate, ac pariter gallina, ubi ex aquis exempta, surfuribus admisceatur. Est & A. 1. 1. planta in palustribus, lacubus & ceteris stagnantibus aquis quoque nascens, quam palustrem quoque lentem appellare libuit, a seminis figura. Hæc caulibus gerit aqua repentem, angulosum, a quo per intervalla plura catervatim oriuntur folia, longis ac tenuibus pediculis nentia, quæ quaternæ, crucis in modum sese pandunt, rotundo cacumine. Semen profert in racemi modum in ipso caule, intra foliorum pediculos, lentium ferè effigie, non tamen adeo, ut in lente compressum, subnigrum & longiusculus pediculis suspensum, densum durumque. Ego hanc plantam acceptam refero Jacobo Antonio Cortuso. Nihil habeo, de qualitatibus & viribus, quod probare possim, non tamen ambigo, quin sit frigida humidaque, temperatura. Lentis palustris non nisi temperamentum prodidit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit: Lenticula palustris humida frigidaque, temperatura est, utring, ex secundo quodammodo ordine. Quæ lens palustris Latinis: φαλδὲ ἐν τῷ τεταμένω Græcis vocatur: 10
Nomina. Arabibus Tahaleb seu Thaleb: Italis Lente de paludi: Lente aquatica & Lenticularia: Germanis Wasser Linsen: Hispanis Lenteja dell'agoa: Gallis Lentille de mer. At lens palustris altera, Italis Lente palustre del seme.

Facultas
ex Gale-
no.

* III. LENS PALUSTRIS tertia. *

Lentem palustrem triplicem exhibemus. I. Lens palustris, Matth. Anguil. Dod. gal. Turn. Lac. Cordo in Diosc. Lonic. Lobel. Castor. Lugdun. Lens lacustris. Dod. fol. Lenticula aquæ, Brunf. Lenticula aquatica, Thal. Lenticula palustris, Trago. Tabern. Cæsalpino. II. Lens palustris quadrifolia (quamvis sex foliis in Suntgovia stagno reperimus) C. B. Lens palustris altera, Matth. Lugd. Lens palustris, 20
Castor. Lenticulæ alterum genus, Cæsalp. Lenticula palustris secunda, Tabern. Lemma Theophrasti, Lugdunensi. III. Lens palustris tertia, cum in Italia fossis frequens sit, & a nemine picta, ipsius hic iconem (melioem ea quam in Phytopinace exhibuimus) cum descriptione addere placuit. Hæc foliis est copiosis subrotundis, conjugatim in ramulis digestis, eleganter virentibus, punctis minutissimis superne notatis, quibus inferne copiosæ lenticulæ adherent, quæ aliquando singulæ, aliquando ternæ & quater- 30
næ, rugoso & tenui cortice donatæ, quæ semen copiosissimum minutissimum & flavescens continent: ab ipsis ramulis filamenta radices constituentia, deorsum spectant: sapore est aqueo. Aquis supernatat ut in fossis Patavinis videre est: meminit Cæsalpinus hanc fluitare & cum aqua incidere Pisis in Auxeri fluvio, qui aquas thermales ex monte Sancti Juliani recipit, qui Stratiotem aquaticam esse apud Dioscoridem, censet.

a Meum
legi: tan-
tum, in
nisi i. phal-
m. i. i. i. i.
in oculo-
rum lip-
pitudine
ut Cate-
cuz. i. i.
phal-
m. i. i. i.
i. oculo-
rum lyp-
fusione.
Neuter
autem le-
git san-
guinis vi-
tio con-
ceptis.

A' εἶδος μέγα.

SEDUM MAJUS.

CAP. LXXXIV.

40

Sempervivum magnum ideo nominatur, quoniam perpetuo folia vireant: cujus caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, crassitudine pollicari, virentes, characiæ rithymali modo infecti: folia pingua, carnosa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ similia, alia in terram convexa, alia in capite stantia invicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi: nascitur in montibus, & testaceis: supra domicilia etiam seritur. Ejus vis refrigerare & adstringere. Medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti in doloribus, cum polenta, aut rosaceo perfunditur: datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam alvique profluvia: teretes tineas potus in vino excutit: subditus in vellere, mulierum abundantiam sistit. Succus a oculorum lippitudinibus, sanguinis vitio conceptis, in- 50
ungitur.

A' εἶδος μικρόν.

SEDUM MINUS.

CAP. LXXXV.

40

Sempervivum parvum in petris, parietinis, & maceris, necnon a scrobibus opacis nascitur, caulibus sabuna radice multis, tenuibus, crebro foliatis: exilibus foliis, b rotundis, pinguibus, mucronatis: caule a medio emicante, palmum alto, umbellam, herbidosque flores, c & tenues gerente. Folia eisdem cum priore viribus prædita sunt.

A' εἶδος εἰς 3 τρίτον.

SEDI GENUS TERTIUM.

CAP. LXXXVI.

60

Tertium videtur Sempervivi genus, quam aliqui Andrachnen agriam, aut Telephion vocaverunt, Romani illecebram, pusillis crassioribusque foliis, hirsutis, portulacæ proximis: nascitur in saxis. Vis ei excafactoria, acris, exulcerans: illita cum axungia strumas discutit.

Sedi ge-
nera &
confid.

Ex tribus Sedi, sive Sempervivi generibus, quæ hoc loco à Dioscoride pinguntur, primum & alterum omnibus nota sunt. Utrunque officina Sempervivum appellant, addita majoris & minoris differentia: quamvis non desunt, qui minus Ver-

I. SEMPERVIVUM
majus.III. SEMPERVIVUM
minus, mas.II. SEMPERVIVUM MI-
nus foemina.IV. SEMPERVIVUM MI-
nimum

nus Vermicularem, Crassulamq; herbam vocent. Minoris duo visuntur genera. Alterum, cujus Dioscorides meminit, foliis
 crassioribus, longioribus, rarioribusq; facie nucleis pineis à putaminibus repurgatis similibus, unde quibusdam vulgò etiam
 60 Pignola dicitur. Caules fert tenues, pluresq; in quorum cacumine flores exeunt herbacei, seu subcandidi, umbellæ divulsæ
 modo. Alterum foliis brevioribus, angustioribus copiosioribusq; floribus melius eodem ordine prodeuntibus. Hoc marem,
 illud foeminam recentiorum quidam existimant. At tertium, quod mihi jamdiu incognitum extitit, cum usq; aded ex-
 calfaciat, ut carnem exulceret impositum, à cæteris longè facultatibus disidet. Hujus varia in Dioscoridis codicibus le-
 gitur historia: ceterum nos Aldinum exemplar secuti, hinc ea abdicavimus, quæ adulterina censentur. Nec desunt qui
 crediderint, tertium hoc Dioscoridi esse spurium, quod duorum tantum meminerit Gaenus. Verunt amen è Pisis hoc anno Sedum
 tertium Sedi genus, gustu sanè acerrimo, aded ut linguam exulceret, ad me misit Lucas Ghinus Forocorneliensis medicus acerrimè
 rei herbaria peritissimus, qui illi plantæ hæc verba subjecerat, quæ hic referam ejus humanitate fretus Visitur, inquit, in vi-
 vidario Illust. Ducis Florentia quoddam tenuissimi Sedi genus, gustu nihil minus acri, quam ranunculi omne genus, quod
 etiam in antiquis edificiorum parietibus, & saxorum rimis provenire conspexi. Hoc meo judicio, tertium est Sedum. Sed
 cum

U u +

cum Dioscoridi verba hoc loco obscura sanè, & intellectu difficilia habeantur, jamdiu unà cum aliis pleriq; qui hac simpliciū facultate maximè delectantur, plurimum laboris impendi, ut tertium Sedum consequi possem, cui folia mēssent hirsuta, & facie portulacæ similia. Ceterum cum postea attentius, diligentiusq; Dioscoridis verba perpenderem, sic Latine sonare videntur: Est & tertium sedi genus, quod portulacæ respectu, folia edit pinguiora, densioraq; &c. Quibus cum hunc dederim sensum, qui, mea sententia, propriam Dioscoridis mentem explicat, tertium hoc sedum facile mihi se se obtulit cognoscendum, ut omnibus quoq; id ipsum evenire haud quaquam dubitaverim, qui Græci dictionem *δασία* densa non hirsuta exposuerint, interpretatiq; fuerint *πρὸς τὰ τὴν ἀρδραχὴν* ad folia portulacæ collata. Nam hujusce tertii sedi folia portulacæ foliis comparata, iis densiora, crassioraq; facile cernuntur. Hactenus amicus ille. Cujus certè sententia non possum non adstipulari, quippe quæ doctissimis rationibus nitatur, & ipse sit apud me gravis testis. Sempervivi mentionem fecit Theophrastus lib. 17. cap. 9. de plantarum historia, sic inquit. Sempervivo datum à natura est, quod humidum, virideq; semper durare valeat. Folio carnosio, levi atq; oblongo id constat. Planis parietinis nascitur, nec non & in tegulis, cum terra confluvium quoddam arenaceum factum est: hæc Theophrastus. Ceterum duas *ARBORESCENTIS* *SEMPERVIVI* plantas, quarum imagines hic appingi curavimus, alteram, quæ major & fruticosior est, Clarissimo

V. SEMPERVIVUM ARBORESCENS.

VI. SEMP. ARBORESCENS alterum.

Sedi vi-
res ex
Gal.

Nomina.

viro Augerio de Busbeke Flandro, qui eam Constantinopoli secum adduxit, ejus patet forma, ex hic appicta imagine: alteram verò Jacobo Antonio Cortuso viro optimo atq; doctissimo, cui Coryra allata est, acceptam refero. Sedi vires descripsit Gal. lib. 6. simplicium medicamentorum, his verbis: *Αιζων* utrunq; tum majus, tum minus, desiccatur quidem leviter, quandoquidem & mediocriter adstringit, omnis alterius vehementius qualitatibus expers, quare in eo plus ceteris abundat essentia aquea. Ceterum non mediocriter refrigerat: est enim ex tertio ordine, & recessu refrigerantium. Hinc etiam ad erysipelatam & herpetas, & phlegmonas à fluxione natas accommodatur. Sempervivum sive Sedum majus quod Latini vocant. Græci *δασύφυλλον*: Mauritanii, Bejahalalen, seu Hal alhalez: Itali Sempervivo maggiore: Germani Groß Hauswurz: Hispani Semperviva & yerva puntera: Galli Jonbarbe. Quod verò Græci *δασύφυλλον* minus, Latini Sempervivum, sive Sedum minus dicunt: Itali Sempervivo minore: Germani Klein Hauswurz: Galli Jonbarbe petite. Quod deniq; Græci *δασύφυλλον* & *ρετρον*, Latinis Sempervivum minimum, Sempervivi sive sedi genus tertium appellatur: Arabibus, Alsebram, Handrachabara & Tilafon: Itali, Sempervivo terzo: Herba grassella sive Sempervivo minuto. At sempervivum arborescens: Itali Sempervivo arboreo.

Et si Sempervivi species viginti quinque in Phytopinace recensuerimus, plures tamen in historia universalis nostræ enarrabimus. I. Sempervivum majus vulgare, C. B. Sempervivum majus, Matth. Brunf. Dod. gal. Cæf. Lob. in icon. cui & Sedum majus crenatum Myrtifolium. Sempervivum, Gef. hor. Lon. Cast. Sempervivum majus alterum sive Jovis barba, Dod. fol. Aizoon sive Sempervivum majus, Lob. Camerar. Thal. Aizoon seu Sedum flosculis purpureis, Trag. Aizoon majus, Lugd. Sedum majus Fuch. Turn. Cord. in Dioscor. (cui & Vitalis major) Lacun. Taber. Sedum seu Sempervivum vulgare majus, Gef. hort. Umbilicus Veneris alter, Anguil. cui & Onobletum Hippocratis. Hoc quidam Coryledonis speciem faciunt: at Aizoon magnum Dioscoridis, & Aizoon Theophrasti & Plinii, & *Ζωόφυλλον* Apulii. Sempervivum foemina, Brunfelsio: Sempervivum minus album, eidem. Sempervivum minus alterum

alterum, Dodonæo folio, Sempervivum minus, Anguillæræ, Castori. Sempervivum quartum, Lonice-
ro. Sedum minus primum, Trag. Sedum minus fœmina, Fuchfio. Sedum minus Lacunæ. Sedum minus
alterum, Gef. hort. Sedum fœmina, Turnero. Crassula minor, Dodonæo gal. Vermicularis sive Illece-
bra major, Lob. Lugd. Vermicularis flore albo, Camer. Aizoon minus fœmina, Lugd. Tragus herba,
Cord. in Dioscoridem. III. Sedum minus acuto folio, flore luteo seu Sedum minus Dioscoridis, C.B.
Sempervivum minus mas, Matth. in Commentariis non addita figura. Sempervivum minus, Dod. gal.
Sempervivum minus primū, Dod. fol. Sedum minus mas, Fuch. Sedum minus, Turn. Sedum minus hæ-
matoides, Taber. Aizoon hæmatoides, Lob. in icon. Aizoon minus, Lugdunensi. IV. Sedum minimum
acre, seu Sedi tertium genus Dioscoridis, C.B. Sempervivum minimum, Matth. Lob. Cast. Cæfal. Sem-
pervivum minus flore luteo, Brunf. cui & mas. Sempervivum secundum, Lonice. Sedi minoris tertia spe-
cies & Vermicularis, Trago. Sedi tertium genus, Fuch. Lacu. Turn. Sedum tertium Dioscoridis succo
acri & erodente, Gef. hor. cui & Telephium dictum. Sedum minimum, Taber. Aizoi minoris species
altera, Cord. in Dioscoridem. Aizoon minus acre, eidem in histor. Aizoon minus alterum fervidi gu-
stus, Thal. Aizoon minimum repens, Lugd. Illecebra, Dod. gal. & fol. Gramen tertium Plinii Anguilla-
ræ, cui & Sempervivum tertium. Hoc duplex habetur, aliud gustatum paulò post fauces exurit: aliud
verò penè insipidum est. V. Sempervivum arborefcens, Matth. Castor. Sempervivum majus, Anguil.
Sempervivum sive Sedum arborefcens majus, Dod. fol. Sempervivi majoris alterum genus, Cæfal. Se-
dum majus verum, Gef. hor. Sedum majus, Clus. hist. Hisp. Sedum arborefcens majus Græcum, Lob.
Aizoon arborefcens, Lugd. Camerario. VI. Sempervivum arborefcens alterum, Matth. Cast. & Lugd.
hoc an à priori diversum sic dubitamus.

Κοτυλέδων.

UMBILICUS VENERIS.

CAP. LXXXVII.

COTyledon, sive Umbilicus Veneris, folio est in acetabuli formam tornato, & inevidenter concavo,
brevis [in medio] cauliculo, in quo semen inest: radice olivæ modo rotunda. Succus cum vino
circumlitus instillatusve, contacta genitalia nudat: inflammationibus, sacris ignibus, strumis, pernio-
nibus, illitu auxiliatur: stomachi ardorem refrigerat. Folia cum radice comeia, calculos frangunt, uri-
nam cient: hydropicis ex melle dantur. Herba utuntur ad amatoria.

α λελη-
ται, i. la-
tentet
cavum.
Conclusa
nō legit
Orib.
δ ταυτης
α ταν
φικαν
χολας.
hujus &
foliorum
succus.

30 Κοτυλέδων ἑτέρα.

UMBILICUS VENERIS ALTER. CAP. LXXXVIII.

EST & alterum Umbilici Veneris genus, cymbalion aliqui vocant, pinguibus foliis, latioribus, li-
gularum modo, densis circa radicem, medium oculi ambitum describentibus, ut in majore semper-
vivo, adstringentis gustus: cauliculo tenui, in quo flores, & semina hyperici: radice majuscula. Facit
eadem, quæ Sempervivum.

I. UMBILICUS VENERIS.

II. UMBILICUS VENERIS
alter.

Umbili-

Umbilici
Veneris
utriusque
confid.

Officina-
rū error.

Cymba-
lariz
mentio.

Umbilicus veneris, quem primo generi assignant, frequens nascitur in universa fere Hetruria, saxis, & vetustis aedificiorum parietibus. Hujus folia, quod scitulum operculis similia sint, vulgò Senenses appellant Copertoivole. Alterum verò ejus genus à quibusdam Cymbalion vocatum, videmus primum in Forojulienſium civitate Austria, in hortulo quodam excellentissimi medici Juliani à Marostica Treviſienſis. Hanc porro plantam in pluribus montibus saxi & petri inhaerentem invenimus. Cui, meo quidem iudicio, omnes prorsus conveniunt nota, quæ alteri umbilico Veneris tribuuntur. Ceterum apud Insabres officina legitima Cotyledonis, sive umbilici Veneris loco herbam quandam in antiquis, uliginosisq; aedificiorum parietibus, maceris & saxis nascentem usurpant, quæ ex iseminet, & coma modo dependet cauliculis numerosis, tenuibus, funiculi instar pralongis, lentis, è quibus folia prodeunt hederaceæ, pinguis, longis tenuibusq; pediculis nitentia, flosculus parvus, lutescentibus, qui è tenuissimis quoq; pediculis emergentes, clavicularum modo se se implicant. Facultatis est humida, frigidaq; cum adstrictione quadam. Hanc forte quod CYMBALARIA vulgò vo-

III. UMBILICUS VENERIS

alter.

IV. CYMBALARIA.

Fuchſii
haluci-
natio.

Umbilici
Veneris
vires ex
Gal.

Nomina.

ceatur, putant à Cymbalio corruptè nomen traxisse, & ideo verum Veneris umbilicum esse. Non desunt tamen rei herbaria periti, qui in pollere facultatibus hanc herbam velint, quibus & Cotyledonem, quorum opinioni ego haud refragabor. At qui valere eam ad alba uteri profluvia certo scimus, ubi herba ipsa recens plures in acetariis devoretur, (ut si ali so-
lent) in ipsius coenae principio. Fuchſius quoq; in hac re hallucinatus deprehenditur, quod in parvo suo libro, in quo planta-
baria, & Fabra crassa appellantur: quas tamen prius in suo de stirpium historia commentario pro Telephio ostenderat. Ve-
rùm tam prima, quàm altera ejus opinio, ut dicam quod sentio, mihi plane reprobanda videtur. Quemadmodum & ter-
tiò auctum excudit. Ibi enim putat Fuchſius. Acetabulum alterum, sive alterum Umbilici Veneris genus, esse Fabariam,
quàm vulgus & Seplassia Crassulam majorem nominant. Sed quod in magno versetur errore, manifestum fit satis ex
Dioscoride. Quippe qui Cymbalo, seu alteri Veneris Umbilico, folia reddiderit densa circa radicem, quæ medium oculi
ambitum describant, ut in majore sempervivo: cauliculum verò tenuem, in quo flores & semina hyperici. Quæ tamen no-
ta in Fabaria, aut Crassula majore desiderantur. Siquidem hac foliis constat hortensis portulacæ majoribus, quæ cum
sempervivo nullam habent fere similitudinem, nec oculi formam describunt: caulem præterea emittit crassum & fir-
mum: raditibus deniq; nititur pluribus, asphodeli proximis. Umbilici Veneris meminit Gal. lib. 7. simplicium medica-
mentorum, sic inquit: Cotyledon facultatis mista est, nempe humida subfrigida, & cujusdam obscure adstringentis, &
cum ea leviter amara: unde refrigerat, repercutit, abstergit, & discutit. Itaq; phlegmonas erysipelatodas, & erysipelata
phlegmonode curat: & maxime stomachi ardore astantis admodum utile est epispasma. Putantur folia cum radice
manducata calculos confringere, & urinam movere. Κορυδωνίον sic Græcè, Latine verò Acetabulum, & Umbilicus Ve-
neris nominatur. Italicè Ombilico di veneri: Hispanicè Scudetesi: Gallicè Escudes. Quæ verò Κορυδωνίον est ipsa Græcè, Uym-
bilicus Veneris & Acetabulum alterum Latinis appellatur.

Cotyledon à figura folii nomen accepit. I. Cotyledon major, C.B. Umbilicus Veneris, Matth. Lac. Turn. Lob. in icon. Cast. Tab. Cæsal. Lug. Umbilicus Veneris major Ionic. Umbilici Veneris prima species, Anguil. Cotyledon vera, Dod. gal. Cotyledon, Lob. Dod. fol. Clus. hist. Hisp. Herba Coxendicum

dicum nonnullis, Scutum cæli, Manlio. II. Cotyledon media foliis subrotundis, C.B. Umbilicus Veneris alter, Matth. in prima editione, & iis quæ minores figuras habent, Lac. Cotyledon altera Dod. Gallico & folio quo ad iconem, tertia quo ad descriptionem. Cotyledon altera Matthioli, Clus. hist. Panno. Lug. III. Cotyledon media foliis oblongis serratis, C.B. Umbilicus Veneris alter, Matthiolo in maioribus iconibus quo ad folia, caules enim & flores adpositi, sunt præcedentis plantæ, Umbilicus Veneris minor, Lon. Taber. cui & Palmaria. Cotyledon minus Sedi folio, Lob. Cotyledon minus montanum Sedi folio, eidem in icon. Aizoum serratum, Cord. in hist. & Thal. cui & Crassula serrata: Phyllon theligonum Dalechampii, Lugd. Phyllon primum, Cæsalpino. IV. Cymbalaria, Matth. Cast. Lugd. Cam. Cæsal. Cymbalaria vulgaris, Lac. Cymbalaria Italica folio hederaceo, Lob. Capnos prima Plinii, Hermolao: Umbilicus Veneris officinarum, Lon.

Αιούρα.

URTICA.

CAP. LXXXIX.

Urticæ genera. Altera sylvestrior, asperior: latioribus, nigrioribusq; foliis: semine lini, sed minore. Altera non æq; aspera, a minuto semine: Folia utriusq; illita, canis moribus addito sale, medentur: gangrænas, carcinomata, sordida ulcera, & quæ cacoethe vocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, suppuracionesq; sanant: lienosis cum cerato imponuntur: faciunt ad profluvia narium cum fucco trita, & naribus indita: menses ciunt eadem detrita cum myrrha, & imposita: procidentes vulvas recentia contactu resiliere cogunt. Semen potum ex passo venerem stimulat, & vulvæ ora patefacit: cum melle delinctum orthopnoæ lateris, & pulmonum inflammationibus prodest: thoracem expurgat: erodentibus medicamentis admiscetur. Cocta cum conchis folia alvum emolliunt, urinas movent, inflammationes discutiunt: decocta cum ptisana, vitia pectoris extrahunt: mulierum menses evocant, cum myrrhæ modico pota. Inflammatione turgentem uva m, gargarizatus succus reprimat.

a Meum.
λεπτοκαρ
πῶ-ι. τε-
νιότε
semine.

I. URTICA. I.

II. URTICA. II.

Urtica adeo vulgaris notitia est, ut non modo interdum, sed etiam noctu intenebris solo tactu ab omnibus facillimè cognoscatur. Proinde opera prætium non est, ut hic pluribus ejus faciem depingamus. Veruntamen ignorandum non confid. est, quòd etsi duo Dioscoridi tantum Urtica assignentur genera, tria tamen in Italia reperiuntur. Prima asperior, altera non æq; aspera, & tertia omnium minima. Prima caule est rotundo, aspero, hispidoq; ac pungenti: pilulas in caule gerit
60 non æq; aspera, & tertia omnium minima. Prima caule est rotundo, aspero, hispidoq; ac pungenti: pilulas in caule gerit
birsutas, ac urentes, in quibus semen gignitur. Provenit calidis tractibus, aridis & incultis locis. Altera solius provenit, alterius similibus, verum non æquè asperis: semen profert racemosum ac minutum: caulem quadrangulum, asperumq; & acuto, ac pungente. Na scitur ubiq; hisdem cum altera est facultatibus: atqui peculiariter seminis pulvis, sanguinem è cerebri membranis manantem supprimit. Siquidem præter Urticas à Dioscoride traditas, alia est, quam aliqui sylvestrem appellant, ceteris acrior, & mordacior foliis, sed longè minora, acutiora, urentioraq;: caule dodrantali, hispidiore, ac urente, densioribus foliis, & in ambitu serratis. Nascentur secus adificiorum muros, in hortis, ac
ferè ubiq; omnibus est hæc nota. Urticæ vires memorie prodidit Gal. lib. 6. simp. med. ubi inquit: Urtica. & hujus herbatum semen, tu folia (nam hæc potissimum in usum veniunt) digerentis sunt facultatis, adeo ut & phymata, & parotidas sanent. Gal.
sed &

Urticæ
vires ex
Gal.

Cardiacae
historia,
& vires.

Nomina.

Sed & quiddam flatuosum obtinent, quo & Venerem extimulant, & maxime ubi cum musto semen bibitur. Porro quod non vehementer calfaciat, sed admodum tenuium sit partium, testimonio est crassum, viscosumque humorum ex pectore, pulmoneque, eductio, tum quod partes, quas contigerit pruriant. Ceterum flatuosum ejus, cujus particeps esse dicta est, dum concoquitur, nascitur: non enim actu flatuosa est, sed potestate. Ventrem autem modice subducit duntaxat abstergendo, ac veluti titillando, non purgando. Et gangrenosa, & canerosa, & in totum qua exiccati citra mordicationem possulant, ea convenienter sanat: nimirum cum subtilium sit partium, & temperatura sicca, non tamen tantum habens caliditatem, ut jam mordicat. Et lib. 2. de alimentorum facultatibus idem de urtica ita scribit: Urtica, herbarum agrestium una etiam hac est renium vim partium obtinens. Jure itaque, nemo ipsa ut alimentum utitur, nisi maxima prematur fame. Utile autem est obsonium ac medicamentum, quod alvum dejicit: haec de urtica Galenus. Sed quoniam herba illa quam hodie herbarii *CARDIACA* nominant, nunc ob cognationem, quam cum Urtica habere videtur, mihi in mentem venit, ideo non alienum puto, quod hic de ea quoque, aliquid disseramus. Haec itaque, urtica proxima est, tamen si foliis, qua prope terram prodeunt, rotundioribus confert, runculi modo per ambitum laciniatis. Et caulis est quadrangulus, ramis copiosis pariter quadratis, in quo bina utrinque, folia paribus intervallis, ab imo ad summum exeunt, oblonga, urticae similia sed minora, & per ambitum serratiore. Flores, qui in purpura albicant, urticae satridae, de qua sequenti capite dicturi sumus non dissimiles profert, minores tamen: qui verticillato ambitu marubii modo caulem circumdant in ipso foliorum exortu. Radix in rubro pallescit, alii pluribus parvis radicibus adnatis. Provenit ubique, in rudibus juxta seminat, circa sepes, & post urbium moenia. Genua usque, adeo amarescit, ut facile existimari possit ad secundum ex calfacientium ordinem, & ad tertium siccantium accedere. Praestat haec, ut recentiores quidam tradunt, ad cordis affectus, unde etiam apud vulgares nomen accepit. Medetur item convulsis, ac resolutis. Obstructiones aperit, quae causa frigida induxerit: urinam ciet, & menses. Pectus a pituita detergit, & lumbricos necat. Ceterum in pulverem, folia contrita, & domestici cochlearis mensura ex vino hausta, difficile parientibus mirum in modum opitulantur. Urtica sic Latinis dicta duxit: Graecis nominatur: Arabibus Hunnure, Urticilatum & Angiara: Italis, Ortica: Germanis Nessel: Hispanis Ortiga: Gallis Ortie. Urtica altera, Graecis *Anaxippos* et *etipa*: Italis Ortica vulgare. At Urtica tertia, Graecis *Anaxippos* et *etipa*: Italis Ortica minore, Sic Cardiacaca, Germanis *Herrgespann*: Gallis *Gripaume*, seu *Cbeneuse*.

Urtica ab urendo dicta, quod pruritus & pustulas igni similes acutissimis suis aculeis pungendo excitet. Sunt autem duplices, pungentes & non pungentes: pungens major, minor, & tertia pilulas habens: non pungens alia foetida, alia non foetida: & haec aut maculatae, vel punctis aspersis, vel lineis folium dividitibus: aut non maculatae, flore albo, luteo, purpureo. Urtica pilulas rotundas ferens, vel prima Dioscoridis, C. B. Urtica prima, Matth. Lac. Cast. Lugd. Caesal. Urtica Romana, Trago. Fuch. Turn. Lonic. Lob. (cui & Urtica sylvestris semine Lini, in Iconibus) Cam. Taber. Urtica vera, Fuch. in icon. Urtica sylvestris, Dod. gal. Urtica mascula vel Romana, Gef. hor. Urtica urens prior, Dod. fol. II. Urtica urens maxima, vel secunda Dioscoridis, C. B. Urtica secunda, Matth. Lac. Lug. Cast. Caes. Urtica major, Brunf. Fuch. Turn. Dod. gal. (cui & Urtica foemina & communis) Lonic. Thal. Taber. Urtica sylvestris asperior, Lob. Urtica syl. major, Gef. hor. Urtica vulgaris urens, Trag. Urtica urens altera, Dod. fol. Urtica Cordo in Dioscoridem. III. Urtica urens minor, Cania forte Plinii, C. B. Urtica tertia Matth.

Matth. Lac. Lugd. Cast. Urtica major, Trag. Urtica minor, Brunf. Fuch. Turn. Dod. gal. Cord. in histor. Lon. Taber. Urtica minor acrior, Lob. Urtica urens minima, Dod. fol. Urtica exigua, Cæsalpino. IV. Marrubium Cardiacum dictum, fortè primum Theophrasti, C.B. Cardiacum, Matth. Fuch. (cui & Lyce-
plis) Dod. gal. (cui & Sideritis prima) & fol. Lac. Lon. Lob. Cast. Lugd. Caf. (cui & Alyssum Galeni &
Aërii) Thal. Tab. Marrubium mas, Brunf.

Galiopsis.

GALIOPSIS.

CAP. XC.

¹⁰ **G**aliopsis, frutex in totum caulem, & folia habet urticæ, læviora, & a quæ gravem odorem trita red-
dant: flore purpureo, tenui: nascitur circa sepes, ædificiorum areas, & semitas ubique. Folia, caules,
semen, succusque, duritias, & carcinomata dissipant: strumas, panos, & parotidas discutiunt. Oporter
bis die tepidum ex aceto cataplasma imponere, & ejus decocto fovere: ad putrescentia, gangrænas, &
nomas, cum sale efficaciter illinuntur.

^a Meum
inavus de-
ria. i. ve-
bemen-
ter deſa.

I. GALIOPSIS.

II. SCROPHULARIA.

Galiopsis, eam equidem plantam crediderim esse, quam nos in Italia Urticam fetidam appellamus, quæ ubiq; serè
provenit, in ædificiorum areis, in plateis, juxta semitas, & circa hortorum sepes, odore ingrato: unde & fœtida co-
gnomen adinuenit. Quandoquidem hæc foliis, & caule constat urticæ similibus, tactu tamen non mordentibus: floribus
⁵⁰ uem purpureis, tenuibusq;. Hinc itaque fit, ut n. mea quidem sententia, in errore versentur, qui putant Galiopsis esse her-
bam illam vulgarem, quæ officinis, & herbariorum vulgo Scrophularia major, Milleborbia, Ferraria, atque etiam Ca-
stragula dicitur: hoc fortasse argumento nixi quod ea flores edat, quæ galea similitudinem referunt. Sed eorum error
ex eo, ut arbitror, aperte diluitur, quod Scrophularia major dicta folia non proferat urticæ admodum amula, nec ea gra-
vi odore prædita sentiantur. Adde quod huic radix subsit magna, alba, undiq; strumosa, unde fortè Scrophularia nomen
traxit, adeo notatu digna, ut non videatur verisimile, quod lejus faciem non depictam reliquisset Dioscorides, quando
sensisset hanc herbam esse Galiopsis. Caules ab una radice Scrophularia mittit plures, sesquicubitales, angulosos, subru-
fescentes, in quibus folia insunt nigricantia, robusta, ad urticæ faciem accedentia, per ambitum leviter denticulata. Flo-
res mittit in caulium ramorumq; summitatibus pusillos purpureosq;, galeæ faciem referentes, & semen in capitulo, ut in
lino, & lactaria herba, rotundo, acuto summa parte apice. Radicem habet magnam, albicantem, strumosa. Huc etiam
⁶⁰ illud accedit, quod illa ut plurimum in scrobium marginibus, & riguis, & uliginosis locis nascitur, non autem (ut Dio-
scorides inquit) circa sepes, & in ædificiorum areis. In hac sententia fuisse invenio Fuchsum, qui à galea, cujus effigiem
Scrophularia flores representant, hanc sibi nomen ascivisse existimat. Id quod mihi planè non videtur esse rationi consen-
taneum, quod non sit ex more Græcorum, veterum præsertim, apud quos nulla verborum inopia fuit, ut ex Latinis, &
Græcis dictionibus plantarum, & aliarum rerum nomina componant: Galeam enim Græcorum nomen non esse constat.
Ex his igitur adducor, ut in hoc neq; Fuchso, neq; aliis ad stipulari possem, quorum potius sententiam ex supradictis re-
probendam esse censeo. Cacutiunt ad summum usq;, qui Scrophulariam, Dioscoridæ Ocimastrum faciunt. Est præterea Urtica
alia planta Urtica fetida non absimilis, quæ à lacteis maculis singula folia in longum procurrentibus Urtica lactea à lactea,
nostris Senenibus vulgè cognominatur, quam rectius fortè quæ Galiopsis dixerit, si à γάλα, quod vocabulum Græcis lac
significat

Scrophu-
laria ma-
jor non
est Gali-
opsis.

Scrophu-
laria de-
scriptio.

Fuch. er-
ratum.

X x x

significat

significat Galiopfin dictam esse statuat. Quod autem res hac ita esse possit, ex Dioscoridis ordine conjectura quadam colligi posset, nam quod statim post Galiopfin Galion descripsit, cui ex eo nomen inditum esse tradidit, quod in cogendo lacte coaguli vicem expleat, videtur innuisse, inter utrumque magnam esse nominis cognationem. Hanc itaq; legitimam esse Galiopfin quasi affirmare non dubitarem, nisi Plinius lib. 22. cap. 14. eam Lamium appellari prodidisset, laudibusq; extulisset album, quod habet in medio folio, ad sacrosignes, & foliorum reliquum cum universa planta, addita mica salu, ad contusa, incussaq;, ad ambusta, strumas, tumores, podagras & vulnera. Quibus sane Plinii placitis decernere cogimur, primam, quam Urticam foetidam diximus, esse Galiopfin: alteram verò Plinii Lamium. Sed si suscinere velimus hanc secundam esse veram Galiopfin, dicere nobis liceat, Plinium non cognovisse Galiopfin: neque id forte remere diceretur, quod in multis aliis Plinius evidenter errasse deprehendatur. Ceterum quamvis ex rationibus superius adductis perspicuum ni fallor, factum sit, SCROPHULARIAM non esse Galiopfin, ea tamen viribus pollet non contemnendis. Desiccata, 10 extenuat, discutit, abstergit: est enim gustu amara & subtilium est partium: ejus radix recens, strumas, & hemorrhoidas sanat: in quem usum radix effoditur autumnali tempore, & repurgata tunditur cum recenti butyro, operculatoq;, fictili in uliginoso solo reponitur, ubi dimittitur per quindecim dies. Deinde lento igne butyrum illud liquefit, & percolatum asservatur, quo praedicti morbi utilissime illinuntur. Idem illitum scabiem sanat: Aqua ex radicibus destillata, faciei ruborem illit tollit. Sicca radice pulvis impositus hemorrhoidas siccatur. Idem drachmæ pondere potus, lumbricos ventris pellit.

Nomina. Planta, quæ Græcis γαλιόψις, Latine item Galiopsis, Urtica labeo & Urtica foetida nominatur: Italicè Ortica foetida: seu Ortica mortua, Hispanicè Ortiga Muerta: Germanicè Weisse Nachtschat. At Scrophularia, Millemorbia, Ferraria sive Castrangula: Italicè Scrophularia: Germanicè Braumwurk: Gallis Grande Scrofai.

Lamium purpureum foetidum, seu Galiopsis Dioscoridis, C.B. Galiopsis, Matth. Trag. Lac. Lugd. 10 Thal. Urtica labeo, Brunf. Urtica iners, Dod. fol. Lac. Fuch. Turn. Dod. gal. Lamium sive Archangelica, Lob. Meminit Matthiolus Urticæ lacteæ, quam Lamium maculatum vocamus, quam Mizatellam (id est, Lienarem, quia lienosis egregie opituletur) vocat Cæsalpinus, & Leucos à Dioscoride dici suspicatur: Urtica fatua λεονόγμω & Thalyo dicitur: at Solinandro, Lienaria. II. Scrophularia nodosa foetida, C.B. Scrophularia, Matth. Lac. Dod. fol. Cast. Scrophularia major, Brunf. Gef. hor. Turn. Lob. Lon. Lugd. (cui & Chrysispea Plinii quorundam) Thal. Cam. Cæsalpino. Tab. cui & Castrangula Ocimastrum alterum, Trag. Galeopsis, Fuch. Dod. gal. Galeopsis minor, Fuch. in icon. Clymenum mas, Gef. hor. III. Scrophularia palustris: hæc radicibus est fibrosis (apud nos tuberculis caret) ex qua caulis ex-

* III. SCROPHULARIA
palustris. *

* IV. SCROPHULARIA
flore luteo. *

surgit à priori magnitudine discrepans & colore qui caule & foliis prorsus viridis est: foliis, florib. & semine, priori similis. In nostris palustribus, sed minimè foetens, provenit. Meminit Dodonæus editione Gallica & Latina, Scrophulariæ alterius, quæ radice sit fibrosa. Dicitur Scrophularia fœmina, & Germanis Weisse Nachtschat. Camerario in suo Matthiolo, quam dicit ulcera curare & contusa, si manè & serò continuis diebus in foco calefacta & contrita imponatur: idemorum succum, si cum melle decoquatur, melius præstare. IV. Scrophularia flore luteo. Hæc ex radice fibrosa scrophulis carente, caules plures emittit cubito altiores, quadrangulos, subrubentes, leviter hirsutos, vacuos: folia habet viridia, hirsuta, lata

lata, subrotunda, per margines crenata, longissimis pediculis donata, duplo quam in vulgari latiora: ad quemlibet geniculum, ad foliorum pediculos, ab imo ferè ad summum pediculi oblongi nudi prodeunt, copiosos flores quasi conglobatos, luteos, forma vulgari similes sustinentes, quibus succedunt capitula subrotunda, quam in vulgari majora, acuminata, cujus acumini filamentum instar capreoli insidet, quibus semen nigrum includitur. Hanc à nemine descriptam à Doctore Doldio Norinberga primum siccam accepimus, dein in horto Doctoris Zuingeri observavimus sæpius.

Γάλιον.

GALION.

CAP. XCI.

10 **G**alion nomen ex eo traxit, quòd in contrahendo lacte, coaguli vicem impleat: ramulum, foliumq; habet aparinae simillimum, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, densum, copiosum, odoratum. Flos igni ambustis illinitur, & sanguinis profluvia sistit. Cerato rosaceo galion admiscetur, infolatum usq; dum albescat, & sic lassitudines reficit, Radix venerem concitat. Nascitur in palustribus.

GALION.

Galium ubique copiosè nascitur prope sepes, & secus vias, ^{Galii confid.} foliis aparinae minoribus: flore tenui, spicato, partim luteo, partim albo. Verum non propterea omnibus nota est vis, quam coagulandi lactis habet: nam si ea pastoribus innotuisset, non minus apud eos hujus herbe invaluisse usum, quam cinare apud Hetruscos: qui ejus flore, ut dulcior suaviorq; caseus evadat, tum ovillum, tum etiam caprinum lac cogunt, ac spissant. Galio vires reddidit Galenus libro. 6. simplicium ^{Galii vires ex Galeno.} medicamentorum, sic inquit, Galium inde adeo nomen sortitum est suum, quòd lac coagulet. Ad simile autem est aparinae, facultatem obtinens exicatoriam, & subacrem Flos ejus sanguinis profluviis competere videtur, & combustis mederi. Est autem boni odoris & coloris lutei. Hujus herbae nomen Graecum Γάλιον: Latinum Galium: Italicum Galio: Germanicum Unser Frauen Wiesstro/Wegerfrant: Hispanicum Coaja leche yerva: Gallicum Petit muguet.

Galium aliud arvense, quod vel luteum vel album aliud palustre: nunc flore rubro & tenuissimo folio habetur. Vulgatum dicitur Gallium Matth. Lac. Cast. Gallium, Fuch. Dod. gal. & fol. Lon. Galii primum genus, Trag. Lon. Galium luteum, Lob. Lugd. Thal. Galion luteo flore, Cord. in Diosc. Cæs.

Ἠριγέρων. SENECIO. CAP. XCII.

Senecio cauliculo est cubitali, subrubro: foliis ^{Medicam. continuis, ut Dioscorides inquit) subrubentibus: foliis laciniatis, eruce amulis, minoribus tamen, & asperioribus: floribus luteis, qui dehiscunt in pappos abeunt. Nascitur passim, adeo ut etiam super urbium moenia, & in parietinis proveniat: virescit anno toto, & quolibet ferè mense floret. Ideoq; non desunt, qui hanc quoque vocent nostro Idiomate, Fiore d'ogni mese. Hanc herbam Otto Brunfelsius esse Verbenacae supinam, magno & aperto errore existimavit. Videtur etiam Senecionis esse genus herba, quam Germani Divi Jacobi Florem appellant. Namq; & ipsa folia fert Eruca sylvestris amula, per ambitum laciniata, nigricantia, amaro sapore, qua antequam caulem edant humi procumbunt: caulis illi est sesquicubitalis Artemisia similis, à medio ramosus surculosusq;. Flos in summitate aureus Bupthalamo minor, qui tandem flaccescens in papposam evolat lanuginem. Radice nititur brevi & fibrata. Floret Julio & Augusto. Nascitur in campestribus inculto solo. Sunt qui scribant Senecionem prestare plurimum ad alba uteri profluvia, si in acetariis devoretur, at nos his haud facile subscribimus, cum sciamus hanc herbam remoratos cieri menses, epoto foliorum succo totius plantae decocto: cum enim evidenter sit amara, ut sicet, abstergat, aperiatq; necesse est. Sic & Senecio major excofacit, siccat, aperit, abstergit, digerit, & reliqua Senecionis minoris vires obtinet. Senecionis quam brevem mentionem fecit Galenus lib. 6. simplicium medicamentorum, ejus tantum facultatem referens his verbis: ^{Senecio- nis confid.} nis facultas ex Gal. ^{Nomina.}}

circum oppida. Folia cum floribus refrigerant: quare illita cum vini modico, vel per sese, testium & fedis inflammationes sanant: quin & ex manna thuris medentur, cum reliquis vulneribus, tum iis quae nervi acceperunt. Illiti per se cum aceto pappi, idem munus praestant: verum recentes epoti, strangulant. Totus caulis, si coctus in passio potui detur, stomachi dolores à bili contractos perfanat.

50 **S**enecio, quae Graecè Erigeron dicitur, aliquibus vulgò Cardoncello, aliis verò spelliciosa vocatur. Planta est vulgaris no- ^{Senecio- nis confid.} titia. Cauliculus exit (ut Dioscorides inquit) subrubentibus: foliis laciniatis, eruce amulis, minoribus tamen, & asperioribus: floribus luteis, qui dehiscunt in pappos abeunt. Nascitur passim, adeo ut etiam super urbium moenia, & in parietinis proveniat: virescit anno toto, & quolibet ferè mense floret. Ideoq; non desunt, qui hanc quoque vocent nostro Idiomate, Fiore d'ogni mese. Hanc herbam Otto Brunfelsius esse Verbenacae supinam, magno & aperto errore existimavit. Videtur etiam Senecionis esse genus herba, quam Germani Divi Jacobi Florem appellant. Namq; & ipsa folia fert Eruca sylvestris amula, per ambitum laciniata, nigricantia, amaro sapore, qua antequam caulem edant humi procumbunt: caulis illi est sesquicubitalis Artemisia similis, à medio ramosus surculosusq;. Flos in summitate aureus Bupthalamo minor, qui tandem flaccescens in papposam evolat lanuginem. Radice nititur brevi & fibrata. Floret Julio & Augusto. Nascitur in campestribus inculto solo. Sunt qui scribant Senecionem prestare plurimum ad alba uteri profluvia, si in acetariis devoretur, at nos his haud facile subscribimus, cum sciamus hanc herbam remoratos cieri menses, epoto foliorum succo totius plantae decocto: cum enim evidenter sit amara, ut sicet, abstergat, aperiatq; necesse est. Sic & Senecio major excofacit, siccat, aperit, abstergit, digerit, & reliqua Senecionis minoris vires obtinet. Senecionis quam brevem mentionem fecit Galenus lib. 6. simplicium medicamentorum, ejus tantum facultatem referens his verbis: ^{Senecio- nis confid.} nis facultas ex Gal. ^{Nomina.} Erigeron, sive Senecio facultatem mistam obtinet, simul refrigeratariam, & modicè digerentem. Herba haec Graecè Ἠριγέρων dicitur: Latinis Erigerum & Senecio: Italis Cardoncello seu Spelliciosa: Germanis Erucis Wur: Hispanis Bonvaron: Gallis Senesson. At Senecio major, Italis Cardoncello seu Spelliciosa maggiore: Germanorum officinis, Flos S. Jacobi: vulgari verò sermone S. Jacobs Blum.

XXX 2

Senecio

I. SENECIO.

II. SENECIO MA.SIVE
Flos S. Jacobi.

Senecio minor. C.B. Senecio, Matth. Lac. Fuch. Turn. Cord. in Diosc. Gef. hor. Lon. Anguil. Lob. Cæs. Lugd. Tab. Senecio vulgaris, Trag. Senecio minor, Cast. Erygeron, Thal. Erygeron secundum. Dod. gal. Erygeron minus, Dod. fol. Verbena femina, Brunfello, qui in postrema editione se errasse fatetur. II. Jacobea vulgaris, C.B. Senecio major, Matth. Cast. Lugd. Herba S. Jacobi, Fuch. Cæs. Flos S. Jacobi, Brunf. Trag. Lon. Herba Jacobæa Tab. Jacobæa, Dod. gal. & fol. Jacobæa Senecio, Lob. Artemisia polyclonos, seu Flos Jacobæus, Thal.

Θαλιτρον.

THALICTRUM.

CAP. XCIII.

Thalictro folia coriandri habet, pinguiora paulò: caulem rutæ crassitudine, in quo folia, Quæ trita illi antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Nascitur maximè in campetribus.

Thalictri
confid.Thalictri
vires ex
Gal.

Nominz.

Thalictro, si Ruellio credimus, herbarii in Gallia Argentinam appellant, quod argenteo micet coloratu, ceteris notis Thalictri pictura adstipulantibus. Hac (ut ipse scribit) invenitur ubiq, sæpe in campestribus, & maceris. Verum cum mihi hæc non contigerit eam herbam videre, idcirco Ruellii sententiam non ausim probare, neq, etiam refellere. Thalictro Thalictro nominat Gal. lib. 6. simpl. medicamentorum, ubi de ejus viribus in hunc modum differit. Thalictro folia habet coriandro similia, caulem crassitudine rutæ. Vis ei inest exicatoria citra morsum: itaq, ulcera inveterata ad cicatricem perducit. Quod Græci θαλιτρον, Latini item Thalictro & Thalictro appellant.

ῤῥῖον θαλασσίον.

MUSCUS MARINUS.

CAP. XCIII.

Marinus muscus nascitur in scopulis testaceisq, haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. Præcipua ei spissandi vis, & collectiones cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus sit.

Musci
marini
confid.
Corallina.

Musci marini duum est generum: Dioscoridis alterum, alterum verò Plinii. Non possum eorum non probare sententiam, qui dicunt Muscum marinum eam capillaceam esse plantam, quam officina corallinam appellant. Musci hic gracilis capillaceusq, provenit, caulis expers, colore cum siccat subruscente, falso sapore, odore concharum marinarum simili. Hanc circumforanei in pulverem contritam in plateis vendunt ad puerorum vermes necandos, mirisq, laudibus efferunt. Qua in re nimirum ceteris præstat medicamentis: siquidem non modò interficit lumbricos, sed eos quoque eadem die expellit. magna sæpe astantium admiratione, quod quandoque visus sit puer, qui ex assumpta hujus pulveris drachma centum vermes excreverit, potissimum si detur ex passo, aut cum Aegyptiæ siliquæ pulpa. Crediderim itaque Corallinam hanc esse muscum marinum, quod certò sciam, eam ab eis reperiri, qui corallia expiscantur, corallis, sicut etiam scopulis, & piscium testis inhaerentem, eo sanè modo, quo arboreus muscus arboribus ipsis inhaeretur. Is utiq, ceteris præfertur, qui corallis adhaeretur, unde ei nomen. Probat secundò loco, qui saxi adhaeret, colore rubicundo: cinereus verò improbat. Sed marinum muscum hac pollere facultate nò novere veteres: quandoquidem nusquam

I. MUSCUS MAR. SIVE
Corallina.II. MUSCUS MARINUS
alter vel Plinii.

nusquam apud ipsos legerim marino musco interaneorum vermes necari. Musci marini historiam (longè tamen ab ea di- Muscus
versam, quam paucis perstrinxit Dioscorides) prosecutus est Plinius libro 27. cap. 8. his verbis: Bryon marina herba sine marinus
dubitatione lactuce foliis similis, rugosa veluti contracta, sine caule ab ima radice exeuntibus foliis. Nascitur in scopu- Plinii.
30 lis maximè, testisq; terra comprehensis. Precipua siccandi ei spiss. andiq; vis, & collectiones omnes inflammationesq; cobi-
bendi, præcipue podagra, & quicquid refrigerare opus sit: hac Plinius. Cujus Musci imaginem hanc omnino esse censimus,
quam hic excudi curavimus: nam omnibus notis illi perbellè respondet. Vivam plantam concha cujusdam testa inheren-
tem, misit ad me Patavio Jacobus Antonius Cortusius. Caterùm Marinus muscus jam mihi in mentem redegit plantam
(si tamen plantam appellare licet) musco haud multò abfimilem, in fluminibus, & aliis dulcibus aquis nascentem, vi-
ridi colore, & serici staminis ferè modò villosam, quæ Plinio lib. 27. cap. 8. circa finem conserva appellatur: nobis verò in
Hetruria vulgò Lima. Hac cum Plinii testimonio ad osium fracturæ præstantissimum sit medicamentum, prætermittere
quidem non potui, quin hic de ea Plinii verba adderem. Ille enim ita de Conserva meminit. Peculiaris est alpinis maximè
fluminibus Conserva appellata à ferruminando, spongia aquarum dulcium verius, quàm muscus aut herba villosa den-
40 sitatis, atq; fistulosa. Curatum ea scio, omnibus ferè osibus confractis, prolapsum ex arbore alta putatorem, circumdata
universo corpori, aquam suam inspergentibus quoties inaresceret, raroq; nec nisi deficientem herbam mutationis causa
resolventibus convalescere vix credibili celeritate. Caterùm Musci marini meminit Galenus li. 6. simplicium medicamen-
torum, sic inquit: Muscus marinus compositus est ex terrena, & aquea essentia, utraq; frigida. Siquidem & gustum
adstringit, & calidis quibusvis illitus, ea evidenter refrigerat & adjuvat. Possè quidem marinum muscum, qui recens fue-
rit, refrigerare, facile cum Galeno & Dioscoride concedam: quod verò siccus id efficere possit, quod gustu salso sentiat, non
ita facile mihi concedendum videtur. Id Græcis ὀφύων θαλάσσιον quod latinus Muscus marinus vocatur: Tabaleb sive
Tbabel Arabibus, quibus tamen muscus is cum lente palustri, confunditur: Italis ac Officinis, Corallina: Germanis Meer-
musch oder Meermoß: Hispanis Malborquiana yerva: Gallis Coralline.

50 Musci marini plures differentiæ proponuntur in historia nostra, hic de duobus. I. Muscus Marinus
sive Corallina, Matth. Dod. gal. Lac. Cord. in Diosc. Ludg. Tab. Muscus marinus primus, Dod. fol. Mu-
scus marinus herbaceus mollior, Cæsal. Corallina, Lon. Lob. Lemnio. Fucus Capillaceus, Lugd. II. La-
tucca maritima, C. B. Muscus marinus alter, Matth. Cast. Muscus marinus Theophrasti, Dod. gal. Mu-
scus marinus Plinii, Lugd. Fucus marinus prior, Dod. fol. Fucus sive Alga Intybacea, Lugd. Bryon Tha-
lalion, Turn. Bryon lactucæ foliis Plinii, Lob. Bryon Theophrasti, Cæsalpino.

ὀφύων θαλάσσιον.

FUCUS MARINUS.

CAP. XCV.

60 Ephuci marini generibus, quoddam latum, & alterum a sublongius, & rubens: tertium b candidum,
nascens in Crera, floridum valde quod nulla corruptionis labè polluitur. Omnia vim habent refri-
geratoriam non podagræ modò, sed etiam inflammationibus, in cataplasmatibus efficaciter utilem: ve-
rum iis uti humidis convenit priusquam exarescant. Nicander puniceum adversus serpentes dedit.
Hoc fucò quidam putant mulieres suum colorem mentiri, cum tamen sit radícula ejusdem nominis,
qua se se fucant.

De fucò marino locutus est Plinius libro 13. cap. 23. ubi ita scriptum reliquit. Nascuntur in mari frutices arboresq;
minores in nostro. Rubrum enim, & totius orientis Oceanus refertus est sylvis. Non habet lingua alia nomen quod
Græci vocant phycos, quoniam alga herbarum magis vocabulum intelligitur: hic autem est frutex. Et lib. 26. cap. 10.
X x x 3

a Orib.
i. oblon-
gum.
b Orib.
c. itum.
e Orib.
f. adstrin-
gentem.
Fuci ma-
rini hist.
ex Plin.

Tria

Triquit, Phyci thalassii, id est, Fuci marini genera, latum, & alterum longius, quadantenus rubens: tertium crassius foliis, quo in Creta vestiguntur: haec Plinius. Ceterum cum Fuci genera mihi plane incomperta sint, quod de us dicam non habeo. Non tamen deest suspicio, quin Fucus marinus, si Alga non est, in ejus saltem genere recenseri possit & debeat: nam Theodorus in Theophrasto non aliter Fucum marinum interpretatur, quam Alga nomine. Adde quod & Plinius aliis in locis Fucum marinum, Algam maris aliquando vocavit, ut etiam adnotavit Marcellus. Sed non ob hoc ex-

Alga Ve-
neta.

ALGA VENETA

Ulva.

Fuci ma-
rini vires
ex Gal.

Nomina.

istimaverim, fucum marinum eam vulgarem esse Algam, in qua Veneti vasa vitrea recondunt, ne inter vehendum collidantur & confringantur. Quod praeterea Fucus marinus Alga esse possit, illud argumento sit, quod nullum aliud, quod sciam, apud Latinos nomen invenerit. Alga species est, quae & ulva dicitur, hoc tantum inter se differentes, quod haec palustris, lacustris, fluvialisque, sit illa vero tantum in mari proveniat. Quod discrimen illo vulgari versiculo indicatur:

Alga venit pelago, sed nascitur ulva palude.

Unde etiam Virgilius libro sexto Aeneidis ita cecinit:

Tandem trans fluvium incolumes, vatemque, virumque,
Informi limo, glaucasque, exponit in ulva.

Et libro secundo ejusdem:

Limosaque, lacu per noctem obscurus in ulva
Delitui.

Fuci marini mentionem fecit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, his verbis: Phycos humens etiamnum, & virens ex mari exemptus desiccatur, & refrigerat ordine secundo: habet enim quiddam modice acerbum. Nominatur Graecis φῦκος & θαλάσσιος: Latinis Phucus seu Fucus marinus: Italis Phuco marino.

Alga Veneta cum mentio fiat in Commentariis, idcirco ejus figuram addere placuit, quam Algam marinam, Lobelus: Fucum marinum, Lacuna: Fucum marinum alterum, Dod. hist. Latina, Fucum five Algam marinam gramineam, Lugdunensis: & Algam, Cæsalpinus, Monspeliensium vulgus paleam marinam, vocat. Videtur apud Dioscor. sub Fuco secundo, apud Theophrastum sub primo exprimi.

I. POTAMOGETON.

Ποταμόγετον. POTAMOGETON.
CAP. XCVI.

Potamo-
getonis
confid.
Sagittae
utriusque
confid.

Potamogeton, folium fert betae simile, hirsutum, paululum supereminens extra aquam. Refrigerat & inspissat: pruriginibus utile, & contra veterum ulcerum nomas. Nomen ex eo inditum est, quod palustribus & aquosis enascatur.

Potamogeton lacubus & paludibus innasci amat, ubi foliis betae proximis, super aquam expansis in compluribus locis emicare invenitur. Hanc herbam nos sepe vidimus & legimus, privatim in lacubus quibusdam in Ananiensium agro, quam ibi una cum nymphaea aquis supernatantem deprehendimus. Facit Potamogeton mentio ut Sagittam quoque, ob foliorum formam Plinio vocatam, in mentem redegerim, quod ipsa in fluminibus nascatur, & stagnantibus quoque, aquis. Haec tria duum est generum. Major & Minor. Hujus folium sagittae cuspidis figuram ad amissum refert, superne in unum apicem, inferne in duos desinens. Pediculo nuncitur triquetra, spongiosa, intus cavo, sesquicubitali & quandoque, majore, aut minore, pro aquarum profunditate, in quibus vivit. Caulem gerit rectum, levem, rotundum, vacuum, superius in ramulos divisum, in quibus flores exeunt albi, singuli tribus foliis constantes, haerentque, in pedunculo pari exortu a caule prodeuntibus. Ex his tandem capitula nascuntur subpurpurea hirsuta, nucis Ponticae magnitudine, in quibus minutum concluditur semen, rotundo intus globulo inherens. Radicem habet albam, multifidam, & fibrosam Plantagini aquatica similem, cujus cognationis ego sagittam facio. Major minori per omnia respondet, sed omnia majora in ea spectantur. Folia quoque, non aded in acuminatum fastigium desinunt. Nascitur utraque, in aquis cum stagnantibus, tum decurrentibus copiosa in Bo-

II. SAGITTA MAJOR.

III. SAGITTA MINOR.

in Bohemia, cum in Muldava flumine, cum in aliis plerisque locis. Temperamento amba sunt frigida & humida: & iisdem Potamogeton vires ex Gal.
cum plantagine aquatica viribus pollent. Potamogeton, ut testatur Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, adstringit & refrigerat similiter polygono, sed essentia ejus crassior quam polygono est. Huic herba nomen Græcum potamogeton, Latinum similiter Potamogetum: Itali Potamogeto: Germanis Seealten Kraut, und Sam Kraut: Gallis Herbe des estagnes. At Sagitta, Græcis wigan: Itali Saetta.

MILLEFOLIUM AQUATICUM.

Potamogeton latifolium aliud, aliud tenuifolium: latifolium aliud rotundis, aliud oblongis foliis est, hocq; vel crassis salignis, vel tenuibus & splendentibus, & hoc vel planis vel crispis. I. Hic proponitur Potamogeton rotundifolium, quod Dioscoridis est: & dicitur Potamogeton, Matth. Trag. Fuch. Lac. Dod. gal. Lonic. Castor. Taber. Potamogetoni similis rotundiore folio, Cordo in Dioscoridem. II. Sagitta aquatica major, C.B. Sagitta major, Matth. Dod. fol. Castor. Tab. Pistana Magonis, five Sagittaria aquatica Plinii, Lob. Phlees mas latifolia, Lugd. Barba sylvana recentioribus medicis, Cæsal. III. Sagitta aquatica minor, C.B. Sagitta minor, Matth. Dod. fol. Cast. Lob. Lug. Tab. Sagittaria minor, Lob. in icon. Sagitta & Sagittalis, Cordo in historia.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ. STRATIOTES. CAP. XCVII.

Stratiotes in aquis nascens, iisdem supernatat, & sine radice vivit: unde cognomentum traxit. Herba sempervivo similis, ni majora haberet folia. Quæ refrigerant: sanguinem, qui defluit à renibus, pota sistunt: vulnera, quæ inflammationem minantur, intumescere non sinunt: ignibus sacris, & tumoribus ex aceto illinuntur.

Non est profecto quod miremur, si Stratiotes in Italia non provenit. Quandoquidem ea, ut lib. 24. cap. 18. Plinius

xxx 4

nus restatum reliquit, est in Aegypto tantum, & inundatione Nili nascitur, aizo similis, ni majora haberet folia. Ceterum plantam quandam misit ad me Pisis Lucas Gbinus Medicus clarissimus in aquis nascentem, quam ille aquaticum Millefolium appellabat. Hanc ego aquatica Stratiotes genus aliquod esse puto. Esto tamen aliorum quoque, judicium ex imagine, quam hic appingi curavimus. Foliis est coriandri, sed tenuioribus, caulibus tribus aut quatuor, angulosis, in quibus per intervalla pusilla habentur folia, avicularum pennis similia: in cacumine singulis caulibus bina exeunt umbella,

Nomina.

* II. EQUISETUM OLIDUM. *

subpurpurascens floribus Vocatur Græcis *στρατιώτης* *ἐνδωπος*: Latini *Stratiotes aquaticus*. Millefolium aquaticum: Itali *Millefoglio aquatico*.

I. MILLEFOLIUM MAJUS.

Conclusa
in meo
desunt.

Stratiotes
millefo-
lia con-
sideratio.

Brasavoli
opinio
non est
accepta.

Millefo-
lium ma-
jus.

I. Millefolium aquaticum à Matthiolo proposi-
tum, & à Lugdunenlis herbarii auctore, sub Stratiote
millefolio aquatico Matthioli enarratum, hætenus
non vidimus. At ne duæ diversæ una figura junctæ
ad Commentatorem sint missæ, veremur: Siquidem
caules optime respondeant (si umbellas adimas)
Equiseti speciei, cujus iconem adjunximus. II. Quod
albicat omnibus sui partibus, odoris sulphurei & lu-
tosi, caulibus pluribus, longis, rotundis, oblique striatis
fragilibus, qui in plures cauliculos brachiantur, foliis
aliquot simul ad geniculum junctis, brevibus aliquot
apicibus tanquam particulis donatis: quæ si sicca sint
levissimo digitorum contritu in pulverem comminu-
untur. Nascitur in aquis, præcipue cœnosis, commu-
niter in iis demersum, rarius erectum: quod in fossis
Thermarum Aponensium notavimus, & non longe
Lucerna Helvetiorum. An floreat ignoramus:
nec de ea quicquam hætenus apud auctores legimus,
quod propter gravem odorem, Equisetum olidum
vocamus.

στρατιώτης *ἐνδωπος*. STRATIOTES
MILLEFOLIUM. CAP. XCVIII.

Stratiotes millefolium exiguus frutex, palmi alti-
tudine, aut amplius assurgit: foliis avium pulli pen-
nas imitantibus, brevi admodum dissectoq; foliorum
exortu. Folia sylvestre cuminum simulant, præfer-
tim brevitate, [atq; scabritia] breviora paulò: densio-
re umbella & pleniora. Surculos in cacumine gerit
exiguos, & capitula in modum anethi: flores parvos
& candidos. Nascitur in asperis agris, præcipue cir-
ca semitas. Eximii usus ad ulcera vetera recentiaq;
profluentem sanguinem & fistulas.

Stratiotes in hunc usq; diem Millefolii cognomen retinet.
Planta est officinis notissima, in incultis proveniens, in pra-
tis, & circa semitas, lignosis caulibus, dodrante majoribus plu-
ribus ab una radice prodeuntibus, quibus folia insunt avium
novellarum pennis similia, sylvestriq; cumino amula. Flores
eius densiore umbella sustentur, candidi, etsi nonnunquam in
purpura rubescant. Ex his utiq; notis palam est, communis
usus Millefolium nil aliud dici posse, quam Stratioten, de quo
hic agitur: non autem, ut Brasavolus existimat, Myriophyllum
infra à Dioscoride descriptum. Siquidem Myriophyllum caulis
est tener, singularis, unica nixus radice: foliis plurimis, lavi-
bus, seniculo similibus. Quæ sanè omnia, ni fallor, apertis-
simè ostendunt, Brasavolum hac in re hallucinatum esse.
Millefolii genus quoddam nascitur in Gontienfi agro Sal-
vatino mo: te prope sacellum divæ Mariæ virginis, eo tantum
saxosotraclū, quo ad Sontium fluvium descenditur. Id quo-
ntam aliud præstat magnitudine, ut ejus effigies, quam hic
damus, aperte ostendit, idè nobis jure liceat ipsum nominare
Millefolium majus. Folia profert minoris similia, sed ma-
jora, Tanacero quadantenus proxima, caules quoque ma-
jores, subirsutos atq; grandiores umbellas: floribus in purpu-
ra albicantibus, odore medicato. Præstat eadem quæ minus.
Datur utiliter millefolii succus ad sanguinis rejectiones. Idem
præstat sicci farina ex Symphyti majoris, aut plantaginis a-
qua

II. MILLEFOLIUM MINUS.

qua pota. Eadem naribus indita, fluentem inde sanguinem compefcit. Dysentericis utiliter infunditur, una cum sui ipsius succo. Herba recens tusa & supposita, pubi, illita, mensibus profluvia compefcit. Millefolium cui candida inest umbella, una cum floribus tusa, & cum sua ipsius aqua, aut caprino lacte pota, gonorrhæam in viris, in foeminis alba uteri excrementa tollit. Atque id valentius praestat, ubi cum corallio, succino albo, & eboris scobe propinetur. Praestat mirum in modum Millefolii, & foliorum & florum farina ad sanguinis mictum, ubi uncie pondere una cum Armenia terra drachma, ex vaccino lacte propinetur jejunis diebus tribus continuis. Commanducata folia, & praesertim recentia, dentium dolores mulcent. Idem facit commanducata radix, & diu sub dente dolente retenta. Datur herba decoctum cum labrusca floribus utiliter potandum contra vomitum. Stratiotes hunc, & superiorem perstrinxit Galenus libro 8. simplicium medicamentorum, ubi de utriusque viribus ita differit. Stratiotes aquaticus quidem humida & frigida facultate est: terrestres vero non nihil habet adstrictionis: proinde sanè & ulcera glutinare potest, & ulceribus esse utilis. Sunt quoque & ad sanguinis eruptiones utantur, & ad fistulas. Herba, quæ Græcis *στράτιotes χιλιόφυλλος*, Latinis Stratiotes millefolium appellatur: Italis Stratiote millefoglio: Germanis Garben: Hispanis Milboyas yerva: Gallis Mille feuille. * Cumin vel Anet sauvage. * At Millefolium majus Græcis *στράτιotes χιλιόφυλλος* & *μύας*: Italis Millefoglio maggiore.

Stratiotes
ex Gal.

Nomina.

I. Millefolium vulgare album, C.B. Millefolium majus, Matth. Millefolium album, Brunf. Camer. Millefolium vulgare, Trago, Gef. hor. Millefolium Stratiotes, Cord. in Diosc. Millefolium terrestre majus, Tab. Millefolium terrestre vulgare, Lob. in icon. Millefolium sive Achillea. Dod. fol. Millefolium

majus, Cæsalpino. Stratiotes millefolium, Fuch. Lac. Cast. Stratiotes millefolia major, Lugd. Militaris, Lob. Achillea, Dod. gal. Lonicero. II. Millefolium vulgare purpureum minus, C.B. Millefolium minus, Matth. Millefolium vulgare, Trag. Millefolium, Lonic. Millefolium purpurei floris, Dod. fol. Millefolium terrestre purpureis floribus, Lob. Millefolium purpureum, Taber. Millefolium parvum, Cæsal. Stratiotes terrestres minor, Cordo in hist. Stratiotes millefolia minor, Lugdunensi.

Φλὺμ.

VERBASCUM.

CAP. XCIX.

- 40 **V**erbascum differentias summas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & foemina intelligitur. Foeminae igitur folia sunt brassicæ, pilosiora multò & latiora, a candida: caulis, albus, cubitalis aut amplior, subhirsutus: flores albi aut ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti: nascitur in campestribus. Verbascum, qui mas appellatur, oblongius, albis foliis, & angustioribus, tenuiori caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi nigriore latioreque constaret folio. Sylvestre [folia] fert [salviæ]: altas virgas & lignosas, & circa eas ramulos & quales marrubium: flores luteos, auri æmulos. Sunt & phlomidæ duæ, hirsutæ, rotundis foliis, humiles. Tertia lychnitis appellatur, ab aliis autem thryallis, foliis ternis aut quaternis, vel paulò pluribus, hirsutis, crassis, pinguibusque: apta ad lucernarum lumina. Radix priorum duarum adstringit: quare quod magnitudine lucernarum talum æquet, in alvi profluvio, convenienter ex vino datur. Decoctum ruptis, con vulsis, fractis, antiquæ tussi auxiliatur: dentium dolorem collutione mitigat. Verbascum, cui flos aureus, capillos tingit, & quocumque objiciatur, blattas in se contrahit. Cocta in aqua folia adversus tumores, & oculorum inflammationes illinuntur: syderatis ulceribus ex vino & melle, cum aceto autem vulneribus medentur: contra scorpionum ictus sunt auxilio. Sylvestris folia ambustis igni sunt cataplasmata. Ajunt in foliis ejus, quam foeminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere.
- 50 **P**ura Verbasca numerantur genera, ut ex appictu iconibus palam fiet. Prima verbasca genera, domestica scilicet duo, nulli non cognita sunt. Verbascum mas sive secundum, oblongius est, albis foliis, angustioribusque: tenuiore caule. Floribus in cacumine minoribus, pallido colore. Radice minori minusque, carnosa. Nascitur in campestribus, exoluto solo. Iisdem viribus pradiatum est, quibus & foemina. At Verbascum tertium, folia profert nigriora, oblongiora, salvia fere modo aspera, sed latiora: caulibus rotundis, robustis, tenuioribus floribus in cacumine spicatis, aureo colore. Provenit & hoc quoque, in campestribus: easdem cum aliis habens vires. Verum sylvestre, quod foliis salvia similibus, aureis, floribus provenit, non omnibus sanè notum existimo. Viret tamen hodie Patavii in nobilissimo simplicium horto, quem ad commune studiosorum commodum Illustrissimus Venerorum Senatus construi curavit. Nascitur in campestribus & apricis montibus. Quin nec fortasse Lychnitis, cujus etiam figuram hic damus, novere multi, quod foliis est hirsutis, crassis, tomentosis pinguibusque, atque idoneis ad lucernarum lumina: floribus numerosis & ramusculis eminentioribus, prodeuntibus aureo colore. Est Verbasca quoque genus, cujus folia corniculati papaveris faciem exprimunt, per ambitum sinuata. Ideoque nil mirum si Diosc. ejusmodi papaveris folia Verbasca foliis comparaverit. Reliqua vero, qui mihi demonstravit in Italia, hæcenus reperi neminem. Et quamvis sint, qui putent, ut Ruellius, Fuchsius & recentiorum aliis placet, eas vulgares, notitia plantas, quæ quibusdam Brachacuculi, officinis Primula veris, German. elaves S. Petri, nonnulli vero herbæ paralytis appellantur, esse Dioscoridis Phlomidæ, quæ hirsutis rotundisque foliis, humiles prosiliunt: eorum tamen

a Orb.
λευκάδα
ga. i. can-
didiora.
b Orb.
χρυσόχλω-
ρα. i. sub-
viridia.
Orb.
non legie
conclula.
c Or. Φύλ-
λα i. λε-
υκόχλωρα
χρυσόχλω-
ρα. i. fo-
lia salvia
similia in
orbem.
d Orb.
χρυσόχλω-
ρα. i. sub-
viridia.
Verbasca
genera &
confid.

Ruellii &
Fuchsi
opin. re-
probata.
Herba
paralytis,
tamen

I. VERBASCUM I.

II. VERBASCUM II.

III. VERBASCUM III.

IV. VERBASCUM IV. Si-
ve sylvestre.

tamen sententia, licet eruditorum virorum, bandquaquam ad stipulari possum. Siquidem planis iis folia non insunt bir-
suta, nec etiam rotunda, sed alteri lavia, alteri verò crispa, lactuca aut dipsaci modo. Adde quod florum, quos hac Phlomi-
dum genera proferant, nusquam, quod sciam, meminit Dioscorides, neq, è veteribus aliis, qui Verbasci genera recensent.
Id quod

V. VERBASCUM LYCHNITE

VI. VERBASCUM ALIUD.

VII. PRIMULA VERIS.

*VIII. VERBASCULUM HOR-
tense multiplex.*

Id quod in herba paralyti, meo quidem iudicio, file ntio involvendum non fuerat, cum hac omnium prima suis aureis flori-
bus emicet, verq, novum pronunciet: unde illi nom en officina imposuere. Duum est generum: alterum odoratum, alterum
inodoratum. Prima jotta p. fert lactuca quadantenus similia, oblonga, rugosa, Labri veneris fere modo humi jacentia,
e quorum

Herbz
paralyti-
vires
Matth.

Verbas-
ci
vires
Matth.

de quorum medio cauliculus exit dodrant alis atq; incanus, de cuius fastigiis flores exeunt complures lutei, per ambitum sim-
briati odoratiq; ut in urfi auricula, quam & radice quoq; imitatur. Provenit secus vias, propter sepes, & in pratibus. Altera
folia profert latiora, & in cacumine rotundiora, humi pariter accubantia, crispata rugosaq; magis tenera: caule vero flo-
ribus ac radicibus, ab altera non differt. Nascitur iudem in locis, & frequenter in sylvis herbosis. Easdem, quas prior possi-
det vires imbecilliores tamen. His recentiores vim efficacem tribuunt ad articulorum dolores. Radicis earum decoctum ad
renum, & vesica calculos commendant. Succum quoq; cum potum, cum exterius illitum, fractus luxatusq; ossibus utilem
esse tradunt. Ceterum praeferat earundem decoctum additis salvia & amaraco, adversus frigidos nervorum, & cerebri
morbos. Quare commodissime datur potandum resolutis, ac iis, qui membrorum tremore, stuporeve laborant. Stillatitia
floreantis jam herba aqua datur utiliter potanda in animi deliquiis, & ubi corpus imbecillitate virium affectum sit. Nam
(ut inquit experimentatores) mirifice cor confortat ac roborat. Flores illinantur utiliter adversus scorpionum, & pha-
langiorum ictus. Siquidem facile tumores dissolvunt. Herba ipsa, aut flores, aut radices tusa & illitae, vulnera sanant.
Stillatitia aqua, qua a tota fluxerit planta, fronti illita, capitis dolores mulcet. Mulieres, qua fuso delectantur, flores in
albo meraco macerantes, una cum polygonati radicibus, stillatitiam ad alembicum conficiunt aquam, qua deinde a lecto
resurgentes faciem lavant, eiq; nitorem conciliant: ubi autem rugas tollere student, stillatitium limonium aquam admi-
scunt. Sed ad legitima verbasci genera redeamus. Haec omnia in universum, sed femina magis, ut plurimum factis periculis
constat omnib; ferè sedis morbis mirifice subveniunt: adstringunt enim & exsiccant. Quamobrem seminis & florum pulvis,
additis chamæmelis floribus, & laticis resina, procidentem sedem suffitu cohibet, & tenasimum, praecipue dysentericis, tollit.
Verbasci femina folia inter lapides contusa, si equi claudicantis ex clavorum noxa ungui prius excavato imponantur,
mirum dictu quam brevi tempore is liber evadat. Radicis ejusdem succus, anteaquam caulem proferat, duarum drach-
marum pondere ex Cretico vino haustus, in ipsa accessionis hora (ut Arnaldus refert) quartaniam fugat, cum hoc tamen,
quod tribus aut quatuor iteratis vicibus hauriatur. Succus tam florum, quam foliorum asperis verrucis illitus, eas facile
delet, etsi lavib; nihil proficiat. Idem facit sicca radicum farina confricata. Dantur flores commodissime in pulverem triti, con-
tra tormina ventris & colicam. Gargariatur utiliter radicis decoctum contra tonsillarum inflammationes. Folia tusa

IX. PRIMULA VERIS altera.

X. BLATTARIA.

& cineribus calefacta, sanant panos, quos bubones vocant, emplastri modo imposita. Tanta vis verbasco inest, ut jumen-
tis non rustientibus modo, sed ista quoq; trahentibus, auxilietur potum. Semen ex vino decoctum & contusum impositumq;
luxatis medetur, dolorem & tumorem auferens. Folia conferunt strumosis, si ex aceto imponantur. Semine ac foliis in
vino decoctis, ac subinde tritis & impositis, omnia infixa corpori extrahunt. Folia & summitates in aqua decocta, & 60
illita podagricis auxiliantur, sed ejus Verbasci ea esse oportet, quod minoribus crescit foliis. Stillatitia florum aqua ocu-
lis injecta, distillationes cohibet: aufert eadem illita faciei ruborem, quam Mauritanii Guttam rosaceam vocant, & pre-
sertim addito capbura momento. Illinitur eadem ad Erysipelas, & ignis combustiones, se pigines, vitiligines, impetigines
& ceteras cutis infectiones. Verbasci flores una cum ovi vitello, & mica panis, & porri solis illiti, perbelle praestant ad
cohibendas ruentes dolorificasq; hamorrhoidas. Idem praestant ejusdem folia suffusa, ex olari lapide acenso. Est &
herba similis Verbasco, quae BLATTARIA Plinio nominatur lib. 25 cap. 9. ubi eam in verbum depingit. Est similis Ver-
basco herba, quae saepe fallit pro ea capta, foliis minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Haec abjecta blattaria in se
contrahit, ideoq; Romae Blattariam vocant: haec Plinius. Eundem verò effectum Dioscorides illi Verbasci generi assigna-
vit, quod floribus aureis descripsit. Quae certe res facit, ut credam, quod non aberrarent ii, qui sibi animum inducerent,
blattaria.

Gutta
rosacea.

Blattaria
historia
& vires.

30

40

50

Blattaria Plinii, & Verbasum illud Dioscoridis, cui flores insunt aurei, unam & eandem plantam esse. Porro Blattaria passim ferè nascitur in campestribus: foliis oblongis, per ambitum serratis: floribus tertium Verbasci genus maxime amulantibus, quibus decedentibus circa caulem folliculi exoriuntur parvi, lini instar, duriores tamen, ac iaviores, in quibus semen continetur. De hac herba plures, quod invenerim, facultates non produntur. Sed cum ea gustu amara deprehenditur, hinc certò colligere licet, quod eadem excelsa faciens sit & sicca, & aperire & abstergere possit. Verbasci genera, & vires vires memoria tradidit Galenus libro octavo, simpli. medicamentorum, ubi ita scribit: Verbasum quoddam foliis album est, quoddam vero nigrum. Et albi aliud quidem mas est, cuius folia angustiora, aliud semina, cuius majora. Est praterea aliud Verbasum sylvestre cognominatum, quod floribus constat aureis, & luteis. Sed & prater has species alia est, quam propriè phlomida, & thryallida nominant. Priorum itaque duarum radix gustu acerbior est, & fluxionis affectibus prodest: sed & ad dentium dolorem eam quidam collunt. Attamen folia digerendi vim habent: sic & aliarum folia, & maxime ejus, quæ aureos flores obtinet: quæ etiam capillos rufant. Omnium enim folia desiccandi, & digerendi moderatè vim possident. Quæ planta Græcè φλόμω, Verbasum Latine dicitur: Officinis. Tassus barbatus. Italis. Verbasco, & vulgò Tasso barbasso: Germ. Wulstraute: Hispanis, Verbasco: Gallis, Bonillon. At Verbasum mas sive secundum, Græcè φλόμω & φλόμω ανώτερο: Italis, Tasso barbasso maschio. Sic Verbasum tertium, Græcè φλόμω & φλόμω μέσσο: Italis, Tasso barbasso minore. Verum Verbasum sylvestre, Græcè φλόμω & φλόμω: Italis, Tasso barbasso salvatico. Sic primula veris, nonnullis Brache cuculi: quibusdam Herba paralytis: Italis, Fior di prima vera: Germanis, Schlüssel Blumen: Gallis, Primevere, seu Brayes de Cocu, isdem nominibus appellatur & altera. Tandem Blattaria, Dioscoridi, Verbasum aurei floru: Italis, Blattaria.

Verbasum, φλόμω & φλόμω, uero, quasi φλόμω & φλόμω, quia hac herba pro ellychniis uruntur. Sic
 20 Verbascula seu Primulæ veris φλόμω & φλόμω Dioscoridis censentur, alii Dodecatheon Plinii volunt. Fabius Columna, Alismatis secundum genus apud Plinium facit: cuius ut & Verbasci plurimæ differentiæ.
 I. Verbasum mas latifolium luteo flore, C.B. Verbasum primum, Matth. Cæsalpin. Lugdunenfi Verbasum candidum mas, Lacun. I. on. Verbasum, Cordo in Diosc. Castor. Verbasum mas, Lobel. Tab. Verbasum aut phlomos vulgaris mas Dioscoridis, Thapfus barbatus officinarum, Lob. in icon. Verbasum latius, Dod. fol. Verbasum album mas seu Candela regia, Thalyo. II. Verbasum mas angustioribus foliis, floribus pallidis, C.B. Verbasum secundum, Matth. Lacun. Castor. Lugdun. Verbasum mas, Matth. in Epit. Verbasum sylvestre majus, Lonicer. III. Verbasum nigrum flore ex luteo purpurascens, C.B. Verbasum tertium, Matth. Lac. Cast. Lugd. Verbasum nigrum, Trag. Dod. gal. & fol. Tab. Verbasum nigrum Dioscoridis, Lob. in icon. Verbasum nigrum salvi folium purpureo flore, Lobel. Verbasum sylvestre, Fuch. Turn. Gef. hor. Verbasum sylvestre minus, Lonicer. Verbasum nigrum latifolium, Thalyo. IV. Verbasum latis salviæ foliis, C.B. Verbasum quartum sive sylvestre, Matth. Lugd. Verbasum sylv. Matthiolo in epit. Lac. Gef. hort. Clus. hist. Hisp. Cast. Verbasum sylv. alterum, Dod. fol. Verbasum salvifolium fruticosum luteo flore, Lob. Verbasum sylvestre foliis Salviæ, Cam. Verbasum quartum Matthioli, Lob. in icon. Verbasum septimum, Cæf. V. Verbasum Lychnites flore albo parvo, C.B. Verbasum Lychnite, Matth. Lac. Tab. Verbasum primum, Brunf. Verbasum candidum femina, Fuch. Gef. hor. Verbasum album femina albo flore, Dod. gal. Lugd. Verbasum femina, Lob. Lugd. Verbasci tertii altera species, Cast. Verbasum quartum, Cæf. Phlomos mas alter, Lob. in icon. Phlomis Lychnitis, Lugdunenfi. VI. Verbasum folio papaveris corniculati, C.B. Verbasum aliud, Matth. Verbasum sylv. tertium, Dod. fol. Verbasum laciniatum, Lugdun. Verbasum intubaceum, Tab. Verbasum foliis papaveris cornuti, Camerario. VII. Verbasculum pratense odoratum, C.B. Primula veris, Matth. Lon. Tab. Primula veris prior, Lugd. Primula pratensis, Lob. Primula veris hortensis, Thal. Herba Paralytis, Brunf. Trag. Cast. Clus. hist. Pan. Herba Paralytis altera, Cæsalp. Verbasum odoratum, Fuch. Dod. gal. Verbasculum quorundam, Gef. hort. Arthritica eidem. Arthritica simplici luteo flore, Camerario. Alyssa prarorum, Columnæ. IX. Verbasculum hortense multiplex, C.B. Arthriticae genus dasypodium seu Densifolium, Gef. hort. Arthritica pleno flore, Cam. Primula hortensis Anglica, Lob. Lugdun. Primulæ veris flos multiplex, Dod. fol. Primula veris multiflora, Tabernæmontano. IX. Verbasculum pratense inodorum, C.B. Primula veris altera, Matth. Lugd. Primula veris sylvestris, Thal. Primula sylv. tertia, Tab. Herba Paralytis alba, Brunf. Herba Paralytis sylv. Trago: Verbasculum non odoratum Fuchio: Verbasculum album, Dod. gal. Arthritica simplici pallido flore, Camerario. X. Blattaria lutea (est enim & alba, viridis purpurea, & maximo flore.) folio laciniato, C.B. Blattaria Matth. Trag. Fuch. Dod. gal. & fol. Gef. hor. Lon. Lob. Cast. Lugd. Blattaria flore citrino, Gef. hor. Blattaria lutea. Cam. Verbasum Leptophyllum, Cordo. in histor. Verbasum nonum, Cæsalpino.

Aethiopia.

ÆTHIOPIS.

CAP. C.

Aethiopia folia habet verbasco similia a perquam hirsuta, densaque, in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, & scabrum, similem apiastro, aut arctio, multis concavum alias: semen ervi magnitudine, geminum, in uno conceptaculo: radices ab eodem cespite numerosas, longas, b
 60 in Ida monte Troadis, & in Messenia. Auxiliatur [purulentis excretionibus,] ischiadicis, pleuritidis, arteriæ scabritiis, decocta radix, & pota: quin & cum melle, eclegmatis vicem præbet.

Tametsi jam pridem existimaverim, Aethiopidem herbam in Aethiopia, & Ida Troadis tantum nasci, quod eam inibi plurimam gigni testentur Dioscorides, & Plinius: hoc tamen auno legitima, ni fallor, Aethiopia ad me allata est Patavio ab erudito Juvene medico Joanne Odorico Melchiorio Tridentino, quam nulla prorsus reclamante nota, Aethiopidem referre deprehendi, ut ejus pictura, quam hic damus, pulchrè demonstrat. Aethiopidis non reperio meminisse Galenum in simplicium medicamentorum censu: quanquam eam memoria prodidit Paulus lib. 7. ubi non plures de hac herba vires tradit, quam quæ Dioscoridi acceptæ referri possunt, cum ita scribat: Aethiopia similia verbasco habet folia. Radicis decoctum potum auxiliatur ischiadicis, pleuritidis, & sanguinem rejicientibus: arteria etiam asperitates cum melle lenit.

T 77

Ut

Verbasci
genera,
& vires
ex Gal.

Nomina.

a Meum
 dactylus
 λένω. i. hirsuta, dēsa.
 b Meum,
 & Cat.
 παχύρριζος.
 i. crassas.
 c Meum,
 Cat. non legit
 monte
 Troadis.
 Me. pro
 cōclusis.
 αἵματι &
 φλόμω. i.
 sanguinis
 sputo, ut
 Cat. legit
 αἵματι & φλόμω.
 i. sanguinis
 excreantibus.
 Aethio-
 pidis
 confid.

Aethio-
 pidis vi-
 res ex
 Paul.

Nomina.

ÆTHIOPIA.

Ut Græcis hæc planta æthiopis, ita etiam Latinis Æthiopis nominatur: Itali, Etiope & Etiopide.

† Hoc loco in vulgatis Græcis codicibus legitur *noxyr*, hoc est, crassum. Quam vocem interpretes Plinium fortè, ut solet, secutus omisit. Sed cur nos eam non adjecerimus, fecit Orib. quem in hoc Plinio adstipulari invenimus.

Æthiopidem foliis sinuosis, & in profundas lacinias divisus (cujus figurâ in universali historia) observavimus. Dicitur Æthiopis, Matth. Ges. hor. Dod. gal. 10 & fol. Lac. Lon. Lob. Cast. Lugd. Tab. Cæs. Æthiopis phlomitris, Lob. in iconibus.

Agnesor. ARCTION. CAP. CI.

ARction, aliqui potius Arcturo vocant, similis est verbasco foliis, nisi quod hirsutiora, & rotundiora sunt: caule longo, molli: semine cumini, parvo: radice tenera, alba, dulciq. Decocta cum semine radix in vino, dentium dolorem mulcet, si contineatur ore decoctum: ambusta, pernionesque foveantur eodem: bibitur adversus coxendicum dolores, & stranguriam è vino.

Credidit Ruellius, Arction eam esse plantam, quæ & secuvias, & in scrobium marginibus nascitur, quamq. officinarum vulgus Lappam minorem appellat. Sed Ruellius in hoc haud dubie, meo quidem judicio, fallitur, neque audiendus est. Siquidem, ut diligenter notas expendentibus perspicuum fiet, Lappa minor aliud profectò non est, quàm Xanthium inferius à Dioscoride representatum. Etenim Lappa minor folio verbasci, eoque hirsutior non visitur: neque caulem profert longum, & mollem: qui nec semen cumino simile, neque cymino simili, sacculatis est admodum tenuium partium, & ob id exiccatis, extergentibus, tamen modicè. Quamobrem radix, ac semen eius cocta cum vino, quadantenus dolores dentium mitigant. Porro ambusta, & chimethla, non horum modò decoctum persusum, sed caules tenuiores sanare possunt. Quod & veteres Græci, Arctium quoque Latini dicunt: Itali, Arctio.

Agnesor. PERSONATA. CAP. CII.

PERSONATA folia habet cucurbitæ, majora tamen, & hirsutiora, nigriora, & crassiora: caulem albicantem, quanquam & interdum vidua caule reperiatur: radice intus candida, foris nigra. Hæc drachmæ unius pondere pota cum pineis nucibus, purulenta, & cruenta exulsiis auxiliatur: trita dolores à contortionibus artuum contractos, illitu sedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

TAmetsi de una tantum Personata meminerit Dioscorides, nos tamen duo in Bohemia observavimus genera, Echinatorum tantum capitum facie differentia. Siquidem in altero majora, duriora, & rigidioribus asperioribusq. aculeis spectantur: in altero verò minor, mollior, & mitioribus aculeis, alba quadam lanugine circumquaque obdutus, extant. Major folia habet cucurbitæ majora, nigriora, hirsutiora, crassioraq.: caulem crassum angulosum, albicantem, sesquicubitalem, atque ramosum: fructu copioso, echinato, non magno, aculeis repandis, vestibus pertinaciter sese innestentibus ac inhaerentibus. Floribus purpureis, semine nucis minore. Radice longa, vegeta, intus candida, foris nigra. Nasitur passim in agrorum marginibus, secus itinera & serè

Arctii confid. Ruellii error.

Arctii vires ex Gal.

I. PERSONATA, SIVE Lappa major.

Nomina.

a Me. & Cat. de-ola, hirsuta.

Personata confid.

& ferè ubiq. ALTERA foliis exit minoribus paulò, caule ramoso: capitulis pariter echinatis, sed minoribus, alba lanugine obductis: mitioribus aculeis: flore capillaceo, purpurascens: semine alteri simile. Nascitur ubi & prior: & eadem cum illa praestat. Hanc eam sanè esse crediderim quam Plinius lib. 25. c. 9. non Personatam sed Persolatam vocat his verbis: Persolatam, quam nemo ignorat, Graeci verò Arcion vocant, folia habet majora etiam cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraq. & crassiora: radicem albam, & grandem. Hec Plinius. Ex cujus notis facile cognosci potest, Plinium hic secundum Personatam genus descripsisse. Nam de altera Personata scripserat quoq. eodem capite & libro, sic inquit: Personatam quidam Arcion vocant, cujus folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Ex quibus Plinii verbis planum sit, illi personatam designare, quae majoribus cum foliis, tum lappis, sive Echinis habetur. Persolatam verò quae majoribus est lappis sive echinatis capitulis. Quo fit, ut maximè redarguendum putem Leonicenum, utpote qui Plinium in hoc perperam damnaverit, asserens non nisi unum Personatae genus reperiri. Caterùm Brasavolus in suo simplicium examine, Lappam credidit esse Dioscoridum Aparineu, in hoc evidentius hallucinatus, quam ut ejus error explodi debeat, ut etiam si judicare poterunt, qui in re herbaria etiam mediocriter versati fuerint. Caterùm cum Persolata in mentem mihi redegerit plantam, quam quidam Persoliatam vocant, pratermittere quidem non potui, quin de ea hic mentionem facerem. Est itaq. PERFOLIATA plantae, quae folia profert pingua, subrotunda, sed in acutum desinentia, pisi fere modo, venis pluribus crassiusculis secun-

Plinii tutela.

Brasavoli hallucinatio. Persoliatam mentio & vires.

II. PERSON. SIVE LAPPA MAJ. ALT.

III. PERFOLIATA.

dum longitudinem protensis. Hec priusquam caulem edat, humi procumbit. Caulis subinde erumpit gracilis, glaber, rotundus, atq. etiam ramosus. Folia quae in caule sunt, & in ramis, ab iis magno naturae artificio umbilicatenus perforata sunt. Quo fit ut ego Perforatam potius, quam persoliatam appellandam hanc plantam esse censeam. Flores gerit aureos, & capitulis quibusdam prodeuntibus, & in stella modum radiantes. foliosos, odore non ingrato: semen nigrum, pellucidum, psyllii semine majus. Radice nititur unica, sed fibrosa. Nascitur in vineis, arvis, inter segetes, in pratis, & agrorum limitibus. Floret aestate. Gustu est subamaro, & adstringenti. Datur herba ipsa in vino decocta, aut in pulverem trita ad internas affectiones & ad rupta. Ideoq. bibitur utiliter ad umbilici eminentiam, & ad Enterocelas. Strumae etiam resolvit, & curat, si emplastri modo imponatur. Illinitur quoq. utiliter ad omnes inflammationes. De Personata sub alterius Arctii Personae nomine differuit Galenus lib. 6. simpl. med. his verbis: Alterum verò Arctium, quod Prosopida vocant, cujusq. folia cucurbitae simillima sunt, nisi quatenus tum majora, tum duriora, discutit simul & desiccant, sed & adstringit mediocriter. Quamobrem folia ejus veteribus ulceribus mederi possunt. Semen potum calculosis auxiliatur: idem facit radicum decoctum infusum. Quae plantae Graecis Ἀρκίον, Latinis Personata vocatur: officinis, Bardana: Italis, Lappola maggiore: Germanis, Groß Kletten: Hispanis, Bardana, & Pagamacera mayor: Gallis, Gloton. & Bardana. At Personata altera: Plinio, Persolata: Italis, Lappola. Sic Persoliatam: Italis, Persogliata: Germanis, Durchwachse.

tae vires ex Gal.

Nomina.

Arction ab Arcio Dioscorides distinguit, illud Lappa major est montana, hoc Lappa major vulgata. I. Lappa major vulgata, Arcion Dioscoridis, C. B. Personata seu Lappa major, Matth. Lugd. Lob. Persoliatam, Lac. (cui & Bardana major) Lon. Cast. Personata Fuch. Lappa major, Brunf. Trag. Turn. Cæs. Arctium, Dod. gal. Cord. in Diosc. Arctium, Thalyo. II. Lappa major montana, Arction Dioscoridis, quae eadem cum ea quam Lappam majorem lanuginosis capitulis in Phytopinace nominavimus, C. B. Personata sive Lappa major altera, Matth. Lugd. Arction montanum & Lappa minor Galeni, Lob. Arctium, Cæs. alp. Bardana sive Lappa major, Dod. hist. latina in folio. III. Persoliatam, quam aliqui Coryledonem Diosc. suspicantur, septem species in Phytopinace fecimus: hæc quae vulgaris est, dicitur Persoliatam,

Yyy 2

foliata,

a Meum.

foliata, Matth. Brunf. Cord. in hist. Gef. hort. Dod. fol. Lon. Cast. Lugd. Tab. Perfoliatum Fuch. Dod. gal. Perfoliata major, Trag. Cam. Perfoliata vera, Thal. Perfoliatum vulgarius flore luteo, folio umbilicato, Lob. Cacia, Lac. Sefeli Æthiopicum Dioscoridis, Cæfalpino.

Petactis.

PETASITES.

CAP. CIII.

Petasites pediculus est cubito major, crassitudine pollicis, a quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Contra phagedænas, & ulcera quæ cacoethe vocantur, efficaciter illinitur.

Quamquam scribit Ruellius, nasci Petasiten in Gallia, non tamen video, quomodo quis rectè ejus sententia subscribere possit ac debeat. Quandoquidem majorem Tusilaginem, de qua libro tertio differimus, pro Petasite sumpsisse videtur, quam etiam ipsum forte secutus Fuchsius pro eadem depinxit. Sed quoniam Petasites pediculum fundit cubito proceriorem, a quo amplum folium galeri figura tanquam fungus dependet: cui folium hujus Tusilaginis minime respondere deprehenditur hinc fit ut horum alioqui doctissimorum virorum sententiam improbandam existimem, ut libro tertio nostrarum Epistolarum ad Hieronymum Heroldum Norimbergensem Medicum scribentes, fusius declaravimus. Nobis haec veram Petasiten non licuit invenire. Atq. adeo mea sententia est, quod hac non nascatur in Italia, argumento, quod tam grande folium tamdiu nunquam latere potuisset. Petasitis vires paucis reddidit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, sic inquit: Petasites ex tertio est ordine desiccantium. Quamobrem ad maligna quæ cacoethe vocantur, & phagedænica ulcera, ea utuntur. Non secus Latinus Petasites, ac Græci πετασίτης, nominatur.

Petasitis
vires ex
Gal.
Nomina.

E'pipactis.

EPIPACTIS.

CAP. CIV.

a Meum
πικρὸν
μικρὸν
frutex
parvus.

Epipactis ab aliis elleborine, a parva herba, exiguis foliis. Jocineris vitiis utilis, & contra venena pota.

I. EPIPACTIS.

* II. ELLEBORINE. *

Epipactis adeo pauci perstrinxerunt Dioscorides, ac ceteri, qui ante & post ipsum de plantarum historia scripserunt ut difficile admodum sit discernere, quanam planta sit hac in Italia ubi fortasse ea non provenit. Nam, ut Plinius lib. 13 c. 20. commemorat, Epipactis in Asia, & Græcia nascitur. Verum enimvero si Epipactis Elleborine ex eo dicta est, quod cum Elleboro nigro similitudinem habeat, ea quidem nobis Epipactis erit, quæ nascitur in Goritienfi agro, quamq. Epipactida appellare libuit, non quod ipsam Dioscoridis Elleborinem esse censeamus, sed quod Elleborum nigrum quod ante nos reprensit et foliis, floribus atq. etiam radicibus. Epipactidis inter simplicia, quod invenerim, non meminit Galenus. Sed Nomina. Paulus idem, quod Dioscorides, de ejus viribus tradidit. Hac enim Græcè dicitur: Latine item Epipactis, & Elleborine.

I. Elleborine Saniculæ facie, C.B. Epipactis Matth. Lac. Elleb. Matt. in Epit. Lugd. Tab. Alpina Elleborine Saniculæ & Ellebori nigri facie, Lob. Hæc nobis nondum contecta. D. Cam. ejus loco Elleb. vulgò dicta substituit: ex cujus radice fibrosa & albicante, caulis penè cubitalis exurgit, quæ completur folia Ellebori

Ellebori albi similia, lata, acuminata, venis striata: caulis summo flores ordine digesti foliacei, Orchidum forma, oblongo calcarati donati, albicantes, medio prominente subluteo, ex quorum ternis foliolis oriuntur oblongae & striatae filiquae, semine minutissimo instar scrobis refertae. Provenit locis umbrosis, montosis: sic & paludosis. Plures differentias & ratione foliorum, & ratione tam formae quam coloris florum, notavimus. Dicitur Helleborine & Epipactis, Dod. gal. & fol. Lob. Helleborine prima, Tab. Elleborine recentiorum prima, Clus. hist. Pann. Elleborine, Lugd. Cam. in suo Matth. Saryrium octavū Trag. Damafonium tenuifolium, Cordo in hist. Sigillum S. Mariae primum, Cæsalpino.

Καννός.

FUMARIA.

CAP. CV.

¹⁰ Fumaria fruticosa & herbula est b, prætenera, coriandro similis, foliis candidioribus, undique numerosis, cineracei coloris: flore purpureo. Hujus succus acris est: claritatem facit oculis, delacrymationemq; unde nomen traxit. Illitus cum gummi, evulsas palpebras renasci prohibet. Commanducata herba biliosam urinam trahit.

I. FUMARIA.

II. FUMARIA ALTERA.

A Meum
B Meum
C Meum
D Meum
E Meum
F Meum
G Meum
H Meum
I Meum
K Meum
L Meum
M Meum
N Meum
O Meum
P Meum
Q Meum
R Meum
S Meum
T Meum
U Meum
V Meum
W Meum
X Meum
Y Meum
Z Meum

⁵⁰ Fumaria, herba vulgaris admodum notitia, qua in hortis, vineis & campis nascitur, officinis passim vocatur Fumus ter-
ra. Fumaria vero nomen sibi ascivit, quod ejus succo oculis immisso, quibus mirifice claritatem conciliat, lacrymas
quemadmodum & fumus, cieat. Debet hac Mauritani longe magis, quam Graeci, quod illi eam pluribus commendave-
rint viribus, nec eis quidem contemnendis, ut Serapionem, Avicennam, & Mesuem legentibus facile patebit. Fumaria Plin-
nio duo traduntur genera lib. 25. cap. 12. ubi ita scriptum reliquit: Capnos prima, quam pedes gallinaceos vocant, nascens
in parietinis, & sepibus, ramis tenuissimis sparsisq; flore purpureo, viridis succo caliginem discutit: itaq; in medicamen-
ta oculorum additur. Similis & nomine, & effectu alia est Capnos fruticosa, prætenera, foliis coriandri, cineracei coloris,
flore purpureo. Nascitur in hortis, & segetibus hordeaceis. Claritatem facit inunctis oculis delacrymationemq; cum fumus,
unde nomen accepit: eadem evulsas palpebras renasci prohibet: hac Plinius. Caterum quam altera sit Capnos, quae et-
iam ab Aetio describitur, superius lib. 3. de Aristolochia & Pisolochia differentes latius explicavimus. Eo igitur illos remit-
tamus, qui plura de altero Fumaria genere scire desiderant. Hic satis nobis sit ejus tantum imaginem exhibere. Fumaria
alterius nomine inscriptam, atq; ejus notas, quas loco citato retulimus, omittamus, ne idem frustra repetere videamur. Por-
ro in notis, & Dioscoridi adscriptis simpl. nomenclaturis, reperio Capnos quibusdam Corydalis appellari. Unde factum
est, ut crediderim de Capno intellexisse Gal. lib. 11. simpl. med. ubi de Galieno scribens, quia Graeci corydos dicuntur. Coryda-
lis herba meminit, sic inquit: Adjeci hac sermone, quod vellem clare hoc animal, nempe galienam, manifestare, quos
ferat in capite pilos cretos: quandoquidem expertus sum ejus adversus colicos utilitatem, velimq; qui ipsum non norunt,
ius bene monstratum. Nam & ipsa CORYDALIS appellata herba colicis convenit. Et hoc quoq; tibi obiter sit notatum:
hactenus Gal. Verum an de vulgari capno intellexerit, an de aliqua altera ejus specie, ego quidem haud discernere ausim.
Nam de Capno scribens l. 7. de simp. med. fac. nullam prorsus adversus colicos affectus illi facultatem tribuit. Quo fit, ut non
parva mihi oriatur suspicio, aliam capni speciem Gal. CORYDALIM designare. Quare non mihi displicet quorundam opi-
nio, qui plantam, quam hic sub Corydalis nomenclatione appingi curavimus, quamq; Split nonnulli vocant, quod majori
Capno hanc congenerem esse videam: quodq; eandem colicos juvare sciam, legitimam Galeni Corydalim faciunt. His acce-
dit flosculorum facies, qua Corydalis avicula ferè similis est. Crescit hac planta foliis coriandri amulsi, sed minorib; tenui-
orib;q; caulib; exilib; ramosis, foliosisq; floribus in summitate avicularum speciem referentibus: radicib; numerosis, re-
nuibus,

Fumaria
confid.Fumaria
genera
ex Plin.Coryda-
lis delict.
Split.

III. FUMARIA CORYDALIS.

Fumariz
vires ex
Mesue.Fumariz
vires ex
Gal.

bres, quemadmodum & eas, quæ ex vasorum obstructione excitantur. Fumaria meminit Gal. lib. 7. simpl. med. ubi de ejus viribus differit his verbis: Capnos hoc est Fumaria, acris simul, & amara qualitas est particeps, nec tamen planè expers est acerbæ. Quamobrem urinam biliosam multam provocat, sanatq; jeciniis obstructiones, & debilitates. Succus ejus oculorum aciem acuit, non paulum trahens lachrymarum, velut ipse sumus: nam hinc ei appellatio indita. Plebejus quidam ea uti solebat ad stomachum roborandum unaq; ventrem lubricandum. Siquidem herbam primum desiccata in condebat: porro cum uti volebat, subductionis quidem gratia, meliorato inspergebatur: at roborare volens stomachum, vino nimirum diluto. Fumaria alterius radice avara est, & ea omnia potest una cum herba, quæ altera Fumaria. Radix ex vino pota, venenis, & pestilentia medetur: sudorem & urinam citet, & illicos juvat: semen bibitur ad diuturna alui profluxia. Radix farina, manantia qualibet ulcera exsiccat & mundat. Herba, quæ Græcis *capnos*, Latinis quoq; Capnos & Fumaria nominatur: Arabibus, *Schiterig*, sive *Sabeteregi* Officinis medicorum, Fumus terræ: Italis, Fumaria & Fumoterra: Germanis, *Erdranch*: Hispanis, *Palomilha*: Gallis, *Fumeterre*. At Fumaria altera, Græcis, *nanvōs* & *ēpā*: Italis, *Fumoterno* maggiore: Germanis, *Holwur*. Sic *Corydalis*, Græcis, *nothodas*: quibusdam Split: Italis, *Coridala*.

Nomina.

Fumaria non bulbosa & bulbosa proponitur. I. Fumaria officinarum & Diosc. C.B. Fumaria Matth. Trag. Fuch. Lac. Cordo in Diosc. Gef. hor. Lon. Dod. fol. Lug. Cæf. Tab. Fumaria major, Cast. Fumus terræ, Brunf. Cam. Thal. Capnos. Turn. Dod. gal. Anguil. Lob. II. Fumaria bulbosa major radice cava, C.B. Fumaria altera, Matt. Cast. Fumaria bulbosa, Lug. Tab. Capnos phragmitis, Turn. Capnos Chelidonia, Lon. Chelidonia phragmitis altera, Cor. in hist. Chelidonia Capnitis quorundam, Thal. Aristol. rotunda, Brunf. Aristol. rotunda vulgaris, Trag. (cui & Hyacinthus tertius) Fuch. in icon. Gef. hor. Cam. Pistolochia Fuch. Radix cava major, Dod. gal. & fol. Cast. Radix cava herbariorum, Lob. Clus. hist. Pan. Leontopetalon alterum, Cæf. hæc duplex est, altera radice cava, altera solida, nunquam eodem loco reperias: notanda etiam differentia manifesta in foliis: folia etenim, quæ flores intercedunt, in ea quæ radice cava est, integræ sunt, at in altera quæ radice solida verticillata, divisa sunt: nil dicimus de diversitate colorum in floribus radice cava, hæc fusillime in universali hist. pertractaturi. III. Fumaria lutea (rarius enim alba) C.B. Fumaria corydalis, Matth. Fumaria montana, Gef. hor. Tab. Fumaria phragmitis altera, Gef. hor. Fum. lutea montana, Lob. (cui & Chelidonium capnites Aëtii) Lugd. Corydalis, Cast. Cam. Split vulgo, Cam. Cæfalpinò.

Λωτός ὕμνος.

LOTUS URBANA.

CAP. CVI.

a Meum
αἰσθητικὴ
πρῶτη, &
albugi-
nes.

Lotum urbanam alii trifolium vocant: nascitur in hortis. Extractus succus addito melle, oculorum largema, nubeculas, & cæterasq; caligines discutit.

Λωτός ὕμνος.

LOTUS SYLVESTRIS.

CAP. CVII.

Sylvestris Lotus, quam trifolium minus appellant, plurimum in Lybia gignitur, caule bicubitali, & sæpe majore, alis multis: foliis trifolii pratensis: semine fœnigræci, multò minore, gustu medicato, Vim calfaciendi, & leniter adstringendi obtinet: vitia cutis in facie, maculasq; cum melle peruncta expurgat. Trita per sese, aut cum malvæ semine, in vino aut passo, bibitur aptissime contra dolores, qui vesicam malè habent.

Nulla

I. LOTUS URBANA.

II. LOTUS SYLVESTRIS.

Nulla certe haecenus nobis sese obtulit herba cui meritis subscribi possit, hac est vera ac legitima Lotus sativa. Caterum Loti utriusque con-
 sideratio. Gesneri, & aliorum opinio, reprobata.
 Non desunt e recentioribus quorum opinionem tueretur Gesnerius vir doctissimus, in suo libro animalibus dicato, qui
 putant, Lotum sativam esse Trifolium illud, quod in pratis passim atque alibi etiam provenit: eo fortasse argumento addu-
 ctum, quod Dioscorides scripserit, Lotum tam urbanam, quam sylvestrem ab aliquibus trifolium appellari. Sed quod errant
 non qui ita sentiunt, ex eo manifeste cognoscitur, quod a Dioscoride Loto sylvestri folia trifolii pratensis tribuantur. Nam si
 Dioscoridi Lotus sativa fuisset trifolium pratense, is nimirum scriptis tradidisset, eam in pratis nasci, non in hortis: atque sa-
 tis illi fuisset Lotum sylvestrem sativam similem reddere, omitta trifolii pratensis mentionem. Hinc ergo colligendum arbitror,
 Lotum esse plantam aliam a Trifolio eoque, in errore versari, qui secus opinantur. Sunt porro alii, qui existimant, eam plan-
 tam esse Lotum urbanam, quam vulgares herbarii, & officina Melilotum falso appellant, utpote quae foliis constet trifolii
 effigie, nascaturque non in pratis tantum, sed etiam in viridariis ac hortis. Verum horum sententiam cur plane probem, aut
 refellam, nihil equidem habeo, cum non sua potius opinione duci, quam rationibus aut auctoritatibus niti videantur. Ego ve-
 ro Urbanam lotum eam trifolii odoratam plantam esse censeo, quam antea Cytisum sacrebarimus, quaeque Romae vulgo Tri-
 bolo dicitur, & alibi in Italia Trifoglio cavallino, quod ejus pabulo maxime delectentur equi. Siquidem hac omnino Tri-
 folii genus est, odore sane eximio ac suavi. Quo fit, ut unguentarii, & qui odoratis aquis consueverunt dant operam, ex hac
 quodque plantae stillatitiam conficiant aquam. Atqui non solum adducor ad credendum hanc herbam esse Lotum urbanam,
 quod folia gerat trifolii adeo similia, ut Trifolium quoque dicatur, sed quod sciam, ejus succo oculorum nubes deleri.
 Lotus urbana caules edit bicubitales, ac etiam majores, rectos, firmos, ramosos, & in his folia trifolii pratensis amula, le-
 viter per ambitum denticulata, beneque olentia: flores edit racemosos, tenues parvosque, luteo colore, aut albo, odoratosque.
 Nascitur in hortis, pratis, agris & ubique ferè locorum. Germani hujusce flores colligunt, & pro meliloto passim utuntur, Melilo-
 quemadmodum & Bohemi consueverunt fortasse, quam Itali. SYLVESTRIS vero Lotus, quam copiosam in Libya gigni tra-
 didit Dioscorides, an nascatur in Italia, non ausim affirmare, quod non meminerim ibi eam me usquam vidisse. Verum in
 Bohemia copiosa admodum provenit, foliis Trifolii pratensis: caule cubitali & saepe majori ramoso, aliis multu-
 capitulis caeruleis: semine saxifragi: sed parvo, & odorato. Loti utriusque vires reddidit Galenus lib. 7. simpl. med. sic in-
 quiens: Lotus domestica, quam quidam triphyllon hoc est trifolium nominant, ut mediocriter concoquendi vim possidet,
 sic etiam exiccandi: in caliditate, frigidaque conjugatione media quodammodo est, & temperata Lotus autem agre-
 stis plurima in Libya provenit. Semen ejus secundum ordinem ex calfacientium habet, non nihil absterforium. Auctores
 quae Graece ὑπερ, Latine Lotus urbana cognominatur: Italicè, Loto domestico, Tribolo, seu Trifoglio cavallino. Quae vero
 λωρδρα ὑπερ, Graecis Lotus sylvestris Latinis vocatur: Italicè, Loto salvatico, Arabes utrunque cum Aegyptio etiam indifferen-
 ter vocant Handachocha, Garch, & Thusf.

I. Trifolium odoratum seu Melilotus officinarum, C. B. Lotus urbana, Matth. Lotus sativa Castor.
 Camer. Lotus sativa altera, Lugd. Lotus sylvestris, Fuch. in icon. Caesalp. Tab. Loti five Trifolii spe-
 cies, Cord. in Dioscorid. Melilotum, Lac. cui & Saxifraga altera. Melilotum majus, Brunf. Melilotus
 major vulgaris, Trag. Melilotus vera, Ges. hort. Tab. Melilotus Germanica, Dod. gal. Lob. Camer. Me-
 lilotos vulgaris, Lugd. Melilotus alba & lutea, Lon. Trifol. odoratum, Dod. fol. Thal. Saxifraga lutea,
 Fuch. II. Trifolium odoratum alterum, vel Lotus hortensis, C. B. Lotus sylvestris, Matthiolo Castori.

Yyy 4

Lotus

Lotus sativa, Fuchf. in icon. Cord. in Diosc. & hist. (cui & Andacocha Arabum) Dod. gal. Gef. hort. Cam. Lotus urbana, Turn. Lac. Lotus sylvestris altera, Lugd. Lotus hortorum odora, Lobel. Trifolium Dios. Trag. Trifolium odoratum, Fuchfio, Turn. Lonic. Trifolium odoratum alterum, Dod. fol. Lugd. Trifolium Caballinum Gesnero de hortis Germaniæ.

Körtz.

CYTISUS.

CAP. CVIII.

Cytisi
confid.Cytisus
frutex
est, non
herba.Cytisus
arbor
Straboni.Cytisi
hist. ex
Col.

Cytisus frutex est albus in totum, ut rhamnus, ramos spargens cubitales, & majores: in quibus folia fœni græci, aut loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. Ea digitis trita erucam olent, gustataq; cicer recens sapiunt. Folia refrigerant: tumores inter initia discutunt, si cum pane trita illinantur: decoctum potu urinam ciet. Nonnulli, quod apes alliciat, prope alvearia ferunt.

Credidimus jamdudum Cytisum, si tamen in Italia proveniret, non aliam esse plantam, quam eam Trifolii odorati speciem, quæ Romanis vulgò appellatur Tribolo, alii verò Trifoglio cavallino, hoc est, Trifolium equinum, eo quod equis gratissimum sit pabulum, cum nulla sanè mihi occurreret planta, quæ magis notis omnibus Cytisum præse ferre videretur. In hanc opinionem me primum deduxerat Plinius, quod scripserit, jumenta degustato Cytiso hordeum spernere. Nam cum certo scirem, equos adeo hujus Trifolii genere avidos esse, ut eo magis delectentur, quam hordeo, avena, & reliquis frugibus, idcirco videbar non temere adduci, ut crederem, hanc stirpem legitimam esse Cytisum, præsertim cum pluribus confiteri noris, quæ Cytiso respondent. Huc præterea alia accedebat ratio, quod cum Dioscoridem viderem de Cytiso inter herbas, non autem inter frutices, & arbores differere, non aliud quidem mihi persuadere poteram, quam quod Cytisus esset herba potius, quam arbor: præcipue cum palam sit, jumenta herbas, & fenum potius depasci, quam arborum frondem. Si quidem ervo, & medica herbis antiqua atq; armenta & pecora alebat ac saginabat. His itaq; rationibus fretus (tunc enim plura neglexeram investigare) adductus eram, ut existimarem, illud Trifolii genus odoratum, quod postea Lotus esse urbanam agnovimus, omnino esse Cytisum. Verum enimvero cum postea rem hanc accuratius rectiusq; expendissem, me in errore versari deprehendi. Proinde in præsentia non gravabor priorem mutare sententiam, constanterq; affirmare, aliam ab illa planta Cytisum esse: nec eam quidem herbam, sed fruticem, qui cultura arborescat. Non enim is sum, qui opinionis alicujus sustinenda gratia adeo pertinax esse velim, ut falsum magis, quam verum tueri contendam. Sed quod jure putem in aliam me devenisse sententiam, facit imprimis Galenus libro primo de antidotis, ubi Cytisum fruticem esse myrti magnitudine scribit, his verbis: In Myfia quoq; admiratione conspexi. Extabat enim ibi quog; collis quidam non magnis, saxum totius, thymo, & origano refertus: alibi locus erat at Cytiso plenus. Apes plurimum mellis ex Cytisi floribus excerpere scriptores uno ore tradunt. Fruticosa verò planta Cytisus est, eam altitudinem attingens, ad quam myrti crescere scriptores uno ore tradunt. Est deinde Plinius, quem Galenus subscripsisse invenio lib. 12. c. 3. cum inquit: Alterum est ebeni genus fruticosum, Cytisi modo & tota India dispersum. Et lib. 16. cap. 38. ubi inter arbores Cytisum enumerat scribens: Tota ossæ est, ilex, cornus, robur, Cytisu, morus, ebenus, lotus, & quæ sine medulla esse diximus. Sed hæc prius a Theophrasto scripta sunt lib. 5. cap. 4. de plantarum historia, his verbis: Ergo gravissima, spississimaq; Buxus tota. Ebenus sua tantum medulla, in qua & coloris nigredo constat. Neutra in aquis fluitat. Ex reliquis ceteri primatus indubie datur. Spissa & roboris medulla, quod atrum cognominant, atq; etiam magis Cytisi: quippe cum hæc proxima ad Ebenum accedere videatur. Constat præter id Cytisum esse arborescens Straboni testimonio. Ipse enim de Balsamo scribens lib. 16. suæ Geographiæ: Balsamum inquit, arbor est odorata, & fruticosa, Cytiso, & Terebinto similis. Accedit his etiam Columella, qui idem testari videtur in calce lib. 5. ubi cum longius de Cytiso differuisset, demum inquit. Hactenus de arboribus præcepisse abunde est. Horum itaq; probatorum aut horum testimonio planè fieri arbitror, Cytisum arborescentem esse fruticem myrti modo, ut Galenus scriptum reliquit. Porro Cytisi plantam cujus imaginem hic excudi curavimus, misit mihi dono Jacobus Antonius Cortusus, patritius Patavinus. Eam quidem legitimam referre Cytisum omnibus suis notis conspicuum est. Nam non solum ipsius folia, & totius plantæ color Cytisum referunt, sed & ipsa ligni materies, quæ nigra est, & Ebeni modo firmissima. Nascitur (ut audio) copiosa in Regno Neapolitano, ac etiam fortasse alibi in Italia, quanquam à me nusquam visa sit ante hæc. Caterum nò desunt, qui sibi persuadeant, atq; etiam scriptis tradant (ut Gesnerus in libro magno, quem de quadrupedibus edidit) se Cytisum vidisse, legisseq; in Italia in sylvis, aliisq; sylvestribus locis, qui per se tantum proveniat. Sed equidem dubitaverim, ne & ipsi decipiantur: quandoquidem ij, quantum ex eorum scriptis colligi potest, Coluteam sic Theoph. vocatam sumunt pro Cytiso. Neq; propterea illud dixerim, quod præter Cytisum sua sponte non provenire, cum teste Columella. l. 9. c. 4. de re rustica, duplex sit Cytisus, una sativa, & altera sua sponte: sed quod scribat Plin. raram esse in Italia. De sativa autem Cytiso diligentissime scripsit idem Columella l. 5. de re rustica. cap. ultimo, cuius hic verba subjiciam. Cytisum inquit, in agro esse quam plurimum maxime refert, quod gallinis, apibus, capris, bubus quoq; & omni generi pecudum utilissimum est, quod ex eo cito pinguescit, & lactus plurimum præbet.

præbet ovibus: tum etiam quod octo mensibus viridi eo pabulo uti, & postea arido possit. Præterea in quolibet agro, quamvis macerrimo, celeriter comprehendit: omnem injuriam sine noxa patitur. Mulieres quidem si lactis inopia premuntur, Cytisum aridum in aqua macerari oportet, & cum tota nocte permaduerit, postero die expressi succi ternas heminas permisceri modico vino, atque ita potandum dari: sic & ipsa valebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur. Satio autem Cytisi, vel autumnus circa idus Octobris, vel vere fieri potest. Cum terram bene subegeris, areolas facito ibique, velut ocy-mi semen Cytisi autumnus serito. Plantas deinde vere disponito ita ut inter se quoque, versus quatuor pedum spatia distent. Si semen non habueris, cacumina Cytisorum vere deponito, & stercorata terram circumaggerato. Si pluvia non inceserit, rigato quindecim proximis diebus, simul atque novam frondem agere coeperit, sarrito, & post triennium deinde cadito, & pecori præbeto. Equo abunde est viridis pondo 15, bubus pondo vicena, ceterisque pecoribus proportionem virium. Potest etiam ante Septembrem satis commodè ramis Cytisus feri, quoniam facile comprehendit, & injuriam sustinet. Aridum si dabis, parcius præbeto, quoniam vires majores habet, priusque aqua macerato, & exemptum palcu permisceto. Cytisum cum aridum facere voles, circa mensem Septembrem, ubi semen ejus grandescere incipit, cadito paucis, horis dum flaccescat, in sole habeto: deinde in umbra exiccato, & ita incondito: hactenus Columella. Plinius quoque Cytisi historiam copiose profecit libro 13. cap. 24. ubi hæc habet. Frutex est & Cytisus ab Aristomacho Atheniensi miris laudibus prædicatus pabulo ovium, aridus verò etiam suum: spondetque jugero ejus annua H.S.M. vel mediocri solo redditum. Utilitas quæ ervo, sed ocior satietas, perquam modico pinguescente quadrupede, ita ut jumenta hordeum spernant. Nō ex alio pabulo lactis major copia, aut melior: super omnia pecorum medicina à morbis omni usu præstante. Quin & nutritivum in defectu lactis aridum, atque in aqua decoctum potui cum vino dari jubet, & firmiores celsioresque, infantes fore. Viridem etiam galinis, aut si aruerit madescentem. Apes quoque, nunquam defore, Cytisi pabulo contingente, promittunt Democritus, & Aristomachus. Nec aliud minoris impendit. Seritur cum bordeo, aut vere semine ut porrum, vel caule autumnus ante brumam. Si semine madidum, & si defint imbres, satum spargitur. Plantæ cubitales seruntur scrobe pedali. Seritur post æquinoctia tenero frutice: perficitur triennio: demittitur verno æquinoctio, cum florere desit, vel pueri, vel anus vilissima opera. Canus aspectu breviterque, si quis exprimere similitudinem velit, angustioris trifolii frutex. Datur animalibus post biduum semper, hyeme verò quod inaruit, madidum. Satiant equos dena libra, & portione minora animalia: obiterque, inter ordines allium & cape feri fertile est. Inventus hic frutex in Cythno insula, inde translatus est in omnes Cycladas, mox in urbes Græcæ magno casei proventu. Propter quod maxime miror rarum esse in Italia. Non asuum, non frigerum, non grandinum, aut nivis injuriam expavescit: hæc Plinius. Ex quibus hic certe subit nobis mirari Gesnerum, virum alioqui eruditione clarissimum, quod in suo magno libro de quadrupedibus, ubi probare contendit arborem, quam rura Tridentina Eghelum vocant (nos eam Anagryis generi adscripsimus) Jesse Laburnum, scribat ex auctoritate Democriti Cytisum apibus adversari. Quæ in re is mihi quidem videtur (pace ejus dixerim) non fuisse memor illorum verborum, quibus pauld antè asseruerat ejusdem Democriti testimonio, apes nunquam defore, Cytisi pabulo contingente. Id quod nos quoque, ex Plinio pauld supra retulimus. Ceterum de Trifolio illo odorato, cujus initio hujus commentationis, atque etiam Fuchs lib. 3. in Trifolio mentionem fecimus, neque Dioscorides, neque Galenus, quod sciam, quicquam memorie prodiderunt. Non desunt, qui Trifolium odoratum quod omnino urbanum lotum representat, velint esse Theophrasto plantam Mel frugum appellatam, quam ipse inter loti genera recenset lib. 7. c. 14. de plantarum historia, ubi sic inquit: Quædam enim formis pluribus constant, quanquam nomen unum sortiantur, ut ita ferunt æquivoca sint, ceu lotus: Hujus enim genera plura redundant folio, caule, flore, fructuque discreta. Inter quæ vel illud redditur, quod Mel frugum appellatur, diversum tum viribus in usu cibario tum quod non eadem loca desideret: hæc Theophrastus. Quæ sanè illorum sententiam mihi probare non videntur, quod Trifolium odoratum minime in cibus veniat, & iisdem in locis nascatur, in quibus lotorum omne genus virefcere conspicitur. Atqui Plinio lib. 22 cap. ultimo, nil aliud est Mel frugum, Diocli testimonio, quam Panicum. Cytisi vires Galenus lib. 7. simpl. medic. reddidit his paucis verbis: Cytisi folia digerendi facultatem obtinent aqua temperata mistam, sicut & malva folia. Plantæ aut Græcè *κύτις*, ita etiam Cytisus Latine, & Cisso Italicè dicitur.

Cytisi
hist. ex
Plinio.Gesneri
lapius.Cytisi vi-
res ex
Gal.
Nomina.

Cytisus à Cithno insula, in qua inventus, auctore Plinio, dicitur: qui hic proponitur quibusdam Cytisus censetur, alii Medicæ speciem faciunt. Dicitur Cytisus, Matth. Lugd. Cytisus Italicus, Ges. hort. Cytisus Maranthæ & Matthioli, Lob. Cytisus ut existimatur, Dod. fol. Cytisus in agro Neapolitano, Cæfal. Cytisus tertius cornutus, Taber. Cytisus Galeni, Camer. Verum Cytisi nomine plures ostenduntur plantæ, de quibus in secunda parte nostræ universalis historiæ, Deo juvante, dicturi sumus.

Λωτὸς Ἀἰγυπτίου.

LOTUS ÆGYPTIA.

CAP. CIX.

50

Est & in Ægypto lotus, quæ in campis flumine inundatis provenit, caule fabæ: flore parvo, candido, lilio simili, quem tradunt occidente sole comprimi occludique, ad ortum autem aperiri: adduntque, caput ipsum vespera aquis condi, & ad exortum solis emergere. Caput quale papaveris, maximum: & intus grana, ceu milii, quæ Ægyptii exiccant, & in panes cogunt. Radicem lotos hæc habet, mali gortonei similitudine, quæ cruda coctaque manditur: decoctaque lutei ovi qualitatem exhibet.

Longam satis historiam de Loto Ægyptia posteritatis memoria tradidit Theophrastus lib. 2. cap. 10. de plantarum historia, cujus hic verba referam. Qui Lotus, inquit, vocatur, planis parte maxima provenit, cum rura inundantur. Huic natura caulis similis fabæ, & fructus eodem modo, verum minores, gracilioresque. Nascitur fructus in capite, modo quo in faba: stlos candidus, liliis foliorum angustia proximus: multi ac densi promiscui exeunt. Sole occidente se comprimunt, caputque integunt, ad ortum aperiantur, & super aquam assurgunt: idque facit, dum caput perficiatur, floresque defluant. Capitis magnitudo quantæ papaveris maximi, & percingitur incisuris nō alio modo quam papaver: nisi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio nō absimilis est. In Euphrate caput floresque, mergi referunt, atque descendere usque, in medias noctes, tantumque abire, in altum, ut ne demissa quidē manu capere sit, diluculo deinde redire, & ad diem magis: sole oriente jam extra undas emergere floresque, patefacere: quo patefacto amplius insurgere, ut planè ab aqua absit altè. Ægyptii capita ipsa acerba putrefaciunt, cumque tegumenta putruerint, in flumine lavando separant fructum, & siccantes, pincentesque, panem faciunt, eoque cibum utuntur.

Loti Æ-
gyptiæ
hist. ex
Theoph.

bo utuntur. Radix loti Corson appellat a rotunda est, cotonei mali amplitudine, cortice nigro, quali nux castanea regi-
 tur. Corpus internum candidum: elixum, assumq, in specimen albuminis vertitur, gratum cibus: manditur etiam crudum,
 Arabum sed gratus decoctum seu aqua, seu pruna. Haecenus de Loto Aegyptia Theophrastus. Caterum hanc, & supradictas Loti
 Handa- species Serapio sua lingua Handachocham indifferenter nominat. E cujus semine oleum exprimitur, Mauritanii ad arri-
 chocha. culorum dolores expetitum. Neq, enim fit Handachocha oleum ex vulgaris trifolii semine, ut quidam aberrantes existi-
 Lotus A- mant, sed ex omnium Lotorum semine, & ex eo tantum trifolio, quod asphaltiten Graci vocant. Loti Aegyptia breviter
 gyptia ex meminit Galenus inter alias lotos lib. 7. simpl. med. sic inquit: Loti Aegyptia semen in panes quidem cogitur. Planta
 Gal. Nomina. λωτός αἰγύπτου Gracè, Lotus Aegyptia, Latine: Handachocha, Arabicè: & Loto d' Egitto Italicè appellatur.

Μυριόφυλλον.

MYRIOPHYLLUM.

CAP. CX.

10

^a Meum. ^b Myriophyllum. ^c Cauliculus. ^d Myriophyllum. ^e Myriophyllum. ^f Myriophyllum. ^g Myriophyllum. ^h Myriophyllum. ⁱ Myriophyllum. ^j Myriophyllum. ^k Myriophyllum. ^l Myriophyllum. ^m Myriophyllum. ⁿ Myriophyllum. ^o Myriophyllum. ^p Myriophyllum. ^q Myriophyllum. ^r Myriophyllum. ^s Myriophyllum. ^t Myriophyllum. ^u Myriophyllum. ^v Myriophyllum. ^w Myriophyllum. ^x Myriophyllum. ^y Myriophyllum. ^z Myriophyllum. ^{aa} Myriophyllum. ^{ab} Myriophyllum. ^{ac} Myriophyllum. ^{ad} Myriophyllum. ^{ae} Myriophyllum. ^{af} Myriophyllum. ^{ag} Myriophyllum. ^{ah} Myriophyllum. ^{ai} Myriophyllum. ^{aj} Myriophyllum. ^{ak} Myriophyllum. ^{al} Myriophyllum. ^{am} Myriophyllum. ^{an} Myriophyllum. ^{ao} Myriophyllum. ^{ap} Myriophyllum. ^{aq} Myriophyllum. ^{ar} Myriophyllum. ^{as} Myriophyllum. ^{at} Myriophyllum. ^{au} Myriophyllum. ^{av} Myriophyllum. ^{aw} Myriophyllum. ^{ax} Myriophyllum. ^{ay} Myriophyllum. ^{az} Myriophyllum. ^{ba} Myriophyllum. ^{bb} Myriophyllum. ^{bc} Myriophyllum. ^{bd} Myriophyllum. ^{be} Myriophyllum. ^{bf} Myriophyllum. ^{bg} Myriophyllum. ^{bh} Myriophyllum. ^{bi} Myriophyllum. ^{bj} Myriophyllum. ^{bk} Myriophyllum. ^{bl} Myriophyllum. ^{bm} Myriophyllum. ^{bn} Myriophyllum. ^{bo} Myriophyllum. ^{bp} Myriophyllum. ^{bq} Myriophyllum. ^{br} Myriophyllum. ^{bs} Myriophyllum. ^{bt} Myriophyllum. ^{bu} Myriophyllum. ^{bv} Myriophyllum. ^{bw} Myriophyllum. ^{bx} Myriophyllum. ^{by} Myriophyllum. ^{bz} Myriophyllum. ^{ca} Myriophyllum. ^{cb} Myriophyllum. ^{cc} Myriophyllum. ^{cd} Myriophyllum. ^{ce} Myriophyllum. ^{cf} Myriophyllum. ^{cg} Myriophyllum. ^{ch} Myriophyllum. ^{ci} Myriophyllum. ^{cj} Myriophyllum. ^{ck} Myriophyllum. ^{cl} Myriophyllum. ^{cm} Myriophyllum. ^{cn} Myriophyllum. ^{co} Myriophyllum. ^{cp} Myriophyllum. ^{cq} Myriophyllum. ^{cr} Myriophyllum. ^{cs} Myriophyllum. ^{ct} Myriophyllum. ^{cu} Myriophyllum. ^{cv} Myriophyllum. ^{cw} Myriophyllum. ^{cx} Myriophyllum. ^{cy} Myriophyllum. ^{cz} Myriophyllum. ^{da} Myriophyllum. ^{db} Myriophyllum. ^{dc} Myriophyllum. ^{dd} Myriophyllum. ^{de} Myriophyllum. ^{df} Myriophyllum. ^{dg} Myriophyllum. ^{dh} Myriophyllum. ^{di} Myriophyllum. ^{dj} Myriophyllum. ^{dk} Myriophyllum. ^{dl} Myriophyllum. ^{dm} Myriophyllum. ^{dn} Myriophyllum. ^{do} Myriophyllum. ^{dp} Myriophyllum. ^{dq} Myriophyllum. ^{dr} Myriophyllum. ^{ds} Myriophyllum. ^{dt} Myriophyllum. ^{du} Myriophyllum. ^{dv} Myriophyllum. ^{dw} Myriophyllum. ^{dx} Myriophyllum. ^{dy} Myriophyllum. ^{dz} Myriophyllum. ^{ea} Myriophyllum. ^{eb} Myriophyllum. ^{ec} Myriophyllum. ^{ed} Myriophyllum. ^{ee} Myriophyllum. ^{ef} Myriophyllum. ^{eg} Myriophyllum. ^{eh} Myriophyllum. ^{ei} Myriophyllum. ^{ej} Myriophyllum. ^{ek} Myriophyllum. ^{el} Myriophyllum. ^{em} Myriophyllum. ^{en} Myriophyllum. ^{eo} Myriophyllum. ^{ep} Myriophyllum. ^{eq} Myriophyllum. ^{er} Myriophyllum. ^{es} Myriophyllum. ^{et} Myriophyllum. ^{eu} Myriophyllum. ^{ev} Myriophyllum. ^{ew} Myriophyllum. ^{ex} Myriophyllum. ^{ey} Myriophyllum. ^{ez} Myriophyllum. ^{fa} Myriophyllum. ^{fb} Myriophyllum. ^{fc} Myriophyllum. ^{fd} Myriophyllum. ^{fe} Myriophyllum. ^{ff} Myriophyllum. ^{fg} Myriophyllum. ^{fh} Myriophyllum. ^{fi} Myriophyllum. ^{fj} Myriophyllum. ^{fk} Myriophyllum. ^{fl} Myriophyllum. ^{fm} Myriophyllum. ^{fn} Myriophyllum. ^{fo} Myriophyllum. ^{fp} Myriophyllum. ^{fq} Myriophyllum. ^{fr} Myriophyllum. ^{fs} Myriophyllum. ^{ft} Myriophyllum. ^{fu} Myriophyllum. ^{fv} Myriophyllum. ^{fw} Myriophyllum. ^{fx} Myriophyllum. ^{fy} Myriophyllum. ^{fz} Myriophyllum. ^{ga} Myriophyllum. ^{gb} Myriophyllum. ^{gc} Myriophyllum. ^{gd} Myriophyllum. ^{ge} Myriophyllum. ^{gf} Myriophyllum. ^{gg} Myriophyllum. ^{gh} Myriophyllum. ^{gi} Myriophyllum. ^{gj} Myriophyllum. ^{gk} Myriophyllum. ^{gl} Myriophyllum. ^{gm} Myriophyllum. ^{gn} Myriophyllum. ^{go} Myriophyllum. ^{gp} Myriophyllum. ^{gq} Myriophyllum. ^{gr} Myriophyllum. ^{gs} Myriophyllum. ^{gt} Myriophyllum. ^{gu} Myriophyllum. ^{gv} Myriophyllum. ^{gw} Myriophyllum. ^{gx} Myriophyllum. ^{gy} Myriophyllum. ^{gz} Myriophyllum. ^{ha} Myriophyllum. ^{hb} Myriophyllum. ^{hc} Myriophyllum. ^{hd} Myriophyllum. ^{he} Myriophyllum. ^{hf} Myriophyllum. ^{hg} Myriophyllum. ^{hh} Myriophyllum. ^{hi} Myriophyllum. ^{hj} Myriophyllum. ^{hk} Myriophyllum. ^{hl} Myriophyllum. ^{hm} Myriophyllum. ^{hn} Myriophyllum. ^{ho} Myriophyllum. ^{hp} Myriophyllum. ^{hq} Myriophyllum. ^{hr} Myriophyllum. ^{hs} Myriophyllum. ^{ht} Myriophyllum. ^{hu} Myriophyllum. ^{hv} Myriophyllum. ^{hw} Myriophyllum. ^{hx} Myriophyllum. ^{hy} Myriophyllum. ^{hz} Myriophyllum. ^{ia} Myriophyllum. ^{ib} Myriophyllum. ^{ic} Myriophyllum. ^{id} Myriophyllum. ^{ie} Myriophyllum. ^{if} Myriophyllum. ^{ig} Myriophyllum. ^{ih} Myriophyllum. ⁱⁱ Myriophyllum. ^{ij} Myriophyllum. ^{ik} Myriophyllum. ^{il} Myriophyllum. ^{im} Myriophyllum. ⁱⁿ Myriophyllum. ^{io} Myriophyllum. ^{ip} Myriophyllum. ^{iq} Myriophyllum. ^{ir} Myriophyllum. ^{is} Myriophyllum. ^{it} Myriophyllum. ^{iu} Myriophyllum. ^{iv} Myriophyllum. ^{iw} Myriophyllum. ^{ix} Myriophyllum. ^{iy} Myriophyllum. ^{iz} Myriophyllum. ^{ja} Myriophyllum. ^{jb} Myriophyllum. ^{jc} Myriophyllum. ^{jd} Myriophyllum. ^{je} Myriophyllum. ^{jf} Myriophyllum. ^{jj} Myriophyllum. ^{jh} Myriophyllum. ^{ji} Myriophyllum. ^{jj} Myriophyllum. ^{jk} Myriophyllum. ^{jl} Myriophyllum. ^{jm} Myriophyllum. ^{jn} Myriophyllum. ^{jo} Myriophyllum. ^{jp} Myriophyllum. ^{jq} Myriophyllum. ^{jr} Myriophyllum. ^{js} Myriophyllum. ^{jt} Myriophyllum. ^{ju} Myriophyllum. ^{jv} Myriophyllum. ^{jw} Myriophyllum. ^{jx} Myriophyllum. ^{jy} Myriophyllum. ^{jz} Myriophyllum. ^{ka} Myriophyllum. ^{kb} Myriophyllum. ^{kc} Myriophyllum. ^{kd} Myriophyllum. ^{ke} Myriophyllum. ^{kf} Myriophyllum. ^{kg} Myriophyllum. ^{kh} Myriophyllum. ^{ki} Myriophyllum. ^{kj} Myriophyllum. ^{kk} Myriophyllum. ^{kl} Myriophyllum. ^{km} Myriophyllum. ^{kn} Myriophyllum. ^{ko} Myriophyllum. ^{kp} Myriophyllum. ^{kq} Myriophyllum. ^{kr} Myriophyllum. ^{ks} Myriophyllum. ^{kt} Myriophyllum. ^{ku} Myriophyllum. ^{kv} Myriophyllum. ^{kw} Myriophyllum. ^{kx} Myriophyllum. ^{ky} Myriophyllum. ^{kz} Myriophyllum. ^{la} Myriophyllum. ^{lb} Myriophyllum. ^{lc} Myriophyllum. ^{ld} Myriophyllum. ^{le} Myriophyllum. ^{lf} Myriophyllum. ^{lg} Myriophyllum. ^{lh} Myriophyllum. ^{li} Myriophyllum. ^{lj} Myriophyllum. ^{lk} Myriophyllum. ^{ll} Myriophyllum. ^{lm} Myriophyllum. ^{ln} Myriophyllum. ^{lo} Myriophyllum. ^{lp} Myriophyllum. ^{lq} Myriophyllum. ^{lr} Myriophyllum. ^{ls} Myriophyllum. ^{lt} Myriophyllum. ^{lu} Myriophyllum. ^{lv} Myriophyllum. ^{lw} Myriophyllum. ^{lx} Myriophyllum. ^{ly} Myriophyllum. ^{lz} Myriophyllum. ^{ma} Myriophyllum. ^{mb} Myriophyllum. ^{mc} Myriophyllum. ^{md} Myriophyllum. ^{me} Myriophyllum. ^{mf} Myriophyllum. ^{mg} Myriophyllum. ^{mh} Myriophyllum. ^{mi} Myriophyllum. ^{mj} Myriophyllum. ^{mk} Myriophyllum. ^{ml} Myriophyllum. ^{mm} Myriophyllum. ^{mn} Myriophyllum. ^{mo} Myriophyllum. ^{mp} Myriophyllum. ^{mq} Myriophyllum. ^{mr} Myriophyllum. ^{ms} Myriophyllum. ^{mt} Myriophyllum. ^{mu} Myriophyllum. ^{mv} Myriophyllum. ^{mw} Myriophyllum. ^{mx} Myriophyllum. ^{my} Myriophyllum. ^{mz} Myriophyllum. ^{na} Myriophyllum. ^{nb} Myriophyllum. ^{nc} Myriophyllum. nd Myriophyllum. ^{ne} Myriophyllum. ^{nf} Myriophyllum. ^{ng} Myriophyllum. ^{nh} Myriophyllum. ⁿⁱ Myriophyllum. ^{nj} Myriophyllum. ^{nk} Myriophyllum. ^{nl} Myriophyllum. ^{nm} Myriophyllum. ⁿⁿ Myriophyllum. ^{no} Myriophyllum. ^{np} Myriophyllum. ^{nq} Myriophyllum. ^{nr} Myriophyllum. ^{ns} Myriophyllum. ^{nt} Myriophyllum. ^{nu} Myriophyllum. ^{nv} Myriophyllum. ^{nw} Myriophyllum. ^{nx} Myriophyllum. ^{ny} Myriophyllum. ^{nz} Myriophyllum. ^{oa} Myriophyllum. ^{ob} Myriophyllum. ^{oc} Myriophyllum. ^{od} Myriophyllum. ^{oe} Myriophyllum. ^{of} Myriophyllum. ^{og} Myriophyllum. ^{oh} Myriophyllum. ^{oi} Myriophyllum. ^{oj} Myriophyllum. ^{ok} Myriophyllum. ^{ol} Myriophyllum. ^{om} Myriophyllum. ^{on} Myriophyllum. ^{oo} Myriophyllum. ^{op} Myriophyllum. ^{oq} Myriophyllum. ^{or} Myriophyllum. ^{os} Myriophyllum. ^{ot} Myriophyllum. ^{ou} Myriophyllum. ^{ov} Myriophyllum. ^{ow} Myriophyllum. ^{ox} Myriophyllum. ^{oy} Myriophyllum. ^{oz} Myriophyllum. ^{pa} Myriophyllum. ^{pb} Myriophyllum. ^{pc} Myriophyllum. ^{pd} Myriophyllum. ^{pe} Myriophyllum. ^{pf} Myriophyllum. ^{pg} Myriophyllum. ^{ph} Myriophyllum. ^{pi} Myriophyllum. ^{pj} Myriophyllum. ^{pk} Myriophyllum. ^{pl} Myriophyllum. ^{pm} Myriophyllum. ^{pn} Myriophyllum. ^{po} Myriophyllum. ^{pp} Myriophyllum. ^{pq} Myriophyllum. ^{pr} Myriophyllum. ^{ps} Myriophyllum. ^{pt} Myriophyllum. ^{pu} Myriophyllum. ^{pv} Myriophyllum. ^{pw} Myriophyllum. ^{px} Myriophyllum. ^{py} Myriophyllum. ^{pz} Myriophyllum. ^{qa} Myriophyllum. ^{qb} Myriophyllum. ^{qc} Myriophyllum. ^{qd} Myriophyllum. ^{qe} Myriophyllum. ^{qf} Myriophyllum. ^{qg} Myriophyllum. ^{qh} Myriophyllum. ^{qi} Myriophyllum. ^{qj} Myriophyllum. ^{qk} Myriophyllum. ^{ql} Myriophyllum. ^{qm} Myriophyllum. ^{qn} Myriophyllum. ^{qo} Myriophyllum. ^{qp} Myriophyllum. ^{qq} Myriophyllum. ^{qr} Myriophyllum. ^{qs} Myriophyllum. ^{qt} Myriophyllum. ^{qu} Myriophyllum. ^{qv} Myriophyllum. ^{qw} Myriophyllum. ^{qx} Myriophyllum. ^{qy} Myriophyllum. ^{qz} Myriophyllum. ^{ra} Myriophyllum. ^{rb} Myriophyllum. ^{rc} Myriophyllum. rd Myriophyllum. ^{re} Myriophyllum. ^{rf} Myriophyllum. ^{rg} Myriophyllum. ^{rh} Myriophyllum. ^{ri} Myriophyllum. ^{rj} Myriophyllum. ^{rk} Myriophyllum. ^{rl} Myriophyllum. ^{rm} Myriophyllum. ^{rn} Myriophyllum. ^{ro} Myriophyllum. ^{rp} Myriophyllum. ^{rq} Myriophyllum. ^{rr} Myriophyllum. ^{rs} Myriophyllum. ^{rt} Myriophyllum. ^{ru} Myriophyllum. ^{rv} Myriophyllum. ^{rw} Myriophyllum. ^{rx} Myriophyllum. ^{ry} Myriophyllum. ^{rz} Myriophyllum. ^{sa} Myriophyllum. ^{sb} Myriophyllum. ^{sc} Myriophyllum. ^{sd} Myriophyllum. ^{se} Myriophyllum. ^{sf} Myriophyllum. ^{sg} Myriophyllum. ^{sh} Myriophyllum. ^{si} Myriophyllum. ^{sj} Myriophyllum. ^{sk} Myriophyllum. ^{sl} Myriophyllum. sm Myriophyllum. ^{sn} Myriophyllum. ^{so} Myriophyllum. ^{sp} Myriophyllum. ^{sq} Myriophyllum. ^{sr} Myriophyllum. ^{ss} Myriophyllum. st Myriophyllum. ^{su} Myriophyllum. ^{sv} Myriophyllum. ^{sw} Myriophyllum. ^{sx} Myriophyllum. ^{sy} Myriophyllum. ^{sz} Myriophyllum. ^{ta} Myriophyllum. ^{tb} Myriophyllum. ^{tc} Myriophyllum. ^{td} Myriophyllum. ^{te} Myriophyllum. ^{tf} Myriophyllum. ^{tg} Myriophyllum. th Myriophyllum. ^{ti} Myriophyllum. ^{tj} Myriophyllum. ^{tk} Myriophyllum. ^{tl} Myriophyllum. tm Myriophyllum. ^{tn} Myriophyllum. ^{to} Myriophyllum. ^{tp} Myriophyllum. ^{tq} Myriophyllum. ^{tr} Myriophyllum. ^{ts} Myriophyllum. ^{tt} Myriophyllum. ^{tu} Myriophyllum. ^{tv} Myriophyllum. ^{tw} Myriophyllum. ^{tx} Myriophyllum. ^{ty} Myriophyllum. ^{tz} Myriophyllum. ^{ua} Myriophyllum. ^{ub} Myriophyllum. ^{uc} Myriophyllum. ^{ud} Myriophyllum. ^{ue} Myriophyllum. ^{uf} Myriophyllum. ^{ug} Myriophyllum. ^{uh} Myriophyllum. ^{ui} Myriophyllum. ^{uj} Myriophyllum. ^{uk} Myriophyllum. ^{ul} Myriophyllum. ^{um} Myriophyllum. ^{un} Myriophyllum. ^{uo} Myriophyllum. ^{up} Myriophyllum. ^{uq} Myriophyllum. ^{ur} Myriophyllum. ^{us} Myriophyllum. ^{ut} Myriophyllum. ^{uu} Myriophyllum. ^{uv} Myriophyllum. ^{uw} Myriophyllum. ^{ux} Myriophyllum. ^{uy} Myriophyllum. ^{uz} Myriophyllum. ^{va} Myriophyllum. ^{vb} Myriophyllum. ^{vc} Myriophyllum. ^{vd} Myriophyllum. ^{ve} Myriophyllum. ^{vf} Myriophyllum. ^{vg} Myriophyllum. ^{vh} Myriophyllum. ^{vi} Myriophyllum. ^{vj} Myriophyllum. ^{vk} Myriophyllum. ^{vl} Myriophyllum. ^{vm} Myriophyllum. ^{vn} Myriophyllum. ^{vo} Myriophyllum. ^{vp} Myriophyllum. ^{vq} Myriophyllum. ^{vr} Myriophyllum. ^{vs} Myriophyllum. ^{vt} Myriophyllum. ^{vu} Myriophyllum. ^{vv} Myriophyllum. ^{vw} Myriophyllum. ^{vx} Myriophyllum. ^{vy} Myriophyllum. ^{vz} Myriophyllum. ^{wa} Myriophyllum. ^{wb} Myriophyllum. ^{wc} Myriophyllum. ^{wd} Myriophyllum. ^{we} Myriophyllum. ^{wf} Myriophyllum. ^{wg} Myriophyllum. ^{wh} Myriophyllum. ^{wi} Myriophyllum. ^{wj} Myriophyllum. ^{wk} Myriophyllum. ^{wl} Myriophyllum. ^{wm} Myriophyllum. ^{wn} Myriophyllum. ^{wo} Myriophyllum. ^{wp} Myriophyllum. ^{wq} Myriophyllum. ^{wr} Myriophyllum. ^{ws} Myriophyllum. ^{wt} Myriophyllum. ^{wu} Myriophyllum. ^{wv} Myriophyllum. ^{ww} Myriophyllum. ^{wx} Myriophyllum. ^{wy} Myriophyllum. ^{wz} Myriophyllum. ^{xa} Myriophyllum. ^{xb} Myriophyllum. ^{xc} Myriophyllum. ^{xd} Myriophyllum. ^{xe} Myriophyllum. ^{xf} Myriophyllum. ^{xg} Myriophyllum. ^{xh} Myriophyllum. ^{xi} Myriophyllum. ^{xj} Myriophyllum. ^{xk} Myriophyllum. ^{xl} Myriophyllum. ^{xm} Myriophyllum. ^{xn} Myriophyllum. ^{xo} Myriophyllum. ^{xp} Myriophyllum. ^{xq} Myriophyllum. ^{xr} Myriophyllum. ^{xs} Myriophyllum. ^{xt} Myriophyllum. ^{xu} Myriophyllum. ^{xv} Myriophyllum. ^{xw} Myriophyllum. ^{xx} Myriophyllum. ^{xy} Myriophyllum. ^{xz} Myriophyllum. ^{ya} Myriophyllum. ^{yb} Myriophyllum. ^{yc} Myriophyllum. ^{yd} Myriophyllum. ^{ye} Myriophyllum. ^{yf} Myriophyllum. ^{yg} Myriophyllum. ^{yh} Myriophyllum. ^{yi} Myriophyllum. ^{yj} Myriophyllum. ^{yk} Myriophyllum. ^{yl} Myriophyllum. ^{ym} Myriophyllum. ^{yn} Myriophyllum. ^{yo} Myriophyllum. ^{yp} Myriophyllum. ^{yq} Myriophyllum. ^{yr} Myriophyllum. ^{ys} Myriophyllum. ^{yt} Myriophyllum. ^{yu} Myriophyllum. ^{yv} Myriophyllum. ^{yw} Myriophyllum. ^{yx} Myriophyllum. ^{yy} Myriophyllum. ^{yz} Myriophyllum. ^{za} Myriophyllum. ^{zb} Myriophyllum. ^{zc} Myriophyllum. ^{zd} Myriophyllum. ^{ze} Myriophyllum. ^{zf} Myriophyllum. ^{zg} Myriophyllum. ^{zh} Myriophyllum. ^{zi} Myriophyllum. ^{zj} Myriophyllum. ^{zk} Myriophyllum. ^{zl} Myriophyllum. ^{zm} Myriophyllum. ^{zn} Myriophyllum. ^{zo} Myriophyllum. ^{zp} Myriophyllum. ^{zq} Myriophyllum. ^{zr} Myriophyllum. ^{zs} Myriophyllum. ^{zt} Myriophyllum. ^{zu} Myriophyllum. ^{zv} Myriophyllum. ^{zw} Myriophyllum. ^{zx} Myriophyllum. ^{zy} Myriophyllum. ^{zz} Myriophyllum.

Myriophyllum confid.

Myriophyllum vires ex Gal.

Nomina.

Graci Μυριόφυλλον, Latini uem Myriophyllum, & Millefolium aquaticum vocant: Itali, Myriophyllo.

I. MYRIOPHYLLON.

II. MYRIOPHYLL. ALTERUM.

Etsi non desunt, qui velint Myriophyllum, ut superius in Stratiotis millefolii commentatione diximus, esse vulgare Mil-
 lefolium, quo omnes passim utuntur in Italia, tamen cum hoc plurimis caulibus à radice profiliat foliis constet à se-
 niculo diversis, nascaturq, in pratis & incultis, non autem in paludibus, hinc satis perspicuum fieri puto, hos qui ita senti-
 unt, in errore versari. Equidem legitimum Myriophyllum me invenisse, & saepe vidisse crediderim in vallis Anania palu-
 stribus, unico tantum caule, tenero, unica nixo radice, innumeris folioli levibus referto, capillaceis fœniculi modo, odore nō
 ingrato, caulis flavescit varius, ac veluti ex industria delineatus. Hujus plantae hic picturam damus, aliamq, appropinquamus
 ad nos Pisis missam ab eruditissimo viro Luca Ghino. Si quis hanc Myriophylli plantam noverit, ut facile Myriophyllum
 Dioscoridis esse consentiet: & praesertim cum in palustribus nascatur. Myriophylli vires paucis perstrinxit Galenus lib. 7.
 simpl. med. sic inquit: Myriophyllum usq, adeo desiccatoria est faciliatū, ut vulnera glutinet. Vulnera recentia ab
 inflammatione vindicat, si vel viride, vel siccum, ex aceto oblinatur: praecipitatis in potu cum aqua & sale datur. Quod
 Nomina, Graci Μυριόφυλλον, Latini uem Myriophyllum, & Millefolium aquaticum vocant: Itali, Myriophyllo.

I. Millefolium aquaticum umbellatum, C.B. Myriophyllum, Matth. Lac. Cast. Myriophyllum aut
 Maratriphyllum palustre, Lobel. Myriophyllum prius, Lugd. Millefolium, Cord. in Diosc. Lon. Mille-
 folium aquaticum, Dod. fol. Fœniculum aquaticum primum, Tabernæmontano. II. Millefolium 2. aqua-
 ticum, seu Viola aquatica latiore folio, C.B. Myriophyllum alterum, Matth. Lugd. Myriophyllum ali-
 ud, Lac. Stratiotes fluviatilis, Gef. hor. Viola aquatilis, Dod. gal. & fol. Fœniculum aquaticum secundum
 Tabernæmontano. Illis addamus duas adhuc species haecenus à nemine depictas. III. Millefolium aqua-
 ticum pennatum spicatum vocamus, quod ex radicibus fibrosis, tenuibus, ramos emittit plures cubita-
 les, cavos striatos & ramosos, aquae innatantes: ex quolibet geniculo folia ternia vel quaternaria, adeo tenui-
 ter incisa ut pennā & forma & tenuitate æmulentur, colore ex viridi fusco prodeunt. Cauliculorū sum-
 mitates

*III. MILLEFOLIUM AQUATICUM pennatum, spicatum. *

*IV. MILLEFOLIUM AQUATICUM cornutum. *

tates semipalmates, aliquando palmates, ex aqua recti extolluntur Junio & Julio mensibus spicam purpurascens sustinentes, quæ expanditur in flosculos copiosos ultra viginti simul junctos, Anethi semen non magnitudine sed forma referentes, pallide luteos, quibus succedunt capitula quædam nigra & prædura, ac plerumque quaterna aut quina, etiam plura, rotam cauliculi fastigia, quæ super aquam eminent, ambientia, quibus singulis exigua cavitas semen continens inest. Hoc in piscinis provenit, quod in fossa arcis Weckenthal in Alsatia, Nobilissimi D. Wolfgangi Waldneri à Freundstein, primum observavimus. Hoc videtur Tragus Algæ tertiæ vel Algæ Vergilii nomine exprimere voluisse.

40 IV. Millefolium aquaticum cornutum. Hoc ut prius aquis innatat caulibus cubitalibus, tenuibus admodum, ramosis, fragilibus, densè geniculatis, quas folia ambiunt tenuia, capillata, quorum inferiora, cornua cervina æmulantur & exiccata rigescunt, superiora verò tenuiora, tenuiusque divisa: ex ipsis geniculis pediculi trium quatuorve unciarum prodeunt, singuli singulos flores parvos albicantes quadrifolios sustinentes: quibus succedit capitulum parvum, Ranunculi forma, ex quinque senisve granulis virentibus compositum. In rivulis circa Hiltelingam non longè Basilea observavimus primum: dein in fossis horti Montembelgardiaci.

Mýrrh.

MYRRHIS.

CAP. CXI.

50 MYRRHIS simillima est cicutæ, caule, foliisque: radix ei oblonga, mollis, rotunda, odorata, cibo non insuavis. Quæ pota in vino, phalangiorum moribus auxiliatur: cit menstrua & partus secundos, purgatq; à puerperio foeminas: subvenit & phthisicis costis in sorbitione. Ajunt quoque eandem bis die terve potam ex vino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obitare.

a Me. 26.
xviii. i.
que à par
tu sequi
debent.

60 Gignitur in quàm plurimis Italia locis planta quædam cicutæ faciem representans, minor tamen, minimeq; graveolens. Cicutaria nonnullis vocata, quam quidam censent legitimam esse Myrrhim. Sunt deinde, qui pro Myrrhida Angelicam vulgò appellatam accipiant. Alii verò, ut Manardus, illud oleris genus intelligunt, quod Chærefolium vocant. Veruntamen hoc, meo iudicio, nullis notis Myrrhida refert, cum caulis Cicutæ non sit, nec radice usui sed foliorum, sicuti nec illa: tametsi hujus radix à recentioribus in pestilentia miris laudibus commendetur. Quod autem Angelica non sit Myrrhis, ex eo evidentissimum esse arbitror, quod ei folia sint sativæ pastinacæ similia, non quidem multisida, veluti cicutæ. Ceterum si Myrrhis in Italia provenit, nulli sanè mihi hæcenus se obtulit planta, quæ magis illi respondeat, quam hæc cujus hic effigiem pictam exhibemus, quæ quidem longè ab Angelica differt. Sed quoniam ANGELICÆ mentio incidit, ne tam præstantissimam plantam silentio prætereamus, hic fusius de ea nobis differendum est. Hæc itaq; plânta cubitalem excedit altitudinem, caule geniculato, inani, multis alarum cavis referto: folia profert oblonga, per ambitum serrata, in nigrum viridescens: flores albos, in umbellam coherentes: è quibus semen prodit tenue, lentium modo compressum. Radix ei subest crassa

Myrrh.
dis cōsid.

Angelice
hisor. &
vires.

I. MYRRHIS.

Angelica
sylvestrisAngelice
vires
Matth.

hanc suis inferant antidotis. Datur radice semidrachma una cu n Theriaca drachma è sua ipsius aqua, iis qui peste labo-
rant. & deinde sudare coguntur, repetiturq, eodem modo post septem horas. Aliqui enim hoc tantum antidotum sanati sunt.
Mansa radix. & dentium cavis imposita, eorum dolorem sedat, quinetiam anhelitum adeo commendat, ut præsumpti al-
lii odorem occultare facile possit. At sylvestris cum acerrimi sit gustus, longè valentius, quàm domestica excalfacit, & sic-
cat. Quare ad quarti ordinis principium accedit. Omnia præstare potest, quæ domestica, sed longè valentius: ceterum non
adeo copiosius ea uti præstabit, quòd nimis corpus accendat: mansa enim os, linguam, & fauces maximè urit, atq, inflam-
mat. Myrrhidi jam suas reddamus vires ex Galeno, qui eas l. 7. simp. med. his verbis descripsit. Myrrhis quidā myrrham no-

Myrrhi-
dis vires
ex Gal.

II. ANGELICA SATIVA.

III. ANGELICA SYLVESTRIS.

minant

minant. Radicem habet odoris jucundi, & dulcem, qua menses movet, & ea qua in thorace, ac pulmone sunt, expurgat. Nomina.
Itaq, ex secundo ordine fuerit excoalscentium, adjuncta quadam partium tenuitate. *Myrris* ita Græci. *Myrris* quoq,
Latinis dicitur: *Italis*, *Mirrhide*. At *Angelica Italis*, *Angelica*: Germanis: *Angelick*: Gallis *Angelique*. Sic *Angelica sylve-*
stris Italis, *Angelica salvatica*: Germanis, *Wilde Angelick*: Gallis, *Angelique sauvage*.

I. *Myrrhis major*, C. B. *Myrrhis*, Matth. Cord. in Diosc. Ges. hort. Lac. Dod. fol. Lob. Cast. Lugd. *Myrrhis vera*, Advers. Cerefolium Hispanicum, Tab. An Sefeli Pelopenense, Anguil. II. *Angelica* (ab im-
mensa contra venena facultate) *sativa*, Matth. Brunf. Lac. Ges. hort. Lob. Castor. Taber. *Angelica sativa*,
Trago Fuch. Dod. gal. Lon. Lugd. Cæsal. *Angelica major*, Dod. fol. *Angelica odorata*, Camer. *Laferpitium*
Lac. *Laferpitium gallicum*, Ges. hort. *Smyrnium*, Cord. in Diosc. Hujus pro Costo in Theriacæ confe-
10 ctione usus esse potest, si *Angelicæ* radice duplum sumatur. Nostra crassiore est radice, quare facile, in ea
genitis vermibus corrumpitur: at *Bohemica* radice est minore & nigricante, quare diutius reservari po-
test. III. *Angelica sylvestris major*, C. B. *Angelica sylvestris*, Matth. Trago. Fuch. Dod. gal. & fol. Lob.
Lonic. Lugd. Thal. Taber. *Angelica sylvestris montana*, Camerario. *Angelicam* in libris Galeno attri-
butis utriq; convenire posse, censet Anguillara.

Myrris.

MYAGRUM.

CAP. CXII.

MYagron, aliqui melampyron vocant, herba est surculacea: foliis rubiæ, pallidis, tripedanea: semen a Meum
λεπτόν, i.
pingue.
oleosum, fœno græco simile. Quod contusum igni torrent, perunctisq; virgis ad lucernarum lu-
mina utuntur. Hoc pingui, scabritias corporis lævigari, atque expoliri constat.

20 * I. MYAGRUM SATIVUM. *

II. PSEUDOMYAGRUM.

30 **S**cribit Ruellius Myagrum frequentissimum nasci in Gallia, ejusq; semine agros bene subactos perinde quasi napsi seri:
quin & sua sponte inter segetes inveniri. Ex semine autem oleum exprimi ait, quo non ad lumina tantum lucerna-
rum, sed ad ciborum quoq; condimenta pauperes utuntur. Addit id a suis *Cameliam*, aut *Camamiam* vocari. Sed ipse
non equidem Ruellio ausim subscribere: quandoquidem non putat fateri me hæcenus Myagrum non vidisse in Italia,
quod Dioscoridis delineationi respondeat. Ceterum eos haud dubie falli crediderim, qui putant, vulgare illud aurei colo-
ris semen, quod aliqui *Drodam*, *Drodellam* alii, nonnulli verò *Dorellam* dicunt, legitimum referre Myagrum. Siquidem Myagri
confid.
hoc foliis rubiæ non emulatur, sed sylvestrem erucam, ut quæ laciniata spectentur: nec semen profert fœno græco simile,
sed papaveris modo exile. Non desunt præterea, qui plantam, quam *Pseudomyagrum* appellavimus, legitimum esse con-
tendunt. Caulem edit cubitalem, ramosum: & folia quæ in eis sunt, glasti, aut thlasti quadantenus similia: floribus in sum-
mitate albis tenuibusq; semine parvo, dulci. Verum cum & hæc rubiæ folia non gerat, sed glasti potius, & semen illi sit na-
sturtii, non fœno græci, non possum in eorum ire sententiam. Nascitur hæc passim in campis inter linum, & segetes, cujus se-
60 men avidissime aviculis expetitur, est enim dulce, & gustui admodum gratum. Modicè excoalscit, atq; humectat. Accedit
omnino ad Sefami vires semen: paratur pariter ex eo oleum, a similibus facultatis. Myagri semen, ut testatum reliquit Ga-
lenus lib. 7. simpl. med. pingue est. Quare si tundatur, oleosum quid effundit, quod emplasticam vim obtinet. Herba, quæ
Græci *Μύρις*, Latinis pariter Myagrum appellatur: *Italis*, *Miagro*. At *Pseudomyagrum*, *Italis*, *Miagro falso*. Quorun-
dam er-
ror.
Dorella.
Pseudo-
myagri.
Myagri
vires ex
Gal.
Nomina.

Cum hoc capite Matthiolus meminerit *Dorellæ*, quæ foliis sit *Erucæ*, & *Pseudomyagri*, quod foliis
est *Gla-*

Z z z

* III. MYAGRUM MONOSPERMON. *

Meum,
& Cam-
phora, i. par-
va.
Meum
Camphora.
Onagra
confid.

ore, lilio non dissimili: flore rosaceo, magno, a radice candida, longa cum siccata est vinum olente: nascitur in montibus. Aqua, in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit: illitu quoque tetra ulcera mulcet.

* ONAGRA. *

Onagra
vires ex
Gal.
Nomia.

tera, Camerario. Hæc latiore est folio, flore cæruleo, rarius albo: est & angustiore, & quidem vel in arenosis proveniens, vel in alpibus.

est Glaſti, utramq; figuram adponere viſum eſt. I. My-
agrum fativum, C.B. Dorella, Matth. in Commentari-
is, Cæſal. Myagrum, Dod. gal. Lob. Lugd. Myagrum
Dioſcoridis, Anguil. Myagrum primum, Taber. Ca-
melina Myagrum Lobel. in icon. Camelina ſive Mya-
grium, Dod. fol. Pſeudomyagrum, Camerario in ſuo
Matthiolo II. Myagrum ſylveſtre Glaſti folio, C.B.
Pſeudomyagrum, Matth. Lugd. Sefamum Lac. Lo-
nic. Sefama Trago. Linaria quinta, Eidem. Sunt qui
ſatu tantum à ſuperiore diſſerre velint, verum cum il-
lud foliis ſit ſinuatis & aliquando laciniatis, hoc verò
integris glaſti foliis, diſſerentes facimus. His addere
lubet III. Myagrum quoddam hætenus à nemine de-
ſcriptum, quod monospermon appellamus. Caule
eſt cubitali altiore etiam, recto rotundo, ſtriato, cavo,
variè & inæqualiter brachiato: foliis vulgari viridio-
ribus, latioribus (quorum prima Cichorii fativi mo-
do laciniata) linea alba diviſis, minus Myagri hortens-
is acuminatis, latiori baſi caulem amplexantibus:
floribus luteis quibus accedunt utriculi duri, oblon-
gi, peræ ſimiles, ſuperne in duas extruberantias deſi-
nentes, quorum medio apex durus inſidet: in cujus
utriculi medio cavitas unica, ſemen unicum (unde
nomen) ruſſum, oblongum continens. Hoc primum
in horto Illuſtriſſ. Principis D. Friderici Ducis Wir-
tenbergici &c. Domini noſtri Clementiſſimi, quem
Johannes Bauhinus ejus Cellitudinis Archiater colit,
Bricourrues nomine legimus. Ex Euganeis etiam ac-
cepimus.

ONAGRA. CAP. CXIII. 30

Onagra, ſive œnothera, aut onuris frutex eſt arbo-
ris inſtar, prægrandis, amygdalino folio, ſed lati-
or, lilio non diſſimili: flore rosaceo, magno, a radice
candida, longa cum ſiccata eſt vinum olente: na-
ſcitur in montibus. Aqua, in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit: illitu quo-
que tetra ulcera mulcet.

T Ametſi memoria prodiderit Theophraſtus libro 9. cap. 21.
de plantarum hiſtoria, Oenothera radicem è vino potam
mitiores mores conciliare, nullum tamen, qui eam mihi offende-
rèt, hætenus licuit reperire, quamvis ad mitigandam omnium
animalium ſeritatem, ne dum hominum quorundam, eſſet opti-
mum utiliſſimumq; remedium. Ceterum ad me ſcripſit cla-
riſſimus medicus Lucas Ghinus Forocorneliensis, ſepius ex Ape-
nino in viridarium ſuum tranſuſiſſe plantam homine proce-
riorem: foliis amygdala, majoribus tamen: flore rhododendri:
ſemine perquam minuto, exilibus teretibusq; ſiliquis contento,
molli ac candida lanugine obvoluto: radice ſubalbida, longa,
ſubter humum repente. Qua ſanè omni ex parte Onagram
reſerre videtur, etſi ipſe quoq; pro certo non auſit aſſerere, hanc
legitimam eſſe Onagram, cum hætenus experientia comper-
tum non habeat, an hujus radix ſicca vinum redoleat, mittet-
que feras aqua, in qua maduerit. pota, ut Dioſcorides teſta-
tur. Onagra meminit Galenus libro 8. ſimplicium medica-
mentorum, ubi ſic inquit. Onagron, aut onothera, aut ono-
thuris. hujus radix areſcèta viſum quiddam redolet: ſed &
vini maximè facultas eſt. Quæ ἐνὶ ὕδατι Græcè, Onagra item,
ſive Onagra Latine dicitur.

Etſi hujus figuram Matthiolus non exhibuerit, at-
tamen cum eam ex Ghini ſententia deſcribat, Iconem
proponere conſultum duximus, quam ad Lyſimachia-
as referendam cenſemus. Dicitur Lyſimachia, Cha-
mænerion dicta latifolia, C.B. Onagra Ghini, ut ha-
bet Matthiolus, Lugd. Cæſal. Chamænerion & Epilo-
bium, Gef. ad Cordum, Thal. Antoniana ſive S. An-
tonii herba maxima, Gef. hort. Lyſimachia vulgo al-
arenolis proveniens, vel in alpibus.

Kipster

* II. ASTER ATTICUS CÆ-
alpus alpinus. *III. ASTER ATTICUS
alter.

Serapio-
ais erra-
tum Aste-
rem cum
Eryngio
confun-
dentur.

Amellus
Virgili

Crato Uratylavienfis, Ferdinandi Casaris Medicus, & vir quidem singulari doctrina praeclitus, quia quoniam florem stel-
la modo radiantem, licet tantum melinum, profert, merito quidem Asterus nomen illi imponendum est. Visitur facies. ex
icone sua ipsius planta: nos tamen eam delineandam esse duximus, ut etiam aliorum posset esse iudicium: ceterum nos priorē
omnino probamus, & praesertim cum in huius flore nihil purpurei habeatur. Hanc Serapio (ut lib. 3. in Eryngii mentione
prodidimus) cum Eryngio confudisse deprehenditur, florum similitudine falsus, qui in utraq. planta stella figuram pra se
ferunt, ceterum non est praetereundum, quod nonnulli Dioscoridis codices reperiuntur, in quibus hoc capite plura legun-
tur, quam supra sint reddita: quia quoniam à doctissimis viris Dioscoridi accrevisse comperta sunt, ideo nos quoque ea ut-
pote adiectitia omisimus. Quod autem adscititia sint, testimonio esse possunt Galenus, Orbasius, Paulus, & Serapio, in
quorum libris illa, quae redundant, nusquam leguntur, et si reliqua, ut solent, bona fide referant. In cuiusiam tamen Apu-
leii libello de plantarum historia & viribus scripto, nonnulla habentur capite de Astore Attico, quae inae facile, quod ferē
eadem esse videantur, huc adiecta sunt: sic enim verba illa sonant. Stellarum radii noctibus collucunt: quare qui natu-
ram stirpis ignorant, inane simulacrum se videre putant. Reperitur à pastoribus pecudum. De Amello autem, quem nos
Asterem Atticum appellabamus, & non temerē quidem, ob nonnullas notas, quae illi cum Attica Stella communes sunt, te-
cinit Virgilius libro quarto Georgicorum his luculentissimis carminibus:

Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello
Fecere agricola, facili quarentibus herba:
Namq. uno ingentem tollit de cespite sylvam.
Aureus ipse sed in foliis, quae plurima circum
Funduntur, viola subluceat purpura nigra.
Sape deum nexu ornat a torquibus ara.
Asper in ore sapor: tonsis in vallibus illum
Pastores, & curva legunt prope flumina Mella.

Chelido-
don. mi-
nus non
esse A-
mellum.

Amelli
hisor.
Matth.

Verum non possum non mirari stupidum cuiusdam biateronis ingenium, qui Vergilii Amellum eam plantam esse censet,
quam omnibus in confesso est esse Chelidonium minus. Ita enim saepe fit, ut qui alios suggillare sat agunt, si pra invidia aded
caciunt. ut non solum in tenebris oberrent, sed excordes quoque fiant. Vergilius enim Amelli florem descripturus inquit:
Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello Fecere agricola: & deinde subjunxit: Aureus ipse sed in foliis, quae plurima cir-
cum Funduntur, viola subluceat purpura nigra. De foliis intelligens ipsius floris, quae ipsum ambiunt, quaeque colore nigram
imitantur violam & recte quidem, subluceat inquit Vergilius purpura, quod color ille purpureus, qui in illis spectatur folio-
lis, non ita splendidus sit ut in ipsa cernitur viola, sed longē dilutior: quo fit ut non omnino caciatur, qui de planta ipsius so-
liu Vergilius intellexisse censeat Sed purpureus color in chelidonii minoris flore omnino desideratur. Praeterea chelidoniū
minus humi perpetuò repit, nec se unquam in altum extollit: atqui aliter quidem se habet Amellus. Namq. u. uno ingentem
tollit de cespite sylvam. Adde quod Chelidonium illud Verno tantum tempore provenit & deperit. Amelli vero flos Ver-
gilio, in fine aestatis, aut sub Autumni principium apparet: cum dicat: tonsis in vallibus illum Pastores & curva legunt pro-
pe flumina Mella. Id est, legunt Pastores Amelli florem in vallibus & pratis jam satce detonsis. Itaq. fit ut jam ex medico
hiam Vergilius interpretis. Est itaq. Amellus herba, quae caules ab radice mittit rectos, solidos, ac lignosos, colore fuscolurescen-
te. E quibus circa cacumen ramuli oriuntur tenues, in quorum summitate flores spectantur in stella modum radiantes, ut
in An-

in Anthemide aut Belli sed in medio lutei, comantibus circumquaq, foliis diluta purpura nitentibus. Folia profert oblonga, acuminata olivæ figura, minor a tamen, aspera, hirsuta, nigricantia, aspero ac subamaro sapore: quæ autem caulem circumvestiunt, longe minora spectantur. Radicem habet multispidam odore non ingrato & caryophyllorum quid respiciens. Floret in principio autumnus, aut in æstatis calce, Augusto, & Septembri. Flores tandem flaccescunt. & in pappos disiliunt: semine parvo, oblongo, Intubo haud longe abfimili. Nascitur in asperis, incultis, collibus & convallibus. Asteris Attici recens herba (ut Cratevas tradit) cum axungia senio tusa rabiosi canis moribus utiliter imponitur. Turgentia guttura discutit, & incensa serpentes fugat. Hujus meminit Galenus libro 6. simpl. medic. ubi ejus vires retulit hu verbis. Asteris Attici vires Gal.

40 Aster Atticus, alii bubonium vocant, non ob id tantum quod illitum, sed etiam quod suspensum bubonas sanare creditur. Habet quiddam etiam digerens, habet verò non minime & refrigerans quiddam, ac reprimens, adeo ut mista sit facultas, uti rosa: verum id non adstringit: haec Galenus. Sed quoniam Attica stella mihi in mentem redegit Stellariam recentioribus vulgò vocatam, cum & ipsa viribus non vulgaribus sit prædita, eam minime silentio disimulandam duximus. Est igitur STELLARIA, quam alii Pedem leonis, alii Alchimillam vocant, planta, quæ ut plurimum in montibus provenit, præsertim in pratis & pascuis: foliis malvæ ferme similibus, durioribus tamen, & crispioribus, angulis octo distinctis, prominentioribus, & per ambitum serratis, adeo ut latius aperta stella formam referant. Caulis ei tenuis, semicubitalis, lanuginosus, à quo plures exeunt rami in quorum summo flores emicant subpalidi, tenues, stellarum effigie. Radice nititur quæ crassitudine digitum æquat, & longitudine palmum excedit, sapore adstringenti. Erumpit hæc Maio mense, Junio vero floret. Exicat, cohibet, atq, conglutinat. Efficax est pota sanandis non solum internis viscerum vulneribus, sed & sinuosis ulceribus: quinetiam extrinseca vulnera glutinat. Expeditur Germanis chirurgis, mirtis, laudibus celebratur: quippe qui eam felici successu vulnerariis potionibus admisceant. Arida pulvis in sui ipsius decocto, aut cum aqua ejus stillatitia sumptus, enterocelis medetur. Datur idem pulvis ex vino, aut jure cochlearis mensura, quindecim aut viginti diebus, mulieribus, quibus adempta sit concipiendi facultas à nimia uteri humiditate, quæ injectum semen contineri prohibet & steriles facundas reddit. Stillatitia ejus aqua pota, tum etiam in vulvam indita, alba mulierum profluvia mirifice sistit: adeo ut ejus quoq, diutina injectione, corrupta ab incorruptis vix dignosci possint, restrictis mirum in modum summeis locis: quod tum celerius, tum efficacius præstat, si in ejus decocto infideant. Quin & laxas procidentesq, mulierum mammæ contrahit, & duras solidasq, efficit, si lintea in ejus decocto, aut stillatitia aqua intincta manus sæpius imponentur, diutiusq, importentur, præsertim hypocistide, equisetis, stypteria, siccaq, rosis admixta. Planta, quæ Græcis ἀστέριον: Latini item Aster Atticus sive Bubonium nominatur: Arabibus, Asfaratikon: Itali, Aster Attico: Germanis, Eternkraut: Nomina, Gallis, Aspergoutte mineur, Petite espargoutte, seu petit Mugue. Virgilio, Amellus. At Stellaria, sive Pes leonis, sive Alchimilla: Itali, Stellaria: Germanis, Eymmauw: Gallis, Pie de Lyon.

I. Aster cœruleus vulgaris, C.B. Aster Atticus sive Amellus, Matth. Lac. Castor. Lugd. Aster Atticus, Fuchf. Dod. gal. Cord. in Diosc. & hist. Gef. hort. Lonic. Lugd. Aster Atticus purpureus, Fuchf. in icon. Aster Atticus flore cœruleo, Camer. Thal. Aster atticus primus, Dod. fol. Aster Atticus Fuchfii latifolius, Clus. hist. Pann. Tinctorius flos primus, Trag. Quædam in montibus, ad Anthyllidem secundam referenda, Cæsalpino. II. Asterem hunc Atticum cœruleum alpinum, Cam. in suo Matthiolo habet, qui priore minor est & floribus cœruleis, foliis item non dissimilibus, qui licet radice se propaget, papposa

tamen semina quoque gignit, & interdum ad radicem globuli tumentes villosi, foliolis adnascuntur. III. Aster luteus foliolis ad florem rigidis, C.B. Aster Atticus alter, Matth. Lugd. Aster Atticus verus, Ges. hort. Aster Atticus seu Bubonium, id est, Inguinaria, Lobel. Aster Atticus flore luteo, Clus. hist. Hispan. Aster Atticus luteus latifolius, Camer. Aster atticus Massilioticus, Taber. Aster Atticus, Cæsalp. Aster luteus alter, Lugd. Oculi Christi, Eidem. IV. Aster luteo flore, aliis Conyzæ species, Camerario in

* VI. HEP TAPHYLLON
alpinum sericeum. *

ISOPYRUM.

Nomina

Matthiolum, cuius hæc est descriptio. Caules profert mediocres per quædam intervalla radicis repentis & se propagantis, ab inferiore parte demissis fibris rectis, quæ aliquantulum odoratæ sunt, sapore aromatico modice ad cinnamomi saporem accedente, subacri. In summis caulibus duos vel tres ramulos habet, quibus flores lutei disco in medio apicibus conferto insident, qui tandem in pappos abeunt. Folia per caules alterna hirsuta, nullo pediculo duabus quasi alis eadem amplectuntur. Nascitur in saltibus. Hactenus Camerarius: Sed de hoc in historia nostra plenius. V. Pes leonis, à foliorum forma, vulgò Alchimilla, quod Alchimistarum præconiis sit celebrata: (in hac figura sculptor hirsutiem neglexit.) C.B. Stellaria, Matth. Castor. Lugd. Stella herba Italica quibusdam, Ges. hort. Pes leonis, Brunf. (cui & Leontopodium) Fuchf. Lon. Alchimilla, Trag. Lon. Dod. gal. & fol. Lob. Cæf. Tab. Alchimilla vulgaris, Cam. Drosera seu Drosium, Cord. in Dioscoridem. VI. Heptaphyllum alpinum sericeum, quod Stellariæ argenteæ nomine Camerarius suo Matthiolo adiecit. Ex radice dodrantali, crassiuscula, nigricante, ramuli bini aut terni, teretes, firmi, pedales, geniculati exeunt, ex quibus folia, maxime ex radice, longissimis pediculis donata, prodeunt: ut plurimum in septem (interdum quinque & novem) partes ad pediculum divisa, stellæ modo disposita, supernè viridia, & averfa parte argenteis pilis nitentia, extrema foliorum parte (quod sculptor omisit) crenata: flores ramulorum extremis numerosi, muscarii ritu conglomerati, parvi, stellati & candidi, insident: quibus semen minutum, ex luteo viridi vaginulis inclusum succedit. In Helvetiorum (ut monte Fraeto) Allobrogum, & Rhætorum alpidibus, locis herbidis & pratis provenit. Altringentis est saporis, Pedi leonis & sapore & viribus simile: quare Alpini hujus radicem tritam & potam ad undecunq; manantem sanguinem commendant, imò de collo suspensam narium hæmorrhagiam cohibere narrant. Sic & siccatam radicem tulam jussculis dysentericorum inspergunt. Dicitur Argentaria, Herba stella, sive Pedi leonis species, Ges. in Fraeto. Argentaria petraea. Eidem lib. de hor. Argentea heptaphyllos montana, Camerario Heptaphyllum, Clus. hist. Hisp. Pentaphyllum alpinum petrosolum & minimum, Lob. in ico. Quinquefolium alpinum, Tab. Alchimillæ alterum genus, Cæf. Tormentilla candida, Lugd. Germanis, Berg Synnauw/Stein Synnauw.

ISOPYRUM. CAP. CXVI.

Isopyron aliqui phasiolon ob similitudinem vocant quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torquetur: capitula sunt in summo caule, tenuia plena seminis, melanthii gustum imitantis. Contra tussim, & cætera pectoris vitia, semen ex aqua mulla bibitur: hepaticis, & sanguinem excreantibus utile.

Etsi alias scripsi haud mihi contigisse antea verum Isopyrum invenire, postea tamen factum est, ut ejus plantam cujus hic imaginem damus, ab amicis optimis consecutæ. Nascitur in campis, & apricis collibus. Ea enim Isopyrum, (meo quidem judicio) per omnia refert. Quod Græci ἰσόφυρον, Latini etiam Isopyrum vocant.

Isopyrum quid sit, ambigitur. Fabius etenim Columna Aquilegiam esse statuit: trifolium palustre, censuit

cenfuit Dod. hift. Gallica. At quam Matth. hoc loco expreffit, non videtur aliud effe quàm Melanthium fylveftris nomine fuperius propofitum: ab eo tantum foliis inferioribus Anifum referentibus, differens. Hunc imitari funt, Caftor, Durantes, herbarii Lugdunenſis author, & Tabernæmontanus.

ſic neg. p. 10.

VIOLA PURPUREA.

CAP. CXVII.

Viola purpurea folium habet hedera minus, tenuius, ac nigrius, nec multo diſſimile: cauliculus à radice medius prodiit, in quo ſtoſculus ſuaviſſimè olens, purpureus: opacis, & aſperis naſcitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per ſe, & ex polenta illinuntur apriſſimè ſtomacho æſtuant, & oculorum inflammationibus, ſediq; procidenti.

Sunt in Violarum genere non modò purpurea, ſed etiam ſcandida frigidiſ & uliginofiſ loci naſcentes, proſuſta-
men inodora, de quibus nihil, quod extet, memoria prodidit
Dioſcorides. Ha numerofa proveniunt in Ananienſi agro ſu-
pra Tridentum, ubi menſe Aprili adeo copioſe florent, ut ſi
longè proſpiciantur, oculos fallit, & extenſa lintea videā-
tur. Sunt & alia quæ aureo ſunt colore, adeo in colorandis
floribus occupatur natura. Eſt & genus, Ocſipenti primum
mihi viſum, cujus purpurei flores numerofiſ ſtipantur folio-
lis, odore omnium jucundiſſimo. **ARBORESCENTEM**
autem **VIOLAM** è Baldo monte in agro Veronenſi alla-
tam, odore perquam jucundo, mihi dono miſit Franciſcus
Calzolarius pharmacopæus Veronenſis, cujus flores illiſ per-
ſimiles ſerè habentur, qui in Regali conſolida viſuntur. Cre-
ſcit hæc duorum cubitorum altitudinis, pluribus ab una ra-
dice ſublatis caulibus, in quibus folia violæ purpureæ angu-
ſtiora, per ambitum denticulata, atq; paribus intervalliſ
diſtincta: flores edit purpureos. Alij præterea flores per æſta-
tem Majo & Junio menſibus viſuntur tribus reſerti colori-
bus, ſuperne purpurei, in medio candidi, inferius verò lutei,
forma purpureas violas referentes, aſpectu gratiſſimo, cum
tamen nullo & ipſi commendentur odore. Prodeunt hi ex

*Violæ
purpureæ
confid.*

*Violæ pur-
pur. multi-
pl.
Violæ ar-
borescē-
tis mea-
tio.*

quadam planta, cui primo exortu folia inſunt rotunda, per ambitum ſerrata, quæ tamen per incrementum in lon-
gitudinem deſciſcunt. Conſtat hæc caulibus triangularibus, quadantenus ſtriatis, & intus concavis, quibus paribus inter-

* II. VIOLA MARTIA MULTI-
plici flore.

III. VIOLA ARBORESCENS.

2224

vaſſu

IV. JACEA SIVE FLOS TRINIT.

V. JACEA ALTERA.

Jacea.

10

20

vallis genicula supereminet, è quorum eoncaro ramusculi
exoriantur, quibus flores dependent. Nascitur in campis, &
passim seritur in hortis, & viridarius. Vocant hanc nonnulli
FACEAM, alii verò HERBAM TRINITATIS à
triplici florum colore. Verum an hac illa sit Jacea, quam ad
intestinatorum ramices magnificiunt recentiorum quidam,
nondum satis compertum habeo. Quamquam non desunt qui

affirment, hanc esse de qua modò sermo est, eamq; symphyti facultatibus pollere: quemadmodum etiam sunt, qui eandem
agere spirantibus, & pulmonum inflammationibus, non obscure opem ferre tradant: quin & scabiem sanare, & cetera cu-
in vitia delere. Hujus duo observavimus genera, alterum majus, alterum minus. At qui crescit hac minoribus ac breviori-
bus foliis: in minore flores & minores habentur, & duobus tantum coloribus micantes, nempe caruleo, ac candido, aut
luteo & albicante. Nascitur pariter iisdem in locis, & seritur in hortis. Praferuntur amba ad puerorum tormina, & pre-
sertim stillatitia earum aqua pota. Herba tota illita, aut in pabulo data sanat sues angina laborantes. Violarum purpu-
rearum facultates exquisitè descripsit Mesues inter simplicia solventia, unde hac decerpimus. Viola temperatum, conve-
niensq; sunt medicamentum, quo immutantur mala humorum qualitates, & natura eorum solvitur. Praferuntur qua
primo vere florent, solis ardorem, qui vim resolvit, minimè experta, nec imbris diluta. Viola refrigerant, & humectant
ordine primo, cum tamen sicca minus refrigerent, & minus humectent. Recentibus quadam inest humiditas, quae obrundit
caliditatem, à qua potior est vis. Quapropter siccat à humiditate, quae in superficie continetur gustu amaritudo deprehen-
ditur, quae à calido provenit, qui prius sub humido delitescit. Quo fit, ut exsiccata magis calida, minusq; humida habeantur.
Humiditas, quae superflua recentibus inest, alvum emolliendo ciet: verum arescens, dejectoria sunt facultatu, non quod
emolliant, sed quod dissolvant. Viola in summa soporifera sunt, refrigerant, calidos dolores mulcent, inflammationes ex-
tinguunt, leniunt, & solvunt. Earum succus, & syrupus ex eo factus ventrem leniunt. Macerantur in aceto, quod valentius
ardentissimis conferant febribus. Fit ex viola oleum, in eo diutius maceratu: ceteris tamen praestat, quod ex immaturis
olivis, aut ex dulcibus amygdalis exprimitur. Viola bilem educunt, ejusq; fervorem mitigant. Conferunt capitis doloribus,
quos caliditas excitaverit: somnum conciliant: pectoris, & aspera arteria scabritiem leniunt, medenturq; anginis & co-
lumella vitis: praecipuo autem auxilio sunt pectoris, & lateris inflammationibus: sitimq; arcent. At quae sicca sunt, je-
corn obstructiones referant, inflammationes discutunt, & morbo regio laborantibus opitulantur. Hactenus de Violis Me-
sues. Parant hac atate è violarum recentium diluto, quo pluries viola fuerint macerata, dejectorium Syrupum, quemad-
modum & ex rosas rosaceum, quo dejectoria alvi gratia recentiores medici in pleuritide utuntur, uncias quaternas, vel
quinque exhibentes. Violarum vires tradidit Galenus lib. 6. simpl. med. sic inquit: Viola folia aqueam & subfrigida
substantiam superantem possident: proinde tum per se, tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponun-
tur & ori ventriculi astuanti, & oculis: hac Galenus. Ex quibus abundè palam est non novisse Galenum, sicuti & cete-
ros veteres. Violas dejectoria facultate citra noxam praeferas esse. Viola nigra, & Viola purpurea sic Latini dicunt, Graeci
λεωδαρ, & λεωδαρ vocatur: Arabibus Senefigi, Sonofrigis sive Benefefegi: Italis, Viola porporea, & Viola mam-
mola: Germanis Merken Biolen: Hispanis, Violeta: Gallis, Violettes, Violes de Mars & Carafme. At Viola arborea: Italis, Viola arborea. Sic Jacea seu Herba Trinitatis: Italis, Jacea, seu Minuti pensieri: Germanis, Greissamtraut:
Gallis, Pensées, aut Menues pensees. At Jacea, sive herba Trinitatis altera: Italis, Jacea, seu Minuti pensieri minori.

Syrupus
violaceus
Violarū
vires ex
Gal.

Nomina.

Viola, quasi vitula, Graecis λεω, ab Ιο Puella in vaccam à Jove conversam, dicta censetur: genera plura
sunt, quae non solum odore florum, sed & forma & florum textura differunt. I. Viola Martia purpu-
rea, odora, simplex, C.B. Viola purpurea, Matth. Fuch. Cast. Lugd. Cae. Viola sativa, Brunf. Viola nigra,
Dod. gal. & fol. Cor. in Dios. Viola Martia odorata nigra, Trag. Viola Martia purpurea Tab. Viola, Ges.
hort.

hor. Lon. Viola martia præcox purpurea, Lob. in icon. II. Viola martia multiplici flore: hæc floribus numerosis foliolis constantibus à priori differt, quæ mangonio majore etiam redditur flore: quare Constantius in Mesuem meminit dictæ quæ Byzantii colitur martiæ similis, sed flore infinitis foliolis constructo, & Rosam Damascenam æquante, magnitudine & odore etiam nostrates superante. Et nostra colore variat. Viola nigra flore pleno, Dod. gal. Viola dasypodion, rectius dasyphyllum, Gef. hor. Viola purpurea flore pleno, Cast. Viola flore multiplici, Dod. fol. Viola martia purpurea, flore multiplici, Lob. Tab. Viola cærulea floribus numerosis foliis constantibus, Cæs. III. Viola Martia erecta, C. B. Viola arborefcens, Matth. Cam. Viola fruticosa, Gef. hor. Mater violarum Dalechampi, Lug. Viola martia elatior, Clus. hist. Pan. IV. Viola tricolor hortensis, & Theoph. C. B. Jacea five flos Trinitatis, Matth. Jacea major, Cast. Herba Trinitatis, Brunf. Trag. Fuch. Dod. gal. Lon. Gef. hort. Viola tricolor, Dod. fol. Violæ nigrae persimilis flos, Gef. hor. Viola flammea, eidem. (& Antora quorundam) Cæs. Lugd. Viola flammea colore, Lob. Viola Trinitatis, Tab. Viola multicolor, Cam. Viola tricolor seu septicolor, Thal. Flos & magnitudine & colore variat. V. Viola bicolor arvensis, C. B. Jacea altera, Matth. Jacea minor, Cast. Herba Trinitatis sylvestris, Trag. Violæ nigrae persimilis arvensis minor, Gef. hor. Viola sylvestris, Lob. in icon. Viola flammea minor, Lugd. Viola trinitatis minor, Tabernæmontano.

ΚΑΝΕΛΙΑ.

CACALIA.

CAP. CXVIII.

Cacalia, quæ leontice vocatur, folia fert magna, alba: è quibus medius caulis emicat, rectus, albus: ²⁰ florem ferens robori, aut oleæ similem: nascitur in montibus. Radix in vino madefacta, ut tragacantha, delinctu aut manducatu per se tussibus, scabritiis arteriæ medetur. Grana, quæ post excussum florem innascuntur, trita & cum cerato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

CACALIA.

Cacalia, Plinio libro 25. capit. 11. authore, vocatur semen ^{Cacaliz} margaritis minutis simile, dependens inter folia gran- ^{coolid.} dia, in montibus ferè: ita Plinius. Sed non propterea mihi hæcenus contigit Cacaliam reperire in Italia, etsi eam diu quæ-
siverim in montibus. Caterum herbam Cacalia similem testatur se pluries vidisse in Apennini Alpibus Lucas Ghinus Forocornelienfis medicus, rei herbaria diligentissimus inquisitor. solito tussilaginis, majore tamen, aversa parte candidiore, minusc, per ambitum anguloso: caule palmi altitudine, recto, subcandido: in cuius cacumine flores exeunt panicula faciem referentes, muscosi, olivæ instar. Hanc ipse Cacali-
am suspicatur. Equidem hujus viri judicio facile ausim subscribere, quod is in simplicium cognitione diligenter versatus sit, atque inter Italos in ea maxime præstet. Cacali-
am can- ^{Cacaliz} ^{vires ex} ^{Gal.} canon vocavit Galenus lib. 7. simplicium medicamentorum, ubi ejus vires reddidit his verbis: Cancani radix facultatem
habet mordacitatis expertem, & modicè exiccantem: essentiam crassam, & emplasticam. Quapropter macerata vino, sicut tragacantha, & linctæ, arteria asperitates sanat: nec minus, si quis eam commandat. Succus ejus destuens prodest arteriæ, similiter ut glycyrrhiza. Kanadix ita Græcè, ut etiam Nomina.
Cacalia Latine dicitur.

Cacalia duplex est, hirsuta & glabra: hirsuta alia tomentosa, alia solum leuiter hirsuta: hujus cum descriptio sit proposita, ejus etiam figuram adposuimus, quæ Cacalia Ghini dicitur, & à Matthiolo & à Joh. du Choul in descriptione Pilati Lugdunensis. Cacalia prima & Cacalia vulgaris incano folio, Clus. Hist. Pann. Cacalia, Cæsalpino.

ΒΟΥΝΙΟΝ.

BUNIUM.

CAP. CXIX.

Bunion caulem edit quadrangulum, procerum, digiti crassitudine: in quo ramuli minutis foliis, ac floribus scatent: folia proximè radicem, apio similia, longè tenuiora, coriandrinis proxima: flores anethi: semen odoratū, hyoscyamo minus. Urinam ciet, exalfacit, secundas evocat: lieni, vesicæ, renib. ⁶⁰ utile. Tam humidum, quam sicci, expressi; succi caulibus, foliis, radicibusq; usus invaluit ex aqua mulsa.

ΨΕΥΔΟΒΟΥΝΙΟΝ.

PSEUDOBUNIUM.

CAP. CXX.

Pseudobunion palmi altitudine fruticat in Creta, folia, ramulosq; napi ferens, acri gustu. Tormina, atque stranguriam, laterumq; dolores sanant quaterni rami ejus poti in aqua: illiti quoque cum sale, & vino repentes, strumas discutiunt.

Bunium, quod nostri Napum sylvestrem vocant, Plinius videtur posteritatis memoria prodidisse l. 20. c. 4. ubi de napi ^{Bunii} ita scriptum reliquit. Naporum duas differentias & in medicina Græci servant. Angulosi foliorum caulibus florentis, ^{coolid.} & quod

& quod Bunium vocant, purgationibus foeminarum, & vesicae, & urinae utile decoctum, potum ex aqua mulsa, vel succi drachma. Semen dysentericis osium, tritumque, in aqua calida è cyathu quatuor: sed urinam inhibet, si nox lini semen una bibatur. Alterum genus Bunium appellant, & raphano, & rapo simile. Seminis praclari contra venena: ob id & in antidotis uruntur illo: hac Plinius. Ex cuius sanè verbis palam fieri arbitror, eam nobis plantam esse Bunium, quam Napium sylvestrem rura in Hetruria appellant. Nascitur hac inculto solo, frigido praecipue tractu. Verum Pseudobunium, quod Graci vocant, nondum mihi in Italia compertum est. Quod nulli mirum videri debet: nam quod planta hac fruticet in Creta, ut Dioscorides testatur, videtur potius Cretensium propria, quam aliarum gentium. Bunium, ut Plinius tradit, antidotis admiscetur: quare & in ipsa Andromachi theriaca Bunium expetitur. Utriusque vires sanè paucus tradidit Galenus lib. 6 simplicium medicamentorum, sic inquit: Bunium, alii arcticon, adeo excalfacit, ut & urinam moveat, & menses provocet. Sed & Pseudobunium ad similitudinem illi caliditatis est. Quod Graci βύριον, Latini similiter Bunium vocant: Itali, Navone salvatico. Quod verò illi ψευδοβύριον, hi Pseudobunium, & Bunio falso.

Bunium vi.
res ex
Gal.

Nomina.

Χαμαλίσκος.

CHAMÆCISsus.

CAP. CXXI.

Chamæcissus folio est hederæ, tenuiore, longiore, ramulis à radice quinis senisve, dodrantalibus, foliosis: flore violæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore, gustu supra modum amaro: radice tenui, candida, inutili: nascitur in cultis. Bibunt convenientissime ischiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis, quadragenisve diebus: eodem pota modo, senis aut septenis diebus, regium morbum purgant.

Chamæcissus
confid.

Credidit Leonardus Fuchsius, in suo de stirpium historia commentario, nihil differre Chamæcissum ab ea vulgaris notitia planta, quam ut superius lib. 3. in Asclepiadis mentione diximus, herbariorum vulgus hederam terrestrem nominat. Sed cur ejus sententiam comprobem, sanè non habeo. Siquidem vulgaris hederæ terrestris folio constat rotundo quadantenus serrato: caulibus, vel potius funiculis vitilium modo longis, humi longo tractu repentibus. Chamæcissus verò Dioscoridi solus est hederæ, tenuioribus, longioribus: ramulis à radice quinis senisve, dodrantalibus, foliosisque. Ad hæc quod Chamæcissi flores violæ albæ similes facit Dioscorides, ac etiam candidiores. Sed terrestris hederæ florem profert pusillum, in candido purpurascens. Quibus utique rationibus ducor, ut putem hanc herbam non esse Chamæcissum, quod notis inter se plurimum pugnare deprehendantur. His etiam accedit, quod Chamæcissos (si Plinio credimus lib. 24. c. 15.) spicata est tritici modo: & cum floret, existimari potest alba viola. Ruellius hanc in Gallia nasci scribit. Sed eam aliam esse à Chamæcisso hic representato perspicuum est: ea enim, quæ Plinius refert, à Dioscoride dissentit, quem nullam spicarum mentionem fecisse constat. Equidem, ut ingenue fatear, nullam hæcenus in Italia herbam comperi, quam legitimum esse Chamæcissum ausim affirmare. De viribus Chamæcissi breviter differit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit, Chamæcissi flos, cum sit admodum amarus, jecur obstructione liberat. Sunt & qui ischiadici ipsum exhibeant. Hæc planta ut Graci χαμαλίσκος, ita etiam Latini Chamæcissus nuncupatur.

Chamæcissus
ex Gal.

Nomina.

Χαμαλέυκη.

CHAMÆLEUCE.

CAP. CXXII.

Chamæleuce lumborum doloribus propitia est: herba virens, incurvis foliis furculosisque: flore rosaceo.

Chamæleuces
confid.

Sanè quàm paucis Chamæleuces historiam perstrinxit Dioscorides, quare difficillimè quidem decerni potest, quanam in universo plantarum genere Chamæleucen referat. Caterum hic silentio non dissimulandum puto, quod non desunt codices (ut Marcellus & Ruellius Dioscoridis interpretes ajunt) in quibus non χαμαλέυκη, sed χαμαλίσκος legitur. Alteram quidem lectionem nos quoque, magis probamus, tum quod in notis Dioscoridis nomenclaturis Chamæleuce nil aliud sit quàm tusilago, quemadmodum & apud Plinium lib. 24. c. 15. ubi eam Farranum sive Farfugium vocari tradidit: tum etiam quod eodem loco Plinius idem ferè scripserit de chamæpeuce, quod de chamæleuce in hoc capite scriptum reperitur. Quod haud dubiè ostendit, hujus capituli initio mendum subesse. Et certè facilis ac lubricus potuit esse librarium lapsus, ut qui unius tantum literæ mutatione χαμαλέυκη, pro χαμαλίσκος scripserint. Porro Plinius chamæpeucen solis laricis similem reddidit: mihi tamen ea videtur potius piceæ foliis assimilanda, si in composito planta nomine volumus rectè posterioris vocis significatum spectare: nam picea τριώνυξ, larix verò λάρξ item Græce dicitur. Chamæleuce, ut auctor est Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, calidæ est facultatis tertio quodammodo ordine, sicca primo. Ea Græce χαμαλίσκος, Latine item Chamæleuce, & Chamæpeuce vocatur.

Chamæleuces
res ex
Gal.

Nomina.

Βύχλωσσον.

BUGLOSSUM, LINGUA BUBULA.

CAP. CXXIII.

a Cat.
παραχύν-
τος, & α-
παισθός
α, μικρό-
τερον, i.
asperius,
& ipino-
sum, &
minus.
Buglossi
confid.

Buglossum nascitur in campestribus, & sabulosis. Julio mense colligitur. Ajunt eam, quæ tres thyrsos emittit, cum semine, & radice tritam potamque, contra tertianos horrores prodesset: quæ quatuor, ad quartanos: ea in vino decoquitur. Herbam abcessibus utilem esse volunt. Verbasco simile est, folium in terra sparsum, nigrius, & asperum, bubulas imitans linguas. Quod in vinum dejectum, animi voluptates auget.

Qui diligenter Buglossi historiam expendunt, omnes herbam Borraginem vulgè vocatam, in hortis, aliisque locis nascentem, potius legitimum esse Buglossum censent, quàm illam, quæ Buglossa vulgè nominatur, cujus in officinis communis est usus. Quorum equidem judicio non dubitaverim subscribere, siquidem Borrage dicta solus est in universum verbasco similis, nigrioribus tamen, & asperioribus: quibus etiam hæc symphytum alterum emulatur, quod folia buglossi proxima ferè superius prodidit Dioscorides. Adde præterea, quod folia Borræginis in terram procumbunt, & bubulas linguas tum forma, tum asperitate imitantur. Contra quæ Buglossi nomen sibi falsò vendicavit, folia habet longa, echiosimilia, non usque adeo lata, ut bubulas referant linguas, minuscule, humi depressa, quæ potius è toto sermè cespite sursum aspicunt.

Qui diligenter Buglossi historiam expendunt, omnes herbam Borraginem vulgè vocatam, in hortis, aliisque locis nascentem, potius legitimum esse Buglossum censent, quàm illam, quæ Buglossa vulgè nominatur, cujus in officinis communis est usus. Quorum equidem judicio non dubitaverim subscribere, siquidem Borrage dicta solus est in universum verbasco similis, nigrioribus tamen, & asperioribus: quibus etiam hæc symphytum alterum emulatur, quod folia buglossi proxima ferè superius prodidit Dioscorides. Adde præterea, quod folia Borræginis in terram procumbunt, & bubulas linguas tum forma, tum asperitate imitantur. Contra quæ Buglossi nomen sibi falsò vendicavit, folia habet longa, echiosimilia, non usque adeo lata, ut bubulas referant linguas, minuscule, humi depressa, quæ potius è toto sermè cespite sursum aspicunt.

ciunt, nec aliqua ex parte verbascum, aut symphytum alterum representant. Non ob id tamen negare ausim, quin vulgare Buglossum in campestribus nascens, isdem cum Borragine polleat viribus: quandoquidem eadem utriusq; asperitas, Buglossi, idemq; sapor gustui manifestum praebeant ejusdem facultatis indicium. Atq; facie non multum dissidere ea invenias, si il- Hispan. lud genus spectes, quod hodie in hortis feritur ex Hispanis allatum: hoc enim etsi verbascum adeo ad amissim non repraesentet, quemadmodum Borrage, foliorum tamen effigie bubulas linguas maximè imitatur. Sed quoquomodo hac se res habeat, concedam facile Borragine, & vulgare Buglossum & specie & forma inter se differre: attamen crediderim alterius vires proximè accedere, & si non eadem utriusq; simillimas tamen inesse. Caterum non desunt, qui his rationibus neglectis asserant vulgare Buglossum Echii omnino genus esse, quod illud omnibus notu referre putent. Alii verò sunt, qui idem Buglossum Cirsium existimant. Verum nos aliud à vulgari Buglossio & Echium & Cirsium esse censemus, ut abundè

I. BUGLOS. SIVE BORRAGO.

II. BUGLOSSUM VULGARE.

suis locis docuimus. Quod insuper Borrage facile sit legitimum Buglossum, Avicenna testimonio comprobari potest, qui li- Buglossi bro secundo sui canonis ita scribit, Lingua bovis est herba lata, habens folia sicut almara, & ad tactum aspera, & rami decri- ejus asperi, sicut pedes locustarum. Oportet autem, ut illa administretur, quae est in Corascenti, crassa habens folia, super ptio Avic. quorum faciem sunt puncta, quae sunt radices spinarum, & pilorum exeuntium ab ea. Quibus notis adeo evidenter nostram Borragine expresse Avicenna, ut nemo non intelligat hanc esse Linguam bubulam. Eam praeter morem descripsit Avi- cenna, quod suo quoq; tempore non deessent, qui veri Buglosi loco aliam quandam substituerent plantam, ut aperte ejus verba declarant, dum subdit: Quae autem in hac terra reperitur, & qua utuntur Medici, plurimum ejus est genus alma- 50 ra, & non est lingua bovis, & neq; confert, ut juvamentum illius est: haec Avicenna. His omnibus illud deniq; accedit, quod apud Apulejum in eo libello, qui de herbarum medicaminibus inscribitur, invenio Buglossum Lucanis Corraginem nuncupari prioris tantum litterae mutatione, quod cordis affectibus quam maximè opituletur. Quae sanè omnia, ni fallor, clavisimè ostendunt, Borragine esse verum ac legitimum Buglossum. Provenit itaq; Borrage foliis latis, atq; oblongis, Borrage- asperis: eminentibus ubiq; bullis, tenuissimis armatis aculeis, quo totam plantam hirsutam, ac rigidam reddunt aculeato nis de- undecunq; ambitu: caule exit cubitali, & quandoq; majore, pingui, concavo, aculeis ubiq; scatente, & ramis multis bra- scrip. chiato: floribus in stella modum radiantibus, caeruleo colore, & quandoq; candido: nigro è medio prominente apice. Se- mine nigro, striatoq;. Hec planta plurimum per sese in hortu nascitur, adeo ut inde haud facile extirpari possit. Radicem Buglossi habet albam, teneram, pollicari crassitudine, gustu subdulci ac lento. Caterum vulgare buglossum folio est Borragine lon- vulgaris gore symphyti majoris modo, hirsuto, aspero, hispidoq; minutissimis aculeis scatente: caule sesquicubitali, rotundo robu- decrip. & genera 60 sloq; hispidoq;, ac pungente, è quo rami exeunt complures sursum spectantes. Flores edit purpureos Borragine minores, è quibus nigrum oritur semen. Radix illi est Borragini per omnia ferè similis, crassior & carnosior, lentore quodam prae- dita, sed crassiori pinguioriq; libro. Hujus tria observavimus genera. Hortense latioribus ac longioribus foliis, quod majus & mi- nus est. Minor folia oblonga profert, sed longè angustiora, brevioraq; hirsuta, sed aculeis vacantia, cetera similia sunt. Seruntur passim in hortis, ac sylvestris duplex genus. Cujus alterum foliis altero latioribus, & floribus purpureis spectatur: Buglos- alterum verò angustioribus, & floribus nigricantibus. Foliis crescit brevioribus, incanis, minimè aculeatis, caule crasso, pi- sum sylv. losoq;, ac subaspero: floribus ceteris generibus similibus, sed nigris. Radice digitali crassitudine, lenta ac dulci. Extat & aliud sylvestris genus hortensi minori per omnia simile, sed in omnibus agrestius. Nascuntur in campestribus. Viribus iisdem pol- lent,

Borag. &
Bugloss.
vires.III. BUGLOSSUM ALTERUM
flore nigro.Buglossi
vires ex
Gal.

Nomina.

lent, quibus ambæ hortensium species. Borragini atq; etiam
vulgari Buglossi herbe & radici vis sanæ magna inest, quinetiā
& floribus ad animi deliquium, & ceteros cordis affectus, &
melancholicos morbos: & præsertim earundem decoctum ex
vino, ac etiam ex aqua paratum. Trita vulgaris Buglossi radix
ex aceto illita tribus diebus continuis si abiosos juvat. Præstat
utriusq; planta succus haustus ad epota venena, & venenoso-
rum animalium morsum. Stomatitiae earum aqua deliriis, qua
cum febre fiunt, mirifice auxiliatur, quiveriam oculorum in-
flammationes mulcet tam interius, quam exterius imposita. De
cujus viribus differens Galenus lib. 7. simpl. med. sic inquit: Bu-
glossum, humida & calidaq; temperiei est. Itaq; vinis injectum,
latitiae ac hilaritatis causa esse creditum est. Sed & iis, qui ob
faucium asperitatem tussunt, coctum in melicrato convenit.
Herba, quæ Græcis Βύλλωσος, Latine item Buglossum sive Bor-
rago & Lingua Bubula nominatur: Arabibus, Lifen alihaur,
seu Lesan alihaur: Italis, Borrachine: Germanis, Burretsch:
Hispanis, Borrata, & Borraenes: Gallis, Borrache. At Bu-
glossum vulgare, Italis, Buglossa: Germanis, Ochsenjung:
Gallis, Buglose. Sic Buglossum alterum sylvestre flore nigro:
Italis, Buglossa salvatica del fior negro.

Buglossum aliud sativum, aliud sylvestre: sativum
aliud latifolium, hocq; vel vulgatum, cæruleo, albo,
roseo flore: vel peregrinum, quod vel semper virente
folio, vel luteo flore: & aliud angustifolium, quod fi-
nuato est folio, vel non sinuato, hocq; majus & minus.
At sylvestre majus & minus est, hocq; duplex I. Bu-
glossa latifolia, Borrago dicta, C. B. Buglossum sive
Borrage, Matth. Lacun. Cast. Buglossum, Fuch.
Turn. Buglossum verum, Dod. gal. Cordo in Diosc.
Buglossa urbana, Cordo in histor. Buglossum latifo-
lium, Lobel. Borrage, Brunf. Trago. Fuch. in icon.

Gef. hor. Lon. Dodo. fol. Lugd. Cæsalp. Taber. Camerario. II. Buglossum angustifolium majus, C. B.
Buglossum vulgare, Matth. Lac. Castor. Lugd. Buglossum angustifolium, Lobel. Buglossa, Brunf. Cæ-
salp. Buglossa Italica, Trago, Lonic. Buglossa latifolia, Cordo in histo. Buglossa vulgaris, Dod. fol. Tab.
Buglossus Italica vel Gallica major, Gef. hor. Echium, Cordo in Diosc. Echium Italicum spinosum,
Fuch. in iconibus. Cirsium Italicum, eidem. Anchusa, Turnero. III. Buglossum sylvestre majus nigrum,
C. B. Buglossum alterum flore nigro, Matthioli. Bu-
glossum sylvestre majus, Castor. Buglossum sylvestre,
Lugd. Buglossa sylvestris nigra, Thalyo.

I. CYNOGLOSSUM.

Cyno-
glossi
confid.Cyno-
glossi
vulg.

Κυνόγλωσος.

CYNOGLOSSUM.
CAP. CXXIV.

Cynoglossum folia latifoliae plantaginis habet,
cætiore, minora, lanuginosa: caule vacat, & humi
sternitur: provenit in sabulis. Folia cum suillo adipe
vetere, medentur moribus canum, alopeciiis, &
ambustis. Emollit alvum, decoctum herbæ ex vino
potum.

Legitimum Cynoglossum, quod, Dioscoride teste, neque
caulem, neque flores, neque semen gignit, pluries non mo-
do vidimus, sed etiam legimus Roma post Adriani molem in
sabulosis quibusdam locis enatum. Hoc à vulgari Cyno-
glossi, quo passim officina utuntur, perquam longe distat:
quippe quod in radiantis soli morem folia fert, subpinguia,
tenui lanugine albicantia, humi strata, & caule perpetuo
viduum est. Illa verò planta, quæ Cynoglossi usum omni-
bus præstat, folia edit lata longaque hortensis ac majoris Bu-
glossi modo, numerosa ab una radice prodeuntia tactu subaspe-
ra ac pilosa, plurimos emittit caules, cubito sapius longio-
res, teretes, robustos ac pariter subasperos & à medio ra-
mosos, adnatis in cacumine ramis: quibus flores insunt purpurei, echo similes, è quibus deinde quadam parva prodeunt
lappa, aculeo quodam à medio prominente non sine magno artificio facta, quæ maturascentes contactu ve-
stibus pertinaciter adherent. Nascitur passim, sæpe ubique, secus vias, & in agrorum marginibus. Meminit Cy-
noglossi Plinius lib. 25. cap. 8. his verbis. Jungitur & Cynoglossos caninas imitans linguas, topiarii operibus gratissima.
Ajuntq;

Asuntq; quæ tres thyrsos seminis emittat, ejus radicem potam ex aqua ad tertianas prodesse: quæ quatuor, ad quartanas. Est & alia similis ei, quæ ferat lappas minutas: hæc Plinius. Ex quibus satis perspicuum esse puto, quod neutrum Cynoglossi genus à Plinio traditum, Dioscoridis Cynoglossi respondet. Siquidem primum Plinio caules vel thyrsos edit adeo flexiles ut in topiariis operibus maxime conveniant. Dioscoridi vero planta est sine caule, quæ humi sternitur: ut hinc apertissime

II. CYNOGLO. VULGARE FLORID.

PHYTEUMA.

constet, hanc operi topiario, ut aliquid convellat vel contexat, prorsus ineptam esse. Adde quod Dioscoridi Cynoglossum medetur canum moribus, alopecis, & ambusis: quinetiam alvum emollit. Plinio autem ad tertianas tantum, & quartanas prodest. Id quod de Buglossi intelligitur ut superiori capite testatur Dioscorides. Hinc itaq; palam fieri arbitror, Buglossi historiam & vires, cum Cynoglossi turpiter confudisse Plinium. Cujus certe lapsus non animadvertunt recentiorum nonnulli, qui Plini auctoritate freti contra Dioscoridis gravem sententiam probare contendunt, Cynoglossum caules, flores, & semen proferre. Quod autem secundo loco à Plinio describitur, lappas minutas ferens, nil aliud, meo quidem judicio, fuerit, quam vulgare Cynoglossum omnibus notum. Quo fit, ut omnino errasse existimem Ruellium, & Fuchsium viros aliqui doctissimos: quippe qui crediderint, vulgarem Cynoglossam esse Lycopsin, ut etiam supra suo loco monuimus: neq; enim hos animadvertisse video de hac cum alio Cynoglossi scripsisse Plinium, ac deinde speciatim de Lycopsi lib. 27. cap. 11. Vulgare Cynoglossum manifestò refrigerat, & siccit: folia recentia illita vulnerum inflammationes, ac etiam alias quascumq; mirum in modum sanant, & arcent. Cynoglossi in libris de simpl. med. facul. nusquam repetio meminisse Galenum. Id Græcis κυνόγλωσσος, Latinis Cynoglossum & Lingua canina vocatur: Italis Cynoglossa & Lengua di cane: Germanis, Hundesung.

Plinii la-
plus.Ruel. &
Fuch. er-
ror Cyno-
glossum
vulgare,
Lycopsin
statuen-
tium.

Nomina.

Cynoglossum aliud est semper virens, aliud incanum: aliud medium, quod montanum est, majus & minus: incanum maximum, majus, medium, minus & repens. I. Cynoglossum, Matth. Lugd. Cynoglossa vera, eidem editione Italica: quod anne a sequenti differt? II. Cynoglossum majus sylvestre, C.B. Cynoglossum vulgare, Matth. Lob. Calt. Lugd. Thal. Cynoglossus vulgaris, Ges. hor. Cynoglossum Lon. Dod. fol. Tab. Cynoglossa, Cæf. Cynoglossa major, Brunf. Cordo in Diosc. Lycoplis, Lacunæ.

Φύτευμα, PHYTEUMA. CAP. CXXV.

PHYTEUMA folia habet Struthii, minora: copiosum semen, perforatum: radicem parvam, tenuem, per summa terræ nitentem. Quam ad amatoria convenire, nonnulli scriptum reliquerunt.

Cum sit usus Phyteumatis ad amatoria duntaxat, exemplo Plinii ductus, plura hic de eo referre supervacuum habeo. Mihi quidem hæc hucus herba hæc incognita est. Quare eam relinquamus in hortis Veneris, quos ipsa ad delicias & amatoria tantum colit, donec qui Deus charissimus hanc herbam edoctus, eam nobis quoq; indicare possit. Verum non ob id præmittam commemorare, non deesse rei herbaria studiosos, qui plantam, cujus hic imaginem damus, PHYTEUMA esse censeant, quod perforatum gerat capitulum & folia struthii modo oblonga: sed esto etiam aliorum judicium. Nascitur in montibus & aliis quoq; locis. Hujus, tanquam supervacua & inutilis herba, Galenus & Paulus nusquam, quod legerim, inter simplicia meminerunt. Φύτευμα ut Græci, ita etiam Phyteuma Latine dicitur: Italis, Phiteuma.

Phyteu-
matis
confide

Nomina.

Phyteumatis nomine alii Resedæ speciem, alii Antirrhini: Matthiolus Campanulam proponit, in cujus figura flores desiderantur, & solum Capitula, quæ floribus succedunt, pinguntur. Hæc ergo Phyteuma dicitur Matthiol. Cæsalpin. hoc nomine, & Lugdunensis pinxit. Campanula cærulea sativa, Dodo,

Aaaa

Dod. gal. Campanula cœrulea five hortensis, Lugd. Campana cœrulea, Gef. hor. Campanula media, Dod. fol. Campanula perfoliata nostras, Lob. Campanula angustifolia, Taber. Campanulæ genus Phyteuma Matthiolo dictum, Clus. hist. Pann. Rapunculus campanulatus Neriifolius, Thalyo.

λεοντοπόδιον.

LEONTOPODIUM.

CAP. CXXVI.

Leontopodium duum digitorum herbula est, folia ferens angusta, longitudine ternum, quaternumve digitorum hirsuta, quæ juxta radicem lanosiore flocco canescunt: capitula in summo caule quasi perforata: flores nigri: semen usq; adeo spissa lanugine involutum est, ut sæpe fallat: radice parva cohaeret, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere. 10

I. LEONTOPODIUM VERUM. II. PSEUDOLEONTOPODIUM.

Leon-
topodii
confid.

Non dubito quin plantam, cujus hic imaginem damus, legitimum sit Leontopodium. Siquidem herbula est duum, ternumve digitorum: foliis angustis, trium quoq; digitorum mensura, hirsutis, aversa parte canescentibus, & praesertim quæ circa radicem sunt. Capitulu in summo caule quasi foraminibus distinctis: floribus nigricantibus, & semine densa admodum lanugine implicato. Radice parva, tenuiq; Hanc e Baldo monte allatam misit ad me Verona Franciscus Calzolarius Pharmacopœus insignis ad auream campanam.

Pseudo-
leonto-
podium.
Brunfel-
si erra-
tum.
Nominis.

Est & alia planta, cujus quoque imaginem expressimus, & passim in Bohemia nascitur, quæ tamen si longiori sit caule, quam deceat, omnes tamen Leontopodii notas habet. Ideoq; eam Leontopodium alterum appellare libuit. Ceterum hic non est audiendus Brunfelsius, qui Stellariam herbam vulgo vocatam, in suo Onomastico Leontopodium esse scribit. Quæ in re non minus hallucinatus deprehenditur, quam in aliis compluribus. Vocant ita λεοντοπόδιον Græci, ut Latini quoq; Leontopodium: Itali, Leontopodio. 20 30 40 50

I. Gnaphalium alpinum magno flore, C. B. Leontopodium verum, Matth. Leontopodion, Cast. Tab. Lugd. Leontopodium Mart. & Pilosella minor, Dod. fol. Gnaphalium alpinum, Clus. hist. Pann. Ab hoc differt Leontopodium à Lob. propositum, ut in Historia docebitur. II. Gnaphalium maximum virgatum, C. B. Pseudoleontopodium, Matth. Lugd. Leontopodium alterum vulgare, Cam. Heliochrysol sylvestris, Trag. Chrysocome Germanica, Lob. Chrysocome lanuginosa, Lugd. Gnaphalium Anglicum folio longiore, Adver. Lob. in icon. Gnaphalium majus, Tab. Herba Impia in montibus Cæsalpino.

ἵππογλωσσον.

HIPPOGLOSSUM.

CAP. CXXVII.

Meum
ἐρίμηνος.
i. parvus
frutex.

Hippo-
glossi
confid.

Hippoglosson, a frutex est folia habens rusci tenuis figura, & spinosam comam, & in summo ceu linguas e foliis exeuntes. Capitis dolorem corona ex comis imposita minuit: malagmatis radix succusque admiscetur. 60

Hippoglossum frutex est foliis rusci majoribus, polygonati similibus, secundum longitudinem frequenter striatis, è quorum medio ligna quadam foliosa assurgunt, sub quibus rubentes exoriuntur bacca, ut in rusco. Radicem habet albam geniculatam, ac duram. Quod in foliis veluti prominentes linguas proferat, Bilinguam vocat Hetruria, alii verò Bonifaciam. Nascitur hac frequentissima in Liguria Alpibus, Urbinati agro, & quibusdam sylvestris montibus non longè à Goritensi 60

HIPPOGLOSSUM.

Goritiensi comitatu, quâ iter est in Hydriam ad argenti vivi fodinas. Veruntamen non est hac Laurus Alexandrina, aut Idea, de qua infra suo loco differemus, ut in suo insigni de plant. hist. commentario existimat Fuchsius. Quandoquidem Laurus Alexandrina è foliorum umbilico nullam aculeatam exerit linguam, sed tantum fructum rotundum tiliâ modo longiori pediculo appensum profert. Hippoglossum recentiores longè pluribus commendant viribus, quam fecerint antiqui scriptores: nam, ut illi tradunt, in uteri affectibus magno datur iuvamento. Quo fit, ut strangulati vulva laborantibus mulieribus radicis, aut herbae pulvis cochlearis mensura, ex vino, vel jure haustus presentaneo remedio opem serat. Est & ad puerorum enterocelas præstantissimum medicamentum, si diutius diluculo hauriatur pulvis idem sesquidrachma pondere ex majoris symphyti decocto. Verum id summentibus evenit, quod primis tantum diebus ad radicem pulsare percipiant, ut intestina foras prolabi velle videantur: quare subcingulis, fasciis, & fibulis reprimentibus, roborantibusq; primis diebus uti opus est. Quæ planta Græcis ἵππογλωσσόν, Latinis similiter Hippoglossum appellatur: Italis, Bilingua, & Bonifacia: Germanis, Zeyfflin Straum: Hispanis, Lengoa de cavallo: Gallis, Lingua pagana, Bilingua.

Hippo-
gloss. non
est Laur.
Alex.

Hippo-
gloss. vi-
res Matt.

Nomina.

Hippoglossum duplex est, alterum in quo fructus pediculo, alterum in quo folio, insidet. Hippogloss. fructu pediculo insidente, C. B. Hippogloss. Matth. Lac. Dod. gal. & fol. Turn. Gef. hor. Lob. Cast. Cam. Hippoglosson, Cor. in Diosc. Uvularia, Brunf. Lon. Uvularia mas, Tab. Laurus Alexandrina, Trag. Fuch. Gef. hor. Bonifacio, Anguil. Laurus taxa Plin. Lug. Bilingua, Clus. hist. Pan. Rusco affinis prima, Cæf. Radix Idæa Dioscoridis, Columnæ.

Ἀντίρρινον.

ANTIRRHINUM.

CAP. CXXVIII.

Antirrhinon, alii anarrhinon, vocant herbam caule, & foliis anagallidi similem: florem albæ violæ, purpureo, minore tamen, ideoque sylvestris anagallis nominata est: semine vituli narium simili.

ANTIRRHINUM I.

ANTIRRHINUM II.

Aaaa •

Tradunt

Tradunt perunctos ea cum oleo lilino, venustiores fieri: nec ullo medicamento laedi posse, si quis ap-
pensum gesserit.

ANTIRRHINUM III.

ANTIRRHINUM IV.

Antirrhini confid. Variat admodum Antirrhini apud veteres historia. Siquidem Dioscorides Antirrhinum herbam foliis, & caule anagallidis similem reddidit. Theophrastus vero eandem aparina similem fecit. Veruntamen nos qui quatuor Antirrhini genera observavimus, nullum hactenus vidimus, quod foliis anagallidis, aut Aparina viresceret, ut ex hic appictis imaginibus apparet. Plinius lib. 25. c. 10. rectius fortasse, Antirrhinum lino simile nasci scribit. Unde facile suspicor, Dioscoridis & Theoph. exemplaria hoc in loco depravata esse, atq. in aliqua parte vitium latere. Foliis omnes sunt oblongis, in altero latioribus, in altero vero angustioribus, caulibus ramosis. Caterum ut in plantis variat facies, ita quoq. in floribus variat color. Siquidem in una purpureus, in altera subpurpureus, & in ceteris candidus flos emicat. At qui ex omnibus capita nascuntur, in quibus semen minutum, nigrumq. continetur, vitulinis admodum similia, quae non nisi magnitudine differunt. Nascitur in arvis, & in collibus. Illinuntur Antirrhini folia, quinetiam flores, & semen, cum rosaceo, & melle ad uteri praefocationes, & mensium difficultates. Herba scorpionibus adeo contraria est, ut illico ea visa torpescant. Eadem fronti adalligata, praestat ad delendas oculorum albugines. Quinetiam principum gratiam sibi conciliari posse putant hoc tantum amuleto. Antirrhini meminit Gal. lib. 6. simpl. med. ubi de ejus viribus ita scribit: Antirrhinum, aut anarinum semen habet vituli naribus simile, ad sanationes inutile. Ipsum autem ad simile est cum bubonis facultatis, sed multo minoris. Itaq. ex illo de hoc conjicito. Hoc ut Graeci Ἀντίρρινον, ita etiam Latini Antirrhinum vocant: Itali, Antirrhino vocant Germani, Drant/ Sterck Kraut/ seu Streich Kraut. Hispani, Cabeza de ternera: Galli, Moron violet.

Antirrhini differ. 40

Antirrhini vites ex Gal. Nomina. 50

Antirrhinum, quod fructu sit narium vituli simili, quod & Lychnis agria Plinii dicitur: Plures habet differentias. I. Antirrhinum arvense majus, C. B. Antirrhinum primum, Matth. Antirrhinum, Turn. Cordo in Diosc. (cui & Cynocephalæa & Bucranion) Lac. Lon. Antirrhinum sylvestre, Phyteuma, Dod. fol. Antirrhinum minus, Gef. hor. Tab. Antirrhinum minimum, Lob. Antirrhinum parvum, Lugd. (cui & caput simiae.) Antirrhinum medium, Cam. Antirrhinum rubrum arvense, Thal. Oronthium, Dod. gal. Os leonis alterum, Cæsalp. Hoc pro Antirrhino quarto Camerarius in suo Matthiolo posuit, & Oronthium Archigenis quibusdam dici, quasi Aurantium, quod Auriginem morbum sive Icterus lever. II. Antirrhinum majus folio longiore, C. B. Antirrhinum secundum, Matth. Lugd. Antirrhinum magnum, Dod. gal. Lugd. Antirrhinum majus, Cam. Antirrhinum, Gefn. hor. Anguil. Dod. fol. Lob. (cui & vulgo Caput canis & Ca, ut vituli Apuleji) Taber. Os leonis vulgo, Cæsalp. Hoc floribus est ex purpura albicantibus seu incarnatis, rictu luteo leonini oris, caeruleo. III. Antirrhinum arvense minus, C. B. Antirrhinum tertium, Matth. Lugd. Antirrhinum sylvestre, Castor. Antirrhinum alterum minimum repens, Lob. in icon. Antirrhinum minimum, Thal. Cam. Os leonis in vineis, Cæsalp. Hoc rarissime cubitum aequat, omnibus sui partibus reliquis minus, flosculis albis, pusillis, capitulo minuto: in arvis, vinetis, & etiam testis proveniens. IV. Antirrhinum quartum à Matthiolo & Lugdunensi propositum, sunt qui velint illud esse, quod primo loco posuimus: at censemus esse Antirrhinum album, parum à secundo varians.

ΚΑΤΑΡΤΙΣ

EX eo genere una, folia coronopi habet, longa: radicem junci modo prætenuem: capitula sena septemve, in quibus erui semen inest. Arescens in terram flectitur, & se contrahit ad speciem unguium milvi exanimati. Altera mali parvi magnitudinem explet, radice exiguae olivæ magnitudine, foliis quoque olivæ colore, & figura, mollibus, divisis, humi inclinatis: semen ut cicer, minutum, in virgulis dependet, punice coloris, multis foraminibus pertusum. Utraque narrant in amatoria expecti. Thessalicæ mulieres his uti traduntur.

Neutrum equidem Catanances genus hæcenus me comperisse fateor, neque aliquem scio in Italia, qui alterum saltem legitime noverit. Sed nihil certe referre arbitror, quippe quod ea rebus veneris tantum convenient, & amatoris nascantur. Proinde mulieribus Thessalicis relinquenda sunt, quibus olim fuit usus: præsertim cum hac ætate homines in venerem admodum proclives sint, atque etiam multi nimis calleant amatoria: tantum abest, ut etiam hujusmodi herbarum, si cognoscerentur, auxilia eis indicari debuissent. Caterum existimat Ruellius, in hoc subscribens Hermolao, secundi generis Catanancen recte eam herbam dici posse, quam herbariorum vulgus Bisfortam appellat. Sed meo quidem iudicio errat Ruellius, quod Bisforta dicta rumicis folia proferat, & radices quandoque humani brachii crassitudine, anguium modo contortas, non autem parvas olivæ magnitudine, velut altera Catanance. Nomen ejus Græcum κατανάνθη Latinum item Catanance.

Tripolion in marinis nascitur locis, quæ allidit unda, recedensque dimittit, neque in mari, neque in sicco: folio glasti crassiore: palmeo caule, in mucrone diviso. Ejus, ut tradunt, flores colorem ter die mutant, manè candidi, meridie purpurei, serò punicei conspiciuntur. Radice alba, odorata, calidi gustus. Quæ drachmis duabus in vino pota, aquam, urinamque per alvum extrahit. In medicamenta digeritur, quæ venena arcent.

* TURPETUM OFFICINARUM. *

Tripolium Serapioni Turbit appellatur. Quapropter credidere nonnulli, Turbit vulgò vocatum Dioscoridis esse Tripolium præsertim quod ipsum & album, & dejectoria facultatis esse deprehenderent. Veruntamen rem aliter se habere illud argumento est, quod communis usus Turpetum nullo commendetur odore, nec gustui acedinem relinquat, sed tantum salsedine, & asperitatis quidpiam. Ex quibus sane notis asserere licet, Tripolium in Italia non reperiri, neque aliunde advehi: quemadmodum nec Turbit, de quo differunt Avicenna, quem etiam Dioscoridis Tripolium intellexisse reor. Caterum ab his longè differre videtur TURBIT, quod à Mesue de- scribitur, nostrati Turpeto omnibus prorsus notis respondens. Ait enim Turbit radicem esse herbæ folia ferula minora ferentis, triplicis, notari differentia, nempe alba, subcinerea, & nigra. Quæ quidem omnia in nostri usus Turpeto diligenter intuentibus facile sese offerunt. Siquidem in Turpeti radicibus, quæ ex orientali plaga ad nos deferuntur, omnes hi reperiuntur colores: non tamen quod putem, eos ita factos esse tantum ex ipsius plantæ natura, sed quod ob vetustatem, & adventitii aeris humorem radices hæc corrumpantur & nigrescant, illosque sibi asferant colores. Cujus rei in causa etiam esse potest maris, per quod convehitur, exorta procella undis trivemes superantibus, quibus madefactæ radices facile situm, vel nigredinem contrahunt. Præterea cum asserat Actuarius, nil aliud esse album Turpetum, quam Alypie radicem, eorum planè refellitur opinio, qui Mesuem errasse existimant, quod album Turpetum dixerit plantæ radicem esse, quæ folia ferret ferulacea: quandoquidem alypum, sive alypia, ut in sequentibus docebit Dioscorides, foliis tenuibus profilit, quemadmodum & ferula. Ex his igitur, ut arbitror, abundè liquet, Turpetum tam Mesui, quam Actuarii alypia esse radicem. Est & aliud Turpetum, quod potius pseudoturpetum dixerim, crassius, & cortice nigrius, quod ex Gargano Apulia monte

Tripolii confid.

Turpeti confid.

Turpeti album, Alypie radix.

Pseudo- turpetum Garganici.

Brasavoli erratum, Fuch. opinio rejecta.

Turpeti vires, Ventr-

convehitur duplici genere, quoniam unum è thapsia, alterum è pityusa radicibus concinnant impostores, à quibus hæc omnia didicimus. Non itaque, ab re scripsit Actuarius, nigrum Turpetum radicem esse pityusa. Verum hoc (ut me fert opinio) Mesui Turpetum haudquaquam fuerit, cum ipsius Turpetum nil aliud esse existimem, ut paulò antè diximus, quam alypie radicem. Quanquam putat Brasavolus, nulla tamen, quod equidem sciam, ratione vel auctoritate nixus, apud Mesuem Turpetum omnino thymali myrsinitis radicem esse. Sed quantum myrti folia à ferula foliis differant, qui nescimus, rei herbarie peritos consulant. Fuchius porro libro de compositione med. turpetum, de quo Mesues egit, è thapsia radicibus exemptum existimat. Sed ipsius quoque sententia mihi planè, ut libere dicam, reprobanda videtur: nam è veteribus nullum hæcenus reperi, qui Thapsiam lacteo succo turgere scribat: cum tamen Mesui Turpetum à plantâ eximatur, quæ plurimo lacte madet. Præstat in Turpeti genere album ex Orientali plaga allatum, resinosum, minime ca- riosum. Dejecit hoc pituitam, crassos lentosque humores ad articulorum compagines desluentes, remotioresque corporis partes.

Ventriculum expurgat, & quæ illi penitus inherent excrementa: detergit item & pectus à pituita lentore. Datur magna
juvamento aqua intercutie laborantibus: item elephantiacis, & Gallica lue affectus: quin & hi, qui morbis ab exustis hu-
moribus provenientius sunt obnoxii. Prodest diuturnis febribus, & in universum ubi puritas redundat: verum qui su-
munt cavere debent à piscium esu, & australi statu. Sed jam ad Tripolium nostra redeat oratio. Reperio hac in historia
non parum hallucinatum esse Plinium lib. 21. c. 7. ubi turpiter Tripolium cum polio herba confudit, adeo ut afferere non
dubitaverit, polium ter in die foliorum mutare colorem. Id quod de Tripolii floribus tradidere tum Dioscoridum antiquorum
reliqui. Tripolii quàm brevissimè meminit Galenus lib. 8. simpl. med. ita scribens: Tripolii radix gustanti acris est, & sa-
cultate calida in tertio excessu. Quod Græci τριπόλιον, Latini quoque Tripolium dicunt: Itali, Tripolio.

Plinii la-
pus.
Tripolii
vires ex
Gal.

A' δ'ιαντον.

ADIAN-TUM.

CAP. CXXXI.

a Meum
μελαν, i. nigrum
vali-
dum, tenues

Adianton, polytrichon, pusilla gerit folia, similia coriandri, in summo incisuris divisa, cauliculi, qui-
bus exoriuntur, a nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice supervacua neque caulem, ne-
que fructum, neque florem profert. Decoctum herbae potum, prodest spirandi difficultati, suspiriosis,
lienii, & felle suffusis, & urinæ difficili: calculos frangit, alvum sistit, serpentium moribus auxilio est:
contra stomachi fluxiones in vino bibitur: secundas ciet, & menstrua: sanguinis rejections inhi-
bet. Contra serpentium morsus cruda herba illinitur, alopecias densat, strumas discutit: furfures, & manan-
tia capitis ulcera ex lixivio emendat: defluentes capillos continet, cum ladano, & myrtino, & fusino,
aut hyssopo, vinoque. Decoctum ejus cum lixivio, & vino infusum, idem præstat. Coturnices, & gallina-
ceos pugnaciores facit, in cibos eorum additum. Seritur gratia utilitatis pecorum circa ovilia. Umbro-
sis, & palustribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

I. ADIAN-TUM.

* II. ADIAN-TUM SYRIACUM. *

Τριχομανές.

TRICHOMANES.

CAP. CXXXII.

a Meum
μελαν, i. nigrum
vali-
dum, tenues
Adianti,
& Tri-
choma-
nis con-
sideratio.

Trichomanes nascitur eisdem in locis, quibus adianton: filici simile, sed a exilius: foliis lenticulæ,
tenuibus, in ordinem utrinque digestis, adversis in se, ramulis tenuibus, acerbis, & fusco colore splen-
dentibus. Eadem quæ & adianton præstare posse constat.

Adiantum officina Capillum Veneris appellant. Duo ejus genera Theophrastus assignavit libro 7. capit. 13. de plantarum historia, ubi ita scriptum reliquit: Adianti folium in aqua nunquam madescit, nec quicquam adhæsisse humo-
ris constat: unde & nomen herba accepit. Genera ejus duo, candidum, atque nigrum. Ambo ad defluviū capillorum utilia,
oleo trita. Nascuntur maxime locis humidis: hac Theophrastus. Cui subscribit Plinius: licet confusè satis, libro 22.
capit. 21. dum sic inquit: Aliud Adianto miraculum, æstate viret, bruma non marcescit, aquas respuit: persusum mer-
curio sicco simile est, tanta dissociatio deprehenditur unde & nomen à Græcis. Quidam callitrichon vocant, aliop-
tytrichon, utrunque ab effectu. Duo ejus genera, candidius, & nigrum, breviusque. Id quod majus est Polytri-
chon, aliud Trichomanes vocant. Uterque ramulis nigro colore nitent, foliis filicis, ex quibus inferiora aspera, ac fusca sunt: omnia

60

III. TRICHOMANES.

omnia autem contrariis pediculis densa inter se ex adverso: radix nulla. Umbrosas petras, parietumq; aspergines, ac fontium maximè specus sequitur, & saxa manantia: quod miremur, cum aquas non sentiat: ita Plinius. In quibus nimirum verbis manifestè deprehenditur ipse Plinius Trichomanes, quod & Ficulnam appellamus, in secundi Adianti locum retulisse, quippe qui perperam fortasse acceperit Theophrasti sententiam, à quo illa mutuatus est. Nam Theophrastus, ubi de utroq; Adianti genere differuisset, eodem loco citato statim de Trichomane hæc verba subiunxit: Trichomanes vel ad distillationes urinae unice facit, ut aliqui existimant. Caulem hæc adianto nigro similem gerit, folia admodum parva, densa: adversa, inter sese condita: radicem minimam. Loca amat opaca: hæcenus Theophrastus. Ex quibus liquido apparet, Theophrasto Trichomanes, quod Ficulna à Theodoro vertitur, nullum Adianti genus esse, sed per se sui generis plantam: quod cum Ficulnam dixerit cauliculum ferre nigro adianto similem: clarissime ostendit, candidum Adiantum cum Trichomane nullam habere cognationem. Hinc itaq; facile crediderim, Adiantum nigrum, quod caule siliculam referat, nobis legitimum esse, id sane intelligens, quod Capillum Veneris passim nominant. Candidum vero eam plantam esse aliquando putavi, quæ una cum Trichomane in petris, parietum ac fontium asperginitibus, specubus, & humentibus locis nascitur: foliis nigricantibus minutim laciniatis luteas maculas quam plurimas aversa parte habentibus: caule viridi, gracili, flexiliq;: quam nonnulli, eo quod foliis rutam æmuletur, & in muris proveniat, Rutam murariam cognominant, alii Saxifragam dicunt. Sed nunc equidem hanc eandem cum Paronychia Dioscoridis esse opinor, ut etiam superius in sua mentione monuimus. Ceterum Fuchsius, hæc herbam pro Saxifraga Dioscoridis depinxit in suis de stirpium historia commentarum. Verum quod hæc folio consset rutæ illa verò thymi, cur planè ejus sententiam comprobem, non habeo. Adianti meminit Galenus lib. 6. simpl. medic. sic de ejus viribus scribens: Adiantum in caliditate quidem, & frigidityte symmetrum est, verum desiccatur, & extenuatur, & dissolvitur. Etenim alopecias capillis vestit, & strumas & abscessus digerit, lapidesq; frangit epotum. Viscosorum, crassorumq; à pectore pulmoneq; excretionibus non mediocriter confert, & ventris profuvisum fistit: non tamen ullam manifestam caliditatem affert, sicut nec frigiditytem. Verum posuerit ipsum quispiam secundum hanc oppositionem, & temperiem in ordine medio. Trichomanis autem meminit lib. 8. eorundem simpl. medic. ubi describens Dioscoridi, hæc tantum retulit: Trichomanes eadem præstat, quæ adiantum: hæcenus Galenus. Porro Adiantum, ut Mesues inter sua simplicia refert, alvum subducit, bilem, & pituitam deiecit, crassaq; excrementa, quæ diu interioribus inhaere. Pectus & pulmonem detergit sanguinem clarificat bonum facit halitum, animam dilatat, & jecur & ventriculum purgat, præsertim si obstructione laborent: tamen si adeorum infarctus potentius sit ejus dilutum ex apii, aut endivie aqua paratum, aut ex cicero nigro jure, aut caprino sero. Sed si addatur saccharum, lateris inflammationes sanat, & urinam trahit. Ejus præterea decoctum frequentius potum calculos frangit, & feminas à partu purgat. Hos autem effectus præbet calida tantum facultate, quæ illi inest. At adstringente vi, quæ etiam nimis pollet, defluxiones inhibet: fluentem sanguinem sistit, ventriculum roborat, & capillorum defluxum usq; adeo emendat, ut non modo eos cohibeat, sed & renasci faciat, præsertim emplastri modo impositum, myrrino oleo, ladanum, & austero vino additum. Idem præstat & combusti cinis, quinetiam ejus ex vino decoctum, fursures riteratis lotionibus depellit. Ejus cinis hæc omnia potest, & agilopas curat. Ipsius diluti libra epota commodissime alvum subducitur. Herba, quæ Græcis ἀδίαντρον, Latinis pariter Adiantum nominatur: Officinæ, Capillus veneris. Arabibus, Berscegnasceen, seu Bersausan & Chulbare albir: Italis & alijs, ulgò, Capell veneris: Germanis, Brawenhaar: Hispanis, Culantrillo de pozos: Gallis, Capil veneris. Quæ verò τοξοποις Græcè, Latine Trichomanes, Polytrichum & Callitrichum dicitur: Italis & Officinæ Politrigo: Germanis, Eckenbrech: Hispanis, Politrigo Gallis, Polytricen.

Adiantum duplex proposuimus, Gallicum, quod Monspelio ubi provenit, Lugdunum (quare Lugdunense dictum) adfertur, & Orientale. I. Adiantum Matth. Fuchf. Turn. Anguil. Lac. Dod. gal. & fol. Lobel. Castor. Lugdun. Adiantum magnum, Trag. Adiantum candidum, Fuchf. in icon. Adiantum nigrum, Cordo in Diosc. & hist. Adiantum nigrum verum, Tab. Capillus veneris vulgo & Mesuæo, Cæsalpino, Callitrichon Apuleii. II. Adiantum Syriacum Tabernæmontano. III. Trichomanes Matth. Trag. Fuchf. Turn. Lac. Dod. gal. & fol. Cordo in hist. & Dioscor. (cui & Polytrichon pharmacopœorum) Gesl. hort. Anguil. Lob. Lug. Cam. Trichomanes mas, Tab. Trichomanes nigrum, Thalyo. Adiantum rubrum, Lonic. Polytrichum vulgo, Cæsal. Saxifraga minor prima, Brunfello.

Z. d. v. d. i. v.

XANTHIUM SIVE LAPPA.

CAP. CXXXIII.

Xanthium nascitur læto, & pingui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis: folia atriplicis habet, insecta, nasturtium odore imitantia: fructum grandis olivæ modo, rotundum, & ut Platani pilula, spinosum, qui contactu vestibus adhærescit. Is ante collectus quam perfectè siccescat, tunditur, & fistili vase reconditur. Flavos autem facit capillos, si acetabuli instar tepida aqua madescat, mox caput, in nitro antè perfriatum, illinatur. Alii in vino tundunt, & ita asservant. Semen aptissime tumoribus imponitur.

A A A A

Xan

XANTHIUM.

Xanthii
cond.Xanthii
vires ex
Gal.

Nomina.

rina herba ægilopis medetur, duritias discutit. Succus farinæ admixtus siccatur, & eorundem gratia reponitur.

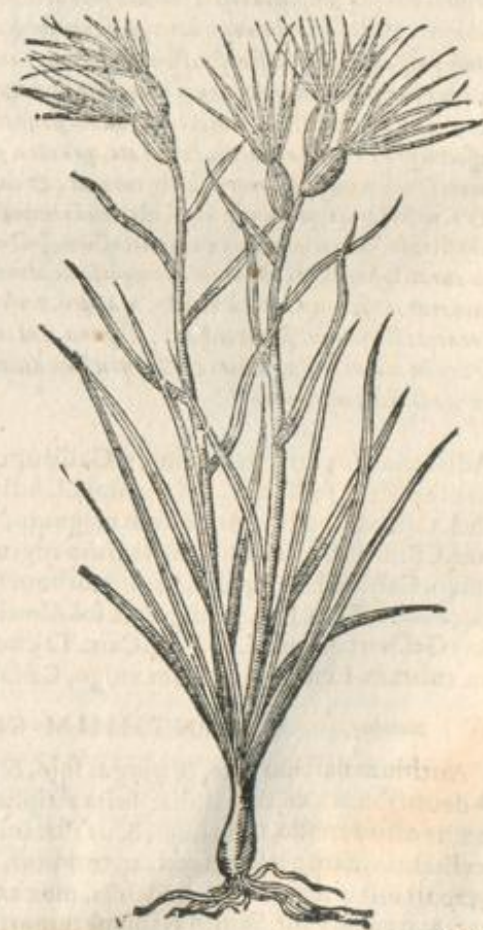
Ægilopis
cond.

Nascitur frequens Ægilops inter segetes, sed frequentissima inter hordeum, folio tritici, culmo pratensis, in cuius cacumine bina ternave rubra semina dependent, putamine ac etiam figura hordeum referentia, breviora tamen, tumentia,

I. ÆGILOPS. I.

II. ÆGILOPS II.

striata

Xanthium, quod vulgus Lappam minorem cognominant, omnibus vulgarissimum est: quandoquidem publicè ubique semitis, & exiccatis scrobibus, lacubusq; nascatur. Huic meo quidem iudicio, omnes conveniunt notæ nulla prorsus reclamante, quæ Xanthio à Dioscoride tribuuntur: nam præterquam quod caulem gerit angulosum, ac pinguem, folia, quæ ei subalbida sunt, ac triplicis effigiem referunt, per ambitum serrata, nasturtium odore imitantia. Prodeunt etiam e caule ramuli, quibus racematim fructus olivæ figura dependet, aculeatus ceu platani pilula, qui maturescens, cum tangitur, vestibus pertinaciter adheret. Paucis admodum huius herbæ vires descripsit Galenus lib. 8. simpl. medic. sic inquit: Xanthium vocatur etiam phasganium. Fructus discutiendi vim obtinet. Hæc planta Græci ξάρδιον appellantur: Latini quoque, Xanthium. Italis, Lappola minore: Germanis, Bettlerseiwur/und Spießfetten: Hispanis, Lappa menor: Gallis, Gloton, & Grappellæ.

Xanthium: Matth. Fuch. Turn. Dodo. gal. & fol. Cord. in Diosc. & hist. Lac. (cui & Bardana minor) Gef. hort. Lon. Lob. Cæsal. Castor. Thal. Lugd. Lappa minor, Brunf. Trag. Taber. Dicitur & Strumaria, unde Aëtius Chæradolethron & Philanthropon nominari scribit.

Αἰγίλωψ. ÆGILOPS SIVE FESTUCA. CAP. CXXXIV.

Ægilops herbula folia tritici habens, sed molliora, in summo capite semina bina ternave rubra, quibus aristæ quasi capillaceæ exeunt. Illita cum fa-

fratitāq. Ex his numerosa prodeunt arista, tennes, praelonga, & acuta. Est & alia planta, quam antea legitimam cense-
bam agilopam, tum quod observatum sit hordeum in hanc degenerare, tum quod terna quaternave semina, ipsaq. rubra
in unaquaq. spica ferat: tenuibus aristis inde prominentibus. Proinde errant ii, ut equidem arbitror, qui Aegilopem, & a-
venam idem esse contendunt, quandoquidem ei si primo statim intuitu Aegilops avena faciem referre videatur, diuenter
tamen singulas: juxta notas expendenti, facile & discrimen, & error deprehenditur. Etenim Avena in stipula cacuminibus
grana profert, longiusculus appensa pediculus, oblongis folliculis coniecta, bipedium locustarum effigiem representantibus.
At Aegilops tenuissimas fert spicas, tribus, aut quatuor tantum granis contentas. avena serē modo dependentibus: e quibus
arista prodeunt capillorum instar tenues, rubentes, & avena longiores. Quod autem ita serēs habeat, manifestum praeber
indictum ipse Dioscorides: utpote qui de Avena lib. 2. inter cerealia abunde scripsit, neq. his seorsumq. ejusdem plantae
historiam tractare soleat: supervacaneum enim fuisset idem repetere, & inordinatum eidem inconsulto addere. Huc ac-
cedit, quod si nota, quae utriusq. plantae a Dioscoride redduntur, invicem conferantur, haud dubie alteram ab altera tum fa-
cie, tum viribus, longē differre comperietur. Namq. Dioscorides Avenam, quam Boëtor non αἰγίλωμα vocavit, depinxit
stipula geniculis intercepta, dependentibus in cacumine parvulis veluti locustis bipedibus, in quibus semen concluditur. Aegi-
lopa vero in summo capite semina bina, aut terna rubra habentem, aristas capillaceas. Porro cum l. 2. viribus de Avena disse-
reret, inquit: Hujus semen non secus atq. hordeum utile est ad cataplasmata. Pulvis ejus alvus fistitur: prodest tuſſientibus in
forbitione succus. Verum hic de viribus Aegilops scribens, herbam ejus ad sinuosos oculorum abscessus, quos Graeci agilops
vocant, & ad duritias discutiendas commendavit: succumq. farina admixtum ad idem valere prodidit. Quae sane omnia
in fallor, apertissime demonstrant, agilopem avena quam maxime repugnare. Aegilopem ex hordei vitio fieri, sicut lolium
ex tritico nimia uligine, testis est Gal. libro primo, capite ultimo de alimentorum facultatibus: ubi ita scribit. In tritico
quidem frequens lolium saepe invenitur: in hordeis vero reperitur, sed paucum: quam autem agilopem appellant, ea in
hordeis frequens invenitur, cum prima generatio, vel incrementum ipsius non recte successerit. Porro pater meus azare jam
declinante, cum agricultura delectaretur triticum, ac hordeum aliquando seminavit, omnibus diversi generis seminibus,
qua ipsi erant admixta, diligenter selectis, quod certo cognosceret, num ex ipsorum mutatione lolium & agilops nasceren-
tur, an propriam hac quoq. semina naturam haberent. Cum autem forte una cum puris seminibus in tritico quidem fre-
quens lolium, in hordeo autem parum sed magnam agilops vim enatam conspiceret in aliis quoq. seminibus idem expe-
riri est aggressus, haecenus Galenus. Caterum ipse quoq. testari possum, me saepenumero in Anania valle audivisse agricolas
conqueri quod hordeum degenerasset in Squalam: sic enim ipsi Aegilopem hanc secundam vocant. Aegilops vires retulit
Gal. l. 6. simpl. medicamentorum, his verbis: Aegilops digerendi vini possidet, id quod ex gustu patet: leviter enim est acris.
Verum & ex eo liquet, quod phlegmonas indurat, & agilops sanat: haec Galenus. Cujus etiam testimonio satis planum
fieri potest. Avenam, & Aegilopem inter se dissidere, quod de seorsum egerit, & singulis diversas vires reddiderit. Quae
Graeci αἰγίλωμα. Latine etiam Aegilops dicitur: Arabicè Daſir, Dalſir, Dosana, Daſer, sive Daſer: Italicè, Egilopa si-
ve orzo salvatico. At Aegilops altera, Italis, Vena vana: Ananienſibus Squala.

Error
quorum-
dam.Aegilo-
ps ex
hordeo
genera-
tio.Squala.
Aegilo-
ps vires
ex Gal.

Nomina.

Festuca sterilis, Vitium avenae, C.B. Aegilops, Matth. in primis editionibus (hanc enim solum pro-
posuit) Lac. Tab. Aegilops prima, Matth. in postremis editionibus. Aegilops altera, eidem in Compen-
dio. Aegilops alia, eidem in postremae editionis commentariis. Aegilops vera, Gef. hor. Lolii primum
genus Trago quo ad descriptionem. Bromus & Avena herba, Dod. gal. Bromos herba, Dod. fol. Lugd.
Bromos sterilis, Lob. in icon. Bromos festucago Gazae, Lob. Festuca, Lonic. Avena Graeca, Caesalpino.
II. Festuca sive Aegilops vera, C.B. Aegilops secunda, Matth. in postremis editio. Aegilops sive Festuca
Eidem in compendio. Aegilops, Dod. fol. Lugd. Aegilops peregrina, Taber. Festuca, sive Aegilops
Narbonensis, Lob. Frumentum sylvestre, Cast. Triticum sylvestre in Sicilia, Caesalpino.

Βρόμος.

BROMUS.

CAP. CXXXV.

Bromus & herba aegilopi similis, exicatoriam vim habens. Decoquitur cum sua radice in aqua ad ter-
cias & juri colato par modus mellis adjicitur: rursus incoquitur, dum liquidi mellis crassitudo fiat.
Linteum ex humore imbutum, & b narib. inditum, & contra graveolentiam ulcerum efficax est. Aliqui
tritram aloen addunt, & eo modo utuntur. Cum siccis rosis cocta in vino, gravem oris halitum emendat.

a Meum
addit. ubi
αἰγίλωμα
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα.
quem &
siphoniu
& acro-
topelum
b Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
c Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
d Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
e Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
f Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
g Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
h Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
i Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
k Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
l Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
m Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
n Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
o Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
p Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
q Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
r Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
s Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
t Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
u Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
v Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
w Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
x Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
y Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα
z Meum
αἰδὲ ἀγρί-
οπιλωμα

Tamen si non desunt Dioscoridis studiosi, atq. etiam interpretes, qui putant, Bromum huic loco illegitimè accrevisse,
quod de ea quoq. libro secundo idem Dioscorides tractaverit aliudq. non sit Bromos, quam Avena: nos tamen longē
aliter sentimus. Mea siquidem sententia est, eritq. donec melius ab aliis proferatur, quod Dioscorides ubi secundo libro
Bromum inter segetes, legumina, & alia frugum genera, qua sativae proveniunt, descripsit, de sativa Bromo tantum in-
tellexerit. hic vero ubi de his, quae sponte nascuntur, differit, nobis sylvestrem Bromum readdat. Haec vulgari notitia est, do-
mestica avena in omnibus persimilis, granis tamen majoribus, nigrioribus, hirsutioribusq. Bromi hujus mentionem fecisse
opinor Plinium libro 22. cap. 25. dum sic inquit. Bromos semen est spicam ferentis herba: nascitur inter vitia segetis avena
Graeca, genere, & folio. & stipula triticum imitatur. In cacuminibus dependentes parvulas veluti locustas habet. Semen
utile ad cataplasmata, atq. hordeum, & similia. Βρόμος ita Graecè, ut Latine Bromus & Avena sylvestris nominatur:
Italicè, Vena salvatica.

60

Γλαύξ.

GLAUX.

CAP. CXXXVI.

Glaux cytiso, aut lenticulae foliis similis, quae supernè virent averſaq. candidiora spectantur: ramuli
à terra exiliunt quini senive, tenues ab radice: dodrantem alti: flores violae albae, purpurei ex-
eunt, minores tamen: nascitur juxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, sale, & oleo in forbitione, ad
revocandam extincti lactis ubertatem.

Quaquam scribit Dioscorides juxta mare nasci Glaucem eam tamen ipse haecenus nusquam reperi, neq. ab aliquo Glaucis
comptam audiri. Nisi Ruellio ad stipulati velimus, qui eam herbam Glaucem putat esse, quae fructu at multis caulib. confidit
foliis

GALEGA, SIVE RUTA
capraria.

Galega.

Ruellii
opin.
explosa.Glaucis
vires ex
Gal.

Nomina.

foliis oblongis, in ordinem utrinque digestis, ciceris modo sub-
ter cassis, superne viridibus flore purpureo, parvo, siliqua te-
rete, non in aduncum ut semi graci corniculata. Hæc est Ru-
ellio teste nullum apud Gallos invenerit nomen, a quibusdam
(ut superius libro tertio commentati sumus, ejusq. hic nunc
imaginem damus, cum ibi sit prætermissa) GALEGA, ab aliis
Ruta capraria: in Hebræa vero vulgo appellatur Lavane-
se, sive ut quidam alii Lavamani, quod prope rivos aquarum
nascatur, ubi manus lavantes rustici hac planta saponis vice
sibi sordidum lutum abstergunt. Verum cum videamus hu-
jusce plantæ flores, & caules, qui se quandoq. ad bicubitalem
altitudinem attollunt, Glaucis faciem non representare, co-
gimur dicere Ruellium hac in re hallucinatum deprehendi:
præsertim quod Glaux, Dioscoride & Plinio autoribus, in-
venitur juxta mare: Galega vero in uliginosis locis, in sero-
bium aggeribus, in montibus, & deniq. passim sæpe provenit.
Huic plantæ recentiores assignant vires non vulgares contra
pestilentiam, & venenosorum animalium morsus: in quo-
rum remedium herba per se estur, atq. etiam exterius illini-
tur. Sunt & qui eam morbo comitiali laborantibus auxi-
liari prædicunt: in quem usum ejus succum exhibent, dra-
chmarum quatuor pondere. Quod autem hac extinctum lac
revocet, ad quod Glaux à Dioscoride commendatur, non e-
quidem ausim asserere, cum nullum inveniam, qui Galegam
his viribus præstare testetur. Glaucis meminit Galenus lib. 6.
simplicium medicamentorum, de ejus viribus differens in
hunc modum: Glaux herba, & ipsa lactis generandi vim ob-
tinere videtur. Quod si ita sit, calida quodammodo, humi-
daq. fuerit temperamento. Ea aquæ Græcis γλαυξ, atq. La-
tinis Glaux appellatur.

Galegam supra lib. 3. cap. 48. descripsit: quæ di-
citur Galega sive ruta Capraria. Matth. Lac. Castor.

Lugd. Camer. Galega, Dod. gal. & fol. Gesner. hort. Lobel. Lonic. Ruta Capraria Ges. hort. Tab. & Fœ-
nugræcum sylvestre, Onobrychis, Gef. & Fracastorio. Caprago vulgo, Cæsalp.

Πολύγαλον.

POLYGALA.

CAP. CXXXVII.

Polygala palmi altitudinem petit, foliis lenticulæ, gustu adstricto. Quæ pota, lactis abundantiam
facit.

I. POLYGALA.

* II. ASTRAGALUS ALPINUS. *

Poly.

Polygala cuius hic imaginem appinximus, misit ad me Verona Franciscus Calzolarius pharmacopæus insignis. Provenit in collibus apricis, & incultis locis. Quæ an legitima sit, pro certo decernere non ausim, quod tam pauca ejus traduntur notæ, tum à Dioscoride, tum etiam à Plinio, ut non facile aliquid certi de ea determinari possit. Verum quoniam hæc planta palmarem longitudinem non excedit, & folia lenticula habet, & gustu est adstricto, facile adducor ad credendum, eam legitimam esse polygalam: & præsertim cum ipse Calzolarius scribat, multiplici sibi experimento constare, hujus plantæ usum lac in mulieribus copiosum provenire: mihi plane incomperta est: neq. id temere fateri licet, quod tam pauca ejus traduntur notæ tum à Dioscoride, tum etiam à Plinio, ut admodum difficile sit decernere, quæ nobis hodie sese offerat planta, cui Polygala nomen recte competere possit. Hæc Græcè πολυγάλα, Polygalum quoque & Polygala Latine dicitur. Italis Poligala.

Polygalæ confid.

Nomina.

I. Quam Polygalam censuit Matthiolus, eandem Lugd. & Tabernæmontanus sub ipsius nomine posuere, verum Castori Astragalus dicitur, & Lobelo Astragaloides herbariorum, Astragalus fortè Matthioli, vel jam demum Polygala ejusdem. II. Astragalus alpinus. D. Cam. in locum Polygalæ Matthioli hanc substituit, quam imitatus Gesnerum, Polygalum vocavit, quæ Astragali Monspeliensium nomine à Clus. hist. Hispanica proponi videtur, & in Lugdunensi historia Astragalus purpureus dicitur.

Osyris.

OSYRIS.

CAP. CXXXVIII.

OSyris frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos, fractuque contumaces: & in his folia quaternaria quina, senave, seu lini, nigra initio, dein colore mutato rubescentia. Decoctum ejus potum juvat arquatos.

O S Y R I S.

OSyris, quod foliis, & caule lini faciem representent, officinus Linaria appellatur. Nascentur ferè ubique in campis, & agrorum aggeribus. Hujus flores, quos tamen omisit Dioscorides, numerosi à medio usque ad summum visuntur, sylvestri cumini secundi generis modo, verum in hoc purpurei sunt, in illa sublutei. Sunt tamen qui velint, Osyrim eam esse plantam, quam vulgò nos appellamus Belvedere, quod belle densissimeq. fructet, vireatq. per æstatem, non solum in hortis, & viridarius sata, sed etiam in fœtibus ornandi fenestras gratia. Qui verò ita existimant, eo ducuntur argumento, quod hæc non modò crescat foliis lini similibus, sed quod etiam nunc seratur à multis ad scopas ex ea parandas. Quandoquidem id à Galeno dictum volunt in simplicium censu, ubi verbum νοσφάρτα (ita enim legendum est, non autem ναοσφάρτα, ut male habent codices) non solum medicamenta quæ faciem venustant: verum etiam scopas Græcis significare arbitrantur, quemadmodum & Cornarius in Actis interpretatur. Quorum equidem sententiam non prorsus improbandam censeo, quoniam palam est, hanc plantam foliis lini referre, & ad scopas conficiendas aptissimam esse: tamen si Dioscoridis placitis ea non admodum adstipuletur, sicuti nec alia vocata Linaria, quod neutrius folia è nigro, quod viderim, in rubrum mutantur, quodq. harum ramuli longè plura habeant folia, quàm quina, vel sena. Vidi quoque alias plantas, quas, non deerant, qui legitimam facerent Osyrim: verum cum etiam in his nonnullæ desiderarentur osyridis notæ, non libuit eorum probare sententiam. Osyridis historiam tradidit etiam Plinius libro 27. cap. 12. ubi ita scriptum reliquit: Osyris ramulos fert nigros, tenues, lentos: & in his folia nigra, seu lini: seminaq. in ramulis nigrum initio, dein colore mutato rubescens: hæc Plinius. In quibus, meo iudicio, lapsus deprehenditur ipse Plinius, quod iis

Osyridis confid.

Belvedere.

Plinii lapsus.

notis depinxerit hujus plantæ semen, quæ foliis reddidit Dioscorides, à quo tamen Plinius illa mutuatus est. Tamen si hoc loco Linaria herba vulgò vocata imaginem appinximus vulgum secuti, non ob id tamen ipsam legitimam Osyridem faci-mus. De viribus Osyridis Galenus lib. 8. simpl. medic. disseruit iis verbis: Osyridis, inquit, herba ex qua νοσφάρτα (sive scopas, sive medicamenta, quæ cutem exterunt, & lavigant, interpretentur) fieri solent, amara in eis qualitas, & obstructions expediendi facultas: quare & in jecinore consistentes obstructions adjuvat. Herba hæc νοσφίς Græcis, Latine item Osyris dicitur: Germanis Harn Kraut: Italis pariter & Hispanis, Linaria: Gallis Linaire.

Osyridis vires ex Gal.

60 Linaria vulgaris lutea flore majore hic proposita, an Osyris, imò an Antirrhinum Plinii sit meritò dubitatur: dicitur Osyris, Matth. Fuchf. Turn. Dod. gal. Lac. Cord. in Diosc. Lob. Lug. (cui & Urinalis & Urinaria) Castor. Osyris major, Taber. Linaria, Brunf. Linaria prima, Lon. Dod. fol. Linaria vulgo, Gef. hort. Cæfal. Linaria vulgaris, Cam. Pseudolinum, Brunfello.

Σμύλας ἄσπερα.

SMILAX ASPERA.

CAP. CXXXIX.

Smilax aspera, folia habet periclymeni: sarmenta tenuia, multa, rubi modo, aut paliuri aculeata: arborescunt, ab imo ad summa perreptans, se cōvolvens eis, a fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustum.

Meum κακόν ἐστὶ βόσκημα, fructum habet racemosum, gustum.

I. SMILAX ASPERA.

a Meum
& Cat.
πάραι
πινυλ-
λακα.ι.
per to-
tam smi-
laccm.
b M-u-
πινυλ-
λακα.ι.
utrunq;
etiam
obolo-
rum At-
ticorum.
Smilacis
asperæ
hist. ex
Theoph.

II. ZARZAPARILLA.

Zarza-
parilla.

Smilacis
lævis
historia.

id à mea non dimoveor opinione, nempe ut ha planta genere, ita & viribus non differunt. Quæ autem Sm lax lævis appellatur, si ea non est, cuius hic iconem expressimus, alia sanè in præsentia ad manus non est, quæ magis levem smilacem referat quàm hac in qua nihil desideratur, præterquàm seminis facies, quæ nullam prorsus cum lupino conformitatem

gustumque leniter mordent. Nascitur in palustribus, & asperis: radice dura, crassaque. Folia & acini, & antè, & post poti, venenosorum antidota sunt. Tradunt, si infantibus nuper in lucem editis, quid ex his tritum propinetur, nulla postmodum venena nocitura. Inciditur etiam ad alexipharmaca, id est, ad ea medicamenta, quibus venena arcentur.

Σμίλαξ ἁείρα.

SMILAX LÆVIS.
CAP. CXL.

10

Lævis Smilacis folia hederæ similitudinem habent, molliora, læviora, tenuiora: hujus sarmenta supradictæ similia, nullis horrent spinis: convolvitur arboribus, ut prior: fructum parit lupini modo nigrum, exiguum: floribus in a cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac Smilace, quadam topiariorum arte, tentoria contra æstus molestiam faciuntur: folia per 20 autumnum decidua. Semine cum Dorycnio poto, b ternis singulorum obolis, varia & tumultuosa in somnis observari traduntur.

Smilax aspera Hetruscis Hedera spinosa, sive Rubus cer-
vinus nominatur. Hanc diligentissime persecutus est Theo-
phrastus libro tertio capite ultimo de plantarum historia, ubi
ita scriptum reliquit: Smilax, id est, hedera Cilicia, am-
plexicaulis ipsa quoque assurgit, frutex aculeatus, & velut
præhorridus: solum hedera parvum, sine angulo, juxta pedi-
culi retinaculum humectum: peculiare, quod medium illum
callum, qui instar spine animantium secat, prætenuem habet,
& intervalla staminea, non ex eo porrecta, ut cætera, sed cir-
ca eum in orbem circumacta, ab annexu pediculi ducit, ad cau-
lem verò foliorum internodia consummantem: julus ab eisdem
pediculis atque folia, tenuis, seque convolvens dependet. Flos
candidus, suaviter olens, verno proveniens tempore, fructus
proximus Solano, atque Melothro, & maxime uva labrusca
vocitata. Racemi pensiles ut hedera sunt, verum ad la-
bruscæ potius accedunt, nam de eodem puncto pediculi aci-
norum exeunt. Colore fructus rufus est: nucleos in univer-
sum quidem binos continet, quanquam grandior ternos, &
parvulus unus. Nucleus durus admodum est, & colore so-
rinsecus niger. Peculiare racemis, quod per latera caulium sere-
punt, postremoq; caulis racemus omnium maximus propendet,
sicut in rhamno, & rubo: unde fit ut extremo fructifera, & la-
tere largè fructifera ista spectetur. Hactenus Theophrasti de
Smilace aspera sententia. Hanc ejus radices esse plantam affir-
mant, quam Hispani Zarzam parillam vocant. De qua cum
superius primo libro ubi de ligno Guajaco egimus, latius scri-
ptum sit, hic eadem repetere haud operæ pretium esse censimus,
siquidem eo se conserre poterunt lectores, qui Zarzaparilla
historiam, & vires legere voluerint. Zarzaparilla plantam,
cujus imaginem hic appingi curavimus, misit ad me Cypro-
dum hac commentaria prælis subessent, Bartholomæus Rhod-
leus medicus, & rei plantaria peritus, atque etiam Constan-
tinus Sylvestrius pharmacopæus Ariminensis: atque eam ob
causam legitimam Zarzam parillam hanc plantam esse pu-
tamus, quod omnibus suis notis alteram referat, quæ ex Hispa-
niis antea transmissa fuerat. Verum tamen si foliis habeatur
aspera smilacis, iis tamen minora, & aversa parte minimè
aculeata spectantur: quin etiam nec viticula spinis rigent. Quo
fit, ut jam fateri possim inter Smilacem asperam & Zarzam
parillam nonnullam intercedere differentiam. Ceterum ob

30

40

50

60

III. SMILAX LÆVIS.

IV. LUPULUS.

formitatem habet, non ausim tamen legitimam affirmare. Hac itaq; ubiq; ferè provenit sed præsertim in Hetruria, ubi passim frequentissima invenitur. Incola eam vulgo vocant Villucchio maggiore. Hac foliis asperam quadantenus imitatur, nec secus ac illa arbores scandit, seq; convolvit eu, proxima quaq; vinciens: verum sarmentis, sive ramulis constat, non ut altera horridis, aculeatisq; sed levibus, flexilibus, ac lentis. Flores profert candidos, calathi effigie: e quibus semen prodit atrum. Officina hanc plantam Volubilem nuncupant. Cujus tamen plura Mauritani habentur genera, quorum unum illud est, quod LUPULUM appellant. Hujus et si apud medicos et atis nostra frequentissimus sit usus, addaturq; ab ijs in quam plurima medicamenta, nihil tamen de eo, quod equidem invenerim, Galenus, & Dioscorides, aliq; veteres tam Græci, quam Latini authores, posteritatis memoria prodiderunt: quanquam non desunt, qui velint, hunc Plinio esse Lupum salictarium, ab eo hoc tantum nomine demonstratum lib. 21. c. 15. atq; ibi inter eas herbas connumeratum, quæ spontè nascuntur, quibusq; pleraq; gentium utuntur in cibis. Lupulus itaq; in Germania, Bohemia, Polonia, & in alijs Septentrionalibus regionibus magna sanè cultura in campis alicur, ad cerevisiam conficiendam. Nam absq; lupuli folliculis ea parari nequit. Duum est genus, sativum & spontè proveniens. Hoc in sepibus, & frutetis provenit, illud in campis feritur, adactis subinde palis, quibus se circumvolvitur. At facie inter se non differunt, præterquam magnitudine & exilitate: quandoquidem sativum omnibus suis partibus adultius est. Planta est arbores scandens & contexendus perguis aptissima: foliis vitigineis Bryonia modo, modò ternis, modò quinq; divisuris circumstantibus, asperis, ut in cucumere, Sarmenta habet prælonga, aspera, hirsuta & quadantenus aculeata. Flores edit subpallidos, racemososq; & folliculos numerosos, exiles compactili quadam serie dependentes, in quibus atrum, & amarum concluditur semen Lupuli flores folliculi & radices, Lupuli vites, excalfaciunt, siccant, aperiunt, extenuant, absterunt & expurgant, sanguinem mundant. Atqui turiones, quibus elixis utimur in acetariis, cum plus humiditatis habeant, parum quidem, tum excalfaciunt, tum siccant. Sunt tamen sumentibus & cibis, & medicamentum. Namq; sanguinem mundant, ventrem solvunt, in cibum sumpti ubi prius probè fuerint elixi, obstructions aperiunt, nec parvam cum palato ineunt gratiam. Florum, & folliculorum decoctum datur commode potandum contra hausta venena, scabiem, Gallicam litem, & ceteros quosq; affectus, qui extimam cutim inficiunt, nempe lichenes, serpigines, impetigines, albos & hujusce generis alios. Datur & in febribus diuturnis, à jecinoris infarctu provenientibus. Semen tritum, & potui datum semidrachma pondere, interaneorum animalia necat. Menses provocat, & urinam pellit. Flores, & folliculi in defensionibus additi, præstant ad induratos, & tumidos sanarum locos: & ad eos qui difficulter urinam reddunt. Lupuli vocati latius meminit Mesues inter sua dejectoria facultatis medicamentum, ubi hæc ad sensum habet. Est & aliud Volubile genus quod LUPULUS appellatur, folia habens aspera, cucumeris modo: flores exilibus folliculis squamatis compactos, racematimq; dependentes, colore subcinereo. Hinc flavam bilem detrahunt, sanguinem ab eo expurgat, & ejus inflammationes extinguit. Sero caprino maceratur, & exhibitus, paulò valentior redditur. Succus cum saccharo decoctus syrupi modo, regio morbo laborantibus medetur. Sed profecto mirum est, quòd eo nostra atatis medici tam parè raroq; utantur, cum tamen præstantissimum sit medicamentum, quandoquidem tum herba ipsa per se, tum etiam succus potentè admixtus, capitis dolorem à caliditate contractum tollit. Femoris, & ventriculi æstus mitigat. Syrupus ex saccharo, & ejus succo paratus, utilissimè exhibetur in febribus à bile, & sanguine excitatis: hæc Mesues de Lupulo. Cæterum ad institutum nostrum revertamur. Smilacis utriusq; vires tradidit Galenus libro 7. simpl. medicamentorum, sic inquit: Milax (sic enim Smilacem vocat Galenus) aspera claviculis plena est, ita ut variè sursum deorsumq; arboribus circumvolvatur. Folia gustata aliquid habent acrimoniae, & alioqui si Gal. illis utaris, calefaciunt, Milax lævis facultate quodammodo prædicta similis est. Planta qua Græcis ομινος τρεχάρα, Lat. Nomina. Bbbb nū Smi-

nis Smilax aspera, & Hedera Cilissa vocatur: Italis, Hedera spinosa, & Rono cervino, Germanis, & Harpfe Winden: Gal-
lis, Tan, sive Smilax aspre. Quæ verò quidam ἀά Grace, Smilax lavis sive lenis Latine dicitur: Italicè, Vilucchio maggiore:
Germanis Winden oder Zaunglöcklein: Hispanicè, Correguela mayor: Gallicè, Liset major seu Campanette. At Lupu-
lus, Italis, Lupolo, Brusandolo, seu Forancefo: Germanis, Hopffen: Gallis: Honblon.

Smilax, aspera est & lævis, utriusque & suæ differentia. I. Smilax aspera fructu rubente, C. B. Smi-
lax aspera, Matth. Fuchf. Turn. Dod. gal. & fol. Cordo in Diosc. (cui & hedera cilissa) Ges. hort. Lac. Lob.
Cast. Cæf. Tab. Cam. Lug. cui & Volubilis acuta vel pungens. Smilax aspera vera, Trag. Smilax aspera
fructu rutilo, Clus. hist. Hisp. Volubilis aspera, Lonicer. II. Smilax aspera Peruviana seu Salsa parilla,
de qua supra lib. 1. cap. 110. III. Convolvulus major albus, C. B. Smilax lævis, Matth. Fuch. Ges. hor. 10
(cui & Convolvulus Plinii) Lac. Cast. Smilax lævis alba major & Conjugulum Catoni, Dod. gal. Smi-
lax lævis major, Lob. Dod. fol. Volubilis, Brunf. Volubilis major, Trag. Lon. Thal. Taber. Helxine cis-
fampelos, Cor. in Diosc. Convolvulus major, Ges. hor. Cæfal. Malacocissus Damocratis, Anguil. Jastone
Plinii, Dalechampia in notis in Plinium. IV. Lupulus mas, seu Volubilis foliis asperis Mesues, C. B.
Lupulus, Matth. Brunf. Turn. Lonic. Dod. fol. Cast. Cæfal. Lugd. Tab. Lupulus salictarius Fuchf. Dod.
gal. Ges. hort. Lac. Ab hoc differt Lupulus femina, foliis, quæ circa radicem non laciniata, sed tantum
incisuris ferrata & rotundiora sunt: flosculis subpallidis, qui sine fructu pereuntes in pollinem luteum
abeunt. Ut prior in sepibus nascitur. Sunt qui Lupulum marem appellant, qui steriles habet flores: &
fœminam, cui absq; flore folliculares fructus innascuntur, quod & aliis herbis, ut Spinachia, Cannabi,
tribuunt.

Myrtus ægyptia.

RUSCUS.

CAP. CXLI.

Rusci
confid.

Pungi
topi.

Nomina.

Sylvestris myrtus, aliquibus oxymyr sine, aut myr-
tacantha, Latinis ruscum appellatur: folium fert
myrti, latius, in formam lanceæ mucronatum: bac-
cæ per maturitatem rubescunt, rotundæ, à medio fo-
lio dependentes, osseo intus nucleo: cubitales ramu-
li ab radice exeunt, vitilium modo lenti, fractu con-
tumaces, foliosi: radice graminis simili, acerba, & sub-
amara. Folia & bacce in vino potæ, urinam cient: men- 30
ses pellunt, vesicæ calculos frangunt, stillicidio urinæ
medentur, dolores capitis sanant, & regium morbum.
In asperis, & præcipitibus locis enascuntur. Deco-
ctum radices in vino potum, eosdem præbet effectus.
Cauliculi recentes, asparagorum vice in cibo sumun-
tur: amari autem sunt, sed urinam movent.

Ruscum officina corrupto nomine ex litera additione Bru-
scum appellant. Nos vero, quod arceus muribus is aptis-
simus sit, si salitis appensis carnibus funiculo circumligetur, 40
Pungi topi Herrusca lingua dicimus. Germinat hic vere
asparagi modo, turionibus tamen brevioribus, crassioribus, hir-
sutisq;: qui elixi manduntur ex oleo, sale, & aceto. Excal-
facit radix, siccat, aperit, abstergit, extenuat. Ceterum, quod
non obscure amarorem gustui relinquunt, in medicamentis po-
tius, quam in cibis expetuntur: sunt enim cienda urina, ape-
riendisq; obstructionibus perquam idonei. Græci, quod foliis
sit acutis, & myrtum amuletur, oxymyr sine, hoc est, acuta
myrtus appellatur. Ea Græci μυρτιν ἀγία & ἑσπεροειν vo-
catur, Latinis, Ruscus, & Myrtus sylvestris: Arabibus, qui Cu- 50
bebas cum rusco confundunt, Cubebe: Italis, Rusco & Pungi
topi: Germanis, Brusch: Hispanis, Jus barba, & Gil barbera:
Gallis, Brusco, Brus.

Ruscus, Matth. Trag. Cord. in Diosc. Ges. hort. Lac. Lob. Lugd. Cæfalp. Taber. Camer. Ruscus ve-
rus, Lonic. Ruscum Dodo. gal. & fol. Myrtus sylvestris. Turn. Myrtacantha & murina spina, Lob. in
icon. Centromirini Theophrasti, & Oxymyr sine, Anguillara.

Δάφνη ἀλεξανδρῖνα.

LAURUS ALEXANDRINA.

CAP. CXLII.

Laurus Alexandrina folio est rusci majore, molliore, & candidiore: semine a inter folia rubro, ciceris 60
magnitudine: ramos spargit in terra dodrantes, interdum longiores: radice sylvestri myrto simili,
majore, molliore, odorata: invenitur in montosis. Difficiles partus accelerat, radice pota sex drachma-
rum pondere in vino dulci, & stillicidio urinæ auxiliatur, sed sanguinem extrahit.

Si laurum Alexandrinam, & Hippoglossum unam & eandem plantam esse sensisset Dioscorides, ut quidam existimant,
nulli quidem dubium est, quin supervacuum erat, de hisdem seorsum, diversis atq; etiam proximis capitibus Dioscori-
dem differere: vel nullam earum notis, & viribus reperiretur differentia. Sed quoniam eas seorsum tanquam diversas re-
tulit, diversasq; utrisq; notas assignavit, idcirco has plantas inter se differre dicatur, necesse est. Nam etsi utriusq;
folia

I. LAURUS ALEXANDRINA.

II. LAURUS ALEXANDRINA altera.

folia rusci reddiderit Dioscorides, tamen Hippoglossum statuit aculeatam gerere comam, & in summo ceu linguas è foliis exeuntes: commendavitq; comam ad dolorem capitis coronam modo impositam, & radicem, succumq; malagmatu admisceri scripsit. Verum hic in Laurus Alexandrina nec linguarum meminit, nec aculeorum è foliis prodeuntium: tradidit quidam hanc folia habere rusco similia, sed majora, molliora, & candidiora ramos adstantiales, in terram sparsos: radicem rusco similem, majorem tamen, molliorem, & odoratam Cui vires tribuit ad difficiles partus, ad urinae stillicidium, & ad sanguinem extrahendum. His accedit, quod (ut Dioscorides testari videtur) Laurus Alexandrina fructum fert rubrum, ciceris magnitudine, inter folia, non autem in mediis foliis, ut hippoglossum, & ruscus. Ex his itaq; tum notis, tum viribus, quae in hisce duabus plantis maxime pugnare deprehenduntur, omnibus abundè constare arbitror, hallucinari eos, qui putant Laurum hanc, & hippoglossum unam & eandem esse plantam. Nos equidem hanc, cujus hic figuram damus, veram ac legitimam Laurum Alexandrinam esse censemus, quae (ut pictura pulchre demonstrat) non parum ab hippoglossa differt. Huic alteram adjecimus quae & ipsa haud dubie, si fallor, fuerit Laurus Alexandrina si huic fructum in mediis foliis innasci concedamus. Lauri Alexandrinae vires memoria prodidit Galenus lib. 6. simpl. medic. sic inquit: Lauri herba, Lauri Alexandrinae vires ex Gal. Nomina.

50 Polygonatum latifolium ramosum, C.B. Laurus Alexandrina, Matth. Dod. gal. Cam. Hippoglossum, Lug. Polygonatum tertium, Clus. hist. Pann. Polygonatum quartum latifolium, Tab. Rusco affinis tertia Caespino. II. Hippoglossum fructu folio insidenti, C.B. Laurus Alexandrina altera Matth. Laurus Alexandrina, Lac. Tab. Laurus Alexandrina vera, Lug. Hippoglossum, Loni. Rusco affinis altera, Caef.

Δαφνοειδής.

DAPHNOIDES.

CAP. CXLIII.

Daphnoides cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus, obsequiosisq; multis, à medio sursum versus foliosis: cortex supra modum viscosus ramos vestit: folia lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum gustatu os & fauces incenduntur: flores candidi: bacca, cum ematuruerit, nigra: radix inutilis: nascitur in montosis. Pituitam extrahit folium recens, vel aridum in potu: menses ciet, & vomitum: caput inanit commanducatum: sternutamenta movet. Baccæ quindecim potæ alvum resolvunt.

Χαμαδάφνη.

CHAMÆDAPHNE.

CAP. CXLIV.

Chamædaphne virgas emittit cubitales, singulari ramulo constantes, rectas, tenues, laeves: folia lauri similitudine, laeviora multò, ac viridiora: semen rotundum, rubens, annexum foliis. Illinuntur capitis doloribus trita folia, & stomachi ardores mulcent: ad sedanda tormina cum vino bibuntur. Potus cum vino succus menses, & urinam ciet: idem facit pello appositus.

Bbbb 2

Daphnoide

I. DAPHNOIDES.

II. CHAMÆDAPHNE.

Daphnoi-
dis, &
Chamæ-
daphnes
confid.
Mezereu-
non est
Daph-
noides.

Daphnoides quam officina, & herbariorum vulgus Laureolam vocant, frutex est vulgaris notitie. Provenit hac fre-
quens in vallis Anania montibus, Tridentino agro & ubiq; ferè locorum. Nam & in Germania, & in Bohemia, atq;
aliis plerisq; in locis copiosa visitur, nullis prorsus reclamantibus notis. Cubitalibus enim assurgit virgulis flexilibus, obsequio-
sisq; foliis numerosis, sursum spectantibus, lauro similibus, gracilioribus tamen ac mollioribus, acerrimo gustu: quin & ra-
morum cortex admodum tenax est. Hinc itaq; fit, ut eos errare toto celo deprehendantur, qui putent Mezereum Mauri-
tanis vocatum esse Daphnoidem: quandoquidem Mezereum Chamælea est, de qua suo loco differemus. Porro Chamædaph-
ne, quam Laureolam marem pleriq; cognominant, foliis ac fructu à Daphnoidem non longè differt: verum hac tantum in-
tercedit differentia, quod Chamædaphne singulari rectoq; caule constat, cui folia circumquaq; prominent, adeo ut in ca-
cumine in orbem umbellæ instar diradientur: semine inde prodeunte Daphnoidis modo. Caterum, quod vocaverit Plinius
Chamædaphnen eam clematidem, quam aliqui Vincam pervincam appellant, credidere quidam hanc Dioscoridi esse Cha-
mædaphnen. Sed profecto huc falluntur errorq; omnibus evidentior fiet, quam ut pluribus explodi possit, si modo contem-
plentur, & conferantur nota, quibus Vincam pervincam descripsit Plin. l. 21. c. 11. & quibus representavit Chamædaphnen
l. 24. c. 15. Verum Plinio, quod clematidis folia sint lauri, videaturq; humilis laurus, ideo non temere eam Chamædaphnen
dici placuit. Sunt qui Laureolam fructum Piper montanum vocent, quam vix rusticis Ananienfibus nihil aliud sit piper mon-
tanum, quam Dioscoridi granum Gnidium, ut infra suo loco dicemus. Daphnoidis recentia folia confusa illinuntur utili-
ter ischiadicis tam diu quousq; ruborem, aut vesicas excitent. Daphnoidis, & Chamædaphnes uno tantum capite memi-
nit Galenus lib. 6. simpl. med. sic inquit: Chamædaphnes germina tenera edi quoq; assolent. Est autem persimilis viribus
lauro Alexandrina: sicut sanè & quod Daphnoides nuncupant. Planta, quæ Græcis δαφνοειδής Latinis item Daphnoides, 50
& Laureola nominatur: Arabibus, Daphnides: Italis, Laureola: Gallis, Laureole. Quæ verò χαμαδαφνη Græcè, Chamæ-
daphne pariter Latine dicitur: Arabicè, Chamædaphnes: Italicè, Chamædaphne.

Piper
monta-
num.
Daphnoi-
dis &
Chamæ-
daphnes
vires.
Nomina.

Laureola duplex est, alia folio teneriore & deciduo, alia folio crassiore & semper virente: I. Laureo-
la Germanica folio teneriore, C. B. Daphnoides Matth. Turn. Fuch. Gesl. hort. (cui & piper montanum
Italorum) Lac. Cast. cui & Laureola major: Daphnoides aliorum Lon. Daphnoides flore purpureo,
Tab. Chamelea seu Mezereum, Trag. Chamælea Germanica Dod. gal. & fol. Cam. Thalan Chamælea al-
tera, Cæsal. Mesereum Germanicum, Eob. Laurus pusilla, Eidem in iconibus. Laureola scæmina, Lugd.
Chamædaphne. Clus. hist. Panno. Thymelæa, Cord. in Diosc. Piper montanum Anguillæræ. Glycyrrhi-
zam montanam nominare solemus, ut rei herbariæ ignaros fallamus, quod hætenus in omnibus ferè
herbationibus contigit. II. Chamædaphne, Matthiolo, Lac. Lonic. Castori, cui & Laureola minor, 60
Daphnoides seu Laureola Lugd. Hanc figuram Matthioli in majoribus iconibus exhibet: in minori-
bus etenim unico caule expressit, de qua stirpe nonnulli dubitant tanquam de incognita: alii tamen ad
Daphnoidem referunt: suspicantur, Matthiolum Laureolam officinarum exprimere voluisse.

Εξίσχυε & λυμνός.

VERATRUM ALBUM.

CAP. CXLV.

Elleborum album Latini veratrum album vocant, fert folia plantaginis, aut betæ sylvestris similia,
sed breviora, & nigriora, subescentia: caulem cavum, quadrantalem, tunicis convolutum, quas
abdicat

abdicat, cum arescere incipit, radicibus nitrur multis, tenuibus, ab oblongo, & exiguo capite ceparum modo exeuntibus: nascitur in montibus, & asperis. Radices messibus colligendae. Optimum habetur candidum, friabile, carnosum, modice extensum, nec a tamen junci modo mucronatum, quod frangendo pulverem emittit, & tenuem habet medullam, gustu non admodum fervens, b neq; salivam subinde ciens: hujusmodi autem strangulat. Primatum Cyrenaicum tenet. Galaticum autem, & Cappadocicum candidiora, & pulvere quodam obsita, celerius strangulatus moveat. Vomitione autem varios extrahit humores. Collyriis admiscetur, quae caliginem oculorum discutiant: partus impositum necat, menses pellit, sternutamenta excitat: mures interhect, cum melle & polenta subactum: absumit carnes, sicoquatur una. Datur per se jejunis, & cum sesama, aut ptisanæ succo, aut halicæ, aut lentis cremore, cum aqua mulsa, aut pulvere, aut quavis alia forbitione. Cogitur cum pane, & ita inassatur. Preparatio corporum, ac victus ratio diligenter tradita est, cum ab his qui de medica ejus porione scripturarunt, tum maxime à Philonide Siculo Ennensi, cui nunc assentimur: quippe longum nimis esset in hac praefertim editione de materia, simul medicam curandi rationem exponere. Dant nonnulli in pultis forbitione, aut copioso halicæ cremore, aut paucum antea cibum dari praecipientes, statim veratrum offerunt, iis praefertim, quibus strangulationis suspicio imminet, aut si valetudo corpus infirmat: hoc enim modo dejectionis nihil periculi minatur, quod cibo munitis non intempestive medicamentum corporibus offeratur. Vomitiones concitant subditæ ex eo balani cum aceto.

Ε'κίβερθ' μέλας.

VERATRUM NIGRUM.

CAP. CXLVI.

20 **E**lleborum nigrum appellatur melampodion, quoniam caprarum pastor nomine Melampus furentes in se Proetidas primus purgasse, & sanasse fertur. Folia ei viridia, platani similia: minora foliis sphondylii proxima, subaspera, nigriora, pluribus divisuris incisa: caulis asper, flores in purpura albicantes, racematim cohaerentes: semen cnici, quod in Anticyra sesamoides vocant: quo dejectiones moluntur. Radicibus cohaeret nigris, tenuibus, à capitulo cepæ simili confibratis, quarum est usus. In collibus, asperis, & a sitientibus locis enascitur. Optimum est, quod ex hujusmodi petitur terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatissimum gignitur. Eligi debet corpulentum, & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu, fervensq;: cujusmodi est in Helicone, Parnaso, & Aetolia natum: attamen Heliconium praecellit. Veratrum nigrum purgat ventrem, detrahit bilem pituitasq;: datum per se, aut cum scammonia, & tribus obolis sive drachma salis: decoquitur vel cum lente, & jusculis, quae purgationis causa sumptantur. Prodest morbis comitialibus, melancholicis, infanientibus, articulariis doloribus, & resolutis. Menses inditum trahit, partus necat: purgat fistulas impositum, & tertio die detractum. Item contra gravitatem auditus in aurem demittitur, ibiq; in alterum, aut tertium diem esse finitur. Scabiem sanat illitum cum thure, aut cera, & b pice, & cedrino oleo: vitiliginibus, lepris, impetiginibus ex aceto medetur: dentium dolorem collutione mitigat. Erodentibus medicamentis confiscetur: hydropicorum ventri utilissimè imponitur factum ex eo, farina hordeacea, & vino, cataplasma. Confitum proximè ra-

I. ELLEBORUM ALBUM.

II. ELLEBORUM NIGRUM.

dices

ces vitium, vinum purgandi facultate donat. Hujus res parsu domos expurgari arbitrantur: quare inter fodiendum stantes Apollinem, Aesculapiumque precantur, ac vitant aquilæ volatus: advolare enim non sine periculo tradunt: namq; si avis effossionem ellebori conspexerit, moriturum qui succidit, augurium est. Celeriter effodiat oportet, quoniam halitu caput aggravat: quapropter ad id arcendum, fossuri alium præsumere, & vinum bibere consueverunt: nulli ita noxæ opportuni redduntur. Veratri albi modo emedullatur.

Ellebori
utriusque
consid.

III. ELLEBO. NIGRUM alterum.

Ellebori
dilutum.

Elleb.
purpureo
flore.

La urbem proficiscuntur, ubi & nos præstantissimum sapium legimus. Provenit quoq; Elleborum flore purpureo copiosissi-
mum in Austria superiori, non longe à Linz, prope urbem quam Steir vocant, unde quotannis ad me illud mittere so-
let excellens medicus Martinus Stoppus Flandrus. Purpurei radices nigriores, carnosioresq; ceteris habentur: cum alio-
rum generum radices ut plurimum subalbida spe Æentur. Atque facies non omnibus eadem est. Purpureum enim florem ge-
renti, numerosa sunt folia, robusta, & saturatè virentia: ea septem ea simul ex apice robusti canaliculatis, pediculi, qui
quoq; plures in universa planta habentur, prodeunt, atque sex, quæ utring, terna exeunt, in exortu simul conjuncta spe-
ctantur: quod verò medium est per se solum sine comite consistit. Caulem gerit hac planta cubito paulo brevior, rotun-
dum, glabrum, ac solidum: flores rosarum figura, in purpura albicantes, e quorum medio inter alba quadam capillamen-
ta octo exoritur filiquula invicem conjuncta corniculi figura, in quibus semen oblongum concluditur: radicibus nititur
numerosis, longis, tenuibus, saturatè nigricantibus, tenui intus matrice, & à bulboso capitulo à quo caulis exit, prodeunt
bus: amaro, acris, gustatu, & qui facile stomachum moveat, odore insuavi, ac ingrato. & præsertim ubi exenterat & radices
siccescunt. Ceterum genus alterum, quod florem candidum profert, nihil prorsus facie à præscripto differt, nisi florum colo-
re. Tertium verò genus quod nos fœminam, aut Pseudoelleborum appellandum censemus, folia gerit digiti novem ad pedi-
culum usq; dissecta, acroniti Cynoctoni serè modo: sed longioribus divisuris, nigricantia, circumquaq; serrata. & è longo pla-
noq; pediculo, cava per medium excurrente linea, ortum ducentia. Caulem edit vegetum, subasperumq;: flores ceteris si-
miles, sed herbaceo colore subvirides, aut quadantenus subpalescentes quinq; aut plures, emergentibus: medio corniculis
acuminatis & utring, compressis, in quibus semen continetur. Radicibus cohaeret numerosis, tenuibus, palmari longitudine
ac etiam longioribus, colore nigricante, & perinde ac in aliis à capaceo capitulo ortum ducentibus: odore pariter gravi, &
sapore amaro, acuto, ac nauseabundo. Nascitur in montibus, & convallibus. Germinat omne genus Januario, & Februario,
sed Martio floret, sæpèq; suo germinatu nives perforat. Herophilus antiquissimus medicus elleborum fortissimo duci aqua-
bat: concitatis enim intus omnibus, ipsum imprimis exire dicebat. Ideo erravisse antiquos parcius id præbendo, cum celerius
erumperet, quod daretur largius. Sed hac Herophili sententia non placet nostra atatis medicis, neq; etiam nobis, ut quæ
pluribus damnari, & explodi possit. Elleborus niger boves, equos, & sues necat, proinde id in pascuis cavent, quamvis album
innoxie depascantur. Nigri radices demorsis à serpente quadrupedibus mirificè medentur, si recentes in vulneris osculum,
sublata à carne cute immittantur, quod ita ejaculatum revocent venenum: quin & illud idem prodest, si gregi pestilentia
ingruerit, in auribus trajecta, vel pectori infixæ radice. Quæ ratione ducti credere nonnulli, id etiamnum in hominibus fie-
ri posse, quod si in perforatam calcanei cutem nigrum elleborum inferatur, eos omnino à pestilentia tutos reddat, qui ge-
staverint. Ellebori semen, Aristotele aurore, coturnicibus gratissimum est: quam ob causam antiqui eas abdicarunt mensis
quæ tamen hodie magnopere expetuntur. Porro non desunt è recentioribus: qui putent nigrum communis usus Elleborum
cui flo-

Herophi-
li senten-
tia dam-
nata.

cui flores herbacei insunt, non elleborum, nec ejus speciem esse, sed eam sanè plantam, quam Columella, & Plinius Consiliginem vocant, cujus sententia est clariss. ac doctiss. Fracasorius, qui etiam ejusdem Plinii Enneaphyllon eandem facit, quamq. ad pecorum pulmonariam curandam, pestilentiamq. arcendam summis laudibus efferunt, hoc tantum pro argumento ferri, quod scripserint ii, si in morbo quadrupedis auricula consiliginis radix inseratur, perforata ferro prius aure, omnem morbi vim eo confluere, & per illud foramen pestilens virus elici. Siquidem cum pastores hujus aratis observaverint, id totum (ut nos quoq. paulò antè diximus) praestari tantum illius ellebori radicibus, existimaverunt hoc veratri nigri genus, quod flores rubentes non proferat, vel (ut Diosc. inquit) in purpura albicantes, sed herbaceos, consiliginem esse. Sed ii, mea quidem sententia, falluntur: quippe Absyrtus, & Hierocles idem praestare nigrum veratrum affirmant. Quibus etiam subscribit Plin. lib. 25. c. 5. his verbis: Nigrum elleborum pecorum, & jumentorum pituitas sanat, furculo per aur-

Elleb. ni-
grum nō
esse
Consili-
ginem.

10 rem trajecto, & postera die eadem hora exempto: hac Plinius. Ex quibus utiq. perspicuum fit, non modo consiliginis, sed etiam nigri veratri radicem hac omnia efficere posse. Vanum profectò esset dicere, exempli gratia, sabinam esse calamint bā vel contrā, quod utraq. remotos menses eliciant: quasi natura adeo fuerit avara, ut unicuiq. morborum generi unum tantum genuerit medicamentum, cum tamen nullus sit morbus, cui innumeras non creaverit medicinas, uno & eodem ordine adhibendas. Adde etiam quod cum nullus extet author, quod ego invenerim, qui Consiliginis historiam describat, neq. una quidem nota ejus faciem repraesentet, non video, quomodo rectè ii asserere possint, veratrum nostri usus esse Consiliginem. Sciant itaque velim, qui nigrum herbacei floris Elleborum idè Consiliginem esse contendunt, quod pestilenti-

20 autum edidit: ita etiam idem, meo judicio, in manifesto illorum errore versatur. Nec Enneaphyllon esse putamus, siquidem Plinius nusquam meminerit Enneaphyllon consiliginem latinis vocari, eamq. urentis facis facultati, & lumborum, coxendiciumq. doloribus utilem. Caterum hic non est silentio dissimulanda inepta satis, & vana, meo quidem judicio, de nigro veratro opinio Ugonis Solerii, viri alioqui doctissimi, ut ejus testantur scholia, qua nuper in priores Aëtii libros edidit. Is enim in praedictis scholiis censet, Elleborum nostri usus tam illud, quod flores fert rosarum modo pur-

Ugonis
Solerii
opinio
explosa.

30 pureos, quam quod albos, esse lycoctoni vel cynoctoni aconiti species: quod verò herbidos habet flores, Plinii & Columella Consiliginem, aliorum judicium secutus. Quod quibus rationibus comprobet, ex ejus verbis, qua modo referam, cognosci poterit. Si quis, inquit, commemoratarum jam plantarum radices diligenter expendat, nihil illas cum nigri veratri radicibus (qua, teste Dioscoride, capæ modo bulbosae sunt, erumpentibus ab imo earum bulbo multis radicibus) commu-

40 nentibus habere multò evidentius comperiet, quam ut pluribus demonstrari nunc debeat. Taceo nullum ex his plantis dum velantur, capitis dolorem ob vaporum halitum concitari, ut ipse millies sum expertus, id quod in nigri veratri evulsione testatur Diosc. Ex his igitur constat, nullam harum trium plantarum ad nigrum veratrum satis aptè posse reduci: quin duas priores aconiti lycoctoni postremas species esse, postremam herbā sui generis: hac Solerium. Quibus verbis eum in me egressum non aperte meamq. oppugnasse sententiam, ex hoc planè conjicio, quod nullus, quod sciam, antè nos scripserit, tria in italia, ac privatim in Carniola reperiri nigri veratri genera. Neque id certè agrè fero, quod libenter audiam, indies novas in re herbaria proferri sententias. Velim tamen id liberius, apertius, & firmiter, tum rationibus, tum auctoritatibus fieri. Re-

50 deo ad Olerium, cujus sanè hac in re argumenta me facile diluere posse spero, ut pote qua (pace ejus dixerim) levissima sint, & prorsus à veritate desciscant. Nam falsum esse ac nimis fortasse temerè dictum arbitror, quod Ellebori genera illa, quorum superius meminimus, non mittant radices (ut Solerius asserit) tenues, nigras, à capaceo quodam capitulo pendentes, ac consubstantes: cum omnibus non modo rei herbaria peritis sed etiam pharmacopolis, ne dicam lippis & consoribus, manifestum sit, nigri veratri communis usus radices non aliunde, quam à bulbaseo quodam tuberculo omni ex parte pen-

Elleb. ui-
grum nō
esse Aco-
niti spe-
ciem.

60 dere nigras, ac graciles, non autem capæ modo bulbosas esse, & ab imo bulbo multas erumpere, ut ille pronuntiavit. Unde facile adducor, ut credam, si licet ingenuè dicere quod sentimus, Solerium, aut Dioscoridis lectionem luxasse, aut eam minus rectè percipisse, aut parum adhuc rei herbaria gnarum esse, ut qui fortè in ea re non multum laboris insumpserit. Quod autem (ut idem ait) ex hoc nostro Elleboro, dum effoditur, nullus ob vaporum halitum capitis dolor concitetur, & ob hoc illud legitimum esse non possit, nulla hac est ratio apud me. Neq. enim mirum alicui esse debet, cur id non faciat: quod Dioscorides non dicit, quod Elleborum nigrum effodientibus capitis dolorem inferat, sed quod halitu caput aggravat. Quam nimirum gravitatem id, cui stros purpurascit, tanquam ceteris acrius, apud nos sapius excitat, praesertim si ligone vulnerentur radices, & ventus adversa parte spirat. Id quod fortasse in Anticyra, Helicone, Parnaso, & Aetolia valentius praestat: quandoquidem, Dioscoridis testimonio, iis in locis acre gustu, fervensq. & omnium probatissimum g-

Consili-
ginis
confid.

Veratru
nigrum
Tragi
Tragus
arguitur.

Ellebori
utriusq;
vires.

Veratri
nigri vi-
res ex A-
ctuatio.

Veratri
albi vires
Matth.

Planta itaq; cuius hic imaginem exhibuimus, ad duum palmorum longitudinem assurgit, cauliculos emittit tenues ac molles, folia habet longiuscula, tenuia, quadantenus abroroni amula: flores profert buphtalmi paulo majores: ex quibus prodeunt capitula oblonga, ruborum moris similia: radicibus nititur nigris, nigrum veratrum amulantibus, tenuioribus tamen, & aliquantò nigrioribus. Plurima nascitur in Bohemia, praesertim in agro Pragensi. Ea utuntur omnes illius regni tum medici, tum pharmacopœi pro elleboro nigro: privatim magno successu ad pecorum morbos. Reliquum autem est, ut de utriusq; Ellebori viribus jam aliquid dicamus. Album, ut Mesues in suo de medicamentis dejectoriis censu prodidit, mortiferum est, quod facile homines suffocare possit: idcirco omnino rejiciendum esse precipit. Nigri tamen usum probat, sed in validissimis tantum corporibus. Quod sanè decretum nonnullos adeò perterruit, ut non modo suis medicamentis Elleborum admiscere non audeant, sed & nomen abhorreant. Verum ridendo potius timore quodam ducuntur, quam quòd jure usque adeò elleboro refragari debeant. Siquidem ego testari possum, me sexcentis ferme hominibus nigri ellebori dilutum exhibuisse nullo prorsus incommodo: atq; etiam ejusdem diluti faciendi rationem quàm plurimos docuisse medicos, qui factò subinde periculo, effectum consecuti sunt, unde ingentes mihi gratias retulerunt, quæ meritò debentur elleboro. Praestat, quod evulsis statim radicibus, interna repurgatur matrice, siccaturq; in umbra. Harum pulvis diluto longè fortior est: ob id enim non datur nisi robustis, & ubi occalluerit morbus. Proinde de eo ita scriptum reliquit Actuarius in li. de compositione medicamentorum: Veratrum nigrum, atrabilem flavamq; è toto trabens corpore deorsum, nec tamen citra ullam difficultatem pellit. Ideo febribus circuitu repetentibus, & diuturnis objicimus. Datur quoq; insanientibus: altera calvaria parte, & subter caput diutinè cruciatis commodissimum: praesertim visceribus, utero, & vesica dejectoriis medicamentis postulantibus. Maxima autem ejus vis est peculiariter educere, quicquid sanguini commistum, eum corrumpit. Ideo veterascensibus arquat morbus utile: & quibus in superficie summatim asperitudines emerferunt, velut leprosi, impetiginibus & horum similibus: elephantia quoq; laborantibus accommodatum est. Datur scrupulorum ternum pondere, aut paulo plus minusve. Firè siccis radicibus fibris, aqua paulum maceratis: postea cortice detracto, & in umbra siccato, pro-
jectaq; tenui, quæ in ipsa subest medulla. Exhibetur autem ex passo, & aceto mulso: verum suavitatis gratia, quædam ex odoratis seminibus inferenda. Si verò efficaciorē alvi dejectionem moliri sit in animo, scammonij paucillum adjicito: ba-
ctenus Actuarius. Ceterum antiqui Medici albi veratri pulverem propinabant comitialibus, melancholicis, vertiginosis, insanientibus, lymphaticis, convulsis podagricis, resolutis, hydropicis, & elephantia membrorumq; tremore affectis: sed jam ejus exolevit usus, quod in pulvere non sine periculo dari possit, et si ejus diluto quàm plurimi absq; incommodo utan-
tur. In lixivio decocta albi veratri radix, pediculos, & lendes necat. Decoquitur in lacte ad muscas perimendas. Namq; ubi degustaverint, paulò post emoriuntur. Mures quoq; necat, & gallinas. Paratur è radicibus albi veratri succo in Hispania arte quadam venenum presentaneum, quo illinendis sagittis quibusdam locis utuntur venatores. Id, ut nos sepe in brutis animalibus, & gallis gallinaceis periculum fecimus, ubi sanguinem contigerit, factò cum sagitta vulnere, paulò

IV. PSEUDOELLEBORUM.

V. OPHRIS.

post vulneratum animal interficit. Verum enim vero me in non parvam adduxit admirationem, quòd devoratum, nisi magna fuerit quantitas, nihil ferè incommodi asferre soleat. Ideoq; eo ipso vesci venatores affirmant Hispani, cum purgationes moliri cupiunt. Ob idq; nihil mirum si ferina carnes hoc veneni genere infectæ, nihil prorsus comedentibus ob sint: verum ubi factò à jaculo vulnere sanguini se immiscuerit venenum, nullo alio antidoto servari animal potest, nisi devoratus coroneus malis, aut eorundem succo bibito. Id quod à Casare Ferdinando primo, Domino meo clementissimo, pluries audivi,

audivi. Ellebori utriusq. vires posteritatis memoria tradidit Galenus lib. 6. simpl. med. sic inquit: Elleborus uterq. tum
 albus, tum niger, extergentis simul & excalfacientis est facultatis. Quamobrem ad alphas, impetigines, scabies, leprasq.
 accommodati sunt. Quinetiam niger, si in fistulam callo induratum demissus fuerit, duobus tribusve diebus callum detrahitis.
 Dentibus prodest cum aceto colluentibus. Sunt autem in tertio ordine excalfacientium, & desiccantium. Porro niger gustu
 calidior est, candidus subamarus. Haecenus de utroq. Elleboro Galenus. Caterum quadam planta reperitur à recentiori-
 bus OPHRIS appellata, quae foliis maxime album veratrum repraesentat. Duo tantum haec folia profert: inter quae cau-
 lis erumpit tenuis, capitulis quibusdam oblongis parvisq. in universum refertis balauftiorum effigie: è quibus flores exeunt
 candidi, exiguis linguis similes. Radice nititur gracili, non sine multis appendicibus alba, odore praestanti. Nascitur in mon-
 tib. & convallibus. Mansa radix glutinosum lentorem reddit, subdulci sapore: quare calida fuerit & humida. Praefertur
 10 universa planta ad denigrandos capillos, fracturas sanandas, & vulnera glutinanda. Illa planta quae Graecis ἰνδιβόρος dicitur
 nōr, Latine Elleborus albus, & Veratrum album appellatur: Arabibus, Cherbachem, seu Charbechabaid: Italis, Elleboro
 bianco: Germanis, Weiß Nießwur: Hispan. Unde gambre blanco, & yerva de ballesta: Gallis, Viraire, Veratrum, Ve-
 ratre, & Ellebore blanc. Illa vero, quae ἰνδιβόρος vocatur Graecè, Elleborus niger, & Veratrum nigrum Latine dicitur: Ara-
 bicè, Cherbachem, seu Charbech asued: Italicè, Elleboro nero: Germanicè, Criszwur: Hispanicè, Verde gambre negro, &
 Elleboro: Gallicè, Viraire, & Elleboro noir. At Elleborum alterum, nobis Elleborum semina, seu Pseudoelleborum, Graecis
 ψευδοῦν ἐλλέβορον: Italis Elleboro falso. At Ophris, Italis, Elleboro bianco falso: Germanis, Zwetblatt.

Ellebori
 utriusq.
 vires ex
 Gal.

Ophris
 descrip-
 tio, & vi-
 res.

Nomina.

Elleborus ὁ ἀπὸ τῶν ἰνδιβόρων, quod esu perimat, si majori nimirum quam par sit, dosi sumatur: du-
 plex est, albus & niger: ille flore vel subviridi, vel atrorubente. Niger, alius foetidus: alius flore viridi,
 20 alius flore magno roseo, alius Saniculæ folio major & minor, alius tenuifolius Bupthalmi flore. I. Elle-
 borus albus flore subviridi, C.B. Elleborum album, Matth. Lob. Dod. fol. Cast. Cæs. Helleborus albus
 Brunf. Trag. Fuch. Cordo in hist. Gef. hor. Lon. Ang. Lugd. Cam. Helleb. albus foemina, Tab. Veratrum
 album, Turn. Dod. gal. Lac. Cordo in Diosc. II. Helleborus niger flore roseo, C.B. Elleborum nigrum,
 Matth. Cast. Lugd. Helleborus niger, Lob. Cam. Elleborus niger verus, Gef. hor. Elleborus niger secun-
 dus, Lug. Ellebori nigri alterum genus, Cæs. Veratrum nigrum primum, Dod. fol. Veratrum nigrum le-
 gitimum, Clus. hist. Pan. Veratrum nigrum Styriacum, Tab. Planta Leonis, Dod. edit. gallica. Flore est
 roseo, est, & albo. III. Helleborus niger flore viridi, C.B. Elleborum nigrum alterum, Matth. Elleborus
 niger adulterinus domesticus, Trag. seu hortensis, Fuch. Elleborus niger vulgaris, Gef. hort. Cæs. Helle-
 borus, niger, Brunf. Cordo in hist. Elleborus niger tertius, Lug. cui & Consiligo minor: Helleborastrum,
 30 Turn. Lob. Pseudoelleborus niger, Dod. gal. Veratrum nigrum, Cord. in Diosc. Veratrum nigrum se-
 cundum, Dod. fol. Tab. Clus. hist. Pann. IV. Helleborus niger tenuifolius bupthalmi flore, C.B. Pseu-
 doelleborum, Matt. Lug. Elleborus niger verus, Trag. Elleborus niger, Lon. Helleborus niger ferulace-
 us Theoph. Lobelo: Helleborus Hippocratis, Tab. Elleborastrum nigrum, Gef. hor. (cui & Ellebori ni-
 gri species quorundam) Cam. Helleborine tenuifolia, Cordo in hist. Sesamoides minus, Cordo in Diosc.
 Gef. hor. Bupthalmum, Dod. gal. & fol. Gef. hor. Anguil. Clus. hist. Pann. Lug. Cam. Etsi hujus radicem
 venenum lethale dixerit, Castor Durantes, hujus tamen radice pro Elleboro nigro frequenter & felici-
 ter utimur: rectè enim Gef. dixit hanc esse radicibus Ellebori nigri, viribusq. V. Ophris bifolia, C. B.

Ophris, Matr. Fuch. Lac. Cast. Lugd. Thal. Cam. Tab.
 Cæs. Perfoliata mascula sive sylvestris mas, Brunf. Sa-
 tyrium decimum, Trag. Bifolium, Trag. Dod. gal.
 Lob. Bifolium secundum, Lon. Pseudoorchis, Dod.
 fol. Alisma, Gef. de hort. Habetur folio obtuso & acu-
 to, gemino & terno.

I. SESAMOIDES PARVUM.

Σεσαμοειδὲς μέγα. SESAMOIDES MA-
 GNUM. CAP. CXLVII.

Sesamoides magnum in Anticyra elleborum vo-
 cant, quoniam albo veratro in purgationibus mi-
 sceatur. Simile est Senecioni, aut rutæ: longo folio:
 flore candido: radice gracili ignava: semen gustu a-
 maro, cætera sesamæ simile. Ventrem detrahitis: datur
 tritum ad bilis, puitæq. dejectionem, quantum tri-
 bus digitis capitur, addito veratri albi sesquibolo,
 ex aqua mulla.

Σεσαμοειδὲς μικρόν. SESAMOIDES PAR-
 VUM. CAP. CXLVIII.

Sesamoidi parvo cauliculi sunt dodrantes: folia
 coronopi, minora, hirsutiora: & in cauliculorum
 cacumine capitula florum penè purpureorum, medio
 eorum albo: semen sesamæ, fulvum, aniarum: radix
 tenuis. Detrahitis bilem, puitasq. semen ex aqua mul-
 sa potum dimidio acetabulo: illicitum ex aqua tumo-
 res, ac tubercula discutit. Nascitur in asperis.

Tametsi in Commentariis nostris antea editis, scripsi-
 mus majoris, & minoris Sesamoidis nullam nos habere
 cogni-

Sesamoi-
 dis cōsid.

* II. SESAMOIDES PARVUM.
flore magis completo Camerario. *

Nomina.

cognitionem, nec invenisse quengquam, qui unum aut alterum genus ostenderet, tractu tamen temporis factum est, ut minus à solertissimis rei plantaria indagatoribus repertum sit, noris omnibus perquam belle astipulantibus, ut ex hac imagine quispiam conicere poterit. Hanc ego Jacobo Antonio Cortuso Patritio Patavino refero acceptam: verum an Majus ex Anticyra in Italiam hactenus allatum sit, mihi sanè incompertum est. Hoc Græci *Σεσαμοειδής μίξα*, Latinis, *Sesamoides* magnum dicitur. Illud verò, quod Græci *Σεσαμοειδής μικρός*, Latinis *Sesamoides parvum*.

10

Hæc ad *Sesamoides abaliis*, ab aliis ad *Catanançen* refertur, *Chondrillis* adnumeramus. I. *Sesamoides* primum, Matth. Cast. Lugd. Cam. Tab. *Sesamoides* parva *Dioscoridis*, Adver. & Lob. in icon. *Chondrillæ* species tertia, Dod. fol. *Catanance* quorundam, Lugd. II. *Sesamoides parvum* flore magis completo Camerario, qui suo Matthiolo adposuit: quam ad intubaceum potius referendum censet, cum radix lacte non paucò turgeat: flores *cichorio* figura respondent, 20 quorum alii simplici foliorum textura constant: alii densius stipantur, colore cæruleo, staminibus in medio luteis: semen subnigrum, angulosum, pusillum, squamatis capitulis inclusum, quod sapore est dulci, nihil vel minimum amaritudinis obtinente.

Σκινός. CUCUMER SYLVESTRIS.
CAP. CXLIX.

Cucumis sylvestris fructu solo distat à sativo cucumere, quem longè minorem parit, oblongis glandibus non dissimilem: folia, atque sarmenta sativi refert: radice candida, magna. Nascitur in sabuletis. & rudibus: frutice in totum amaro. Infiltratus

Elaterium.

foliorum succus aurium dolori convenit. Illita ex polenta radix, veterem omnem tumorem discutit: imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit: ischiadicis infunditur: podagras discutit, decocta ex aceto & illita. Ejus decocto dentes in dolore colluuntur. Aridæ farina impetiginem, lepras & vitiliginis absterget: nigris cicatricibus colorem reddit, & in facie maculas expurgat. Radicis succus seliquioboli pondere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilem, pituitamq; dejiciunt, præsertim in hydropicis: dejectiones autem citra stomachi injuriam movet. Radicis selibra, in vini præsertim Lybici hemina conteritur, danturq; ex eo terni cyathi triduo, dū tumor abundè deprimi cernatur. E fructu hujusce cucumeris fit medicamentum, quod *Elaterium* vocatur, ad hunc modum. Decerpti cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, servantur nocte una: post triduo imposito supra craterem ratiore cribro, utriusq; manibus prehensi, sigillatim supino cultro, sursum versus aciem habente, finduntur, atq; per cribrum humor in subjectum vas exprimitur: simulq; carnosum, quod hæsit cribro, quòd facilius excidat, eliditur: quod ita pressum est, residere sinitur, atque in vicinam peluim demittitur. Coacervata autem in cribro segmina dulci aqua perfunduntur, & denuo pressa abjiciuntur. Humor in pelvi agitur, & linteo opertus, soli exponitur, dumque steterit, tota supernatans aqua cum humore concreto, effunditur. Hoc verò identidem fieri solet donec existens aqua liquefcat: qua stillatim exhausta, sedimentum mortario suscipitur, & conterendo cogitur in pastillos. Sunt qui ad hauriendam protinus succi abundantiam, 50 cribratos cineres humi inspargant, & medium cavantes, triplicatum linteum obtendant, per quod elaterium cum sua humiditate diffundunt, siccatumque in pila, ut dictum est, conterunt. Aliqui pro dulci aqua marinam perfundentes, ita eluunt. Alii in novissima lotionem mulsam aquam respergunt. *Elaterium* opimum esse constat, læve, non ponderosum; cum candore leniter humectum, gustu amarissimum, quodque lucernarum luminibus objectum, facile flagret. Porraceum tamen scabrumque, si turbidum spectetur, atque ervi cinerisque plenum sit, grave & vitiosum esse solet. Nec desunt, qui cucumis succo amylium immisceant, & candorem ipsum, & lævitatem imitentur. A bimatu ad decennium dejectionibus utile est. Integer modus obolus est, minimus semiobolus, pueris chaldi duo, siquidem copiosius, periculum adfert. Bilem, ac pituitam utraque parte extrahit: optima suspensio est purgatio: quod si in animo sit dejectionem moliri, adjecto salis duplo, & stibii quod colorare sufficiat, ex aqua, ervi magnitudine catapotia dato, postea cyathus unus aquæ tepidæ sorbeat. Ad citandas tamen vomitiones aqua diluens elaterium, subjectas linguæ partes penitissimè penna oblinito: quod si quisquam difficiliter evomat, oleo, aut unguento irino resolutio: somnum inhibeto. Porro his, qui eximie vacuantur, continue vinum, & oleum dare convenit: etenim vomendo restituuntur. Quod si vomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomachum densando corroborant, offerenda sunt. Ciet elaterium menses, & partus enecat, in pello subditum: morbo regio medetur, cum lacte naribus infusum, & diuturnis capitis doloribus liberat: efficacissimè anginis illinitur, cum vetere oleo, melle, aut felle taurino.

Sylvestris

CUCUMER SYLVESTRIS.

Sylvestris Cucumis frequens in Hetruria provenit, præfer-
 tim agro nostro Senensi in oppidorum plateis, & secus mæ-
 nia, & semitas, incultis & uliginosis locis. Ex ejus fructibus
 succum exprimunt officina, atq; Elaterium vocatum parant.
 Viticulas hami fundit bicubitales, ac adeo asperas ut contre-
 stantes pungere videantur. Folia illi sunt sativo cucumeri si-
 milia, sed rudiora, hirsutiora asperioraq; & averfa parte sub-
 albicantia, numerosis intercurfantibus venarum lineamen-
 tis, longis, crassis asperisq; pediculis nitentia. Flores ex alatum
 cavitatibus in loco caule prodeunt aures stellarum figura, sa-
 tivi cucumeris modo, retrò extuberante fructu, qui tandem
 auctus & longus factus, glandu magnitudinem superat, aut
 dactylos aequat. Is hispidus est, & quasi aculeus horrescit, qui
 mense Augusto maturus factus, candicat, & sponte, aut levi-
 us impulsus non sine impetu à pediculo disjungitur, & tor-
 menti instar, nigrum, maturumq; semen una cum succo in te-
 gentes ejaculatur, quasi injuria propulsator. Radice nititur
 ad dracanti, & quandoq; longiore, brachiali crassitudine,
 candida plena, succosa. & insigniter amara, quemadmodum
 planta tota & fructus. Nascitur locis incultis, in sabuletis, ac
 rudioribus. Officina ex fructuum succo Elaterium parant. Va-
 lerius Cordus nuper edidit à Gejnero Galenum reprehendit,
 quod dixerit in libro de simpl. med. facult. semina agrestis cu-
 cumeris omnino esse amara: sed pace mortui Cordi dixerim, tur-
 falsò Galenum impugnari, cum nusquam (quod viderim le-
 gerimq;) id scripserit Galenus. Is enim libro quarto de simpl.
 med. facult. c. 7. quadam cucumerum semina amara esse di-
 cit, quemadmodum & amygdala, sed non explicavit, an in
 agresti cucumere, vel in sylvestri id quandoque reperitur:
 quanquam conjectura quadam affirmari possit, de sativi cu-
 cumeris tantum semine Galenum esse locutum, utpote qui

Cucu-
 meris
 sylvestris
 confid.

Galen. à
 Cordi re-
 prehens.
 defendi-
 tur.

Elateriū
 omatum
 medica-
 mento.
 rum diu-
 turrissi-
 mum.

Plinius
 de Elate-
 rio.

Elaterii
 vires ex
 Meluc.

legentes admonere voluit, hujusmodi seminum nucleos qui natura dulces sunt, quandoq; etiam amarescere, soli, in quo
 feruntur, vitio. Caterum de Elaterio differens Theophrastus lib. 9. c. 14. de historia plantarum, ita scribit: Sed omnium me-
 dicamentorum diuturnissimum Elaterium est, optimumq; quod vetustissimum. Itaq; medicus quidam, vir haud insolens,
 neq; mendax, elaterium ducentorum annorum, virute mirabili servare apud se retulit, eo à quodam munere donatū.
 Causa, ob quam tam longo servari tempore possit, humoris copia est: quamobrem vel cum praeviderint, in cinere humidum
 ponunt, & tamen ne ita quidem ficari potest, sed usq; ad quinquagesimum annum lucernis admotum lumen extinguit.
 Hac igitur vis peculiaris isti tribuitur: hactenus Theophrastus. A quo maxime dissentire videtur Dioscorides: quippe qui
 Elaterium dixerit à bimatu ad decennium dejectionibus utile esse. Theophrastus verò, idem ducentis annis mirabili virtu-
 40 te servatum esse ait. Quin & in eo discordare deprehenduntur, quod aliter tradiderit tantū humoris in se continere Elate-
 rium, ut usq; ad quinquagesimum annum lucernis admotum lumen extinguat: Alter verò probatissimum illud esse Ela-
 terium, quod lucernarum luminibus objectum facile flagret. Theophrasto subscribit Plin. l. 20. c. 1. ubi sic inquit: Elaterium
 usq; ad quinquagesimum annum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim veri experimentum est, si admotum prius
 quam extinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat: hac Plin. Theophrastum secutus. Ceterum hac in re facile credide-
 rim, Dioscoridis codicem hoc in loco omnino depravatum esse. Quippe præter Theophrasti, & Plinii sententiam, cum omne
 humidum, quod pingue non sit, ignis flammam protinus extinguat, nulli profecto dubium est, quin Elaterium, in quo hu-
 miditas aquea multum exuperat, potius flammam extinguat, quam flagret: namq; flammæ admotum, excitato in humi-
 do à calore statu, lumen extinguit: id quod nobis aliquando experimento compertum est. Elaterii vires descripsit Mesues
 inter sua dejectionis medicamenta, ubi in hunc sensum inquit: Cucumis sylvestris, sive asinus abradit & vasorum oscula
 aperit: proinde & intestinorum tormina excitat, & alia adfert nocumenta. Sed tolli hæc omnia possunt, si addatur aut
 50 bdellium, aut tragacantha lacryma, aut aqua malsa cum salis modico, aut si ex lacte bibatur. Roboratur elaterii vis, ad-
 dito fossitii salis momento, aut odorato pulvere, quem officina species alephanginas vocant: in enim admistum felicitus quo-
 que operatur. Purgat, ut quidam ferunt, scaromonii modo. At revera magis pituitam dejicit, quam bilem: quamvis &
 hanc quandoq; deirabat, præsertim cum dejectioni parata promptaq; sese offert. Mirificè præter hæc sanguinis serum ex-
 purgat, ab in potissimum partibus ducens, à quibus agere decumbentes humores detrahi solent: quamobrem articulorum
 dolore vexatis opem non modicam præstat. Radix in aqua elixa, trusa, & oleo subacta cum absinthio, diuturnam hemicra-
 niam sanat. Incipiti & loco dolenti illita, si tamen prius ejus decocto soveatur locus. Præstat idem & succum ex lacte nari-
 bus immixtus, quod cerebrum purget: idcirco & narium radia delet, & comitiales juvat. Idem obduratos resolvit abscessus,
 quemadmodum & strumas, præsertim addito melle, & caprino stercore. Radicis, & cucumis succus aqua intercutere labo-
 rantibus præstantissimum est medicamentum, quod flavam propriè educat aquam. Ad idem valet & radicis decoctum.
 60 Prodest præterea arquatibus, & jecoris, & lienis obstructionibus. Item ischiadicis, tum clysteribus infusum, tum etiam si de-
 cocta radix exterius imponatur. Siccatæ radicis pulvis, vulnerum cicatrices attenuat ex melle impositus: & sugillata ex
 iclu delet. Eiusdem succus sabacea farina admixtus, & linimenti modo adhibitus maculas omnes, quæ cutis nitorem viti-
 ant, mirificè detergit. Sed animadvertendum est, ne plus quam par sit hauriatur: quod refferatis vasorum osculis sangui-
 nem eliciat. Cucumeris agrestis vires reddidit Galenus li. 8. simpl. med. his verbis: Cucumeris agrestis, & fructus ipsius suc-
 cus, quem vocant Elaterium, & non minimè radicis: ac foliorum, ad medicationes accommodus est. Elaterium itaq;
 menses ciet, & fatum interimit appositum, cum alia omnia amara simul & subtilium partium, maxime si aliquam habe-
 ant caliditatem, veluti nimirum Elaterium. Summè siquidem amarum est, leviter calidum, ut ex secundo sit ordine ex cal-
 facientium.

Cucu-
 meris syl-
 vestris vi-
 res ex
 Gal.

ἀποδύμεντες Graci dicunt, abstergatq; valenter. Itaq; ad psoram accommodata est. Sed & urendi vim aliquam ha-
bet. Ea planta Graci γράφις ὀξυς, & ὀξυς ὀξυς nominatur: Latini, Staphis agria. Uva sylvestris, Herba pedicularis,
& pituitaria: Arabibus, Alheras, Habelras, Mutbazagi, sive Minbezegi: Italis ac officinis, Staphisaria, German. Stif-
mün; Hispanis, Fabara & Paparaz: Gallis, Estaphisagrie, & herbe aux pouls.

Staphis agria quæ nunc in Græcia φασγόνιον, & ὀξυόνιον, granum pedicularium ab effectu dicitur.
Staphis agria, Matth. Trag. Fuch. Turn. Dod. gal. & fol. Gef. hor. Lon. Cast. Lugd. Cæs. Camer. Lob.
cui & Vitifolia, in iconibus, Pedicularis sive Phthiroctonon, Cordo in Dioscoridem.

Θαψία.

THAPSIA.

CAP. CLI.

Thapsia nomen ideo accepit, quod in Thapso ejusdem nominis insula, primum inventa sit. Tota ve-
rò natura ferulæ similis est: graciliore caule: foliis foeniculi: umbella anethi in cacumine à singulis
furculis erumpente: flore luteo: semen quale ferulæ: latiusculum, sed aliquanto minus: radix nigra, in-
tus candida, a longa, acris crassiore libro vestita. Succus extrahendi ratio hæc est. Facto in ambitu scrobe
cortices inciduntur, aut radix in fornacis speciem in se excavata cooperitur, quod merus succus confluat:
oporteret illuc sequenti die se conferre, & congestum succum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, &

THAPSIA.

succus organo per qualium expressus, fœtili crasso in-
solatur. Aliqui folium unà terunt: sed invalidior hu-
jusmodi succis. Hoc autem interest, quoniam qui
ab radice manavit gravius olet, & humidus per manet:
è foliis autem extractus exiccatur, atque teredinum
injeriam sentit. Qui succum colligit, stare debet non
obversus vento: aut potius cum dies aprius est, & a
statu fileat: quoniam ob halitus acrimoniam facies ve-
hementer intumescit, nudaque corpora invadunt pu-
stulæ: ob id prius liquido cerato, & adstringente, nu-
das partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cor-
tex radices, quàm succus purgandi vim habent, & la-
cteus succus in aqua mulsa potus: nam utrinque bilem
extrahunt. Radicis modus quaterni oboli cum tribus
seminis anethi drachmis: succi terni oboli: lactis, o-
bolus unus: quod eo amplius assumitur, periculosum
est. Hujusmodi purgatio convenit suspensiosis, & diu-
turnis laterum doloribus, rejectionibusque: datur in
cibus, aut obsonio, quibus difficile sit vomere. Tam
radix, quàm succus omnium maxime, quæ pares cum
eis vires adepta sunt, vim habent extractoriam ex al-
to, ubi ex imo aliquid evocandum est, aut meatuum
laxitas aliò transferenda est: unde succus illitione, aut
radix recens affricu alopecias explent. Radix, suc-
cusque cum æquis ceræ, thurisque portionibus, su-
gillata, livoresque tollunt: sed non plus binis horis
dimittantur: locus deinde aqua maris calida fovea-
tur. Vicia cutis in facie emendat, cum melle illitus
succus, lepras tollit: tubercula discutit, perunctus
cum sulphure. In diuturnis pulmonum, laterum, pe-
dum, articularumq; valetudinib. utiliter illinitur. Va-
let ad integendam colic glandem iis, qui natura, non

circumcisione curti sunt: tamorem enim excitat, qui pinguiu foru emollitus, præputii jacturam refarcit.

De thapsia viribus locutus est Theophrastus libro 9. cap. 22. de plantarum historia, ubi ita scribit: Thapsia radix vom-
itoria est, & si quis continuit, tam superius, quàm inferius purgat. Ad hac livida tollere potest: suppuraciones ta-
men alias exalbidas facit. Succus ejus validior est, & quidem tam superius, quàm inferius purgat. Nullus seminis usus.
Nascitur tum alibi tum in terra Attica, in qua pecudes incolæam non tangunt, peregrinæ vero depascunt: & aut alvus
solvitur, aut intereunt: hæcenus Theophrastus. Thapsiam author est Plinius libro 13. cap. 22. à Nerone claritatem acce-
pisse, eique magnosui fuisse sui imperii initio, quod nocturnis grassationibus converberatam faciem illinens sibi cum
thapsia, thure. & cera sequenti die contra famam cutem synceram circumferret: etenim ea mirum in modum sugilla-
ta delet. Thapsia plurima nascitur in Apulia præsertim Gargano monte, inter complures ferulacei generis plantas. Prove-
nit & in nostris maritimis locis adeo ferula ad similes, ut non facile, nisi à rei herbaria peritis, una ab altera dignoscatur.
Visitur etiam hodie in hortis ad spectaculum plantata, qua ratione jam ferme omnibus innotuit in Italia. Caterum
non desunt impostores, qui Thapsia radicum cortices pro Turpeto venditent: quæ quidem à peritis seplasiariis in ea medi-
camenta jure optimo addi possunt, quæ Thapsiam exposcunt: sed in Turpeti locum non sunt, meo judicio, recipiendæ.
Quapropter maxime in hoc (ut superius diximus in Tripolii commentatione) à Eufasio dissentimus, qui Turpetum à Me-
sue descriptum, nil aliud esse censet, quàm Thapsia radices. Thapsia vires memoria prædixit Galenus libro 6. simplicium
medicamentorum, sic inquit: Thapsia acrem habet, ac vehementer excalfacientem facultatem cum humiditate.
Quamobrem ex alto violenter extrahit. & ipsum quod extrahit, digerit. Verum plusculum ad ea efficienda tempus po-
stulat, ut quæ largè excrementitia humiditate impleta est, ob quam celeriter corrumpitur. Et libro primo de compositio-
ne medicamentorum secundum locos, sic inquit: Qui Thapsia utitur, sciât opus est, maximam differentiam esse recen-
tis ad

Thapsia
vires ex
Gal.

C c c c

tis ad

Nomina. *tis ad vetustiore. Vis enim huius pharmaci post annum multum exolvitur, atq; amplius adhuc post duos annos, ausimq; ferè dicere eam penitus inutilem esse ad triennium progressam. Hac ut Gracè ἐνίστρα, ita etiam Latine & Italice Thapsia nominatur: Mauritani, Riantum, & Driz.*

† Hoc loco Graci codices habent ἐνίστρα, quod verbum Ruellius verterat hic, lac extrahitur: licet alibi, ut in panace Heracleo, idem vertat, succus excipitur. Nos verò, quòd ἐνός, à quo verbum illud defluxit, succum, liquorem, & lachrymam significet, malimus reddere, succus extrahitur. Neg, certè temerè, quòd non solum nobis conveniat cum Marcello interprete: sed quòd etiam arbitremur hanc esse germanam illius verbi significationem, atq; melius rem exprimere, de qua sermo est. Huius tamen mutat a nobis versionis lectorem admonendum esse duximus.

Thapsia caroræ folio, C. B. Thapsia, Matth. Lac. Lon. Cast. Lugd. Cæs. cui & Thurbit album Mesues, Thapsia major, Cordo in hist. Thapsia vera & Turbit montis Gargani, Ges. hor. Thapsia vulgaris & Turpetum griseum, Taber. Thapsia vulgaris Carotæ effigie, Lobelo.

Ἐνίστρα.

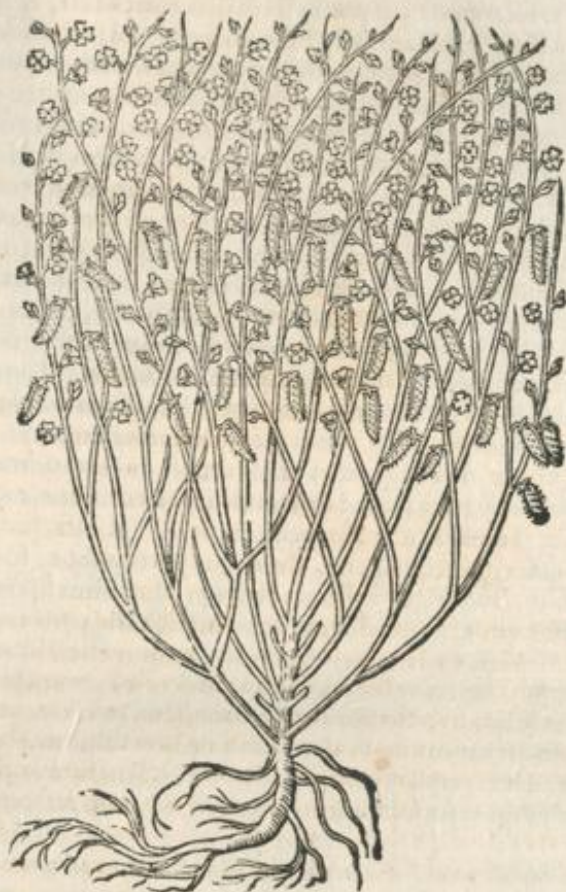
SPARTIUM.

CAP. CLII.

Spartion frutex est longas ferens virgas, sine foliis, firmas, fractu contumaces, quibus vites vinciuntur: semen lenticulæ in folliculis phasiolorum modo nascens: florem, ut albæ violæ, luteum. Purgant per superna vehementer ellebori vice, citra pediculum flores, & semina quinis obolis in aqua mulsa pota. Semen dejectionem movet. Ramis in aqua maceratis, mox tuis, extractus succus, ischiadicis, & angina laborantibus auxiliatur, si cyathi modum jejuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere ischiadicis clystere: strigmenta autem elicit cruenta.

I. SPARTIUM.

* II. SPARTIUM HISPAN. *

Spartii
confid.

Tanta nimirum inter Spartium, sive Spartum, & Genistam intercedit similitudo tum facie, tum etiam viribus, ut eorum affinitate deceptus jam crediderim omnino errasse eos, qui alterum ab altera secernerent: præsertim cum hac in re deprehendissimè Plinium dubitasse lib. 24. c. 9. ubi ita scriptum reliquit. Genista quoq; vinculi usum præstat. Flores apibus gratissimi. Dubito an hac sit, quam Graci aut hores Sparton appellaverit, cum ex ea lina piscatoria apud eos facilitari docuerim: & nunquid hanc designaverit Homerus, cum dixit: Navium sparta dissoluta. Nondum enim fuisse Aphricanum, vel Hispanum Spartum in usu certum est: & cum sutiles fierent naves, lino tamen non sparto unquam sutas: hæc Plinius. Verum cum accuratius Dioscoridem perlegissem, hæc de re prius admonitus à clariss. medico Petro Cannizero Hispano, Serenissimi Ferdinandi Romanorum Regis Protophysico, qui in Hispania aridè & siccè locis copiosissimum Spartum, numerosamq; Genistam se vidisse testatus est, comperi planè inter has plantas discrimen esse. Quippe quòd Spartium Dioscoridi frutex sit solius viduus: & floribus constet albæ violæ similibus. Genista verò folia proferat longiuscula, lini serè modo: & flores luteos, ipsi modo lunatos. Hinc itaq; factum est, ut nunc in eorum sententia consistam, qui Spartium à Genista differre existimant. Non tamen quòd diversi prorsus generis has plantas esse putem: nam tanta, ut dixi, unitas altera cognatio est, ut etsi non eadem sint, tamen congenites esse videantur. Sparti quidem usus (ut Plinius est author libro 19. cap. 2.) multa post secula ceptus est, nec antè Panorum arma, quæ primùm Hispania intulerunt. Herba & hæc sponte nascens, & quæ non queat feri: juncusq; propriè aridi soli, uni terre datovitio. Namq; id malum telluris est, nec aliud ibi feri, aut nasci potest. In Aphrica exiguum, & inutile gignitur. Charragenensis Hispania ceterioris portio

Spartum
& Geni-
sta diffe-
runt.

Sparti
u u: ex
Plinio.

portio, nec hac tota sed quatenus parit, montes quoque, Sparto operit. Hinc strata rusticis eorum: hinc ignes facesque, hinc calceamina: & pastorum vestes. Animalibus noxium, praterquam cacuminum teneritate. Ad reliquos usus laboriose elevatur: ocreatis cruribus, manibusque, tectis manicis: convolutum ossibus, ligneisque, conamentis. Vulsus fascibus in acervo adunatum biduo, tertio resolutum, spargitur in sole, siccatumque, & rursus in fascibus redit sub tecta. Postea maceratur aqua marina optime, sed & dulci, si marina desit, siccatumque, sole iterum rigatur, si repente urgeat desiderium, perfusum calida in solio, ac siccatum stans compendium opera fatetur. Hoc autem tunditur, ut fiat utile, precipue in aquis marisque, invictum. In sicco praeferunt & cannabi funes. At Spartum alitur etiam demersum, veluti natalium sitim pensans. Est quidem ejus natura interpolis: rursusque, quam libeat vetustum novo miscetur. Veruntamen complectetur animo, qui volet miraculum assequi, quanto sit in usu omnibus terris navium armamentis, machinis edificationum, aliisque, desiderii vitae. Haec Genista de Sparto Plinius. Ceterum GENISTAE in Hetruria adeo frequentissima proveniunt, ut Majo, & Junio mensibus confid.

III. GENISTA.

* IV. GENISTA ANGULOSA. *

magnum & jucundum spectaculum praebeant viatoribus, quoniam tam copiose suis speciosis, ac fulgentibus floribus ornantur, & vestiuntur colles, ut procul aures videantur. Gaudet earum floribus apes, ut Plinius inquit, proinde alvearii circumferuntur. Genista nobis ligandis vitibus salicis vicem explet, maceraturque, etiam cannabis modo, sumiturque, inde funes, & rudia linteamina, qua conficiendis saccis aptissima sunt. Expetitur Genista lignum etiam figulis qui in Italia id vasorum fictilium genus conficiunt, quod vulgo de majolica vocant: quippe quod (ut ipsi affirmant) nullo alterius arboris ligno fornax succendi possit, quo aureus ille color conservetur in opere. Genistam recensuit Mesues inter sua simplicia de je-
 50 roria facultatis, ubi hac ad sensum scribit: Genista arbor est montana, e cujus caudice quam plurima funduntur virge, recta, flexiles, fractu contumaces, quibus vites, & alia ligantur. Flores edit flavos, lunari figura: e quibus filiqua prode-
 unt, ervi magnitudine: & semina in eis lenti similia, intervallis distincta. Plantae tota perturbat, provocat, incidit, attenuat, Obeit cordi, & ventriculo. Sed tollitur noxa (ut Philagrius est author) addito rhodomelle, aut rosa, & mastiche: quin
 60 & anisi, dauci, & foeniculi semine. Eporum semen pituitam utrinque, valentissime purgat, & ab articulis quoque humores trahit. Renum excrementa pellit, urinam cit efficacissime, & calculos disrumpit, tam in renibus quam in vesica: nec in his materias figi & in calculum durescere sinit. Flores contriti strumas auferunt, si cum melle rosaceo, aut sorbili ovo devorentur. Fit ex iis oxymel, cujus usu indurati lienae resolvuntur. Prosunt ischiadicis, podagricis calculosisque, si postquam illos sumpserint, subinde frequenter evomant agri. Modus, praesertim floris, a drachmis duabus ad quinq; seminis vero a drachmis duabus ad quatuor: hac Mesues. Qui tamen Genista semen non recte observasse videtur: quandoquidem id ervi, vel vicia faciem potius referat, quam lentis. Sparti, ut jam ad ejus vires redeamus, meminit Galenus lib. 8. simpl. med. his
 paucis verbis: Sparti, quo & vites apud nos alligant, tum semen, tum virgarum succus non instrenue trabentis est fa-
 cultatis. Quod Graeci σπάρτιον, Latini item Spartium, & Spartum dicunt, Itali, Spartio: Germani, Psrimmen: Hispani, Spartio: Gallis, Genest d' Espagne. Quae vero Latinis Genista, Italia Genestra vocatur: Hispanis quoque, Genestra, Giesta, & Giesteira: Germanis Ginst: Gallis, Geneste.

Sparti & Genistae figuras duas adposuimus, quarum prima & tertia est Matthioli, altera vero & quarta illarum loco a Camerario in suo Matthiolo posita. I. Spartium, Matth. Lac. Lon. Lugdun. Spartum, Turn. Fuch. Dod. gal. Spartium Hispanicum, Tab. II. Spartium Hisp. C. B. Spartium primum, Clus. hist. Hisp. Spartium Hisp. alterum flore luteo, Lob. Lugd. Spartium Hispanicum quartum, Taber. Spartum frutex

Cccc 2

Genistae
descri-
ptio, & vi-
res ex
Mesue.Sparti vi-
res ex
Gal.

Nomina.

frutex majus, Dod. in fol. Spartium, Camerario in suo Matthiolo. III. Genista juncea longifolia, C.B. Genista, Matth. Turn. Cast. Genista juncea, Cordo in hist. Gef. hor. Genista Italica, Dod. fol. Genista altera junco rotundo, Cæfalp. Genista transalpina sive Hispanica arborecens, Camer. Spartium alterum, Lacun. Spartium vel Spartum Gefner. hor. Clus. hist. Hispan. Spartium Diosc. Lob. Anguill. Spartium Hispanicum secundum & tertium, Tab. Spartium, Genista peregrina sive Africana, vulgò Italica, Cam. IV. Genista angulosa, C.B. Genista, Brunf. Fuch. Trag. Dod. gal. & fol. Cordo in Diosc. Tab. Camer. ad Matth. Genista major seu non aculeata, Lonic. Spartium, Turn. Spartium, Genista Scoparia vulgi, Lob. Genista Scoparia, eidem in icon. Genista quadrato junco, Cæf. Genista angulosa seu vulgaris, Lugdun.

Σιλυβον.

SILYBUM.

CAP. CLIII.

10

Silybon lata spina est, folia ferens chamæleonis albi. Hæc recens cum sale oleoq; cocta estur. Radicis succus drachmæ pondere potus vomitiones ciet.

Hæc non ex nostratantum, sed neq; ex aliorum quoq; inquisitione verum ac legitimum Silybum in Italia nobis licuit reperire. Et quamvis inter tot alias plantas aculeatas inibi nasci, & esse possit: tamen tam paucis ejus notas Nomina. explicavit Dioscorides, ut difficile admodum illud inventu judicem: neq; enim ipse, ut ingenuè fateor, quod ex illis sit, ausim decernere. Ut Græci σιλυβον, ita pariter Latini Silybum appellatur.

Βάλανος μωρβανός.

GLANS UNGUENTARIA.

CAP. CLIV.

20

Glans unguentaria fructus est arboris myricæ similis, magnitudine avellanæ nucis: cujus nucleus Amygdalarum amararum more tritus, humorem reddit: quo ad pretiosa unguenta pro oleo utuntur. Nascitur in Æthiopia, Ægypto, Arabia, & Petra oppido secus Judæam. Præfertur plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Ea drachmæ pondere pota lienem absumit: cum lolii farina, & aqua mulsa podagricis illinitur. Psoras, leprasq; decocta in aceto: vitiligines, & nigras cicatrices cum nitro emendat: & cum lotio lentigines, varos, & papulas in facie, & cutis vitia tollit. Vomitiones movet, & alvum cum hydromelite resolvit: stomacho adversatur. Oleum, quod ab ea exprimitur, alvum potu ciet. Cortex ejus magis adstringit: verum tussæ, & expressæ succus abstergentibus medicamentis adjicitur, quæ adversus pruriginis, & scabritias idonea sunt.

I. LILAC.

Glandis
unguen-
taria
confid.Andree
Marii
Glans un-
guentaria.Ostryx
Theoph.

Albus, Jacobus Antonius Cortusius materia medica peritissimus: quinetiam literis mihi significavit hanc se credere esse plantam, quæ Theophrasto libro tertio, capite decimo, de plantarum historia OSTRYX appellatur. Hanc ex Aphricæ, ubi frequentissima provenit, sibi missam fuisse scribit, ubi vernaculo idiomate Scringa nuncupatur: quin etiam se plures in suo horto hujusce arboris alere plantas, ob florum suaveolentiam. Unguentarii, ac seplasiarii Mauritani- rum nomina secuti, eam Ben appellant. Forma hæc pistacia maximè refert, albo cortice, triquetro, si actus facili, nucleo intus conferto, & admodum pingui: ex quo oleum exprimitur, quod de Ben vocant. Magnificiunt id unguentarii, quod

Glans Unguentaria, quam Græci βάλανος μωρβανός di- cum, in quibusdam Hispania locis copiosa (ut audio) prove- nit. Adfertur hodie copiosa in Italiam ex Alexandria Aegy- pti. Ceterum de foliorum facie autores inter se differunt. Si- quidem Dioscoridi foliis est Myrica, Theophrasto Myrti, & Plinio Heliotropii herba similibus: atqui aut in Theophrasti aut Dioscoridi codice mendum subesse vereor. Siquidem aut in Theophrasto μωρβανός pro μωρβανός, aut in Dioscoride μωρβανός, pro μωρβανός legitur. Nam in utroq; aut bore facili, lubricusq; esse potuit scriptorum lapsus, propter vocabulorum propinqui- tatem. Sed nescio profecto, quorum autoritate scripserit Pli- nius lib. 12. cap. 21. unguentaria glandis plantam foliis esse Heliotropii, cum tamen in Theophrasti lectione ubiq; se versa- tum ostendat. Andreas Marinus, medicus non vulgaris, in suo super Mesuem annotationibus, plantam quandam pingit pro unguentaria glande, à Clarissimo Petro Antonio Michaelio patritio Veneto acceptam, quæ à præscriptis omnibus tota facie differt: sed an legitima sit, cur probem, aut improbem, non ha- beo. Titulus ejus mendax est, siquidem Ben album inscri- ptum habet. Itaq; vereor ne & ipsa quoq; imago tituli se- quatur errorem. Hanc autem Plantam, cujus hic imaginem damus, Constantinopoli secum attulit Clarissimus vir Augerius de Busbecke, qui continuis septem annis Casaris Ferdinandi primi, apud Solimanum Turcarum Imperatorem, oratorem egit, sub hoc nomine, LILAC. Eam cum inspexissem, & fructus ejus agnoscerem pistaceorum faciem perquam belle referre, illico in suspensionem veni, an hæc fortasse Glans Un- guentaria dici posset: quapropter, ut aliorum quoq; sit judi- cium, eam hic excudi volumus. Vivam plantam videre non 60 licuit, sed affabrè, & diligentissimè pictam, tametsi hoc anno misit ad me Patavio recentissimum hujusce planta ramuscu- lum, floribus copiosissimis refertum, & alterum deinde cum fru-

30

40

50

60

* II. GLANS UNGUENTARIA. *

quod quamvis diu inveteratum, nunquam rancorem sentiat, ut etiam lib. 1. suo loco monuimus. Arabice familia authores (ut modò dictum est) unguentariam glandem Ben nominant. Ben. Proinde de ea inter sua soluentia simplicia scribens Mesues, in hunc sensum inquit: Ben duorum est generum. Majus est nux avellanae magnitudine, triangulare. Minus vero ciceri simile. Utrique inest oleosa medulla, lenis, & alba. Praestat majus, quod noxa vacet: minus siquidem noxium est. Praestatur in majori genere, quod putamine sit albo, lavi, tenui: nucleo fragili, albo, oleosoq. Verustum recenti melius. In minori autem praecellit in cinereo albicans, fragile pariter, & pinguis. Dioscoridi tamen in majori genere (minoris enim meminit, quemadmodum nec Theoph. neq. Plin.) praestantius est recens, etsi contrarium asserat Mesues. Oleum ab unguentariis hoc tempore è nucleis tantum exprimitur, ut Dioscorides docuit, non autem, ut quidam existimant, ex putaminibus, quod dixerit Theophrastus, unguentarios putamine fructus confuso uti solere. Plinius, ut Theophrasti, & Dioscoridi sententiam comprobaret, unguentarios prodidit è putaminibus, medicos vero è medulla oleum elicere, quod hoc medicamentis, illud odoramentis usum praebeat. Veruntamen hac aetate (ut diximus) ab omnibus tantum è nucleis à putamine repurgatis exprimitur. Nec crediderim unquam, quod ex silis putaminibus

Oleum
Balan-
inum.

bus oleum effluere possit, quamvis diligentissime comprimantur, & constringantur praelo etiam gravissimo: quoniam hac putamina arida sunt, & omni prorsus humore carent. Illud quoque fidei non dubiam facere potest, quod hanc parandi olei rationem silentio pratermisit Dioscorides, non modò in hoc loco, sed etiam libro primo, ubi tamen de oleis, & unguentis conscribendis latius disseruit. Cujus forte doctrina immemor Manardus Ferrariensis, vir alioqui nostra aetate celestis, dubitat in annotationibus, quas in Mesuem edidit, an Unguentaria glandis oleum è nucleo, an è putamine exprimi debeat, asserens quamquam in quibusdam Dioscoridis codicibus legitur, oleum hoc è nucleis exprimi debere, in aliquibus tamen nec nucleorum nec putaminum ullam fieri mentionem. Verum etsi ambigendi non defuerit occasio, praesertim ex Theophrasti testimonio, qui putaminibus uti unguentarios tradidit, aderat tamen gravissimus auctor Galenus, qui rem hanc abunde enucleavit, cum constanter asseveret, Balaninum oleum unguentariis ex carne nucleorum, non ex putaminibus exprimi. Id quod etiam facile ex Dioscoride colligi potest, cum dicat consimili modo fieri balaninum & amygdalinum: quod autem hoc ex amygdalarum nucleis fiat, nemo est qui dubitet. Hac sane nobis non levi facit suspitionem, quod aut eo in loco Theophrasti exemplaria sint depravata, aut minus integri & veraces fuerint authores, à quibus fortassis unguentaria glandis historia accepit. His porro accedit huius olei communis usus, & ejus parandi ratio. Siquidem Balaninum oleum plurimum faciunt unguentarii, non quod aliqua odoris praestantia commendetur (modorum etenim est) sed quod nunquam vetustate rancorem contrahat, id scilicet quod è nucleorum medulla, non autem ex putaminibus conficiunt. Nam rancoris expertus cum sit, omnium aptissimum habetur ad odoratissima unguenta (misturas vocant) temperanda, quae ex moscho, zibetto, & ambaro, illinendis chirobecis, & aliis, quorum in deliciis, & lascivia omni est usus & gratia, parantur. Quandoquidem si hac alio quovis oleo liquecerent in unguentum, contracto inde non multo post tempore rancore (aetate enim omne oleum prater Balaninum rancescit) non modò universam odoris suavitatem exuerent, sed etiam putida, fetidaq. evaderent. Quotiq. experimento apertissime dignoscitur, an oleum illud Balaninum fuerit, sed etiam putida, fetidaq. evaderent. Quotiq. experimento apertissime dignoscitur, an oleum illud Balaninum fuerit, quod ex unguentaria glandis nucleis fieri solet. Caterum de viribus Ben hac subjunxit Mesues. Majoris, inquit, generis fructus incidit, abstergit, attenuat, expurgat, & aperit: sed ventriculum subvertit, & viscera perturbat, ob excrementitiam, acremq. humiditatem, quam possidet. Minoris autem rursus longe vehementior, & magis periculosa: namq. adeo perturbat, agit atq. humores, ut saepius anima deliquium faciat, & frigidos sudores concitet. Proinde non in alios usus admittendus est quàm in unguenta, & cataplasmata. Majoris noxa demitur, cum igne torrescit: siquidem ignis calore exumprantem deperdit humiditatem, quae vomitionem movet, fitq. medicamentum tantum dejectorum. Decoquitur etiam cum anisi, & feniculi semine: quoniam hoc modo prior noxa corrigitur. Tam in potu, quàm aliter sumptus, lentam crassamq. pituitam vomitu, & dejectione purgat. Ideoq. aptissimum medicamentum est coli cruciatibus non modò haustus, sed etiam clysteribus infusus, praesertim ubi à flatu, & pituita ortum habuerint. Fit etiamnum ex contritis ipsis nucleis, polenta & melle admixtis, cataplasma ad strumas, durosq. tumores à modum utile, & ad nervorum morbos à frigidityte excitatos. Addito tantum melle: quo fit, ut convulsis resolutis, & contractis opem ferat non obscuram. Tollit praeterea ad jecinoris, & lienis infarctum duritiesq. si addita lupinorum farina & nardo emplastri modo imponatur. Nucleorum oleum vulnerum cicatrices attenuat, & delet: item lentigines, aliasq. cutis feditates emendat. Auribus infusus non modò doloribus levamentum praestat, sed & surditatem, & tinnitum curat. Glandis unguentaria vires memoria prodidit Galenus libro 6. simpl. medicamentorum, his verbis: Balanus myrsificus hoc est glans unguentaria, adfertur ex barbarica regione. Utuntur unguentarii carnis ejus succo, qui facultate calidus est. Reliquia autem, unde expressus est succus, terrestres scilicet, & dura, vincentem habent qualitatem amarum. Sed & admixta est quadam adstrictio. Proinde extergentem simul, & incidentem, contrahentemq. & stipantem effectum possident. Itaq. ad jonthos, lentigines, ephelin, & pruritum, deinde & ad psoram, & lepram conveniunt. Verum enimvero & lienem liquant, jecinorq. indurefcent. Quod si quis carnem ejus drachma pondere cum melicrato bibat, medicamen experietur vomitorium. Saepius etiam per infernam alvum largiter subducit. Itaq. cum hoc medicamento utimur, ad viscerum expurgationem, & maxime jecinoris, lienisq. ex oxycrato ipsum exhibere consuevimus. Gaudet vero vel maxime alioqui aceto ad extrinsecas actiones. Aded enim efficax efficitur, ut & psoras, & lepras extergeat, & multò etiam magis quàm his sunt minora, lentiginem, vitiliginem, jonthos, ephelin, exanthematosa, achoras, tum ulcerosa, & quae crassi sunt succi omnia. Sed & cicatricibus decorem adfert. Porro quod cum illi nenda est lieni, praestet admixtam esse farinarum quampiam exiccantiam, cujusmodi est erui, ac lolii farina, id jam potius ad componendorum medicaminum tractationem, haudquaquam ad praesens institutum pertinet: sed & in paratu

Manardi
dubium
solutum.

Glandis
unguen-
tariae vi-
res ex
Melue.

Glandis
unguen-
tariae vi-
res ex
Gal.

facilibus ipsum dicitur. Verum in prasens sufficit abstergentem, & incidentem cum adstrictione quapiam propositi medicaminis dixisse facultatem, ac sic ad aliud transgredi. Cortex tamen ejus admodum adstringit: itaq; eo possit quis ad ea uti, ad quae valida usus est adstrictione: haftenus Gal. Sed quoniam Balanus myrseica Mauritanorum Myrobolana nobis ad memoriam revocavit, quorum iidem quinq; faciunt genera, cum ea in medicamenta frequenter, & incommode veniant, nec eorum, quod extet, meminerint veteres Graeci, ideo nunc de iis nobis differendum est: neq; enim ob eorum usum silentio erant dissimulanda. Sunt itaq; ut diximus, MYROBOLANORUM genera quinq; nempe Flava, Chepula, Indica

Myroba-
lanorum
genera.

* MYROBOLANI CHEBUL. *

* MYROBOLANI INDI. *

sive nigra, Empelica, Bellerica: qua omnia facie inter se distant, ut etiam viribus. Quamobrem omnino censendum esse putaverim, ea a diversis produci arboribus: quanquam non desint, qui affirmant, flava simul, & chepula ex una & eadem arbore nasci, existimantes flava decerpi ab arbore immatura, chepula vero cum ultimam adeptam fuerint maturitatem. Verum cum horum fructuum ortus, & arbores nos prorsus lateant, non est quod illorum sententiam probare, aut refellere. ausim. Flavorum, Chepularum, atq; Indicorum arborum imagines excudi curat Andreas Marinus in suis in Mesuem annotationibus, sed eas non libuit in hosce commentarios nostros transferre, non quod censeremus Marino id fortasse ingratum futurum, cum is non parvum plantarum nostrarum numerum in suum illud opus transplantaverit: sed quoniam ignoramus, an eadem genuina sint, an adulterina, & praesertim, quum Mauritanorum nullus habeatur aut hor, qui Myrobolanorum plantas descripserit. Recensentur genera omnia inter ea medicamenta, quae alvum citra noxam dejiciunt: nam et si purgatoria vi polleant, nulla tamen virium imbecillitate, aut molestia sumentes afficiunt, sed potius sua adstringenti facultate, quam possident, cor, jecur, & ventriculum roborant: quinetiam universum corpus. Id tantum illis noxa adscribitur, quod obstructions, & viscerum infarctus augeant: proinde ne obstructis exhibeantur precipiunt. Infranantur Myrobolanis medicamenta omnia, quae dejiciendo laborem inferunt: quo fit, ut utiliter admisceantur scammonio. In flavorum myrobolanorum genere ea ceteris praestant, quae in viridi plene flavescunt, ponderosa, farcta, gummosa, crassi corticis, & quibus p...milum osiculum inest. E Chepulis ea probantur, quae ceteris crassiora sunt, colore nigro purpurascenti, cortice crasso, & quae in aquam adjecta fundum quam citissime petunt. Inter Indica excellunt, quae maxime nigricant, crassa, ponderosa, nullo int...osse, & quae contracta in unum compacta cernuntur. In Empelicorum classe laudantur, quae in majora, crassiora, densiora, ponderosiora, frusta dividuntur, & quae minus osis, quam pulpa habent. Bellericorum vero illa in suo genere praesentantur, quibus crassities, densitas, gravitasq; non desit, & quibus crassius in universum sit cortex. Flava, Indica, Chepula, Bellerica res...gerant ordine primo, siccantq; secundo Empelica vero primotantum tum refrige-
rant, tum exiccant. Vim obstructoriam exuunt omnia genera, additis aperientibus, & urinam cientib; med. vel si macerata caprino sero, aut fumarie succo exhibeantur: vel si cum absinthio, aut agarico, aut rhabarbato hauriantur. Perfunduntur amygdalino, & sesamino oleo, ut contracta inde pinguedine, ventriculo non inbareant. Quin & id noxa pariter tollitur, ubi cum casia nigra medulla, aut manna, aut acidis palmulis devorentur. Ubi dejectione sit opus, eorum tantum dilutum praebent: ubi autem adstrictione in pulverem conterunt, & subinde propinant. Chepula quae saccharo condiuntur, magis roborant, quam dejiciant. Contrarium efficiunt, quae cruda siccataq; reponuntur. Myrobolana omne genus (ut Mesues est autor) eorum senectutem romorantur, qui ipsis frequenter utuntur: colorem faciunt elegantiores, corpori odorem jucundum conciliant, hilaritatem afferunt, & ventriculum, cor, & jecur roborant, conferunt hemorrhoidibus, & bilis fervorem reprimunt:

Myroba-
lanorum
vires.

* MYROBALANI CITRINI. *

* MYROBALANI BELLE-
rici recentes & ficci. *

* MYROBAL. EMBLICI. *

reprimunt: ad quod flava ceteris praeferant, ut quae privatim bilem detrahant: & eos peculiariter juvent, qui temperamen-
to calidi sunt. Eriantur cote ad oculorum collyria, cum urae acerba, aut rosarum aqua, aut foeniculi succo, quod oculorum
inflammationes reprimant, lachrymas sistant, defluxionesq; cohibeant. Sanantur horum pulvere ulcera, addita lentisci-
na resina. Chepula pituitam exhauriunt, intellectum clarificant, & visum, praesertim saccharo asservata: ventriculum
tum mundant, tum confirmant. Dantur utiliter aqua intercutis affectis, & diuturnis febribus laborantibus. Nigra utranq;
bilem trahunt, praesertim exustam. Conferunt membrorum tremoribus, coloris nitorem conciliant, elephantiacos juvant,
40 meiores auferunt, & quartanam fugant. Empelica pituitam educant, cor, & cerebrum corroborant, intellectum augent,
ventriculum à pituita, alijsq; noxiis humoribus expurgant, ac etiam confirmant, ac sitim extinguunt, vomitiones cohi-
bent & cibi appetentiam invitant. Bellerica ea omnia possunt, quae & proximè dicta. Myrobalanorum inter recentiores
Gracos tantum, quod sciam, Actuarius meminit: qui tamen ea, quae de illis scripta reliquit, à Mauritanijs (ut ipse quoq; sa-
terius videtur) mutuatus est. Sed profectò nesciverim, quare ratione ductus inter ea medicamenta, quae vomitum eliciant, an-
robalana reposuerit, cum omnia eorum genera planè vomitiones compefant. Porro hodie ignorata videntur quae Xerxo-
balan & Gracis vocatur, digerens, & roborans Indica nardi modo, ad colicos affectus, ventriculi ardores, & singultus à
Galeo Asclepiadis auctoritate commendata lib. 8. & 9. de compositione medicamentorum secundum locos: quoniam
non desunt è recentioribus, qui sibi persuadeant Chrysobalanum esse nucem myristicam: cum tamen plura sint, quae eorum
destruant sententiam, nempe cinereus color, acutus ori sapor, & quod myristica nuci nusquam meminerint veteres Graci.
50 Nullam huiusce quod legerim, mentionem fecit Galenus in libris simplicium medicamentorum. Id quod argumento esse
potest, Galenum ipsum non habuisse compertum, quid esset Chrysobalanus. Sed de his haecenus. Ceterum quandoquidem
Balani myrsifici, quam ab Arabibus Ben appellari diximus, nobis in mentem redegit radices illas, quas officina Behen al-
bum, & rubeum vocant, ad cordis affectus us, ac etiam recentioribus expetitis, hunc locum non praeterendum esse duxi,
60 quin de his quoq; aliquid differerem, praesertim quod è Gracis non inveniatur, qui illa posteritati memoria prodiderit. Sed
illud in primis animadvertendum est, quod communis usus radices, quas vulgò Behen nuncupant, ea quidem non sunt, de
quibus Mauritani scripsere: imò eas prorsus ementiuntur. Siquidem scribit Serapio, Behen radices proferre minoris passi-
naca similes, contortas, odoratas, & mansueltas & in Armenia nasci. Avicenna autem radicem lignosam frustis Behen
esse ait, in se contracta, & siccitate exoleta. At nostrates, quae in Italia, non in Armenia effodiuntur, nulla penitus odoris
suavitate commendantur, quin & mansa nullum ori lentorem reddunt, nec erratica pastinaca faciem repraesentant: cum
tamen Arabicum Behen radicibus adeo pastinacam referat, ut scripserit Haliabba clarissimus Mauritaniarum author,
Behen & sylvestris pastinaca radices nullum inter se discrimen habere. Quo fit, ut nulla sese offerat nobis ratio, quae proba-
re possimus, Behen communis usus esse Arabum legitimum: quamvis & ipsi inter se hac in historia non parum dissentiant.
Nicolaus Myrsificus itemq; Actuarius Behen hermodactylum vocant, nescio tamen quare ratione, cum alia sit radix apud
Paulum, & Arabes hermodactylum. Behen adulterina, tam album, quam rubrum, passim in Italia proveniunt. Hoc enim
plantae radicem esse scimus, quam superius libro tertio limonium fecimus, illud verò, alterius plantae, cuius vires haecenus
mibi prorsus incompertae sunt. Sed quibus polleant viribus, nondum mihi compertum esse ingenue fateor. Balan & myrsifici
sic Gracis dicitur, Latinus verò Glans unguentaria: Mauritanijs, Habben, seu Ben: Italijs, Gbianda unguentaria: Hispanijs,
nisi, Avellana de la India, Tartago, & Muia.

Cccc 4

Lilac

Aquaria

Chryso-

balanus.

Behen al-
bum &
rubeum.Behen
hermo-
dactylum.

Nomina.

* BEHEN RUBRUM
Officinarum. *

ri habent, sed pallidiora & subcinerea: Chebuli seu Aretca, magni sunt, rotundi, oblongi, dum ad perfectam maturitatem pervenire, & angulosi, foliis perfici similibus. Figuras quarum Matthiolus meminit, cum ad manus essent, addere libuit non tam propter arbores, (quæ quàm veræ sint aliorum esto iudicium) quàm propter fructus tam recentes quàm exsiccatos rectè expressos, qua de re plenius suo loco. Addita etiam est figura ipsius Behen rubri Officinarum.

I. NARCISSUS. I.

Nάρκισσος. NARCISSUS.
CAP. CLX.

40

Orib.
conclusa
non leg.† Orib.
add. cū
mādicis xpi
in pēpēdē-
m. i. in
campis &
sabulosis.Narcissi
historia
ex Theo-
phrasto.

Narcissum [sunt qui ut lilium, lirium appellarint.] folia profert porro similia, [tenuia,] multò minora. & [angustiora:] caulis vacuus, & sine foliis, supra dodrantem attollitur, flos albus, intus croceus, in quibusdam purpureus: radix intus alba, rotunda, bulbosa: semen velut in tunica, nigrum, longum. Probatissimus nascitur in montibus, suavi odore: cæteri † porrum imitantur, atque herbaceum virus olent. Radix cocta, sive estur, sive bibitur, vomitoria est: ambusitis igni prodest cum exiguo melle trita, præcisos nervos illitu glutinat: luxatis malleolis, diuturnisque articulorum doloribus trita ex melle, & imposita subvenit. Vitia cutis in facie, vitilignesque cum semine urticæ, & aceto emaculat: cum eruo, & melle, ulcerum sordes expurgat: abscessus rumpit concoctioni repugnantes: infixæ corpori extrahit, illita cum lolii farina, & melle.

60

Narcissus, inquit Theophrastus libro 6. de historia plantarum, vel lirium (alii enim hoc, alii illo nomine vocant) folium albi, terra proximum gerit, sed longè latius, lilii modo. Habet caulem sine folio, herbaceum, florem suo ferentem cacumine, in membrana veluti vassculo inclusum, largè amplum, coloreq; nigrum, figura oblongum. Hic decidens sponte germinat, cæterum & qui legunt defigere eum solent. Quin & radicem serunt, quæ carnosæ, rotundæ, amplæq; constat. Serotinus admodum, post autumnum

II. NARCISSUS II.

III. NAR. CONSTANTINO-
politanus III.

IV. NARCISSUS IV.

V. NARCISSUS. V.

arcturum enim, & circa æquinoctium floret. Hac Theophrasti de Narcisso sententia. Porro Plinius libro 21. capite 19. duo
Narcissi genera prodidit, quæ his verbis etiam depinxit: Narcissi duo genera in usu medici recipiunt. Unum purpureo flo-
re, alterum herbaceum. Hunc stomacho inutilem, & ideo vomitorium, alvos quoque solventem, nervis inimicum,
caput gravantem, & à narce narcissum dictum, non à fabuloso puero: hac Plinius. In quibus planè deprehenditur
à Dio.

VI. NARCISSUS VI.

VII. NARCISSUS VII.

VIII. NARCISSUS VIII.

IX. NARCISSUS IX.

à Dioscoride dissentire. quod neutrum Narcissi genus flore albo descripserit. quanquam idem Plinius cap. 5. ejusdem libri inter lili genera Narcissum connumerans. hunc flore candido constare tradidit. Veruntamen nulli ex hoc mirari licet, neque propterea Plinium damnandum esse censeo, quod sciamus complures esse Narcissorum species. ut ex imaginibus, quas hic excudi curavimus manifestè apparet. Haec autem cum ad vivum expressa sint, haud opera precii esse judicavimus. ut harum de-

rum delineationes describamus. Narcissi vires retulit Galenus libro 8. simplicium medicamentorum sic inquit: Narcissi ^{Narcissi} radix usq; adeo exiccandi facultate pollet, ut & maxima vulnera conglutinet, vel ad incisiones usq; ^{vires ex} qua circa tendones ^{Gal.} accidunt. Habet verò quiddam absterforium, & attractorium. ^{Narcissi} Planta quæ Græcis νάρκισσος, Latinis item Narcissus ap- ^{Nemina} pellatur. Arabibus, Narces seu Nargies: Italis, Narcisso: Germanis, Weibblumen/Hornungsblumen/Zeitlosen.

- Narcissum à Narcisso adolescente nimium seipsum amante, qui in hunc florem mutatus fuit, dictum poetæ volunt: alii à visupefaciendi, seu ut Plinius, à narce, quam vim Narcisso inesse testatur libro 21. c. 10. quare Plutarchus 3. sympos. dictum censet, quasi nervos hebetans, & torpidas gravitates efficiens. Differentias vigintinovem in Phytopinace proposuimus: hic de differentiis à Matthiolo propositis tan-
 10 tum. I. Narcissus primus, Matth. Narcissus quartus Matthioli, Lugd. Narcissus nonus Matthioli, Tab. Narcissus niveus serotinus eidem. Narcissus mediocroceus serotinus polyanthos, Lobel. II. Narcissus secundus, Matth. Lugd. Narcissus decimus Matthioli, Taber. Censemus esse Leucoium bulbosum majus, quod Leuconarcissolirion pratense venum, Lob. Leucoium bulbosum polyanthemum, Dod. fol. Lugd. Cam. Leucoium bulbosum multiflorum, Tab. Leucoium bulbosum serotinum majus, Clus. hist. Pan. III. Narcissus Constantinopolitanus, Matthiolo in majoribus figuris, Tab. Narcissus octavus, Mat-
 20 thiolo in compendio: Narcissus tertius Constantinopolitanus Matthioli, Lugd. Exprimit scillam mino- rem, quam vocat Narcissum marinum, Dod. fol. Cæs. Hemerocallis, Gef. horr. Hemerocallis Valentina, Clus. hist. Hisp. Lob. Camer. Pancratium verum, Gef. hor. Pancratium, Cord. in Diosc. Lugd. Pan- cratium marinum, Lob. in iconibus. Liliū marinum album & luteum, Taber. IV. Narcissus quartus Matth. Lugd. Taber. nil aliud est quam Ornithogalum maximum: quod dicitur Ornithogalum majus, Dod. fol. Ornithogalum Arabicum, Clus. hist. Pann. Ornithogalum majus Italicum, Camer. Lilionar-
 30 cissus polyanthos, Lobel. Liliū Alexandrinum, eidem in iconibus, & Camerario. Quædam peregrina barbaro nomine Dulipan, Cæsalpino. V. Narcissus quintus, Matth. & Lugd. est Tulipa, cujus variæ sunt species, maxime colore floris differentes, quæ tamen ad tria prima genera reduci possunt: Præco- cius unum, serotinum alterum, & tertia dubia, quæ medio tempore florer, ita ut quadraginta septem species à Clusio recenseantur: vulgatissimi tamen sunt flavi, albi & purpurei. Hactenus Byzantio missæ, præcoces, Cæsa-
 40 læ: Serotinæ Cæsala læ nomine, à locis unde primum Byzantium illatæ appellatione indita: Læ enim florem significat. Cæsala urbs est in Peninsula Gazaria dicta, quæ inter Propontidem & Euxinum pontum est. Tulipæ verò nomen à Pileo Dalmatico, vel amiculo capitis ab ipsis gestari solito, propter floris similitudinem, nomen habere dicitur. Et licet alii ad Anemonem, Limoniam Theophrasti, alii ad Crinorrhodon Plinii: alii ad Satyrium erythraicum referant, videtur tamen ad ^{νυκταγών} Theo-
 50 phrasti referenda. Dicitur Tulipa Turcarum, Gef. ad Cordum, cui & Anemone limonia & Liliū ruben- tis genus, Tulipa, Clus. hist. Hisp. Lon. Cast. Tulipa præcox rubra, Clus. hist. Panno. Tulipa major, Lug. Lilionarcissus purpureus, Lobel. VI. Leucoium bulbosum minus, C. B. Narcissus sextus, Matth. Lug. Narcissus octavus alter, Matth. Narcissus tertius alter, Eidem in Compendio: Narcissus secundus, Lac. Narcissus montanus & alter, Cæs. Leucoium bulbosum triphyllon, Dod. fol. Camer. Leucoium bulbo-
 60 sum præcox minus, Clus. hist. Panno. Leucoium bulbosum secundum, Tab. Leuconarcissolirion mini- mum, Lob. Leuconarcissolirion trifolium Camerario in Matthiolum. Ex radice parva bulbosa, multis albistunicis constante, externa nonnihil nigricante, & sessili parte tenuibus fibris donata, cauliculus palmaris, viridis, nudus & concavus, primo vere inter gemina folia oblonga, angusta, æruginoso colore exurgit, cujus summo flos unicus è vaginula prodiens pendulus, insidet, qui inodorus, lacteus, parvus, sex foliolis constans: quorum tria exteriora candida alarum modo se explicantia, tria verò interna du-
 plo breviora & angustiora, cordis formam referentia limbo viridi extremitatem ambiente, inter quæ staminula sex crocea cum stilo exili & candido: quibus succedunt capitula oblonga, semè oblongiuscu- lum & candidum continentia. Nascitur in pratis Italiæ, apud nos in hortis colitur, vocatur à Germanis ^{Εχνητροπφεν} id est, nivea gutta, ab insigni candore. VII. Leucoium bulbosum vulgare, C. B. Narcissus
 70 septimus, Matth. Lugd. Narcissus martius, Brunf. Narcissus, Turn. Narcissus candidus, Cord. in Diosc. Narcissus aquaticus, Cæs. Viola alba Theophrasti, Trag. Fuch. Turn. Viola alba bulbosa, Lug. Leucoion Theophrasti, Dod. gal. Lonic. Leucoion bulbosum Theophrasti, Gef. hort. Thal. Leucoion bulbosum hexaphyllum, Dod. fol. Cam. Leucoium bulbosum præcox majus, Clus. hist. Panno. Leucoium bulbo-
 80 sum primum, Tab. Leuconarcissolirion paucioribus floribus, Lob. Leuconarcissolirion vulgare, Cam. ad Matthiolum. Germanis Weib. Hornungsblum/Werzenblum. Italis Latte di Gallina. VIII. Narcissus lu- teus, calyce prælongo, C. B. Narcissus octavus, Matth. Narcissus tertius primus, Matth. in Compendio, qui inter majores figuras, non habetur. Narcissus, Brunf. Lac. Lug. Narcissus luteus, Trag. Lon. Narcis- sus luteus syl. Dod. fol. Lug. Narcissus totus luteus montanus, Theophrasti, Lob. cui & bulbus Codion Theophr. Narcissus calyce prælongo anguloso, Cæs. Pseudonarcissus, Dod. gal. Clus. hist. Hisp. Pseudo-
 90 narcissus luteus, Tab. Codianum vel Codianinū flore Codii, i. e. Campanulæ, Gef. de hortis Germaniæ, Germanis, Gelb. Hornungsblum/Gelb. Josephyestab. Gallis, Coqueturde, Hispanis, Campanella. IX. Narcis- sus albus flore multiplici C. B. Narcissus octavus, Matth. in majoribus iconibus, & Lugd. Narcissus no-
 100 nus, Matth. in Compendio: in penultima editione omissus. Narcissus secundus, Camer. in Matth. Nar- cissus multiplex Dod. fol. Narcissus flore multiplici, Clus. hist. Hisp. Lugd. Narcissus albus polyanthos five Chalcedonicus, Lob. Narcissus polyanthos, Taber. Narcissus quartus, Lonic. Habetur flore albo, ex luteo pallente, & medio purpureo.

ἵπποφαές.

HIPPOPHAES.

CAP. CLVI.

Hippophaes, quo fullones vestes interpolant, in sabulosis, maritimisq; nascitur, surculaceo frutice, ^{αμευμ} undiq; denso, & a largo: foliis oleæ longioribus, mollioribusque: inter quæ candicantes spinæ <sup>αμφιλα-
φες. i. uae
diq; am-
emi-
plo.</sup>

emicant, siccæ, angulosæ, interstitio quodam distantes: flores hederæ corymbis similes, racematim co-
hærent, minusculi tamen, & molles, candidi ex parte rubescens: radix lacteo succo madet, crassa, mol-
lis, amara gustanti: ex qua perinde ac thapsia, succus eximitur, qui per se, & cum erui farina subactus,
siccatur & ad usum reconditur. Syncerus pituitas, bilem, aquasq; deiecit, oboli pondere: erui verò farina
subactus, quatuor obolis, cum aqua mulsa. Frutex cum radicibus siccatus tunditur, & cum aqua mulsa
dimidia hemina tritus datur. Radice, & herba liquamentum depromitur, ut in thapsia: hujus in purga-
tionibus modus est drachma.

ἵπποφάστον.

HIPPOPHÆSTUM.

CAP. CLVII.

Hippophæston, id quod aliqui hippophaes appellant, nascitur eisdem locis, quibus hippophaes, estq;
spinæ fulloniæ genus, humilis herba, sine cauliculo, sine flore: inanibus tantum capitulis: foliis par-
vis, spinosis: radículas habens molles, crassas. Succus radice, foliis & capitulo exprimitur, & exiccatur.
Datus cui voles, tribus obolis in aqua mulsa, aquam pituitasq; detrahit: privatim comitialibus morbis,
nervorum vitis, & orthopnœæ convenit hujuscemodi purgatio.

Hippo-
phaes
confid.

Et si quandoq; mari: ima, & sabulosa adierim loca, ut Hippophaem, & Hippophæstum, ut pote plantas inibi nascentes
inquirerem, neutrum tamen hæcenus mihi licuit invenire. Caterum retulit nobis Hieronymus Amalthæus Opitergen-
sis medicus ingenio, & eruditione clarus, se olim Venetiis plantam accepisse à Joanne Baptista Zopisso Papiensi, clarissi-
mo medico, quæ non modo notis omnibus Dioscoridis Hippophaem referebat: sed etiam viribus, ut se experimento compe-
risse testatus est. Quare non prorsus desperandum est, quin & nobis, & aliis quoq; aliquando contingat Hippophaem con-
sequi. Non invenio, quod Galenus hippophaem, aut hippophæsti meminerit in suo simpl. medic. censu. Hippophaem tamen
mentionem fecit Paulus lib. 7. inter simplicia. Hippophæsti verò Plinius lib. 27. cap. 10. Illius nomen Græcum ἵπποφάστον La-
tinum quoq; Hippophaes. Hujus verò nomen Græcum ἵπποφάστον Latinum item Hippophæstum.

Nomina.

Κίντ, ῥιγιδάω.

RICINUS.

CAP. CLVIII.

Meum
grana
tria nu-
mero.
& Meum
& Cat.
tū
per se,
tum cum
aceto at-
qui aliud
exemp.
legit.
i-expolca

Ricini
confid.Cherva
major
offic.Ricini
vires ex
Mesue.Ricini
vires ex
Gal.

maturitatem senserit, impetu quodam facto excidit. Ricinus copiose feritur in hortis & in viridariis, in Aegypto sponte
nascitur ubi ex ejus semine plurimum olei exprimitur, cibis quidem sœdum (ut inquit Plinius) sed lucernis utile. Deiecit
alvum perinde ac balanus myrsifolia, tolliturq; ejus noxa ejusdem medicamentis. Quamobrem de eo sic loquitur Mesues:
Regium granum (hoc est ricini semen) pituitam tam per vomitum, quam per alvum extrahit, sed non sine assumentium
molestia. Siquidem stomachum vehementer subvertit: quinetiam bilem, & aquam inter cutem deiecit: & ea sanè omnia
excrementa purgat, quæ ad articularum compages defluunt. Tollitur noxa, ubi igne torrefactum sit prius & deinde ad-
misto fœniculi, & anisi semine. Ita enim paratum vomitiones minime molitur. Confert item colicis, & articularum dolori-
bus, nempe podagricis, & ischiadicis, si ex jure veteris galli decoctum hauriatur. Hydropicis verò decoquitur cum caprino
sero, aut emulso recentem lacte: maceratum oleum quod à semine elicitur, colicos cruciatus lenit infusum: tollitq; inun-
ctum cum scabiem, tum capitis ulcera sanat. Auxiliatur quoq; inflammationibus sedis, & conversis, ac praelusis fœminarum
locis. Inungitur utiliter indecoris cicatricibus & aurium doloribus. Ricini vires memoria prodidit Gal. lib. 7. simpl. med. sic
inquit: Ricini semen, quemadmodum expurgat, digerit, ac detergit: sic quoq; folium, sed unde quaq; debilius. Oleum
quod

quod ex semine conficitur, tum calidius, tum tenuiorum partium est, quàm oleum commune, ac proinde etiam discutit. Suspicor in Dioscoridis exemplari subesse mendam. Grana enim triginta seminis non sine periculo vita dari possunt. Quo sit Nomina. ut cum Oribasio legam tria Grana, non triginta. Planta quæ Græcis *νλν*, sive *νέτωρ*, Latinis *Rictus* appellatur: *Arabibus*, *Cherua*: *Italis*, *Mirafsole* & *Girafsole*: *Germanis*, *Wunderbaum* und *Ereuebaum*: *Hispanis*, *Figuera delh inferno*: *Gallia*, *Pauline dieu*, *Palma Christi*.

Ricinus, Matth. Fuch. Turn. Dod. gal. (cui & Pentadactylon) & fol. Lac. Cord. in Diosc. & hist. Anguil. Lon. Cast. Lob. (cui & Cerva major & Granum regium Mesues) Lugd. Cæsal. (& Girasole) Tab. Cam. Ricinus vulgo, Trago, cui & Palma Christi, & Phaselus Romanus Thufcis, Marcello Virgilio. Cici, Ges. hort. Cataputia major, Ericio Cordo in suo Botanologico.

Τιβέταλοι.

TITHYMALI.

CAP. CLIX.

Tithymali genera septem, quorum masculus characias appellatur, ab aliquibus amygdaloides: alter myrtites, qui semina exilitatur, eumque myrsinicum, aut caryitem vocant: tertius paralius, quem tithymalida appellant: alius helioscopius: quintus cyparissias: sextus dendroides: septimus platyphyllos dicitur. Characiae caules supra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, lacteo succo, atque acrimadentes: foliis oleae circum ramos, angustioribus, & longioribus: radice crassa, lignosa: a pendet in cacuminiibus caulium coma junci, sub qua caveolae foliolis balnearum similes, in quibus semen continetur: nascitur in asperis, & montibus. Succus alvum purgat, trahit pituitam, bilemque; binis obolis in posca sumptis, & cum aqua mulsa vomitiones movet. Appetente vindemiarum tempore, succus, conge-
stis ramulis mox dissectis, & vase conclusis, excipitur. Aliqui adjiciunt farinam erui, & in pastillos digerunt, qui erui magnitudinem impleant. Alii in aridas ficos, ternas quaternasve guttas instillant, ut cum his inarescant, quas ad usum recondunt. Per se etiam tulus in pila, & in pastillos coactus reponitur. Porro cum extrahitur lac, neque quod ventus aspi-
ret, stare quonquam, neque manus oculis ad movere convenit, sed antequam colligas, corpus, praesertim faciem, collium scrotumque genitalis, adipe, aut oleo cum vino perungere. Fauces autem exasperat: quapropter catapotia cera, aut decocto melle oblini par est, & hoc modo dari: binas tamen ternasve ficos purgationis gratia sumpsisse, satis est. Recens lac ex oleo, perun-
ctos in sole capillos vellit, renascentesque flavos, & exiles efficit, denique omnes perimit: dentium caver-
nis inclusum, levat dolores: sed etiam dentes oblinendi ne suo delapsu fauces, & linguam vitiet. Tollit il-
litu impetigines, formicantes verrucas, penfiles, & qui thymi florem repraesentant: valet adversus pte-
rygia, carbunculos, phagedaenas ulcerum, gangraenas, fistulasque. Legitur semen autumno, & siccatum sole leviter tunditur, servefatamque loco mundo reponitur. Folia item siccantur. Semen, & folia lactei
succu effectum praebent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui inveterant, admisto cum lacte lepidio, & ca-
seo contuso. Radix drachmae pondere in hydromelite pota, per inferna trahit: decocta cum aceto, denti-
um dolori auxiliatur, colluto ore. Faemina, quam myrsinitem, aut caryitem vocant, similis suapte natura
daphnoidi: foliis myrti, sed majoribus, firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulos ab radice
mittit dodrantes: fructum fert alternis annis, & nuci similem, mordaci gustu: nascitur in asperis. Suc-
cus, radix, semen, folia, confimilem antedicto sortiuntur facultatem: sed ad citandas vomitiones in-
validior haec est. Aliud tithymali genus dicitur paralius, quem tithymalida, aut mecona aliqui appella-
vere. Nascitur in maritimis, ramis subrubentibus, palmum altis & quinque senisve a radice exeuntibus:
foliis lini, angustis, parvis, oblongis, in versus quosdam digestis: capite in cacumine orbiculato fin quo
semen, ut ervum, vario colore emicat: flos albus. Frutex totus cum radice, lacteo succo turget. Similes
ad usum reconditur. Helioscopius dicitur, foliis portulacae, tenuioribus, rotundioribusque: ramulis pro-
deuntibus a radice, quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copiosi ple-
nis: capite anethi: semine velut in capitulis incluso. Helioscopii nomen accepit, quoniam comas cum
sole circumagat: circa oppida nascitur, potissimum in ruderibus. Colligitur succus, semenque, ut aliorum.
Eadem, quae superioribus vires, non tamen usque adeo valida. Cyparissias in caulem exit dodranta-
lem, vel majorem, subrubrum: ex quo folia pini similitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora: &
in totum nascentem pinum aemulatur, unde nomen traxit. Candido succo madet, cui eadem vis, quae
superioribus. In petris nascent dendroides cognominatur: ampliter opacat, in cacumine frondosam
spargens comam, succo lacteo praegrans, cauliculis rubentibus, foliis myrti tenuioris, fructu characiae.
Eiusdem effectus, cuius superiores, simili-
que modo reconditur. Platyphyllos verbasco similis est. Ra-
dix, succus, & folia per inferna trahunt aquas. Pisces necat, rursus, & aquae insparfus. Reliqua tithyma-
lorum genera, quae supra scribuntur, idem efficiunt.

[illegible]

Tithymalorum omne genus officina Eſulam indiſſerenter appellant. quanquam plura ſunt tithymali genera, quorum
hiſtoriam ſatis conſuſe Mauritani tradiderunt: quo ſit, ut apud hos non ſine magno labore tithymalorum genera re-
cte, & diſtincte cognosci poſſint: qua tamen Græcis ordine pulcherrimo deſcripta inveniuntur. Ob id igitur mihi quidem
difficile videtur decernere quæ Tithymali genera ex ijs, quæ à Græcis repræſentantur, ea duo ſint, quæ à Meſue, & Avicenna
ſcebram, & Alſebram nominantur: quoniam horum neuter, quod extet, earum plantarum faciem noſtis explicavit.
Credidit Braſavolus illud eſſe Meſui alſebram minus, & Avicenna ſcebram, quod Dioſcoridi Paralium. Sed equidem ab eo
diſſentio, quod nuſquam in horum monumentis legerim, Alſebram minus in maritimis naſci: quin nec ramos ferre ſubru-
bentes, nec lini folia, nec ſemen eruo ſimile, capitulis concluſum: ſed tantum repererim memoria prodidiſſe Meſuem, Alſe-
bram eſſe plantam lacteo ſucco reſertam, radicibus tenuibus: quarum hæ præferuntur, quæ ſubrubeant. Avicenna verò ſce-
bram naſci ait in hortis, non autem in maritimis, caule tenui, biſſuto ſolis tarco ſimilibus. Quæ ſane omnia Braſavoli ſen-
tentia aperte refragari deprehenduntur. Nec poſſum prætereā cum eodem ſentire, quod Alſebram majus apud Meſuem, &
Mebezebergi apud Avicennā idem ſunt Mauritani, quod Græcis Tithymalus platyphyllos, quandoquidem in eorū ſcriptis
nuſquam

Tithy-
maiorū
confid,
Brasavo-
li opinio
explosa.
Aliebra,
ſcebra.

D d d d

мислѣннѣ

I. TITHYMALUS CHARACIAS.

II. TITHYM. MYRSINITES.

III. TITHYMALUS PARALIIUS.

IV. TITHYM. HELIOSCOPUS.

nusquam reperi majoris generis Alsebram folia hederae verbasco similia. nec quod tusum. & aqua inspersum pisces interficiat. sed quod rectius (ut inquit Avicenna) ejus folia minori Scebram sint similia. Porro si mihi hac in re conjectandum esset. putarem equidem nil aliud Mauritanis esse minoris generis alsebram. sive Scebram. quam plantam illam qua officina Esula minor vocatur. quod (ut inquit Avicenna) in hortis. & ubiq. proveniat. Hac autem nisi fallor. ea est. quam vocat Dio-

V. TITHYMALUS CYPARIS-
sifias.VI. TITHYMALUS DEN-
droides.VII. TITHYMALUS LE-
prophyllus.

cat Dioscorides Tithymalum cyparissifiam: quippe qua pinum
arborem nuper natam solis prorsus imitetur. Quinetiam cen- Alsebra
ferem Alsebram majus, sive Mehezeregi eam omnino esse
plantam, quae Graecis dicitur Pityusa, utpote qua tithymalo
cyparissifiae solus sit similis, quamvis magnitudine excellat:
non enim desunt, qui inter tithymalorum genera etiam pity-
usam recenseant. Proinde non ab re dicebat Avicenna, Me-
hezeregi esse simile Scebram, sed majus, & colore subcine-
ritio. Mesues vero quod radicibus esset rotundis, crassis, crasso-
que cortice obductis, ponderosisque: quae fere omnia radici Pi-
tyusae reddidit Dioscorides. Accedit huius Serapionis auctoritas,
qui de Scebram agens, ea omnia ex Dioscoride illi tribuit, quae
pityusa idem Dioscorides assignavit. Ex his itaque, perspicuum
fieri arbitror, Pityusam Mauritani Scebram majus appellari:
minus vero id, quod Graecis Tithymalus cyparissifias dicitur. Tithy.
Ceterum Characiam vocatum, postquam multum laboris in
eo indagando frustra impendissem, hoc anno misit ad me Pisis
clarissimus medicus Lucas Ghinus Forocorneliensis: qui, meo
quidem iudicio, omnibus prorsus notis legitimo respondet.
Myrsinitem quoque, hoc tantum anno reperimus, solius circa Myrsini-
cantem totum crassis, acutis, myrto similibus. Paralium ve-
ro in maritimis tantum nascens, quem vulgaris usus tithyma-
lam putat Brasavolus, in maritimis nostris Senensibus, Argen-
tario promontorio. & in universo illius regionis tractu, item
in Aquileiensi agro frequentissimus invenitur. Huic folio
similis visitur quadam alia planta, quae in Hetruria vulgo
appellatur Herba mora. Cujus radicibus prius contusis ac
deinde fluminibus demersis, pisces protinus enecantur. Sed ca-
ret hac lacteo succo, quapropter, eam inter tithymalorum ge-
nera jam non esse adnumerandam cognoscimus, etsi alias ali-
ter sensimus, quod, alii notis neglectis, lini folia viderentur,
& caules subrubentes. Si haec defuerit, Platyphylli radices su-
munt, quo universa regio scatet. Porro Helioscopius, sic dictus, quod cum sole comam circumagat, omnibus vulgaris no-
titia planta est. Provenit enim haec passim prope urbium, & oppidorum mania, in campis, incultis, hortis, collibus, & ubique
tam cultro quam inculto solo. Cyparissifiae deinde (ut supra diximus) ea est planta, quam Esulam minorem vocant, cujus
pro omni Tithymalo invaluit usus. Mibi profecto mirum videtur, quod Dioscorides hoc tithymali genus non ap-
pellaverit,

Dendroi- pellaverit, cum pinum, non cyparissum referat. Quod nascitur ferè ubiq, circa oppida, & secus vias. Eadem illi vis, qua
des. superioribus. Dendroidem vidimus primum in regno Neapolitano extra Terracinam urbem inter saxa antiquissimi spe-
cus in itinere Neapolim versus, planta arborecentis effigie. Hunc dum contemplari cœpissim, supervenit peritissimus me-
dicus Hieronymus Drogus Parmensis, & doctissimus Hieronymus Rorarius Portonovenfis (tunc omnes una sequebamur
Bernardum Clesium amplissimum Cardinalem Tridentinum ad Cas. irem pergentem) quibus magno solatio Dendroidem
tithymalum ibi à me primum repertum ostendi: erant enim ambo rei herbaria studiosi, atq, etiam gnari. Nascitur idem
tithymalus etiam in Tergestino litore non longè à Timavo fonte, in saxosis quibusdam rupibus arborecens. Tithymali le-
ptophylli facies patet ex hic appicta figura: Nascitur incultis locis & asperis. Facultatibus isdem pollet quibus & reliqua
genera. Theophrasto tria tantum Tithymalorum genera produntur lib. 9. c. 12. de historia plantarum, ubi ita scriptum re-
liquit. Lactariarum (sic enim tithymalum vertit Theodorus) quod maritimum granum appellant, folio est rotundo, cau-
le, totaq, magnitudine ad palmum, fructu candido. Demetitur, cum vva nigrescere incipit: & siccatu fructus tritus potui
phr. datur acetabuli tertia parte. Mascula autem vocitat a olea folio constat & magnitudine cubitum aequat. Huius lac, cum
vindemia incipit, exprimunt, & prapato utuntur: purgat inferius. Myrtaria verò cognominata, candida lactaria est
foliis myrti condita verum aculeatis parte postrema: sarmentula in terram demittens, longitudine palmi, qua non simul,
sed alternatis annis fructificant, alia hoc anno, alia postero, quamquam omnia eadem radice exorta. Loca montuosa desi-
derat. Fructus nux appellatur: demetitur, cum hordeum turgescit, & exiccatus purgatur, datur elotus cum papaveris ni-
gri duabus partibus, ita ut totum modo acetabuli sit: trahit pituitam per alvum. At verò si nucem ipsam placeat dare, tri-
ta dabitur ex vino dulci, aut cum sesama tosta, torrefactaq, comedenda: haecenus Theophrastus. Tithymali omnes, Mesue
Tithy- malorū historia ex Theo- phrast. authore in suis simplicibus dejectoria facultatis, cordi, jecitori, & ventriculo maxime efficiunt, vasa disrumpunt, intestina
Melue- abradunt, universum excalfaciunt corpus, adeo ut inde febres facile concitentur. Tollitur prima Tithymali noxa his ad-
mistu, qua cor, jecur, & ventriculum roborant. Secunda verò, & tertia his, qua agglutinatoria facultate pollent: cuiusmo-
di sunt tragacantha lachryma gummi, bdellium, psyllii seminis spissamentum, & portulaca succu. Tollitur & quarta, ad-
mistu frigidis, & humidis: proinde aut sonchi succo, aut intrubi, aut portulaca, aut hortensis solani, aut acetum cum cydonio-
rum seminibus diutius rudicula agitato, commiscunt. Vulgaris usus Tithymalus pituitam vehementer deiecit, & atrum
quem vocant succum, pariterq, pituita ad articulos decurrentes. Aquam inter cutem validissime extrahit: nihilo secius
exiccatur universum corpus, & genituram extinguit. Unde rusticorum medicamenti nomen sibi merito ascribit. Tithymali
Tithy- malorū vires ex Galeno, omne generis vires commemorat Galenus libro 3. simpl. med. sic inquit: Tithymali omnes vincentem habent acrem,
calidamq, facultatem, inest verò & amaritas. Validissimus itaq, est eorum liquor. Secundum locum tenent semen, & so-
lia. Sed & radix dictarum facultatum particeps est, sed non ex aquo: sane ipsa cum aceto decocta dolores dentium sanat,
maximè qui illis erosio proveniunt. At liquores, ut qui valentior vim habeant, in foramina quidem ipsa dentium in-
duntur: ceterum si aliam corporis partem contigerint, adurunt, ulcerantq, proinde foris illis cera circumlinitur: quippe
cum ex quarto sint excalfacientium ordine, quem esse adurentium posuimus. Sic pilos quoq, succus inunctus tollit. Porro
cum vehementior sit oleo miscetur: & si id sape fiat, tandem prorsum pilorum radices adusta extirpantur, corpusq, depile
reddetur. Eadem facultate verrucas, quas acrochordonas nominant, & myrmecias, & pterygia, sive oculorum ungues, &
thymos auferunt, detergentq, lichenas & psoras, quia scilicet & abstergerendi facultas inest propter amaritudinem. Prae-
terea ulcerum phagadenica, anthrachode, & gangranode, quia valenter tum excalfaciunt, tum extergunt, si in tempore,
& moderatè utare, juvare aliquando poterunt. Verum enim vero, & fistularum callos eximunt eadem facultate. Ceterum
haec omnia genera quidem similiter, imbecillius tamen & folia, & fructus prestare possunt. Quibus sanè & ad pisces in aqua
stagnali capiendos uti assolent. Celerrimè namq, ab illis in vertiginem acti, ac semimortui redditi, ad aqua superficiem
feruntur. Porro cum septem sint eorum genera, valentissimus est quem characiam nominant, quem utiq, etiam quidam
ad similes est, & cyparissias: deinde paralium, sive marinum: deniq, helioscopium. Proportione verò comprehensa illorum facul-
tatis & cinis, & ex ipso lixivium erit. In universum planta Græcis τιβύμαλ, & Latinis quoq, Tithymalus nominatur:
Arabibus, Xauser, & Etbuba: Italis, Titymalo: & Tortumaglio. Germanis, Wolffsmilch: Hispanis, Leche tersua, & Lec-
be tregna: Gallis, Herbe à lait.

Tithymali vocem, Gaza secutus Plinium, Lactariam reddidit, at Columella Lactucam caprinam, Cel-
sus marinam vocavit: Lactaria dicitur ob commune omnibus lac, quod ex leviter secta, foliove abrupto
effluit. Genera septem Dioscorides proposuit: at differentias viginti sex in Phytopinace proposuimus,
de quibus plenius in historia. I. Tithymalus Characias, i.e. vallaris peregrinus, C.B. Tithymalus Cha-
racias, Matth. Lac. Lonic. Castor. Lugd. Tab. Tithymalus Characias alter, Dod. fol. Cæsal. Tithymalus
Characias legitimus primus, Clus. hist. Hisp. Characias Monspeliensis, Lob. II. Tithymalus myrsini-
tes, Matth. Dodo gal. (cui & Caryites & Myrtaria Gazæ) & fol. Lac. Anguil. Gef. hort. appen. Lonic.
Cast. Cam. Cæsalp. Lugd. Tithymalus myrsinites primus, Tab. Tithymalus myrsifolius, Lob. III. Ti-
thymalus maritimus, C.B. & Cæsalpino. Tithymalus Paralium, Matth. Lac. Dodo. gal. & fol. Gef. hort.
Anguil. Lonic. (cui & Esula marina) Lob. Lugd. Taber. Camer. IV. Tithymalus helioscopius, Matth.
Fuch. Dod. gal. (cui & Lactaria solsequia) & fol. Turn. Cord. in Dioscorid. Gef. hort. Lac. Anguil. Lon.
Lob. (cui & Solisequius portulacifolius.) Castor. Lug. Cæsal. Cam. Tab. Esula, Brunf. Esula vulgaris &
tertia, Trag. Tithymalus Dendroides Dodonæi, Thalyo in sua Hæcynia. V. Tithymalus Cyparissias
major, C.B. Tithymalus cyparissias, Matth. Trag. (cui & Esula vulgaris major & quinta) Fuch. Lac. Gef.
hor. Anguil. Cast. Lugd. Cam. Tithymalus Pinea, Lob. in icon. Tithymalus cupressinus secundus, Tab.
Tithymalus Dendroides, Lonic. Esula major, Cæsal. Esula minor, Dod. fol. & Lugd. Pityusa minor, Dod.
gal. Thal. Pityusa sive Pinea & Turpetum nigrum Aduarii, Lob. in obser. Pityusa sive Esula minor,
Lugd. VI. Tithymalus arboreus folio myrti, C.B. Tithymalus Dendroides, Matth. Lac. Gef. hort. Ca-
stor. Lugd. Lobel. Tithymalus arboreus Myrthifolius, Lobel. in iconibus. Tithymalus Characiaster-
tius, Dodo. fol. & Lugdunensi. VII. Tithymalus leptophyllus, Matth. Lugd. Thal. Cam. Tithymalus
minimus, Tab. Esula exigua, Tragi (cui & Peplus Dioscoridis) Lob. Esula minima, Lugd. Peplis minor
Dalechampi, Eidem. Papaver spumeum, Gef. de hortis Germaniæ.

πτύμαλ

PITYUSA.

PITYUSA.

CAP. CLX.

Pityusam specie à cyparissia differre constat, etsi tithymalorum generi assignetur. Caulis supra cubiti altitudinem assurgit, geniculatus: foliis apicea, acutis, exilibus: flore parvo, velut purpureo: semine instar lenticulæ lato: radice crassa, candida, succo referta: quibusdam in locis frutex hic prægrandis invenitur. Detrahit per alvum radix drachmis duabus data in aqua mulsa: item seminis drachma: succi cum farina subacti cochlearium in catapotio datur: modus foliorum drachmæ tres.

PITYUSA.

Pityusa, ut latius precedenti capite retulimus, ea nimirum fuerit planta, quam officina Esulam majorem nominant. Hujus radices herbarij, qui quotannis è Gargano Apuliae monte succos, & alias radices ad nos comportant, magna impostura pro Turpeto venditant, quemadmodum & Thapsia radices pro eodem subiciunt, ut superius in tripoli mentione diximus. Quod cum sua etate non ignorasset Actuarius, album turpetum Altyia esse radicem prodidit, nigrum verò Pityusa. Nec his obstat, quod dixerit Dioscorides, Pityusa radicem subesse candidam: nam is de interiore substantia tantum intellexit, non autem de exteriori corticis membranula, quæ viridis rufescit, siccata nigrescit. Porro quod Esula major sit Mauritania alsebram, vel sebram, satis liquidò ex Serapione colligi potest, utpote qui integrum de Pityusa caput ex Dioscoride sumpsit, & in suum Scebram reposuit. Quo fit, ut planè falli putem Brasavolum, quippe qui certò sibi persuadeat, Alsebram majus Mauritania esse tithymalum platyphyllon. Nicolaus Myrepsicus quibusdam in antidotis, & catapotis alvum solventibus Esulam imponit cognomine chamapityn. Unde Fuchsius in suis doctissimis adnotationibus, nil aliud esulam Nicolao referre scribit, quam Chamapityn, non autem tithymali speciem. Quæ in re Fuchsii opinio (pace ejus dixerim) mihi non planè satisfacit. Nam cum plura sint tithymalorum genera, quæ in universum Esula nomine appellantur, de ea tantum intellexisse Nicolaum existimo, quam Dioscorides à foliorum forma Pityusam vocat, eo quod pini, vel piceæ arboris folio constet: quæ ob id esula chamapitys differentia causa Nicolao appellata est. Parvam enim pinum pityusa repræsentat: quare non ab re esula quoque chamapitys cognominari potuit. Pityusa in Italia passim sere provenit, facie minoris esula, sed longè in omnibus major, adeo ut quibusdam in regionibus, ut in Apulia, arbusci speciem referat. Visitur copiosa in

Veronensi agro, ea immensa planitie, per quam ad Benacum transitur. Sed quod aridissimum ibi sit solum, non admodum adolescit. Hac (ut Mesues est author) agrestium hominum medicamentum est: multa enim sumentibus adfert incommoda, proinde ejus usus apud medicos peritos prorsus exolevit, quemadmodum & turpeti ex hujusce radicibus parati, postquam detecta est impostorum fraus: etsi non desunt improbi pharmacopole, qui Pityusæ radices legitimi Turpeti vice suis inserant medicamentis: sintque etiam circumforanei, qui harum radicum pulvere plures jugulent rusticos, quam sanent. Adscribunt quidam Pitynam tithymalorum generibus, quoniam & ipsa similiter lacteo succo madaat, purgetque eorum modo. Id quod Galenus aperte testatur lib. 8. simpl. med. dum sic inquit. Pityusa, & hanc quidam speciem putant esse tithymali, quod succum habeat ut illi, quodque similiter illi purget, ceteraque omnia viribus illis est adsimilis. Ea Græcè Pityusæ ma. ex Gal. Latine item Pityusa vocatur: Arabicè, Scebram, & Pithas: Officinis, Esula major: Italis, Pityusa, & Esula maggiore. Gallis, Turbit noir.

Pityusa, Matthiolo, Lac. Castor. Lugd. (cui & Esula major) Lonicero, cui & Turbith nigrum.

LATHYRIS.

LATHYRIS.

CAP. CLXI.

Lathyris, quam aliqui tithymalum appellant, eamque tithymalorum numero adscribunt: caulem Lemittit cubiti altitudine, & digitali crassitudine, inanem: gignuntur in cacumine aleæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læviora: quæ autem in summis ramulis exierunt, minora conspiciuntur, aristolochiæ, aut oblongæ hederæ figura. In cacumine fructum summis furculis gerit, triplici loculamento insignem, rotundum, ceu capparin, in quo grana, intercurrentibus membranis, inter se distincta continentur, eruis majora, rotunda: quæ dum corticibus exuuntur, candida sunt, & gustu dulcia. Nullus radicis usus: totus frutex lacteo succo turgit, uti tithymalus. Grana sex, aut septem in catapotio, aut cum ficiis, aut palmulis devorata alvum purgant: sed aqua frigida postea forbenda, trahunt autem bilem, piritum, & aquas. Succus, tithymali modo exceptus, eundem effectum præbet. Cum gallinaceo, aut oleribus folia decoquuntur ad eodem effectus.

Lathyrin officina Cataputiam appellant. Planta est vulgaris notitia. Hac in Hetruria frequentissima nascitur passim in hortis, & secus itinera exoluta solo. Apud Insabres, quod alvum valenter evacuet, vomitionesque eliciat, cacapuzza vulgò nominatur. Isdem pollet facultatibus, quibus & ricinus: isdem quoque medicamentis infanatur. Hujus plantæ meminit Actuarius in suo lib. de compositione medicamentorum, ubi ita scribit. Lathyrus vehementer piritum purgat. Dantur virei ex Actuario

D d d 3

grana

LATHYRIS.

Lathyrus
vires ex
Gal.

Nomina.

grana ejus majora, quindecim: minora verò viginti. is, qui efficacius purgari cupiunt, mandenda præcipito: is verò qui dejectionem non desiderant copiosam, jubendum est, ut integra devorent, præsertim si qui sumit malo fuerit stomacho: hac Actuarius. Decem, duodecimve seminis grana à putaminibus delibrata, tusaq, & in ovo sorbili devorata, vomitum potenter citant. Itaq, is utiliter propinantur, qui philtrea devorant, aut alia veneficia, siquidem hac efficaciter expellunt. Præstat præterea Lathyrus semen ad ea omnia, ad qua Ricini semen valere superius diximus. Lathyrus vires descriptit Galenus libro 7. simplicium medicamentorum, sic inquit: Lathyrus, sunt qui dicant & hanc esse tithymali speciem, tum quòd similiter illis succum habeat, tum quòd eodem illis modo purget, totaq, illis facultate similis sit, nisi quòd semen gustantibus videatur dulce: quòd sanè etiam maxime purgatoriam vim obtinet. Quæ planta Arabis Græcis, Lathyrus item Latinis dicitur: Officinis, Chervæ minor. Arabibus, Mendana, seu Mahendane: Italis Lathiri, & Cataputia minore: Germanis, Springkraut/ Springkörner/ und Treibkörner: Hispanis, Tartago: & Gallis, Espurge.

Lathyrus major, C. B. Lathyrus, Matth. Brunf. Trag. Fuchf. Turn. Cord. in Diosc. Dodo. gal. & fol. Lac. Anguil. Gef. hort. Lon. Castor. Lugd. Cataputia Brunf. Cæsal. Cataputia minor, Lob. Granum regium minus, Mesuæo.

πῑπλῶ. PEPLUS. CAP. CLXII.

PEplus frutex est lactei succi plenus, foliis parvis ut rutæ, paulò rarioribus: rotunda coma, ferè doctantali, humi resperfa: femine sub foliis parvo, rotundo, minore quàm candidi papaveris: pluribus scater auxiliis. Unicam radicem habet, supervacuam, ex qua fruticat: nascitur inter vires, & in hortis. Colligitur mellibus, siccat in umbra, & continuè versatur. Fructus rufus, & fervefactus reconditur. Bilis, ac pituita detrahitur acetabulo ejus in hydromelitis cyatho poto, Obsorais insperfa conturbat alvum: muria conditur.

I. PEPLUS.

II. PEPLIS.

πῑπλῶ.

Pepelis, quam aliqui sylvestrem portulacam vocant, Hippocrates peplion, in maritimis maximè nascitur, latè opaco frutice, candidi succi pleno: foliis sativæ portulacæ, rotundis, infernè rubentibus: semine sub foliis rotundo, uti in peplo, fervente gustu: radice singulari, supervacua, tenui. Colligi & reponi, ac dari, uti peplos, & sale condiri solet. Eadem habet vires.

Pepelum herbariorum vulgus, quod orbiculata conslet coma, Esulam rotundam vocat. Provenit non modò in vinetis, sed etiam in agris cultura destituta, lacteo succo prægnans. Peplida verò, quæ Peplion dicitur, in maritimis nascentem, non prius quam hoc anno evulsam vidimus. Atque vires reddidit Galenus lib. 8. simpl. medic. ubi primum de Peplo ita scribit. Peplos, quidam verò papaver spumeum, & hic frutex parvus succum habet similem tithymali, cum in aliis, tum quia purgat, seu illi. Mox de Peplio idem Galenus hæc verba subiunxit: Peplium, & hic quoque frutex exiguus succum obtinet, sicut tithymali: nasciturque, plerumque, ad mare, radicem habens inutilem, ut & peplos: succum verò validum, non tamen admodum utilem. Sed semen utile est & flatuosum, similiter semini pepi purgans. Quæ plantæ πηλὶς Græcè, Peplus etiam Latine vocatur: Officinæ & vulgo, Esula rotunda: Italis, Pepla. Quæ verò πηλὶς Græcè, Peplus quoque, & Peplium Latine dicitur: Italis, Peplio.

Pepli, & peplidis confid. Utriusque vires ex Gal.

I. Peplus Matthiolo in majoribus figuris & Compendio, Peplis, eidem in minoribus: Peplus Fuch. Dod. gal. (cui & Esula rotunda Officinarum.) & fol. (cui & vineale revelium, Ruellii) Tur. Cor. in Dios. & hist. Anguil. Lob. Lon. Cæsal. Cast. Cam. Thal. Tab. **II.** Peplis, Matth. in majoribus figuris & Compendio, Turn. Anguil. Lob. Clus. hist. Hisp. Cast. Lugd. Cam. Tab. cui & Peplus minor, Peplium, Cæsal. Lug. quia & Hippocrati Peplion dicitur. Meminit Anguillara & alterius, quod locis montosis in Samnitibus collegit, quod nuper ex iisdem montibus accipimus.

Chamæsyce, aliqui sycen nominant. Ramos emittit quaternum digitorum, teretes, succosos, in teram dejectos: folia lentis, parva, peplum planè referentia, tenuia, quæ à terra non attolluntur: semine sub foliis rotundo, ut in peplo: neque caulem, neque florem promittit: radice firmatur tenui, supervacanea. **Rami** ex vino triti vulvæ dolores sedant, in pello appositi: tollunt tumores, ac a verrucas omnium generum illiti. Decoctorum cibo alvus resolvitur. Succus simili effectu prodest. Illitus contra scorpionis ictus auxiliatur: adversus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes suffusiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. In squalidis, petrosisque nascitur.

a Meum ἀκροχρόδιος, καὶ μύρμηξ, i. peniles & formicarias verrucas.

* CHAMÆSYCE. *

Nascitur Chamæsyce, quemadmodum & Peplus, in vineis, petrosisque & squalidis monticulis. Hæc, ut ex totius plantæ descriptione colligi potest, in pepi genere enumeranda videtur: quippe, quæ ramulis exeat humi perpetuo sparso lacteo succo refertis: folioli, & coma peplo similibus. Hinc itaque, quispiam forte non aberraret, si censeret Chamæsyce esse minorem pepum: ego tamen id planè asserere non ausim. Chamæsyces vires tradidit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, his verbis. Chamæsyce abstergeri simul & acrem vim possidet. Itaque, acrochorodonas, myrmecias caules ejus teneriores in modum cataplasmati admoti, & ex eis liquor auferunt. Cum melle verò crassas oculorum cicatrices detergant: sed & hebetudinem visus à crassitie natam adjuvant, sicut sanè & suffusionum principia. Χαμαίσυνη sic Græcè, ut Chamæsyce pariter Latine vocatur.

Chamæsyces vires ex Gal.

Nomina.

a Orib. addit. πέντε, i. tres, vel quatuor. b Orib. πέντε, i. vel quatuor cubitorum. c Orib. δυνάμεις, i. densitates.

Chamæsyces figuram, cum Matthiolo non haberet, adposuimus: quo nomine donarunt, Gef. hort. Adver. Lobel. Dodo. fol. & Clus. hist. Hisp. Cæsalp. Camer. Taber. & Lugdunensis historia, ubi duæ appositæ figure.

Scammonia ramos ab una radice emittit a trium b cubitorum, multos, pingues, & qui non nihil à crassitudinis præ se ferant: foliis helxinæ, aut hederaceis, mollioribus tamen, [hirsutis,] & triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modum cavo, graveolente: radice d prælonga, crassitudine cubitali, canaliculata, gravi odore, succo graviora. Legitur ad hunc modum succus. Capite exempto, radix in testudinis speciem cultro excavatur: quo fit, ut in cavum confluat succus, qui conchis demum excipitur. Alii scrobem in terra concamerato sinu fodiunt, in quos subjectis juglandium foliis, profundunt succum, siccatumque extrahunt. Laudatur autem Scammonium leve, nitidum, rarum, & colore quàm simillimum taurino glutini, fungosum, tenuibus fistulis, quale ex Mysia regione Asiæ deportatur. Nec attendere solùm par est, si linguæ tactu albescat (hoc enim evenit adulterato, quod admisto fit tithymali lacte) sed longè magis antea narratis: item si non vehementer linguam exurat, id quod misti tithymali argumtum

tum est. Natione autem Syriacum, & Judaicum deterrima habentur, gravia, densa, erui farina, & tithymalo vitiato. Succus drachmæ unius, aut quaternum obolorum pondere haustus ex aqua pura, vel mulsa, per inferna bilem, & pituitam extrahit. Ad resolvendam alvum binos obolos cum sesama, aliove semine fumpisse satis est. Dantur efficacioris purgationis causa, succi tres oboli, cum duobus veratri nigri, & aloes drachma una. Fiunt purgatorii sales drachmis viginti succi scammoniae in fenos salis cyathos adjectis. Horum modus proportionem virium: integer quidem, tria cochlearia: medius, duo: minimus, unum. Radicis drachma una, aut altera purgat cum iis quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, cataplasmate ischiadicis utili. Partus enecat succus, vulvæ in lana subditus: tubercula discutit cum melle, aut oleo illitus: decocto in aceto perunctæ lepræ abiguntur: diurni capitis dolores ex aceto & rosaceo perfunduntur.

Scammonia,
eiusque
tueri
confid.

I. SCAMMONEA.

Dio's.
locus
spectus.

Scammo-
ni læsio-
nes, & vi-
res ex
Mesue.

annotationibus, hanc ipsam plantam Georgio Liberali pictori, qui nostras pinxit imagines, acceptam referi, quod sortasse ignoraret, a Georgio illo eam esse nostris hortis esse sublatam. Sed hæc obiter dicta sit, non quod Marino viro optimo, aut Georgio succenseamus, sed ne fortasse Zoili, ac Sycophantæ, qui nobis lacerandis inbiant, sunt nos accusarent. Sed profecto mirari nobis subit, quod Galenus in libris de simplicium medicamentorum facultatibus, nihil de Scammonij virtutibus mentionem fecerit in suis aliis monumentis. Scammonium, auctore Mesue in suis simplicibus dejectoriis, quing. corporibus laisiones inferre potest. Prima est, quod status quosdam mordaces gignit, usq. adeo ventriculum laceffentes, ut sumentibus nauseam commoveat. Noxa hæc tollitur, si in excavato cydonio malo, clibano, aut pruni inasserit, pasta undiq. circumlita, præsertim additis aut fœniculi, aut dauci, aut apij semine, aut galanga. Inflammat deinde acedius exuperantia corporis spiritus: quo fit, ut facile febres excitet, iis præcipue, qui obstructionibus viscerum, & humoribus putrescentibus obnoxii sunt. Sed id nocuenti aufertur, admixtis inter coquendum, quæ refrigerant, & fervorem extinguunt: cuiusmodi est psyllij seminis spissamentum, prunorum decoctum, seu potius pulpa, rosarum & violarum succus, aut dilutum, aut aqua: quinetiam si ante coctionem maceretur oleo rosaceo, aut violaceo, aut cotoneorum misti saporis succo, aut admixto rhoë, aut scittio spodio. Ad hæc quoddam magna tum attrahendi, tum aperiendi facultate fit præditum, immoderatæ alvi fluxiones facit: vasorum enim oscula plusquam par sit aperit. Hæc læsio admittitur admixtis rebus adstringentibus, cohibentibusq. nempe mastiche, cydoniis malis, succoq. ab eis expresso, & myrobalanis, præsertim flavis. Abradit præterea acris succo, quo scatet, intestina: proinde & tormina, & dysenteriam, & tenasmodum excitat. Sed deletur hoc incommodum, additis humidis, pinguibus lentisq. medicamentis: cuiusmodi sunt, tragacantha lacryma, bdellium, amygdalinum oleum, aut rosaceum: item prunorum pulpa per se, & saccharo asservata, psyllij spissamentum, mastiche, cydonia mala post sumpta & calida aqua post bibita: utpote quæ medicamentum ocys a ventriculo, & intestinis expellant, & ita simul noxam prohibeant. Hinc est quod prudentes medici, quod celerius Scammonium a ventriculo, & intestinis deiciant, hordei jusculum, cum saccharo superbibendum præbent. Obest postremo Scammonium cordi, jecori, ac ventriculo, substantia sue torius proprietate Vitium hoc aboletur, si illi tum calida, tum frigida admisceantur medicamenta, quæ cordi, jecinori, ventriculoq. opem suam præstant. Deiecit Scammonium valentissime bilem, quam & a vasis, & a sanguine exhaurit. Ejus deiectionis facultas haud sanè aliis medicamentis absimilis est, quæ purgant cum labore & molestia. Plantæ Græcis σαμμόνια, Latinis item Scammonia vocatur: Arabibus, Scammonia, sive Sachmunia: Itali, Scammonea.

I. Scammo-

* II. SCAMMONEA MONS-
peliaca. *

I. Scammonia Syriaca, C. B. Scammonia, Matth. Dodo. gal. Lon. Cordo in Diosc. Anguil. Calt. Lugd. Cæfalp. Scammonium, Dod. fol. Lob. Scammonium Syriacum, Antiochenum Scammoneæ, Lob. in icon. Scammonia frutex, Gef. hort. Scammonea Antiochena, Cam. II. Scammonea Monspeliaca. Hæc radice est furculosa, fibrosa, digiti minoris crassitie, fusca, intus verò subflava: friabilis cum aliqua dulcedine acris: per cuius medium nervus flavus fertur, qui fractus minimis foraminibus plenus est: caules primo ortu erecti cubitales, postea Volubilis instar farnentosi quatuor etiam cubitorum, repunt, qui concavi, foliis cinereis orbiculatis, in mucronem desinentibus & basi falcatis pediculis reptantibus: floribus stellatis candidis, quinquefoliis, ex alarum sinu quasi umbellatim Junio & Julio prodeuntibus: semen angulosum. Tota planta lacteo succo turget, cuius succo aliqui Scammonio carentes ejus loco utuntur, sed majore dosi & minori effectu. Calida ultra tertium gradum censeatur. Hanc ante annos novemdecim Monspeli in littore inter Volcarum stagnum & mare legimus. Dicitur Scammonia Monspeliaca, Gef. hor. Cam. ad Matth. & Periploca repens. Scammonium Monspeliense, Adver. & Lob. Scammonea Valentina & Monspeliaca, Clus. hist. Hisp. Scammonea maritima Monspeliensis, Lugd. Cam. cui & Coriziosa Rhasis. Volubilis marina, Tabernæmontano.

Χαμηλαία. CHAMELÆA.
CAP. CLXVI.

Chamelæa furculosa fruticat, ramis dodrantalibus: folia oleæ similitudinem habent, tenuiora, & amara, quæ gustata linguam mordent, & arteriam deradunt. Detrahit pituitam bilemque: foliis præfer-
tim in catapotio devoratis: namque duræ absinthii partes, adjecta chamelææ una, a hydromelite excipiun-
tur, & in catapotia coguntur: ea autem in ventre non liquefcunt, siquidem quotquot fuere devorata, re-
geruntur. Foliis cum melle tritis, fordida ulcera, & crustosa repurgantur.

a Meum
vulgaris
melle.
aqua, aut
melle.

I. CHAMELÆA.

II. THYMELÆA.

Θυμιαία,

Thymelæa est, ex qua granum Gnidium, quod est semen ipsius, colligitur. Hoc Syri apolinum vocant, quoniam sativi lini frutex suapte natura similitudinem referat. Virgas edit pulchras, multas, tenues binum cubitorum: foliis chamelææ, angustioribus, & pinguioribus, viscosis, gummosisq; si mordeantur: flore candido: fructu myrti in modum rotundo: qui inter initia viret, & tandem rubescit: involu- crum fructus durum, foris nigrum, intus album. Hoc per inferna bilem, pituitam, aqua q; detrahit, si vi- ginti granorum pars interna bibatur: verum fauces adurit. Itaq; cum farina, aut polenta, aut in uvæ aci- no dari debet, aut melle cocto obductum devorari. Qui ægrè desudant, trito semine cum nitro, & aceto inunguntur. Folia, quæ peculiariter cneorum appellantur, per messes colligi debent, & siccata in umbra 10 recondi. Quibus dare libeat, antea tundere, & nervos eximere convenit. Illitum acetabuli modo cum diluta vini portione, aquam extrahit: mediocrius purgat, addita lente cocta, aut contritis oleribus. Thy- melææ farina uvæ acerbæ sacco excipitur, & in pastillos dividitur. Herba stomacho infesta: partus im- posita necat. Nascentur in montibus, & asperis. Hallucinantur, qui coccon Gnidium fructum esse chame- lææ existimant, decepti quadam foliorum similitudine.

Chamelæam, pariter & Thymelæam Arabes confusè satis, ac perplexè Mezereon appellant. Cuius etsi duo faciant ge- nera, unum album, alterum nigrum, tamen ipsi etiam Daphnoidem admiscunt, & hac omnia adeo confundunt, & im- plicant, ut hac in re nihil certi, nihilq; perpetui ac tuti ex eorum scriptis elici possit. Illarum plantarum vi in exolvendo 20 corporis humores, tam vehemens, violenta, ac furiosa existit, ut nisi robustissimis hominibus tuto in medicamentum dari possint: plerumq; enim imbecilles consecerunt, abrasis visceribus apertis, vasorum osculo. Quare non temere eas Mauri- tani & terra leones, & plantas viduas cognominarunt. Proveniunt hæ plantæ numerosa in vallis Anania montibus Tridentino agro: & utraq; (licet hoc in chamelæa præterierit Dioscorides) fructum ferunt myrti bacculi similem, quam- vis Chamelæa quadantenus longior sit, & oliva formam repræsentet. Utriq; fructus initio sui exortu viret, mox per ma- turitatem rubescit, deniq; exiccatus niger conspicitur. Caterum baccam, quæ è Thymelæa decerpitur, quoniam sicca a piperis faciem præ se ferat, acrimoniamq; non obscuram gustantibus relinquit, rura Ananiensis, una etiam cum Laureo- la semine, Piper montanum indifferenter nominant. Nec sanè mirum, quandoquidem & Theophrastus lib. 9. cap. 22. de 30 plantarum historia ubi de pipere disseruisset, statim Cnidii grani meminit: utpote quod maxime piperis imaginem refe- rat, & admodum etiam acre sentiat. Sumunt hoc piper (ut eorum nomine utar) frequenter incolæ in suis purgationibus adversus omnes fere morbos, ita medicos, & pharmacopolas fallere credentes. Sed sæpe evenit, ut cum futuram noxam non prævideant (quæ eorum multorum imperitia est) non solum seipsos decipiant, sed etiam sibi mortem consciscant. Et ceteri hoc testari possum, quod ex montani illius piperis assumptione plures perierint, nisi antidotis nostris succurrissem, eorq; in vita servassem. Ideoq; non possum non admirari Plinium, quippe qui scribat lib. 27. cap. 9. Cocconidum quod Thymelæa 30 est fructus, de quo nunc scribimus, alvum adstringere, cum adeo exoluat, ut in magnum sæpe discrimen sumentes ducat. Est enim (ut ipse inquit Plinius) adeo urentis gustus, ut vorari non possit nisi in pane. Proinde scite posteritatis memoria pro- didit Mesues, nemini Mezereon præbendum esse, nisi istis admixtis antidotis, quibus ejus deleteria facultas infrenari possit,

III. CNEORUM THEOPHRASTI.

Pilulæ
de Meze-
reo.

Chame-
lææ vires
ex Gal.

Nomina

qua omnia corporis principalia membra corrumpit, ac de- struit. Habentur tamen passim in pharmacopoliis catapotia, quæ de Mezereon appellant, quibus al quando utuntur medi- ci, ad aquam inter cutem extrahendam. Verum ea non au- dent exhibere (quanquam medicamenta simul receperint, quibus eorum malitia reprimatur) nisi robustis, ac fortioribus hominibus. Sunt qui contendunt Theophr. Cneorum, quod 40 duum apud illum est generum, alterum esse Chamelæam, al- terum verò Thymelæam, id quod probare nituntur Dioscori- dis autoritate, utpote qui scribat, Thymelæa folia, quæ pecu- liariter Cneorum appellantur, per messes colligi debere. Ve- rum ab horum vitiligatorum falsa opinione, longè admo- dum distat sententia nostra, ut lib. 3. nostrarum Epistolarum ad Joannem Cratonem Uratulanensem medicum clarissi- mum scribentes disserimus. Sed (Deo Opt. max. volente) rem hanc contra horum susurronum temeritatem, in secundo ea- rundem nostrarum Epistolarum tomo, fusius, copiosius, luci- diusq; posteritatis memoria commendabimus. CNEORUM de quo meminit Theophrastus lib. 6. cap. 2. de plantarum hi- storia, nullis deficientibus notis, misit ad me Roma vir quidem nobilitate clarus Gerardus Cibo, cujus imaginem hic appingi curavimus, ut, qui chamelæam, & Thymelæam Cneorum fa- ciunt, ad mentis sanitatem redeant. Chamelæam tantum quod sciam, commemoravit Galenus in simpl. med. censu, de 60 cujus viribus lib. 8. eorundem ita scribit: Chamelæa vincentem habet qualitatem amarum. Quamobrem admodum sordida ulcera, & quæ maximas habent crustas, cum melle purgare potest. Quæ Græcis θυμαλαία, Latinis quoq; Chamelæa & oleastellum appellatur: Mauritani, Mezereon, seu Alemeze- rion: Itali, Chamelæa: Germani, Zilandt: Galli, Boys gen- til. Quæ verò Græcè θομαλαία, Latine pariter Thymelæa vo- catur: Italicè, Timelea.

Inter Chamelæam & Thymelæam Dioscorides differentiam fecit, at Serapio utramque Chamelææ, sic Mesues

fic Mesues Thymelææ, & Arabes Mezerei nomine, expressere. I. Chamælea Diofc. Chamælea latifolia vel alba, Serapionis: Thymelæa foliis magnis & tenuibus, Mesues: Chamælea, Matt. Lac. Cordo in Diofc. Dod. gal. & fol. Gef. hor. Lob. Lon. Cast. Lug. qui duas habet figuras, Chamælea prima, Cluf. hist. Hisp. Chamælea altera, Cæfal. Chamælea vera, Cam. Chamælea Arabum tricoccus, Tab. Mezereon Arabum Lob. in icon. II. Thymelæa, Dioscoridi: Chamælea tenuifolia & nigra, Serapioni: Thymelæa foliis parvis, Mesues: Thymelæa, Matth. Dod. gal. & fol. Lac. Lob. Lon. Cluf. hist. Hisp. Cæfal. Lug. qui tribus figuris expressit, Cast. Thymelæa vera, Gefn. hort. Thymelæa foliis lini, Cam. Thymelæa grani gnidii Lob. in icon. Thymelæa prima Tab. Chamælea Anguillaræ. III. Cneorum Theophrasti, Matthioli duplex habet in hisce Commentariis, aliud Capite de Cinamomo, de quo supra: aliud hoc in loco à superiore penitus diversum. Hoc Cneorum candidum eidem dicitur in Compendio, cujus figuram assumpsit Lugdunensis, Cneorum aliud Theophrasti, Matthioli nominans. Quod etsi nobis videatur nil aliud esse quam Lychnis vel Ocymoides repens montanum, quod Ocymoides repens Polygonifolia dicitur Lob. & Lugd. cui & Saponaria minor, sic Ocymoidis alterum genus parvum, Cæsalpino, & Ocymoides repens, Camerario, nolimus tamen Matthioli figuram remove, meliorem in historia exhibituri, cum in Apennino legerimus.

Αντὶ.

SAMBUCUS.

CAP. CLXVIII.

20 **S**ambuci duo genera. Unum in arborem affurgit, furculos spargens arundinaceos, teretes, cavi, can-
dicantes, proceros: folia juglandis, [terna, quaternave,] ex intervallis circa ramos exeunt, gravia odo-
re, & minutim in ambitu secta: & in ramulorum cacuminibus, cauliculisq; circinatae umbellae, quae flo-
rem candidum pariunt: mox acinum terebintho similem, in nigredine subpurpureum, racemosum,
succo madentem, vinosumq; . Alterum genus chamaeae vocatur, Romanis ebulum, longe humilius
est, magisq; herbaceo generi assignandum: caule quadrangulo, geniculato, foliis amygdalae, ex inter-
vallo longioribus geniculatim expansis, pinnatisq; graveolentibus, in ambitu ferratis: muscario sam-
buci flore, & acino ejusdem: radice nititur longa, crassitudine digitali. Eadem utriusq; vis, & usus exi-
cans, alvo detrahens aquam, stomacho inutilis. Folia olerum more coquuntur, ad pituitam, bilemque de-
trahendam. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in vino decocta, & in cibis data, hy-
dropicos adjuvat: prodest viperarum moribus, eodem pota modo: vulvas emollit insidentium, deco-
cto: patefacit earum spiracula: & vitia corrigit. Acini in vino poti, eodem funguntur munere: denigrant
capillos illiti. Folia, si praetenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationem mitigant: ambustis,
& canum moribus illitu profunt: ulcera quae dehiscunt in fistulam, agglutinant: iis, qui podagra ten-
tantur, cum sevo taurino, aut hircino profunt illita folia.

I. SAMBUCUS.

II. SAMBUCUS MONTANA.

Sambucus, & Ebulus plantæ sunt nullis non cognitæ. Priori ei si unum tantum genus prodatur à Dioscoride, nobis tamen duo ejus observata sunt genera: alterum quidem montanum, & sylvestre: alterum verò urbanum, plerumq; in hortorum, & vinearum sepibus proveniens. Hæc genera fructu inter se differunt: siquidem montano flores bacca non in umbella

III. SAMBUCUS AQUATICA.

Sambuci
vires
MatthEbuli vi-
res Mat-
thiolo.Unguen-
tum præ-
stantissi-
mum ad
ambusta.

Unguentum præstantissimum ad ignis ambustiones hoc pacto: Sumito viridis Sambuci corticis, qui statim sub primo delitescit libro herbacei coloris libram. Olei plu-
vies loti ex stillantia florum Sambuci aqua libras duas. Ferveant simul aliquandiu. & deinde percolato, & exprimito. &
addito cera novæ odorata, succi succulentiorum Sambuci, cujusq; uncias 4. Rursus ut ferveant finito, quousq; succus evanesat:
tollito tunc ab igne, & rudicula agitato, omniaq; misceto, & ad finem addito vernicis liquidæ uncias duas. Thuræ albi in re-

umbella coherent perinde ac in urbano, nec maturescunt nigricant, sed in racemis uvæ modo dependentes, perpetuo rube-
scunt, vinosa ac succi plena, virgis foliisq; urbano similis est, sed
minori longè proceritate adolescit. Nascitur in montosis & al-
gentibus locis. Vires urbano imbecilliores habet. Illud etiam di-
scrimen facit, quod urbanum in majorem proceritatem adole-
scit, & levior constat materie. Sunt præterea, qui palustrem
Sambucum ostendant, nempe arbusculam uliginoso & palustri
solo enascentem, virgis sambuci domestici æmulis, geniculatis,
alba intus medulla, sed caduca, & fragili materie: folio viri-
gineo: flore albo sambuci modo, odore non prorsus injucundo:
a quo bacca prodeunt rubentes, oxycanthæ magnitudine, vi-
nosa ac amaro succo referta, quæ devorata vomitiones erunt.
Succo vi est absisteria. Aqua è sambuci floribus fronti & syn-
cipiti illita, capitis dolores mulcet, qui à calido humore pro-
venerunt. Succus è radice cortice expressus, vomitum valenti-
ssimè commovet, & aquam inter cutem pellit. Præstat idem
è radicibus ebuli extractus succus. Quin & crassam pituitam
ad articulos decurrentem extrahit. Ebuli semen per diutinas
aqua lotiones à nigro circumstante succo expurgatum, datur
utiliter drachmæ pondere ex chamæpyris decocto, podagricis,
ischiadici & Gallicæ lue laborantibus: mulcet enim dejecto-
ria vniuersæ eorum dolores: cum humores eo fluentes tum re-
vocat, tum deiciat. Sunt qui ex ebuli radicibus succum elici-
ant, insolentq; subinde, & in pastillos digerant. Serventq; ad
usus. Hic clystere infusus tam intestinorum, quam coxendicium
dolores tollit à frigida aere, & flatu genitos. Supponitur con-
venienter semina cum locis ad evocandos menses, præsertim
si lana exceptus intromittatur. Suffiuntur ebuli decocto com-
mode q; qui diuturna febre vexati ad malum devenerunt ha-
bitum, si tamen ventriculus, & jecur interea roborentur odo-
ratæ adstringentibus, & ad id conferentibus medicamentis.
Paratur è Sambuco unguentum præstantissimum ad ignis am-

* IV. SAMB. AQUAT. POLYANTHOS. *

V. EBULUS.

nuem

nuem pollinem contriti uncias quatuor: quinetiam duorum ovorum album, diu prius cochleari agitatam. Subinde misceito diligenter omnia, & mundo vase asservato. Fungi qui ad imam Sambuci caudicis sedem oriuntur, in aqua rosacea prius macerati, capitis dolores, & inflammationes mulcent. Stillas ita cum ebuli, tum sambuci radicum aqua, hydropem Ad hydropem. tympanite laborantes mirifice juvat. si huius quaternas uncias, illius vero binas, utriusque simul misis hauriant affecti diebus triginta continuis. Illius ebuli radicem succus procidentem sedem reprimat, & anginam tollit, ubi circa gulam calidum cum linteolis illinatur. Exusta Sambuci folia, & in pulverem trita, emanantem e naribus sanguinem sistunt. Baccarum sambuci succus a rocremento repurgatus & cum melle optimo coctus ad Julapii spissitudinem, aurium dolores tollit, si calidus imponatur. Sambuci tenerissima folia, quae primo statim germinatu prodeunt, una cum pari pondere radicum plantaginis suillaq, axungia veteris contrita, subactaq, podagricos dolores praesentaneo auxilio mulcent. Meminit Sambuci utriusque vites ex Galeno. 10 buci utriusque, Galenus libro 6. simplicium medicamentorum, sic inquit: Utraque Sambucum tum magna illa, & arbore-scens, tum herbacea, quam & ebameadem vocant, desiccandi, conglutinandi, modiceq, digerendi facultatem obtinent. Hac Galenus. Ceterum facit Sambuci, Ebuliq, facultas, quae ad cutem subeuntes aquas pellendas non parva est, ut hic Frangula quoque, arboris, in qua eadem vis non infima reperitur, historiam & facultatem describam. FRANGULA

VI. FRANGULA.

igitur ita vocata, quod facile frangatur, arbor est mediocri proceritate, folio fere corni aut virge sanguinea. cortice Alni, exterius albis maculis resperso: interius vero adeo flavescente, ut si mandatur, croceo colore inficiat Rhabarbari modo. Flores edit albos, fructum parvum, nisi magnitudine, per medium divisum, adeo ut duabus simul baccis constare videatur, quodam natura artificio simul conjunctis. Fructus primo exortu viret, deinde rufescit, postremo vero nigricat. Is duo inter se concludit oscula, lupinorum fere figura, sed lentibus paulo grandiora, in quibus nucleus habetur. Ligni materies omnino fragilis imbecillaq, est: unde illi nomen. Nascentur passim in Bohemia sylvis & nemoribus. Cortici vis inest non modica, cum exolvens, tum etiam adstringens. Ideoq, Rhabarbari modo alvum deiecit, & viscera roborat. Idem bilem, & pituitam expurgat, quinetiam hydropicorum aquas ducit. Decoquitur cortex cum Eupatorio communi, Pontico Absinthio, Agrimonia, Cuscuta, Lupulo, Cinnamonomo, Foeniculi, Apii & utriusque, Intubri radicibus, ad hydropem, malum corporis habitum, & Ictericam: daturq, potandus ita affectu quinq, unciarum pondere, magno sane auxilio. Atqui operapretium est, ut prius excrementum humores, qui in ventriculo, & primo Jecinoris venis decumbunt, expurgati fuerint. Solvit enim alvum sine ullo incommodo, belle jecur expurgans ac roborans, adeo ut quidam, qui scyrrhoso jecoris, & lienis affectu laborant, hac medicamento curati sint. Aperit enim omnium viscerum obstructions, & vasa omnia a crassorum excrementorum infarctu expedit. Extimo cortici facultas est adstringens: intimo autem exolvens. Uterq, simul ab arbore delibrari debet: in ipso statim Veru principio, ac deinde in umbra stecari. Siquidem viridis nullus debet esse visus, quod vomitiones moveat. Decoctum,

quod hinc paratur, quiescat prius oportet anteaquam propinetur, duobus aut tribus diebus quousq, flavus color in nigrum vertatur, alias vomitiones movere quandoq, solet. Idem porro ubi alvum non exoluerit, appetitum provocat, ob eam quam possidet adstringendi facultatem. Arbor hac hactenus mihi ignota fuit, nunc vero primum nota, opera ac diligentia clarissimi Doctoris Johannis Villevrochi Dantiscani, Serenissimi Principis Ferdinandi Archiducis Austriæ, Medici, qui cum sit rei plantaria studiosus, praetermittere noluit, quin etiam suo auxilio opus hoc nostrum ornaretur. Planta qua antea 50 Graeci, Sambucus Latine appellatur: Arabibus Jafacti: Itali Sambuco: Germanis Holder oder Heller: Hispanis Sambuco & Camnero: Gallis Suseau & Suzer. Sambucus montana: Graec. ἀνθόγειον: Itali Sambuco montano. At Sambucus aquatica, Itali Sambuco aquatico: Germanis Schwelcken. Sic Frangula, Itali Frangola. Quae vero χαμαίνης Graeci, Ebulus Latine dicitur: Arabice Kame alis: Itali Ebulo seu Nebbio: Germanice Atuch und Niderholder: Hispanice Hierguos & Sabugo pequenno: Gallice Hyeble.

Sambucus, quod a Sambuca instrumento musico dictum putant, est domestica, quae foliis est vel non laciniatis, & quidem fructu vel nigro, vel albo: vel laciniatis: altera montana racemosa, tertia aquatica flore simplici, vel pleno: hocq, colore vel albo, vel purpureo: quarta minor seu hamilis, quae Ebulus. I. Sambucus, Matth. Brunf. Fuch. Turn. Dod. gal. & fol. Cord. in Diosc. Anguil. Lac. Ges. hor. Lob. Lon. Cæsal. Lug. Taber. Sambucus vulgaris, Trag. Thal. Sambucus domestica, Cast. Sambucus five Sabucus Campestris, Cam. II. Sambucus montana, Matth. du Choul. in Pilati Lugd. descriptione, Ges. hor. Cast. 60 Cam. Sambucus montana racemosa, Lob. Sambucus sylvestris, Trag. Lon. (quam vis & sub Acere posuerit) Lug. Sambuci genus aliud minus, Cord. in Diosc. Sambuci alterum genus, Cæsal. Sambucus tertia, Turn. Sambucus quarta, Dod. fol. Sambucus cervina, Tab. Sambucus montana seu *εὐκράδανος* aut *φραίνος* ποσάφυλος, Thal. III. Sambucus aquatica, Matt. Trag. Adv. Lob. in icon. Lug. (cui & Traupalus Teophrasti) Tab. Thal. Sambucus sylv. & cervinus, Dod. gal. Sambucus palustris, vel aquatica sylvestris, Ges. hor. Sambucus palustris, Dod. fol. Lon. Cæsal. Sambucus palustris femina, Cam. Lycostaphylon foemina, Cord. in sua hist. IV. Sambucus aquatica Polyanthos: Hæc a præcedenti solum flore differt, qui cultu & crebro saru densissimus fit, ita ut flos alb. sphaeræ instar rotundus & glomeratus sit cujus nomine nostrates (in quorum hortis frequens, in Galliis & Italiis non visa) pilas niveas vocitant. Dicitur Lycostaphylus mascula,

Eeee

mascula,

mascula, Cord. in hist. Sambucus palustris, vel aquatica hortensis, Ges. hor. Sambucus aquatica Lugd. Sambucus aquatica polyanthos, Tab. Sambucus palustris secunda, Dod. fol. Sambucus palustris mas, Cam. V. Ebulus, Matt. Bruf. Trag. Fuch. Tur. Dod. gal. & fol. Ang. Cord. in Diof. (cui & parva Sambucus) Lac. Lob. Lon. (cui & Sambuci alteri genus.) Lug. Cast. Tab. Cæs. VI. Alnus nigra baccifera, C.B. Frangula, Matth. Dod. fol. Lug. Tab. Avornus, Crescentio: Gaulbaum Trag. Arbor foetida, Lon. Alnus nigra quibusdam, Dod. gal. Alnus nigra, Lob. Thal. Cam. cui & Siler Plinii. Alnus nigra baccifera, Lugdunensi.

ΠΥΚΝΟΚΟΜΟΝ.

PYCNOCOMUM.

CAP. CLXIX.

† Orib. peris. i. porri.

Pycnocomon constat eruce foliis, acrioribus, scabris, & crassis: caule quadrangulo: flore ocimi, semine † marrubii: radice nigra, aut pallida, rotunda exigui mali figura, terram redolente, invenitur in saxosis locis. Semen gravia somnia, & tumultuosa facit, drachmæ instar potum: tumores discutit, illitum cum polenta: & spicula, ad aëtosq; corpori aculeos extrahit. Folia illitu tuberculo, panosq; discutiunt. Radix ejus in aqua multa duum drachmarum pondere, alvum solvit, & bilem extrahit.

Pycnocomi confid.

Nomina.

Nullam equidem usquam plantam hactenus sum consecutus, qua facie Pycnocomo responderet. Quare & hoc mihi, ut ingenue fatear, referendum est inter alias herbas, quas hodie omnibus incompetas esse arbitror. Ita enim fiet, ut & posteris, quos spero futuros rei herbaria diligentiores inquisitores, suum relinquatur scribendi locus. Nec sane quinquam pigere debet, cum ex his, quæ nobis vel incognita, vel incerta sunt, aliquid invenerit, & compertum habuerit, ad communem utilitatem, in medium proferre. Eam ut Græci πύκνoκoμoν, ita Latini Pycnocomum vocant.

Απίος.

APIOS.

CAP. CLXX.

Conclusa non legit Orib.

a Cat. addit. & yep. i. tyli. b Cat. nō legit.

Apios ramulos duos sive tres junctos spargit, [rubros,] tenues, qui à terra [parum] attolluntur: foliis a rutæ, oblongioribus tamen, [et angustioribus,] herbaceis, semine parvo: radice hastulæ regię in formam pyri turbinata, rotundiore tamen, succi fecunda, intus habet corpus candidum, extra cortices nigros. Superior pars ejus vomitione bilem, pituitasq; extrahit: inferior per alvum: tota utrinq; purgationes movet. Succum si liber eximere, tusa radix in fistili mergitur, & agitata aqua, quod supernatat penna selectum exiccatur. Purgat utraque parte is succus, sesquibolo potus.

I. APIOS.

II. PSEUDOAPIOS.

Apii sive Ischadis confid.

Apios quæ & Ischas appellatur, nascitur in Creta (quamquam non desunt, qui velint eam quoq; provenire in Italia, præsertim in Apulia) foliis exiguis, rutæ, vel hyperico proximis, primo statim vere ab radice erumpentibus, nigrioribus tamen, alba quadam linea in longitudinem percurrente, cauliculis junceis subrubentibus, lacteo succo madentibus radice exterius nigra, interius candida, pyri effigie, unde & nomen, ænios enim Græci nil aliud significat, quàm Latinis pyrum.

Ischadis descriptio ex Matth.

Ischas sive Apios folio constat rutaceo, brevi, caulibus ternis, aut quaternis, humi prostratis, radice, quæ affibodelus, verum squamosa. Nascitur in montibus. Legitur vere. Datur ad expurgandum corpus, quod altera radice parte superius, altera inferius purget: hac ex Theophrasto. Apion legitimam, quam primum me vidisse recorder, ad me misit Venerius Nicolaus à Sancto Michaele Novocomensi, medicus singulari ingenii atq; eruditionis, & rei herbaria peritus. Ceterum scribit Ruellius Apion frequentissimam in Gallia nasci ejusq; radice ruri pauperes per inopiam frugum vesci. Sed Ruellii sententia non esse subscribendum judico: Nam cum Apios per superna, & inferna purgationem molatur, malè nimirum eos haberet, qui nulla hujus facultatis habita ratione, copiose (ut rustici facere solent) ejus radices sumerent in cibis. Falluntur quoq; in Apio censendo Fuchsius, Tragus & Lonicerus, quippe qui putent plantam, quam nos Pseudoapios vocamus, legitimum esse Apios. Siquidem hac multiplici crescit caule, cubitali & quandoq; majori, humi procumbente, viciæ fere modo foliis oblongis, & subsæperis. Floret Junio præsertim mense, floribus puniceo colore micantibus, pisi amulis, odoratis, racematim coherentibus: quibus flaccescentibus siliquula oriuntur, in quibus semen concluditur. Radices habet fici, aut pyri figura ternas, aut quaternas, è staminibus dependentes, Filipendula nigra exterius cute & alba intus pulpa: nulla purgatoria vi prædita. Hac passim nascitur ferè ubiq; in Bohemia in campis, & præsertim in vineis. Sed quantum, hac

Ruell. lapsus.

Fuchsi Tragi & Loniceri opin. explosa. Pseudoapii delinatio.

30

40

50

hac diflet à Dioſc. planta Apios appellata. ij. judicent, qui de plantaria facultate dicere & ratiocinari poſſunt. Apii huius nuſquam, quod invenerim, mentionem fecit Galenus in ſimplicium medicamentorum cenſu. Hæc planta non ſecus Latiniſ & Italis Apios, atq; Grecis & αἰός nominatur. At Pſeudoapios: Italis Apio falſo: Germani Erdnüß.

Nomina.

I Tithymalos tuberoſa radice, C. B. Iſchias Theophrasti, Caricam Gaza vertit. Apios, Matth. Dod. gal. Lac. Anguil. Lob. Caſt. Lugd. Taber. Apios vera, Lob. in icon. Tithymalus tuberoſus, Dod. fol. Lugd. qui & Matthioli & Dodonæi figuram exhibet. II. Pſeudoapios, Matth. Apios, Trag. Fuch. Apios Fuchſii, Lugd. Cam. Chamæbalanus, Dod. gal. Taber. Aſtragalus, Turn. quo nomine & Matthio-
lum exhibuiſſe, in prima editione aliqui autumant, cujus figuram ſuo loco repoſuimus. Aſtragalus ar-
venſis, Thal. Terræ glandes, Lob. Dod. fol. Glandes terreſtres, Cluſ. hiſt. Pann. Ornithogalum purpu-
reum, Cordo in Dioſcor. Panis porcinus, Lonicero.

Κολοκύνθης.

COLOCYNTHIS.

CAP. CLXXI.

Colocynthis ſarmenta, foliaq; ſativi cucumeris emittit, per terram repentia, diviſa: fructum in ſpe-
ciem mediocriſ pilæ conglomeratum, vehementer amarum: quem legere oportet, cum cœperit in
pallidum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam vini. haber, ſi quatuor oboli cum aqua mul-
ſa, melle cocto, myrrha, & nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. A reſectæ pilæ teruntur, & in-
fuſæ clyſteribus profunt nervorum reſolutioni, coxendicum doloribus, & coli vitiiſ, ut quæ bilem, pi-
tuitam, & ſtrigmenta, interdum etiam cruorem eliciant: foetus adinotæ enecant. Dentium dolorem
tollit, ſi una repurgetur, & luto oblita cum aceto & nitro inſerveſcat, hocque jure decocti dentes collu-
antur. Si aqua mulſa, aut paſſum in eadem incoquatur, & ſub dio refrigeſcat, potu craſſum humorem,
& ſtrigmenta alvi detrahet: ſtomacho ſupra modum adverſatur: ſubdita ex ea balano alvi excrementa
ejiciuntur. Virentis ſucco utiliſſimè iſchiadici perfricantur.

COLOCYNTHIS.

Colocynthis planta eſt tam medicis, quàm ſeplſiariis Colocyn-
vulgaris notita. Verùm eſi (ut Meſueſ eſt author) præ-
ſantiſſimum ex ejus fructu parietur medicamentum ad va-
ria morborum genera, ea tamen cordi, jecinori, & ventricu-
lo maximè adverſatur: quin & univerſum perturbat corpus,
faſtidium, & inteſtinorum tormina excitans. Abradit enim
inteſtina, & vaſorum oſcula aperit, adeo ut etiam cruenta
ſepe eliciat. Hinc merito ſit, ut eam dari prohibeant, niſi pri-
us maleſica ejus viſ proſus aboleatur, iis additis antidotiſ,
quæ ad id præſtant: cujuſmodi ſunt illa, quæ ventriculum,
jecur, & cor tui roborare tum tueri poſſunt, & quæ lentore
ſuo glutinandi vim habent. Colocynthis trahit pituitoſa, Colocyn-
craſſa, lentaq; corporis excrementa in remotioribus partibus vires.
deſiſcentia: proinde cerebrum, & nervos expurgat, nec
non etiam muſculos, thoracem, & pulmonem. Eam ob cau-
ſam vertiginofiſ, comitialiſ, reſolutiſ, convulſiſ, hemiera-
nia, diurnoq; capitiſ dolore affectiſ, aſthmaticiſ, & agry-
ſpirantibuſ utiliſ in catapotiiſ exhibetur. Collachryman-
teſ adjuvat oculos, & diurna tuſſi laboranteſ. Eſt præterea
viſ ejus efficaſ ad omneſ frigidoſ articuloſum doloreſ, præſer-
tim podagriciſ, & iſchiadiciſ: ad quæ non modò in catapo-
tiſ devoratur, ſed etiam clyſteribuſ inſunditur: quibuſ ſanè
nil præſtantiuſ eſt ad coli cruciatuſ ex ſlatu & frigidityte pro-
gnatoſ. Pellit aquaſ tam bibita, quàm per ſedem inſuſa. Fit
e Colocynthidiſ fructu oleum, ad retardandam canitiem, de-
nigrandòſ capilloſ, & eorum deſluviuſ cohibendū, ſi ex-
empra e fructu pulpa, cavitat oleo repleatur, & in cineribuſ
decoquatur. Eodem mulcentur aurium doloreſ, & earum
incerti ſonituſ diſcuntur: quinetiam oleo ipſo & felle bu-
bulo interaneorū vermes necantur, ſi ſimul miſceantur, &
calida umbilico illinantur. Colocynthidiſ vires retulit Gale-
nuſ lib. 6. ſimplicium medicamentorum hiſ verbuſ: Colocynthis
vires ex Gal.

gultu amara eſt, ſed quæ amariſſimo medicamento epoto adſunt opera, ea evidenter effecere nequit, ob purgatoriæ ſacul-
tatem, quàm validam in ſe continet, nimirum cum iſ, quæ expurgat, antè & ipſa per alvum excerni prævertens. Viridiſ
ipſuſ ſuccuſ intrita iſchiadibuſ prodeſt. Κολοκύνθης ſic Greciſ, Latiniſ item Colocynthis, & cucurbita ſylveſtriſ appellatur, Nomina.
Arabibuſ Chandel, Handel ſeu Handal: Italiſ & Hiſpaniſ Coloquintida: Germaniſ Coloquint und Wilder Kürbiſ;
Galliſ Coloquinte & courle ſauvage.

Colocynthidiſ varia habentur genera, alia minor fungoſa & leviſ quæ officinarum eſt: alia minor ob-
longa, vel flava, vel candida: alia rotunda varia: alia ſeſſiliſ nigra maculata, magna inſtar Cucurbitæ: &
alia minor: alia deniq; turbinata, ſeu pyriſormiſ. Hic pingitur Colocynthis fructu rotundo major: quæ
Colocynthis, Matth. Fuch. Cord. in Dioſc. (cui & Cucurbita deſerti) Lac. Gef. hor. Dod. fol. Lob. (cui &
Cucurbita amara Catharctica in iconibuſ) Lon. Lugd. (cui & Arabum plantarum moſ) Caſtor. Cam.
Colocynthis vera, Trag. Colocynthis prima, Dod. gal. Colocynthis maſ, Taber. Coloquintida, Turn.
Anguil. Cucurbita agreſtiſ, Brunf. Cucurbita ſylveſtriſ fructu rotundo, Cæſalpino.

E e e 2

Επίθυμα.

Epithymon flos est è thymo duriore satyriae simili. Capitula habet tenuia, & levia: & in eis caudiculas, quasi capillamenta. Potum cum melle detrahit pituitam, bilemque atram per inferna. Privatim prodest melancholicis, & inflatis, acetabuli mensura ad quatuor drachmas, cum melle, sale, & aceti exiguo. Plurimum in Cappadocia, & Pamphylia gignitur.

Epithy-
mi cōsid.

I. EPITHYUM.

Epithy-
mum
Græcorū
& Ara-
bū an
dīver-
sum?

Multo-
rum opi-
nionē
re-
probata.

In hac equidem opinione versantur complures huius ætatis medici rei herbarie periti, quemadmodum Brasavolus Ferrariensis, ut credant Dioscoridū, aliorumq; Græcorum Epithymum magno discrimine ab eo diversum esse, de quo scripserunt Mauritanī, præsertimq; ab albo, cuius meminit Mesues. Quippe qui asserant, nil aliud Arabicum epithymum esse, quam capillari cassutha genus quoddam, quod thymo circumvolvitur. Græcum verò idem esse volunt cum proprio flore duriore thymi satyriae simili. Suam autem sententiam hoc argumento comprobare videntur, quod si vulgaris usus epithymum, Arabicum scilicet illud esset, de quo differit Dioscorides, is non dixisset, Epithymum florem esse duriore thymi, sed alterius plantæ thymo adnascentis, eiq; sese convolventis. Id quod etiam Plinii auctoritate confirmant, ut qui eorum opinioni ex eo maxime adstipulari videatur, quod duo Epithymi genera prodiderit li. 26. c. 8. ubi sic inquit: Epithymum est flos è thymo satyriae simili. Differentia, quod hic herbaceus est, alterius thymi albus. Quidam aliter epithymum tradunt sine radice nasci, tenuis similitudine pallioli (rectius fortè pili legendum esset) rubens: hac Plinius. Ex quibus utique planum sit, duo esse Epithymi genera: quorum alterum illi ad Græcos, alterum ad Arabas referunt, & ita suam tulerunt sententiam. Horum certè iudicio ego quog; facile subscriberem, nisi quædam sese nobis offerrent, quæ aperte reclamare videntur, atque etiam ostendere, Plinium ipsum Dioscoridis codicem, unde, illa mutuatus est, depravatum habuisse, vel alium auctorem in hoc minus gravem secutum fuisse, vel se ipsum deceptum, ut in aliis compluribus illi venisse adnotavimus. Palam etenim faciunt, quantum equidem veor, nostri usus, & Dioscoridis epithymum, unum & idem esse medicamentum, quæ de eo Aëtius, & Aëtuaris, Dioscoridem, & Galenum secuti, concordēs posteritatis memoria prodiderunt, cum ita scribunt: Epithymum atram bilem excernit. Datur adultis tusum & cribro excussum, scrupulorum qua-

tuar pondere, cum passo, vel oxymelite, & salis modico. Vitius stataturgētib; & præcordiorum noxis opitulatur, & quibus jecur aggravatur, & iis, qui spirandi vexantur difficultate. Quod verò in stæbe nascitur, aut in satyria profilit Epistæbe, atq; Epithymbrum inde appellatum, thymi modo alvum resolvit: sed utrunq; facultate censetur infirmius, hæc illi ambo. Quæ sanè liquidò ostendunt, quod non secus Epithymbrum thymbræ, & Epistæbe stæbe innascatur, atque Epithymum in thymo nascitur, vel profilit. Hoc idem præter Aëtium, & Aëtuarium longè antea testatus est gravissimus author Paulus, Dioscoridū & Galeni sectator acerrimus iis verbis: Epithymum inter ea, quæ atram bilem extrahunt, præstantissimum est remediū. Dantur ipsius drachmæ quinq; levigatæ ex lactis hemina. Epithymbrum verò, quod thymbræ innascitur, epithymo similiter evacuat, sed imbecillius est: Hactenus Paulus. Ex his itaq; omnibus non dubitaverim asserere, unum tantum esse epithymum, non autem plura. Quandoquidem si Paulus, Aëtius, & Aëtuaris pro certo non habuissent, legitimum Epithymum esse illum thymi florem, de quo scribit Dioscorides, putaissent q; duo ejus genera reperiri, nulli dubium est, quin & ipsi explicassent duplex in thymo nasci Epithymum. Verum cum compertum haberent, unum & idem esse medicamentum capillamentumq; quod in thymo, thymbro & stæbe profilit, inq; nullo radice adminiculo convolvitur, & implicatur, sibi visum est, quod suotempore Epithymum vulgaris notitia medicamentum esset, sat fore declarasse non modò id in thymo gigni, sed etiam stæbe, thymbræ, & (ut nos sæpe vidimus) in polio, & chama-dry: ut hinc scirent medici, in epithymi defectu, epithymbrum, vel epistæbem substitui posse: quin etiam ut non ignorarent, id capillamentum harum plantarum propriam non esse partem, neque suam habere sedem, sed ascitum quoddam esse exterius adveniens, & in eis profiliens, & vivens. Huiusmodi rationibus adducor, ut non temerè existimem, Dioscoridis codicem, quem Plinius habuit, fuisse (ut diximus) depravatum, & ob id ipsum Plinium deceptum esse: aut hunc aliunde accepisse occasionem, ut duo magno errore faceret Epithymi genera. Quod autem Dioscorides epithymum florem thymi dixerit, haud ineptè dictum putaverim, nam cum is sciret Epithymum thymo innasci, nulla radice propria, sed thymi adminiculo sultum, floresque per se albos ferre, qui cum in thymo sunt, huius plantæ proprii videntur, ideo non absurdum fore duxit scribere, Epithymum esse florem duriore thymi. Sed quod Epithymum flores albos ferat, declarasse videtur Dioscorides, cum dicit: Capitula habet tenuia, levia, caudiculas habentia capillorum modo. Siqui- de his notis non descripsit Dioscorides thymi, florem superius libro tertio (ut Brasavolus asserit) sed capitulis in cacumine flore purpurascēte refertis, nulla caudicularum, neque capillorum habita mentione. Præterea conijcere licet, Dioscoridem epithymum thymi florem appellasse, quod à thymo decerpatur eo duntaxat tempore, quo epithymū ipsum largè floret. Nam quod pro epithymo non intellexerit is purpureum thymi florem, hinc perspicuè apparet: quoniam de epithymi vrbibus libro tertio ubi de thymo & ejus floribus egit, nihil in medium protulit, nimirum eam ob causam, quod epithymum propriam thymi particulam non existimaverit esse, sed (ut supra dictum est) ascitum quoddam, ut in arboribus muscu-

muscum, & viscum, quæ tamen legitima arborum partes non sunt, sed viribus & facultate diversa. Huius igitur rationibus, ut arbitror, ductus Dioscorides, egit de thymo, & ejus floribus libro tertio inter odoratas plantas: de epithymo verò, tanquam de re à thymo diversa disseruit in hoc libro quarto inter dejectoria medicamenta. Similiter de arboribus, quibus viscum innascitur, disputavit libro primo: de ipso autem visco libro tertio cum iis medicamentis, quæ suo lentore glutinant. Adde quòd idem indicare videtur nomen Græcum *ἐπιθυμίου*, quòd Latinis modò sub, modò in significat. Unde nil aliud nobis epithymum infert, quàm in thymo, vel sub thymo. Id quòd flori thymi quomodo convenire possit, non video: ut pote qui non in thymo, neq; sub thymo nascatur, sed super thymo, ea eminentiori parte, quæ capitula emergunt. His alia accedit ratio, quòd cùm scripserit Dioscorides Epithymum plurimum in Cappadocia & Pamphylia gigni, facile colligi potest, ipsum de Epithymo vulgaris usus esse locutum. Quippe si Epithymum propriè thymi florem esse duxisset, ei sanè opus nò fuisset scribere, quòd magis ijs in locis epithymum copiosum proveniret, quàm alibi: quoniam scripsisse sat erat, oriri epithymum, ubicunq; thymum proveniat, hoc argumento, quòd thymum ubicunq; nascatur, æstate suos edat flores. Epithymum in thymo satyriae simili nos sapissimè legimus prope Goritiam, Salvatino & Gargaro montibus supra Salicanum, qui eo durioris thymi genere copiosè vestiuntur, sed cui epithymum infideat eò tantum tractu, qui ad meridiem spectat. Etsi enim montes illi thymo omni ex parte scatent, nusquam tamen thymi plantas mihi licuit invenire, in quibus Epithymum spectaretur, nisi in amœniore montis parte, ubi herba enata austro persilantur. Quamobrem nil mirum esse debet quòd in Pamphylia, & Cappadocia epithymum frequentissimum proveniat. Sed quoniam tor scio me frustra à hac adduxisse argumenta, quibus meam firmavi sententiam, nisi etiam Plinij auctoritati, quæ nititur Brasavolus, clarius responderem: idcirco illi ita responsum volo, quòd cùm Plinius Dioscoridum mentem, à quo priorem suorum verborum partem sumpsisse videtur, non rectè perceperit, ideo non affirmare, sed dubiè duo fecit Epithymi genera, & aliorum potius, quàm suam opinionem retulit, cùm inquit: Epithymum est flos est thymo Satyriae simili. Differentia quòd hic herbaceum est, alterius thymi albus. Quidam aliter epithymum tradunt sine radice nasci, tenuis similitudine pili, &c. Porro verò idem Plinius in ijs verbis errasse deprehenditur, quòd majori, duriori, thymo herbaceum florem, minori verò album reddiderit, cùm tamen minoris flos purpureus sit, alterius autem modò candidus, modò in candido purpurascens. Hinc itaq; perspicuum sit, tam confusè & inconstanter de epithymo, & thymo tractasse Plinium, ut nihil certi in hac re ex ejus verbis elici possit. Caterum hallucinantur, mea quidem sententia, in Epithymi historia, etiam Monachi illi reverendi, qui in Messemii commentarios ediderunt: quippe qui Dioscoridis verba perperam interpretati deprehendantur, etsi ut forte alii doctiores viderentur, suam in Epithymo sententiam proferant ijs verbis: Certissimè a paucis verus sensus verborum Dioscoridis de epithymo percipitur: nam cùm ipse Dioscorides dicat capitulo de epithymo flos est epithymum thymo satyriae similis, non per hoc intelligit epithymum, scilicet capillamentum thymi esse simile herbæ satyriae, sed asserit illud dictum capillamentum thymi esse simile capillamento satyriae, scilicet thymbræ: quia etiam & supra thymbram generatur huiusmodi capillamentum, sicut supra thymum: hac Patres illi, in quibus facile cognoscitur horum inanis quædam jactantia, ne dicam, pace sua, ignorantia, quòd sensus verborum obscuros, claros reddere profiteantur, atque in subinde, ut mihi videtur, majorem caliginem offundant. Quòd enim Dioscoridis sententia hoc loco evidenter sit, quàm ut exponi debeat, quodq; apertè Monachis resagetur, ejus verba testantur, quæ ita Græcè habent: *Ἐπιθυμίου ὄσπρον ὅμοιον τῷ σατύριον*: hoc est ad verbum: Epithymum thymi est flos durioris & Satyriae similis. His sanè verbis liquet, quòd Dioscorides non comparat Epithymum, quòd flores thymi vocat, flori satyriae, ut Monachi illi male interpretan-

Epithy-
mum ubi
plurimū.

Plinii
lapsus.

Mona-
chorum
expositio
vana.

II. CUSCUTA.

tur, sed illud genitivum *isometes* ad thymum tantum refert: ita ut thymum, cui Epithymum insidet, satureia simile faciat. Thymi namque duo habentur genera. Unum majus satureia simile, in quo epithymum profilit. Alterum minus, tenuissimum foliis refertum, in quo nullum nascitur epithymum. Hoc certe non latebat Dioscoridem: quare ne quispiam fortasse putaret utrique thymo epithymum innasci, id tantum in thymo duriori inveniri prodidit. Sed satis superq; de Epithymo disputatum est: jam medicina reddenda est ratio, & de ejus viribus agendum. Illud sibi peculiare ascrivit Epithymum (ut restatum reliquit Mesues in suis simplicibus) quod valentius ceteris medicamentis atram bilem excernit, idq; facile, & citra ullam molestiam praeat. Efficax est ad morbos cerebri, nempe melancholiam, epilepsiam, diuturnos capitis dolores, aliasq; atrabiliaris aegritudines. Consert cordi tremoribus, & animi deliquiis. Præterea cunctis lienis affectibus mirè opitulatur: item renum vitium, & hypochondriaca melancholia vexatis. Frequens est epithymi usus: datur enim utilissimè adversus carcinomata, elephantiasin, & ulcera maligna, & atra: quin & quartana febre detentos liberat. Epithymi vires brevissimè perstrinxit Galenus libro 6. simplicium medicamentorum, sic inquit: Epithymum thymi facultatem habet, ad omnia efficacius: exiecat, & excalsfacit, ordine tertio: hæcenus Galenus. Verùm quia Epithymum ob similitudinem mihi ad memoriam revocavit *Cassutha* ita a peritioribus medicis vocatam, licet officinis, & herbariorum vulgo rectius *Cuscuta* nominetur. At cum à veteribus Græcis nihil, quod constet, de ea memoria proditum sit, hic locus poscere videtur, ut de ea aliquid disseramus. *Cuscuta* igitur ejus generis est, ut in fruticis, & herbas epithymi modo profiliat, & vivat earum adminiculo sulca, nulla radice nixa, sed velut ab alarum sinu prodeuntibus cirris, capillamentisq; longissimis. Hac statim ab exortu plantarum ramulis

Epithymi
vires ex
Mesue,
& Gal.

Cassuthæ
hist & vi-
res.

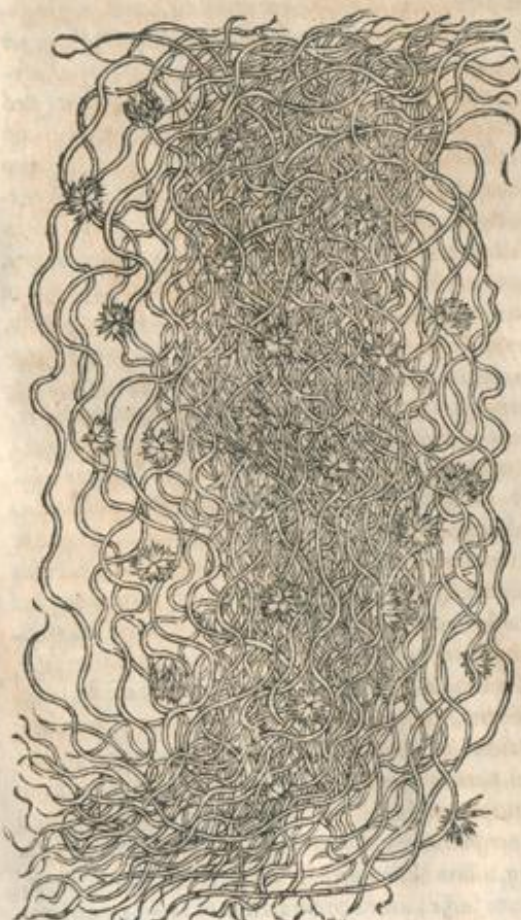
EEEE 3 mulis

Epithymi
vires ex
Mesue,
& Gal.

Castuthę
hif & vi-
res.

Eccc 3

salina

Cassya
Pho.Cuscuta
vires
Matth.

Nomina.

multa se implicat, & adeo crebris involutionibus huius se circumvolvitur, ubi brevi plantas ipsas strangulet, atque enecet. Folia nullis unquam vestigia visitur. Flores tamen tedit albos quam plurimos, quibusdam in capitulis, a quibus semen tenue prodit, sed supervacuum. Cirri rufescunt, vitium capreolis crassitudine, & facie pares. Sunt qui putent, admirabile hoc plantae genus Plinio Cassiam appellari, & proinde eam Cassutham nominant. Is vero lib. 16. capite ultimo, ita scriptum reliquit. Est & in Syria herba, quae vocatur Cassia, non tantum arboribus, sed ipsis etiam spinis circumvolvens sese. Nec pluram Plinius. Ex quibus equidem, quod reperiantur Plinii codices, in quibus Cadyas, non Cassias legitur, quodque hac arboribus tantum, & spinis se circumvolvatur, nostra vero Cuscuta duntaxat herbas, & frutices, non arbores complectatur & irretiat, non ausim affirmare vulgarem Cuscutam esse Plinii Cassiam, praesertim cum in Syria tantum nasci scribat ipse Plinius. Credere praeterea plerique, Cuscutam eandem inesse facultatem, quae & plantis inest, in quibus nascitur. Quorum utique sententiam potius probandam, quam refellendam censeo, argumento quod Epithymum iisdem, Galeni auctoritate, polleat viribus quibus & thymum. Excalfacit Cuscuta ordine primo, siccatur secundo. Absorbet, & quadam cum adstrictione roborat. Fecoris obstructions aperit, infarcti lienis vitia expedit: venas pituitosis, atque biliosis exonerat humoribus: urinam pellit, & regio morbo subvenit. Puerorum febribus auxiliatur: sed diuturno usu ventriculum gravat, quae tamen noxa tollitur, si Anisi momentum adiciatur. Bilem deiecit, praesertim absinthio admixta. In quem usum decoquitur, bibiturque, ejus decocti selibra, cum sacchari sesquuncia. Quod Grabi *ἐπιθύμιον*: Latini quoque, Epithymum dicunt: Mauritanii *Ephimo* seu *Ephemo*: Itali *Epithimo*: Hispani *Cabellos* seu flores del thomilbo: Galli *Teigne de thym*. At Cuscuta, Italis *Cuscuta*: Germani *Glachscheiden*: Galli *couche in icy*.

Quemadmodum Thymo circumnascitur capillamentum Cuscutae modo, sic & circa Polium maritimum, Thymbram, Rosmarinum Monspelii observavimus: aliquando & in Hyssopo notare est. Hoc Epithymum dicitur Matthiolo, Lac. Cast. Lug. Caesal. Tab. Epithymum Graecorum & Arabum, Lob. Lugd. Cassutha minor, Dodonaeo historia latina in folio. II. Cuscuta duplex, vel albo vel ruffo colore, quae passim herbis adnascitur, potissimum Vrticae majori, lupulo, rubo, vepribus, lino: Sic Cytho, Trifolio corniculato: dicitur Cuscuta, Matthiolo, Anguil. Lon. Clus. hist. Pann. Cast. Caesal. & Orobanchae Theophrasti: Cassuta, Fuch. Turn. Dod. fol. Lugd. Thal. Cassutha, Dod. gal. (cui & Podagra & Angina lini) Gef. hort. (& Linodesmon) Tab. Cassutha Plinii, Lobel. Androfases, Trago.

Alypum.

ALYPUM.

CAP. CLXXIII.

Conclusa
non legit
Orib.Alypi
coolid.Opinio
quorundam
refutata.Plantae
diversorum
effectuum
Alypi vires
ex Paulo.

Alypon furculosa herba est, subrubra: gracilibus ramulis: tenuibus foliis: flore molli, levi, & copioso: radice [betae, tenui,] referta acris succo: [semine epithymi.] Gignitur in maritimis, maxime Libyae, quam largissima, quanquam alibi quoque plurima provenit. Semen atram bilem deiecit, si mensura epithymo paricum sale, & aceto fumatur: verum interanea leviter exulcerat.

Alypum ejusque radix (si Aetuario credimus) nil aliud sanè fuerit, quam officinarum Turpetum, Turbit Arabibus dictum, quod album vocant. Ipse enim suo de compositione medicamentorum libello, ubi minoris paranda Triphera rationem docet (si recte vertit Ruellius) sic inquit: Si hoc medicamento pituita dejectionem moliri insitum, alypum, id est, album turpetum addas. Idem post, ubi de simplicibus medicamentis vomitum cientibus tractavit, ita scribit: Turpetum, quod radix est pituyse, & album alypie, glutinosam detrahit pituitam. Verum quia idem Aetarius, paulo ante Alypum describens, prodidit ejus semen atram bilem per alvum ducere, putare quidam Aetarium alypiam ab alypo differre, quod huius seminis tantum vires reddiderit. Sed is responderi potest, quod cum probè sciret Aetarius aliam vim inesse semini, aliam vero radicibus, proinde de radicibus sub turpeti, de semina sub Alypi nomine differuit. Plantae enim habentur, quae alium folium, alium semine, alium radicibus effectum praebent. Medium herba nobis exemplo erit, quae, Dioscoridis testimonio, menses sistit, cum tamen ejus semen contrarium efficiat. Quamobrem facile crediderim Alypum, & Alypiam nullis inter se notis distingere: nec modo his rationibus fretus, sed etiam Pauli auctoritate: quippe qui libro septimo Alypum inter ea, quae atram bilem depellunt, commemoravit in verbis: Alypi semen inferius atram purgare bilem pari epithymo mensura, cum sale & aceto, dictum est: intestina vero, si fidem Dioscoridi accommodamus, leviter exulcerat. Est autem, meo iudicio, quae nunc Alypius vocatur: hac Paulus. Ex quibus palam est, Paulo nullam inter Alypum, & Alypiam fieri differentiam. Sed haec dicta sint ad Aetarii mentem, non quidem ad praesentem sententiam nostram, nam cum tantum radices solas, easque in particulas dissectas, nec usquam vivam earum plantam viderim, ex unguibus tantum leonem non iudicabo. Ideoque velim, ut aliorum sit quoque iudicium, & praesertim cum parum referat ad morbos curandos, scire cujus planta turpetum sit radix, cum ejus facultates optime a medicis perspectae sint. Ceterum ad nos solam radicem deferri, neque ullum hactenus qui plantam, vel semen ostenderit, me natum fuisse, antea prodideram in commentariis nostris Ita.

ALYPUM.

album turpetum addas. Idem post, ubi de simplicibus medicamentis vomitum cientibus tractavit, ita scribit: Turpetum, quod radix est pituyse, & album alypie, glutinosam detrahit pituitam. Verum quia idem Aetarius, paulo ante Alypum describens, prodidit ejus semen atram bilem per alvum ducere, putare quidam Aetarium alypiam ab alypo differre, quod huius seminis tantum vires reddiderit. Sed is responderi potest, quod cum probè sciret Aetarius aliam vim inesse semini, aliam vero radicibus, proinde de radicibus sub turpeti, de semina sub Alypi nomine differuit. Plantae enim habentur, quae alium folium, alium semine, alium radicibus effectum praebent. Medium herba nobis exemplo erit, quae, Dioscoridis testimonio, menses sistit, cum tamen ejus semen contrarium efficiat. Quamobrem facile crediderim Alypum, & Alypiam nullis inter se notis distingere: nec modo his rationibus fretus, sed etiam Pauli auctoritate: quippe qui libro septimo Alypum inter ea, quae atram bilem depellunt, commemoravit in verbis: Alypi semen inferius atram purgare bilem pari epithymo mensura, cum sale & aceto, dictum est: intestina vero, si fidem Dioscoridi accommodamus, leviter exulcerat. Est autem, meo iudicio, quae nunc Alypius vocatur: hac Paulus. Ex quibus palam est, Paulo nullam inter Alypum, & Alypiam fieri differentiam. Sed haec dicta sint ad Aetarii mentem, non quidem ad praesentem sententiam nostram, nam cum tantum radices solas, easque in particulas dissectas, nec usquam vivam earum plantam viderim, ex unguibus tantum leonem non iudicabo. Ideoque velim, ut aliorum sit quoque iudicium, & praesertim cum parum referat ad morbos curandos, scire cujus planta turpetum sit radix, cum ejus facultates optime a medicis perspectae sint. Ceterum ad nos solam radicem deferri, neque ullum hactenus qui plantam, vel semen ostenderit, me natum fuisse, antea prodideram in commentariis nostris Ita.

stris Italica lingua conscriptis. Verum hoc tempore Lucas Ghinus vir rei medicae eruditissimus, Pisis herbam hanc pro Alypo ad nos misit, cujus hic picturam damus, quæ quidem descriptioni pulchrè quadrare deprehenditur. Alypi, quod legerim, non meminit Galenus in simplicium medicamentorum censu. Hic de Turpeti viribus nobis differendum esset, nisi superius in Tripolii commentatione, ejus historiam ac facultates latius prosecuti essemus, quàm ut adhuc plura dicenda, vel addenda supersint. Herba, quæ ἄλυνος Græcè, Alypum quoq; & Alypia Latine dicitur: Italice Alipo.

Alypum, ut Matthioli expressit, etiam Lacuna & Lugdunensis exhibent, & sub Alypia Lonicerus: verum perfectiorem adposuimus figuram. Dicitur Alypum montis Ceri, Adver. & Lob. Alypum & Herba terribilis, Tab. Lug. Hippoglossum Valentinum, Clus. hist. Hisp. & Tabernæ montano, qui duas proposuit figuras. Empetrum phacoides in Lugdunensi historia, ubi tres diversæ unius plantæ figuræ exhibentur: non mirum ergo si magnum sit volumen, quòd si semel atq; iterum hoc contigisset, excusandus foret, cum nemo sit tam solidè doctus, quem non aliquando cespitare & labi contingat.

Εμπειρον.

EMPETRUM.

CAP. CLXXIV.

Empetron aliqui Phacoides vocant, nascitur in montibus & maritimis, falso gustu: sed quò propius terreno fuerit, amarius sentitur. Trahit bilem, pituitam & aquam, si bibatur in jure aliquo aut hydromelite.

Empetri
cap. deest
in meo
exem-
plari.

20 **E**mpetri herba faciem nullis prorsus notis depinxit Dioscorides. Unde solo nomine nobis de hac herba potius divinandum esset, quam quod aliquid certi ac perpetui statui possit. Non desunt tamen qui Oedipum se faciant, & hac Dioscoridis obscura quasi enigmata audeant solvere. Hi siquidem Empetron eam plantam putant esse, quam hodie Romani Faniculum marinum appellant, alii vulgari sermone herba di San Piero. Sed hanc nos superius lib. secundo legitimum esse Critibum, pluribus probavimus. Porro & ubi nascatur Empetron, & quibus facultatibus sit prae ditum, Plinius quoque tradidit lib. 27. c. 9. ita ut ea plane à Dioscoride mutuatus deprehendatur. Verum in reddendis medicinis, nominis sorte assidue similitudine deceptus, quod Empetron Saxifragam esse existimaverit, vires, quas utriq; seorsum tribuit Dioscorides, ipse uni Empetro assignavit. addeus huic, quod urinis cieat, & calculos frangat: quae medicinae saxifraga debentur. Quae in re Plinium omnino errasse fatendum est. Empetri meminit Galenus lib. 6. simplicium medicamentorum, ubi de ejus viribus in hunc modum differt: Empetron ad solas purgationes videtur esse commodum, bilem ac pituitam educens. Gustu salsum est: proinde ad alia quoq; ut aris licet, ad qua pollere ostendimus substantiam salsam. Nominatur item prasoides. Hac Galenus: qui tamen à Dioscoride in nomenclatura discordat: quandoquidem alter Empetron phacoides à quibusdam vocari prodidit, alter vero prasoides dici ait: Quare non deest suspicio, quin aut horum alter erraverit, aut alterius codex hoc in loco sit depravatus. Non enim video, quomodo rectè idem Empetron simile reddi possit, & lenti & porro, ut illa nomina demonstrant. Quod Graeci ἐμπέτρον, Latini similiter Empetrum & Calcifragam nominant: Itali Empetro.

Empetri
confid.

Plinti er-
ror-

Empetri
vires ex
Gal.

4 Nomina.

Ἀρπυίας ἀγρία.

VITIS SYLVESTRIS.

CAP. CLXXV.

Vitis sylvestris faramenta vitis a modo prælonga
emittit, aspera, lignosa, [rimoso cortice,] foliis
hortensis solani, longioribus ac latioribus, b musco-
so flore & capillaceo: fructu exiguis uvis simili, post
maturitatem rubente: rotunda est acinorum facies.
Fervescit radix in aqua, & in cyathis duobus vini
aqua marina diluti, pota, humorem alvi ciet: ideo
hydropicis datur. Ulvæ ejus vitia cutis in facie & mac-
ulas omnes expurgant. Enascentes viticulæ, cibi
gratia, sale condiuntur.

a Or. ad.
vitis uni-
feræ.
Or. non
legit, ri-
moso
cortice.
b Orub.
legit β-
αυουδινγ
i. race-
moso.

Vitis sylvestris cuius imaginem hic appingi curavimus, ita nobis appellanda fuit, non quod omnino Dioscoridii *ῥαπιδιον ἐξοικον* eam facere velimus: sed quod plures habeat notas, ac etiam facultates quae illam representant. Siquidem sarmentum a vitis modo emittit, folia habet hortensis Solani fructum exiguis uvis similem, post maturitatem rubentem, cuius acinorum facies rotunda est. Nam haec omnia vitis sylvestris sunt indicia. Repugnat tamen florum figura, quod muscosi non sint, nec capillacei, sed racematiim coherentes. Verum cum in Oribasii codice, qui ex Dioscoride transcribit, legatur *βερβυόλιος* non *βερβόλιος*, hoc loco, depravatam esse Dioscoridis lectionem, haud temere censemus, & praesertim, quod rationi magis consentanea sit Oribasii lectio, quam quae Dioscoridi (ut puto) depravatè legitur. Siquidem nullam scio plantam, fructum uva modo proferentem, quae flores racemosos non fundat, adeò ut omninò stupidus dici possit, qui aliter contendat. Præterea nec illud nobis ob stare videtur, quod haec planta arimoso cortice non sit, cum etiam verbum illud *ἀροιστόν* in Oribasio non legatur. Adde quoque, quod haec planta, omnibus suis facultatibus, agresti vitis bellè correspondeat. Nostra enim mulieres in Hetruria

Vitis syl-
vestris
confid.

E c c c 4

714

via acinorum succo utuntur ad faciei nitorem, & ad lentigines maculasq; delendas. Nec desunt, qui scriptum mandaverint, sarmentorum & radicum decocto, ex vino albo in operculato fictili parato sanari hydropicos & Regio morbo affectos: quod non solum alvum exolvat, sed urinam quoq; moveat. Quibus rationibus & auctoritatibus fretus (si vel non sit hac planta Dioscoridis *ἄμυλος ἄγρια*) non ab re esse nobis visum est, sylvestrem vitem hanc stirpem appellari posse, quousq; novus apparet Dioscorides, qui aliam veriore demonstrat. Nascitur in dumetis, sepibus, sylvis & montibus. Sed quam misere hallucinantur, qui Vit albam nobis vulgò vocatam, quam alterius Clematidis genus esse statumimus, agrestem vitem faciunt, al. is longiori commentatione (Deo permittente) differemus. Theophrastus vitem sylvestrem Attagenam vocasse videtur, lib. 5. cap. ultimo de plantarum historia ubi de somitibus ad ignem concipiendum egit. Antiqua enim atas chalibem fortasse nò experta, ex ligno duriore, & fungoso ignem parabat: ad quod, meo iudicio, sylvestris vitis materies admodum apta fuit. Fuchsius, Tragus, & alii nonnulli, qui in Germania de Styrpium natura & facultatibus scripserunt, agrestem hanc nostram vitem Amaram dulcem appellaverunt, quod mansus sarmentorum cortex primo statim occurso amarus, & deinde paulo post dulcis sentitur, & praesertim si diutius ruminetur. De huius vitis sylvestris viribus scripsit Galenus lib. 6. simpl. medic. his verbis: Vitis agrestis racemi extergendi vim habent, ut ephelus & navos, & id genus omnia in extrema cute existentia curare possint. Sed & adstrictionem quandam extrema germina obrinent, quae & sale condiri assolent. Quae vitis *ἄμυλος ἄγρια* Graecis, Vitis sylvestris Latinis vocatur: Vite salvatica Italis.

Vitalba
non est
vitis agr.
Attagene.
Amara
dulcis.
Vitis syl.
vestris
vires ex
Galeo.
Nominat.

10

10

10

10

10

10

Solanum scandens seu Dulcamara, à corticis sapore, C. B. Vitis sylvestris, Matthiolo, Lac. Cast. Cam. Dulcis amara, Trag. Dulcamara, Dod. gal. & fol. cui & Cyclaminus altera Dioscoridis. Dulciamara & Melothron Theophrasti, Lugd. Amara dulcis, Anguil. Gef. hort. Lon. Lobel. (cui & Siliquastrum Plinii Guilandini & Solanum lignosum) Taber. Amarum dulce Solano somnifico cognatum, Cordo in Diosc. Solanum fruticosum, Gef. hort. Solanum *ἁμύλαρος* Thal. Salicastrum Plinii, Cæsalp. Circæa Monspeliensium, Camerario. Vulgarum flore est cæruleo, reperitur aliquando & albo.

Ἀμύλος λευκός.

VITIS ALBA.

CAP. CLXXVI.

Conclusa non legit Orib. a Drago. *ἄμυλος* & *ἄγρια* autem erugat: vitia cutis in facie varosq; lentigines & cicatrices nigras emendat, cum ervo, creta Chia, & feno græco. Eodem effectu prodest decocta in oleo, usq; dum liquecat: fugillata tollit, & reduvias committit: inflammationes discutit illita ex vino: suppurationes rupit: medicamento apte immiscetur, quod carnem exest: infracta ossa extrahit, trita & imposita. Datur comitialib. in potu drachmæ pondere, quotidie anno toto: prodest attonitis, & vertigine laborantibus, consimiliter assumpta. Contra viperarum ictus pota drachmis duabus, auxiliatur: partus necat: mentem interdum subvertit. Fœminarum locis apposita, partus secundasq; morantes trahit: cit urinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, difficile spirantibus, strangulatu oppressis, tussientibus, vulvis, ruptis & laterum doloribus. Lienem ternis obolis pota ex aceto triginta diebus consumit: illinitur ad eadem cum fico. Ad muliebres quoq; infessus decoquitur, siquidem vulvas purgat, sed abortum facit. Succus è radice vere exprimitur, qui trahit pituitam cum aqua mulsa potus. Ad ploras, & lepras semen efficaciter illinitur. Lactis abundantiam facit succus ejus, si cum tritico decocto sorbeat.

Conclusa
non legit
Orib.
a Drago.
ἄμυλος
& *ἄγρια*
autem
erugat:
vitia
cutis
in facie
varosq;
lentigines
& cicatrices
nigras
emendat,
cum ervo,
creta Chia,
& feno
græco.
Eodem
effectu
prodest
decocta
in oleo,
usq; dum
liquecat:
fugillata
tollit,
& reduvias
committit:
inflammationes
discutit
illita ex
vino:
suppurationes
rupit:
medicamento
apte
immiscetur,
quod
carnem
exest:
infracta
ossa
extrahit,
trita &
imposita.
Datur
comitialib.
in potu
drachmæ
pondere,
quotidie
anno toto:
prodest
attonitis,
& vertigine
laborantibus,
consimiliter
assumpta.
Contra
viperarum
ictus
pota
drachmis
duabus,
auxiliatur:
partus
necat:
mentem
interdum
subvertit.
Fœminarum
locis
apposita,
partus
secundasq;
morantes
trahit:
cit urinam
pota.
Eclegma
ex ea
fit cum
melle,
difficile
spirantibus,
strangulatu
oppressis,
tussientibus,
vulvis,
ruptis &
laterum
doloribus.
Lienem
ternis
obolis
pota
ex aceto
triginta
diebus
consumit:
illinitur
ad eadem
cum fico.
Ad muliebres
quoq;
infessus
decoquitur,
siquidem
vulvas
purgat,
sed abortum
facit.
Succus è
radice
vere
exprimitur,
qui trahit
pituitam
cum
aqua
mulsa
potus.
Ad ploras,
& lepras
semen
efficaciter
illinitur.
Lactis
abundantiam
facit
succus ejus,
si
cum
tritico
decocto
sorbeat.

30

30

30

30

30

30

VITIS ALBA.

Vitis al.
hæc cōd. & vitesBryonia
fructu
nigro.

Vitis alba officinis, & herbariis Bryonia nominatur: vulgò mulieribus Cucurbita sylvestris dicitur. Nota omnibus ferè planta est, quod passim secus vias, & propter sepes proveniat. Germinat hac primo statim vere plures aradice emittens viticulas, teneras & hirsutas, quae paulatim adolascens per sepes & frutera, arbusculas scandunt, & suis clavibus, quibus referta sunt, sese cum illis vinciunt. Folia profert viridibus proxima, minora tamen, angulosa, aspera scabraq; flores racematim coherentes, colore pallido, & in stellam modum radiantes. Fructum racemosum vinosumq; acinis hortensis solani magnitudine aequalibus, colore primum viridi, & per maturitatem rubro & quandoq; nigro, quem Dioscorides non vidit. Nos hunc in Ungaria, Germania & Bohemia copiosum vidimus: quibus in locis nulla visitur Bryonia, cujus fructus rubescat. Semen in acinis delitescit, glutinoso succo immersum, subrotundum ac paulo acuminatum. Radice nititur grandi vasaq; perenni, carnosa, longitudine plerumq; cubitum excedente. Crassitudine humani femoris, capite multis ceu verrucis tuberoso, ima parte divaricata, colore foris cinereo, & candida & saccosa intus pulpa, amaro & subacri sapore, quinetiam fortiter adstringente; succo madet glutini.

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

- glutinoso, odore gravi. Nascitur plurimum propter sepes, itinera & fruteta. Hanc inter sua dejectoria medicamenta repositus Mesues, qui de ea ad sensum scribit. Vitis sylvestris, quod hausta, quemadmodum & Dracunculus, ventriculo, & jejuni noxam inferat, danda non est, nisi aromatum pulvere permista, addito mastiche, cydonis malis, aut aliis adstringentibus roborantibus, medicamentis. Succus è contrita radice expressus pituitam ejicit, urinam remorantem trahit, & cerebrum mundat: quinetiam pectus, & nervos à pituitosis putridisq; excrementis: viscerum obstructions aperit: renes à calculis expedit: subvenit item vertiginosis comitialibusq;. Praestat opem mirifice tuſſientibus: & induratos tumores resolvit, praesertim lienis si cum vino, & ficibus tusa radix illinatur. Menstrua elidit, & universum purgat uterum, atque etiam fatum expellit, si in ejus decocto insideant semina. Succus fabarum, aut cicerum farina exceptus, maculas in facie, & vulnerum cicatrices emendat, linimenti modo adhibitus. Oleum excavatis ejus radicibus immixtum cineribusq; incoctum, sugillata delet: haftenus Mesues. Præterea mulieres vulva strangulationibus obnoxias mirum in modum juvat, adeo ut eas à strangulatione liberet & sanat. Equidem novi mulierem quotidie ferè per annos hoc morbo vexatam, quæ tandem à quodam vulgari herbario edocta, ut vinum album biberet, in quo vitis alba radici uncia efferbuisset, dormitum itura semel in hebdomade cum hac medicina per annum usa fuisset, optimè ex illo morbo convaluit. Vitis alba meminit Galenus li. 6. simplicium medicamentorum, de ejus viribus ita scribens: Vitis alba, quam & Bryoniam, & Psilotrum vocant, prima quidem germina ab omnibus pro more in vere eduntur, utpote edulium stomacho, eo quod adstringat, gratum. Habent etiam subamarum, & modice acrem adstrictionem: quare & urinam moderatè cient. At radix & abstergentem, & desiccantem & tenuium partium, ac moderatè calidam vim obtinet: quamobrem & lienes induratos liquat, tum epota, tum foris cum ficibus imposita: & psoriam & lepram sanat. Porro fructus ejus racemi speciem praesens, is qui coria tingunt, utilis est. Planta hæc Græcis & ἀνθηρὴ καὶ βρύονις vocatur: Latine Vitis alba: Mauritanis Fesire, Alfesire, Nomina. Fesira sive Alfesira, Nezarthesan seu Nezarhasen: Italis Vite bianca & Zucca salvatica: Germanis Strickwurz und Teuffelstürbſ: Hispanis Nueva & Anorca: Gallis Colubrine & Coultree, aut Feu ardent.

Bryonia
vires ex
Mesue.Bryonia
faculta-
tes Mart.
Vitis albq;
vires ex
Gal.

Nomina.

- Bryonia seu Vitis alba triplex est: alia enim vulgatio, cujus baccae maturae rubrae sunt, radix ex albo flavescit: altera cujus baccae nigricant & radix foris subnigra, interius verò eo pallet colore: tertia quam maculatam seu Creticam vocamus, quæ vulgari minor, cujus folia & punctis albis & striis notantur: fructu est majore, rubro, aliquando unico, aliquando plurimis, ex longo pediculo dependentibus, radix ampla rapæ modo, quæ forinfecus cum vulgari convenit, verum intrinfecus candida, nec circularibus lineis prædita: hujus radices Doctor Doldius Noriberga etiam ad me misit. Bryonia baccis rubris, seu Vitis alba Dioscoridis, C.B. Vitis alba Matthiolo, Fuchſ. Turn. Cordo in Diosc. Anguil. Lac. Ges. hort. Lob. Castor. Bryonia, Trag. Ges. hort. Lonic. Cæſalp. (cui & Melothron Theophrasti) Lugd. Camer. Taber. Bryonia alba, Dod. gal. & f. l. Cordo in histor. Thal. Viticella, Sylvatico. Quæ verò baccis nigris est, dicitur Bryonia nigra seu Vitis nigra Dioscoridis, quam propriè Bryoniam dici Galenus testatur, C.B. Vitis alba fructu nigro, Matthiolo, Castor. Vitis nigra, Cordo in Diosc. Bryonia nigra, Dod. gal. & fol. Cordo in hist. Bryonia baccis nigris, Camerario.

Ἀμπέλως μέλαινα.

VITIS NIGRA.

CAP. CLXXXVII.

Nigra vitis, quam aliqui nigram Bryoniam vocant, folia fert hederæ, smilaceis proxima, sed majora: caules etiam cognatos: capreolis suis arbores, quasi adminicula, comprehendit: fructus racematim coherant, qui inter principia virent, & post maturitatem nigrescunt: radix foris nigra intus buxco colore nitet. Viticulæ quæ primo germinum partu erumpunt, in olerere recipiuntur: menses pellunt, urinas cient, lienem absumunt: vertiginosis, comitialibus, nervorum resolutione tentatis profunt. Radix eadem, quæ vitis alba præstat, sed inefficacius. Folia cū vino exulceratis jumentorum cervicibus commodissime illinuntur: luxatis itidem imponuntur.

Vitis nigra Hetruscū vulgò appellatur Tamaro, corrupto à tamno vocabulo. Sunt enim qui hanc Tamnum, sive Tamum etiam vocent, unde Latine ejus uva Taminia dicta est. Hujus viticula, quæ vere primum è terra erumpunt, quod asparagus similes sint, eorum more decocta, hæc etiam tempestate manduntur, quamvis non eam, quam asparagi, cum palato ineant gratiam. Frequentissima hæc in Hetruria provenit, quin & in Goritiensi comitatu, ubi Martio & Aprili mensibus, ejus cauliculi in fasciculos digesti in foro veneunt ad ciborum usum. Huic tamen, quæ in Italia nascitur, illud tantum obijci posse putaverim, quod in uvarum colore ab illa dissidere inveniatur, quam Dioscorides representavit, quod huic uva post maturitatem nigrescant, nostra verò perpetuò rubentes spectentur: cetera enim, meo quidem judicio, inter se maxime conveniunt. Sed illud nihil me movet, neque facit, ut mutare debeam sententiam, & credere hanc aliam esse à Vite nigra, quod viderim in Ungaria & Bohemia (ut in præcedenti commentatione diximus) Bryoniam universam fructum

Vitis ni-
græ con-
sideratio.

Quam ferre omnino nigrum, cum tamen Dioscorides rubri tantum meminerit: quin etiam hoc idem in Sambuco spectatur, ea enim quæ in montibus provenit, rubicundum fructum edit: altera verò ex purpura nigricantem. Videretur quoque Solanum hortense quibusdam in locis uvæ ferre modò nigras, modò rubentes, modò croceas: quandoquidem natura plerumque cum florum, & fructuum colore ludere soleat, ut in uvæ, cerasis, moris, ficibus, prunis, malis, & aliis compluribus perspicuo cernitur. Idcirco nil mirum esse debet, si in Italia Vitis nigra rubentes uvæ proferat, alibi verò nigras, ut in Græcia, Asia, aliisque calidioribus, quod in huiusmodi discrimina sæpenumero cæli ac soli diversitate contingant. Hac igitur ratione fretus, quæ, ni fallor, illam objectionem diluit, non dubitaverim asserere, hanc plantam, cujus etiam hic effigiem pictam damus, esse veram ac genuinam Vitem nigram, quoniam cetera omnes prorsus notæ illi ad stipularem deprehenduntur. Ceterum credidit Leonardus Fuchsius, eam stirpem esse legitimam Vitem nigram, quæ nostris in Hetruria vulgò Vitis alba dicitur, quamque alteram esse Dioscoridis clematidem superius huius libri initio abundè ostendimus. Verum hac ejus opinio nobis pa-
 ce sua plane reprobanda videtur. Siquidem nostra Vitis alba non habet radicem fori nigram, intus buxo colore: non fert fo-
 lia hederae majora, sed potius minora, & per ambitum laciniata: nec semen edit in racemi modum, sed simul compactum,
 nulla cum uvæ similitudine. Adde, quod eadem sua facultate exulcerat. Vitis verò nigra exulceratis boum cervicibus me-
 detur, & luxatis ob adstringentem vim quam habet, utilissimè imponitur. Martinus Guidottinus, Tridentinus Myropola
 & rei plantaria studiosus, scripsit ad me superioribus diebus, nuper a quibusdam fortè fortuna observatum esse, Vitis nigræ
 radici vim inesse præstantissimam ad conciliandam venerem, si sub cineribus ferventibus decocta devoretur: immo hoc quoque
 addit, superare hanc cetera auxilia, quæ libidinis flammam accendunt, præter id quod haud ingratum sit edulium. Quibus
 nescio sanè an fides sit adhibenda. Vitis nigra vires paucis perstrinxit Galenus lib. 6. simpl. medic. sic inquit: Vitis nigra,
 vocatur autem hæc propriè brionia, viti alba ad omnia similis, nisi quod imbecillior: hæc Galenus de Vite nigra. Hu-
 jus autem succo (ut est auctor Mesues) nihil valentius ad strumas sanandas, si cum vini, & mellis aequali portione in hau-
 riatur. Præstat ad idem radix quoque, si tusa & melle excepta illinatur. Sed quoniam Vitis tam alba, quam nigra, de qui-
 bus hæcenus dictum est, mihi in mentem eam herbam redegerunt, quæ aliquibus vulgò vocatur BALSAMINA, aliis
 Viticelli, aliis Momordica, aliis Caranza, cum veteribus nihil de ea posteritatis memoria proditum sit, sitque dotibus quam
 plurimis non obscuris prædita, hunc locum opportunum duximus, in quo huius herbe historia pertractetur. Est itaque VIT-
 ICELLA, sive Balsamina, planta quæ prælongis tenuibusque viticulis, ultro citroque reptantibus, proximas tum herbas,

Fuchsi
opin. re-
probata.

Vitis ni-
græ vires
ex Mes.
Viticele
sive Bal-
saminæ
historia.

II. BALSAMINA.

III. BALSAMINA ALTERA.

tum arbusculas comprehendit: foliis vitis alba, aut vinifera similibus, sed longè minoribus, magisque per ambitum lacini-
 atis: capiteolus tenuibus ex alarum sinu prodeuntibus, quibus sese implicat appositus ad miniculum. Florem promit cucumeri si-
 milem, parvum, colore subluteum: fructum utrinque turbinatum, qui ovi gallinacei fere faciem repræsentat, cute carnosâ,
 quibusdam acutis bullis rigente, dispaci modo. Huic maturo punicæ color, qui præterea faciliè diligit ultimam maturita-
 tem adeptus. Semen includit Anguria vocata simile, minus tamen, contectum cute crassa, pingui, lubrica, & perquam ru-
 benre. Planta hæc gracili nititur radice, nec citius fructum perficit ac maturat, quam adventante autumno, Augusto &
 Septembri mensibus. Nusquam nisi sata, quod sciam, in Italia provenit: pluribus autem in locis inibi in hortis & fœtilibus
 plantatur & nascitur. Folia vulnera recentia glutinant. Fructus exemplo semine insolantur diu in oleo omphacino, aut
 macerantur eodem in oleo in balneo calentis aquæ, aut equino calente fimo, sitque inde oleum præstantissimum ad arcendas
 vulnerum,

Viticele
vocatæ
vires.

vulnere, mamillarumq; inflammationes, doloresq; mulcendos. Valet idem ad ulceratos inflammatosq; uteros siphone injectum. Doloribus hamorrhoidum mirè auxiliatur: in quem usum macerantur fructus (ut diximus) oleo amygdalino dulci, aut è semine lini expresso, addita ad unamquamq; olei libram, liquida vernicis uncia. Medetur hoc ambustis tam igne quam aqua. Punctis sauciatisq; nervis utiliter illinitur: quin & vulnere cicatrices tum attenuat, tum etiam prorsus delet, & vesparum ictus sanat. Scribunt recentiorum quidam, steriles mulieres fecundas fieri, si à balneo medicamentis utero conferentibus parato, hoc oleo uteri osculum sibi perunxerit, ac demum suis se junxerint viris. Ramicosis pueris efficax remedium est, si eo locus sapius perungatur. Foliorum pulvis (ut ij affirmant, qui periculū fecerunt) cochlearis menstrua ex plantaginis, sive equiseti decocto intestinorum vulnera sanat. Nec desunt qui eundem pulverem laudibus efferant, ad coli dolores, & intestinorum tormina. Porro illud hic praetereundum non est, ne forte hujusce plantae nomina alicui imponant, quod sunt qui Momordicam etiam appellant Geranii genus quoddam, illud scilicet, quod majora inter cetera folia profert, malva amplitudine, de quo libro tertio in Geraniis abundè disseruimus. Est & alia planta, quam Balsaminam quoq; vocant, sed à praescripta facie longè diversa. Namq; caulis illi est crassus, sesquicubitalis, pinguis, & succo pragnans, in quo numerosi habentur rami abundè vegeti. Folia profert Salicis fere modo longà & in universo ambitu serrata: flores praegrandes purpureos, retrò inflexe caudatos, è quibus poma suboriuntur alterius Balsamina non admodum dissimilia, turbinata, hirsuta, & quae colore sint primum viridi, & deinde per maturitatem lutescente. Dissiliunt haec per sese, cum ad ultimam pervenerint maturitatem abjecto semine, quod lenticula faciem exprimit. Radicibus nititur numerosis, crassis acrobustis, sicutur in hortis & ficitibus. Putat quidam (id quod etiam scribunt) isdem esse cum altera viribus, verum nos nullam ejus experientiam habemus. Ceterum faciunt haec plantae, quae suoreptat arborescunt, & tabernacula, attegias, sepēs & fruteta circumvestiunt, ut hic quoq; plantam pariter arborescendentem attexam, quam VESICARIAM repentem, à fructuum facie recentiores vocant. Cujus historiam descripsimus superius de Solano Halicacabo differentes, ubi ejus imiginem excudendā curavimus. Quae vitis nigra Latinis, & αἰνός μέλαινα Graecis nominatur: Arabibus Fesire sentanim, Fesirefim, Alfesirefim sive Faserjin: Itali Vite nera & Tamaro: Hispanis Congorca. At Momordica seu Viticella: Italis Balsamina, Viticella, Momordica seu Pomo di Gerusalem: Germanis Balsamfrant Männlein: Gallis Marveilles. Verum Balsamina altera: Italis Balsamina maggiore sive sumina: Germanis Balsamfrant Weiblein.

Momor-
dica ge-
nus Ge-
ranii.
Balsami-
na altera.

Vesicaria
repens.
Nomina.

I. Bryoniam sylvestrem vocamus, ad imitationem Dioscoridis & Theophrasti, quam Uvam Tami-
niam Plinius nominavit, & Vitis nigra dicitur Matthiolo, Lac. Anguil. Lugd. Castor. Taber. Vitis syl-
vestris sive Tamus & Salicstrum Plinii, Dod. gal. & fol. Vitis nigra sylvestris, Gef. hort. Vitis vel Bryonia
30 sylvestris & Sigillum beatæ Mariæ, Lob. Tanus & ramus, Gef. hort. Tamarum vulgò, Cæsalp. Malaco-
cissum Damocrati, Gef. libro de hortis Germaniæ. II. Balsamina rotundifolia repens seu mas: Balsami-
na dicitur, quod ex pomis ipsius maris immaturis oleo injectis, in solatione paretur oleum seu Balsa-
mum, ut vocant Chirurghi, ad vulnera consolidanda. Balsamina Matthiolo, Trag. (cui & pomum mirabi-
le) Lac. Gef. hort. appen. Cæsalp. Lugd. cui & Cucurbita Somphos Plinii fortè: Balsamine prima, Fuchf.
Balsamine Carantia dicta, Anguil. Balsamine alia Gefn. hort. Balsamina Cucumerina punicea, Lob.
Balsamina cucumerina, Taber. Balsamina mas, Camer. Charantia, Dod. gal. & fol. (& pomum mi-
rabile vel Hierosolymitanum) Lac. Cucumis puniceus, Cordo in hist. Momordica & Viticella Casto-
ri Durantes. III. Balsamina foemina, C.B. Balsamina altera, Matth. Trag. Fuchf. Gef. de hort. Anguil.
(cui & herba S. Catharinæ) Castor. Balsaminum, Dod. gal. Lugd. Balsamina Dod. fol. Lugdun. Lonic.
40 cui & Charantia foemina. Balsamella, Cordo in hist. Balsamina amygdaloides, Gef. ad Cordum: Balsa-
mine vulgò dicta, Gef. de hort. Balsamina foemina, Camer. Taber. Balsamina foemina perfici folio, Lob.
Catanance, Cæsalpino.

πρίξ.

FILAX MAS.

CAP. CLXXVIII.

Filici folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo cubitali longitudine exeunt, multifida, &
lateribus a pinnata, subgravi odore: radice per summa cespitum nigra, oblonga, filices multas fun-
dente, subadstringente gustu: nascitur in montibus & saxosis. Radix latas tineas excutit, sumpta dra-
chmis quatuor ex aqua malsa: melius si cum scammonia, aut veratri nigra totidem obolis detur: sed
50 qui sumunt, alia prae gustare debent: laborantes lienis incremento recreat. Radix & potu, & illitu cum
axungia, vulneribus sagitta arundinea factis, est auxilio: cujus rei probatio talis fertur. Peribit filax,
quam per ambitum fata copiosior arundo coronet: & contra evanescens abibit arundo, quam obsepi-
ens multa filix in orbem cinxerit.

φύληξ.

FILIX FOEMINA.

CAP. CLXXIX.

Filix foemina a foliis est filicis, fureulosis altioribusq; & quæ non singulari, ut illa pediculo fulciantur:
radicibus longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteum flavescent: aliqua etiamnum rubra
inveniuntur. Pellunt lata interaneorum animalia, cum melle, eclegmate sumpto: potæ cum vino dra-
60 chmis tribus teretes tineas ejiciunt. Datae foeminis sterilitatem faciunt: praequantibus abortum, si su-
pergrediantur. Farina humidis ulceribus, & cicatrici repugnantibus inspargitur: jumentorum cervici-
bus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut ventrem emolliant.

Filicis tam maris, quam foeminae plantas, nemo est, qui non noverit: Mas enim nascitur in montibus & saxosis: quin
etiam alibi umbrosis locis. Foemina in sylvis & in montib. & fere ubiq; maxime frigido solo. Mas et si (ut Diosc. inquit)
neg, caulem neg, florem, neg, semen profert: certò tamen compertum est à naturalium rerum indagatoribus, semen ferre
filicem

Meum
& Cat.
ἀνέπλω-
μα αἰς
πρίξ. i.
expensa
velut ala.
a Meū &
Cae. ὅ
μὲν φύληξ
πρίξ. i.
meia, &
μὲν μα-
σὰ δὲ αἰς
ὁ καὶ οὗτος
ἀπὸ πρὸς
ἀπὸ φύλης
δὲ πρίξ. i.
i. folia
quidem
similia fi-
lici ha-
bet, sed
non ex
uno pedi-
culo ve-
lut illa,
verum
multas
propagi-
nes ha-
bent.
Filicis u-
triusque
historia.

I. FILIX MAS.

II. FILIX FOEMINA.

filicē avertis foliis inhaerens sed adeo minuscū, ut visum serē fallat. Legitur abscessis prope radicē foliis, & in domo suspensis, substrato lint colo. aut papyro, ad finem Junii, nam circa hoc tempus maturescit. Atqui vulgus id colligi hanc posse credit, nisi nocte festum divi Joannis Baptista praecedente superstitiosus quibusdam admurmuratis verbis, quibus Cacodæmones fugari censei, qui filicis semen custodire creduntur. Sed hac & fabulosa sunt & superstitiosa. Inter filicem marem & arundinem non parva est inimicitia. Utriusq; filicis meminit Theoph. lib. 9. c. 20. de plantarum historia, his verbis: Filix Foemina utilis contra interaneorum animalia lata, melle subacta: & contra tenuia, in vino dulci cum farina hordeacea data. Si mulieribus gravidis detur, abortum facere: si ceteris, steriles in torum reddere ajunt. Differt semina filix à mascula, quod folium unico artu porrectum hac habeat, radicem verò crassam, longam & nigram. Harum igitur vires sterilitati addi-
 xisse natura putatur. Haecenus de filicibus Theophrastus. De in etiam scripsit Plinius lib. 27. cap. 9. sic inquit: Filicis duo genera, nec florem habent, nec semen. Pterin Graci vocant, alij blechnon, cujus ex una radice complures exeunt filices, bina etiam cubita longitudine excedentes, non graves odore. Hanc marem existimant. Alterum genus thelypterin Graci vocant, alij nymphæam pterin. Est autem singularis atq; non fruticosa (forte rectius non singularis atq; fruticosa) brevior, molliorq; & densior, foliis ad radicem canaliculatis. Utriusq; radice sues pinguescunt. Folia utriusq; lateribus pinnata, unde nomen Graci imposuere. Radices utriusq; longæ, in obliquum, nigrae, præcipue cum in aruere: sicari autem eas sole oportet. Nascuntur ubiq; sed maxime frigido solo. Effodi debent Vergiliis occidentibus. Uti radices in tritu tantum, neq; ante neq; postea, pellunt interaneorum animalia: ex his ptenias cum melle, ceteras ex vino dulci triduo potæ. Utraq; stomacho mutilissima. Alvum solvit, primò hilem trahens, mox aquam: melius ptenias cum scammonij pari pondere. Radix ejus duum obolorum pondere ex aqua, post unius diei abstinentiam, bibitur, melle prægustato, contra rheumatismos Neu-
 tra danda semini, quoniam gravidis abortum, ceteris verò sterilitatem facit. Farina earum ulceribus terris inspergitur, jumentorum quoq; cervicibus. Folia cimicem necant, serpentem non recipiunt. Et lib. 18. cap. 6. idem de Filice hac scripta reliquit. Filix biennio moritur, si frondem agere non patiaris. Id efficacissime contingit germinantis ramus baculo decussus: succus enim ex ipsa defluens necat radices. Ajunt & circa solstitium avulsas non renasci, nec arundine sectas, aut ex aratras vomeri arundine impositas. Filicem utriusq; prodidit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum, ubi de earum viribus in hunc modum differit. Filix mas radicem habet maxime utilem: latum enim lumbricum interficit, si quis eam quatuor drachmarum pondere in aqua mulsâ sumpserit. Ad eundem modum foetum vivum quidem necare, mortuum autem ejicere mirum non est: est enim amara, paulum habens adstrictionis. Quamobrem ulceribus imposita valenter desiccandi facultatem obtinet, non tamen mordax est. Similem ei vim habet Thelypteris nominata. Planta Gracis ὄψις ἡ γῆς ὀψις-
 gior, Latinis Filix appellatur: Arabibus Sarax seu Sarachis: Italis Felce: Germanis Baldsarn: Hispanis Helecho yerva: 60
 Gallis Osmonda regale seu Fengiere masle. At Filix foemina, Gracis ὄψις ἡ γῆς ὀψις: Italis Felce foemina.

Filicis
hist. & vi-
res ex
Theoph.

Filicis
descri-
ptio ex
Plin.

Filicis
striusq;
vires ex
Gal.

Nomina.

I. Filix mas dentata, C.B. Filix mas Matthioli, Fuchf. Dodon. gal. & fol. Lonic. Lugd. Castor. Lob. Taber. Filix, Brunf. Turn. Filix mascula, Cordo in Dioscor. & histor. Filix mas secunda, Thal. Filix foemina aspera, Gef. hort. appen. Filix foemina, Gefner. hort. Cæsal. Filix sylvestris seu vulgaris, Trag. Quæ de semine dicuntur, nec commentitia sunt, nec superstitiosa, in historia explicanda. II. Filix foemina dentata, C.B. Filix foemina, Matthioli, Fuchf. Dodon. gal. & fol. Lacun. Castor. Lugdunen. Filix foemina secunda, Thal. Filicula petræa foemina dentata, Taber. Peridion masculum, Cordo in historia.

Polyp.

Filicula nascitur in muscosis petris, & vetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudine, filici similis, subhirsuta, non tenui perinde divisura. Radix pilosa, in qua continentur cirri ceu polyporum, crassitudine digiti minimi, coloris intus herbacei, austera aliquantum, & gustu subdulcis. Purgandi vim habet. Coquitur cum gallina, aut piscibus, aut beta, aut malva, ad alvum solvendam. Aridæ farina aquæ mulsæ inspersa, detrahit bilem & piritam: trita luxatis efficaciter illinitur, & adversus rimas, quæ inter digitos sunt.

a Med &
Cat. de
v. i. quercu
cuum.

10 I. FILICULA SEU POLY-
podium.

II. POLYPODIUM AL-
terum.

Polypodium Latinis Filicula nuncupatur. Recentiores medici, atque etiam officina Græcorum nomen retinent. Eius duore. Polypo-
peruntur genera. Alterum [palmari altitudine assurgit, filici similis, subhirsutis, & robustioribus foliis, adversa parte diu cōsid.
fulvescentibus maculis respersis: caulem, florem fructumque, nullum profert. Radicibus nititur per summa cespitum vagan-
tibus, polyporum piscium cirris similibus, unde illi nomen. Stirps pilosa, prope innumeris refertis, colore exterius subfulve-
scente, interius verò viridi, sapore dulci, & austero simul: de quo hic Dioscorides differit, omnibus notum est, quod ubiq;
locorum frequenter proveniat, in muscosis petris, & vetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum. Alterum verò non nisi
paucis cognitum esse reor, folio aspleni quod antennis amulo sed longiore, viridior: magisq; per ambitum laciniato: radi-
ce priori simili, graciliore tamen paulo: hoc plurimum nascitur in montium sylvis. Nos copiosum vidimus, l. gimusq; qui-
busdam in montibus, per quos iter breve ac compendiosum faciunt, qui Goritia Labacum contendunt. Prætulit Mesues fili-
culam, quæ in quercuum caudicibus gignitur, quod ea, quæ solo, aut muscosis lapidibus innascitur, suo quodam exube-
rante incoctog, humore maxime ventriculo sit noxia, quodq; ipsum flatibus repleat, ac etiam subvertat. Id quod postea in
universum de omni Filicula subiunxit, dicens: Polypodium inter ea recensetur medicamenta, quæ vel maxime corpora
exiccant & extenuant: subversionem & nauseam facit. In quo tamen Mesui refragatur doctissimus Manardus Ferrari-
ensis, asserens, quod Polypodium, cum imbecilliter leviterq; purget, corpora extenuare non possit: addens se certò scire,
quod idem per se exhibitum, nullam stomacho inferat injuriam. Proinde Averroes in hoc magis ad stipulandum censeat,
quam alteri: quandoquidem Averroes author est, Polypodium tatum esse medicamentum, & epithymo præstantius. Poly-
podium (ut testatur reliquit Actuarius in lib. de compos. medic.) bilem, & præsertim atram & piritam extrahit. Dan-
tur purgata radice seni scrupuli adfusa aqua mulsa. Mediocriter verò alvum citat, & circa molestiam, tum in gallinaceo
jure, tum in cremore prisanæ coctæ radix. Polypodio facultatem duntaxat assignavit Gal. lib. 8 simpl. medicamentorum
in verbis: Polypodium dulcem simul & austeram habet vincentem qualitatem, ut facultas sit admodum desiccantis. ci-
tra morsum tamen: hæc Galenus. Ex quibus sanè satis constare posse arbitror, Mesuem rectè dixisse, & in hoc immeritò à
Manardo reprehensum fuisse. Nam quod Polypodium abundè exiccet, Galenus testis est gravissimus. Ex quo cur etiam
efficaciter extenuare non possit (ut inquit Mesues) non equidem video. Quare potius adducor, ut in hoc opinio Manardi
aliouque celebris, mihi planè reprobanda videatur. Πολυπόδιον quod Græci, Latinis similiter Polypodium & Filicula vo-
catur: Mauritanis Bisberg, Aibeig sive Bessaigi: Italis Polipodio: Germanis Engelsfuss/ Baumfarn und Dropffwurz:
Hispanis Filipodio & Polipodio: Gallis Polypode.

Polypo-
dii vires
ex Actu-
rio.

Polypo-
dii facult.
ex Gal.

Nomina.

F fff

Polypo-

Polypodium et si in ruderibus saxosis ad radices Fagorum, Corylorum, & aliarum proveniat, præferatur tamen quercinum : & quod in antiquis & cædvis falicibus reperitur gustu amarius & sylvaticum censetur. Filicula, Matthiolo : Polypodium, Brunf. Trag. Fuchf. Turn. Lac. Dod. gal. Cordo in hist. Gef. hort. Lob. Lonic. Thal. Cast. Camer. Cæsalp. & Fidicula Gazæ apud Theophrastum : Polypodium majus, Dod. fol. Polypodium primum & Felicula Catoni, Lugd. Polypodium secundum, Tab. Herba radioli, Apuleii. II. Polypodium alterum, Matthiolo, Lac. Lugdun. Polypodium primum, Taber. Polypodium minus, Dodonæo historia Latina in folio.

Δρυοπίτης.

DRYOPTERIS.

CAP. CLXXX.

Meum
p. & ex-
p. i. i.
postquā
corpus
exudavit,
Dryo-
pteridis,
confid.

DRyopteris nascitur in veterum quercuum musco, filici similis, multò minore foliorum incisura: radicibus invicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinem vergentibus. Philothrum est cum radicib. trita: illinitur enim primū a usq; dum sudorem evocet, mox sudor abluatur, & recens imponitur.

DRYOPTERIS.

Dryo-
pteridis
facult. ex
Gal.

Nomina.

Non aliud Græcis significat Dryopteris, quàm filix in quercubus nascens, quòd filix hac in annosis muscosisq; (ut Dioscorides inquit) quercubus proveniat, foliis filicem ad unguem referentibus. Nascitur etiam humenti solo, & inter vepres, circa quercuum caudices: eam siquidem ipse in Goritensi agro pluribus in locis inveni extra quercuum caudices enatam, nullis repugnantibus notā. Dryopteris iū, qui sylvas ingentes frequentant, notissima est. Dantur Dryopteris radices in pulverem contritæ, & cum surfuribus mistæ, addito salis & sulphuris momento, equis devoranda adversus intestinorum vermes. Namq; potenter illos expellunt & interimunt. Dryopteridis meminit Galenus lib. 6. simplicium medicamentorum, ejus facultates referens, his verbis: Dryopteris gustu mistam facultatem præfert, dulcem, acrem, amaram: in radice verò item acerbam. Facultatem habet septicam, proinde etiam pilis glabram cutem efficit. Quæ Δρυοπίτης Græcè, Dryopteris item & Filix quercus Latine dicitur: Italis Felce quercina: Germanis Baumfarn: Gallis Fuchiere des chesnes.

Dryopteris Matthiolo in minoribus iconibus, Brunf. Cordo in Diosc. Gef. hort. app. Lob. Lug. Dryopteris candida, Dodon. gal. & fol. Pteridion fœmina, Cordo in hist. Filicula petræa fœmina prima, Tab. Filicis genus parvum in montibus, Cæsalpino.

I. CNICUS.

Κνικου. CNICUS. CAP. CLXXXII.

Me. m.
p. i. i.
crallis, &
recte
quidem,
cum nul-
la sit in
foliis
asperitas.

Cnici
confid.

Cartamū
offic.

Cnici de-
lineatio,
Matth.

CNicus foliis constat oblongis, per ambitum divisis, & asperis, spinosis: caule sesquipedali: capitulo magnitudine grandis olivæ: flore croci: semine candido, alioqui rufo, longo, anguloso. Hujus flore in obsoniis utuntur. Seminis tusti, & expressi succus, cum aqua mulsa, vel jure gallinacei, alvum purgat: sed stomacho adversatur. Ex eo autem sunt ossiculæ, quas placentulas vocant, adjectis succo amygdalis, nitro, aniso & melle decocto, quæ alvum emolliunt. Hæ in partes quatuor finduntur, quæ nucis juglandis magnitudinem impleant: & quibus ante cœnam duas vel tres sumpsisse satis est. Ratio temperandi hæc est. Cnici candidi sextarius, amygdalarum tostarum & delibratarum cyathi tres, anisi sextarius unus, aphronitri drachma una, cum carnibus triginta caricarum. Seminis succus lac cogit, & magis ipsum resoluendæ alvi facultate donat.

Sunt in Italia, qui Cnicum Crocum Saracenicum appellant, quòd ejus flore plerunque croci loco rura utantur: tametsi officina Mauritanos secuta Cartamum vocent. Cnicus (ut author est Theophrastus lib. 6. cap. 4. de plantarum historia) duorum est generum, sativum unum, alterum sylvestre, ut latius libro tertio in Attaculidii mentione retulimus. Porro in usum medicinæ semen tantum venit. Qui nostris in agris & hortis seritur, singularem emittit caulem, sesquipedalem, & quandoq; majorem, teretem, rectum ex cæso albicanscem striatumq;, durum atq; lignosum: rami a medio caule

le copiosis, dodrante longioribus rectis. Folia illi sunt oblonga, crassiuscula, robusta, glabra & venosa, in mucronem desinentia, & circumquaq; infirmis etiam spinis circumvallata, & sine pediculis ramis prodeuntia. Spectantur in ramorum summitatibus acanacea capitula, in latum turbinem fastigiata oblongis & aculeatis squamis compacta, radiantibus circumquaq; ima parte foliis, aculeis pariter rigentibus, & syderis faciem representantibus. Flores e mediis capitulis erumpunt circa canis exortum, capillacei & graciles, ut in ceteris acanaceis, aureo colore ad rubrum inclinante, copiosi, & dense constipati, crocinis staminibus amuli. Semen est illi album, angulosum. Levi cortice ac duro, hoc deo fere simile, sed paulo majus, alba intus medulla. Radice nititur oblonga, gracili fibrataq; sed nullius in medicina usus: servitur in hortis & campis. Semen (ut Mesues inquit) pituitam, & aquas extrahit: quo fit, ut coli dolore affectis, & aqua inter cutem laborantibus, opem mirifice praestet, non modo haustum sed & clysteribus infusum. Seminis medulla a putaminibus repurgata, & saccharo elegantis modo excepta, pectus & pulmones abstergit, vocem clarificat, prolificumq; semen auget. Hac ille. Excalfacit seminis medulla, extenuat, aperit, digerit & statur pellit. Eadem lac coquit, coaguli modo. Psittaci, quos vulgo vocamus Papagalli, avidissime Cnici semine vescuntur, nec tamen eorum alvus exolvitur. Cnici vires pauci perstringit Galenus lib. 7. simplicium medicamentorum, sic inquit. Cnici semine duntaxat ad purgationes utimur. Tertii est ordinis exalfacientium, si quis foris eo uti volet. Ejus planta vocatur Gracis, Cnicus & Cneus Latinis appellatur: Mauritani Kartan sive Chartan: Italis Zaffarano Saracinesco: Officinis Cartamum: Germanis Wilder Safran: Hispanis Alacor & Semente de papagaios: Gallis Safran bastard, & Safran sauvage.

Cnici delineatio. Matth.

Cnici vires ex Mesue.

Cnici vires ex Gal. Nomina.

Cnicus seu Carthamus, ἀνδρὶς καὶ ἀνδρὶς a purgando, flore est croceo, est caeruleo, est & albido: hic de Croceo. I. Cnicus flore luteo. C. B. Cnicus Matthiolo: Dod. gal. & fol. Cord. in Diosc. Lac. Castor. Cneus, Turn. Gef. hort. Cnicus sativus, Cordo in hist. Cæs. Cnicus sativus Theophrasti, Lob. Carthamus Brunf. Fuch. Lonic. Carthamus, Camerario. II. Helenium Indicum maximum, C. B. Methodum

* II. HELENIUM INDICUM maximum. *

* III. HELENIUM INDICUM ramo sum. *

Dioscoridis, ratione facultatis & formae imitantes, in hunc locum, Floris solis maximi figuram rejecimus, cujus effigiem a Nobiliss. Jacobo Antonio Cortuso patritio Patavino, rei herbariae studiosissimo, & nostri etiam amantissimo, Matthiolo una cum Epistola acceptam editioni Italicae anno 1568. praefixit: verum cum editione postrema 1583. Typographus certis de causis Epistolam Cortusi omiserit, & solum hujus figuram plantae maximae nomine praemisit, & eam (iisdem rationibus, moti) praetermittere volumus: hujus tamen descriptio ne utique praetermittenda. Stirps est annua, hominis staturam superans, ita ut quindecim, octodecim, viginti & aliquando viginti quatuor pedes, vel duodecim & plures cubitos adaequet, ad quam altitudinem sex vel ad summum septem mensibus, ex quo terrae ipsius semine est mandatum, excolitur. Caulis brachialis crassitie, rectus, hirsutis asper: foliis vestitur magnis, latis in mucronem collectis, crenatis, ex longis pediculis hirsutis pendentibus, carnosus, atrovirentibus, similiter asperis: Caulis fastigio capitulum Strobilo simile, sed rotundius & latius insidet, quod in florem explicatur praegrandem, ingentis patinae amplitudine, quo major non datur, cum medius ejus discus pedem, nonnunquam sesquipedem latitudine excedat, quem folia oblonga aurei fulgoris, ceu radii solares orbiculariter cingunt, media planitie purpurascete. Succedit semen oblongum planumq; quod in ipsi disci alveolis ceu apum favis, ordine dispositum est, cortice nigro aut caedido obductum, medulla dulci, cujus

Ffff 2

tanta

tanta copia, ut aliquando ultra mille semina in uno disco reperiatur. Radix summa tellure sparsa, & pro stipitis magnitudine brevis, fibrosa (aliquando ruberofa) idcirco ventorum injuriis, nisi firmo jungatur adminiculo, exposita. Ex India Occidentali, Americae Provinciis, maxime ex Peru, apud quos sponte provenit, in Europam illata. Calida in fine secundi & sicca in principio ejusdem gradus, cum tenui substantia, censetur. Odore est suavi & sapore grato. Sunt qui teneros foliorum pediculos, pilis derasis in craticula coctos, sale, oleo & aromatibus conditos, palato ipsis Asparagis & Carduis gratiores, ad stimulantiam venerem commendent. Sunt etiam qui caput coctum in cibos assumant. Universae plantae usus ad calculos expellendos, cum illi vis diuretica insit. Lachryma pellucida, flava, odorata, subacris, quae caule inciso exstillat, ad renes à calculis expurgandos instar Terebinthinae commendatur: menstrua ducere, dentium, lateris & coli dolores mitigare, statuunt: ad vulnera etiam glutinanda commendatur. Radix de collo suspensa Apoplexiam arcet, auctore Durante. Veteribus indicta creditur, sed fortè Bellio Plinii censeri posset: siquidem Plinio lib. 21. cap. 8. Luteus Bellio pastillicantibus quinquagenis quinis barbulis coronatur. Solem Indianum nonnulli, alii florem Solis, quia non solum effigiem solarem praese fert, sed & cum eo modò in Orientem, modò in Occasum convertitur, & ad ejus ortum quasi praereverentia capite nutans, reclinatur, & cum surrexit consistit solem semper respiciendo, ad ejus radios sese plurimum pandens, donec Sol occidat. Matthiolo & Castori, planta maxima: Chrysanthemum Peruvianum, Dodonaeo editione Latina & Lugdunensi: Solis flos Peruvianus; Lobelo: Sol Indianus Lonicero: Helianthemum Peruvianum, Camerario in Matthiolo: Helenium Indicum, Caesalpino: Corona solis, Tabernae montano, Germanis Groß Sonnen Blum: Belgis Sonne Bloemen van Peru: Italis Pianta massima, Sole Indiano, Corona regale, Coppa di Giove, Tromba d'amore: Lusitanis Gigante, à stipitis magnitudine: Anglis, Sunne flover. II. Helenium Indicum ramosum, C.B. Chrysanthemum Peruvianum, alterum, Dod. fol. Helianthemum Peruvianum proliferum, Camer. in Matthiolo. Hoc à priori florum magnitudine differt: florem enim in summo expansum, numerosa proles ambit, quod aliquando à natura luxuriante, interdum mangonio & arte fieri solet.

Anisogon.

MERCURIALIS.

CAP. CLXXXIII.

Linozostis, aliqui Parthenion, alii Hermu botanion appellant, foliis constat ocimi, helicinae cognatis, sed minoribus: ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cavis multis: fructu foeminae, copioso, quandam racemorum speciem praebente: mari è foliorum sinu dependente, parvo, rotundo, ceu binis testiculis unà cohaerentibus: frutice dodrantali, aut majore. Utraque in oleribus manditur, ad alvum ciendam: cocta in aqua, epoto jure, bilem aquamque detrahit. Constat, ut mares gignantur, hunc facere: ut foeminae, illam, si à purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoveantur.

I. MERCURIALIS MAS.

II. MERCURIALIS FOEMINA.

Mercurialis con- sideratio. & historia ex Plinio.

Mercurialem quae Graecis Linozostis appellatur, duorum generum esse constat: unum mas, alterum foemina. Utraque non modò medicum, ac sepius vulgare admodum est notitia, sed etiam mulierculis, & sere omnibus, quod

quod in clysteribus plerumq; imponatur. Nascitur in hortis, vineis, urbium plateis, & inter rudera. *Fœmina*, caule, ramis, foliis per omnia alteri similibus provenit: verum fractu differt, quod in hac racemosum spectetur & semine copioso: in illa verò seu binis testiculis una coeuntibus. Quare non est, cur de Mercuriali hic pluribus differamus. Subjiciam tamen quæ de ea memorie prodidit Plinius lib. 25. cap. 5. his verbis: *Linozostu*, inquit, sive *Parthenion*, a Mercurio inventa est, ideo apud Græcos ipsius vocat multi vocant eam, apud nos omnes Mercurialem. Duo ejus genera, masculus & fœmina, quæ effracior: caule cubit ali interdum, ramoso in cacumine, ocimo angustioribus foliis, geniculis densis, alarum cavis multis: semine in geniculis dependente, fœmina copioso, mari juxta genicula stante, rariore ac brevi, contortoq; fœmina soluto & candido: folia maribus nigriora, fœminis candidiora: radix supervacua, pratensis. Nascuntur in campestribus cultis. Mirum est, quod de utroq; eorum genere proditur: ut mares gignantur hunc facere, ut fœmina illam. Hoc contingere, si à conceptu succus protinus bibatur in passo, edanturve folia decocta ex oleo & sale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in novo sicili, cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoquatur. Decoctum dari jubent, & herbam ipsam in cibo, altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum usu prædicavit illas: eas ad hunc modum adhuc medicorum nemo novit. Ille eas vulvæ cum melle, vel rosaceo, vel irino admovit. Item ad ciendos menses secundasq; hoc idem præstare potu forisq; dixit. Instillavit auribus surdis succum, inunxitq; cum vino vetere. Alvo folia imposuit, epiphoris, stranguria, & vesica. Decoctum ejus dedit cum myrrha & thure. Alvo quidem solvendæ, vel in febre, decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextariis aqua ad dimidias: bibitur sale & melle admisto, necnon cum ungula suis, aut gallinaceo decoctum salubrius. Purgationis causa putare aliqui utramq; dandam, sive cum malva decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt, sed stomachum ledunt. Hactenus de Mercuriali Plinius. Ceterum observatum quoq; est, tolli verrucas omne genus illius utriusq; foliis vel eorum succo. Utriusq; semen cum abinthio decoctum, itericos mirifice juvat. Malis item quæ serpant, succus cum aceto medetur. Ejus quoq; vires descripsit Galenus lib. 7. simplicium medicamentorum, sic inquit: Mercuriali utuntur omnes ad ventris purgationes duntaxat. Verum enim verò si quis ejus facere periculum velit in cataplasmate, sanè eam digerentis admodum facultatis esse expectetur. *Λινωζωστis* sic Græcè, Latine verò *Linozostis* & *Mercurialis* vocatur: Italicè *Mercorella*: Germanice *Bingeltraut*: Hispanice *Mercuriale* & *Urtigua muerta*: Gallicè *Mercuriale*. At *Mercurialis fœmina*, Græcis *Λινωζωστis θήλειος*: Italicè *Mercorella fœmina*: Germanis *Bingeltraut Weiblein*: Gallis *Mercuriale femelle*.

Hippocrates de Mercuriali.

Mercurialis vires Matth.

Mercurialis vires ex Gal. Nomina.

Mercurialis (quasi Mercurii inventum) sativa est & montana: utraq; mas seu testiculata, & fœmina seu spicata. I. Mercurialis testiculata, C. B. Mercurialis mas, Matth. Fuch. Dod. gal. & fol. Gef. hor. Lob. Lac. Lon. Castor. Taber. Camer. Lugd. Mercurialis mascula, Turn. Cordo in Diosc. Mercurialis testiculata vel secunda, Trag. Mercurialis, sexta Parthenii species, Brunf. Mercurialis fructum ferens, Cæs. Phyllon arthenogonon Cord. in Diosc. II. Mercurialis spicata, C. B. Mercurialis fœmina, Matth. Fuch. Turn. Dod. gal. & fol. Lac. Gef. hort. Lob. Cordo in Diosc. Castor. Taber. Camer. Lugd. Mercurialis vulgaris & prima, Trag. Mercurialis florens, Cæs. alp. Phyllon thelygonon Theophrast. Cord. in Diosc.

Κυνόκραμβος.

CYNOCRAMBE.

CAP. CLXXXIV.

Cynia, aut cynocrambe, cauliculum binum dodrantum altitudine emittit, mollem, subalbidum: folia mercuriali, aut hederæ similia, certis interstitiis subalbida: semen foliis adhæret, parvum, rotundum.

I. CYNOCRAMBE.

* II. CYNOCRA. FOEMINA. *

Ffif 3

dum.

dum. Folia cum caulibus pota, alvum cient, oleribus commendantur. Jus decocti, & pituitam & bilem, aquamque detrahit.

Cyno-
crambe
confid.
Ruelli
error.
Mercuri-
alis
figu-
ra.

Si planta, cujus hic imaginem damus, Cynocrambe cynia non est, alia profecto, qua magis illi respondeat, ad manus in
præsentia non est. Hæc enim omnib. sanè notis Dioscoridis descriptioni similis esse videtur, præterquam semen, quod so-
lius (ut ipse inquit) non adhareat. Quo sit, ut affirmare nequeam, an hæc legitima Cynocrambe dici possit, ac debeat. Vi-
detur Ruellius existimasse Cynocrambem eandem herbam esse cum Atriplice sylvestri. Quia in re (sita esse credidit) aper-
tè errasse deprehenditur, quod Dioscorides de sylvestri Atriplice libro secundo, hic verò de Cynocrambe ad finem quarti
tanquam de diversis plantis tractaverit. Hanc autem, quam nos Cynocrambem nunc appellamus, Itali Mercurialem spu-
riam vocant. Ea ubiq. ferè nascitur, & præsertim in campis, vineis & in cultis solo, & propter urbium mœnia. Differt hæc
ab agresti Atriplice non modo foliis & facie: sed etiam caulibus proceris atq. Siquidem Atriplex sylvestris quandoq. ad duum
cubitum altitudinem assurgit. Cynocrambe verò binum palmorum longitudine contenta est: hujus nuquam quod inve-
nerim, meminit Galenus in lib. simp. med. nam ea Cynocrambe, cujus ipse Galenus, & alii rei herbaria scriptores mentio-
nem faciunt, sub nomine Apocyni, alia est ab hac, de qua hic agitur. Quæ planta Græcis *κυνόκραμβη*, Latini Cynocrambe
& Brassica canina appellatur: Itali Mercorella bastarda: Germani Wild Bingseltraut: Galli Mercuriale sauvage.

Nomina.

Cynocrambes nomine Matthiolus Mercurialem sylvestrem & quidem tantum marem proponit,
cùm tamen & fœmina detur. I. Mercurialis montana testiculata, C.B. Cynocrambe, Matthiolo, Fuchf.
Dod. gal. & fol. Lac. Lob. qui utramq. una figura proposuit. Cast. Camer. Cynocrambe mas, Fuchf. in
iconibus, Camer. in Matth. Lugd. Mercurialis sylvestris, Trag. Lonic. Mercurialis mas sylvestris, Thal. 10
Mercurialis mascula sylvestris, Cordo in hist. Mercurialis species, Gef. hort. Mercurialis altera vel
montana, Cæsalp. Canina brassica, Cynocrambe, Cordo in Dioscoridem. II. Mercurialis montana spi-
cata, C.B. Mercurialis fœmina sylvestris, Cordo in hist. Thal. Cynocrambe fœmina, Camerario in Mat-
thiolum. III. Cynocrambe Dioscoridis. Ex radice te-
nui fibrosa, oblonga, plures viticuli palmares, etiam
longiores, rotundi, striati, lenes & succulenti, viren-
tes, aliquando parum rubescens, reclinati prode-
unt plurimis geniculis distincti, ex quorum singulis
emergunt primum foliola duo parva Alfinis forma
subrotunda, mox alternatim ex una parte eodemq. 30
loco folium sextuplo majus, oblongo pediculo dona-
tum, oxalidis rotundæ folio oblongius, quadam ve-
luti aspergine obsitum succedit, tandem ad idem ge-
niculum alia decuplo minora, bina, terna etiam Sena
notantur: juxta quæ ab ima radice, ad summa viti-
culorum internodia, flosculi bini, terni, quaterni, mu-
scosifex herbaceo albidis, plurimis filamentis donati:
quibus succedunt fructus totidem geniculis inter
folia hærentes, Mercurialis forma, sed minores, ro-
tundi, duriusculi, primum virides, postea ex nigro
cinerei, medulla alba referti. Gustu est insipido & 40
aqueo ipsa herba. Monspensuli locis umbrosis sponte
ortum legimus: mox Cynocrambæ nomine, & plan-
tam & semen à Nobiliss. Jacobo Antonio Cortuso
accepimus, quæ copiosè nobis provenit, & fideliter
ac ingeniosè, ex viva planta à Doctissimo Joanne
Rudolpho Salzmanno Botanices studiosissimo, effi-
giata. Hanc videtur Fabius Columna in suo Phy-
tobasano expressisse nomine Alfinis facie planta no-
va, à quo etiam semen accepimus, quod (ut & tota 50
planta) nostro minus est, & satum non crevit, ipsique
ex Insula Capreis, ubi frequens sponte oriatur, alla-
tum scribit, Alfinemque apud Dioscoridem esse su-
spicatur. Cynocrambem Dioscoridis statuimus.

* III. CYNOCRAMBE DIO-
scoridis. *

Ἡλιότροπιον μέγαν.

HELIOTROPIUM MAJUS.

CAP. CLXXXV.

Heliotropio magno flos est effigie scorpionis caudæ, unde Scorpiuro ei nomen: & quoniam folia
cum sole circumagat, Heliotropion dicitur. Folia ocimi habet, hirsutiora, candidiora & majora: ra-
muli à radice terni, quaterni, aut sæpe quini exiliunt, multis alis concavi: flos in cacumine candidus aut 60
subfulvus, incurvatus ut scorpionis cauda: radix tenuis est, & inutilis: nascitur in asperis. Decoctum
herbæ ex aqua, fasciculo manus plenæ, potu pituitam, bilemque per alvum extrahit: contra scorpionum
ictus in vino potum, & illitum prodest: adalligatur ad conceptus arcendos. Ajunt per horam unam an-
te accessiones, feminis grana quatuor cum vino quartanas finire, tria verò tertianas. Illitum semen for-
micantes verrucas, pensilesque, & thymos, & epinyctidas exiccat. Folia infantum distillationibus,
quas Syriæis vocant, podagricis, luxatisque utilissimè illinuntur: menses cient: partus trita, & im-
posita pellunt.

HELIO-

I. HELIOTROPIUM MAJUS.

II. HELIOTROPIUM
alterum.

Ἡλιότροπον μικρόν.

HELIIOTROPIUM MINUS.

CAP. CLXXXVI.

Heliotropium parvum nascitur in palustribus, juxta lacus, foliis antedicto proximis, rotundioribus, semine acrochordonum verrucarum modo pensili, rotundo. Herba cum suo semine pota,

III. HELIOTROPIUM
minus.

* IV. HELIOTROPIUM
tricocon. *

Ffff 4

adjecto

adjecto nitro, hyssopo, nasturtio, & aqua, latas tineas, teretesq; excutit. Penfiles verrucas, quæ acrochordones vocantur, cum sale illita tollit.

Heliotropii utriusque considerat. **Verrucaria.** **Herba cancri.** **Heliotropii vires Matth.**

Heliotropium majus, licet in asperis nasci Dioscorides tantum prodiderit, tamen in Hetruria, & in comitatu Goritien-
si, ubi frequentissimum visitur, passim ferè provenit, in campis, secus vias, in oppidorum plateis, & circa edificiorum
areas, aridum item & sabulosis locis. Herba hæc apud Hetruscos officinis Verrucaria appellatur, quod verrucas, myrmecias,
& thymos affricata valenter adimat. Quare mihi, ut Ruellio quoq; doctissimo, plurimum errare videntur, qui censent
Calendulam officinis dictam, quæ & neotericis caltha existimatur, esse Heliotropium majus: namq; omnes prorsus illius
nota huic reclamare deprehenduntur. Neg; eorum opinioni illud quicquam addit, quod hujus Calthæ semen quadante-
nus scorpionum caudiculas referat, quoniam Dioscoridi Heliotropii flos, non semen Scorpionis cauda effigiem represen-
tat. Porro Ruellius heliotropium hoc vocari ait herbam cancri, quod ejus flores in cauda cancri (qui nobis astacus esse pu-
tatur) similitudinem inflectatur. Verum hac nominis ratio à Ruellio assignata, mihi non planè satisfacit, quod scorpio-
num & astacorum cauda forma inter se maximè differant. Unde potius crederem, hoc Heliotropium herbæ cancri appel-
lationem traxisse, quod efficacissimum sit adversus carcinomata, & ulcera gangrenosa: ad quæ magno admodum succes-
su eo utuntur chirurgi, qui plantam & ejus vires compertas habent. Heliotropio herba formica maximè necantur, obtura-
tis ea earum foraminibus. Si scorpionis cavernula (ut quidam memoria prodiderunt) heliotropii surculo circumscriba-
tur, nunquam in foras egredietur: imposita verò herba protinus illum emori ajunt. Folia ex rosaceo illit & capitis dolorem
mulcent. Epotum foliorum decoctum unà cum cumino renum calculos pellit & frangit, & intestinorum animalia necat.
Ceterum Heliotropium minus vidimus, ac sæpe legimus in Tridentino agro, in palustribus quibusdam locis, idq; complu-
ribus ostendimus, ut quod pictura satis respondere mihi videretur. Quod autem hujus Heliotropii, aut alterius mentionem
fecerit Galenus, non invenio in simplicium medicamentorum censu. Paulus tamen utriusq; meminit, sed non plura de
hæc tradidit, quam quæ Dioscoridi accepta referre potest. Heliotropium alterum, sunt qui Heliotropii genus faciant, quod
& hæc verrucas delectat. Sunt & recentioribus (ut supra diximus) qui Calendulam vocatam, Virgilii & Plinii CAL-
THAM existiment, hoc argumento nixi, quod flores aureos luteosve proferat. Quorum equidem sententia non ausim
omnino subscribere, aut refragari. Foliis exit oblongis minimè
acuminatis, Leucoii quadantenus similibus, latioribus tamen
ac longioribus: caulem edit singularem, subpinguem, sesqui-
dodrantalem, ramosum. Flores in caulium summitatibus au-
reos speciososq; odore cum gravitate haud injucundo: è qui-
bus semen provenit in capitulis apertis: quod si diducatur
avicularum unguibus quadantenus simile spectatur. Radice
nititur alba, rectaq;. Ea in Hetruria à florum colore vulgò
Fior rancio nominatur, ubi spontè per se nascitur, secus itine-
ra. Atqui in compluribus Italia locis, & in Germania in hor-
tis ad coronamenta feritur. Hanc ibi passim acetariis adhi-
bent. Excalscit, attenuat, aperit, digerit, & provocat, quam-
vis gustatu adstrictione non vacare deprehendatur. Ceterum
constat sexcentis faminarum factu periculum, eandem valere
plurimum ad menses ducendos, & præsertim epoto ejus succo,
aut herba ipsa recente diutius devorata. Datur quoq; succi
uncia, addita lumbricorum terrestrium pulveris drachma,
utiliter regio morbo affectis. Sunt qui dicant, hujusce herba
usu acui indies oculorum acies. Constat tamen stillaritiâ
florida plantæ aquam oculorum ruborem, & inflammatio-
nem arcere, si in oculos instilletur, aut si linteola in ea mace-
rata superponantur. Siccata pulvis cavius dentium immixtus,
dolorem levat. Ut Greci ἡλιότροπος, ita etiam Latini He-
liotropium dicunt: officina & vulgus, Verrucariam: Itali,
Heliotropio. At Caltha, Itali Fior rancio, sive Fior d' ogni
mese: Officinis, Calendula: Germanis Ringelblum: Gallis
Souffii.

V. CALTHA.

Nomina.

gal. Herba cancri majus, Lonicero. II. Heliotropium alterum Matthioli quid sit ignoramus, eodem no-
mine & eadem figura in Herbario Lugdunensi exprimitur. III. Heliotropium minus, Matth. Lacu.
Castor. Lugd. Herba cancri minor, Lonic. Videtur exprimere voluisse Heliotropium tricoccum (à 60
fructu ejus triquetra) cujus figuram. IV. loco adposuimus, dicitur Heliotropium minus tricoccum,
Clus. hist. Hispan. Heliotropium tricoccum, Lugd. Heliotropium minus, Dod. gal. & fol. Gef. hort.
(Verrucaria, eidem.) Camer. in Matth. & in horro, ubi & herba Clytiæ. Heliotropium parvum Diosco-
ridis, Lobelo. Heliotropium tricoccum Plinii, Cæsal. Tabernæmontano. V. Caltha vulgaris, C. B.
Caltha Matthiolo, Trag. (nonnullis Caput Monachi) Fuch. Turn. Lonic. Dalechampsio in Plinium,
qui vult esse Chrysanthemum & Buphthalmum Dioscoridis. Caltha Pœtarum, Lugd. Calendula,
Brunf. Dod. Gal. & fol. Gef. hort. Camer. Cæsalp. Calendula sativa, Taber. Chrysanthemum Lobel.
qui Gromphænam Plinii suspicatur: Clymenum Dioscoridis Fabio Colummæ in suo Phytobafano.
Varia

Varia est, flore simplici, pleno, minore, majore: pallido, citrino ruffo: est prolifera: est floribus reflexis: est reflorescens, quæ etiam fruticosa evadit: est hortensis & sylvestris: hæcque major, minor, & humilis.

Σcorpιοειδής.

SCORPIOIDES.

CAP. CLXXXVII.

Scorpioides herbula est, foliis paucis: semine caudæ scorpionis effigie. Illita scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio.

SCORPIOIDES.

10

20

30

Scorpioidis speciem, Calendulam nominatam, haud dubie esse censerem, si folia, sicuti semen, scorpioidi responderent. Verum cum hæc foliis sit paucis, illa verò multis longius, prostrat, ii aperte falli deprehenduntur, qui in hac opinione versantur. Equidem veram, ut arbitror, Scorpioidem vidi primum superioribus annis in Forojuliensi agro in civitate Austria, quodam in hortulo clarissimi Medici Juliani à Marostica Tervisensis. Hac eadem, cujus hic effigiem pictam damus, dum hoc tempore diligenter curarem, ut singulis plantarum descriptionibus, quarum cognitionem habemus, pictura accederet, ab amico quodam, rei plantarie perito, ad me transmissa est. Quam sanè suis notis veram Scorpioidem referre putamus: etsi non desunt viri doctissimi, qui aliter sentiunt, volentes, Nicandri scholiasti auctoritate, hanc ipsam Telephium appellari debere. At ego horum sententiam prorsus nihili facio, quod non prohibeat nomenclatio illa apud scholiasten, quin rectius Dioscoridi scorpioides appelletur. Scorpioidem brevissime perstrinxit Galenus libro octavo simplicium medicamentorum, sic inquit: Scorpioides excalfacit quidem ordine tertio, desiccatur verò secundo. Ea non secus Latinis Scorpioides, ac Græcis Σcorpιοειδής appellatur: Italis Scorpioide.

Scorpioidis consideratio.

Scorpioidis facul. ex Gal. Nomina.

Quam pro Scorpioide Matthiolus posuit, Telephium Dioscoridis esse censemus: Scorpioides, ob similitudinem caudæ scorpionis reflexas, dici potest. Scorpioides Matth. Lac. Lob. Lonic. Castor. Scorpioides Matthioli, Dod. gal. & fol. Gef. hor. Lugd. Cam. Lunaria burissa, Gef. hor. Telephium, Anguil. Cæsalpino, cui & Herba amoris, quia puellæ

in amore explorando foliis hujus utuntur: si enim folia cum saliva applicata, cutim tantum ru-
40 befaciunt, amoris putant indicium: si pustulas excitat, odii. Hunc usum antiqui poetæ Telephio tradiderunt, ut apud Theocritum videre est, qui ob id philtum quoque appellarunt.

LIBRI QUARTI FINIS.

PETRI